فهرست

نسخه‌های خطی کتابخانهٔ گنج بخش

تألیف

احمد منزوی

جلد سوم

«فارسی»

مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان

شمارۀ ۴۸

گنجینۀ فهرست و کتابشناسی ۸

مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان

تأسیس برمبنای موافقتنامۀ مؤرخ آبان ماه ۱۳۵۰ مصوب دولتین ایران و پاکستان

شناسنامهٔ این کتاب

نام	:	فهرست نسخه های خطی کتابخانهٔ گنج بخش جلد سوم
مؤلف	:	احمد منزوی
ناشر	:	مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان — اسلام آباد
چاپ	:	جدید اردو تائپ پریس ، لاهور
تعداد	:	۱۰۰۰ مجلد
قطع	:	۲۴ × ۱۷ سانتیمتر
صفحات	:	از ص ۱۰۰۹ تا ۱۹۲۴
کاغذ	:	۷۰ گرمی آفست
خوشنویسی	:	سید انور حسین نفیس رقم ، لاهور
تاریخ چاپ و انتشار	:	بهمن ماه ۱۳۵۹خ ، محرم الحرام ۱۴۰۱ه.ق.، نوامبر ۱۹۸۰م
بهاء	:	۱۰۰ روپیه پاکستانی

راهنما

جلد یکم

جلد دوم

بخش هفدهم

خط، هنر

1277

آداب خط

از **سلطان علی** : بندهٔ سلطان علی ، غلام علی ست ـ شهرت خط او ز نام علی ست. بایستی همان سلطان علی مشهدی (۸۴۱-۹۲۶ ه.ق) باشد. (بنگرید به : نسخه های فارسی ۳ : ۱۹۰۱ و ۱۹۱۳).

در پایان گوید : بود هشتاد و چهار عمر عزیز ـ گشته زایل تمام عقل تمیز، سپس از بیماری آبله ، و اینکه در شهر مشهد به حال خراب افتاده ، آنگاه تاریخ سرودن را ۹۲۰ ه./۱۵۱۴م. یاد می کند : سال اتمام نظم این نامه ـ نهصد و بیست زد رقم خامه . . . شرح **آداب خط** ز پیش و ز کم ـ کردم آخر در این رساله رقم.

با عنوانهای سبب نظم ، در اوقات گذشته ، در تعلیم و تعلم خط ، خلاصهٔ سخن ، رجوع به کتابت مصدری ، حسن خط و تعلیم استاد، اصول حروف مفرده ، اصلاح خط در کجا جایز است ، آنکه میخواهد خوشنویس شود بایستی ریاضت پیشه کند ، کم سخنی و خاموشی ، بیان سال عمر و تاریخ نظم این رساله. در بیان قد نی ، شرط قط، قلم تراشیدن، جمع کردن خط استادان، تعلیم خط از استاد.

آغاز : ای قلم تیز کن زبان بیان ـ بهر حمد خدای هر دو جهان ـ آن خدایی که آفرید قلم ـ زان قلم حرف صنع کرد رقم.

2418 ۳۰۷۸ : نستعلیق ، مسعود ، برای نور چشامی دوست محمد و فتح محمد ، ۲۵ رمضان ۱۲۴۶ه.ق. ش ۱ ، مجموعه (ص ۴-۲۶). با دیباجه ای به نثر که در آن آمده : من من به ۸۵ سالگی رسیده و از من خواستند برای فرزندی محمد هاشم متخلص به هاشمی که والده اش از اقوام صلبی این فقیر است ، بیتی چند در قواعد نسخ تعلیق به سرایم. آغاز: بعد از ادای حمد خالق لوح و قلم ، الذی علم بالقلم ، علم الانسان مالم یعلم . . . (پس از این دیباجه ، آغاز برابر نمونه).

2419 ۱۸۷۱ : نستعلیق پخته، ۱۲۵۴ه.ق. ش ۶ مجموعه (ص ۲۲۶-۲۴۷). آغاز : در سبب نظم این رساله : از جوانی بدی میلم - عشق خط راندی از مژه سیلم - بر سر کوی کم قدم زد می - تا توانستمی قلم زد می.

1278

آداب خط

از **مجنون** بن محمود (یا محمد) **رفیقی مشهدی** ، چپ نویس (م ۹۵۹ه/۱۵۵۲م و یا بگفته ریو ۹۵۷ه/۱۵۵۰م) توامان نویس، به نام شاه تهماسب صفوی (۹۳۰-۹۸۴ه/۱۵۲۴-۱۵۷۶م).

بنگرید به : نسخه های فارسی ۳ : ۱۹۰۲.

2420 ۵۶۹۸ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. در جنگ. آغاز: از واضع اصل نسخ و تعلیق - بشنو سخنی ز روی تحقیق - بالای الف سه نقطه باید . . . نویسنده آنرا «تصنیف میر علی» یاد کرده است.

2421 ۳۰۷۸ : نستعلیق ، مسعود ، با تاریخ ۱۲۴۶ه.ق. به همین خامه در مجموعه ، ش ۳ (ص ۵۸-۶۲). آغاز: از واضع اصل نسخ و تعلیق - بشنو سخنی زروی تحقیق ، نویسنده در هامش نسخه آنرا از میر علی دانسته است. نام سراینده و منظومه در متن نیامده است. با عنوانهای : در بیان حرف الف ، در بیان حرف با ، جیم ، دال ، را ، سین ، تا : در بیان حرف یا. عنوان و نشان و جدولبندی دو راه شنگرف.

2422 ۱۱۸۲ : شکسته نستعلیق ، در بیاض نوشته. ۱۲۵۰ه.ق. (ص ۵۵۲-۵۵۶). آغاز : از واضع خط نسق و تعلیق - بشنو سخنی ز روی تحقیق. انجام افتاده : یک نکته نمود اند تعلیم.

2423 ۳۷۸۰ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ه.ق. (ش ۱) مجموعه (ص ۱-۵). نام سراینده در آن دیده نشد. آغاز : اولاً میکنم بیان قلم - بشنو این حرف از زبان قلم. با عنوانهای : وصف قلم ، بیان حروف الف ، تعریف با، تعریف جیم ، دال ، س . . . تعریف یای. عنوانها شنگرف.

2424 ۵۳۷٤ : نستعلیق ، ملاترسو بن محمد دین ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۳ ، مجموعه (ص ٤۹-۵۱) ، آغاز : از واضع خط نسخ و تعلیق - بشنو سخنی ز روی تحقیق. در نسخه نام سراینده نیامده است. با عنوانهای در بیان حرف الف ، با ، حرف جیم ، دال ، راء . . .

1279

آداب خط

ناشناخته.

2425 ۵۲۰۱ : نستعلیق شکسته آمیز خوانا، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۹۱-۹٦) به نثر ، پس از خطبه نقطه را تعریف میکند ، سپس یکایک حروف را از الف تا یاء ، که چگونه نقطه را کشیده حروف میسازند ، سپس حروف مرکب را، در چند جا عنوان «قاعده» آورده شده است. آغاز: حمدله ، صلاة ، در بیان خط. بدانکه خط از نقطه ماخوذ است ، و طریق نهادن نقطه آن است که قلم به سه انگشت گرفته . . .

1280

ارژنگ ما چین

از ناشناس. در رسم الخط چندین زبان. پس از کلیاتی دربارهٔ خوشنویسان

عنوانهای : شمار فارسی ، شمار عربی ، خط تکری ، خط مبدل ، خط دوم به طور شکسته ، شکسته ریحان ، قسم اول من قواعد ارژنگ ما چین ، شکسته ریحان قسم دوم من قواعد ارژنگ ماچین ، خط سرو ، خط تقریری من قواعد ارژنگ ماچین ، خط گلزار من قواعد ارژنگ ماچین ، خط عبرانی.

شاید از «ارژنگ چین» «دیبا پرشاد که به زبان اردوست (چاپ نو لکشور) گرفته شده باشد. ولی در نسخهٔ ما همه جا «ماچین» است نه «چین».

2426 ۲۴۹۵ : نستعلیق ناپخته اردو ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز افتاده : قاعدهٔ خط مبدل قسم اول این استکه پانزده حرف نقطه داراست ب ، ت . . . و پانزده حروف بی نقطه الف، ح... پس در هر عبارت یا اسم آدم. . . ، میانه و انجام نیز افتاده ، ۸٤ ص.

1281

تحفة الطلبا

از **غلام محمد صاحبزاده** موضع متون قوم میانهای ، قریهٔ لندی. نمونه نامه هایی برای آموزش نامه نگاری و نمونه هایی از خطوط و اعداد هندسی و سیاق برای آموزش کارهای دبیری و دفتری ست، که در ۱۳۲٤ه/۱۹۰٦م. نگاشته و یا برای چاپ آماده شده است.

آغاز : حمد وافر و ثنای متکاثر مر احدیرا که علیم بذات.

2427 ۱٦۰٤ : نستعلیق و شکسته و نسخ و گونه های هنری و تزیینی ، ۱۳۲٤ه.ق. با یک سر لوح ساده ، نشان شنگرف ، ٦٤ ص.

1282

خط و سواد : سواد الخط

از **مجنون بن محمود ، رفیقی مشهدی** ، که منظومه ای در «آداب خط» او

ص ۱۲۰ ا گذشت. و در دیباجه از آن منظومه یادکرده، و اینکه خواسته است در این یکی سطری چند در قواعد نسخ و تعلیق که هیچ یکی از استادان پیرامون آن نگشته اند بنگارد ، و اینکه نام این نسخه را **خط و سواد** مناسب نمود ، در شش باب. (فهرست بابها در نسخه های فارسی ۳ : ۱۹۱۱ آمده است).

آغاز : حمد و سپاس استادی را که کاتب لوح و قلم بیچون و حافظ نون و القلم و ما یسیطرون است. خوشنویسی که سر خط نو خطان . . .

2428 ۳۰۷۸ : نستعلیق ، مسعود ، ۱۵ رمضان ۱۲۴۶ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۲۸-۵۵) ، عنوان و نشان شنگرف ، در دیباجه نام نگارنده مجنون بن محمود و نام کتاب خط و سواد و شمارهٔ بابهاشش یاد شده است ، ولی تاریخ نگارش را ندارد. و چون عنوانها در متن کتاب نانویس مانده شمارهٔ آنها روشن نشده. آغاز برابر نمونه.

1283

قواعد المفردات

از ناشناس ، که در دیباجهٔ نثری آن آمده است : که اینجانب محمد بن ابراهیم احراری ، به رساله ای منظوم در دستور خط دست یافتم ، که نه نامی داشت و نه سرایندهٔ آن شناخته بود ، و من برای افادهٔ عموم آنرا بنام «قواعد المفردات» نامیده طبع می کنم.

آغاز : (دیباجه) : بعد حمد رب غفار و نعت رسول مختار . . . آغاز (متن) : بالای الف سه نقطه باید ـ اما بهان قلم که آید ـ در وی حرکات همزه پیدا ـ لیکن به طریق رمز و ایما . . .

2429 ۶۱۳۸ : نستعلیق پخته ، امام الدین ، ماه بهاء ون ۱۲۸۹ه.ق. آغاز برابر نمونه ، ۱۰ ص.

1284

مرقع

از **کبیر بهتی**. از مردم **لاهور**. از معاصران. فارسی و اردو (سدهٔ ۱۴ ه.ق).

بیتهایی و یا سخنان کوتاه را بر گزیده ، و با قلمهای گوناگون و بیشتر نستعلیق نوشته است. و بیشتر سروده هایی از اقبال پارسی سرای شبه قاره.

آغاز : یا الله مین ، مانگتا هون تجه سی توفیق اهل کاسا.

2430 ۲۲۱۰ : نستعلیق زیبا ، سدهٔ ۱٤ ه.ق. ۱۸۵ ص. اندازه رحلی.

1285

مرقع

مرقعهای هنری.

2431 ۷۵۳: نستعلیق زیبای، عبدالله مشکین قلم حسینی، سدهٔ ۱۱ ه.ق. ۲۵ بیت ، متن صورتی و کناره آبی - سبز ، جدولبند ۲ خطی و آرایشهای زرین در همه ی صفحه ها، ش ۱ مجموعه (ص ۳-۱٦). ترجیع بندی ست: غیر یک ذات دردو عالم کو - لیس فی الکاینات الاهو. آغاز: عشق سلطان بی نشان آمد - مالک الملک لامکان آمد.

2432 ۷۹۰۵ : نستعلیق زیبا ، با توقیعی که خوانده نشد ، سدهٔ ۱۱-۱۲ ه.ق. در مرکز آن آمده : که سیه کرده چشم یار مرا - که سیه کرده روزگار مرا ، بدون تزیینها.

2433 ٤۱٦۷ : نسخ و نستعلیق و شکسته ، از چند نویسنده ، از سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. نمونه از نوشته های خطوط تزیینی ، خطوط تصویری ، مشق خط، ۱٤٤ ص.

2434 ٦۲۲۵ : نستعلیق و شکسته نستعلیق، نویسندگان گوناگون، سدهٔ ۱۳ ه.ق. رقعه و نامه و اسناد است. به زبان فارسی و اردو و عربی ، که کنار یکدیگر چسبانیده شده اند. اندازه رحلی، ٤۲ ص.

2435 ٤۰۰٤ : نستعلیق زیبا : ۱- رباعی نوشته شاه محی الدین سنهٔ ؟ ، ۲- رباعی نوشته ۱۹۰۲ ب/۱۲٦۲ ه.ق.، ۳- رباعی، ٤- رباعی نوشته ی غلام علی، با آرایشها.

بخش هیجدهم

فرهنگنامه

1286

اصطلاحات دیوان حافظ

پس از یک دیباجه ی بلند، اصطلاحات دیوان را نا مرتب آورده گزارش کرده است. سپس عنوان «خاتمه» در اسامی و احوال عاشق و معشوق دارد، و این نیز ترتیب الفبایی ندارد.

آغاز: حمد بیعد و ثنای بیعد و سپاس بیقیاس مر حضرت خداوندی را که جمیع دیوان حافظان ارزاق . . .

2436 ۲۵۵۲ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه، ش ۱ مجموعه (ص ۲-۴۳)، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف.

2437 ۸۶۶ : نستعلیق، کالی پرشاد، ۱۲۵۲ف/۱۸۴۵م/۱۴ شعبان ۱۲۶۱ ه.ق. بدنبال دیوان حافظ از سدهٔ دهم، که با سازی شده است، ۸ برگ.

1287

اصطلاحات دیوان حافظ

ناشناخته.

2438 ۲۲۱۳ : نستعلیق پخته، در آغاز «دیوان» او نوشتهٔ ۱۰۰۱ه.ق. (ص ۱-۱۳). آغاز در خطبه افتاده، و زواهر منثور تحیات بی منتها و غایت

نثار روح بر فتوح مشروح . . . چشم و چراغ رسل هادی سبیل . . .، سپس مقدمه در اسامی عاشق و معشوق : صاحب ، مطلوب ، عشق ، وجد ، عاشق ، معشوق ، شوق ، حسن ، جمال ، لاجلال لقا ، لطف : (پرورش دادن معشوق است عاشق را به طریق موافق). واژه به شنگرف، جدولبندی سه راه.

1288

اصطلاحات صوفیان

از شاه **داعی شیرازی** (۸۱۰-۸۱۱-۸۶۹ه‍.ق.). بنگرید به : رسایل شاه داعی، در بخش چند دانشی : ۴۱۶.

2439 ۸۴۹ : نستعلیق خوش ، شمارهٔ ۴۸ «رسایل شاه داعی» نوشتهٔ ۸۸۲-۹۰۵ه‍.ق. (ص ۶۲۹-۶۳۸ هامش).

1289

اصطلاحات صوفیان

شاید گرد آوری **محمد صابر صوفی** ولد محمد یعقوب باشد ، که رسایل دیگر مجموعه از وست. بنگرید به : رسایل محمد صابر ، در همین فهرست : ۶۷۶.

آغاز : در بیان اصطلاحات صوفیه که هر کلمه را معنی گفته اند. میکده : باطن عارفان را گویند. میخانه : پیر کامل را گویند. خم زلف : اسرار الهی را گویند. شب قدر : بقای سالک را گویند.

2440 ۳۷۹ : نستعلیق پختهٔ اردو ، پیرامون ۱۲۶۲ه‍.ق. ش ۴ مجموعه (ص ۱۵۴-۱۵۶).

1290

اصطلاحات صوفیان

از شاه نعمت الله ولی کرمانی (۷۳۰-۸۳٤ه.ق.). بنگرید به : رسایل شاه نعمت الله، در بخش عرفان : ٦٤٣.

2441 ۹۵۵ : نسخ خوش، سدهٔ ۱۰ه.ق. ۳۸ مجموعه ۳۸ گفتار از همو، (ص ۳۹۹-٤۰۸). انجام افتاده.

1291

اصطلاحات صوفیان

چند رسالهٔ ناشناخته. یکی نیستند.

2442 ۳۹۳ : نستعلیق، سدهٔ ۹ه.ق. باتاریخ ۹۰۰ه.ق. در مجموعه، ش ۱۹ (ص ٦-٤۰). آغاز : بسمله. بدان ای رفیق طریق و فقک الله تعالی فی التحقیق که طایفهٔ صوفیه در کلام خویش هر جا که اسلام ذکر کنند مراد اظهار باشد و چون کفر ذکر کنند مراد استار باشد.

2443 ۱۹۲۹ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۲ه.ق. عنوانها شنگرف، ۱۸ ص. به ترتیب الفبائی، هر حرف در یک باب : باب الالف. امیری، آشنایی، ایمان، اسلام، ابر، آزادی. باب الباء : بت، بیگانگی، بیابان، باران . . . . آغاز : بسمله. کسی که سماع و وجد و احوال صوفیان را انکار کند از مختصری خود کند، و معذور بود، چیزی که کسی را نباشد انکار آن کس. . . باب الالف. امیری : ارادت خود را جاری کردن بود بر سالک. آشنایی : تعلق رقیقه . . .

2444 ۷۱٦۰ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۲۷) به ترتیب تهجی از آغاز واژه‌ها، آغاز افتاده : . . . سفر : توجه دل است، به حضرت الوهیت. سواد الوجه فی الدارین : عبارت از فنای تام یعنی فانی

شدن است به کلیت ، به حیثی که صاحب این مقام را وجودی نمانده باشد . . .

2445 ۵۷۷۹ : نستعلیق عبدالرسول ، ۱۲۳۸ه.ق. ش ۸ مجموعه (ص ۱۳۹-۱٤۲). با فصل در اسامی معشوق آغاز می شود، و پیش از آن «کلمه ای چند که ابتدا کردن بدان ضروری ست» آورده شده است : میل ، آرزو ، محبت ، محب ، محبوب ، طلب ، طالب ، عشق ، شوق ، . . . زلف ، ابرو ، کمان ابرو. آغاز : این رساله در بیان الفاظی که میان صوفیه متعارف است، و در بیان تأویل آن الفاظ. فصل در اسامی معشوق و آنچه متعلق اوست. و کلمهٔ چند که ابتدا کردن بدان ضروری ست.

1292

اصطلاحات صوفیان

با سربندهای «طارق».

بنگرید به : نسخه های خطی فارسی ۲ : ۱۰٤۰ که در آنجا از نسخه ای دیگر با همین نشانی یاد شده است.

2446 ۳۱۳۲ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۵ مجموعه (ص ۵۱-۶۱) ، دیباجه را ندارد. آغاز: اصطلاحات اهل تصوف. اطلاع و محبت . . . در ۲۰ طارق : طارق ۱- در ذکر شاهد و ساقی ، ۲- در ذکر شراب مدام ، ۳- در ذکر پیاله ، ٤- درد صاف ، ۵- خرابات ، ٦- دیر و کلیه ، ۷- زنار و ناقوس ، ۸- نام و ناموس ، ۹- قلندری ، ۱۰- ترسا و ملحد ، ۱۱- بت و بتخانه ، ۱۲- زلف و خال . . .

0

الله خدای : نصاب الله خدای

1293

برهان قاطع

از **محمد حسین** بن خلف تبریزی، متخلص به برهان، در هند، به نام عبدالله قطبشاه (۱۰۲۳-۱۰۸۳ ه.ق.). در نه فایده و سپس ۲۹ باب به شمارهٔ حروف، از آغاز واژه ها، در ۱۰۶۲ ه/۱-۱۶۵۲ م. نگاشته است.

آغاز: ای راه نما به هر زبان در افواه ـ یزدان و کر سطوس چو تکری واله . . . بهترین لغتی که متکلمان.

بنگرید به: نسخه های فارسی ۳: ۱۹۲۲ ـ ذریعه ۳: ۹۸ و ۹: ۱۳۳ ـ مقدمهٔ لغتنامه: ۱۹۹ تا ۲۱۷ ـ مشار چ ۲ ج ۱: ۷۵٤.

2447 ۷۷٦: نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، کنارەها موریانه زده، نسخه نازنین، ٦۸٦ ص.

2448 ۸۱۱: نستعلیق خوانا، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، کنارەها موریانه زده، ۵۸۳ ص. ۱۵ س. (ف. تسبیحی ۳: ٤۵-٤۸).

1294

ترجمان القرآن

فرهنگ واژه های قرآنی ست. آغاز در دیباجه افتاده است. ولی با نشانیهایی که از «ترجمان القرآن» میر سید شریف گرگانی (م ۸۱٦ ه./۱٤۱۳م.)، در «فرهنگنامه های عربی به فارسی، ع. منزوی: ۱۷۱-۱۷٤» داده شده این همان نگاشته و تحریر اصیل آن است، پیش از آنکه عادل بن علی آنرا به ترتیب الفبایی در آورد. با سورهٔ فاتحه آغاز و به سورهٔ ناس می انجامد. ولی تاریخ نسخه که ساختگی به نظر نمی آید با حروف ۷۲۲ میباشد! و تاکید کنم که نام «ترجمان القرآن» و

میر سید شریف و عادل بن علی هیچ یک در نسخه و یا هوامش آن نیامده است.

آغاز سورهٔ فاتحه: سورة الفاتحه. الحمد، ستودن و ستایش، بمعنی اول او را مصدر خوانند، و بمعنی دوم حاصل المصدر، و الف و لام در وی من استغراق جنس است (خوانا نیست) به نزد اهل سنت و جماعت و به نزد اهل اعتزال . . .

آغاز سورهٔ بقره: الم. و باقی حروف هجا در اول سوره ها تأویل وی بر دوگونه است، یکی عام و یکی خاص، آنکه عام است، در وی اقاویل بسیار است' دو از وی مشهور تر است. یکی آنک.

آغاز سورهٔ مائده: بالعقود، قیل عهد های خدای عز و جل و قیل سوگندها و نذر ها. البهیمه چهارپای. الصید سکار کردن و سکاری. الحرام احرام گرفته. الحرم جماعت، و قیل سما در حرم ما سیت. الشعائر، شعیرة او شعارة، اسم ما جعل علامة لنسک: القلاده، گردن بند، الام اهنک کردن، الا صطیاد سکار کردن. الحرم، کسب کردن و بر کاری داشتن. الشنان و السنان و الشنوء و الشناه دشمن داشتن. التعاون یکدیکر را یاری دادن و هم پشت شدن.

انجام سورهٔ ناس: الوسواس دیو وسوسه کننده، یعنی اندیشهٔ بد در دل افکننده. الوسواس بالفتح اسم بمعنی الوسواس فوصف الشیطان بالمصدر کانه وسوسة. الجنة بریان و دیوان. الجنان و الجنی بر الجنه. و الجن جماعة من میان. للذی یوسوس علی معنی أن الشیطن الموسوس ضربان جنی و انسی. فنعوذ بالله . . .

2449 ۷۲۰: نسخ خوش، علی بن محمد بن عمر السمرقندی، اثنین و سبعمائة (۷۲۲ه.ق.) آغاز در دیباجه افتاده است. آغاز: و نزد کوفیان . . . ست ارتباط . . . اجوف بود . . . نده و نفرین کرده الاسلام نام و وی در اصل . . . است. برگهای ۱ تا ٤ آسیب دیده اند. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۲۰۲). حرف آبه صورت الف، پ به صورت ب وگ به صورت ک نوشته شده و بیشتر «شین» ها بدون نقطه است.

1295

تکملة الاصناف

از الشیخ الامام الزاهد الادیب شمس الادباء جمال الاسلام علی بن محمد بن

طاهر بن علی بن محمد بن سعید ، الادیب **الکرمینی** (ص.ع.). در دیباجه نام خود را نگفته است ، و در آنجا می گوید این را برای فرزندم و فرزندان مسلمانان گرد آوردم ، چه مبتدیان را دشوار است که از کتاب عین و دیوان ادب و کتابهای بزرگ به علت دشواری در ترتیب بهره برند ، و خواستم کار آنان را آسان کنم ، فرهنگ واژه های عربی ست به فارسی باگواه از سروده ها و مباحث ادبی ، بر حسب حروف تهجی ، در بابهایی : باب مافی اولها الالف ، باب الاسماء التی فی اولها الباء. باب الاسماء التی فی اولها التاء ثاء ، جیم ، حاء . . . برای نشانی : باب الاسماء التی فی اولها الخاء. الخبا ، الخره کاه و الخباء عشاء البره و الشعیرة الاخیبه. الخد باز ره برم ، امراة خدراً ، سطبرساق دست و پای شاة خدکوسبند لنکها سبید. . .

آغاز : الحمدلله الذی اکرمنا بسنن نبیه و کتابه و علمنا من العلوم ما ینبغی . . . و بعد ، فان الکتاب و السنة الذین بید یهازمان.

2450 ۱۳۵۱ : تعلیق کهن، سدهٔ ۹-۱۰ ق. برگ دوم و انجام افتاده، آغاز برابر نمونه ، با رسم الخط کهن ، حرفهای پ : ب ، چ : ج ، گ ، ک است و زیر حروف (ح) و (ع) منگوله (ہ) ای ست و زیر حرفهای (د، ر،ط، ص) یک نقطه ، و زیر حرف (س) سه نقطه ، ۲۰۵ ص.

0

حل الاسامی : حلل الاسامی

در بخش پزشکی ، : ۲۷۲ گذشت.

1296

حل اللغات : لغات القرآن

از ناشناس ، که نام خود را در دیباجه نبرده است. نام کتاب نیز از کاتب

در پایان نسخه آمده است. فرهنگ واژه های قرآنی ست به ترتیب حروف تهجی ، از آغاز واژه ها ، هر حرف در یک باب. نشانی. باب السین : سوال ، خواستن و پرسیدن. مسام بیرون آمدن. سما ، شهری ست. سب دشنام دادن. سبب پیوند.

آغاز : الحمدلله الذی انزل علی عبده الکتاب ، و اوضح . . . و بعد ، فانی ترجمت لغات القرآن علی ابواب مفصله المعجمه من غیر النقاب . . . باب الالف. ابراهیم پیغمبر (ع) ، اب چراگاه ، ابد همیشه ، اباق گریختن.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۳ : ۱۹۷٤ (18804).

2451 ٦١٧٢ : نستعلیق پخته ، عبدالرحمان ، سدهٔ ۱۰-۱۱ه.ق. با مهر کنده ۱۰۹۱ه.ق. در مجموعه (ص ۱-۲۹) ، نشان شنگرف ، موریانه زده.

1297

خلاصة الترجمان من لغات القرآن

از **محب علی** ، از شاگردان شیخ بدهن (کهن ، پیر). واژه های قرآنی را به ترتیب حروف تهجی، در بیست و هشت باب، به نام «خلاصة الترجمان» گزارش کرده است. (دیباجه) نخست ماده (مصدر) یک واژه ای (مثلاً ایمان) را می آورد ، سپس سورهٔ آنرا یاد می کند ، و آنگاه معنی می کند ، و در پایان آن عبارت را از قرآن یاد می کند (مثلاً : ایمان سورهٔ بقره ، معنی ، یؤمنون بالغیب).

آغاز : حمدله که باوجود ملائکهٔ نورانی ، بنی آدم مشتی خاک را بکرامت بر گزید ، و الصلاة علی . . . احقر الغرباء و الفقراء محب علی.

2452 ٤٤٦٦ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۷۱) نشان شنگرف.

0

دستور نامه نگاری

واژه نامه نیز دارد ، بنگرید به بخش نامه نگاری.

0

اصطلاحات صوفیان : رشف الا لحاظ

از شیخ **فخر الدین عراقی**. به آنچنانکه کاتب در پایان دو نسخهٔ ۷۱۶۰ و ۴۴۸۶ آورده است. ولی سر آغاز و تقسیمات آنها برابر رشف الالحاظ است. (بنگرید به : رشف الالحاظ ، در همین صفحه). و نیز بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۰۳۷ که در آنجا نیز نسخه هایی نشان داده شده که همین تقسیم بندی را دارند و از فخر الدین عراقی دانسته شده اند.

1298

رشف الا لحاظ فی کشف الالفاظ : شرح الالفاظ

از شرف الدین **حسین** بن احمد **تبریزی خالدی** ، از سدهٔ هشتم ه.ق. فرهنگ اصطلاحات صوفیان به خصوص دیوان حافظ است ، در یک دیباجه و سه فصل. در دیباجه نقش الفاظ را در بیان معانی و مفاهیم یاد کرده است. فصل ۱- در اسامی عاشق و معشوق و آنچه متعلق بوی است ، ۲- در اسامی که میان عاشق و معشوق مشترک است (عشرت ، عیش) ، ۳- در اسامی چند که مخصوص به عاشق است ، اگرچه بعضی بمعشوق تعلق دارد.

آغاز : حمد و ستایش مر خدایرا که در معانی را که در تحت تصور ، بیان و عیان می‌کند ، و اطوار حقایق را در پس پردهٔ دقایق . . . اما بعد ، شیخ کامل محقق کشاف مشکلات حسین بن . . . میگوید که بباید دانست که علم.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۱۷۶ - ذریعه ۲ : ۱۲۱ (اصطلاحات).

2453 ۷۱۶۰ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۲۷). آغاز برابر نمونه. در پایان از فخرالدین عراقی دانسته شده است.

2454 ٤٤٨٤ : نستعلیق پخته ، ۱۱۰۰ه.ق. ش ۱۱ مجموعه ، (ص ۱۶۱-۱۷۳) ، آغاز برابر نمونه ، ولی نام نگارنده در دیباچه نیامده ، و در پایان از فخرالدین عراق دانسته شده است. همان سه بخش «رشف الالحاظ» را دارد. بنگرید به نسخه های فارسی ۲ : ۱۰۳۷ که در آنجا نیز نسخه های نشان داده شده است ، که همین تقسیم بندی را دارند ولی از فخرالدین عراقی دانسته شده اند.

2455 ۱۵٤۵ : نستعلیق شکسته آمیز پخته ، ۱۲۷۱ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۸۳-۱۰۱) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

2456 ۳۰۱۵ : نستعلیق شکسته آمیز پخته، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۵ مجموعه (ص ٦٤-۷۸) ، آغاز برابر نمونه.

0

ریاض الفتیان : نصاب الصبیان (شرح)

0

زاد محبان : نصاب . . .

1299

الصراح من الصحاح

از جمال الدین **ابوالفضل** محمد بن عمر بن خالد **قرشی** وراورودی ، در گذشته پس از ٦٨١ و گویا ٦٩٦ تا ۷۰۰ه/۱۲۹۷ تا ۱۳۰۱م.

ترجمه و گزیده ای ست از «صحاح» جوهری ، که در سه شنبه ۶ صفر ۶۸۱ه./۱۲۸۲م. در کاشغر به انجام رسانده است. سروده ها به جز در چند مورد و حدیثها و آیتها را نیاورده است. ولی ترتیب متن را نگاه داشته است. با عنوانها باب و فصل. حرف انجام واژه ها در باب ، و حرف آغاز آنها در فصل جای داده است.

آغاز : قال الفقیر الی مولاه الغنی عمن سواه . . . ابوالفضل محمد بن . . . الحمدلله و هوا المحمود بکل لغات . . .

بنگرید به : نسخه های فارسی ۳ : ۱۹۹۹ ـ فرهنگنامه های عربی به فارسی، علی نقی منزوی : ۱۴۷ ـ مشار : ۱۰۶۷.

2457 ۶۲۷ : نسخ کهن خوش ، ذیقعده ۷۰۰ه.ق. (القعده لسنة سبعمائه هجریه). آغاز برابر نمونه ، و علایم دیگر نشان می دهد که تاریخ نوشتن همان هفتصد است ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۴ صفحه درمیانه به خامهٔ تازهٔ سدهٔ ۱۳ است ، ۸۷۲ ص (تسبیحی ۳ : ۳۱۸-۳۱۹).

2458 ۱۰۰۸ : نسخ پخته، سدهٔ ۱۰-۱۱ه.ق. آغاز برابر نمونه، در پایان تاریخ نگارش ۶۸۱ه.ق. در شهر کاشغر و نیز تاریخ نوشتن نسخه در ۲۶ ذیقعده ۷۰۰ه.ق. یاد شده است ، گویا تاریخ اصل باشد ، عنوان و نشان و واژه ها که در ها.ش عنوان شده اند شنگرف ، ۸۱۴ ص.

2459 ۶۳۳ : نسخ خوش ، سدهٔ ۱۰-۱۱ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، نسخهٔ کامل ، ۸۳۷ ص.

2460 ۴۲۲۶ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز در دیباجه افتاده : حاجتی وعدة الباق . . . ، عنوان و نشان و واژه ها که در هامش نشان داده شده اند شنگرف ، انجام در فصل ها واژه ی «هجن» افتاده ، ۹۶۲ ص.

2461 ۵۹۴۶ : نسخ پخته، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز افتاده : عن کلاب بن ربیعه . . . کنب بالکسر خوشهٔ خرما ، کنب بالتحریک شوخکین شدن . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، انجام افتاده ، : فاضة. معرف تعرق. کذلک و استخوان گوشت از وی رندیده. عراق. بالضم. جماعة. . .، ۶۶۰ ص.

2462 ۵۶۶ : نستعلیق پخته، محمد تقی، حسب فرمایش راجه بهادر سنگهه خلف راجه رنجیت سنگهه، که در ۱۴ ذیحجهٔ ۱۲۲۰ ه.ق. باکتابهای بسیار مقابله شده است ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۱۳۶۰ ص. اندازه رحلی (تسبیحی ۲ : ۲۹۹-۳۰۱).

1300

عقود الجواهر

متن «حمد و ثنا» ی **رشید الدین وطواط** است، که آنرا **محمد منیف** به نظم در آورده ، و به سلطان مراد فرزند سلطان محمد عثمانی (۸۰۵-۸۲۴ ه.ق.) پیشکش کرده است. بنگرید به : نسخه های فارسی ۳ : ۳۰۰۰ که در آنجا از **احمد** بن **عبدالله کرمیانی** کرمیدای متخلص به **داعی** نام برده شده است. نسخهٔ زیر به نام محمد منیف است.

آغاز : الحمدلله مبدع البدایع و منشی الصنایع : و الصلاة . . . اما بعد ، چنین گوید بندهٔ ضعیف محمد منیف . . .

2463 ۵۶۸۳ : نستعلیق خوش ، نواب رای ولد تیکی رای کایته ، ۱۱۱۱ ه.ق. ۳ مجموعه (ص ۱۸-۵۷) ، عنوان و نشان شنگرف.

1301

غنیه الفتیان : قنیه الفتیان : نصاب . . .

از **بدر**. که در برخی از نسخه ها در آغاز و در برخی در انجام آنها نام وی آمده است : کرد انشای صدر بدر این قنیه (غنیه) الفتیان که هست ـ در لغت نزدیک اهل فضل ، گنج شایگان. نصاب عربی به فارسی ست.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۳ : ۲۰۰۲ که در آنجا از «غنیه الشنبان و قضیه الفتیان» یاد شده است.

آغاز ۱ : حمد ایزد که داده بنده را طبع روان ـ تا که در سلک بیان آورد نظم چون حسان ـ در لغتهایی که فی التمثیل باشد نزد عقل ـ همچو روح اندر بدن، یا همچو نطق اندر لسان.

آغاز ۲ : خوشترین بحرها، بحر رمل ست ای نور جان ـ خیز و خوشتر خوان. ای مونس جان پرغمان ـ فاعلاتن' فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلات ـ غنیه (قنیه) الفتیان بر این وزن است ای جان جهان (سپس به مانند نمونهٔ ۱).

2464 ۶۵۲۳ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ه.ق. ش ۷ مجموعه (ص ۱۶۵- ۱۸۳) ، آغاز برابر نمونهٔ ۱ ، در پایان بیتی که باید نام سراینده ، یعنی (صدر بدر) را باید در برداشته باشد ، آمده است ، پیرامون ۲۵۰ بیت دارد و نام کتاب «قنیه» است نه «غنیه» عنوان و نشان شنگرف.

2465 ۶۳۲۹ : نستعلیق خوانا ، غلام محمد بلوچ ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۱۲۵-۷۰) ، آغاز برابر نمونهٔ ۲ ، نام **قنیه الفتیان** در آغاز و نام سرآینده و نیز کتاب در انجام نسخه آمده است.

2466 ۳۸۹۵ : نستعلیق شکسته آمیز خوانا ، آغاز سدهٔ ۱٤ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۲۷-۱۰) ، آغاز برابر نمونهٔ ۱ ، پیرامون ۱۰۲ بیت دارد ، نام «قنیه الصبیان» و سراینده در آغاز نسخه آمده است.

1302

فارسی نامه

از **عبدالرحمان** بن محمد قاسم ، که در **قصور** می زیسته است ، نصاب فارسی ـ پنجابی ست، که برای فرزند خود میان محمد، در سیزده باب سروده است (دیباجه). با دیباچه ای کوتاه به نظم پنجابی ، و سپس ۲ ۱- ۳ ۱ باب.

بنگرید به : نصاب واحد باری ، در همین فهرست.

۱ـ در اسامی خویشاوندان ، ۲ـ اسامی اقوام ، ۳ـ فراورده های کشاورزی، ٤ـ نام درختان ، ۵ـ نام جانوران ، ۶ـ پرندگان ، ۷ـ اندامها ، ۸ـ متفرقه ، ۹ـ

ماه ها ، روزها ، ۱۰- اوزان ، ۱۱- داروها ، ۱۲- انگشتان ، ۱۳- قاعدهٔ تجوید.

آغاز: الله واحد ، ایک خدا - حسن (جن) پیدا کیتا ارض و سما . . . باب ۱- پدر باپ ، مادر مائی - خسر شهرا (شوهرا) ، داما جوائی . . .

2467 ۱۲۲۹ : نستعلیق تحریر آمیز، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه (ص ۲-۲۷) ، هر صفحه ۱۵ سطر ، سپس «نصاب الله واحد» دیگر.

1303

فتح محمدیه : فرهنگ واژه های آمد نامه

از فتح محمد ، که چون دید بعضی الفاظ «آمده نامه» دشوار بود ، آنها را از روی شامل ، فرهنگ رشید ی وغیره گزارش کرده است. نام کتاب تنها در پایان نسخه به خامهٔ کاتب آمده است.

آغاز: سپاس و ستایش مر خداوندی را که خالق جن وانس است، و مالکی که زنده کنندهٔ اموات ، روز حشر است . . . اما بعد ، چنین گوید . . . فتح محمد که چون بعضی الفاظ.

2468 ۱۴۱۹ : نستعلیق خوانا ریز ، محمد عظیم ولد غلام خلیل قوم نجار ، ۱۲۷۲ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۸۵-۹۰).

1304

فارسی نامه : نصاب فارسی به پنجابی

از ناشناس.

آغاز: الله نام واحد ایک جان - نیاز بندگی ، نازهی گمان - رسول ایلچی ، آمدهی آیا - عزیز پیارا ساخته تیارا.

2469 ۱۲۲۹ : نستعلیق خوانا، فقیر میان، ۱۲۷۷ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۲۸-۳۲).

1305

فارسی نامه : نصاب فارسی و پنجابی

از ناشناس. نامبوب.

آغاز: صمد پاک نرنجن جان ـ نبی پیامبر، سیتهه پهچان.

2470 ۱۲۲۹ : نستعلیق خوانا، فقیر میان، ۱۲۷۷ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۲۰-۲۷)، بدنبال «فارسی نامه» ی عبدالرحمان بن قاسم.

0

فرح صبیان : نصاب . . .

1306

فرهنگ جهانگیری

از عضدالدوله جمال الدین **حسین** بن حسن **انجوی شیرازی**، بدستور اکبر پادشاه (۹۶۳-۱۰۱۴ه.ق). در ۱۰۰۵ه./۱۵۹۷-۶م. بدان آغاز، و بنام جهانگیر پادشاه (۱۰۱۴-۱۰۳۷ه.ق) در ۱۰۱۷ه./۱۶۰۸م. به انجام رسانده است.

در یک دیباجه، در ۱۲ آیین (این دیباجه نسخه های جداگانه دارد، و در بخش دستور زبان این فهرست خواهد آمد). سپس بر مبنای حرف دوم واژه ها، هر حرف در یک باب، و هر باب در چند فصل، که مبنای فصلها حرف یکم است. و در پایان یک خاتمه. **خاتمه** در پنج «در» و هر در در چند «جلوه» : در یکم در

کنایات و اصطلاحات و استعارات، در دوم مرکبات فارسی و عربیهایی که به روش فارسی ساخته شده، در سوم واژه های که یکی از حروف هشتگانه در آن یافته شود، در چهارم لغات ژند و پازند، در پنجم در لغات غریبه.

آغاز: آنکه بر لوح زبانها حرف اول نام او ست . . . حمد بیحد و سپاس بیقیاس مر صانعی را سزا ست که کاخ دماغ صدر نشینان محفل سخندانی.

بنگرید به: نسخه های فارسی: ۱۹۳۳ - ذریعه ۱۶ : ۱۹۷ - ف. مشار: ۱۱۷۳.

2471 ٤۲٦ : تحریر شکسته آمیز، سدهٔ ۱۱ ه.ق. آغاز افتاده: و دال مفتوح و اخفاءها . . . هلاک ساختم این مرغ نیم بسمل خویش - سحر که مدح جمالت شنیدم از دردیج . . .، عنوان و نشان و واژه‌ها شنگرف، انجام نیز افتاده، ۸٤۲ ص (تسبیحی ۲ : ۳۲۰-۳۲۱).

2472 ۱۰٤ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ ه.ق. آغاز و انجام و میانه افتاده، عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی ۳ راه، ۸٤۸ ص. (تسبیحی ۱ : ۳۰٦-۳۳۸).

2473 ۷۲۳ : نستعلیق شکسته آمیز، امان الله بن ملا عبدالحلیم سینی، ۱۱۲۲ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-٦۳٤) عنوان و نشان شنگرف (ف. تسبیحی ۳ : ۳٤۰-۳٤۲).

2474 ۳۱۰۱ : نستعلیق پخته، ۲۲ شوال ۱۲٤۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه، نسخهٔ کامل، عنوان و نشان و واژه‌ها شنگرف، جدولبندی ۳ راه و کمند بندی شده، ۸۵۷ ص. اندازه رحلی.

2475 ۳۲۰٤ : نستعلیق پخته، باتاریخ ۱۲٤۹ ه.ق. به همین خامه در مجموعه، ش ۳ (ص ٦۷-۸۲)، تنها مقدمه است، در ۱۲ آیین: ۱- در تعداد زبان فارسی و فضیات آن، بر زبانهای دیگر، ۲- چگونگی زبان فارسی، ۳- تعداد حروف تهجی و جدایی دال و ذال، ٤- ترتیب کتاب به چه سان است، ۵- فرق حروف و علامت هر یک، ٦- تبدیل حروف بیست و چهارگانه، ۷- ضمایر، ۸- حروف زینت، ۹- حروف زاید آخر کلمات، ۱۰- حروفی که در اوایل و اواسط و آخر کلمات بجهت دریافت معانی مختلفه بیاورند، ۱۱- کلیات زبان فارسی، ۱۲- عقد انامل.

1307

فرهنگ رشیدی

از عبدالرشید فرزند عبدالغفور حسینی **تتوی** (م ۱۰۷۷ه‍./۶-۱۶۶۷م.). به سال ۱۰۶۴ ه‍. (: یاد فرهنگ رشیدی مقبول)/۳-۱۶۵۴م. به روزگار شاهجهان (۱۰۳۷-۱۰۶۸ ه‍.ق). هنگامی که در زندان پسرش اورنگ‌زیب (۱۰۶۹-۱۱۱۸ ه‍.ق). بوده است، نگاشته است.

از روی فرهنگ جهانگیری و مجمع الفرس سروری، در یک مقدمه و چند باب و خاتمه: مقدمه در بعضی حروف مفردهٔ تهجی و معانی برخی از کلمات مرکبه و دیگر فواید و ضوابط، تبدیل حروف به یکدیگر، ضمایر، سپس به ترتیب حروف تهجی در آغاز واژه ها در باب، و حرف دوم در فصل. و در هر فصل نخست واژه های مفرد و سپس مرکب و اصطلاحها را آورده است.

آغاز: ستایشی که آرایش سرنامهٔ سخن و پیرایش دیباجهٔ هر نو و کهن و هزارش خامهٔ . . .

بنگرید به: نسخه های فارسی ۳: ۱۹۳۶ - ذریعه ۱۶: ۲۰۰ - ف مشار: ۱۱۷۵.

2476 ۱۳۳۶: نستعلیق ریز خوش، سدهٔ ۱۱-۱۲ه‍.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان و واژه‌ها شنگرف، باسرلوح زرین، جدولبندی ۳ راه، در ص پایان زر بکار رفته، ۴۷۵ ص.

2477 ۸۰۹۸: نستعلیق پخته، ۱۱ شعبان ۱۱۱۵ه‍.ق. به عهد محیی الدین ابوالمظفر محمد اورنگ زیب، آغاز برابر نمونه، واژه‌ها شنگرف، صفحهٔ آغاز آسیب دیده ۷۳۲ ص. در ابان ۱۳۵۷خ خریداری شده است.

2478 ۳۵۶: نستعلیق تحریر آمیز، جمعه ۲ ذیحجه، سدهٔ ۱۲ه‍.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان و واژه‌ها شنگرف، کامل، ۳۸۵ ص. (تسبیحی ۲: ۳۲۱-۳۲۳).

1308

فرهنگ عربی به فارسی

به ترتیب حرف آغاز در «باب» و سپس حرف انجام در (فصل) و هر فصل به ترتیب مصدر ها قرار دار : ثلاثی مجرد ، و سپس بابهای ثلاثی مزید هر یک در باب جداگانه ، و آنگاه غیر مصادر.

برای نشانی : باب السین مع الالف من المصادر. سرا : خایه کردن ملخ. سدی : نمناک شدن و نرم شدن دنبالهٔ غورهٔ خرما. سنا : با الف مقصوره روشن شدن. سباء : با الف ممدود بلند شدن. سبا: بکسرسین اسیر کردن ، و از جای بجایی بردن شراب . . .

2479 ۶۶۲ : نستعلیق و ثلث خوش ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز در دیباجه افتاده : مصادر و غیر مصادر آورده شده است. و غیر مصادر از مشتقات بعضی را ذکر رفته و بعضی را بذکر مصادرآن اکتفا کرده، و هر مصدری که آخر او حرف اصلی نباشد او را در یکی از سه باب باید جست یا باب الف یا باب آخر . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، ۹۲۸ ص. (تسبیحی ۳ : ۳۵۱-۳۵۲).غ.

1309

فرهنگ عربی به فارسی

چند نسخهٔ ناشناخته. یکی نیستند.

2480 ۶۹۴۹ : نسخ نستعلیق نمای کهن ، یکشنبه ۱۵ رجب ۹۵۰ه.ق. آغاز در حرف «ت» افتاده : سفید شدن «ات» اتباع درد رسانیدن و باز پس داشتن. انجاج ای حجت می کند. اتراف در نعمت دنه . . . به ترتیب حروف تهجی حرف یکم و دوم واژه‌ها. برای نشانی از ص ۶۰ : حرف السین «سا» ساء بدست. سائیه آن شترکه بند او رارها کردندی تا خود

چراکند. چنانک بحیره ساحت میان سرای یا درگاه. ساحل کرانهٔ دریا. سامری نام مردی ست از کردر. بنی اسرائیل. ساهده روی زمین. . .، عنوان و نشان شنگرف ، محشی ، ۱۱۱ ص. سپس پراکنده هایی.

2481 ۷۸۸۵ : نسخ خوش پخته ، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز و انجام فتاده ، برگها آشفته صحافی شده. فرهنگی ست به ترتیب الفبایی هر حرف در یک باب و هر باب در چند فصل. مبنای کار حرف پایان واژه‌ها ست در باب ، و سپس حرف آغاز آنها در فصل. برای نشانی از ص ۳۸۳ : باب السین. فصل الالف. ابس جای و رشته و شکستن و خوار و حقیر کردن. مع فاکه. تابیس مثله تابس دیگرگون شدن. اس بالضم بنیاد و اساس ، بالکسر جاعه مثل عس و عساس. اساس بالفتح مثله اسس . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه و کمند بندی شده ، ۵۷٤ ص.

2482 ۱٦٤۱ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ه.ق. ش ۵ مجموعه (ص ۸۰-۱۸٦). به ترتیب تهجی حروف آغاز واژه‌ها هر حرف در یک باب ، سپس انجام واژه‌ها. آغاز: ابتدا آغاز کار ، انتها پایان کار ، الا بدان و آگاه باش ، اقتدا برپی کسی رفتن. . . ، عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی ۳ راه کمند بندی شده ، فرسوده ، دودزده ، انجام در حرف را وت افتاده.

2483 ۲۳٦٤ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۷۱-۱٤٤). بابهایی که هر یک به یک نوع ، نبات ، حیوان ، جهات . . . ، اختصاص دارد. آغاز و انجام و میانه افتاده ، فرسوده.

2484 ۳۷۰۹ : نسخ و نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۲۰). به ترتیب الف تا ه. واژه‌های عربی به نسخ در یک سطر ، ترجمهٔ آنها به فارسی به نستعلیق در زیر آن و نیز (ص ۹٤-۱۰۷).

2485 ٤۵٤۱ : نستعلیق پخته ، ملا فضل احمد ، ۱۲۸٤ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱٤-۳۸) به ترتیب تهجی از الف تا یاء به اختصار. آغاز: باب الالف: الله ، خدا. استراحت ، خوشی. اصل ، بیخ. اعزاز ، ارجمند. انامل، انگشتان.

1310

فرهنگ فارسی به فارسی

چند نسخهٔ ناشناخته. یکی نیستند.

2486 ۱۰۹ : نستعلیق تحریر آمیز ، سدهٔ ۱۲ هـ.ق. آغاز : بسمله. در بیان همزه ممدوره و مقصوره با الف. آرا ، به فتح اول و سکون ثانی و رای مهمله با الف کشیده ، آرایش نما و آرایش کننده ... فرهنگ واژه‌ها ست به ترتیب حرف نخست و دوم و میرسد به «توازی» و ناتمام مانده (ص ۱۰- ۸۹) موریانه زده. (تسبیحی ۱ : ۶۷۶-۶۷۷).

2487 ۸۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ هـ.ق. آغاز : بسمله. باب الالف. فصل الف مع الالف. ابتداء آغاز کردن. ابتغاء خواستن. ابتلاء ... ، فرهنگ واژه‌های عربی و ترکی بکار رفته در فارسی و واژه‌های فارسی ست، به ترتیب آغاز واژه‌ها در باب و آخر آنها در فصل، مرکبات را نیز دارد (جگر تافته، جگر خواره ، جگر تشنه ، جگر گوشه). حرف چ و ج در هم آمیخته است ... و از همین باب برای نشانی : جفا پیشه. گناهکار و معنی ترکیبی آنکه پیشهٔ او جفا باشد ، بر این تقدیر بمعنی ظالم و جفا کار باشد. چشم براه کنایت از انتظار است. چنیه، به جیم پارسی، چوبی در سرای پهنه محکمی نهند... ، صحاف آشفته ، ۷۳۲ ص (تسبیحی ۱ : ۶۷۸-۶۷۹). با کتابهای زیر مقابله شد و هیچیک نبود : مدار الافاضل ، کشف اللغات ، برهان قاطع، منتخب اللغات شاهجهانی ، لطایف اللغات ، کنز اللغات ، مؤید الفضلاء ، منتهی الارب ، فرهنگ جهانگیری.

2488 ۲۸۹۹ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۲ هـ.ق. آغاز در حرف صاد افتاده : همنشین. صحاب به فتح جمع منه ... حرف نخست را باب و حرف آخر را در فصل جای داده است. مفردات و مرکبات را نیز از یکدیگر جدا نکرده است. حرف ک و گ را یکجا آورده ، برای نشانی از ص ۱۷۲ : باب الفاء. الفاء کف دریا و بافتن وفا در زبان عرب راجع را گویند. الفی والفیه .رجوع و بازگشت کذا فی الصراح. و در شبستان نکات بمعنی شرف و دولت مذکور کرده ... در دل شرق ست طفل را از دولت ـ و اندر دل شیخ و شاب

حرف علت . . . نشانی دیگر از ص ۱۳۶ : باب الغین. الغین لاهل الوادی علی الماء یعنی اشتری که بیاید برآب ، ای برای آب خوردن . . . غین مع الالف. غبراء بالفتح زمین و نوعی از گیاهست کذا فی الفرهنگ النصاب. غتاء بضم اول . . . ، نشانه‌ها و واژه‌ها شنگرف ، جدولبندی ۳ راه ، انجام در حرف یاء مع الیاء افتاده ، ۵۰۶ ص.

2489 ۴۰۵۲ : نسخ ثلث نمای خراسانی ، سدهٔ ۱۱-۱۲ ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، آغاز : و بصف استادن و گوشت راسیخ کشیدن. صفیق بالفتح ، گوشت بریان و گوشت فاق یعنی خشک . . . فرهنگی ست به ترتیب حرف آغاز و سپس حرف پایان واژه‌ها ، با فرهنگهای زیر مقابله شد هیچیک نبود : فرهنگ جهانگیری ، فرهنگ رشیدی ، منتخب اللغات شاهجهانی ، آنندراج، صراح ، کنزاللغات ، مدار الافاضل ، موايد الفضلاء ، برهان قاطع ، واژه‌ها و نشانیها شنگرف ، جدولبندی ۲ راه ، ۵۳۲ ص.

2490 ۱۳۹۹ : نستعلیق تحریر آمیز ، ملک علی کشمیری ، ۱۱۶۳ ه.ق. آغاز کمی افتاده : علم برانگیختن. ایثار برگزیدن. اثاثه انبوهی موی و گیاه خود روی . . . فرهنگی ست به ترتیب حروف یکم و دوم آغاز واژه‌ها، در پایان آن آمده : چون بقدر احتیاج از هرجا چیزی بطریق انتخاب بسرعت برداشته ، اگر سهوی رفته باشد اصلاح فرمایند. والسلام. کاتب الحروف و ملک علی کشمیری . . . که باید کاتب همان گرد آورنده باشد ، واژه‌ها شنگرف ، برخی از برگها نونویس ، ۳۰۸ ص.

2491 ۱۶٤۱ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۱ مجموعه (۱-۳) به ترتیب تهجی ، آغاز : باب الالف. القطم تیزی شهوت و آرزوی گوشت بریان. جدولبندی ۳ راه.

2492 ۱۶٤۱ : همان نستعلیق ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۳۲-۵۰) به ترتیب حروف تهجی آغاز : ماخولیا ، دیوانگی سخت رونده. جدولبندی ۳ راه و کمند بندی شده. در پایان هر دو رساله آمده است تمت نصاب. ولی واژه‌های «نصاب الصبیان» نیست. و در هر دو واژه‌های فارسی نیز به پشتو و اردو ترجمه شده است.

2493 ۵۷۶۲ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. به ترتیب تهجی از آغاز واژه‌ها، از الف تاسین. آغاز : آب. معروف و بمعنی عزت. آبخور با و او معدوله و رای قرشت ، سرچشمه . . . ، ۲۶ ص.

2494 ۱۵۵٤ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۳ ه.ق. به ترتیب تهجی در آغاز واژه‌ها از الف تا یاء. آغاز: اله، خدا. انبیاء، پیغمبران. اولیا، یاران و دوستان. ابتداء آغاز، ش ۱ مجموعه (ص ۲-٦۲).

2495 ٦٦۹۹ : نستعلیق پخته، باتاریخ ۱۳۱۲ ه.ق. به همین خامه در مجموعه (ص ۲-۵۵)، به ترتیب تهجی حرف آغاز واژه‌ها هر یک در یک باب، (ص ۲-٤۷)، سپس فرهنگ واژه‌های فارسی به فارسی ست. آغاز: آفاق روی عالم، ارتکا، حظ بهره یافتن، آخر آخر شدن.

1311

فرهنگ واژه های اسکندر نامه

متن از نظامی گنجوی، واژه نامه از **نور محمد**. گزارش واژه ها و اصطلاحات دشوار آن است، به ترتیب الفبایی هر حرف در یک باب، نخستین واژه «آتش زن» است و آخرین واژه «یاقوت».

آغاز: سپاس بیقیاس مر حضرت قادری را، که طغرای غرای و لقد کرمنا آدم در دفتر موجودات ثبت نمود، و آدم صفی . . . بندهٔ امیدوار برحمت پروردگار نور محمد . . .

2496 ۱۸٦۰ : نستعلیق شکسته امیز خوانا، شرف الدین ولد میان امام بخش، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۲۵۸-۲۷۹)، عنوان و نشان شنگرف.

1312

فرهنگ واژه های اسکندر نامه

ناشناخته. یکی نیستند.

2497 ۹۹۲ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. پیش از «شرح اسکندر نامه» نگاشته ی محمد نصیر اصفهانی (سفیانی) جای دارد ولی باید جدا از آن باشد. به ترتیب حروف تهجی از الف تا یاء بر حسب حرف یکم واژه‌ها. آغاز: باب الف. آتش زن ، لفظ مرکب چقمق و بمعنی زنندهٔ آتش شهوت. ابرش ، به فتح اسپی که نقطهای مخالف رنگ او باشد ، بتازیش ملمع و نیز مرکب بمعنی ابر او و ابر خود آید . . . (ص ۳-۳٦) ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه (تسبیحی ۳ : ۲۸۰-۲۸۲).

2498 ٤٦١ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. به ترتیب الفبایی ، هر حرف در یک باب. آغاز : ادرب نام ولایت ، ایجاز نام ولایت. اشعراسپ ، ادهم اسپ سیاه ، ابلق سیاه و سفید. ارژنگ . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، ۳۹ ص. سپس واژه‌های یوسف و زلیخا که ناقص مانده ، ٤ ص.
٦۷۷۹ : نستعلیق طلبگی ، فتح دین بن معزالدین ، ۲۲ ذیحجهٔ ۱۲٤۸ ه.ق. به ترتیب تهجی. آغاز : آخشیج یک طبع از چهار طبع ، آهنگ قصد و عزیمت. آیین رسم . . . ، ٤٤ ص.

2499 ٦۷۷۹ : نستعلیق طابگی ، فتح دین بن معزالدین ، ۲۲ ذیحجهٔ ۱۲٤۸ ه.ق. به ترتیب تهجی. آغاز آخشیج یک طبع از چهار طبع ، آهبگ قصد و عزیمت. آیین رسم . . . ، ٤٤ ص.

2500 ۳٤٦۱ : نستعلیق پخته ، حبیب الله ، ۱۲۷۳ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۵۸) ، واژه‌ها شنگرف و گزارش آنها مشکی ، هر یک از سه کتاب جداگانه به ترتیب الفبایی ساخته شده اند. آغاز یک صفحه افتاده: اولولالباب، خداوندن عقل ، آکنده پر کرده.

1313

فرهنگ واژه های انشای یوسفی

از ناشناس. به ترتیب حروف تهجی هر یک از حروف در یک باب ، بدون دیباجه. در پایان آمده : تمام شد فرهنگ الانشای یوسفی. متن «بدایع الانشا» ی یوسفی ست.

آغاز: بسمله. ابداع ، نو آوردن. اختراع ، از خود پیدا کردن. ارقام ، رقم نوشتن ، اکرام ، بزرگ.

2501 ۵۴۹۵ : نستعلیق خوش ، محمد عمر ولد ملا فاروق ، دو شنبه ٦ع ۱/ ۱۱۸۱ ه.ق. بدنبال «بدایع الانشا» ی یوسفی (گ ۱ پ - ۹ ب) ، عنوان شنگرف . . .

1314

فرهنگ واژه های بوستان

گویا از **عبدالرسول** بن شهاب الدین بن عبدالله قرشی ست، که «شرح بوستان» (همین فهرست) را در ۱۰۷۳ ه.ق./۱۶۶۲-۳م. نگاشته است.

نسخه ای دیگر به نام «فرهنگ بوستان» از قرشی در فهرست منظور احسن عباسی ۱ : ٤۲۸ یاد شده که در کتابخانه ی عمومی پنجاب، لاهور نگهداری می‌شود. ولی سر آغازی که برای آن یاد شده برابر «شرح بوستان» قرشی ست.

واژه نامه ای ست به ترتیب حروف الفبایی. که حرف آخر واژه ها را به حساب آورده است ، و پس از آن به حرف آغاز توجه کرده است. فصول و ابواب آن به ترتیب باب الف ، باب باء . . . است بدون شماره.

2502 ٦۱٦ : نستعلیق شکسته آمیز ، محمد بشیر، ۱۲۲ (۱۲۰۲ ه.ق.) ش ۱ مجموعه (ص ۲-۲۱)، سپس «شرح بوستان» از عبدالرسول قرشی ست. آغاز: بسمله. باب الالف : الادانا و آگاه باش ، املاء نوشتن انا آوند الامن آسا واژدها ، اعلاالسجایا . . .، (ف. تسبیحی ۳ : ۵۵٤-۵۵٦).

1315

فرهنگ واژه های بوستان

از **غلام علی شاه کوهاتی** قریشی عثمانی ، نگارندهٔ «تعلیم نامه». واژه نامهٔ شرح

مانندی ست. به ترتیب متن، با عنوانهای باب اول، باب دوم، که در هر باب واژه های دشوار را گزارش کرده است.

آغاز: منت خدای را عز و جل، و الصلاة و السلام علی محمد خیر الرسل و آله الافضل. بعد بر ضمایر ضیاء گستر والاطبعان علی فطرت مخفی نماند . . . بی بضاعت غلام علی شاه کوهاپتی عرف قریشی عثمانی.

2503 ۲۱۱۳: نستعلیق خوانا، ۱۲۷۷ه.ق. و به قرینهٔ شمارهٔ پیشین باید کاتب همان نگارنده باشد. ش ۳ مجموعه (ص ۶۴-۱۱۲)، همراه «انشای معشوقه»، «تعلیم نامه» از همو.

1316

فرهنگ واژه های بوستان

ناشناخته. یکی نیستند.

2504 ۷۰۷۲: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. به ترتیب الفبائی، که حرف آخر واژه‌ها را به حساب آورده، هر حرف در یک باب. (ص ۳۷-۱۱۴). اغاز: جزا سزا، لایق. استسقاء، طلب آب کردن. مهیا، تیار، ترساء کافر. افشا، ظاهر. . . عنوان و جدولبندی ۲ راه شنگرف. و پیش از آن ترجمهٔ عبارات عربی «گلستان» است به فارسی به خط تازه ی (۱۳۲۱ ه.ق.).

2505 ۵۶۸۸: نستعلیق پخته، مصربلوی، ۱۱۹۷ه.ق. ش ۴ مجموعه (ص ۸۹-۱۶۸). به ترتیب تهجی در آغاز واژه‌ها، هر حرف در یک باب، آغاز: اخذ بمعنی گرفتن، اثر بمعنی روایت کردن. . .، واژه‌ها به شنگرف.

0

فرهنگ واژه های بوستان: گلستان

0

فرهنگ واژه های پزشکی : لغات الادویه

در بخش پزشکی گذشت.

1317

فرهنگ واژه های دستور الانشاء

متن دستور الانشاه از **محمد فایق**. واژه نامه از ناشناس. نخست به ترتیب حروف از الف تا یاء آمده ، آنگاه واژه هایی ست نا مرتب.

آغاز : فرهنگ دستور الانشاء. ابتهاج خوشی ، ابراز ظاهر کردن ، ابهت بزرگی و سروری.

2506 ۲۱۱۳ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ه.ق. باتاریخ ۱۲۷۷ه.ق. در مجموعه ، ش ٤ (ص ۱٤۳-۱۵۰).

1318

فرهنگ واژه های رقعات امان الله

متن از امان الله حسینی (همین فهرست) گزارش از ناشناس. به ترتیب حروف تهجی آغاز واژه ها ، هر حرف در یک باب.

2507 ۵٦۸۸ : نستعلیق پخته ، مصربلوی ، ساکن بدیع سرای ، ۱۱۹۷ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۱۵) ، آغاز در حرف الف افتاده : آسمان بدر بمعنی ماه تمام . . . واژه‌ها به شنگرف.

1319

فرهنگ واژه های فقهی

از ناشناس. به ترتیب حروف تهجی ، از آغاز واژه ها.

آغاز: بدان ارشدک الله تعالی، که این الفاظی ست برگزیده ، و لغت چند است که چاره نیست نو یسندگان و خوانندگان را.

2508 ۷٤۰٤ : نستعلیق خام ' سدهٔ ۱٤ه.ق. باتاریخ ۱۳۱٤ه.ق. در مجموعه (ص ۵۱-۲۲٦) ، و در پایان مطالبی ست فقهی و دینی.

1320

فرهنگ واژه های قرآنی

از ناشناس. به ترتیب سوره های قرآنی. و در آغاز هر سوره ، تنها با عبارت بسمله آنرا از سورهٔ پیشین جدا ساخته است.

آغاز: حمدله. صلاة. ضال ، گمراه. آمین ، اینچنین باد. بسم الله الرحمان الرحیم. الم (الله اعلم). ریب ، شک. افلاح ، خوشحال. ختم ، مهر.

2509 ۳٤٦۱ : نسخ در عربیها و نستعلیق در فارسیها، ۱۲۷٤ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۱۳۹-۱۹۰).

1321

فرهنگ واژه های گشایشنامه

متن از منشی **راجکرن.** گزارش واژه ها از ناشناس. به ترتیب تهجی از آغاز واژه ها.

2510 ۵٦۸۸ : نستعلیق پخته ، مصربلوی ، پنجشنبه غرهٔ رجب ۱۱۹۷ ه.ق. ش ۵ مجموعه (ص ۱٦۹-۱۸۲). آغاز: باب الالف. بسمله... آمرزگار یعنی بخشنده. ایجاد یعنی آفرینش... عنوان بابها شنگرف ، واژه‌ها زیر خط شنگرف.

1322

فرهنگ واژه های گلستان

از ناشناس. در چهار شمامه : شمامهٔ ۱- در عطر سای کلام الهی ، ۲- در احادیث نبوی ، ۳- در اشعار عربی ، ٤- اقوال بزرگان.

آغاز: جلوه نمایان لاله زار معنی به استشمام روایح انفاس قدسیهٔ چمن ... این نفخهٔ قدسیه بر چهار شمامه مرتب آمد ...

2511 ۵٦۸۸ : نستعلیق پخته ، مصربلوی ، ٦ رمضان ۱۱۹۷ ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ٦۱-۸٦) ، واژه‌ها به شنگرف.

1323

فرهنگ واژه های گلستان

چند نسخهٔ ناشناخته. یکی نیستند.

2512 ۵٦۸۸ : نستعلیق پخته ، مصربلوی ، ماکن بدیع سرای ، ٦ رمضان ۱۱۹۷ ه.ق. ش۲ مجموعه (ص۱۷-٦۰). به ترتیب تهجی آغاز واژه‌ها هر یک دریک باب. آغاز: استغضا. بمعنی نهایت درکاری...، واژه‌ها شنگرف.

2513 ۷۳۳۹ : نستعلیق طلبگی ، باتاریخ ۱۱۳٤ه.ق. ؟ در مجموعه (ص ۳۵-۷۸)، به‌ترتیب الفبایی از آغاز واژه‌ها، حرف در یک باب. آغاز: آشفته، پریشان. آغوش آهو ، عیب انجمن. گناه بقل.

2514 ۳۴۱۵ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۲ه.ق. به ترتیب حروف تهجی از انجام واژه‌ها. آغاز: شفیع مطاع نبی کریم ـ قسیم جسیم نسیم و سیم . . . باب الالف. ترسا، کافر. محاجا، جنگ. انشاء تصنیف. . .، با یادداشت مورخ ۱۲۱۲ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۱۰-۱۳۲) ، واژه مشکی و شرح آنها شنگرف.

2515 ۵۲۲۵ : نستعلیق پخته ، دو ست محمد غریب نواز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۳۷-۵۸) ، به ترتیب حروف آخر واژه‌ها، هر یک حرف در یک باب ، آغاز: بینوا ، فقیر. تقاضا ، طلب کردن. علیا ، بلند . . . ترجمه‌ها به شنگرف.

2516 ۵۹۵۶ : نستعلیق محمد نصیر ، ۱۲۰۹ه.ق. ش ۷ مجموعه (ص ۱۲۷-۱۴۸) ، نخست عبارتها و سپس واژه‌ها ست که این یکی به ترتیب حروف تهجی.

2517 ۸۰۷۹ : نستعلیق پخته ، بدنبال «گلستان» نوشتهٔ ۱۲۲۹ه.ق. آغاز: قسم در لغات مفرده به ترتیب حروف تهجی . . . باب الالف. رضا بالکسر خشنودی. جزا ، بالفتح پاداش نیکی. اعتناء عنایت کردن. احیاناً ، ناگاه . . .، واژه‌ها شنگرف ، واژه‌ها بر حسب حرف پایان در بابها ست ، سپس به ترتیب حرف آغاز، ومی رسد به باب «ل» ضل ، ذل ، و نسخه افتادگی می یابد ، روبهم ۲۱۹ ص.

1324

فرهنگ واژه های مثنوی معنوی

ناشناخته ، یکی نیستند.

2518 ۶۹۷۵ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، آبخورده و برگها به هم چسبیده. واژه نامه ای است به ترتیب حروف آغاز واژه‌ها در باب و انجام آنها در فصل. برای نشانی : باب الدال ، فصل الالف. دها ، به ضم زیرکی و دانایی و دلیری و دانایی و دوربینی. داهی

عاقل و دانا و زیرک. دروا، با اول فتح بثانی زده که معنی دارد. اول سر گشته و سرگردان را گویند، چنانکه حکیم خاقانی فرماید: رهروان چون آفتاب آزاد و خندان رفته‌اند - من چرا چون زره سرگردان و درواماندهام. لطایف الغات عباسی نیست.

2519 ۳۴۶۱: نستعلیق پخته، حبیب الله، ۱۲۷۴ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۵۹-۱۳۴). به ترتیب الفبائی هر حرف در یک باب، و حرف آخر واژه‌ها فصل را تعیین می کنند. (باب الف، فصل الف اژده‌ها). آغاز: استیلا، غالب شدن. اژدها و اژدرها...، نشان شنگرف. لطایف اللغات عباسی نیست.

1325

فرهنگ واژه های مکاتبات علامی

متن از ابوالفضل علامی (همین فهرست) واژه نامه از ناشناس. به ترتیب حروف تهجی از حرف پایان واژه ها.

شگفت این است که در پایان آن آمده: نمقه العبد ابوالفضل بن مبارک عفی عنهما فی سنه اثنی و تسعین و تسعمایه (۹۹۲ه.ق). و مشهور است که «مکاتبات علامی» را برادر زاده اش پس از مرگ او در ۱۰۱۵ه.ق. گرد آورده است. پس شاید این تاریخ یکی از نامه ها باشد.

2520 ۶۸۵۶: نستعلیق خوش. سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز در حرف الف کمی افتاده: اقویا قوت! اشقیا بدبختان...، در پایان بنام «الفاظ ابوالفضل» نیامیده شده است، عنوان و نشان شنگرف، ۳۲ ص.

1326

فرهنگ واژه های یوسف و زلیخا

متن از عبدالرحمان جامی. واژه نامه ناشناخته.

2521 ۶۹۹۲ : نستعلیق طلبگی ، باتاریخ ۱۲۷۳ه.ق. در مجموعه ، ش ۲ (ص ۸۰-۱۱۹). بدون دیباچه و نامبوب ، ترجمه و شرح مانند آن است برای آموزش و فراگیری متن. آغاز : روضهٔ جاوید. . .

1327
کشف اللغات و الاصطلاحات

از شیخ **عبدالرحیم** بن احمد **سور بهاری هندی** ، پیرامون ۹۵۰ه/۱۵۴۳م. برای فرزند خود ، شیخ شهاب ، که دیوان شاه قاسم انوار را نزد او می خواند ، و چون به فرهنگها مراجعه می کرده واژه را نمی یافته است، بدین نگارش دست زده است. و در دیباچه می گوید توجه من به واژه ها و اصطلاحات دشوار است. به ترتیب حروف تهجی ، حرف اول واژه ها در باب ، و حرف پایان را در فصل جای داده است. اصطلاحات صوفیان و جز آنها را نیز در آن گنجانده است.

آغاز : حمدله. صلات. اما بعد حمد و صلات ، می گوید اضعف . . . که این فقیر اگرچه قابلیت و استعداد . . .

بنگرید به : نسخه های فارسی ۳ : ۱۹۴۷ - ذریعه ۱۸ : ۵۷ - مشار : ۱۲۶۵ - مقدمهٔ لغتنامه : ۱۸۴ - فرهنگ نظام ۵ : یج - فرهنگ نویسی در هند : ۱۴۶.

2522 ۶۵۳ : نستعلیق خوش شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز در دیباچه افتاده : اصحاب لغت اصطلاح . . . ، عنوان و نشان و واژه‌ها شنگرف ، انجام نیز افتاده ، ۲۷۰ ص (تسبیحی ۳ : ۳۸۷-۳۸۸).

2523 ۵۰۶ : نستعلیق خوش شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان و واژه‌ها شنگرف ، ۸۵۲ ص (تسبیحی ۲ : ۳۵۳-۳۵۵).

1328
کنز اللغات : کنز اللغه

از **محمد بن عبدالخالق** بن معروف ، سدهٔ نهم. بنام کارکیا سلطان محمد (م

۸۸۳ه/۱٤۷۸م).

در دیباجه میگوید: اکثر امهات لغات عربیه و تمام لغات قرآنیه را گرد آوردم. نگارش کتاب پیرامون ۸۷۰ه‍/۱٤٦٦م. انجام گرفته است.

به ترتیب حروف تهجی، در ۲۸ کتاب، به ترتیب حروف آغاز واژه ها، و سپس هر کتاب در ۲۸ باب، به ترتیب حرف پایان واژه ها آورده است. و نخست در هر باب مصادر را و آنگاه غیر مصدر ها را جای داده است.

این کتاب بنام «کنزاللغه» در ۱۲۷۵ه‍/۸-۱۸۵۹م. و پس از آن چاپ شده است.

آغاز: ابتدای هر سخن آن خوبتر در هر مقام - کو بود با حمد معبود خدای لاینام. جواهر کنوز لغات حمد و سپاس نثار بارگاه حضرت متکلمی که

بنگرید به: نسخه های فارسی ۳: ۲۰۱٦ - ذریعه ۱۸: ۱٦٤ - فرهنگنامه های عربی به فارسی، منزوی: ۱٦۸ - مشار: ۱۲۸٦ - هدیه العارفین ۲: ۲۰٤.

2524 ٦۳۷٤: نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۰-۱۱ه‍.ق. آغاز در کتاب ت باب ن افتاده: چیزی. تلیین نرم کردن. تظنین گمان بد بکسی بردن...، عنوان و واژه‌ها شنگرف، انجام در کتاب و باب م افتاده، ۷۰٤ ص.

2525 ۲۸۱۰: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ه‍.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان و واژه‌ها شنگرف، انجام در کتاب «ه» باب «ن» افتاده، نام کتاب در دیباجه کنز اللغات است، ۹۱۸ ص.

2526 ٤٥٤۷: نسخ خوش، ۵ شوال ۱۱۱۷ه‍.ق. آغاز برابر نمونه، با یک سرلوح زرین، عنوان و واژه‌ها شنگرف، جدولبندی ۳ راه، نام کتاب در دیباجه کنزاللغات است، ۸۹۰ ص.

2527 ۷٦۹٤: نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲ه‍.ق. آغاز در دیباجه افتاده: برج شرف آسمان...، نام کتاب در دیباجه «کنزاللغات» است، پس از دیباجه بخش کمی از کتاب مانده است، ۳۲ برگ.

2528 ۲٤۸٤: نسخ خام، بدها بن محمد اسحاق ولد ابراهیم عرف مندهر، ۷ ذیحجه ۱۲۱۳ه‍.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان و واژه‌ها. شنگرف، ۲۱۷ برگشمار دارد.

2529 ۳۵۲ : نستعلیق پخته، فراق جو. . .، ۲٤ ذیحجه ۱۲۱۵ه.ق. آغاز: جواهر کنوز. . . (برابر نمونه)، با یک سرلوح منقش، عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی ۳ راه، اندازه رحلی، ۸٦٤ ص. (تسبیحی ۲ : ۳٦۱-۳٦۳).

1329

گلدسته : فرهنگ واژه های بوستان

از سید **کریمداد گجراتی**، که در موضع مکه از توابع گجرات می زیسته است، به سال ۱۰۸۵ه./۱٦۷٤م.

واژه نامه‌ی «بوستان» است به‌ترتیب حروف تهجی در پایان واژه ها، از الف (خدا) تا یاء (آتش فارسی). بدنبال واژه های مفرد اصطلاحها ومرکبها آورده می شوند. نخست واژه را گفته سپس میگوید که به چند معنا آمده، آنگاه برای هر یک معنا بیت و یا مصرعی از «بوستان» گواه آورده شده است.

آغاز: سپاس قدسی اساس مر قادری را سزد که به قدرت بالغه و حکمت شامله هر یک از طبقات آدم و طوایف امم را به انواع . . . اما بعد این محرر اوراق. . . سید کریمداد سکنهٔ . . .

2530 ۳۹۲ : نستعلیق خوانا، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، ۱۳۳ ص (تسبیحی ۲ : ۳٦۹-۳۷۰).

2531 ۱٦۹۱ : نستعلیق، اسماعیل خان هوت، در بلدهٔ درهای ۱۰۲۵ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۵۷-۹۸)، عنوان و نشان شنگرف.

1330

لطایف الحدایق من نفایس الدقایق : حدیقه، واژه نامه

متن از سنایی، واژه نامه از **عبداللطیف** بن عبدالله **عباسی گجراتی** (م ۱۰٤۸ه./

۱۶۳۸-۷م.). از روزگار شاهجهان (۱۰۳۷-۱۰۶۷ه.ق.).

پس از ذکر نام کتاب میگوید: پس از تصحیح و تنقیح کتاب «حدیقة الحقیقه» و تحریر دیباجهٔ آن که بنام «مرآت الحدایق» است، بدین کار دست زدم، سپس منابع کار خود را بر می شمارد: قاموس، صراح، کنز اللغات، شرح اصطلاحات صوفیه ابن عطا و عبدالرزاق کاشی، فرهنگ جهانگیری، کشف اللغات، مؤید الفضلا و برخی از فرهنگهای متفرقه و سماع از ثقات، این فرهنگ را به ترتیب باب و فصل نگاشتم.

باب برای حرف آخر واژه‌ها، و هر باب در چند فصل که بر پایه‌ی حرف آغاز واژه ها ست.

در دیباجه از «فرهنگ» واژه های «حدیقه» نگاشته‌ی حافظ ویسی‌نامی از مردم لاهور یاد کرده و نقد می کند. و تاریخ نگارش را ۱۰۳۹ (نه ۳۸)ه.ق. برابر سومین سال پادشاهی شاهجهان (۱۰۳۷-۱۰۶۷ه.ق). یاد می کند.

آغاز: این گلدسته ای ست از ریاحین حدیقهٔ سخنوری و هوشمندی و مجموعه‌ای ست از لطایف نسخهٔ فرهنگ افزای و دانش پژوهی مسمی به لطایف الحدایق من نفایس الدقایق . . .

بنگرید به: نسخه های فارسی ۲ : ۱۳۷۱.

2532 ۷۱۰: نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز برابر نمونه، (واژه نامه است نه شرح). آغاز متن: چمن چهارمین بر نعم موفور و در منثور لغات عربیه و الفاظ عجمیه مجمیه و غیره کل حدیقه مسمی به لطایف اللغات. باب الالف. فصل الف. انشاء. . .، عنوان و نشان و واژه‌ها شنگرف، جدولبندی ۳ راه، ۳۶۰ ص (تسبیحی ۳: ۴۲۳-۴۲۵).

1331

لطایف اللغایت

از عبداللطیف، کبیر عباسی گجراتی (که یاد او پیش از این گذشت) از

روزگار شاهجهان. فرهنگ واژه های «مثنوی معنوی» ست، به ترتیب حرف آغاز در باب و حرف انجام در فصل ، که به کمک شاگردش مولانا ابراهیم دهلوی در دوازده سال نگاشته است (دیباجه).

از دیباجه ای که بر «مثنوی» مرتب کردهٔ خویش به سال ۱۰۳۲ ه./ ۱۶۲۲ م. نگاشته بر می آید که این واژه نامه را پیش از آن، و شاید سال ۱۰۳۱ ه./ ۱۶۲۱ م. به انجام رسانده باشد. و این جز «لطایف معنوی» او ست که در گزارش بیتهای دشوار «مثنوی» نگاشته و نیز جز «لطایف اللغه»ی احمد بن مصطفی دمشقی ست.

آغاز : حمدله. صلات. اما بعد تحمیدات پروردگار و تحیات رسول مختار. این فرهنگی ست مشتمل بر حل لغات غریبه... عبداللطیف بن ... آغاز ۲ : این فرهنگی ست مشتمل بر حل (بمانند پیشین)...

بنگرید به : نسخه های فارسی ۳ : ۱۹۵۰ - ذریعه ۱۸ : ۳۲۱ - مقدمهٔ لغتنامه : ۱۸۴ - فرهنگ نویسی در هند : ۱۸۲.

2533 ٤٥.٤ : نستعلیق تحریر آمیز پخته، سدهٔ ۱۱-۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، فرسوده، انجام افتاده، ۲۵۲ ص.

1332

لغات سعید : نصاب . . .

از محمد حصار، نصاب فارسی - پنجابی ست. در پایان آن آمده : شد **لغات سعید** این را نام - از محمد حصار گشت تمام. در پیرامون ۲۲۵ بیت است.

و از همو ست : نصاب زاد الجنان (نصاب عربی به فارسی).

آغاز : رب پروردگار، پالن هار - صانع و کردگار دان کرتار - دان رسول و بستهه پیغمبر - چون گرو مرشد است چه رهبر.

2534 ۳۷۳۹ : نستعلیق پخته، باتاریخ ۱۲۷۸ه.ق.به همین خامه در مجموعه، ش ٤ (ص ۵۷-۷۳ هامش).

1333

مدار الافاضل

از **فیضی دکنی** ، الله داد پسر اسد العلماء علیشیر **سرهندی** ، از روزگار اکبر شاه (۹٦۳-۱۰۱٤ه.ق). به سال ۱۰۰۱ه (فیض عام) ۲-۱۵۹۳م. نگاشته است.

فرهنگ واژه های عربی ، فارسی و ترکی ست ، که هر یک را با حروف (ع، ف ، ت) نشان داده است ، و حرف آغاز را باب و حروف پایان را فصل قرار داده است.

اخیرا به کوشش پرفسور دکتر باقر چاپ شده است.

اته ترجمهٔ اردوی آن را نشان داده است که از حرف الف تا ک را دارد (اته ۲٤۷۵-۷۷).

آغاز : ای نام تو در هر زبانی دگر است - در هر دهنی کام و بیانی دگر است ... مدار افاضل روزگار و مختار اختیار نکته گذار...

آغاز : حرف س : باب السین ، الالف. ع. سنا بفتح روشنی فروزانتر از نور و بزرگی و نام گیاهی ست. در موايد است...

بنگرید به : نسخه های فارسی ۳ : ۲۰۲٤ - ذریعه ۲۰ : ۳۵.

2535 ۲۸۲٤ : نستعلیق تحریر آمیز، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف، انجام در باب «را» فصل نون افتاده است، پیرامون ۵۰۰ ص.

2536 ۱۳۲۱ : نستعلیق پخته ، تاریخ موریانه زده ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، واژه‌ها مشکی درشت ، کناره‌ها موریانه زده ، ۵٤۳ برگشمار دارد ، ۱۰۸٤ ص.

2537 ٤٥٢٢ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز در دیباجه افتاده : مقدمین هند است . . .، برای نشانی از ص ۲ : باب الالف الانتفاع. **ابتداء** با سمک الاعلی ، آغاز میکنم بنام توکه بلند است. **املاء بکسر** نوشتن از تلقین و در عرف نوشتن ترکیب حروف است موافق قاعده. **امتلا** . . . ، عنوان و نشان و واژه‌ها شنگرف ، انجام در باب سین و فصل نون افتاده ، ٦٢٤ ص.

1334

المستخلص

از ناشناس ، که نام خود را در دیباجه نیاورده است و کتاب را بنام «المستخلص» نامیده و میگوید هر که آنرا بخواند به هیچ کتاب دیگر حاجت نداشته باشد.

واژه نامه های قرآنی ست و ترتیبی غیر از آنچه در «المستخلص» حافظ الدین **محمد بخارایی** زنده در ۷۱۱ه/۱۳۱۱ است (بنگرید به : نسخه های فارسی ۳ : ۲۰۲۵). نخست سورهٔ حمد ، سپس ناس ، قل هوالله ، تبت ، فتح ، کافرون، کوثر، ماعون ، القریش ، الفیل ، اللمزه ، العصر ، التکاثر ، القارعه ، العادیات، الزلزله، القدر ، الشمس ، البلد ، الفجر ، الغاشیه . . .، و میرسید الم (بقره). شاید برخی از سوره ها از دید من گذشته باشد ، ولی نظم کلی آن چنین است.

آغاز : حمدله. صلات. اما بعد ، که چون بعضی از اصحاب ما و فقهم الله علی تحصیل علم ربانی . . .

2538 ٤٩٦٠ : نسخ خوانا ، ملا میادا ولد کریم داد ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، ۱۱۱ ص.

1335

مصطلحات الشعرا

از **وارسته سیالکوتی مل** ، که برخی او را **لاهوری** نیز یاد کرده‌اند (م

۱۱۸۰ه‍/۱۷۶۷م). و از هموست: مطلع السعدین (نامه نگاری و شعر)، صفات کاینات (عجایب و غرایب)، جواب شافی یا رجم الشیاطین، در جواب «تنبیه الغافلین» خان آرزو، جنگ رنگا رنگ یا تذکرهٔ وارسته.

در دیباچه میگوید آنرا به «مصطلحات الشعرا» که مشعر بر تاریخ شروع تألیف است نامیدم.

واژه نامه و شرح اصطلاحات سرایندگان است، به ترتیب حرف تهجی، حرف آغاز واژه ها در «تناظر» و حرف دوم را در «منظره» جایداده است. و چند بار چاپ شده است.

بنگرید به: ادبیات فارسی، هندوان حصه، دکتر عبدالله: ۱۳۹ - مشار ج ۲ ج ٤: ۴۷۸۰.

آغاز: بسم الله مجریها میخوانم و سفینهٔ کاغذی در بحر سخن می رانم، الهی شرطهٔ توفیق هوا دارم... بنده وارسته به محض سر نوشت ازلی.

2539 ۵۳۰: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه‍.ق. آغاز: ای ناطقه در وصف جهالت الکن - یک شاخ زگلشن تو نخل ایمن... قدسی مشربان اعجاز گستر و کلیم کلامان تجلی مظهر...، با دیباجه‌ای (ص ۲-۲۱) که در چاپی نیست، در این دیباجه نام کتاب مصطلحات الاشعار که تاریخ نگارش نیز هست یاد شده است، عنوان و نشان شنگرف، ۶۷۰ ص. اندازه رحلی (تسبیحی ۲: ۵۰۹-۵۱۰).

1336

منتخب اللغات شاهجهانی

از **عبدالرشید تتوی**، نگارندهٔ «فرهنگ رشیدی» (همین فهرست) فرهنگ عربی به فارسی ست، به سال ۱۰۴۶ه‍/۱۶۳۷م. به نام شاهجهان (۱۰۳۷-۱۰۶۸ه‍.ق) و چهار فرزندش: دارا شکوه، شاه شجاع، اورنگ زیب، مراد بخش، بنام «منتخب اللغات شاهجهانی» به ترتیب تهجی، حرف آغاز واژه ها در باب، و حرف

انجام را در فصل جایداده است. (از «ابتدا» تا «یوی»)، و همه مصدر های میمی، اسم مکان و زمان و آلت و اسم فاعل و مفعول های ثلاثی‌مزید و رباعی ها را در باب میم آورده است.

آغاز: ستایش و سپاس مالک الملکی را که تذکار آلای بی احصاء و نعمتهای بی انتهایش . . .

بنگرید به: نسخه های فارسی ۳: ۲۰۳۳ - فرهنگنامه های عربی به فارسی: ۲۲۳ - ذریعه ۲۲: ۴۲۸.

2540 ۴۶۳: نستعلیق خوش، داود بن محمد اسحاق ۲۸ رجب، ۲۵ جلوس والا، ۱۰۹۲ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان و واژه‌ها شنگرف، جدولبندی ۳ راه، ۵۹۹ ص. اندازه رحلی. (تسبیحی ۲: ۵۵۲-۵۵۴).

2541 ۵۹۴۲: نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۱ه.ق. جلد ۲، آغاز افتاده: ستاره. غموس. بالفتح سوگند دروغ و دانسته. . . مع الشین غلیش به فتحتین بقیه شب و تاریکی آخر شب. . .، انجام در باب «ه» مع الفاء افتاده. آخرین واژه «هدف». عنوان و نشان شنگرف، واژها شنگرف، جدولبندی ۳ راه، ۴۴۴ ص.

2542 ۷۴۹۵: نستعلیق شکسته آمیز، فیض الله و خواجه احمد خان، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان و واژه‌ها شنگرف، ۷۹۵ ص.

2543 ۱۱۱۲: نستعلیق پخته، احمد بن قیام بتهی ساکن لاهور، سدهٔ ۱۱ ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، ۵۶۳+۳ ص.

2544 ۷۱۶: نستعلیق پخته، محمد فاضل و دین محمد، سدهٔ ۱۱ه.ق. دیباجه را ندارد. آغاز: ابتدا آغاز کردن، ابتغاء خواستن، ابتلاء آزمودن و دربلاء و رنج افکندن، ابتناء بنا کردن، ابداء بالکسر آشکارا کردن و آفریدن . . .، عنوان و نشان شنگرف، واژه‌ها زیر خط شنگرفی ۵۰۷ ص (تسبیحی ۳: ۶۳۲-۶۳۴).

2545 ۷۱۷: نستعلیق تحریر و شکسته آمیز، کلالجند کایهته، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوانها شنگرف واژه‌ها زیر خط مشکی، ۷۴۶ ص (تسبیحی ۳: ۶۳۴-۶۳۵).

2546 ۱۸۰۵ : نیمهٔ نخست نسخ خوش و نیمهٔ دوم نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها و واژه‌ها شنگرف، پیرامون ۴۵۰ ص. اندازه رحلی.

2547 ۴۱۱۹ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز و انجام افتاده : طایحه حادثهٔ هلاک کننده و مرد هلاک شده. . .، واژه‌ها ست به ترتیب حرف آغاز واژه‌ها در باب و حرف انجام آنها در فصل. برای نشانی از ص ۷۰ : باب الغین مع الالف. غبراء زمین و کبک ماده و زمین بسیار درخت و نام اسپی ست و درختی ست که میوهٔ آنرا عنبر گویند. غبیرا. . .، واژه‌ها شنگرف ، جدولبندی ۳ راه ، ۲۹۶ ص.

2548 ۶۷۵۰ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز افتاده : و دانه که شبانه روز از برای. . . شحه. بالفتح اندک پیه و چربی. . . ، برای نشانی از ص ۵۰ : باب الصاد مع الالف. صاد. بالکسر کودکی و بالفتح بادی که از جانب شرق ورزد. و بالفتح و مد همزه ، بازی کردن با کودکان. صبر. بالفتح. . . ، عنوان و نشان و واژه‌ها شنگرف ، جدولبندی ۳ راه ، انجام در واژه «غمس» افتاده.

2549 ۱۹۵۳ : نستعلیق خام ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز در حرف باء افتاده : بلاد جمع و پاره زمین و یکی از منازل ماه. . . بترتیب حرف آغاز واژه‌ها ست، حرف آغاز در باب و حرف پایان در فصل. برای نشانی از ص ۳۶۰ : باب السین مع الالف. سبا بالفتح شراب خریدن سی و سبا بالکسر اسیر گرفتن و شراب از جای بجای بردن. سبایا اسیر گرفته شده. سجایا بالفتح. . . ، انجام در حرف شین افتاده ، بامقابله شناخته شد ، ولی نویسندهٔ نسخه شرح واژه‌ها را بدلخواه خود کوتاه کرده است ، ۴۲۲ ص.

2550 ۳۵۵ : نستعلیق پخته ، بروزگار اکبر شاه ثانی (۱۲۲۲-۱۲۵۳)، و خریده به بهای پانزده روپیه در ۱۲۳۹ه.ق. آغاز برابر نمونه و یاد داشت اینکه هشت جزوهٔ اول دستخط کجیت سنگه کهتری ساکن دهلی ست ، عنوان و نشان و واژه‌ها شنگرف ، ۴۵۸ ص (تسبیحی ۲ : ۵۵۰-۵۵۲).

2551 ۱۰۲۹ : نستعلیق پخته ، فقیر گل محمد و یار محمد و خدا یار والهیارو خدا بخش و قاضی ملا محمد و غوث بخش و قادر بخش و میان غلام محمد و عثمان و بختاور ، ۱۵ ج ۱/۱۲۴۴ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان و واژه ها شنگرف ، ۷۱۵ ص.

2552 ٤٨٥ : نستعلیق پخته ، محمد صالح پیشاوری در بدخشان ، بفرمایش شاه عبدالرحیم خان شاه شغنان ، سه شنبه ۲۲ صفر/۲۹ جدی ۱۲۶۵ھ.ق. در مدت سه ماه نوشته شده ، عنوان و نشان و واژه ها شنگرف، ۳۸۶ ص. اندازه رحلی. (تسبیحی ۲ : ٥٥٤-٥٥٥).

1337

منتهی الارب فی لغات العرب

از مولوی **عبدالرحیم** بن عبدالکریم **صفی پوری**.

ترجمۀ «قاموس» است ، با افزودگیهایی از چند واژه نامۀ معتبر دیگر ، به ترتیب حرف آغاز در باب، و حرف دوم در فصل ، که در ۱۲۵۲ھ./۱۸۳٦م. به انجام رسانده است. و بارها چاپ شده است.

بنگرید به : ذریعه ۲۳ : ۹ - مشار چ ۲ ج ٤ : ٥۰۱۲.

2553 ۳۹٦۷ : نستعلیق خام ، احمد ، محرم ۱۲۹۳ھ.ق. آغاز : حمدله. صلات. و بعد فهذا الجزء الرابع من منتهی الارب فی لغات العرب . . . باب الکاف فصل الهمزة . . . ، تا پایان کتاب ، ۲٥٥ ص. اندزه رحلی.

1338

مؤید الفضلا

از **محمد لاد** ، محمد بن لاد **دهلوی** ، فرهنگی ست به ترتیب تهجی از آغاز واژه ها، هر حرف در یک باب و سپس حرف پایان آنها در فصل. و هر باب در سه فصل: فصل یکم گزارش واژه های عربی به فارسی، دوم واژه‌های فارسی به فارسی، سوم ترکی به فارسی. برخی از بابها تنها دو فصل دارد. خاتمه در اعداد و حساب. گویا پیرامون ۹۲۵ھ./۱٥۱۹م. به انجام رسیده است ، و در دو جلد در نولکشور ۱۳۰۲ھ./۱۸۸٥م. چاپ شده است.

آغاز: محامد و مدایح متکاثر مردادار و توانا را که به تالیف چندی حروف. . .
اما بعد حمده . . . میگوید اضعف عباد محمد لاد.

آغاز: باب سین : السین الرجل الکثیر الشنخح . . . باب الالف. فصل فی العربی. سا سا. کلمه ای ست که عرب چون خررا برای آب خوردن می طلبند بدین لفظ می طلبند. سبا. بالفتح نام شهریست. . .

بنگرید به : نسخه های فارسی ۳ : ۱۹۶۸ - ذریعه ۳ : ۲۸۶ - مقدمه لغتنامه : ۱۶۸ - فرهنگ نظام ۶ : یب.

2554 ۵۲۲۵ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ۱۲۱۵ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۴-۳۷) ، آغاز برابر ولی منتخبی از آن است.

2555 ۷۱۴ : نستعلیق پخته ، کوپال رای ، در قصبه‌ی پتیاله ، در عهد مهاراجه کرم سنگه بهادر ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان و واژه ها شنگرف ، ۶۴۷ ص.

2556 ۱۰۷۶ : نسخ تحریر آمیز ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز در باب «حا» افتاده : باب السین. فصل فی العربی. حارس . . . ، قواعد زبان فارسی را در پایان دارد ، ۷۴۸ ص.

2557 ۴۱۰ : نستعلیق خوش ، غلام قاسم ، ۱۲۲۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، با یک سرلوح زرین ، عنوان و نشان واژه ها شنگرف ، جدولبندی ۷ راه ، ۱۱۱۱ ص (تسبیحی ۲ : ۵۵۵-۵۵۷).

2558 ۵۱۰۰ : نستعلیق پخته ، احمد علی ولد محمد هاشم ، ۱۲۵۴ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان و واژه ها شنگرف ، نسخهٔ کامل از الف تا یا.

1339

نصاب الله خدای

از تجلی ، که در پایان گوید : آمد آواز هاتفم در گوش - بانگ زدکای

تجلیا حاموش. نصاب فارسی هندوی ست ، که پس از حمد و نعت پیامبر و چهار یار و خواجه بهاء الدین که مراد سراینده است ، از شاهجهان (۱۰۳۷-۱۰۶۷ ه.ق). ستایش می کند. در پایان آن آمده : تا یکی ذکر خاص و عام کنم ـ شب شد افسانه را تمام کنم ـ در ضمیرم چو این هوس افزود ـ سال هجری هزار و شصت و شش بود (۱۰۶۶ ه./۱۶۵۶-۱۶۵۵م.). چون به فضل خدای گشت تمام ـ کردم الله خدای این را نام ـ نه من از بهر این و آن گفتم ـ خاص از بهر کودکان گفتم . . . معنی فرس و هندوی داند ـ هر که این را به ذوق خود خواند.

آغاز : سر این نامه را به اسم بدا ـ کنم اول ، به نام پاک خدا ـ دمبدم الله از زبان رانم ـ نه که بل از زبان جان خوانم.

2559 ۶۷۷۵ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۶-۲۲)، موریانه زده.

1340

نصاب تجنیس الالفاظ : بدیع البیان

از **امیر خسرو دهلوی** (۶۵۱-۷۲۵ ه.ق.). فرهنگ واژه های عربی به فارسی ست به نظم با بکار بستن تجنیس درکار خود ، و این جز «نصاب خالق باری» اوست ، در نسخهٔ ۶۳۲۹ گنج بخش، این نصاب به نام «بدیع البیان» و نگاشتهٔ عبدالرحمان **جامی** دانسته شده است.

«نصاب تجنیس الالفاظ» به سال ۱۲۶۵ ه./۱۸۴۹م. همراه «مثلثات» بدیعی چاپ شده است (نسخه های فارسی ۳ : ۲۰۳۷).

آغاز : مصر : شهر و ، شهر : ماه و ، ماء : آب و ، خوف : سهم ـ سهم : تیر و، اجنحه ، چه بال باشد ، بال : جان.

2560 ۶۷۷۴ : نستعلیق پخته ، الله دین سیالکوتی ، ۱۰۹۸ ه.ق. ؟ با دیباچهٔ نثری در آغاز که در آن «تجنیس» و اقسام آن شرح داده شده و میگوید نام این نصاب بدیع العجایب است ، سپس آغاز برابر نمونه ، محشی ، ۲۶ ص.

2561 ۷۱۹۹ : نسخ پخته ، سدهٔ ۱۱ه‍.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۴۴-۸۰) ، آغاز برابر نمونه ، انجام افتاده ، عنوان و نشان شنگرف.

2562 ۶۵۲۳ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ه‍.ق. ش ۵ مجموعه (۱۳۰-۱۶۵) در ۲۳۳ بیت، آغاز و تمام نشانیها مانند نخسهٔ ۶۳۲۹ این کتابخانه است جزاینکه پس از دیباجه متن با این بیت آغاز می‌شود : همچو جامی ده خدایا، عشق مطلق جاودان ـ سوختن لذت دهد، نی ساختن بادلستان. . .،گویا همین بیت موجب گمراهی شده تا آنرا از عبدالرحمان جامی بدانند ، نسخه فرسوده بوده نوسازی شده است.

2563 ۶۳۲۹ : نستعلیق خوانا ، غلام محمد ولد نور خان عرف بلوچ ، سدهٔ ۱۳ه‍.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۲۵) ، با دیباجه‌ای نثری آغاز می شود که در آن نام نگارنده عبدالرحمان جامی و نام کتاب **بدیع البیان** خوانده شده است. و در همین دیباجه هنر تجنیس الفاظ تعریف شده و اقسام آن شرح داده شده اند : تجنیس تام ، تجنیس ناقص ، تجنیس خطی ، تجنیس زاید ، تجنیس قلب. **آغاز** : حمد مر واجب الوجودی را که لغات حسنه و خطاب سنیه تاج تکریم انسانرا.

2564 ۷۰۸۵ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ه‍.ق. ش ۴ (ص ۱۴۵-۱۶۸) ، آغاز برابر نمونه ، در پایان کاتب آنرا از امیر خسرو دهلوی یاد کرده است.

1341

نصاب بدیع : شرح نصاب امیر خسرو

متن از امیر خسرو دهلوی. شرح از **محمد شریف** بن محمد اشرف ، از قصبهٔ بهلول سرکار **لکهنو** صوبه ی **اوده**. در دیباجه میگوید: چون قطعات لغات جناب امیر خسرو دهلوی دشوار می بود ، بیست و چهار رباعی که محتوی بر عروض بحور قطعه های مذکور است سروده و در آغاز آن قطعه ها قرار داده‌ام و سپس حروف را به عنوان علایم انتخاب کرده زیر واژه های «نصاب بدیع» قرار داده است.

آغاز : سپاس بیقیاس مر صانع حقیقی را که صورت بدایع مصنوعات. . . اما بعد حمد و صلاة ، میگوید احقر. . .

2565 ۳۷۲ : نستعلیق خوش ، ۱۹۲۸/۵۱۲۸۰ بکرسی ، ش ۲ مجموعه (ص ۱۷٤-۲۱۹) ، نخست دیباجه است (ص ۱۷٤ - ۱۸۱) سپس «نصاب بدیع» امیر خسرو با نشانیهای شارح (۱۸۱ - ۲۱۹) با یک سرلوح زرین.

1342

نصاب تجنیس اللغات : سلک گهر

از عبدالرحمان ، ضیائی ؟. در پایان آن آمده : تا چند سخن طویل گویی چندان ـ خاموشی پیش گیر **عبدالرحمان**. نصاب عربی به فارسی ست ، با این نمونه : بخل با شد ممسکی ، نحل باشد نام مگس ـ نخل را گر باز پرسی معنیش میخوان شجر ـ خبز نان برخوان ، بمعنی حبر دانشمند دان ـ خیر نیکویی ، خبر آگاهی ای صاحب هنر.

آغاز : بعد توحید و صفات خالق شام و سحر ـ و از پس نعت و ثنای خواجه خیر البشر ـ بهر تزیین عروسان سخن از بحر طبع ـ میکشم در لغت یکسان در این **سلک گهر** ـ کردم این مجموع را در صنع **تجنیس لغات** ـ **تا ضیائی** را لغت دانی بیاد آرد مگر.

2566 ۶۷۷۵ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۶) ، آغاز افتاده : نحل باشد نام مگس ـ نخل را گر باز پرسی معنیش می دان شجر. در پایان آمده : تمت تجنیس اللغات تصنیف عبدالرحمان جامی ، موریانه زده.

2567 ۶۵۲۳ : نستعلیق پخته ، ۱۶ رمضان ۱۲٤۹ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۷٤-۹۲) ، آغاز برابر نمونه ، در ص .ع. کسی آنرا از جامی یاد کرده ولی در متن نام ضیایی آمده است ، ۹۸ بیت دارد.

2568 ۷۰۸۵ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۱۳-۱۲۷) ، آغاز برابر نمونه ، تخلص «ضیایی» را دارد.

2569 ۳۸۹۵ : نستعلیق پخته، آغاز سدهٔ ۱۴ ه.ق ش ۱ مجموعه (ص ۱-۲۷)، آغاز برابر نمونه، پیرامون ۹۸ بیت دارد. نام ضیائی در این نسخه آمده است.

1343

نصاب جامع

از **روت نراین** ولد میرام (مریرام) از مردم **سیالکوت لاهور**، که دیده بود نصاب الصبیان فراهی و دیگر نصابها، از آن میان نصاب حضرت امیر خسرو، نظم الفبائی ندارند، خواست نصابی به ترتیب الفبائی بسراید. به نام اورنگ زیب (۱۰٦۸-۱۱۱۸ ه.ق.) : قضا صولت آن شاه گردون نهیب - خدیو ملک قدر، **اورنگ زیب**. به نام «**نصاب جامع**» در ۱۱۱٤ ه./ ۱۷۰۳-م. ساخته است : پی سال اتمام او از خرد - مکرر شنیدم کتاب مفید. هر حرف در سه بخش : الف مفتوح، الف مکسور، الف مضموم : الله و اتقیا، ابتدا و استقامت، اخت وآم.

آغاز : (دیباجه) : لغتی که جامع جمیع معانی جمیله و جلیله تواند بود، و نصابی که مصارف قلیل.

آغاز : (متن) : الف مفتوح. اندرین منظوم شصت و یک لغت مشروح دان- پانزده بیت است یادش کن توای رشک بتان - نام الله است کوزینت دهد هر نامه را - در فشانی و شکر خانی بخشد خامه را.

نگارنده باید روپ (نه روت) بن هریرام، نگارندهٔ «میراث الادب» باشد. و چه بسا با روپ نراین نگارندهٔ «شش جهت» از انتشارات مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان یکی باشد (بنگرید به پیشگفتار چاپ، از دکتر جعفری).

2570 ۷۰۸۵ نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۳ ه.ق. ش ۵ مجموعه (ص ۱٦۹-۲٤٦)، پیرامن ۸۵۰ بیت دارد.

1344

نصاب خالق باری

منسوب به امیر **خسرو دهلوی**، «**نصاب تجنیس**» او نیست، **نصاب** واژه های

فارسی و عربی بکاررفته در فارسی ست به پنجابی کهن تر ، دروزنهای گوناگون ، که باید در پنجاب ساخته شده باشد ، و خود زبان مترجم را زبان هندوی نامیده است : نمک ملح هی یون شربت متها ـ به هندوی زبان بی مزه است پهکا.

آغاز : خالق باری سرجن هار ـ واحد یک بدا کر تار ـ رسول پیغمبر ، جان بسیت ، جو کهی میت.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۳ : ۲۰۳۹.

2571 ۳۵۱۹ : نستعلیق پخته، با تاریخ ۱۲۵۱ ه.ق. به همین خامه در مجموعه، ش ۲ (ص ۲۲-۳۵)، آغاز برابر نمونه، پیرامون ۸۰ بیت، جدولبندی ۳ راه، در پایان آمده : تما شد نسخهٔ خالق باری. . . ، بایک سر لوح سادهٔ رنگی.

2572 ۳۷۳۹ : نستعلیق پخته، گویا ۱۲۷۸ ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۴۱-۵۵ هامش) و درمتن «دستور الصبیان» است ، آغاز برابر نمونه.

2573 ۸۰۵۸ : نستعلیق ، پیش از ۱۲۸۸ ه.ق. (ص ۵-۳۶) ، آغاز : حمد و ثنا تعریف ستایش با صد عجز و نیایش . . . با مقدمه ای به اردو ، درپایان واژه نانه های درسی ست ، ۵۲ ص .

2574 ۸۰۰۷ : نستعلیق پخته ، برای برخوردار نبیرهٔ فضل الهی ، ۲۲ صفر ۱۳۲٤ ه.ق. (ص ۱۳-۳۰) ، آغاز برابر نمونه ، خریداری شدهٔ فروردین ۱۳۵۷ خ.

1345

نصاب رازق باری

از سراینده ای به نام **مصطفی** ، که گویا **مسافر یا منصف** تخلص می کرده است، در پایان آن آمده : **منصف مسافر مصطفی نام ـ رازق باری** هی تمام. نصاب واژه های فارسی ست به هندوی. و خود گوید : هندوی کنجی ، مقراض فارسی.

آغاز : رازق باری و نونهار ـ پاک منزه پرهو کرتار ـ حبیب پیارا ، نبی رسول ـ دین اسلام سن قبول.

2575 ۳۵۱۹: نستعلیق پخته، با تاریخ ۱۲۵۱ه.ق. در مجموعه به همین خامه، ش ۳ (ص ۳۸-۷۲) ، آغاز برابر نمونه ، پیرامون ۱۹۲ بیت ، با یک سرلوح رنگی ساده ، جدولبندی ۳ راه.

2576 ۷٤۱٦ : نستعلیق شکسته آمیز ، ماه بهکن ۱۸۹۷ بکرمی (۱۲۵٦ ه.ق.؟) ش ۳ مجموعه (ص ٦۳-۷٤) ، آغاز برابر نمونه.

1346

نصاب زاد محبان : زاد الجنان

نام کتاب در پایان آمده ، و نیز هانجا سراینده نام خود را به تعمیه گفته است : نام این زاد محبان شد زانکه الحق توشه ای ست - از برای سالکان علم نظم و نثر هان . . . نام خود را با تو گویم لیک اندر تعمیه - گر خبرداری زبیت دیگر از این بیت خوان - خضر در دل شوق قد دلبرایت ! کرده است - روز و شب گوهر همی بارد زهر دیده روان . نصاب عربی به فارسی ست در قافیه نون.

در نسخه ی پیشاور نگاشته ی محمد حصار دانسته شده [فهرست جامع].

آغاز: اول از هر چیز گویم ، حمد رب انس و جان - مرغ و مور و مار را در بحر و بر روزی رسان - مصطفی را مدح گویم هم درود بیشمار- بر ولی، بر آل و بر اصحاب و جمله تابعان . . .

2577 ٦۵۲۳ : نستعلیق پخته ، ۱۵ رمضان ۱۲٤۹ه/۱۸۳٤م. ش ۳ مجموعه (ص ۹۳-۱۱۱) ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه و کمند بندی شده ، ۹۸ بیت دارد.

1347

نصاب الصبیان

از ابو نصر فراهی (م.٦٤۰ه/۲٤۳-۱۲٤۲م.) بن ابوبکر بن حسین سجزی ادیبی.

آغاز: (دیباجه) : همی گوید ابو نصر فراهی - به توفیق خداوند الهی - حمد حافده . . .

آغاز: متن : اله است و الله و رحمان خدا - دلیل امت و هادی توگورهنما

بنگرید به : نسخه های فارسی ۳ : ۲۰۳۹ - فرهنگنامه های عربی و فارسی : ۸۴-۱۲۱ - مشار چ ۲ ج ۵ : ۵۲۱۸ - پیشگفتار چاپ محمد مشکور.

2578 ۶۸۲۲ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۰ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۷۱) ، آغاز افتاده: و شاع عقد و حمایل رعارث تاج افسر، جدولبندی ۳ راه، عنوانها شنگرف ، موریانه زده ، وصالی شده.

2579 ۳۷۰۹ : نسخ نستعلیق آمیز ، سدهٔ ۱۱ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۲۱-۵۱) ، آغاز : چنین گوید ابو نصر . . .' ۳۹ قطعه است، عنوان شنگرف .

2580 ۷۱۹۹ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۴۲) ، آغاز برابر شمارهٔ پیشین ، عنوان و نشان شنگرف.

2581 ۳۵۲۳ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق **آغاز:** حمد له. صلات. قال الشیخ . . . (برابر نمونه ی دیباجه، عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی ۳ راه ، در پایان به خامهٔ تازه تر آمده که به خط محمد قاسم است و تاریخ آن را سیاه کرده اند ، ۸۲ ص.

2582 ۷۴۱۵: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه، دیباجه ی نثری را ندارد ، نشانها شنگرف ، ۴۸ ص.

2583 ۷۷۶۸ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. **آغاز:** حمدله. صلات . . . همی گوید (برابر نمونه) ، نشانه ها شنگرف ، محشی ، ۳ ص.

2584 ۶۴۴ : نستعلیق خوش، ۱۰۲۱ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۳۱-۲۰۲)، آغاز یک برگ از دیباجه افتاده : آمدن شعر مرطبعهای موزون. . اله است والله و رحمان خدا . . .

2585 ۲۹۰۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۸۳) ، آغاز و انجام افتاده ، عنوان و نشان شنگرف.

2586 ۶۴۱۷ : نستعلیق شکسته آمیز خام ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۴۳-۵۲) ، **آغاز:** حمدله (بمانند دیباجه).

2587 ۶۵۲۳: نستعلیق سدهٔ ۱۲ه.ق. و نونویس و تکمیل شدهٔ ۱۰ رمضان ۱۲۴۹ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۷۱)، آغاز: ز بعد تحمید، در ۵۰ قطعه، محشی.

2588 ۴۹۰: نستعلیق پخته، مجتبا علی آخوند زاده، یکشنبه ۲۰ع ۱۲۷۷/۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه، با یک سرلوح رنگی ساده، عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی ۵ راه و کمند بندی شده، ۱۱۲ ص. (تسبیحی ۲: ۵۸۵-۵۸۶).

2589 ۳۷۳۹: نستعلیق پخته، با تاریخ ۱۲۷۸ه.ق. به همین خامه در مجموعه، ش ۵ (ص ۸۶-۱۳۲)، آغاز: همی‌گوید ابو نصر فراهی . . . متن در ۴۳ قطعه است و در پایان بندی ست دربارهٔ اینکه حواشی از کدام فرهنگنامه‌ها گرفته و به کدام شروح نصاب مراجعه کرده ام.

2590 ۱۵۱۷: نستعلیق، ۱۲۸۵ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۷۸). آغاز در قطعه سوم افتاده، نسخه ۴۳ قطعه دارد، آغاز: . . . مار، حوت ماهی، طیر مرغ، ریش پر - عین چشم، انف بینی، حاجب ابرو، شعرموی.

2591 ۴۴۳۱: نستعلیق پخته، با تاریخ ۱۲۹۰ه.ق. ش ۵ مجموعه (ص ۴۲۶-۴۵۲). آغاز: ز بعد حمد و توحید الهی.

2592 ۴۳۹۲: نسخ درشت، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۶۰-۱۲۲). آغاز: حمدله. صلاة. همی‌گوید ابو نصر فراهی . . .، آبخوردگی دارد.

2593 ۷۰۸۵: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۹۹)، تا ص ۴ ؛ شرحی ست از آن. سپس: حمدله. صلاة. زبعد حمد و توحید الهی . . .

2594 ۲۷۷۸: نستعلیق تحریری، سدهٔ ۱۳ه.ق. **آغاز:** حمدله. صلاة. سپس برابر نمونهٔ ۱، عنوان و نشان شنگرف، محشی، ۱۰۶ ص.

2595 ۳۸۹۵: نستعلیق شکسته آمیز، آغاز سدهٔ ۱۴ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۲۸-۶۴)، **آغاز:** همی گوید ابو نصر (برابر نمونه).

1348

رياض الفتيان : نصاب الصبيان (شرح)

متن از **فراهی.** شرح از **ابن حسام**، نظام الدین بن کمال الدین بن حسام الدین

هروی ، از سدهٔ هشتم ه.ق. به خواهش دوستان به سال ۷۳۷ه./۷-۱۳۳۶م.
نگاشته است.

پدر و نیای نگارنده نیز به ابن حسام شهرت داشته اند. برای شناسایی این خانواده ، بنگرید به «فرهنگنامه های عربی به فارسی ، علینقی منزوی : ۱۵۶».

نام ریاض الفتیان در هیچ یک از نسخه های زیر نیامده است.

آغاز: سپاس بیقیاس مر قادری را که اساس حیاة اناس بر علم و معرفت نهاده . . . اما بعد ، آنکه نصاب صبیان نسخهٔ پسندیده است . . .

بنگرید به : نسخه های فارسی ۳ : ۱۹۸۶ - ذریعه ۱۱ : ۳۳۳ - فرهنگنامه های عربی به فارسی : ۱۵۶ - کشف الظنون : نصاب الصبیان.

2596 ۷۱۴۲ : نستعلیق ۱۲ ، احمد فاضل بن ملا نعمت الله بن مولانا محمود بخارایی ، سدهٔ ۱۰ه.ق. دیباجه را ندارد. **آغاز:** قال رحمه الله. همی گوید ابو نصر فراهی . . . حسد حافده و حقد حاسده. ما حرکت الشمال النخل الدقیق و بحرکت الشمال لنخل الدقیق. اقول محسوده باد نبیرهٔ ابی نصر و مخدوم باد حاسد نواسهٔ او مادام که می جنباند و حرکت می دهد باد دست راست خرما . . . ، متن شنگرف ، نشانه ها شنگرف ، ۲۳۱ ص.

2597 ۹۳۶ : نستعلیق شکسته آمیز ، ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، متن زیر خط شنگرف ، نام نگارنده در دیباجه نظام بن کمال بن حسام هروی آمده . ۲۱۰ ص (تسبیحی ۳ : ۳۰۷-۳۰۶).

2598 ۱۹ : نستعلیق تحریر آمیز ، عبدالحکیم امن آبادی ، در دارالسلطنهٔ لاهور ، میانهٔ سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، در دیباجه نام نگارنده نظام الدین (بدون ابن) کمال بن جمال بن حسام هروی آمده ، و در کلفون ، نظام الحق والدین بن کمال الملة والدین (بدون ابن) مولانا جلال الملة والدین المعروف به ابن حسام آمده ، وهمین جا تاریخ انجام نگارش ۷۹۰ (تسعین و سبعمائه) یاد شده است ، متن زیر خط شنگرف ، ۱۵۱ ص (تسبیحی ۲ : ۲۸۹-۲۸۷).

1349

نصاب الصبیان : شرح . . .

متن از همان **فراهی**. شرح از **دشت بیاضی** ، محمد بن فصیح بن محمد ، مدعو به کریم. در دیباچه می گوید مخدومی و استادی پدرم بیتهایی چند از واژه های مهم بر نصاب افزوده بود. و چون شرحهای پیشین این بخشها را نداشت، و من شایسته ندیدم که تنها این بیتها را گزارش کنم ، همهٔ نصاب را شرح کردم.

دور نیست پدر او فصیح الدین هروی باشد که میر علیشیر او را در «مجالس النفایس : ۱۰۶ و ۲۸۱» یاده کرده است ، که وی در آغاز سدهٔ دهم ه.ق. سی ساله بوده است.

متن گزارش شدهٔ او از متنهای کهن «نصاب» است و هیچگونه تقطیع و تغزل ندارد.

آغاز : حمد و ثنای نامحدود ، و شکر و سپاس نامعدود ، حضرت علیم معبود و کریم واجب.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۳ : ۱۹۹۴ - فرهنگنامه های عربی به فارسی : ۲۰۳ - ذریعه ۱۳ : ۱۳۱ - ۱۴ : ۱۰۶ - ف. مشار ، ج ۲ : ۳۲۵۶

2599 ۶۳۱۰ : نستعلیق تحریر آمیز ، محمد رفیق بن آخوند سلیمان ، ۱ ج ۱/ ۱۱۰۴ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، متن زیر خط شنگرف ، ۱۵۷ ص.

1350

نصاب الصبیان : شرح . . .

متن از فراهی ، شرح از ناشناس. یکی نیستند.

2600 ۸۰۳۷ : نستعلیق پخته، شاه محمد حافظ، ۲۳ صفر ۱۸٤ (۱۰۸٤ه.ق.) آغاز پیش از شرح «القطعة الاولی» افتاده : به چیزی و اگر متعدد است نفی و اعراض کرده است . . . برای نشانی از ص ۲ : القطعه الاولی. این قطعه در بحر متقارب مثمن مقصور است ، و این دو بار فعولن فعولن باشد (م) اله است الله ، رحمان خدای . . . اله به کسر همزه اسم جنیس معبود است، و اطلاق اوبر معبود بحق . . . ، متن را بانشانی (م) و شرح را بانشانی (ش) نشان داده است ، عنوان و نشان شنگرف ، ۹۷ ص.

2601 ۷۰۵۹ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ه.ق. **آغاز:** نوعهای لغت زمن بشنو- اولا اصل ست همچو عماد. در این قطعه از انواع عرب ده نوع مذکور است، اول لغت اصلی ست . . . ، در پایان آمده : شرح نصاب نصیان ! لاادری شارحه تم. . . در ص .ع. به خامه‌ی تازه از دشت بیاض، یا شیفکی شیرازی، یا محمد سعد الله به احتمال نام برده شده است ، نشانه ها شنگرف ، ۱٦ ص.

1351

نصاب صمد باری

واژه های فارسی و عربی بکار رفته در فارسی ست که به زبان پنجابی گزارش شده است ، در پیرامون ۱۲۰ بیت.

آغاز : صمد پاک نرنجن جان - نبی پیامبر ، بسیهته بچهان - ملک فرشته ، دیو تا جان - صحیفه نامه باقی خوان.

2602 ۸۰۰۷ : نستعلیق پخته ، ۸ صفر ۱۳۲٤ه.ق. (ص ۱-۱۲) مجموعه ، آغاز برابر نمونه ، ۱۲۰ بیت دارد. خریداری شدهٔ فروردین ۱۳۵۷خ.

1352

نصاب صنعت باری

نصاب فارسی ـ پنجابی ست. از ناشناس.

آغاز: صنعت باری کارن هار ـ کردارنک برنگ بهار ـ ایسر الله ایزد خوان ـ تنکر نامش ترکی دان ـ فلک آسمان . . .

2603 ۵۱۵ : نستعلیق پخته، کرم الدین برای امام بخش ۱۲ جیت ۸ محرم ۱۸۹۶ ب/۱۲۵۶ھ.ق. آغاز برابرا نمونه، ٤٤ ص. (تسبیحی ۲ : ۳۰۳-۳۰٤).

2604 ۳۹۱۳ : نستعلیق خوانا، میان عبدالله سکنهٔ پندی دهوتران ضلع گجرات، پاس خاطر مولوی صاحب، ۲۵ ج ۲/۱۲۹٤ھ.ق. ش ۲ مجموعه (ص ٤۰-۷۲)، پیرامون ۸٦۰ بیت دارد.

1353

نصاب ضروری

از **خدا بخش** : گفت **خدا بخش** از پی طفلان ـ مختصری به عبارت آسان ـ کرد **نصاب ضروری** نامش ـ به تاریخ زمان اتمامش. در پایان خود میگوید: وزن ندارد و قافیه دارد ـ لیک منافع وافیه دارد. نصاب پنجابی به فارسی ست با عنوان باب: باب در اجناس قوم و لوازم آن، در حیوانات و لوازمات آن، در زراعت و لوازم آن، حبوب، بقولات، اشجار، شیرینی ها، ماکولات، اقارب، ازواج، جسم، ملبوسات، طیور، سنگها، اوقات، شهور . . .

آغاز: حمد و ثنا خدا را وافر ـ خالق و واهب و غافر ـ زان پس نعت رسول مکرم ـ صلی الله علیه وسلم.

2605 ۲۳۳۲ : نستعلیق پخته، با تاریخ ۱۲۷۰ھ.ق. در مجموعه، ش ۱ مجموعه (ص ٤-٤۷)، عنوان شنگرف.

1354

نصاب عربی به فارسی : چیده فارسی

از ناشناس. در پایان کاتب آنرا «چیدهٔ فارسی» نامیده است. ۱٦۷ بیت در

قافیه ی نون.

آغاز: ابتدا آغاز، اول هم نخست در شروع ـ انتها انجام و، آخر عاقبت پایان آن ـ حمد و تحسین و ثنا و وصف ستایش نعت مدح ـ کل هم صفت و شکر و سپاس و مده امتان.

2606 ۶۲۹۰ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۵۰-۷۲).

1355

نصاب عربی به فارسی

ناشناخته. یکی نیستند.

2607 ۶۱۵۰ : نستعلیق خوب، با تاریخ ۱۱۸۷ ه.ق. در مجموعه، ش ۱ (ص ۳-۱۸)، آغاز و انجام افتاده. آغاز: فریس چنبروکم آستین و هب دستال ـ چودیل دامن، جامه است تکه بندآزار . . .، برخی واژه‌ها را در هامش به هندوی شرح کرده است.

2608 ۵۵۷۴ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز افتاده: پس عدس دان و آنچه مج ماش حمص چه نخود . . . با عنوانهای: قطعه اخری، قطعه اخری فی اسامی الفرجاة بین الاصابع، قطعه اخری فی اسامی ازواج النبی، اولاد النبی، اسامی اصحاب النبی، اسامی السور التی نزلت فی المدینه، فی اسامی اقلاع خیبر، اسامی الشهور بلسان رومیه، اسامی الشهور بلسان الفارسیه، واز همین جا (ص ۱۵) برای نشانی: ز فروردی چوبگذشتی مه اردی بهشت آید ـ به خرداد، تیر آنکه که مردادت همی باید . . .، ۳۹ ص.

2609 ۷۵۵۰ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. (ص ۱-۲۲)، آغاز و انجام افتاده. آغاز: برقرار و شنبه سبت و ثبت دان ـ باز مردی راست قامت سبط خوان، سپس او زان عروضی شعر (ص ۲۳-۴۰)، نشان شنگرف.

1356

نصاب فارسی به پنجابی

ناشناخته. پیرامون ۲۲۰ بیت.

آغاز : حمد و ثنا ، تعریف و ستایش - با صد عجز و نیاز و نیایش - شایان هر زیبا اور لایق - اسکو جوهر سب کا خالق.

2610 ۷۰۵۸ : نستعلیق، پخته ، پیش از ۱۲۸۸ه.ق. (ص ۵-۳٦) ، با دیباجه ای به اردو که شاید مستقل باشد (ص ۱-٤) و واژه نامه درسی (ص ۳۷-۵۲).

1357

نصاب فارسی به پنجابی

ناشناخته.

آغاز : خالق آفریننده ، او پائنا زرب پرورنده نیائناز - سمیع شنونده ، منذر معطی دهنده دیدر.

2611 ۳۲ : نستعلیق ، با تاریخ ۱۲۵۷ه.ق. در مجموعه ، ش ۵ (ص ٤٦-۵٤).

1358

نصاب فارسی به پنجابی

ناشناخته. پیرامون ۲۰۰ بیت.

آغاز : یاد سنبهال ، شناس بچهان - خداؤ پاوون هارا جان - رسول پیغمبر

بهجیا بجهه ـ ظاهر پرکت پنها کجهه.

2612 ۵۴۳۰ : نستعلیق خوانا، غلام محمد، ۱۲۵۹ه‍.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۱۷).

1359

نصاب فارسی به پنجابی

ناشناخته.

آغاز : اسم الله هست نام کردگار ـ مریدان در فارسی پروردگار ـ خالق و رازق دیون هار جان ـ واحد یرا صاحب ایکو پچیان.

2613 ۳۹۱۳ : نستعلیق خوانا، میان عبدالله سکنه پندی دهوتران گجرات، ۱۲۹۴ه‍.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۷۳-۸۶)، پیران ۳۲۵ بیت.

1360

نصاب فارسی به پنجابی

از ناشناس.

آغاز : الله نام واحد ایک جان ـ نیاز بندگی، نازهی گمان ـ رسول ایلچی، آمد هی ایا ـ عزیز پیارا، ساخته تیار.

2614 ۱۲۲۹ : نستعلیق تحریر آمیز، سدهٔ ۱۲-۱۳ه‍.ق. آغاز برابر نمونه (ص ۲۸-۳۲)، انجام افتاده، بدنبال «فارسی نامه» ی قصوری.

0

نصاب فارسی به پنجابی

در این فهرست : فارسی نامه (۲)، لغات سعید، نصاب صمد باری، نصاب

صنعت باری ، نصاب ضروری ، نصاب فرح صبیان، نصاب ناصر باری، نصاب واحد باری.

1361

نصاب فرح صبیان : فرح صبیان

از سراینده ای با تخلص **اسحاق** : مسکین ضعیف بنده **اسحاق** زین نکات - نامید **فرح صبیان** نادر عجب لغات. نصاب فارسی و عربی به پنجابی ست.

آغاز : حمد و ثنا خدا را ، کو آفرید جان را - کرد اختران معلق ، نه سقف آسمان را.

2615 ۷۰۸۵ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. ش ۶ مجموعه (ص ۲٤۹-۲۵۸) ، ۶۶ بیت دارد.

1362

نصاب مثلث : مثلثات منظوم

از **بدیعی** : این چنین نظم را بدیعی نظم کرد - تا بود از روزگار وی همین نام و نشان. وی یکی از سرایندگان سدهٔ دهم ه.ق. است ، و گویا **بدیعی تبریزی** باشد. منظومه ای ست نونی ، در بحر رمل ، نصاب واژه های عربی ست که با تغییر حرکت آنها به سه معنی در می آیند : ملک ، ملک ، ملک ، چند بار چاپ شده است.

آغاز : از پس حمد خداوند زمین و آسمان - در لغت نظمی کنم چون لآلی عمان (کرده ام نظم مثلث چون لؤلای عمان) - از یکی لفظ ار سه معنی خواهی ای صاحب کمال - اولش را فتح و کسرو ضم بدین ترتیب دان.

بنگرید به : نسخه‌های فارسی ۳: ۲۰۲۲-ذریعه ۹ : ۱۳۱- فرهنگنامه های

عربی به فارسی : ۲۰۸.

2616 ۶۸۲۲ : نستعلیق خوش ، پایان سدهٔ ۱۰ه.ق. با سرلوح زرین و جدولبندی ۳ راه ' آغاز برابر نمونه ، دارای ۹۸ بیت.

2617 ۶۱۵۰ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۲۰-۳۸) ، آغاز برابر نمونه.

2618 ۷۱۹۹ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۱ه.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۱۸۰-۲۰۰) ' آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

2619 ۵۶۸۳ : نستعلیق خوش ' نوپ رای ولد تیکی رای کاتیه ' شاهجهان اباد ، ۱۱۱۱ه.ق. چهلمین سال اورنگ زیب، ش ۱ مجموعه (ص ۲-۱٤) ' آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف، در پایان آن سراینده «ملا بدیعی» خوانده شده است.

2620 ۶۵۲۳ : نستعلیق پخته ' سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۱۱۵-۱۲۷) ، آغاز برابر نمونه ، ولی بیت دوم کمی جدایی دارد ، عنوان و نشان شنگرف.

2621 ۶۳۲۹ : نستعلیق خوانا ، غلام محمد ' سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ٤٤-۶۹).

2622 ۷۰۸۵ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۱۳۱-۱٤۵) ، آغاز برابر نمونه.

1363

نصاب ناصر باری

از **شمس الدین مفتی** فقیر نقشبندی ، به سال ۱۲۰۸ه.ق/ ۱۷۹٤م. فرهنگ واژه های فارسی به پنجابی ست ، پیرامون ۱۹۳ بیت. در پایان آن آمده : شمس الدین مفتی فقیر نقشبند ـ ساخته تصنیفی در اوراق چند . . . سنهٔ هجر را بدان بی قیل و قال ـ یکهزار و دو صدهم هشت سال . . . هست **ناصر باری** اسم این کتاب ـ

ختم شد ، والله اعلم بالصواب.

آغاز : هست ناصر باری ای مرد جوان - در زبان فارسی یاری کنان.

2623 ۶۰۵۶ : نستعلیق پخته ' آغاز سدهٔ ۱۳ھ.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۱۴) ' عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف.

1364

نصاب واحد باری

گویا از **عبدالرحمان قصوری** ، (نگارندهٔ «فارسی نامه») که در ۱۸۷۹ بکرمی (۱۲۳۹ھ./۳-۱۸۲۴م.) ، در گزارش واژه های فارسی به پنجابی سروده است. در پایان نام کتاب «واحد باری» نامیده شده است : سولان سی نواسی سمت - واحد باری نردم تمت. مفردات است و گاهی مرکبات را نیز گزارش کرده است : بیا برادر ، آری بهائی - بنشین مادر ، بیهه ری مائی.

آغاز : واحد باری ، ایکو سائین - ایک نام سهنسی نائین - مادر ما ، برادر بهائی - پدر باپ ، زنکه پهرجائی.

2624 ۷۳۳۹ : نستعلیق طلبگی ' ۱۲۳۴ھ.ق. ش ۶ مجموعه (ص ۱۱۷-۱۲۵) ' آغاز برابر نمونه ' ۱۱۴ بیت دارد.

2625 ۵۴۳۰ : نستعلیق پنجابی ' غلام محمد خواجه ' ۱۲۵۹ھ.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۷۸-۸۴) ' در نسخه تاریخ سرودن ۱۶۷۹ بکرمی آمده است. نام سراینده در نسخه نیامده است.

2626 ۶۹۰۴ : نستعلیق طلبگی ' باتاریخ ۱۲۷۳ھ.ق. در مجموعه ، ش ۳ مجموعه (ص ۴۱-۴۸) ' آغاز برابر نمونه.

1365

نصف نصاب : نصاب اللادان

نام «نصاب اللادان» به خامهٔ تازه در ص. ع. و نام دوم «نصف نصاب» به

خامهٔ نویسنده در پایان نسخه آمده است. نصاب عربی به فارسی ست.

آغاز: الحمدلله علی نواله و الصلاة علی نبیه محمد و آله اجمعین: اوان حین و میقاتست هنگام ـ فلق صبح و عشیه است و عشاشام ـ قمر آمد مه و، شمس است خورشید . . .

2627 ۶۷۷۳: نسخ پخته، فقیرالدین، ساکن سیالکوت، ۲۲ ذیقعده ۱۰۹۸ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۸-۲۲)، نشان شنگرف، پیرامون ۱۲۰ بیت است، در پایان به نام نصف، نصاب نامیده شده است.

1366

نصیب احفاد: نصاب . . .

از ناشناس. نصاب واژه های عربی به فارسی ست.

آغاز: بر نام پاک ایزد، برکندم رب بسا ـ بر نیکی، رب خدا و بر خشکی نیز دان.

2628 ۶۳۲۹: نستعلیق خوانا، غلام محمد ولد نور خان عرف بلوچ، سدهٔ ۱۳ه.ق ش ۲ مجموعه (ص ۲۶-۴۳).

1367

نصیب اخوان

از **مطهر**، به سال ۷۷۶ه./۱۳۷۵-۴م. در قافیهٔ نون، سروده است (سال شش بوده و هفتصد و هفتاد ـ کز **مطهر** شد این نوشته عیان). در دیباجه گوید: نام آن گر نصاب صبیان بود ـ نام این را **نصیب اخوان** دان ـ پیش ازین گفته بود آن او ستاد ـ متفرق به مختلف اوزان ـ من به یک وزن جمع کردم، تان ـ حفظ بر مبتدی شود آسان.

آغاز: نامه بر نام کردگار جهان - کو ست الله و راحم و رحمان - پس درودی نبی که شد منزل - بزبان عرب ، برو فرقان.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۳ : ۲۰۴٤ - فرهنگنامه های عربی به فارسی : ۱٦۵.

2629 ٦۷۷۳ : نستعلیق و نسخ پخته ' باتاریخ ۱۰۹۸ ه.ق. به همین خامه در مجموعه ' ش ۳ (ص ٤۲-٤۲) ، آغاز برابر نمونه ' انجام افتاده ' نسخه پیرامون ۱٤۲ بیت ، نشان شنگرف ' محشی.

2630 ٦۵۲۳ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. ش ٦ مجموعه ، (ص ۱٦۵-۱۸۳) ، آغاز برابر نمونه ، پیرامون ۲۱٦ بیت ' نام مطهر در نسخه دیده نشد ، عنوان و نشان شنگرف ، فرسوده بوده نو سازی شده است.

1368

یزید اللغات : اسکندر نامه (واژه نامه)

از کمال الدین **حسین** ، ملقب به **محمد بزرگ** بن خواجه مجید الدین علی بن ظهیر الدین محمد بن قطب الاقطاب شیخ خلیل **بدخشانی** ، شاه نعمت اللهی حسینی ' که می گوید طالبان کلام شیخ نظامی به ویژه اسکندر نامه و مخزن الاسرار نیازمند یک واژه نامه بودند ، و من کوشیدم واژه های «شرفنامهٔ سکندری» مشهور به «اسکندر نامه» را در یک فرهنگ علیحده ترتیب دهم. و من در این مدت عمر که از چهل گذشته همت بر ترتیب لغات و مصطلحات پارسیان مصروف داشته ام ، و از فرهنگ جهانگیری ، رشیدی ، لطایف اللغات ، ابراهیم شاهی ، منتخب اللغات ، صراح و جز آن بیرون کشیده این فرهنگ را بنام «یزید اللغات» (مزید؟ لذیذ؟) نام نهادم. و حرف اول واژه را باب و حرف دوم را فصل قرار دادم.

آغاز: جهان جهان سپاس و عالم عالم ستایش فرهنگ آفرینی راست که در بهارستان . . .

آغاز: حرف س : باب السین مع الف. سا و چهار معنی دارد ، اول خراج

باشد ، و آنرا باچ و پاژ نیز گویند. شیخ نظام الدین فرماید . . .

2631 ۶۱۵ : نستعلیق پخته ' محمد بشیر ' ج ۱/۱۲۰۱ه.ق. آغاز برابر نمونه ' عنوان و نشان و واژه‌ها شنگرف ' از باب الف است «سرخاریدن» ' ۲۴۷ ص (تسبیحی ۳ : ۶۸۶-۶۸۸). غ.

بخش نوزدهم

دستور زبان

1369

آمد نامه

رساله هایی ست برای آموزش صرف افعال فارسی در زمانهای گوناگون ، نسخه ها با یکدیگر جدایی دارند ، برخی زمانها و حالتهای بیشتری را دارند ، و برخی کمتر ، و برخی مترجم است ، و در برابر هر زمان و حالت صرف آن در زبان پنجابی و یا اردو نیز آورده شده است.

یکی از آنها به نام «صفوة المصادر» تألیف **محمد مصطفی** خان خلف حاج محمد روشن خان ، در نولکشور به سال ۱۸۸۷م. چاپ شده است.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۳ : ۲۰۴۷-۲۰۴۸.

2632 ۷۳۳۹: نستعلیق طلبگی، باتاریخ ۱۳٤۱ه.ق. در مجموعه (ص ۷۹-۱۰۰).
آغاز: آمدن. آمد ، آمده است ، آمده بود . . .

2633 ۶۵۰۲ : نستعلیق پخته ، میان غلام محیی الدین ، در قصر بسایی ۲۳/ ۱۱۷۸ه.ق. ش ٤ (ص ۱۵۳-۱۶۲). آغاز: آمد ، آمده است ، آمده بود ، می آید، خواهد آید ، نیامد ، نیامده است، نیامده بود، نمی آید ، نخواهد آمد ، رفت . . . نظم الفبایی ندارد.

2634 ۶۰۶۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۱۵).
آغاز: آمدن. آمده است، آمده بود، خواهد آمد، چرا آمد، بیا ، میا ، آوردن . . . به ترتیب حروف ، هر حرف در یک باب.

2635 ۳۸۵۹ : نستعلیق اردو ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز: بسمله. آمدن ، آمد ، نامد ، آمده است ، نامده است. . .، ۲ ص.

2636 ۶۱۱۴ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز: صیغهٔ منفی واحد مخاطب . . . نخست دستور هایی ست باعنوانهای : صرف کبیر فعل ماضی استمراری. صرف کبیر منفی ماضی تمنایی ، صرف کبیر ماضی موهوم منفی ، . . . سپس بابهایی، هر باب برای یک حرف : باب الالف آمدن. آمد ، آمده است ، آمده بود . . . آوردن. . .، آ کندن . . . ، و در آغاز هر صرف معنی آن واژه به هندوی آمده است ، عنوان و واژه‌های مصدر ی و جدولبندی ۲ راه شنگرف ، ۱۰۲ ص.

2637 ۷۴۱۶ : نستعلیق خوانا ، باتاریخ ۱۸۵۶ و ۱۸۹۷ بکرمی (۱۲۱۵ و ۱۲۵۶ه.ق. ؟) ، در مجموعه (ص ۴۵-۶۱). آغاز: آمدن. آمده ، آمده است ، آمده بود ، خواهد آمد . . . به ترتیب تهجی ولی نامبوب.

2638 ۳۵۱۹ : نستعلیق پخته، باتاریخ ۱۲۵۱ه.ق. به همین خامه در مجموعه، ش ۴ (ص ۷۴-۱۵۳) ، آمد نامهٔ مترجم است. در یک سطر افعال فارسی صوف شده اند و در زیر آن برابر همان فعل بزبان اردو آورده شده است. آغاز: آمدن نامدن ، آمد، نیامد. . . او نان، ناوان، ایانیا، ایای، نه ایای، ایای ، پای . . . با یک سرلوح رنگی ، جدولبندی پنج راه.

2639 ۳۲ : نستعلیق ، ملا امداد علی ، ۳ج ۲/۱۲۵۷ه.ق. ش ۷ مجموعه (ص ۶۳-۷۲). آغاز: آمد ، آمده است ، می آید ، خواهد آمد ، آمده بود ، آمده باشد.

2640 ۵۵۷۵ : نستعلیق شکسته آمیز، ۱۲۶۱ه.ق. دو «آمد نامه» در یک مجموعه ، ش ۱ (ص ۳-۲۲) صرف افعال است. آغاز: آمد، آمده، آمده است، آمده بود ، می آید ، خواهد آمد، آمدند. . . و شمارهٔ ۸ مجموعه (ص ۲۰۷-۲۲۲)، مبوب ، هر حرف در یک باب. آغاز: آمد ، آمده است . . .

2641 ۶۹۰۴ : نستعلیق شکسته آمیز طلبگی ، ۱۲۷۳ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۹-۴۰). آغاز: آمدن. آمد ، آمده است ، آمده بود ، خواهد آمد ، می آید ، بیاید ، نیاید. آوردن. . . به ترتیب تهجی ولی نامبوب.

2642 ۳۷۳۹ : نستعلیق خوش ، غلام محمد ، ۱۲۷۸ه.ق. ش ۱ مجموعه

(ص ۲-۹۳). صرف افعال است به ترتیب تهجی از الف تا ی ، هر حرف در یک باب ، و در برابر صرف هر کلمه واژهٔ مشابه آن به زبان اردو آورده شده و آن نیز صرف شده است. آغاز: آمدن. آمد ، می آمد ، آمده است ' آمده بود' خواهد آمد : آنا' آیا' آنا تها، آیا هے، آیا تها' آئیگا. نسخه به نام «صرف کبیر» است.

2643 ۳۹۱۳ : نستعلیق خوانا ' میان عبدالله ، پاس خاطر مولوی صاحب سکنهٔ پندی دهوتران ضلع گجرات ، ۲۸ ج ۲/ ۱۲۹٤ه.ق./ ۲۹ ماه هاڑ. به ترتیب حروف تهجی ' هر حرف در یک باب. آغاز: آمدن. آمد ' آمده است ، آمده بود ' می آید ' خواهد آمد ، چرا آمد ، چگونه آمد ' بیا ، میا ' آوردن . . .

2644 ٤۷٤۷ : نستعلیق اردو ' میان عبدالله ' ساکن پندی دهوتران ضلع گجرات ، ۱۲۹٤ه.ق. آغاز: افتاده : آماسیده بودی ' آماسیده خواهد بود . . . ' ۱۹ ص.

2645 ۲۳۳٤ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آمد نامه و واژه نامه های ' دفتر درسی ، ٥٤ ص.

1370

اجناس

از ناشناس. نام کتاب در ص. ع. به خامه‌ی نویسنده است. صرف زبان عربی ست ، تنها در بابهای فعل از ثلاثی مجرد و مزید و رباعیها گفتگو می کند. گویا بخش از یک کتاب بزرگتر است ، و یا تکمله ای برای «میزان الصرف».

آغاز: حمدله . . . صلاة . . . بدانکه همهٔ افعال بر دو گونه است ، یکی ثلاثی و دوم رباعی ، اما ثلاثی آن باشد که در ماضی او سه حرف اصلی باشد.

2646 ۸۸ : نسخ و نستعلیق ، باتاریخ ۲ رجب ۱۲٦۷ه.ق. در مجموعه ' ش ٤ (ص ۱۱٥-۱۲٦) ' عنوان و نشان شنگرف ' محشی با حاشیه های طلبگی. سپس رساله ای ست باعنوان «عقد» که باوجود اینکه خطبهٔ جداگانه ای دارد دنبالهٔ این یکی می نماید.

1371

اصول فارسی

از **عبدالصمد** زنده طاهر **ملتانی**، دستور زبان فارسی ست، با مقدمه ای بلند و سپس بابها، به نثر آمیخته به نظم و عنوانهای لمؤلفه: **باب اول** در اسامی حروف هجا، **باب دوم** ابدال، **باب سوم** وضع حرف تهجی، **باب چهارم** تعریف کلمات، **باب پنجم** فعلها و مشتقات از آنها، هفت فصل: ۱- ماضی معروف، ۲- ماضی مجهول . . .، ۷- افعال عامه. **باب ششم** اسم، هفت فصل: ۱- ضمایر . . .، ۷- جمع. **باب هفتم** انواع لغات، دو فصل. هشتم در مسایل متفرقه.

آغاز: الحمدلله الذی (انزل) علی عبده الکتاب ولم یجعل له عوجاً . . . اما بعد، چنین گوید عبدالصمد زنده طاهر ملتانی که مدت مدید.

2647 ۲۸۳۹: نستعلیق خوب، سید بودهن شاه، سدهٔ ۱۲ه.ق. عنوان و نشان شنگرف، ۵۲ ص.

1372

افادة المبتدی

از ناشناس. دستور زبان عربی ست.

آغاز: بسمله. بدان که لغت عرب بر سه قسم است. فعل، اسم، حرف. فعل کلمه ای ست ساخته شده برای دریافتن معنی پیوسته با یکی از ازمنهٔ ثلاثه.

2648 ۶۸۵۷: نسخ خوش، حافظ محمد حسین برنی، ۲۷ع ۲/۱۲۵۵ه.ق. نام کتاب در کلفون نسخه آمده است، موریانه آسیب رسانده، ۲۱ ص.

1373

الفیه: شرح . . .

متن از **ابن مالک**، جمال الدین ابو عبدالله محمد بن عبدالله (م ۶۷۲ه./۱۲۷۳-

۱۲۷۴م). در نحو زبان عربی، در هزار بیت.

شرح از **قزوینی** به آنچنانکه در ص.ع. آمده است. نخست بیتی را معنی و سپس زیر عنوان «ترکیب» ترکیب نحوی آنرا بیان می کند.

بنگرید به: نسخه های فارسی ۳: ۲۰۵۷، که در آنجا از «شرح الفیه» **محمد مقیم** بن حاجی صفی **قزوینی**، که شرح خود را برای فرزندش، همنام امام ششم (جعفر) ساخته یاد شده است.

آغاز: بسمله. جار و مجرور است به محذوف باتفاق، لیکن اختلاف در مقدمه است که آن اسم است و یا فعل ... قال محمد هوا بن مالک ... قال فعل ماضی اجوف واوی ست، در اصل و از جملهٔ احکام قول و متصرفات او آنست که منصوب نمی گردد ...

2649 ۴۵۱۴: نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، ۱۸۹ برگ شمار دارد.

2650 ۶۶۷۸: نسخ خوش، زین العابدین ولد... الحلیم ۱۱ ع ۱۰۶۱/۲ ه.ق. آغاز افتاده: بروجهی که اعتراضات متوجه نمی شد... عنوان و نشان شنگرف، متن زیر خط شنگرف. برای نشانی از ص ۱: قال محمد هوا بن مالک ... یعنی گفت محمد که او پسر مالک است، حمد میگویم پروردگار خود را، الله که بهترین مالک، در حالتی که تقدیر می کنم که صلوات بفرستم بعد از حمد...، در دیباجه آمده که برای فرزندش جعفر ساخته است، ۶۰۰ ص.

1374

انموذج الهدایه

از **نبی بخش**. که در دیباجه چنان سخن می گوید که گویا پنج کتاب نگاشته و رویهم آنها را «پنج گنج نبوی» خوانده، که این یکی از آن پنج است. صرف زبان عربی است، و بیشتر روی شناسایی ساختها کار کرده است.

بنگرید به : پنج گنج و دستور المبتدی در همین بخش.

آغاز : الحمدلله الذی زین روضة الدارین بورد محمد ، المقصود من خلق الکونین . . . اما بعد ، پس باید دانست که مبتدیان را.

2651 ۲۵۹۶ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۳۰-۷۸). نشان شنگرف.

1375

اوزان المصادر : صرف زبان عربی

از ناشناس. نام «اوزان المصادر» در پایان یکی از دو نسخه ، به خامه ی نویسنده آمده است.

آغاز : حمدله. صلاة. بدان رزقک الله تعالی فی الدارین ، که جمله افعال متصرفه و اسماء متمکنه از روی ترکیب حروف اصلی بر دو گونه است : ثلاثی و رباعی ، اما ثلاثی آن باشد که در ماضی او سه حرف.

2652 ٤٩٥٤ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. مجموعه (ص ۲۰-۳۲) ، آغاز برابر نمونه‌، انجام افتاده.

2653 ۳۷۲ : نستعلیق خوش ، ۱۲۸۰ه.ق./۱۹۲۸م. ش ۵ مجموعه (ص ۳۲٤-۳٦۳) سپس نظم همان کتاب (ص ۳٦٤-۳٦۷) و در پایان این قسمت نام کتاب «اوزان المصادر» آمده است. باسرلوح زرین و جدولبندی ۷ خطی.

1376

پنج گنج

از ناشناس. در صرف زبان عربی در پنج «باب» و هر باب در پنج «فصل» :

باب ۱- در شناختن مجاری صرف افعال ، در پنج فصل : ماضی ، مستقبل ، امر و

نهی، اسم فاعل و اسم مفعول ، خاصیت بابها ، ۲- در شناختن اجناس افعال و اسماء و حروف ، پنج فصل ، ۳- در شناختن اسماء ، ٤- در شناختن حروف ، ۵- در معنی تصریف.

بنگرید به : دستور المبتدی ، در همین بخش.

آغاز : الحمدلله علی ما خلق الانسان و انطق لسان الانسان بکلمات مؤتلفه، من لغات مختلفه . . . بدانکه این کتابی ست مبوب.

2654 ۳۵۱۷ : نستعلیق شکسته آمیز خوش ، نور محمد ، شوال ۱۲۶۲ ه.ق. عنوان و نشان شنگرف ، محشی ، ۱۰۹ ص.

0

تحفه : صرف میر (شرح)

0

تصریف زنجانی (شرح) : العزا (شرح)

0

تحفة الصرف (شرح) : صیغه دان

1377

تعلیم نامه

از غلام علی شاه کوهاتی عثمانی ، به خواهش گروهی ، برای ضبط و ترکیب

عبارات فارسی و تبدیل حروف و کلمات و بدایع لفظی و معنوی از استعاره و تشبیه و تخفیف و ترخیم ، با عبارات مختصر ، به نام «تعلیم نامه» در پنج فصل نگاشته است (دیباجه). فصل اول در اقسام کلمه ، دوم در افعال ، سوم حروف ، چهارم صرف و نحو. و آنگاه فصولی بیشماره : فصل در معانی حروف ، فصل در تشریح انواع حروف، فصل حروف مرکبه ، بحث در صنایع معنوی.

بنگرید به : سماع (بخش عرفان ، از همین فهرست).

آغاز : بعد حمد بیحد ایزد صمد لم یلد و لم یولد ، و بعد نعت سید امجد ، اضعف عباد ، خادم اله الامجاد اعنی غلام علی شاه کوهاتی عثمانی ، چنین گوید ، که روزی . . .

2655 ۲۱۱۳ : نستعلیق شکسته آمیز ، غلام علی شاه عرف عثمانی ، ۲۰ شعبان ۱۲۷۷ ه.ق. (شاید نگارنده باشد) ، ش ۲ مجموعه (ص ۳۲-۶۲) ، نشان شنگرف.

1378

جامع التعلیلات : جامع التعلیل

از ناشناس ، که در نسخه ای از پاکستان از میر سید **شریف جرجانی** دانسته شده است : نسخه ها با یکدیگر جدایی هایی دارند.

2656 ۵۷۸۶ : نستعلیق طلبگی ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۲۳-۳۹) ، آغاز : حمدله. صلاة. این رساله ای ست مسمی به جامع التعلیل. مجموع ابواب ثلاثی مجرد شش باب است. مفتوح . . . و در پایان جامع التعلیلات نامیده شده است.

2657 ۱۹۶ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. آغاز : افتاده : و تمنی هم آمده است «فائده» همزه چون اثقل حروف است . . . (ص ۱-۶) ، (ف. تسبیحی ۱ : ۱۳۶-۱۳۹).

2658 ۳۸۸۲ : نستعلیق شکسته آمیز ، غلام محب الدین ، ۱۰ رمضان

۱۲۹۱ ه.ق. **آغاز:** ضرب را از ضربا بنا کرده اند، ضربا مصدر بوده، چون خواستند که از آن فعل ماضی معلوم بنا کنند...، ۸۱ ص.

2659 ۱۳۲۶ : نستعلیق، سدهٔ ۱۳ ه.ق. **آغاز:** ثلاثی مجرد را شش باب است، ۹۷ ص.

2660 ۸۰۰۵ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۳ ه.ق. **آغاز:** باب فعل یفعل، ضرب یضرب ضرباً فهو ضارب...، انجام افتاده، ۱۴۰ ص. در فروردین ۱۳۵۷ خ خریداری شده است.

0

جامع تعلیلات : مفید المبتدی

1379

جوهر الترکیب

از **شیو رام شاهجهانپوری**، متخلص به **جوهر** (متوطن در بریلی و شاهجهان پور)، بروزگار اکبر شاه دوم، (۱۲۲۲-۱۲۵۳ ه.ق.). به سال ۱۲۳۵ ه./ ۱۸۲۰-۱۹ م. سروده است.

در پایان آن آمده : سال هجرت یکهزار و دو صد، افزون سی و پنج ـ عهد... اکبر شاه کردم اختتام. در دستور زبان فارسی ست با عنوانهای : تعریف کلمه و کلام و اقسام آن، معانی حروف، حروف عطف و استثناء...، بحث اسماء، ضمایر، اسمای اشاره، مرجع ضمیر، اسم مظهر ذاتی، مظهر وصفی، تصغیر و جمع، اوزان مصدر و صفت، اوزان مصادر عربی، صفت مشبه، مسایل علم نحو، مرکب اضافی، استثناء و مستثنا، اقسام مرکبات، فعل و اقسام آن، مصدر و حاصل مصدر، اسم فاعل و مفعول، لازم و متعدی، افعال ناقصه، معرفه و نکره، کلی و اجزای آن، احکام جمله، فرق جملهٔ اسمیه و فعلیه، زواید جمله، مقام

اجزای جمله ، ترتیب اجزای جمله ، جملهٔ خبری و انشایی ، اقسام جمل مرکبه ، اقسام عبارات ، خاتمه.

و از هموست : جواهر التعلیم ، شوارد النحو. که جوهر الترکیب او در مطبع نظامی کانپور ۱۲۹۱ه./۱۸۷٤م. چاپ شده است.

آغاز : بعد حمد و نعت و مدح سبحان کرام ـ خوان ز جوهر این قصیده **جوهر الترکیب** نام ـ با همه تحقیق بهرمبتدی و منتهی ـ منتظم کردم اصول نحو در فارسی کلام.

2661 ٦٢٣٧ : نستعلیق پخته ، سلطان محمد ولد میان محمد بخش ، ۱۹۳٤ بکرمی (۱۲۹٤ه.ق.) ، آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف ، موریانه زده ، باز سازی شده ، ۳۰ ص.

1380

جوهر الترکیب : شرح . . .

متن از همان شیو رام جوهر تخلص ، شرح از **حیدر علی** بن شجاع الدین محمد **لطف پوری** ، به هنگام استفاده از مصنف متن ، در پنج باب و هر باب در چند فصل نگاشته است. (دیباجه) سال نگارش ۱۲۳٦ه./۲۰-۱۸۲۱م. می باشد.

باب ۱ـ در بحث حرف ، دو فصل ، ۲ـ بحث اسم ، سه فصل ، ۳ـ مرکبات ناقص ، چند فصل ، ٤ـ فعل و جملهٔ بسیطه ، چند فصل ، ٥ـ جمله های مرکب و عبارات ، چند فصل.

آغاز : حمدله. صلات. بدان اسعدک الله تعالی فی الدارین ، که این شرح ضروری ست بر اکثر مقامات قصیدهٔ جوهر الترکیب تصنیف . . .

2662 ۸۸۳ : نستعلیق خوش ، قادر بخش ، بپاس خاطر میان نجم الدین ، پنجشنبهٔ ۲۷ ج ۱/۱۲۹۸ه.ق. آغاز برابر نمونه ، نام متن جوهر است نه جواهر ، عنوان و نشان شنگرف ، ۱۳۱ ص (تسبیحی ۳ : ۲۸۸-۲۹۰). ن.

0

حاشیهٔ فواید الضیائیه : فواید الضیائیه ، حاشیه

0

حدیقة الصبیان : زبدة الصرف (شرح)

0

دستور العمل فارسی : قواعد فارسی

1381

دستور المبتدی

از **صفی الدین** بن نصیر الدین ، **معلم** دهلوی (۹ ۸۰ ه‍/۱٤١٦م۰) ، برای فرزندش ابو المکارم اسماعیل ، آنگاه که خواندن تصریف «پنج گنج» (بنگرید به : پنج گنج ، در همین بخش) را به انجام رسانده بود ، در تصریف و قواعد اعلال و تخفیف و ادغام و همزه ، نگاشته است ، و بدین نام خوانده است.

نیای صفی الدین ، همراه پسرش نصیر الدین ، به هنگام یورش هلاکو از غزنین به شبه قاره کوچ می کند و در دهلی جایگزین می شود ، نصیر الدین دختر قاضی شهاب الدین را به همسری گرفته و این صفی الدین یکی از سه پسران این زوج است. و از هموست : حل التراکیب ، غایة التحقیق ، شرح کافیه.

از کتابهای درسی مدارس قدیمهٔ شبه قاره بوده است (تذکرهٔ مصنفین درس نظامی ، پرفسور اختر راهی : ۱۰۸).

آغاز: الحمدلله الذی یصرف الاحوال و یخفف الاثقال و یکشف العلل . . .
پس از حمد و صلاة میگوید.

2663 ۱۳۸۵ : نستعلیق شکسته آمیز، ۲۵ ذیقعدهٔ ۱۱۰۸ ه.ق. در پادشاهی اورنگ شاه، در صوبگی نواب امیر الامراء امیر خان، ش ٤ مجموعه (ص ۲۱۰-۲۵۵)، آغاز برابر نمونه.

2664 ۳۸۲۳ : نستعلیق خوانا، سید محمد بن سید عبدالرحیم بن سید لقمان، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه. عنوان و نشان شنگرف، ٦٤ ص.

2665 ۱٤٩ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه، ش ۳ مجموعه (ص ٦٥-۱۱۹).

2666 ٥٤۱٤ : نسخ خوانا، قطب الدین، سدهٔ ۱۳ ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۳۷-۱٤۰)، آغاز برابر نمونه.

1382

دیباجهٔ فرهنگ جهانگیری

از عضد الدوله جمال الدین حسین انجوی شیرازی، (بنگرید به: فرهنگ جهانگیری، در بخش فرهنگنامه ها). که در آغاز آن فرهنگ مقدمه ای در دوازده آیین، در دستور زبان فارسی آورده است: آیین ۱- در بیان اطلاق اسم پارس بر ایران و مرزو بوم ایران و برتری زبان فارسی، ۲- چگونگی زبان فارسی، ۳- تعداد حروف تهجی فارسی، ٤- ترتیب این کتاب (فرهنگ جهانگیری)، ٥- تفرقه میان حروف منشیان و شعرا، ٦- تبدیل حروف به یکدیگر، ۷- ضمایر، ۸- حروف زیبائی در فارسی، که معنی بر کلمه نمی افزایند، ۹- پسوندها، ۱۰- حروف که در اوایل و اواخر بیفزایند و معانی تازه دریافت کنند، ۱۱- املا، ۱۲- عقد انامل.

آغاز: آنکه بر لوح زبانها حرف اول نام اوست. . حمد بیحد و سپاس بیقیاس مر صانعی را . . .

2667 ۲۸۳۵: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز مقدمه مشتمل بر دوازده آیین. آیین اول در بیان اطلاق اسم پارس بر ملک ایران و انکه در زمان قدیم . . . ' عنوان و نشان شنگرف ' ۵۵ ص.

2668 ۹۲: نستعلیق پخته' سدهٔ ۱۲ه.ق. دیباجه است و خاتمه ی کتاب، آغاز برابر نمونه. فهرست خاتمه برابر است با آنچه در «فرهنگ جهانگیری» آمده است، عنوان و نشان و واژه ها شنگرف، ۳۵۸ ص (تسبیحی ۱: ۳۳۳-۳۳۵).

2669 ۷۰۸۱: نستعلیق شکسته آمیز' احمد الدین، یکشنبه' سدهٔ ۱۳ ه.ق. پیرامون /۱۲۵۶ه.ق. آغاز: بدان ایدک الله تعالی که کلمه مرکب بود از حروف تهجی . . . ' نشانه‌ها شنگرف ' ۲٤ ص.

2670 ۷۷۲٤: نستعلیق شکسته آمیز ' سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز افتاده: و دوستان بیشتر او قاتم . . . ، نشانه‌ها شنگرف، پس از دیباجه چند برگی از خود فرهنگ نیز هست و باید باقی ماندهٔ یک نسخه از فرهنگ باشد ' ۳۷ ص.

1383

زبدة الصرف

از **ظهیر** بن محمود بن مسعود **علوی**. دربارهٔ او آگاهی بیشتر در دست نیست، ولی میگویند از سبک نگارش او بر می آید که از میانهٔ سدهٔ نهم بوده است. بدینگونه آغاز میشود: جمله اسماء و افعال بر چهارگونه است: صحیح، مهموز، معتل و مضاعف. اما صحیح . . . و تنها دربارهٔ همین چهار گونه و احکام و نتایج آنها گفتگو می کند.

جاپ شده است (مشار چ ۲ ج ۲: ۲۷۵۷).

آغاز: الحمدلله الموصوف بالتصریف، المنعوت بالتخفیف الذی . . . اما بعد، فیقول . . . ظهیر بن محمود بن مسعود العلوی . . . بعدان علمک الله که جمله اسماء متمکنه و افعال متصرفه بر چهار گونه اند.

2671 ۱۹۶ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، (ص ۳۸-۶۵). (ف. تسبیحی ۱ : ۱۳۶- ۱۳۹).

2672 ۳۱۵۸ : نستعلیق ، سید امین الله بتکروی ، در بلدهٔ عظیم آباد محلهٔ شیخ رسولی ، ۱۲۱۸ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۳۱-۴۱) ، در پایان آمده : تم نسخهٔ زبده.

2673 ۲۵۸۱: نستعلیق پخته، غلام محی الدین قصوری قادری حنفی قریشی. ۱۲۲۷ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۳۶-۷۱) ، جدولبندی ۳ راه ، عنوان و نشان شنگرف، موریانه زده ، محشی به آنچنانکه نشان می دهد کتاب درسی بوده.

2674 ۷۲۵۶ : نستعلیق خام ، میان فضل احمد ولد میان غلام رسول ، سدهٔ ۱۳ه.ق. (ص ۷۶-۱۱۲) ، آغاز برابر نمونه.

2675 ۵۱۱۸ : نستعلیق پخته ، طلبگی ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۵۳-۷۰). نامی به کتاب داد نشده است.

1384

حدیقة الصبیان : شرح زبده

متن همان. شرح از **محمد سعید** ، نام شارح و نام کتاب در دیباچه آمده است.

آغاز : حمد بیحد و بینهایت لایق خالقی باشد که علم صرف را موجب معرفت احوال الفاظ عربیه . . . اما بعد ، فقیر حقیر محمد سعید گوید.

2676 ۳۱۵۸ : نستعلیق و نسخ ، ش ۸ مجموعه مؤرخ ۱۲۱۸ه.ق. (ص ۱۹۱-۲۲۵) ، آغاز برابر نمونه.

0

زرادی : عثمانیه

0

زیب النساء : شافیه (شرح)

1385

شافیه (شرح) : زیب النساء

متن از **ابن حاجب** ، ابو عمر عثمان بن عمر نحوی مالکی (۵۷۰-۶۴۶ ه.ق.)، شرح از **ابوالفتح هاشمی** مدرس **ملتانی**، بنام زیب النسا دختر اورنگ زیب (۱۰۶۸-۱۱۱۸ ه.ق.). شرح حامل متن است.

آغاز : الحمدلله علی کل حال و کل حین ، و الصلات. . . اما بعد، چون ملکهٔ دوران و حافظهٔ قرآن و صاحبهٔ احسان . . .

2677 ۶۷۲۷ : نستعلیق شکسته آمیز ، محمد شفیع ، ۱۶ محرم ۱۲۵۶ه.ق. آغاز برابر نمونه ، متن زیر خط مشکی ، ۴۰ ص.

2678 ۲۴۴۲ : نستعلیق تحریر آمیز ، غلام محیی الدین سکنهٔ پند پکیت ، چهار شنبه ۱۲ ذیقعدهٔ ۱۲۸۸ه.ق. آغاز برابر نمونه ، متن زیر خط مشکی و شنگرف ، پیرامن ۴۰ ص.

0

شمعه : عوامل منظوم (شرح)

1386

صرف بهایی

از **بهاء الدین.** (بنگرید به : صرف بهایی (شرح). **در همین فهرست) از**

کتابهای درسی شبه قاره، که بارها چاپ شده است. سر آغاز آن به مانند «صرف میر» آغاز می شود ولی با آن جدایی هایی دارد.

آغاز: حمدله. بدان اسعدک الله فی الدارین، که کلمات عرب بر سه قسم است، اسم است و فعل است و حرف است.

2679 ۲۱ : نستعلیق خوانا، سدهٔ ۱۲-۱۳ھ.ق. آغاز برابر نمونه، نشانه‌ها و جدولبندی ۲ راه شنگرف، ٤۲ ص (تسبیحی ۱ : ۳۰۱-۳۰۲).

2680 ۱٤۹ : نستعلیق شکسته آمیز طلبگی، سدهٔ ۱۳ھ.ق. آغاز برابر نمونه، ش ۲ مجموعه (ص ۳۳-٦٤). (تسبیحی ۱ : ۵۵۵-۵۵۹).

2681 ۷۲۵٦ : نستعلیق خام، میان فضل احمد ولد میان غلام رسول، ساکن موضع کنده‌کس، سدهٔ ۱۳ھ.ق. (ص ۱-۳۸)، محشی.

1387

صرف بهایی (شرح) : شرح صرف اسفراینی

از ناشناس. شرح یک متن فارسی در صرف زبان عربی ست، نسخه هایی از آن در پاکستان هست که بنامهای «شرح صرف اسفراینی» و «شرح میزان الصرف» نیز خوانده شده اند (بنگرید به : نسخه های فارسی ۳ : ۲۰۷۹، که در آنجا از «میزان الادب» ابراهیم بن محمد بن عربشاه اسفراینی (م ۹٤۳ یا ۹۵۱ ھ.ق.) یاد شده است).

نسخهٔ ٤۵ این کتابخانه با چند متن صرفی (صرف میر، میزان الصرف) مقابله شد، شرح آنها نبود، ولی نظم و ترتیب «صرف بهایی» و عبارتهایی بسیاری از آن را در برداشت. بنابراین شرح آن دو نیست و شاید شرح «صرف بهایی» و یا «میزان‌الادب» اسفراینی باشد.

شارح درکار خود از زبان استاد خود یعنی عصام الدین بن ابراهیم بن محمد بن عربشاه (با همین ترتیب) سخن میگوید، و از استاد خود به سلمه الله یاد می کند. چند جا گفته : «گفته اند ترجمه این است» شرحی مت مزجی با سربندهای

اگر پرسند ، سؤال و جواب.

آغاز : بسمله. یعنی بنام خداوندی که رحمت او عام است بر مؤمنان و کافران در دنیا و رحمت او خاص است بر مؤمنان در عقبا ، ابتدا می کنم ترجمهٔ این کتاب را بنام او و نه بنام غیر او ترجمهٔ که حضرت مولانای اعظم صاحب الجود . . . عربشاه سلمه الله تعالی از برای بسمله فرموده اند اینست که . . .

2682 ۴۸۲۷ : نستعلیق شکسته آمیز پخته ، سدهٔ ۱۱ هـ.ق. در دیباچه نام کتاب و مؤلف متن نیامده است ، در کلفن آمده : تمام شد کتاب شرح صرف بهایی ، متن زیر خط شنگرف ، ۶۸ ص.

2683 ۴۵ : نستعلیق خوانا ، حافظ حفیظ الله ولد میان عبدالغغور ، ۱۲۳۹ هـ.ق.آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف ، در پایان آمده تمام شد شرح صرف بهایی ، ۵۲ ص.

1388

صرف بهایی : ترجمهٔ . . .

متن همان «صرف بهایی» ترجمه از ناشناس. به زبان پنجابی.

آغاز : بدان اسعدک الله فی الدارین، که کلمات لغت عرب بر سه قسم است، اسم است و فعل است و حرف است . . . سؤال کوئی شخص سوال کریندا هے مصنف علیه الرحمة کتاب اپنی نال بسم الله دی کیون شروع کیتی هے.

2684 ۵۶۵۴ : نستعلیق خوانا ، محمد علاء الدین ، ۱۶ رمضان ۱۳۳۷ هـ.ق. (ص ۹۹-۱۱۸). در پایان آن آمده : تمام شد ترجمهٔ صرف بهایی.

1389

صرف زبان عربی

از ناشناس. با عنوانهای باب و فصل.

آغاز: حمدله. صلاة. بدان علمک الله تعالی که کلمات عرب سه قسم بود. فعل، اسم، حرف، فعل کلمه ای ست مبنی برای افهام معنیٰ، با یکی از ازمنهٔ ثلاثه، ماضی و حال و استقبال، چون فتح الله، گشاد خدا.

2685 ۲۹۷۵ : نستعلیق شکسته، سدهٔ ۱۳ه‍.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۲۹-۱۷۶)، عنوان و نشان شنگرف.

1390

صرف زبان عربی

از ناشناس. فعلها را بر چهار گونه بخش کرده است، سپس در هر فصلی یکی را تعریف و صرف کرده است.

آغاز: حمدله. صلات. بدان اسعدک الله تعالی فی الدارین، که افعال بنی آدم بر چهار گونه است: ماضی و مستقبل و امر و نهی. اما ماضی فعلی باشد که بر زمان . . .

2686 ۵۶۵۲: نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۲-۱۱ه‍.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، در ص. ع. میزان الصرف نامیده شده ولی آن نیست، ۴۹ ص.

1391

صرف زبان عربی

چند نسخهٔ ناشناخته. یکی نیستند.

2687 ۵۳۷۸ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه‍.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۶۷-۱۰۲)، آغاز نونویس، انجام افتاده.

2688 ۵۷۸۶ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه‍.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۱۶). صرف زبان عربی ست با روش سؤال و جواب بامایهٔ دینی و صوفیانه! آغاز: سوال حق تبارک تسمیه را به نوزده حرف چرا خوانده شده، عقل گوید به هیژده یا بیست حرف خواند (؟).

2689 ۷۱۰۱ : نستعلیق خوانا ' سدهٔ ۱۲ه.ق. بدانکه فعل ثلاثی مجرد صحیح را شش باب است. باب اول . . . ، عنوانها شنگرف ، انجام افتاده ' ۱۰۶ ص.

2690 ۸۸ : نسخ نستعلیق آمیز ، با تاریخ ۱۲۹۷ه.ق. در مجموعه شمارهٔ ۱ (ص ۱-۲۶). آغاز افتاده : و اما اجتماع سه حرف علة چنانچه . . . ' صرف میر نیست.

2691 ۸۸ : نسخ و نستعلیق ، در مجموعهٔ مورخ ۱۲۹۷ه.ق. (شمارهٔ پیشین) ش ۶ (ص ۱۴۲-۱۸۲). بخشی از یک کتاب بزرگتر است. در اسماء. آغاز : قسم دوم اسم است ' چون الاسم نام . . . و علامت اسم آنست که تنوین و . . . ، محشی در هامش نوشته است «قسم اول در فعل گذشته بود که در میزان گفته شده ! با توجه بدانکه در کتاب میزان چاپ مدارس پنجاب ۱۸۶۷م. مبحث اسم نیامده است و نمی تواند این رساله جزو آن کتاب باشد (ف. تسبیحی ۱ : ۵۵۲).

2692 ۶۳۳۴ : نستعلیق پخته' سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز و انجام افتاده، **آغاز :** در فعل بیشتر باشد. چون ضرب ضربا. . .، عنوان و نشان شنگرف، . ۶ ص.

2693 ۷۶۲۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز و انجام افتاده. **آغاز :** را در یا ادغام دهد. . . ، موریانه به شدت آسیب رسانده ، ۷۶ ص.

2694 ۴۹۵۸ : نستعلیق طلبگی ، سدهٔ ۱۳ه.ق. **آغاز :** ضرب در اصل ضربا بود. . .، جزوهٔ درسی ست ' ۴۶ ص.

2695 ۵۶۲۲ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۵۳-۶۰). **آغاز :** بدانکه فعل صحیح ثلاثی مجرد را شش باب است. والسند علیه التتبع والاستقراء. باب اول . . .

2696 ۵۸۹۵ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ه.ق. دو جزوهٔ درسی ست نخستین عنوان صرف صغیر دارد (ص ۲-۹) ' سپس صرف دیگر ' ۳ ص.

2697 ۶۱۱۸ : نستعلیق شکسته آمیز' سدهٔ ۱۳ه.ق. **آغاز :** حمد احمد حقیقی راست که تصریف افراد انسان فرموده است . . . ، با سربند های بحث کرده اند ' جواب گفته اند ' بحث ، جواب ، نشانه ها شنگرف ' ۲۳ ص.

2698 ٦١٢٥ : نستعلیق طلبگی، سدهٔ ۱۳ ه‍.ق. آغاز: حمد له. صلات. بدانکه اسعدک الله فی الدارین ' که جمله افعال متصرفه بر سه گونه . . . ' موریانه زده ' ۲۱ ص.

2699 ٦٣١٥ : نستعلیق طلبگی ، سدهٔ ۱۳ ه‍.ق. دورساله است (ص ۱ - ۵۲) و (ص ۱۱۵-۰۰۰). همراه بابرگهای پراگنده.

2700 ٦٧٣٢ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ ه‍.ق. ش ۱ (ص ۹ - ٦٦). آغاز افتاده' با عنوانهای «قانون» ، نسخه کتاب درسی بوده با حواشی گوناگون.

2701 ۷۰۸٤ : نستعلیق شکسته آمیز خام ، سدهٔ ۱۳ ه‍.ق. آغاز افتاده : علی ما سیجی. فایده. بدانکه مثل حای را . . . ' ۱۱٤ ص.

2702 ۱۲۲٦ : نستعلیق طلبگی ' محمد عبدالمجید' ۱۳۲۹ ه‍.ق. ش : مجموعه (ص ۹-۳۸) ' آغاز افتاده.

2703 ۲۱۱۹ : نستعلیق خام ' سدهٔ ۱٤ ه‍.ق. آغاز: بدانکه فعل ثلاثی مجرد صحیح را شش باب است ، به حسب التتبع والاستقراء. باب اول از این شش باب فعل یفعل . . . ' ۷٤ ص.

2704 ۳۱٦۰ : نستعلیق طلبگی' سدهٔ ۱٤ ه‍.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۵۷-۱۲۲) دفتر درسی بوده. آغاز: حمدله. صلاة. بدانکه فعل صحیح ثلاثی مجرد بر شش باب مشهور آمده است ، و سند علیه التتبع والاستقراء. باب اول از آن شش باب ، باب دائم الاداب ماضی مفتوح العین . . .

0

صرف زرادی : عثمانیه

1392

صرف و نحو

گو یا از حافظ نور الدین.

آغاز : لفظ بر دو قسم است ، یکی مهمل و یکی موضوع ، مهمل آن باشد که وضع کرده نشود برای معنی چون دیز . . .

2705 ۶۴۹۴ : نستعلیق تحریر آمیز ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. بدنبال «عجالة الکلام فی بیان الالف و اللام» که در پایان آن آمده : از استاذی حافظ نورالدین . . .

0

صرف زنجانی (شرح) : العزی (شرح)

1393

صرف منظوم : قانون : نظم القوانین

با عنوانهای «قانون» : قانون اوّل ، قانون دوم . . . بنگرید به : «فیوض الصرف» و «نظم القوانین» در همین بخش .

آغاز : قانون اول . واو ساکن قبل او مکسور بود هرکجا ـ یا بگردد، غیر مدغم گر بود، در کل حال . . .

2706 ۷۵۰۸ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۳۲-٤۲) ، عنوانها شنگرف.

1394

صرف منظوم

با عنوانهای : تقسم کلمه، اوزان کلام عرب فا و عین و لام است ، تقسیم اسم و فعل به مجرد و مزید ، تقسیم فعل به ثلاثی و رباعی و خماسی ، اوزان اسم ، بنای

اسم رباعی ، اسم خماسی . . .

آغاز : صرف اللسان نحو ثنائه اولا ، و عطف البیان . . . یعنی گردانیدن زبان به ثنای . . . کلمات عرب سه قسم بود ـ نامشان حرف و فعل و اسم بود .

2707 ۵۷۸۶ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۳۶). عنوانها شنگرف.

1395

صرف منظوم

از **علی (هادی علی)** در آغاز آن آمده: شنوز گنهگار عصر، نامه سیاه ـ نحیف بندهٔ هادی علی حماه الله. و در کنار آن کاتب نوشته است ولد شیخ حسین علی بن شیخ محب الدین خلف شیخ غلام قادر ، نعیم علی خان از شیوخ **لکهنو**. پس از حمد و نعت ، آغاز مقصود ، ضرب ، نصر ، سمع ، مغالبه ، فتح ، کرم ، حسب ، افعال ، تفعیل ، تفعل ، مفاعلت ، تفاعل ، افتعال . . .

آغاز : هزار حمد خداوندگار کن فیکون ـ که داده است به اشیاء خواص گوناگون .

2708 ۵۷۸۶ : نستعلیق طلبگی پخته ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۵۱-۶۵) سپس به نثر است (ص ۶۶-۱۱۹).

1396

صرف منظوم

از ناشناس ، که برای تدریس جلال الدین حسین پسر کوچک میرزا امید علی بیگ جغتای متوطن عادل آباد غازی پور ساخته است : از برای درس و تدریس جلال الدین حسین ـ معدن فهم سلیم و مخزن ذهن و ذکا .

آغاز : بعد تحمید خدا و نعت احمد مجتبی ـ مدحت اصحاب و آل آن رسول مقتدا ـ میکنم نظم خلاصه در زبان فارسی ـ تا بگردد سهل بر طلاب علم مرتضی.

2709 ۶۳۲۲ : شکسته سخت خوان ، پیرامون ۱۲۶۶ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۵۰-۵۵).

0

صرف منظوم

در این فهرست : صرف منظوم، منظوم نیک، نظم القوانین (صرف منظوم)، نظم نیک.

1397

صرف میر

از میر سید **شریف گرگانی** (۷۴۰ه/۱۳۴۰-۱۳۳۹م - ۸۱۶ه/۱۴۱۳م).
دستور صرف زبان عربی برای مبتدیان است ، و چند بار در «جامع المقدمات» چاپ شده است . و در شبه قاره از کتابهای درسی بوده است.

آغاز : حمدله . صلاة . بدان اسعدک الله تعالی فی الدارین که کلمات لغت عرب بر سه قسم است : اسم است و فعل است و حرف است.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۳ : ۲۰۷۱ - ذریعه ۱۵ : ۴۰ - مشار ، چ ۲ : ۳۳۹۴ - تذکرهٔ مصنفین درس نظامی ، پرفسور اختر راهی : ۱۰۸.

2710 ۲۴۳۰ : تحریر خوانا، گویا ۱۱۱۹ه.ق. آغاز برابر نمونه (ص ۱۹۰-۲۳۱) ، بدنبال «نغزک» .

2711 ۳۴۷۱ : نستعلیق خام ، چهار شنبه ۱۱۵۶ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۹۴-۱۳۰) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

2712 ۳۱۵۸ : نستعلیق ، سید امین الله بتکروی ولد سید علی اکبر بن فخرالدین ، ۲۹ ع ۱۲۱۸/۲ه.ق. در بلدهٔ عظیم آباد ، آغاز برابر نمونه ، ش ۷ مجموعه (ص ۱۳۳-۱۸۷).

271: ۱۹۷۱ : نستعلیق خام ، فقیر عبدالحکیم ولد حافظ جان محمد اولاد یار محمد قریشی ، ساکن قصبهٔ بهره ، ۱۲۳۰ ه.ق. آغاز : بدان اسعدک (بمانند نمونه) ، محشی ، ۳۲ ص.

271: ۸۸ : نسخ و نستعلیق ، با تاریخ ۲ رجب ۱۲۶۷ ه.ق. در مجموعه (ص ۲۷-۸۳). آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

271: ۳۷۲ : نستعلیق خوش ، ۱۲۸۰ ه.ق./۱۹۲۸ بکرمی ، ش ۳ مجموعه (ص ۲۲۲-۲۶۶). آغاز برابر نمونه ، با یک سر لوح زرین.

271: ۴۳۱۵ : نسخ و نستعلیق ، بخط دو نویسنده ، از سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، محشی ، عنوان و نشان شنگرف ، ۵۴ ص.

271: ۱۹۶ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، (ف تسبیحی ، ۱ : ۱۳۶-۱۳۹).

271: ۱۱ ۶۴ : نسخ و نستعلیق ، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، ش ۳ مجموعه (ص ۲۶۲-۳۱۶).

271: ۶۷۲۸ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۳۷-۱۷۱) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، نسخه کتاب درسی بوده ، محشی.

272: ۱۸۳ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز : بدان اسعدک (برابر نمونه) محشی به آنچنانکه نشان می دهد کتاب درسی بوده ، ۴۰ ص (تسبیحی ۱ : ۲۹۹-۳۰۱).

272: ۳۱۴۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۱۴۶-۱۸۱) ، آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف.

272: ۳۳۴۵ : نسخ پخته ، عبدالرحمان ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۸۲-۱۳۷) ، آغاز برابر نمونه ، نشان شنگرف.

272: ۶۲۸۹ : نستعلیق طلبگی ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز : بدان اسعدک (برابر نمونه) ، پراکنده ، ۱۲۸ ص ، سپس برگهای پراکنده به عربی ، ۱۵۰ ص.

272: ۶۶۳۷ : نستعلیق طلبگی ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۳۴) ، آغاز برابر نمونه.

2 ۶۶۹۹ : نستعلیق پخته، ۱۳۱۹ه‍.ق. ش ۶ مجموعه (ص ۲۲۲-۲۵۶)، آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف.

2 ۵۳۷۸ : نسخ پخته، سدهٔ ۱۴ه‍.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۴۹)، همراه یک صرف دیگر.

1398

تحفه : صرف میر (شرح)

متن از همان شریف جرجانی، شرح از **نور محمد مدقق** بن محمد فیروز بن شیخ الله **لاهوری**، که تحفهٔ اورنگ زیب عالمگیر (۱۰۶۸-۱۱۱۸ه‍.ق) ساخته و همین مناسبت نام آنرا «تحفه» خوانده است. [دیباچه].

با دیباچه ای به زبان عربی، سپس عبارتی از متن راه آورده به روش قوله، و اگر پرسند بگو، گزارش مشروحی داده است.

آغاز (دیباچه): نحمدک یا من بیده الصحة و السقام، و لیس فی الحقیقة لغیره. آغاز (شرح) : ابتدا کرد مصنف (رح) کتاب خود را به بسمله، برای تبرک ابعت.

2 ۵۰۸۳ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه‍.ق. آغاز برابر نمونه، متن زیر خط شنگرف، انجام افتاده، ۱۶ ص.

2 ۵۶۷۴ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲-۱۳ه‍.ق. آغاز برابر نمونه، عنوانها در نیمهٔ نخستین شنگرف و دیگر عنوانها نانویس، ۹۹ ص.

2 ۸۰۰۸ : نستعلیق پخته، حافظ شیخ مسعود ولد حافظ الله یار، پنجشنبه ۲۳ صفر ۱۲۵۷ه‍.ق. آغاز دیباچه و متن برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، ۱۲۲ ص. خریداری فروردین ۱۳۵۷خ.

2 ۲۳۰ : نستعلیق خوش، محمد زمان، جمعه ۲ محرم ۱۲۶۹ه‍.ق. در قریهٔ بیانیان، نزد چک احمد، دیباچهٔ عربی را دارد، آغاز برابر نمونه های ۱ و ۲، عنوان و نشان شنگرف، ۱۰۲ ص.

2731 ۶۲ : نستعلیق تحریر آمیز، غلام حسین حجرهٔ چکی، ۶ رمضان ۱۲۷۶ ه.ق. دیباجه عربی را دارد، آغاز چند کلمه اش افتاده، عنوانها نانویس مانده، ۶۵ ص (ف. تسبیحی ۱ : ۱۱۲-۱۱۶).

2732 ۴۶۳۱ : نستعلیق ریز خوانا، غلام حسین، ۱۲۸۶ ه.ق. دیباجهٔ عربی در آغاز نونویس است، و برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، سوریانه زده ولی قابل استفاده، ۴۴ برگ شمار دارد.

1399

صرف هوایی

گویا از مولانا **صالح لدایی بخارایی** (م ۱۰۱۱ ه‍./۱۶۰۲-۳م.).

از کتابهای درسی شبه قاره. در چاپ قادری لاهور ۱۲۷۱ ه‍./۱۸۵۴-۵۵م. عنوان فصول ندارد، و هر فصل با عنوان بدانکه آغاز می‌گردد. برخی از نسخه ها در بیست فصل است : ۱- بدانکه اقسام اسم و فعل از هفت بیرون نیست. ۲- بدانکه عرب از مصدری دوازده چیز اشتقاق می کنند، ۳- بدانکه فعل ماضی معلوم را چهارده صیغه است ، ۴- اگر خواهی ماضی معلوم را مجهول کنی. . . ، ۱۹- اسم آلت از ثلاثی مجرد ، ۲۰- اسم تفضیل از ثلاثی مجرد.

آغاز : بدان اسعدک الله فی الدارین ، که کلمات عرب بر سه قسم است : اسم است و فعل است و حرف است. اسم چون رجل و فرس و فعل چون ضرب.

بنگرید به : تاریخ نظم و نثر در ایران و زبان فارسی ۱ : ۵۶۵.

2733 ۱۶۱ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۲ ه.ق. با عنوان «منتخب صرف هوایی». **آغاز :** بدانکه مصدر اصل زبان کلام است و از وی نه درجه باز می گردد، ۷ ص (تسبیحی ۱ : ۶۲۱-۶۲۲).

2734 ۲۷۵۸ : نستعلیق خوش، برای فرزند علی محمد، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، ۶۲ ص.

2735 ۵۵۳۶ : نستعلیق خوانا، با تاریخ ۱۲۰۵ ه.ق. در مجموعه (ص ۱۳۱-۱۶۵)، آغاز برابر نمونه.

2736 ۲۵۸۱ : نستعلیق پخته ' با تاریخ ۱۲۲۷ ه.ق. در مجموعه ' ش ۱ مجموعه (ص ۲-۳۰) ' آغاز برابر نمونه ' جدولبندی ۳ راه ' عنوان و نشان شنگرف ' محشی.

1400

صیغه دان : تحفة الصرف (شرح)

تمرین صرف زبان عربی ست ، برای صیغه های دشوار ، به روش سؤال و جواب ، تجزیه و ترکیب یک منظومه ای ست. و نسخه ها جدایی ها و نامهای گوناگون دارد.

آغاز : قولین چه لفظ است ای نامور ـ سرونی ، لنی و الم دیگر. قولین کدام لفظ است. جواب اثبات.

2737 ۵۶۰۹ : نستعلیق پخته ' سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۳۹-۴۸) ' آغاز برابر نمونه.

2738 ۷۹۷۳ : نسخ پخته ' سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه ' سوربانه بشدت آسیب رسانده ، ۱۴ ص.

2739 ۷۰۰۶ : نستعلیق پخته ' با تاریخ ۱۲۵۵ ه.ق. در مجموعه ' ش ۳ (ص ۱۰۴-۱۱۲) ' آغاز برابر نمونه.

2740 ۴۵۷۶ : نستعلیق خوانای طلبگی' با تاریخ ۱۲۶۸ ه.ق. در مجموعه ش ۱ مجموعه (ص ۱-۹). آغاز برابر نمونه ' عنوان و نشان شنگرف.

2741 ۴۳۸۷ : نستعلیق پخته' محمد عالم خاکپای طلبا' ۱۲۷۲ ه.ق. آغاز : (ق) قولین دان چه لفظ است ای حمید خصال ـ اضرب القوم ایلما لال (ش) اضرب القوم چه لفظ است (ج) صیغهٔ واحد. . .، نشانه‌ها شنگرف، در پایان بنام شرح تحفة الصرف نامیده شده ' ۲۹ ص.

2742 ۲۸۱۳ : نستعلیق پخته' سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. آغاز حمدله. صلات. بدانکه این کتابی ست در بیان صیغه های علم صرف. . . و این کتاب را صیغه دان

نام نهاده شده . . .، با عنوانهای باب ' این یکی جز شماره های دیگر است '
تنها در نام و موضوع مانند آنها ست ' ۱۴ ص.

2743 ۶۱۵۱ : نستعلیق شکسته آمیز ، به وقت تعلیم ' سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۲
مجموعه (ص ۱۵-۲۰). آغاز برابر نمونه.

2744 ۷۰۱۴ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱۰-
۱۵) ' آغاز برابر نمونه.

2745 ۲۵۹۶ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-
۲۴). آغاز: صرف کبیر. فصل مضارع معلوم : یضرب یضربان. . .
شرح منظومه ای نیست ، در هر صفحه به فاصله های بسیار یک ساخت
فعل را با قلم درشت نوشته و درمیانه معنی و صیغهٔ آن را و تمرین شناسایی
ساختها را می نماید.

1401

عثمانیه : زرادی

از فخر الدین زرادی ، (۶۶۱ه/۱۲۶۳م-۷۲۸ه/۱۳۲۸م). شاگرد مولا
فخر الدین هانسوی. و از همو ست : ۱- الخمسین در کلام، ۲- اباحت السماع
۳- اصول السماع . وی «عثمانیه» را به نام شاگرد خود سراج الدین عثمان نگاشت
بعدها جزو بر نامهٔ نظامیهٔ مدارس قدیمهٔ شبه قاره قرار گرفت و به «زرادی» شهرت
یافت.

سر آغاز آن بمانند «صرف میر» است ، ولی پس از خطبه بدینگونه آغاز می
شود : جمله اسماء متمکنه و افعال متصرفه بر چهار نوع اند. صحیح ، مهموز،
معتل، مضاعف. آنگاه به شرح هر یک می پردازد. با عنوانهای : قانون، قانون

آغاز : حمدله . صلاة . بدان اسعدک الله تعالی فی الدارین ، که جمله افعال
متصرفه و اسماء متمکنه بر چهار نوع است ، صحیح و مهموز و معتل و مضاعف
اما صحیح آن باشد.

2746 ۴۲۱۵ : نسخ پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۵۲)، آغاز برابر نمونه، جدولبندی ۳ راه و کمند بندی شده، عنوان و نشان شنگرف.

2747 ۵۳۵۰ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. با تاریخ ۱۲۰۴ه.ق. در مجموعه، ش ۱ (ص ۲-۲۱)، آغاز برابر نمونه، نشان شنگرف.

2748 ۵۳۵۴ : نستعلیق درشت، سدهٔ ۱۲ه.ق. که قسمت پایانش نونویس ۱۲۲۳ه.ق. است. هر صفحه ۵ سطر و درمیانهٔ آنها حواشی است، مجدول، عنوان و نشان شنگرف، آغاز برابر نمونه، ۹۵ ص.

2749 ۷۰۰۶ : نستعلیق پخته معرب، بهادر علی، **۱۲۵۵**ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۴-۵۶)، آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، با حواشی که نشان می دهد کتاب درسی بوده است.

2750 ۲۱۶۶ : نستعلیق اردو، عبداللطیف از دارالسلطنه هزاره، **۱۲۵۸** ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، برگهای انجام موریانه زده، ۳۲ ص.

2751 ۳۱۴۶ : نستعلیق شکسته آمیز، **۱۲۶۹**ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، ۲۴ ص.

2752 ۷۱۰۳ : نستعلیق پخته، پیرامون **۱۲۷۰**ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۲۳)، آغاز برابر نمونه.

2753 ۳۰۲۷ : نستعلیق طلبگی، باتاریخ **۱۲۷۲**ه.ق. در مجموعه گویا به همین خامه، ش ۲ (ص ۳۸-۵۲)، آغاز برابر نمونه، نشان شنگرف.

2754 ۵۵۹۲ : نسخ خوانا، ۳ شعبان **۱۲۷۷**ه.ق. در وطن چچ قریهٔ غشی، عنوان و نشان شنگرف، محشی، ۷۴+۲ ص.

2755 ۱۹۱۹ : نستعلیق اردو، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان جوهر سرخ، ۲۲ ص.

2756 ۵۹۲۴ : نستعلیق تحریر آمیز خام، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه، محشی، عنوان و نشان شنگرف، ۶۳+۴ ص.

2757 ۱۶۲ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۳ه.ق. اغاز برابر نمونه، عنوانها نانویس، ۳۰ ص (تسبیحی ۱ : ۳۰۳-۳۰۴).

2758 ۲۲۵٤ : نستعلیق اردو، سدهٔ ۱۳ه.ق. نوشتهٔ عبدالجلال در مسجد عبدالحکیم آخوند زاده، ۳ شنبه رمضان. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، محشی، کتاب درسی بوده، ۵٦ ص.

2759 ۳۸۳۲ : نستعلیق اردو، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، ۳۱ ص.

2760 ۱۵۷۰ : نستعلیق خوانا، گوهر دین بن میان حاجی بن میان محمد بن میان یار محمد، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۲٦) ، آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف.

2761 ۳۳٤۵ : نسخ پخته، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۱٤۰-۱۷٤)، آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف.

2762 ۵۳۷۸ : نستعلیق، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ٦ مجموعه (ص ۱۵۳-۱۷۷)، آغاز برابر نمونه.

1402

عثمانیه (شرح) : نغزک (شرح زرادی)

متن همان «عثمانیه» مشهور به «زرادی» گزارش از **محمد مسعود** بن محمد یعقوب، به خواهش برخی از دوستان و ملا رشید. و در پایان نام و تاریخ آن آمده است: شرح زرادی به توفیق خدا آخر رسید. نغزک آمد نام و، تاریخش پیش اهل دید (   ) - هر که خواند نفع بخشادش خداوند کریم - سیما یاری که باعث برین، ملا رشید.

آغاز: ثنای بی انتها و محامد خارج از احصا مر حضرت... بعد از آن میگوید... محمد مسعود بن.

2763 ٦۵۸۹ : تحریر پخته، فایض شیخ کبیر ولد شیخ حامد بن...، ٤۰ جلوس ۱۱۰۷ه.ق. آغاز افتاده، متن شنگرف، ۲۲۰ ص.

2764 ۲٤۳۰ : تحریر شکسته آمیز، گویا ۱۱۱۹ه.ق. (ص ۲-۱۸۸)، آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، متن زیر دو خط مشکی و شنگرف، سپس صرف میر.

2765 ۵۳۹۱ : نستعلیق تحریر آمیز ، ابراهیم عرف عبدالرحیم ' ۵ ذیحجهٔ ۱۱۸۴ ه.ق. (عهد احمد شاه پادشاه در دارالخلافه) ، آغاز برابر نمونه ، نشانه‌ها و جدولبندی یک راه شنگرف ، متن زیر خط شنگرف ، ۲۹۶ ص.

2766 ۲۴۸۸ : نستعلیق خوش ، محمد علی بن محمد رحیم داد خویشکی خلف زئی خیل ، سه شنبهٔ ۵ شوال ۱۲۰۶ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۱۱۲ ص.

2767 ... ۳ : نستعلیق شکسته آمیز ، آغاز سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه، متن زیر دو خط مشکی و شنگرف ، عنوانها شنگرف ، ۳۳۹ ص.

2768 ۶۴۰۴ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، متن زیر خط شنگرف ، ۳۲۲ ص.

2769 ۲۱۳۳ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. و ۲۲ صفحهٔ پایان از سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، متن زیر دو خط مشکی و شنگرف ، ۱۸۶ ص.

2770 ۲۳۱۸ : نستعلیق خوش اردو، حافظ شیخ مسعود، ۲۲ ذیقعدهٔ ۱۲۲۲ ه.ق. عنوان و نشان شنگرف ، ۱۶۵ ص.

2771 ۶۵۳۷ : نستعلیق شکسته آمیز ، با تاریخ ۱۲۴۰ ه.ق. در مجموعه ' ش ۲ (ص ۴۰-۱۸۵) ، آغاز برابر نمونه ' انجام افتاده.

2772 ۴۸۴۱ : نستعلیق تحریری شکسته آمیز پخته ، نام نویسنده را سیاه کرده اند ' ۲۰ج ۱۲۸۱/۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه ' کامل.

2773 ۳۹۳۵ : نستعلیق تحریر آمیز ' سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، (ص ۱۸-۱۷۱) ' متن زیر خط مشکی ' و پیش از آن برگهایی از رساله ای در صرف زبان عربی به فارسی.

1403

عجالة الکلام فی بیان الالف واللام

از حافظ نور الدین.

آغاز: بدانکه الف و لام بر دو قسم است ، اسمی ، و اسمی آنست که بر اسم فاعل و اسم مفعول که بمعنی حدوث می باشند می آید ، چون الضارب .

2774 ۶۴۹۴ : نستعلیق تحریر آمیز ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. (ص ۲-۴) سپس یک کتاب صرف و نحو به فارسی که گویا از هموست.

1404

العزی (شرح) : شرح تصریف زنجانی

متن از **زنجانی ، عبدالوهاب** بن ابراهیم (م ۶۵۵ ه./۱۲۵۷ م.). به عربی ، از کتابهای درسی ، شرح از **محمد قاسم** بن یوسف حسینی. از سدهٔ دهم ه. ق. در دیباچه از آن به ترجمه تعبیر کرده است ، ولی شرح و بترتیب متن است که عبارتی را آورده سپس به گزارش آن می پردازد.

آغاز: بک یا ذوالجلال و الاکرام افتتح الکلام و الاتمام ، حمداً لمن صرف قلوبنا نحو . . . ، اما بعد ، این رساله ای ست در ترجمهٔ صرف مشهور به زنجانی ، که منسوب است به امام . . .

بنگرید به : نسخه های فارسی ۳ : ۲۰۵۹.

2775 ۱۱ : نستعلیق و متن ثلث پخته ، جال ، برای عبدالحکیم ، ۱۱۰۷ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، متن زیر خط شنگرف ، ۱۸۰ ص (تسبیحی ۱ : ۲۶۳-۲۶۵).

1405

عقد : عقدات

از ناشناس، صرف زبان عربی ست، مبحث افعال غیر سالم با سربندهای «عقد».

آغاز: الحمدلله علی نعمه المتظاهرة ، و الصلاة علی رسوله محمد و آله

الطاهرین. بدان اسعدک الله تعالی فی الدارین که الف و واو و یاء را حروف عله و مدولین گویند.

2776 ۵۳۷۸ : نسخ پخته، سدۀ ۱۲ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۵۱-۶۵) آغاز برابر نمونه، عنوانها شنگرف.

2777 ۸۸: نسخ و نستعلیق، با تاریخ ۲ رجب ۱۲۹۷ه.ق. در مجموعه ش ۵ (ص ۱۲۷-۱۴۱)، آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف.

2778 ۷۰۱۴ : نستعلیق خوانا، سدۀ ۱۳ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۶-۲۱). آغاز: حمدله . . . بدان اسعدک (برابر نمونه).

2779 ۳۳۴۵ : نسخ پخته، سدۀ ۱۳ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۳۶-۴۷)، آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف.

1406

عوامل منظوم

از **ابن حسام**، کمال الدین بن جمال الدین بن حسام، به نام خسرو غازی معز الدین حسین پسر ملک غیاث الدین فرمانروای هرات و سیستان و غور (۷۳۲-۷۷۱ه/ ۱۳۳۱-۱۳۷۰م.) سروده است. در آغاز پس از ستایش آن امیر گوید: عامل اندر نحو صد باشد چنین فرموده است ـ شیخ عبدالقاهر جرجانی آن پیر هدا. با سربندهای: بیان عوامل نحو، نوع اول، نوع ثانی، نوع ثالث، تا نوع ثالث عشر، عوامل قیاسیه، عوامل معنویه. (نسخه های فارسی ۳ : ۲۰۷۲).

آغاز: بعد تحمید خداوند و درود مصطفی ـ نعت آل پاک پیغمبر رسول مجتبی ـ هست مدح خسر غازی معز الدین حسین ـ حامی دین آفتاب معدلت ظل خدا.

2780 ۲۸۰۳ : نستعلیق پخته، سدۀ ۱۰-۱۱ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۷)، آغاز برابر نمونه، عنوان شنگرف.

2781 ۴۹۹۷ : نستعلیق، با تاریخ ۱۰۷۹ه.ق. در مجموعه، ش ۳ مجموعه (ص ۱۲۰-۱۲۲)، آغاز برابر نمونه.

2782 ۱۳۴۷ : نستعلیق پخته، ش ۱ مجموعه، مؤرخ ۱۱۴۴ه.ق. (ص ۵-۸)، آغاز برابر نمونه، کاتب آنرا عوامل عبدالقاهر دانسته در صورتیکه این بیت را نیز دارد : هست مدح خسرو غازی معزالدین حسین - حامی دین آفتاب معدلت ظل خدا.

2783 ۵۹۸۱ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه، ش ۱ مجموعه (ص ۴-۱۰)، عنوان و نشان شنگرف.

2784 ۴۲۱۵ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۲۹۳-۳۰۰)، آغاز برابر نمونه، جدولبندی ۳ راه و کمند بندی شده، عنوان و نشان شنگرف.

2785 ۴۴۵۵ : نستعلیق خوانا، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. ش ۱۰ مجموعه (ص ۱۵۰-۱۵۸) آغاز برابر نمونه.

2786 ۳۱۵۸ : نستعلیق شکسته آمیز، محمد امداد حسن، ش ۵ مجموعه مؤرخ ۱۲۱۸ه.ق. (ص ۵۹-۶۳)، آغاز برابر نمونه.

2787 ۱۳۳۴ : نستعلیق پخته، نجم الدین ولد حافظ شاه محمد، ۲۶ ذیقعد ۱۲۱۸ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۳-۸)، آغاز برابر نمونه.

2788 ۳۶۸۱ : نستعلیق پخته، محمد صلاح، سلخ شوال ۱۲۶۱ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۱۰)، آغاز برابر نمونه.

2789 ۱۶۹۹ : نستعلیق پخته، لطف الدین، ۱۲۶۸ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۱۲-۱۴)، آغاز برابر نمونه.

2790 ۶۷۶۷ : نستعلیق شکسته آمیز، ۱۲۷۰ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۸۴-۹۲)، آغاز برابر نمونه، نشان شنگرف.

2791 ۲۳۶ : نستعلیق پخته، میان محمد زمان، ۱۲۷۱ه.ق. (ص ۱-۸)، آغاز برابر نمونه، سپس مائه عامل «جرجانی» (تسبیحی ۱ : ۲۷۷-۲۸۰) غ.

2792 ۶۱۰۵ : نسخ خوب معرب، با تاریخ ۱۲۷۸ه.ق. به همین خامه در مجموعه، ش ۲ (ص ۹۶-۱۱۸). آغاز برابر نمونه، **عنوان و نشان شنگرف.**

2793 ٤٤٥٥ : نستعلیق خوانا ' سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۱۱ مجموعه (ص ١٥٤- ١٥٨) ' آغاز برابر نمونه ' بدنبال یک نسخه دیگر از همین منظومه (ش 4455).

2794 ٤٩٢٦ : نستعلیق خوش ' سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ٥٠-٦٤)' آغاز برابر نمونه.

2795 ۳۹٥٦ : نستعلیق خوانا ' سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ' محشی ' ۱٤ ص.

2796 ۳۹٦٠ : نستعلیق خوانا ' سدهٔ ١٤ه.ق. آغاز برابر نمونه ضمن یک جنگ ' ۱٤ ص.

2797 ۲٥٠ : نستعلیق سدهٔ ١٤ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-٥)' آغاز برابر نمونه. عوامل ابن حسام است نه جرجانی (ف. تسبیحی ۱ : ۳٦۲).غ.

1407

عوامل منظوم (شرح) : شمعه : شمه

متن از همان ابن حسام. شرح از ناشناس. بنگرید به نسخهٔ ۳۰٦ که در پایان آن از ملا شیر محمد دانسته شده است، که به خواهش برخی از برادران آنرا نگاشته است. متن فارسی ست و شرح عربی، در شرح نیز عبارتهای فارسی آورده شده است. از کتابهای متد اول در سی در شبه قاره بوده، بارها چاپ شده است.

آغاز : الحمدلله الذی زین النبیین بحبیبه المصطفی، و من علی المؤمنین. . .، اما بعد، فقد التمس بعض الاخوان.

2798 ٦٢١٥ : نستعلیق ' سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-٤٦) ' آغاز برابر نمونه ' متن زیر خط.

2799 ۲۹۹۲ : نستعلیق شکسته آمیز' سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. دیباجه ندارد. آغاز : بعد تحمید خداوند و درود مصطفی. . (پس از آوردن ابیات مقدمه). باب اول در بیان عوامل مستعمل علم نحو بر مذهب امام . . . ' (ص ٦-٨١) ' متن زیر خط مشکی.

2800 ۵۲۰۱ : نستعلیق شکسته طبگی خوانا، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۳-۲۶) ، آغاز برابر نمونه.

2801 ۸۰۶۴ : تحریر شکسته آمیز، امیر، ۱۲۷۲ه.ق. آغاز برابر نمونه (ص ۹-۹٤) محشی، در مهر ماه ۱۳۵۷خ خریداری شده است.

2802 ٤۵۷٦ : نستعلیق خوانا، برای ملا محمد حی، ۱۲٦۸ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۸-٤۸) ، آغاز برابر نمونه.

2803 ۳٤۷۳ : نستعلیق شکسته و تحریر آمیز، غلام حیدر بن عبدالحکیم قریشی، ساکن قصبهٔ بهره، ۱ رمضان ۱۲۷٦ه.ق. آغاز برابر نمونه، ۲۸ ص.

2804 ٦۰۳۰ : نستعلیق، با تاریخ ۱۲۸۱ه.ق. در مجموعه (ص ۲-٤۲) ، آغاز برابر نمونه، در پایان آن آمده : الرسالة المسمی بشمه (بدون ع) من تصنیف آخوند ملا شیر محمد.

2805 ۱۸٤ : نستعلیق تحریر آمیز، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه، در ص . ع . بنام «شمعه» نامیده شده است، انجام افتاده، ۳۰ ص (تسبیحی ۱ : ٦۸۱-٦۸۳).ن.

2806 ۳۰۷۹ : نستعلیق خام، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز: بعد تحمید خداوند و درود مصطفی (یک بیت). بدانکه بعد ظرف است، پس ظرف حالی . . . ، ۷٤ ص.

2807 ٦۲٤۵ : نسخ تحریر آمیز، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشانها شنگرف، در پایان بنام «شمه» نامیده شده است، ٤٦ ص.

2808 ۷۳٤۹ : تحریر خام، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه، نشانه ها شنگرف، ۷۳ ص.

1408

فصول اکبری

از علی اکبر الله آبادی

از کتابهای درسی شبه قاره ، که شرح ها و حاشیه هایی از آن متداول بوده است. از آن میان گزارش ملا علاء الدین فرنگی (م ۱۲۴۲ هـ/۱۸۲۶م.) و نیز «شرح فصول اکبری» از مولوی احمد علی معروف به خدا نواز بن سلطان محمد فتح آبادی ، که در ۱۲۸۹ ه.ق. چاپ شده است (مشار : ۲۴۳۶).

آغاز : حمدله. صلات. بدان علمک الله تعالی که کلمات عرب سه قسم بود، فعل ، اسم ، حرف. فعل کلمه ای ست مبنی برای افهام با یکی از ازمنهٔ ثلاثه ماضی و حال و مستقبل . . .

2809 ۵۵۵۴ : نستعلیق پخته ' ذیحجهٔ ۱۱۳۰ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۷۸) ' آغاز افتاده.

2810 ۷۷۳۷ : نستعلیق شکسته آمیز ' میر سکندر علی ' برای حاجی حسین بخش کربلایی ' ۱۲۴۷ ه.ق. آغاز برابر نمونه ' ۶۶ ص.

1409

فواید الضیائیه : حاشیهٔ . . .

متن «کافیه» ی **ابن حاجب** ، شرح آن بنام «فواید الضیائیه» از **عبدالرحمان جامی**، حاشیه ی فارسی از ناشناس. شاید یکی نباشند.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۳ : ۲۰۵۴.

2811 ۱۳۸۹ : نستعلیق تحریر آمیز' سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز و انجام افتاده. **آغاز:** کلمه لا عمل نمی کند مکرر در اسم . . . ' برای نشانی از ص ۲ بحث منصوبات : قوله المنصوبات هوما شمل علی علم الخ . چون مصنف فارغ شده‌اند از بیان مرفوعات ' پس ارادهٔ شروع کردند در بیان منصوبات ' پس گفت که منصوبات یعنی منصوب که در ضمن منصوبات است اسم است که مشتمل باشد بر نشانهٔ مفعولیه . . ' نشانه ها شنگرف' جدولبندی ۳ راه ' ۴۶۲ ص.

2812 ۴۹۹۹ : نسخ پخته، سدهٔ ۱۳ ه‍.ق. آغاز افتاده : جنس باشد بر تقدیر مصدر معلوم. . .، برای نشانی از ص ۳۱. مبحث تقسیم کلمه. قوله وهی ای الکلمة اسم و فعل و حرف آه. چون کلمه را تعریف کردند به این قول تقسیم می کند. مص کلمه را به اقسام ثلاثه که اسم و فعل و حرف باشد، یعنی کلمه. . .، نشانه‌ها شنگرف، ۳۴۵ برگ شمار دارد.

1410

فیوض الصرف

از **محمد ابو تراب** بن سید احمد **رضوی**. به خواهش یاران. شرح منظومه ای است در صرف که از آن در دیباچه و خاتمه نام نمی برد. بدینگونه که مقدمه و خاتمه از خود اوست، و شرح منظومه در پنج مقصد انجام گرفته است. نخستین بیت آن منظومه : واو ساکن قبل او مکسور باشد هر کجا ـ یا بگردد غیر مدغم در کل حال (بنگرید به : صرف منظوم : ۱۱۰۵، نظم القوانین : ۱۱۳۷) صرف خوبی ست. از ناظم به (رح) یاد می کند.

در مقدمه و پنج مقصد و خاتمه ای : مقدمه در نه فیض : فیض ۱- تعریف علم صرف و موضوع آن و بیان اقسام کلمه، ۲- تقسیم اسم و بیان اوزان آن، ۳- اقسام فعل، ۴- بابهای ثلاثی مجرد و مزید و رباعیها، ۵- تقسیم اسما و افعال بر حسب سلامت و علت حرفهای آنها، ۶- اوزان ثلاثی مجرد وغیره، ۷- احوال زمانهای فعل، ۹- صرف افعال. سپس پنج مقصد : مقصد ۱- قوانین اعلال، ۲- اجوف، ۳- قوانین ناقص، ۴- مهموز، ۵- مضاعف، خاتمه در سه فیض : ۱- خواص ابواب (مزید ها)، ۲- اوزان صفت مشبهه، ۳- اوزان مبالغه.

آغاز : الحمد للمتصرف الذی تصریف احوالنا دلیل علی قدرته . . . اما بعد، بر ضمیر صافی نژادان حقجو . . .

2813 ۱۸۲۷ : نستعلیق شکسته آمیز پخته، محمد گیسودراز، متوطن قصبهٔ کلیان، ۱۴ ع ۱/۱۲۰۷ ه‍.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، ۶۰ ص.

1411

قانون : قواعد صرف

از **یار محمد** (پایان نسخهٔ ۳۲۴۱) با سربندهای «قانون». در صرف زبان عربی : قانون حذف نون تثنیه ، اجتماع دو علامت تأنیث ، نون ساکن ، کلمهٔ حلقی ، فعل مضارع مفتوح العین ، ماضی چهار حرفی ، باب افتعال و تفعیل و تفاعل . . .

2814 ۴۸۴۱ : نستعلیق خام ، نام نویسنده را سیاه کرده اند، پنجشنبهٔ ۱۲۷۶ ه.ق. آغاز برابر نسخهٔ (۳۲۴۱) و همان ترتیب ولی نام نگارنده ندارد (ص ۲-۱۰).

2815 ۳۲۴۱ : نستعلیق خام ، میان میر عالم شاه ، ساکن چکوالی ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز: بسمله. قانون. بدانکه حذف کردن نون تثنیه و جمع و تنوین وقت اضافه ، و همچنین حذف کردن نون ها که در مضارع اند . . . ، ۲۴ ص.

1412

قانون

ناشناخته. در صرف و سپس در نحو زبان عربی. با سربندهای «قانون».

2816 ۴۲۳۱ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. مجموعه (ص ۶-۷۶) دفتر درسی را می ماند.

0

قمریه : مائه عامل (شرح)

1413

قواعد فارسی

از **روشن علی** انصاری **جولپوری**، برای فضل علی و دیگر دلبندان، از فرهنگ رشیدی و جز آن، در یک مقدمه و یازده باب و یک خاتمه نگاشته است: مقدمه در مفردات حروف تهجی و برخی از قواعد مرکبات و بیان مصدر و مشتقات بجز فعل مضارع. و بابهای یازده گانه در بیان مصدرها و اشتقاق فعل مضارع و لازم و متعدی. خاتمه در بیان حروف تهجی. در ۱۲٤۹ ه.ق. در کلکته و پس از آن چند بار چاپ شده است.

آغاز: بعد حمد حضرت آفریدگار و نعت رسول مختار (ص) آنکه این رساله ای ست موسوم به قواعد فارسی، متضمن اکثر قواعد و ضبط اهل فارس.

بنگرید به: نسخه های فارسی ۳ : ۲۰۷٤ - ذریعه ۱۷ : ۱۸۷.

2817 ۳٤٥٦ : نستعلیق خوانا ' قزح حسین ' ۱۵ صفر ۱۲۳۲ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-٥٦) ' آغاز برابر نمونه.

2818 ۷۰۸۲ : نستعلیق ریز پخته ' با تاریخ ۱۲٥٦ه.ق. به همین خامه در مجموعه (ص ۳-۱۲) ' آغاز برابر نمونه، عنوانها شنگرف.

1414

قواعد فارسی: دستور العمل، مختصر قواعد

از **عبدالواسع هانسوی**، (که اسکندر نامه، بوستان، نام حق، یوسف و زلیخا را شرح کرده است) به خواهش دوستان، از کتابهای لغت مانند فرهنگ جهانگیری و رشیدی و سروری و مدار الافاضل و مؤید الفضلا و کتب معانی و جز آنها، گزیده، در یک مقدمه شامل چند مقدمه و سه باب و یک خاتمه نگاشته است (دیباچه). باب ۱- معنی الفاظ، دو فصل (: معانی الفاظ مفرده، معانی و

احکام الفاظ مرکبه) ، ۲ـ قواعد کلیه و فواید جمه (با عنوانهای قاعده ، قاعده). در اصطلاحات پارسیه و صنایع شعریه.

آغاز : رب اغفر و ارحم و انت خیر الراحمین ، و صل علی نبیک و . . . ، اما بعد ، این رساله چند ورقی ست معدود و مشتمل بر قواعد و ضوابط کلیهٔ زبان ، که فقیر . . . عبدالواسع هانسوی.

2819 ۵۰۸۷ : نستعلیق پخته ' حسن محمد ولد میان محمد اسلم ' ساکن کالیواله سیالکوت ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ' عنوان و نشان شنگرف ' ۸۸ ص.

2820 ۵۱۳۱ : نستعلیق پخته ' سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱٤۷-۲۲٤) ' آغاز برابر نمونه ' عنوان و نشان شنگرف ' جدولبندی ۳ راه.

2821 ۳۲۰٤ : نستعلیق شکسته آمیز پخته ' ابراهیم ولد عبدالهادی، ۱۲۶۲ ه.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۸۳-۱٤۲) ' در پایان نام کتاب «دستور العمل فارسی» خوانده شده است ' عنوان و نشان شنگرف.

2822 ۲۵ : نستعلیق طلبگی ' سید محمد شاه ' ۱۹۱۱ بکرمی (۱۲۷۰ ه.ق. ؟) ' آغاز برابر نمونه ' محشی ، ۶۹ ص.

2823 ۱۵۷۵ : نستعلیق خوانا ' سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۶۱) آغاز در دیباجه افتاده: کتاب بجای آن گذشتند' لام او را خواندن خطاست... عنوان و نشان شنگرف.

2824 ۵۰۳۷ : نستعلیق خوانا ' سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۷-۸۷) ' آغاز برابر نمونه.

1415

قواعد فارسی

از ناشناس، که نام خود را در دیباجه و پایان نبرده است، برای فرزندانش ابوالحسن حسام الدین محمد و ابوالفضل امام الدین احمد و ابوالفرج نظام الدین

محمود و دیگران نگاشته است. دستور زبان فارسی ست با گواه آوردن از سروده‌های سرایندگان نامدار مانند سعدی و جامی و مولوی.

آغاز: بعضی قواعد کلیات فارسی برای فرزند بختمند ابوالحسن. . .

2825 ۴۹۷۵ : نستعلیق پخته، ۱۲۷۲ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۶)، فرسوده.

1416

قواعد فارسی : دستور زبان فارسی

ناشناخته.

2826 ۷۶۵۴ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز و انجام افتاده. با سربندی‌ها «فایده» : فایدهٔ ۲ در بیان حروف مفرد که در اوایل و اواسط و اواخر کلمات بیاورند، فایدهٔ ۵ در ضمایر، فایدهٔ ۳ در تعداد حروف تهجی و فرق میان دال و ذال، فایدهٔ ۴ در تجویز تبدیل هر یک از حروف بیست و چهارگانه به حرف دیگر، عنوان و نشان شنگرف، ۲۴ ص.

0

قواعد فارسی : مجمع القوانین

1417

کافیه : شرح . . .

متن از **ابن حاجب** (م ۶۴۶ه./۱۲۴۹م.). شرح از ناشناس، که در دیباجه از خود نام نبرده، و گوید : شرح کافیهٔ نور الدین عبدالرحمان جامی، که پیش از این مولانا قاسم بخاری شرح کرده بود و میان طلبه اشتهار تمام داشت، ولی برخی

ز کلمات و عبارتهایش نیاز به ترجمه و شرح داشت . . .

آغاز: حمد بیحد و ثنای بیعد مر علیمی را که امثال. . . چون عقد لالی در سلک اعجاز کشید و سبب هدایت سرگشتگان . . . اما بعد ، این بندهٔ عاصی کثیر المعاصی.

2827 ۱ ٤٤٣ : نستعلیق خوانا ، ۱۲۹۰ھ.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۳۰۲-۱ ٤٢).

1418

کافیه : شرح . . .

متن از همان **ابن حاجب**. شرح از ناشناس. شاید شرح ها یکی نباشند.

2828 ۲۳۹٦ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۲ھ. ق. عنوان و نشان شنگرف ، متن زیر خط مشکی و شنگرف ، **آغاز:** الکلمة لفظ وضع لمعنی مفرد. کلمه در اصطلاح نحات لفظی ست که وضع کرده شده از برای معنی مفرد، بدانکه لفظ جنس تعریف است ، چرا آنکه شامل است. . . ، ۱٥٤ ص.

2829 ۲۰۰ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ھ.ق. آغاز کمی افتاده. **آغاز:** لیکن اولی احتمال اول است ، از دو وجه ، یکی آنکه لفظ ذلک موضوع از برای مشارالیه. . . ، متن زیر خط مشکی ، انجام نیز افتاده ، ۱٦۲ ص.

1419

کافیه (شرح) : کافیهٔ منظوم

متن از همان **ابن حاجب** ، شرح و نظم از **هلالی**، در پایان آن آمده : بیا زین حرفها بگذر **هلالی** ـ که بر گردیم از معنست ؟ خالی ـ سخن کوتاه کن ، دیگر چه گویی ـ خموشی بهتر است ، از هر چه گویی.

آغاز : به عرف نحو، کلمه، لفظ موضوع - لمعنی مفرداً می دار مسموع. . .

2830 ۳۰۲۲ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. دیباچه ای ندارد، آغاز برابر نمونه، عنوانها نانویس، ۶۲ ص.

1420

کثرت الفواید

از شیخ **ظهور علی** بن حکیم عنایت علی **سردهنی** (سردهی). صرف زبان فارسی ست به زبان هندی ریخته تا مبتدیان را سودمند باشد (دیباچه). به روش سؤال و جواب.

آغاز : بعد حمد بیحد فاعلی که تصاریف خلایق را از قوه به فعل آورده، یکی را مذکر و دیگری را مؤنث گردانیده . . .

2831 ۶۸۵۵ : نستعلیق شکسته آمیز، ۴ شعبان ۱۲۷۵ه.ق./۹ مارچ ۱۸۵۹ م. نشانه ها شنگرف، موریانه زده، ۵ ص.

1421

مائة عامل : شرح . . .

متن از عبدالقاهر جرجانی (م ۴۷۱ یا ۴۷۴ه/۱۰۷۸ یا ۱۰۸۱م.)، شرح از **حسن بن گل محمد**، بدستور بزرگی که ذکر نام فرخنده اش گستاخی ست.

آغاز : سپاس بیقیاس حکیمی را که خاکپای سکان کوی معشوقان را از عین عنایت کحل بصارت دیده . . . اما بعد چنین میگوید . . . حسن بن گل محمد که بروزی . . .

2832 ۷۵۰۸ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۲۹)، آغاز برابر نمونه، موریانه زده، عنوان و نشان شنگرف.

1422

مائة عامل (شرح)

2833 ۶۷۳۲ : نستعلیق، ۱۳۱۳ه.ق. ش ۲ (ص ۷۶-۹۸)، «ترکیب مائة عامل» است، بی دیباجه. آغاز: با و تا و کاف و لام . . . انجام افتاده.

1423

القمریه : مائة عامل (شرح)

متن از همان جرجانی، شرح از **محمد قمر الدین**، به خواهش برخی از طلبه که عوامل مائه را نزد او می خواندند. در شرح عوامل مائه، با دیباجه ای به عربی. نام نگارنده و کتاب در دیباجه آمده است.

آغاز: حمدله. صلاة. و بعد فیقول العبد . . . محمد قمر الدین، قد التمس منی بعض الطلبة عند قرائت . . بدان اسعدک الله تعالی فی الدارین.

2834 ۴۲۳۱ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۱۳۵-۱۵۲).

2835 ۵۸۱۲ : نستعلیق پخته، ۱۴ه.ق. آغاز برابر نمونه. ۱۱۵ ص.

1424

مائة عامل (شرح) : مائة عامل منظوم

متن از **عبدالقاهر جرجانی**. گزارش و نظم از ناشناس.

آغاز: عامل اندر نحو صد باشد چنین فرموده اند ـ شیخ عبدالقاهر جرجانی آن پیر خدا ـ نوع اول هفده حرف جر بود، میدان یقین ـ کاندرین یک بیت آمد، جمله بیچون و چرا . . .

2836 ۷۵۰۸ : نستعلیق، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۳۰-۳۲)، سپس صرف منظوم (۳۲-۴۱).

1425

مجمع الفواید

از جمال علی که برای تعلیم مستر ولی صاحب اوراق فراهم کرده بود، در سال ۱۲۰۲هـ./۸۸-۱۷۸۷م. به نام احتشام الملک ولیم اکتیس بروک بهادر فیروز جنگ، کمر به انجام رساندن آن بست، و به نام «مجمع الفواید» خواند [دیباجه].

آغاز: الحمدلله که حرف ذات او صرف را نمی پذیرد، و از ازل تا به ابد نحوی که هست تغییر و تبدیل نمی گردد . . . بنده جمال علی.

2837 ۸ : نستعلیق، سعد الدین، ۸ شوال ۱۲۵۸هـ.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۶-۳۱)، آغاز برابر نمونه.

2838 ۱۵۷۵ : نستعلیق خوانا، سدهٔ ۱۳هـ.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۶۲-۸۳)، آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف.

1426

مجمع القوانین : قواعد فارسی

از امیر اسد الله، به خواهش برخی از شاگردان، در نه قانون، بنام «مجمع القوانین» نگاشته است (دیباجه). با گواه آوردن بسیار از سروده های فارسی.

قانون ۱- در اضافت، ۲- در بیان الف و اقسام آن، ۳- با و اقسام آن، ۴- تا و اقسام آن، ۵- کاف و اینکه بر چند طریق آید، ۶- واو و آن بر چند گونه است، ۷- های غیر ملفوظ، ۸- همزه و آن بر چند قسم است، ۹- یاء و آن بر چند گونه است.

آغاز: حمد بیحد و ثنای بیعد مر قادری را که اصناف خیر و شر به مقتضای حکمت جامعهٔ خویش مضاف به سوی . . . اما بعد، چنین گوید . . . میر اسد

الله ، که این رساله ای ست.

2839 ۲۸۳۸ : نستعلیق پخته ، ۵ج ۲/۱۱ ۶۹ (۱۱۶۹ ه.ق.) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف. ۱۳ ص.

1427

مرآت الصرف

از **شیر محمد** بن شیخ محمد قریشی ، در یک مقدمه و هشت فصل و یک خاتمه : فصل اول در ابواب ثلاثی مجرد و مزید فیه، فصل هشتم در ابواب مهموز. با روش سؤال و جواب.

آغاز : حمد کماهی و ثنای نامتناهی مر خدایرا که ذات او سالم است از علت و مثال، و صفات او منزه است از قلب. . . اما بعد ، میگوید. . . شیر محمد.

2840 ۶۱۹۱ : نستعلیق طلبگی ، محمد یوسف ، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، ۱۳۲ ص.

1228

مفید المبتدی : جامع تعلیلات

از **گل محمد** بن میان غلام محمد مهار **سهارنپوری**، در اعلال و ادغام و قلب و حذف و دیگر دشوارها در صرف زبان عربی ، بنام «مفید المبتدی» در هفت باب نگاشته است. [دیباجه].

باب ۱- افعال صحیح از مجرد و مزید فیه ، چند فصل ، ۲- افعال مثال از مجرد و مزید فیه ، ۳- اجوف ، ۴- ناقص ، ۵- لفیف ، ۶- مضاعف ، خاتمه در بیان ادغام.

آغاز: سپاس بیقیاس مر خالق الخلایق را که تصریف احوال و تعلیل افعال بید قدرت . . . اما بعد ، میگوید . . . گل محمد بن میان غلام محمد . . . این جامع التعلیل را مسمی به مفید المبتدی ست ، در هفت باب . . .

بنگرید به : مشار چ ۲ ج ٤ : ٤٨٥٩.

2841 ۵۲ : شکسته نستعلیق ، حافظ غلام نبی ولد حافظ محمد ، ٤ شعبان ۱۲۳۵ ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۹۵-۱۷۵). از پس خطبه آغاز می شود : باب فعل یفعل ، ضرب یضرب (ف. تسبیحی ۱ : ٤۲۲-٤۲۵).

2842 ٤٤۷۵ : نستعلیق شکسته آمیز ، غلام حیدر ولد میان عبدالحکیم قریشی ، ساکن قصبهٔ بهیره ، ۱٤ ذیحجهٔ ۱۲۷۷ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، ۷۰ ص.

2843 ۲٦٤۵ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، ۱۵٤ ص.

1429

منشعب ، صرف

حافظ نذر احمد نگارندهٔ «جایزهٔ مدارس عربیه» (اردو) ، میزان الصرف ، پنج گنج و منشعب را از **سراج الدین لودهی** می داند. ولی در نسخه ها نامی ازو برده نشده است.

یکی از کتابهای درسی مدارس قدیمهٔ شبه قاره ، و جزو درسهای نظامی بوده است (تذکرهٔ مصنفین درس نظامی ، پرفسور اختر راهی : ۲۵۹).

آغاز: حمدله. صلاة. بدانکه اسعدک الله تعالی فی الدارین ، که جمله افعال متصرفه بر دو گونه است : ثلاثی و رباعی. اما ثلاثی نیز بر دو گونه است.

2844 ٦٤۱۱ : نستعلیق و نسخ ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۳۱۷-۳۷۲) ، آغاز برابر نمونه ، انجام افتاده.

2845 ۳۱۵۸ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۲۵). در پایان آمده : تمام شد نسخهٔ منشعبه مالک این کتاب محمد امداد حسن.

284… ۵۱۱۸ : نستعلیق پخته طلبگی ' سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۵۲)، آغاز نزدیک به نمونه ' نشان شنگرف' در پایان آمده : تمام شد شعب . . .

1430

منظوم نیک

صرف زبان عربی ست ، در پیرامون ۱۴۰ بیت. در پایان ان آمده : بهر …زند معظم گفته ام این نظم را - باد در هر امر او ، توفیق یزدانی عصام - از …رد گفتم که گو تاریخ و هم نامش بگو - گفت با تاریخ خوان **منظوم نیک** …را بنام (۱۱۱۶ ه/۱۷۰۵-۱۷۰۴م.) (بنگرید به : نظم نیک ، در همین بخش).

آغاز: حمد یزدان راست گفتن بهترین از هر کلام - زان سپس خواندن …عت هادی مهدی غلام - بعد حمد و نعت این نظم آمده در علم صرف - یاد گیر …ی جان من از جد و جهد و اهتمام.

284… ۵۲۲۷ : نستعلیق پخته ' سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۵-۲۶) ' برگها جابجا صحافی شده.

1431

میزان الصرف : میزان

در نسخه ها از نگارنده نام برده نشده است. گفته می شود نگاشته صفی بن نصیر …م ۷۱۹ه/۱۳۱۷م.) است. وی از همروز کاران میر سید شریف بوده است. با …نوانهای «فصل».

از کتابهای متداول شبه قاره و جزو دروس نظامی ، شرح هایی نیز دارد ، …که شارحین نیز از نگارندهٔ آن نام نبرده اند. ایوانف نیز آنرا ناشناخته یاد می کند.

ولی حافظ نذر احمد نگارندهٔ «جایزهٔ مدارس عربیه» آنرا از **سراج الدین اودهی** (لودهی) می داند. و نام دو تن دیگر را نیز برده است، یکی از آنها محمد بن مصطفی بن حاج حسن (م ۹۱۱ ﻫ/.۶-۱۵۰۵م). است. (فواید بهیه، لکهنوی - جایزه مدارس عربیه، حافظ نذر احمد: ۵۸۷).

آغاز: حمدله. صلاة. بدان اسعدک الله تعالی فی الدارین، که جمله افعال متصرفه بر سه گونه است، ماضی و مستقبل و حال، و هر چه جز این سه چیز است متفرع است هم از این سه.

2848 ۳۲۵۲ : ثلث درشت، از نام نویسنده تنها «طهرانی» آن مانده، دو شنبه ۲۶ ج ۲/هفت جلوس محمد پادشاه غازی، در دارالخلافه شاهجهان آباد، ۱۱۳۱ﻫ.ق. و به خامهٔ نویسنده نگارنده شیخ **سعدی شیرازی** یاد شده است، آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، . ۳ ص.

2849 ٤۹۵٤ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ﻫ.ق. آغاز برابر نمونه (ص ۱-۹)، عنوان و نشان شنگرف، درپایان به خامهٔ نویسنده «میزان» نامیده شده است.

2850 ۷۶۵۷ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۲ﻫ.ق. آغاز افتاده: و هر چه جز این سه چیز است متفرع است . . .، عنوان و نشان شنگرف، . ٤ ص.

2851 ۷۶۷۹ : نستعلیق شکسته، تهاکر داس ولد جهکوپال قوم کایته، سکنهٔ رام پور، پاس خاطر محمد نصرالله خان، ۷ شوال ۱۲۱۷ﻫ.ق. دفتر ۱، آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی ۳ راه، موریانه زده، باز سازی شده، ۸۱ ص.

2852 ۸۸ : نسخ و نستعلیق، با تاریخ ۲ رجب ۱۲۶۷ﻫ.ق. در مجموعه، ش ۳ (۸۶-۱۱٤)، آغاز برابر نمونه، در ص . ع . به خامهٔ نویسنده «میزان» نامیده شده است.

2853 ۳۷۲ : نستعلیق خوش، ۱۲۸۰ﻫ.ق./۱۹۲۸ بکرمی، ش ٤ مجموعه (ص ۲۶۸-۳۲۲)، با سرلوح زرین، جدولبندی ۷ راه، آغاز برابر نمونه، در ص . ع . «میزان الصرف» نامیده شده است.

2854 ۱۲٦٤ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۵ مجموعه (ص ۱۵۰-۱۸۱) ' آغاز برابر نمونه ' جدولبندی ۳ خطی ، در پایان آمده تمام شد «میزان الصرف».

2855 ۳۳٤۵ : نسخ پخته ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۳۵) ، آغاز برابر نمونه ' نشان شنگرف.

1432

نحو

ناشناخته.

آغاز : حمدله. بدانکه نحویان کلمات عرب را سه قسم کرده اند ، اسم و فعل حرف. فصل در بیان حروف. بدانکه جمله حروف مشهوره یکصد و بیست اند. هل و سه عامل باق غیر عامل ، همه مبنی اند.

285 ۱۳٤۷ : نستعلیق خوش ' سدهٔ ۱۲ه.ق. با تاریخ ۱۱٤٤ه.ق. در مجموعه' ش ۵ (ص ۲۸۲-۳۰۲)' انجام افتاده، موریانه زده، فرسوده' محشی.

1433

نحو منظوم

از **عبدالرسول** ، که در دیباجهٔ منظوم خود ، صدیق اکبر و فاروق و نیز صدر نشین غدیر» را ستایش کرده و میگوید : مخزن علم الهی منشأ فیض ازل - نشین مصطفی زوج بتول پارسا. در نحو زبان عربی ، برای مبتدیان ، و شرح نندی ست از «مائة عامل» عبدالقاهر جرجانی. (بنگرید به : مائة عامل (شرح) ، همین بخش).

آغاز : ابتدا سازم بنام پاک آن بی ابتدا - در ره ادراک او هرعقل را عجز

انتها - نیست در انشای کس مسند بذاتش احتیاج - غیر او هر کز نباشد فاعلیت را سزا -

2857 ۷۱۶۳ : نستعلیق پخته، با تاریخ ۱۲۷۰ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۳۷-۶۴)، پیرامون ۲۶۰ بیت دارد.

0

نحو منظوم

در این بخش : جوهر الترکیب ، عوامل منظوم، کافیهٔ منظوم، مائة عامل (شرح منظوم).

1434

نحو میر

منسوب به میر سید **شریف جرجانی** (م ۸۱۶ه‍.ق/۱۴۱۳م.).

نسخه های دست نویس آن بایکدیگر جدایی دارند. نسخهٔ چاپ نولکشور در یک مجموعهٔ بی تاریخ بدینگونه است : نخست چند فصل است در تعریف کلمه و کلام، اسم، مبنی و معرب، معرفه و نکره، اقسام اعراب، آنگاه فصلی در عوامل که آنرا در چند باب و هر باب در چند فصل بیان کرده است : باب ۱- حروف عامله، دو فصل، ۲- در عمل افعال، چند فصل، ۳- در عمل اسمای عامله، یازده قسم. خاتمه در فواید متفرقه، سه فصل.

آغاز : حمدله. صلات. اما بعد، بدان ارشدک الله تعالی که این مختصری ست مضبوط در علم نحو که مبتدی را بعد از حفظ مفردات لغت . . .

2858 ۶۲۹۲ : نستعلیق پخته، میان خیرالدین، ۱۹ رمضان ۱۲۴۱ه.ق. در شاهجهان آباد، قلعهٔ سرخ، مسجد قاضی، آغاز برابر شمارهٔ ۵۷۴۶ این کتابخانه، ۳۷ ص.

2859 ۵۷۴۶ : نستعلیق پخته ، غلام رسول ' ۱۲۹۹ه.ق. آغاز : حمد له. صلات. بدان علمک الله تعالی که لفظ موضوع بر دو گونه است، یکی کلمه دوم کلام . . . ' مبوب نیست ' نشانه ها شنگرف ' جدولبندی ٤ و ۲ راه (ص ٤٤-۸۸)' در کلفون بنام «نحو میر» نامیده شده است.

2860 ٤۹۹۲ : نستعلیق خوانا ' نادر علی ولد میان ستار قلی سکنهٔ موضع کنیال ' سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ' در پایان به خامهٔ نگارنده بنام نحو میر یاد شده است ' نشانه ها شنگرف' ۵۱ ص.

1435

نظم القوانین : صرف منظوم

از ناشناس. نام کتاب نیز در پایان از نویسندهٔ نسخه است. قوانین اعلال ، مهموز و مضاعف است به نظم. نسخه ای دیگر از آن در ص ۱۱۰۵ گذشته است.

آغاز : در بیان قوانین اعلال. مثال : واو ساکن قبل او مکسور باشد هر کجا ـ یا بگردد ، غیر مدغم گر بود ، در کل حال.

2861 ۵۱۱۸ : نستعلیق پخته طلبگی ' سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۷۱-۹۰).

1436

نظم نیک : صرف منظوم

از **عصمت الله** بن اعظم ، که مدتی بیرون از خانه بدنبال تحصیل علم بوده ، و در **سهارنپور** جای گزیده ، بنام اورنگ زیب (۱۰۶۸-۱۱۱۸ه.ق.) ، به سال ۱۰۷۰ه./۵۹-۱۶۶۰م. به نام نظم نیک که تاریخ سرودن را نیز نشان می دهد : بیامد بر سر مقصود اعظم ـ کمینه **عصمت الله بن اعظم** . . . **محمد بو المظفر اورنگ زیب** آن ـ که محیی الدین لقب دارد بکیهان . . . چو شد اتمام او در الف

و هفتاد - بنام **لطم لیک** او را بکن یاد (دیباچه). دستور صرف زبان عربی ست، در بیش از ۲۲۰ بیت.

آغاز: کریما صرف کن دلهای ما را - بذکر اسم پاکت از هوا ها - به فعل نیک ما را، راه بنما - زبانم را به حرف غیر مگشا.

2862 ۳۵۸۲ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ ه.ق. آغاز افتاده : توبی مفرد به نظم جمله عالم - توبی واحد ... ، دست کم در دو جا محشی از سراینده به «سلمه الله» یاد کرده، ولی نیمهٔ دوم نو نویس سدهٔ ۱۳ ه.ق. است، عنوانها شنگرف، ۱۰۸ ص.

2863 ۱۳۴۵ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه، محشی، عنوانها شنگرف، ۱۱۰ ص.

0

نغزک : عثمانیه (شرح)

بخش بیستم

نامه نگاری

1437

آداب المترسلین

از **عبدالجلیل** بن عبدالرحمان، که در هفت **سلک** و آخرین در هفت **سمط** و سپس خاتمه ای ، به نام «آداب المترسلین» نگاشته است (دیباچه). **سلک** ۱- آداب قلم تراشی و بعضی از لوازمات، ۲- منشاء کتابت از آغاز تا کنون و بعضی لوازمات، ۳- آداب کتابت، ٤- فضیلت اهل قلم بر شعرا و فنون چندکه منشی را ممارست به آنها لازم است ، ٥- شرایط منشور و فرمان و فتحنامه و تهنیت و تعزیت نامه و عهد نامه به اجمال ، ٦- طریق کتابت امثله و فرمان بر سبیل تفصیل ، ۷- سجلات و ثایق و قباله ها ، ۸- در بیان حقیقت و مجاز و تشبیه و حذف بعضی ارکان ، و تقدیم و تأخیر در ارکان نامه ، در چند **سمط** : ۱- حقیقت کامه، ۲- مجاز، ۳- تشبیه، ٤- حذف و تقدیم و تاخیر ، ٥- حلیهٔ آدمیان و استادان ، ٦- ضوابط اهل سیاق ، ۷- خطبات متفرقه ، **خاتمه** در فواید شتی.

آغاز: بعد از ترصیص و تاسیس اساس حمد لا احصی، مماس حکم بیهمتایی.
فرد : کمینه جوهر وصفش په پیش کلک حکیم.

2864 ۵۹۷۵ : نستعلیق پخته ، ۱۲ ع ۱/۱۲۶۰ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۸۰-۳۰۸) ، عنوان و نشان و جدولبندی دو راه شنگرف ، کاغذ آبی.

1438

ارشاد الطالبین : انشای هرکرن

از **هرکرن** بن مهترا داس کنبوه **ملتانی** ، از منشیان روزگار جهانگیر پادشاه

(۱۰۱۴-۱۰۳۷). هنگامی که در دارالخلافهٔ بلدهٔ مهتران به صحبت یاران نشسته بود میان (۱۰۳۱-۱۰۳۲ ه.ق.). به خواهش آنان، در هفت باب نگاشته است: ۱- در اصدار فرامین، ۲- نامه های پادشاهان به پادشاهان، ۳- پروانجات، ۴- عرایض، ۵- مکتوبات که ابناء روزگار به یکدیگر نویسند، ۶- در خط و قبالهٔ شرعی، ۷- دستک و سرنامه. نام کتاب در دیباجهٔ چهار نسخه از نسخه های این کتابخانه «ارشاد الطالبین» آمده، و در بیشتر نسخه ها نام کتاب برده نشده است.

آغاز: بعد از حمد و ثنای من حضرت ایزد متعال ذوالجلال، آنکه بندهٔ شکستهٔ دلخسته . . . هرکرن ولد مهترا داس کنبوه.

بنگرید به: ابیات فارسی میں هندوون کا حصه: ۹۶- پاکستان میں فارسی ادب کی تاریخ ' دکتر ظهور الدین احمد: ۳۸۰.

2865 ۵۰۸۸: نستعلیق شکسته آمیز ' محمد بخش ولد میان جان محمد عرف جسرای، ساکن موضع داهال ' ۱۱۵۰ه.ق. آغاز برابر نمونه ' دردیباجه «ارشاد الطالبین» نامیده شده' عنوان و نشان شنگرف ' ۵۸ ص.

2866 ۳۰۱۰: نستعلیق خوش اردو ' سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ' عنوان و نشان شنگرف و برخی نانویس مانده ' انجام چندی برگ افتاده ' ۸۲ ص.

2867 ۷۳۱۱: نستعلیق خوش ' سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه، انجام در اواخر کتاب در بخش دستک افتاده ' عنوان و نشان شنگرف ' موریانه زده ' ۵۲ برگ.

2868 ۷۴۰۹: نستعلیق پخته ' سدهٔ ۱۲ه.ق. با تاریخ ۳۷ جلوس عالمگیری در مجموعه (۱۱۰۵ه ؟) ' آغاز و انجام افتاده.

2869 ۶۶۹۶: نستعلیق ریز پخته ' سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ' انجام یک برگ افتاده ' عنوان و نشان شنگرف ' ۵۲ ص.

2870 ۲۲۷: نستعلیق شکسته آمیز' سدهٔ ۱۲ه.ق. برای میان فضل (فنصل) نوشته شده، آغاز برابر نمونه' عنوانها نانویس مانده' ۹۶ ص (ف. تسبیحی ۱: ۴۳-۴۵).

2871 ۲۳۳۹ : نستعلیق پختهٔ اردو ' سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ' عنوان و نشان شنگرف ' محشی ' ۳۰ ص.

2872 ۵۶۱۷ : نستعلیق پختهٔ اردو ' سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ' عنوان و نشان شنگرف ' ۱۱۲ ص.

2873 ۶۷۴۸ : نستعلیق شکسته آمیز ' سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۷۴) ' آغاز برابر نمونه ' عنوانها نانویس مانده.

2874 ۶۸۴۲ : نستعلیق پختهٔ اردو ' سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، برخی برگها جا بجا شده ، عنوان و نشان شنگرف ' مجدول ، برای نشانی در باب ۴ فروش کنیزک تقریباً ۱۲ ساله به ۱۲ روپیه آورده شده است.

2875 ۶۰۶۱ : نستعلیق خوش اردو ، بدرالدین ، ۲۴ ع ۲/۱۲۲۲ه.ق. (در تاریخ دستبردگی هست). نام کتاب در نسخه «ارشاد الطالبین» است ' آغاز برابر نمونه ، ۶۶ ص.

2876 ۶۲۱۰ : نستعلیق اردو ، ۱۸۸۰ بکرمی ' (۱۲۳۹ه.؟) ، آغاز برابر نمونه ، ش ۲ مجموعه (ص ۱۱۳-۱۴۴). بدنبال نسخه ای دیگر از همین کتاب.

2877 ۶۲۱۰ : نستعلیق اردو ، ۲ ماه بهادون ۱۸۸۵ بکرمی (۱۲۴۵ه.؟) ، دست خط حاکم رای منشی ، ش ۱ مجموعه (ص ۶-۱۰۸) ، آغاز برابر نمونه ، همراه با نسخه ای دیگر از همین کتاب در یک جلد.

2878 ۵۳۸۷ : نستعلیق پخته' غلام حسن' موضع رارکواله، ۲ ماه ماگه' ۱۲۴۵ه.ق. آغاز برابر نمونه' عنوانها نانویس مانده.

2879 ۳۵۸۶ : نستعلیق شکسته آمیز اردو ' شنبه ۱۲۴۶ه.ق. آغاز برابر نمونه ' عنوان و نشان شنگرف ' ۶۰ ص.

2880 ۶۸۱۶ : نستعلیق ' حافظ کرم دین ' ۲۲ ماه ساون ' ۱۲۴۹ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۷-۹۱) ' آغاز برابر نمونه ' عنوانها شنگرف.

2881 ۶۴۸۶ : نستعلیق شکسته آمیز طلبگی' محمد قابل' ۱۲۵۶ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۷۴) ' آغاز برابر نمونه.

2882 ۶۶۲۸ : نستعلیق شکسته آمیز، رحمت شاه، چهار شنبه ج ۲/۱۲۶۹ ه.ق. آغاز برابر نمونه، ش ۲ مجموعه (ص ۷۱-۱۳۳). عنوان و نشان شنگرف.

2883 ۷۳۰۵ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه، در دیباجه به نام «ارشاد الطالبین» نامیده شده، ۸۰ ص.

2884 ۷۰۳۱ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. آغاز افتاده : باعتقاد و قدوهٔ محرمان باختصاص . . . ، عنوانها نانویس مانده، ۹۸ ص.

2885 ۶۸۷۵ : نستعلیق ناپختهٔ اردو، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوانها نانویس مانده، موریانه زده، ۹۴ ص.

2886 ۴۴۰۵ : نستعلیق پختهٔ سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. نوشتهٔ محمد ضیع ولد فقیر محمد اعظم ساکن موضع بیسالی پرگنه چندال، بخاطر حمید، ش ۱ مجموعه (ص ۱-۵۵)، آغاز برابر نمونه.

2887 ۳۷۸۹ : نستعلیق خوش اردو، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. آغاز و انجام افتاده. آغاز : الهی آفتاب دولت و اقبال ازافق، ۲۴ ص.

2888 ۱۵۹۴ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق آغاز افتاده : باب اول سلاطین به سلاطین : حمد و سپاس مر حضرت قادر بیچون راکه همهٔ ممالک محروسه . . . ، عنوان و نشان شنگرف، ۷۸ ص.

2889 ۵۵ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه، در دیباجه نام کتاب نیامده است، و عنوانها شنگرف، ۸۰ ص (ف. تسبیحی ۱ : ۳۹-۴۱).

2890 ۲۲۹ : نستعلیق پختهٔ اردو، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز و انجام افتاده، ش ۳ مجموعه (ص ۲۶۹-۲۹۹). (ف. تسبیحی ۱ : ۴۴۱-۴۴۵).

2891 ۱۵۶۰ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوانها نانویس مانده، ۶۸ ص.

2892 ۱۹۳۴ : نستعلیق پختهٔ اردو، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه، محشی، عنوان و نشان شنگرف، سپس چند دعا، ۹۶ ص.

2893 ۵۱۲۹ : نستعلیق، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه، انجام در «فرمان در باب تاکید دار خواه نویسند» افتاده (ص ۱۰۱-۱۱۶).

2894 ۸۰۲۷: نستعلیق، به مشیخت شیخ عبدالله در لاهور، ۵ ماه ساون/سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه، در اردیبهشت ۱۳۵۷خ برای کتابخانه خریداری شده است، ۳۷ ص.

2895 ۲۲۶: شکسته نستعلیق اردوبی، محمد علی، آغاز سدهٔ ۱۴ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوانها نانویس مانده، ۴۷ برگ (ف. تسبیحی ۱: ۴۳-۴۱).

2896 ۷۱۰۶: نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۳ه.ق. بایستی بخشی از آن باشد، آغاز و انجام افتاده. **آغاز:** بایکدیگر نویسند. باب ششم در خط و قبالهٔ شرعی نویسند. باب هفتم در نوشتن دستک و سرنامهٔ التماس از فضلا و بلغای . . . باب اول نامهٔ سلاطین نویسند، ۱۸ ص.

1439

اشتیاق نامه

از **فقیر یاسین.** نامه هایی ست با عنوانهای مکتوب: مکتول اول در شادی، مکتوب دوم بر شکایت، مکتوب سیوم اعلام به فلک خان استرانه . . . به نثر و آمیخته به نظم. برای آموزش نامه نگاری گرد آمده است.

آغاز: حمد و ثنای لا تعد و تحصا که از جوارح افراض افراد ارض و سما و قوع . . . بعد از آن داعی حقیر فقیر یاسین.

2897 ۹۵۳: نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۳۵). (نسبیحی ۳: ۴۹۴-۴۹۵).

1440

انشای ابری

از **ابری سیوستانی**، بنگرید به: رسایل ابری، در همین بخش.

2898 ۵۹۲۳ : نستعلیق پخته، ۱۲۷۸ه.ق. (دفتر یکم) ش ۱ مجموعه ''رسایل ابری'' (ص ۲۲۶-۲۳۳)، و دفتر دوم، ش ۳ مجموعه (ص ۲۵۳-۳۰۵) عنوان و نشان شنگرف.

0

انشای ابوالفضل : مکاتبات علامی

0

انشای برهمن : منشآت برهمن

1441

انشای بهگوان داس

از **بهگوان داس**، برای طالبان آموختن، در چهار فصل نگاشته است : ۱- بخدمت اعلی نویسند، ۲- به دوستان نویسند، ۳- به خرد تران نویسند، ٤- منظومات. در این فصل مضامینی به نظم در آورده که بشود از آنها بعنوان نامه استفاده کرد : حکایت یکی جوانمرد خاطر شکسته . . .

آغاز : ستایش و نیایش مر احدیرا که آفرینندهٔ خلق و هر چیز یعنی مرغ پرنده و مورهای هزاران هزار . . .

پس از پایان کتاب مثنویها و پراکنده هایی در انشا ست (ص ٤۹-۵٦)، که در اینجا خط و مهر نگارنده (بهگوان داس) دیده می شود، و شاید این قسمت ضمیمهٔ «انشای بهگوان داس» باشد.

بنگرید به : ادبیات فارسی میں هندوون کا حصه، سید عبدالله و نسخه ها

... ٤٦٩٦ «مخزن الفتوح».

28... ۱٦۹۱ : نستعلیق خوانای اردو ' ۷ جولائی ۱۸٦۰م. ش ۱ مجموعه (ص ۱-٤۸) . عنوان و نشان شنگرف.

1442

انشای جوانی

مجموعه نامه هایی ست برای آموزش، بی دیباچه و نامبوب. در پایان به نام ...ای جوانی» نامیده شده است.

آغاز : برادر عزیز القدر خجسته شان بلند مکان علو شان علی دولت.

29... ۷۲۷۸ : نستعلیق شکسته آمیز ' علی محمد حوستی ' ۱۲۸٦ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۳۱-٤۳) .

1443

انشای خادمی

از **نظام الدین خادم**، به سال ۱۲۲٦ه./۱۸۱۱م. در پنج باب نگاشته است : ...به جانب کلانتران ، ۲- به دوستان صداقت نشان ، ۳- به صوب خردان ، ...ز حکام به رعایای مالگزار، که سرداران به‌کارداران رعیت می نویسنده ۵- سند ... و قبولیت وغیره (سند و قبالهٔ شرعی).

آغاز : بعد از ستایش آفرینندهٔ زمین و زمان ، و فرازندهٔ خیام آسمان.

بنگرید به : مشار چ ۲ ج ۱ : ۵۵۰- نسخه های فارسی ۳ : ۲۰۸٤

2... ۱۲۰۹ : نستعلیق شکسته آمیز ' میان خدا بخش ' پنجشنبه وقت عشا، ۱۸۸۷ بکرمی (۱۲٤۵ ه.ق) . آغاز برابر نمونه ' ش ۲ مجموعه (ص ۹۳-۱٤۳) ' نسخه نامبوب است ' عنوانها شنگرف.

2902 ۵۵۹۸ : نستعلیق خوانای اردو ، جمعه اول ماه ، ۱۲۵۰ه.ق. برای چودهری ، عنوان و نشان شنگرف ، ۱۰٦ ص.

2903 ۳۰۲۸ : نستعلیق پخته ، ۱۲۷۱ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۱۰۹) ، آغاز افتاده : صبحش به دلگشایی. . . ، عنوان و نشان شنگرف.

2904 ۲۸۷ : نستعلیق خوش، میان محمد زمان، سکنهٔ موضع مستاله، پنجشنبه ۱۲۷۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۱۱۲ ص. (ف. تسبیحی ۲ : ۳۱-۳۳).

2905 ۱۵۰۲ : نستعلیق شکسته آمیز ، میان نور محمد ، ۱۲۷٤ه.ق./۱۹۱۵ بکرمی ، برای عزیز بشن سنگهه ولد پریم سنگهه در پتوار ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۱۱۲ ص.

2906 ۵۷۳: نستعلیق شکسته، هاشم دین ولد میان فتح، ساکن موضع بسالی عرف ترابی ، ۱۲۷۷ه.ق./۱۹۱۷ بکرمی ، آغاز برابر نمونه ، ۱۱۸ ص.

2907 ۳۱۲۸ : نستعلیق شکسته خوانا ، غلام حسین، ۱۲۸۰ه.ق. به همین خامه در پایان مجموعه ، ش ۱ (ص ۱-۳۳) ، آغاز برابر نمونه.

2908 ٦۷۸۳ : نستعلیق ناپختهٔ اردو، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، انجام افتاده ، عنوان و نشان شنگرف ، پیش از کتاب پراکنده هایی ست (ص ۱-۱۲). ۵٤ ص.

2909 ٦٦٤٤ : نستعلیق خوش اردو، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف ، ۹۱ ص.

2910 ۱۷۵۱ : نستعلیق پختهٔ اردو ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، انجام افتاده : بادام و انجیر و امرود و فلفل ، ۱٤۲ ص.

2911 ۱۲٦۸ : نستعلیق خوش اردو ، حافظ نظام الدین در موضع کوت بهونیداس، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه، مجدول، عنوان و نشان شنگرف، ۱۱۵ ص.

2912 ۲۸۵۵ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۳ه‍.ق. آغاز در دیباچه افتاده : سیاق انشا و قواعد املا میدانند، لهذا بنده نظام الدین رقعه . . . انشای خادمی نام نهاد. کمند و جدولبندی شده به شنگرف و مشکی، نسخهٔ فرسوده' انجام افتاده و برای احتراز از آسیب از صفحه شماری صرف نظر شد.

2913 ۶۲۹۷ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۳ه‍.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱- ۷۸)' آغاز در دیباچه افتاده : آورده اند' انشای خادمی نام نهاده شد . . .، انجام نیز افتاده.

1444

انشای خلیفه : جامع القوانین

از **خلیفه شاه محمد** از **قنوج**، به سال ۱۰۸۵ (=مجموعهٔ فضایل/۱۶۷۴م.). به خواهش دوستان، نامه ها و منشآتی که برای دوستان نوشته بود را در مقدمه و چهار فصل و خاتمه ای گرد آورد : فصل ۱- مکتوبات (نامه های واقعی)، ۲- رقعات (منشآت)، ۳- مراسلات، در دو قسمت : تهنیت آمیز، تعزیت آمیز، ۴- در آداب و القاب، خاتمه در چندین قوانین وغیره، در صدور فرامین، نوازشنامه ها و جز آنها.

آغاز : ستایش و نیایش مر احدی را که کاتب فصاحت بیان . . . اما بعد، من هیچمدان خوشه چین خرمن ارباب سخن.

بنگرید به : مشار چ ۲ ج ۱ : ۵۰- ۵۵- نسخه ها ۳ : ۲۰۹۶ - ریو : ۴۱۴- اته : ۲۰۹۷-۲۱۰۵.

2914 ۷۵۹۹ : نستعلیق پخته' سدهٔ ۱۱-۱۲ه‍.ق. آغاز برابر نمونه، انجام افتاده' میان سطرها واژه ها گزارش شده است، عنوان و نشان شنگرف، ۴۶ ص.

2915 ۲۷۳۵ : نستعلیق خوش اردو، سدهٔ ۱۲ه‍.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان و جدولبندی به شنگرف، ۱۳۳ ص.

2916 ۹۵۳ : نستعلیق شکسته آمیز اردو ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۳۷-۱۴۸) ، آغاز برابر نمونه ، انجام در القاب افتاده (ف. تسبیحی ۳ : ۴۹۴-۴۹۵).

2917 ۷۶۱۸ : شکستهٔ اردو ، سدهٔ ۱۲ه.ق. از شانزدهم از فصل دوم است تا مکتوب پنجم از بخش دوم فصل سوم ، عنوان و نشان شنگرف ، موریانه زده. آغاز افتاده : مکتوب شانزدهم در خدمت دوستی که گاه گاهی مرتکب ... ، ۵۲ ص.

2918 ۳۳۳۸ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، محشی ، ۱۳۴ ص.

2919 ۵۹۰۹ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، فرسوده ، انجام به شدت آسیب دیده.

2920 ۳۴۱۵ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. با یادداشت مؤرخ ۱۲۱۲ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۴-۱۰۸) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

2921 ۲۶۱۸ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، با حواشی که نشان می دهد از کتابهای درسی بوده ، ۱۰۴ ص.

2922 ۱۷۲۳ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، انجام افتاده ، با حواشی که نشان می دهد کتاب درسی بوده است ، ۸۰ ص.

2923 ۳۲۷۳ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، محشی ، ۱۲۸ ص.

2924 ۷۴۳۷ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. (ص ۶۴-۱۵۶) آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، انجام افتاده.

2925 ۸۰۱۲ : نستعلیق پخته ، شیخ عمر بخش ولد شیخ غلام مصطفی ، متوطن موضع جهپور نوالی ، برای حسن محمد ، دهم اسوج ۱۲۴۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۵ راه ، ۹۲ ص. در فروردین ۱۳۵۷خ خریداری شده است.

2926 ۳۰۴۸ : نستعلیق خوش، ۲۳ رمضان ۱۲۴۰ ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف ، برگها کناره سازی شده ، ۹۶ ص .

2927 ۶۲۶۲ : نستعلیق شکسته ، پاس خاطر برخوردار امیر بخش ، ۱۲۴۷ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، در نیمه ی دوم عنوانها نانویس مانده ، ۸۷ ص .

2928 ۷۳۹۸ : نستعلیق خوش ، فضل الدین ساکن پیشاور ، شوال ۱۲۵۳ ه.ق. آغاز در دیباجه افتاده : الا رحمة للعالمین . گلی ست از گلشن افضال او . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه، ۱۷۱ ص.

2929 ۲۰۰۷ : نستعلیق شکسته ی خوش ، محمد زمان ، ۱۷ ذیقعدهٔ ۱۲۵۵ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۹۲ ص .

2930 ۲۹۱۴ : نستعلیق شکسته آمیز پخته ، یکشنبه ۱۲۵۵ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۶۰ ص .

2931 ۲۲۹۷ : نستعلیق شکسته آمیز ، محمد حسین خلف مولوی خدا بخش ، ساکن شهر چهوان ، پنجشنبه ۲۱ ج ۱۲۵۷/۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۱۰۵ ص .

2932 ۴۱۱۶ : نستعلیق شکسته آمیز ، عبدالرشید ، ۱۶ محرم ۱۲۵۸ه.ق. آغاز برابر نمونه، با حواشی که نشان می دهد کتاب درسی بود، ۱۰۸ ص.

2933 ۱۹۲۱ : نستعلیق پخته ، نام نویسنده را سیاه کرده اند ، ۱۷ ذیحجهٔ ۱۲۶۰ه.ق. چهار شنبه ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف ، ۱۲۰ ص .

2934 ۱۳۶۲ : نستعلیق پخته ، خدایداد ، ۱۰ رمضان ۱۲۶۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۱۱۴ ص .

2935 ۳۲۷۵ : نستعلیق پخته ، پاس خاطر بخت بیدار غلام محمد پسر پیر بخش ، چهار شنبه صفر ۱۲۶۵ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، با حواشی طلبگی که نشان می دهد کتاب درسی بوده ، ۹۸ ص .

2936 ۵۹۳۲ : نستعلیق پخته ، ۱۲۷۰ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۱۱۸) ، آغاز افتاده : رقعهٔ اول به جانب استاد مآب قدوت السالکین ، زبدة العارفین . . . پیر محمد .

2937 ۳۰۲۸ : نستعلیق پخته ، ۱۲۷۱ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۱۰-۱۳۴) ، آغاز برابر نمونه ، انجام افتاده . عنوان و نشان شنگرف .

2938 ۶۹۹۲ : نستعلیق پخته ، ۱۳ ج ۲/۱۲۷۳ ه.ق. در شهر پیشاور ، ش ۱ مجموعه (ص ۲-۷۷) . آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف .

2939 ۵۰۴۱ : نستعلیق پخته ، چهار شنبه ۱٦ ماه اسوج ۱۹۲۲ بکرمی (۱۲۸۲ ه.ق. ؟) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۲ راه ، ۱٦٤ ص.

2940 ۵٦۲۲ : نستعلیق خوانا ، مولوی محمد ابراهیم ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-٦۷)، آغاز برابر نمونه، اندزاه رحلی. کتاب درسی بوده و محشی.

2941 ۳۱٦۲ : شکسته ی پخته؛ سدهٔ ۱۳ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-٤٦) ، آغاز برابر نمونه ، درمیان سطرها برخی از واژه ها گزارش شده اند ، عنوان و نشان شنگرف.

2942 ٦٦۰۲ : نستعلیق پخته ، میرزا محمد شاه میرزا جانی، پیشاور ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، محشی ، کتاب درسی بوده ، عنوانها شنگرف (ص ٤٦-۱٤۳) ، پیش و پس از آن مطالب درسی ست به پشتو، ۱٤۹ ص.

2943 ۵۷٦٦ : نستعلیق شکسته آمیز طلبگی ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، عنوانها شنگرف ، ۱۱٦ ص.

2944 ۱۰۲۰ : نستعلیق شکسته آمیز طلبگی، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه، انجام در خاتمه افتاده ، با حواشی که نشان میدهد کتاب درسی بوده ، ۱۵۲ ص.

2945 ٦۱۲٦ : نستعلیق شکسته ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز افتاده ، موریانه زده ، ۹۰ ص.

1445

انشای دلگشا : منشآت دلگشا

از نثار علی بن سید اعظم بخاری بریلوی ، به خواهش دوستان، به ویژه فتح ،

که از وی خواسته بودند انشای ساده‌ای برای آموزش کودکان، دور از عبارتهای سجع بسازد، در چهار قسم نگاشته است (دیباچه). گویا به سال ۱۲۰۸ هـ. (۱۷۹۴-۳م.) و بارها چاپ شده است.

قسم ۱- به طبقهٔ اعلا، ۲- به طبقهٔ اوسط، ۳- به طبقهٔ ادنی، ٤- تمسکات شرعی و صورت حال و چکنامه و فارغ خطی و ضامنی و عاریت نامه و ...، کتاب از نظر اصطلاحات فارسی غنی ست.

آغاز: بعد از حمد و ثنای حق سبحانه و تعالی و درود بر ... بر ارباب کیاست و ذکاوت پوشیده ...

بنگرید به: مشار چ ۲ ج ۱: ۲٤٤٢.

2946 ‏۱۲۱: تحریر خوانا، محمد شاه، ۱۲۷۵ هـ.ق. آغاز برابر نمونه، ۹۲ ص (تسبیحی ۱: ۶۲۲-۶۲٤).غ.

2947 ‏۶۰۵۷: نستعلیق شکسته آمیز پخته، برکت محیی الدین بن عبدالله، ضلع گجرات، ۹ شعبان ۱۲۷۷ هـ.ق. آغاز برابر نمونه، ۹۶ ص.

1446

انشای عجیب

از **محمد جعفر** بن شیخ محمد فاضل، از مرد قصبهٔ **بجنور**، از محال **لکهنو**، که در دیباچه پس از ستایش بسیار از هند و مردم آن، از محمد نواز یاد می‌کند که ین کتاب را در سه نوع به نام او ساخته است: نوع ۱- مکاتبات، که ۲۰ نامه ست با عنوان مکاتبهٔ ۱ تا ۲۰، ۲- مراسلات، با سربندهای مراسله، مراسله، که در هر یکی صنعتی بکار برده، ۳- رقعات، با سربندهای رقعه، رقعه، از ۱ تا ۱، که نیز در هر یکی صنعتی بکار برده است. در پایان تاریخ نگارش ۱۱۱٤ ؟ ده است: از بهر سال او چو بکردم تأملی ـ دانش بگفت نسخهٔ والای دلگشا. لی این کتاب جز «منشآت دلگشا» است که به نام «انشای دلگشا» نیز خوانده ی شود و هر دو چاپ شده است.

آغاز: ستهای بی انتها و ستایشهای لا انتها مر خالق را رواست که رایت ... اما بعد از این بر رأی انور و خاطر دانای ... ۱

بنگرید به: مشار ج ۲ ج ۱: ۵۶۳ - نسخه های فارسی ۳: ۲۰۸۶.

2948 ۵۸۰۹: نستعلیق پخته، ۱۷ محرم ۱۲۸۳ه.ق. محشی، عنوان و نشان شنگرف، کاغذ آبی، ۸۶ ص.

1447

انشای غلام محمد: گلستان

از غلام محمد، که گویا مجموعهٔ خود را «گلستان» نامیده باشد. نامه هایی ست به مشایخ و دوستان و خانواده، نامبوب.

آغاز: الحمد لولیه والصلاة و السلام علی نبیه ... بندهٔ کمترین غلام محمد مراسم تسلیمات و تعظیمات را ... الله تعالی علم نافع نصیب سازد و یکدسته کاغذ و دو سه شاهی سیاهی عنایت فرمایند که کتاب گلستان نوشته.

2949 ۲۱۶۸: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۳ه.ق. برخی از عنوانها نانویس مانده، انجام افتاده، کمند و جدولبندی به شنگرف و مشکی، ۳۲ ص.

1448

انشای فارسی

از **عبدالله** بن محمد بن محمد شریف. بدون دیباجه و نامبوب. نمونه نامه های است، برای آموزش نامه نگاری و دفتر داری، تاریخهایی از ۱۲۲۶ه. (۱۸۱۱م.) در آن دیده شد: آنچه سلاطین کامکار به خواقین نویسند، جواب مراسلات احباب، شاگردان بخصوص گزارش احوال خود به استادان نویسند، به پادشاهان، به امراء،

به احباب ، عشاق به معشوقان ، جواب معشوق ، اولاد به والد و اعمام ، برادر کوچک به بزرگتر و امثال ، به ارباب قلم ، به علماء ، به شیخ الاسلام. آنگاه بروات و حجج و تمسکات و قباله جات ، سر خط ، در پایان آمده : قد فرغ من تالیفه و تنمیقه ابن مد بن محمد شریف عبدالله.

آغاز : آنچه سلاطین کامکار و خواقین عالیمقدار بهجت . . . سپاس و ستایشی که حصر وعد آن از احاطهٔ ادراک ممکنات خارج . . . اما بعد ، بر مرآت ضمیر منیر مهر تنویر و سجنجل خاطر . . .

2950 ٤۰۰۹ : نستعلیق شکسته آمیز ، ذیحجهٔ ۱۲۳۰ه.ق. عنوان و نشان شنگرف ، ۱۲۳ ص.

1449

انشای فراست

از **محبعلی لاهوری**، که بروزگار عالمگیر اورنگ زیب (۱۰٦۸-۱۱۱۸ه.ق.) می زیستند و از وی نام می برد ، و از وطن خود لاهور بسیار ستایش کرده است ، به سال ۱۰۹۳ه./۱٦۸۲م. نگاشته است : چو در تاریخ سالش فکر کردم ـ خرد گفتا بگو انشای فراست.

آغاز : آرایش عرایس ستایش و نیایش معبود ارباب مساجد و کنایش حضرت کبریا . . . محبعلی چون از وطن مالوفه.

2951 ۲۸۸۹ : نستعلیق خوش اردو ، سدهٔ ۱۲ه.ق. عنوانها نانویس مانده، انجام افتاده ، موریانه آسیب رسانده ، ۳۲ ص.

1450

انشای فرحت ؟

از ناشناس، که در دیباجه میگوید : از خوان بزرگان ریزه چینی کرده، برای

صبیان این را ساخته است، و دربارهٔ نام و تاریخ آن چنین آمده است: مستور نماند که این «گلدستهٔ نو باوه از بهارستان فکرت» . . . پی تاریخ الین مکترب چندین - خرد انشای فرحت گفت دانی. (۱۰۵۰ ه).

آغاز: بمقتضای وللارض من کاس الکرام نصیب، از خوان بزرگان برخی ریزه چینی نموده.

2952 ۴۴۰۵: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۵۸-۱۱۴). انجام افتاده.

1451

انشای فیض

دو مجموعه نامه هایی ست ناشناخته. تا اینجا به مجموعه منشآت زیر آگاهی داریم: انشای فیض بخش، انشای فیض رحانی، انشای فیض رسان.

2953 ۱۵۵: شکسته نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز افتاده: خود به دولت اقبال بیک بهانه از آنجا برخاسته تا بدون محل. عنوان و نشان شنگرف، واژه «فیض» در آن تکرار شده. ۷۲ ص.

2954 ۱۵۶: نستعلیق شکسته آمیز خوانا، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز: در هنگامی که عنوان صحیفهٔ صبح را خط خورشید آرایش می دهد و مکتوب پیچیده ی غنچه را نسیم سحری . . .، عنوان و نشان شنگرف. و برخی از عنوانها نانویس، ۴۲ ص (ف. تسبیحی ۱: ۳۲-۳۵).

2955 ۱۵۱۷: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۲۳۴-۲۴۲). آغاز و انجام افتاده، عنوانها بیشتر نانویس، برگها از یکدیگر جدا شده چنانکه نمی شود به یقین آغاز آنرا تعیین کرد.

1452

انشای فیض بخش

از **شیر علی** معروف به **شیر حمله**، که در **قصور** پاکستان میزیسته است،

به سال ۱۱۱۸ه‍./۱۷۰۶م. برای فرزندان خود نگاشته است و نامه ها و احکام منشیان دربار عالمگیر (۱۰۶۸-۱۱۱۸ه‍.ق.) را در آن گرد آورده است.

آغاز: بعد حمد و ثنای موفور مر دانای ظاهر و باطن را که فیض طبایع . . . اما بعد، بر ضمایر ارباب بصایر پوشیده نماند که این رقیمه را فیض بخش نام.

بنگرید به: نسخه های فارسی ۳: ۳۰۸۵.

2956 ۴۶۰۷: شکسته نستعلیق پخته، ۹ع ۱۲۱۷/۲ه‍.ق. آغاز برابر نمونه، ۳۰ ص. نام نگارنده از نسخه بدست نیامده است.

1453

انشای قاسمی

از **قاسمعلی قاضی زاده کلانوری**، ثم بنگاله ای، به سال ۱۲۴۸ه‍./۲-۱۸۲۳م). هنگامی که از لاهور می گذشت به خواهش شاگردان، بدون فصل و بابی، چون نهر روانی آنرا ساخت (دیباجه). با عنوانهای: رقعه، رقعه.

آغاز: بعد از ثنای الهی و درود حضرت رسالت پناهی آگاهی آنکه بندهٔ درگاه خلایق قاسمعلی . . .

2957 ۲۰۳۳: نستعلیق شکسته آمیز، ۸ ماه مگهر **۱۹۰۶** بکرمی، عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی به شنگرف، ۱۰۸ ص.

1454

انشای لطیف

از مولانا **محمد هلال تونی**. نامه ای ست همراه با «نشان» یعنی فرمانی از سلطان بن السلطان، در کمک و یاری به امیر سید تقی الدین.

آغاز: انشاء لطیف ، انشاه مولانا محمد الهلال التونی. اگرچه سابقهٔ فضل ربانی ، و جاذبهٔ لطف سبحانی جلت آلائه ، به محض عنایت بی وساطت وسایل.

2958 ۳۰۴۰ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ۹٤۰ه.ق. گویا به همین خامه در مجموعه ش ۲ (ص ۴۲-٤۵).

1455

انشای لطیفی

از **لطیفی** از مردم تپه خلیل از توابع **پیشاور** ، شاگرد میان معروف ، گویا در ۱۲۶۲ ه.ق. که در پایان نسخه آمده است ، آنرا نگاشته است ، نامبوب است و با عنوانهای : نامه بجانب پدر ، جواب نامه ، بجانب محب، جواب نامه، بجانب مرشد ، مرید ، قاضی ، سادات ، امراء ، پدر ، شعرا ، شاگرد . . . و هر یک با «جواب» آن.

آغاز: سپاس بیقیاس مر حضرت ایزد قیوم و قادر کن فیکون ، که هژده هزار عالم از ظلمت . . .

2959 ٤۳۷۹ : نستعلیق عبدالمجیب ساکن قریه چار برضه تپهٔ خلیل پیشاور، ۱۲۶۲ه.ق. که گویا تاریخ نگارش باشد ، بهرحال از سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-٤۵) ، عنوانها شنگرف.

1456

انشای مادهو رام : منشآت مادهو رام

از **مادهو رام منشی** (م ۱۱۲۰ ه./۱۷۰۸م.). وی منشی لطف الله خان نایب صوبه دار **لاهور** بروزگار اورنگ زیب (۱۰۶۸-۱۱۱۸ه.ق.) بوده است. نامه های اوست ، در دو فصل ، به سال ۱۱۱۰ه./۱۶۹۹-۸م. (زهی منشآت مادهو

رام) نگاشته است ، ولی بنام انشای مادهو رام چند بار چاپ شده است.

فصل ۱- عرایض و احکام و اوامر و خطوط که از زبان لطف الله خان و پدرش نواب سعد الله کوکلتاش خان نوشته است ، ۲- نامه هایی که خود به دوستان نوشته است.

بنگرید به : مشار ، ج ۲ ج ۱ : ۵۵۵ - ادبیات فارسی، سید عبدالله، ۷۶ .

آغاز : بعد از توحید (حمد) ایزد پاک. و نعت صاحب لولاک، بر دبیران دقیقه رس . . .

2960 ۷۵۱۶ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، آغاز : رحمت آفریدگار . . ، عنوان و نشان شنگرف ، ۳۶ ص.

2961 ۶۰ : نستعلیق شکسته آمیز پخته ، سید حسین علی ولد سید حسن علی ، ساکن قصبهٔ بنور ، چهار شنبه ۷ع ۱/۱۲۴۴ه.ق. آغاز در دیباجه افتاده و نونویس شده. آغاز نسخه : جمشید فر ، جهاندار شاه بهادر ، به میر منشی گری عز امتیاز یافته . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۱۵ ص. (تسبیحی ۱ : ۶۲۴-۶۲۶).

2962 ۷۸۴ : نستعلیق شکسته آمیز ، کامنور ، ۳ع ۱۲۵۳/۲ه.ق./۲۶ هار سمت ۱۸۹۴ ب ، در سرای صالح محمد خان، آغاز افتاده : قدرت یافته، چهرهٔ حال . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، ۳۶ ص (تسبیحی ۳ : ۶۳۶-۶۳۷).

2963 ۶۰۴۳ : نستعلیق ، خریت خان بن جیجو خان ، ساکن تالگرام ، ۲۲ج ۱۲۶۲/۱ه.ق. برای پاس میان عبدالغفور ، آغاز برابر نمونه ، واژه‌ها در هامش گزارش شده ، عنوان و نشان شنگرف ، ۱۸۱ ص.

1457

انشای محرم

از محرم بن فتح محمد ، در بیست و هشتمین سال عالمگیر (۱۰۶۸-۱۱۱۸ ه.ق.) ، به سال ۱۰۹۰ه./۱۶۷۹م. برای دوست بی ریا میان حسن محمد ،

نگاشته است (دیباچه). در آن فصل بندی دیده نشد. نامه هایی ست بدنبال هم: به طرف پدر نویسند، در جواب پسر نویسند، در خصوص مادر نویسند، در جواب پسر نویسند، در باب عمو نویسند، در جواب برادر زاده نویسند، به جناب استاد، در جواب استاد . . .

آغاز: الحمدلله الذی انزل علی عبده الکتاب . . . بدانکه این چند خزف صدف پاره، صدف پیوند، به مقتضای محب یکتا و دوست بی ریا . . .

2964 ۳۱۶۲: نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۴۷-۹۲)، عنوانها در نیمهٔ یکم شنگرف. و در نیمهٔ دوم نانویس مانده، انجام افتاده.

1458

انشای مطلوب

از شیخ **مبارک هاشمی** که از خود و نام کتاب در دیباچه یاد کرده است، مجموعه نمونه نامه هایی ست برای آموزش نامه نگاری، نامبوب، با سربندهای: عرضی به حضرت پادشاه، عرضی به وزیر انور، عرضی به حضور وزیراعظم، نامه به امیرالامراء، پدر، استاد، برادر کلان . . . تمسکات و اسناد عرفی و شرعی.

در مشار از «انشای مطلوب» علم الدین یاد شده است.

آغاز: بعد از ادای شکر آفریدگار و پس از ابلاغ درود. . . چون فقیر حقیر شیخ مبارک هاشمی در فن انشا.

2965 ۱۱۸: نستعلیق خوانای اردو، ۱۲۳۲-۱۲۵۰ه.ق. عنوان و نشان شنگرف، محشی، ۲۰ ص. (ف. تسبیحی ۱: ۳۷-۳۹).

1459

انشای معشوقه

از سید **محمد معشوق علی** بن سید عاشق علی **مصطفی آبادی**، به سال ۱۲۷۲ه./

۱۰۸۵م. به نام «انشای معشوقه» ، در سه شق نگاشته است : شق ۱ـ قواعد
ـلات به خدمت بزرگان درجهٔ اعلا ، ۲ـ در مکاتبات درجهٔ مساوی ، ۳ـ به
و درجهٔ ادنی (دیباجه).

آغاز : نثار لالی متلالی حمد وافر و جواهر زواهر ثنای متکاثر، بدرگاه داوری
ست که دوایر انشای نشأتین ، نیمهٔ نقطهٔ موهوم است . . .

2 ۲۱۱۳ : نستعلیق خوانا ، با تاریخ ۱۲۷۷ه.ق. به همین خامه در
مجموعه ، ش ۱ (ص ۲ـ۳۰) ، آغاز برابر نمونه ، نشان شنگرف.

1460

انشای مغز گشای

مجموعه نامه هایی ست برای آموزش نامه نگاری. نامبوب و بدون دیباجه ،
بندهای «نوعی دیگر». نام بالا بر نمای جلد کتاب آمده است.

آغاز : مسودهٔ اولی. بخدمت فیضدرجت میان صاحب مشفق مهربان، امیدگاه
ان میان عبدالخالق جیو.

2 ۴۱۵۳ : شکسته نستعلیق، سدهٔ ۱۳ـ۱۴ه.ق. ۵۳۶ ص.

1461

انشای منیر :

منیر الدین ابوالبرکات **منیر لاهوری ملتانی** (م ۱۰۵۴ه./۱۶۴۴م.). مجموعه
هایی ست «از زبان خدیو پاک روان سلیف خان به بعضی از خوانین نوشته»
ـ دیباجه ی کوتاه از خود منیر ، که در آن تاریخ گرد آوری را ۱۹ ذیقعده
۱ه./۱۶۴۱م. یاد کرده است. و این جز «نو باوه» ی اوست. هر دو چاپ
ند.

آغاز: بعد از حمد ایزد جل و علا، و پس از درود سید المرسلین . . . مکاتیبی که از زبان خدیو پاک روان سلیف خان.

بنگرید به: مشار ج ۲ ج ۱ : ۷‍۶۶.

2968 ۷۵۲۳ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز و انجام افتاده، مجموعه نامه های ست به اشخاص معین که باید از او باشد: بمیرزا حسین فیاض نوشته شده: ای صاحب معنازسواد تو بیاض ـ در صومعهٔ دل تو معنی مرتاض ـ فیض از توگرفته فیض ز آن آمده است ـ از مبدء فیاض خطابت فیاض، عنوان و نشان شنگرف، ۵۸ ص.

1462

انشای میر افضل

از ملا **میر افضل** بن ملا معین الدین بن ملا رکن الدین، از قوم **تاجک** (تاجیک؟) حنفی، ساکن چوکی علاقهٔ نوشهره ضلع **پیشاور**، برای ملا جمعه گل ساکن سخا کوت. رقعه های ست خطابی و جوابی، سر نامه ها برای ندافان، جولاه گان (بافندگان) کازورگان، خیاطان، سر تراشان، زرگران . . . سپس نامه هایی ست منظوم، و آنگاه قباله ها و سند نامه ها. که در رمضان ۱۳۲۵/۱۹۰۷م. به انجام رسانده است. و نیز «صورت رویداد محار به سرکوه ها لکنده» در ۱۳۱۲ ه.ق. و «صورت رویداد کارزار مهمنه» در همان سال.

آغاز: نحمد لولیه، و نصلی علی نبیه، و علی آله . . . بعده، تراب اقدام خاص و عام.

2969 ۵۹۰۱ : نستعلیق پخته، ۱۹۱۰م. (۱۳۲۸ه.ق.)، (ص ۱۵۱-۳۰۹) آغاز برابر نمونه.

2970 ۱۷۶۵ : نستعلیق شکسته آمیز، ملا رضا صاحب، سدهٔ ۱۴ه.ق. نمونه نامه هاست و نامه های منظوم، آغاز: به فرمایش مولانا صاحب خویشگی.

1463

انشای ناشناخته

از ناشناس ، که در دیباجه از خود به «خسته و شکسته خاطر و ضعیف و نحیف» یاد می کند ، نامبوب. نامه هایی ست و رقعاتی برای آموزش نامه نگاری.

آغاز: حمد وافره و ثنای متکاثره مر خالق را که انسان ناتوان، خلق الانسان ضعیفاً را ، از ظلمات گمراهی بر آورده بچراغ.

2971 ۶۰۸۸ : نستعلیق، سدهٔ ۱۳ه.ق. عنوانها شنگرف، ۳۲ ص.

1464

انشای ناشناخته

چند کتاب و یا رسالهٔ ناشناخته. یکی نیستند.

2972 ۵۴۶۷ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز و انجام افتاده. عرایض و نامه های دولتی ست ، در آنها از حوادث پس از عالمگیر اورنگ زیب (۱۰۶۸-۱۱۱۸ه.ق.). سخن رفته است ، نامه ها آمیخته به نظم. برای آموزش نامه نگاری گرد آوری شده ، چه بتاریخها و نام ها توجهی نشده است. عنوان و نشان شنگرف، آغاز: نموده ، روز مبارک دوشنبه ۲۱ بیست و یکم شهر ذی الحجه با او دیپور رسید ، در آخر روز انام که در جایی بجهت استقبال ، ۱۷۳ ص.

2973 ۷۴۴۸ : نستعلیق پختهٔ اردو ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، عنوانها نانویس مانده ، مجموعه نامه هایی ست که در شبه قاره گرد آمده ، به نثر و آمیخته به نظم : ای نه فلک از سایهٔ اقبال تو خم ـ بر جبهٔ توست آیت فتح رقم ـ آنکه قبول تو سر افرازی داد ـ گردید چو خورشید در آفاق علم. دیوانصاحب خداوند نعمت سلامت ، غلام را مکرر لوازم تسلیمات ، ۱۶۰ ص.

2974 ۷٦۳۹ : شکسته نستعلیق ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، موریانه زده. عنوانها نانویس. نامه هایی ست به الله داد افغان، شاهرخ میرزا، محمد سالار متوطن صوبهٔ بهار ، محمد نعیم در سرهند. . . ، ۱۱٤ ص.

2975 ۷٦۲۷ : شکسته ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز افتاده ، موریانه زده ، عنوانها نانویس مانده ، آغاز : . . . جز حیرت سبیلی ندید، و جز عجز دلیلی نیافت. . . ، مجموعه نامه هایی ست که برای آموزش گرد آمده است و ناتمام میماند ، ۱۵ ص.

2976 ۷۷۹۸ : شکستهٔ اردو ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. عنوانهای : گل و بلبل ، مکتوب خیال گل، شمع و پروانه، خواب و خیال دارد. در آن سروده هایی به هندی هست ، از جشن هولی و از راگهای موسیقی هندی در آن سخن رفته. موریانه خورده. آغاز : . . . سه پاره شد زان ماه پاره‌ها ، ۳۰ ص.

2977 ٦۸۱۰ : نستعلیق خام ، با تاریخ ۱۲۱۳ه.ق. چند نمونه وثیقهٔ خرید و فروش برده ، چهار پا ، نکاحنامه ، اسناد مالکیت و جز آنها ، نمونه هایی است برای آموزش نامه نگاری ، ۲۰ ص.

2978 ۱۷۷۸ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز و انجام افتاده. نامه هایی ست با عنوان «بخانخانان» و فرمانهایی ، اولین عنوان «فرمان حضرت شاهنشاهی بخانخانان در واقعهٔ پیر بر» : اعتضاد خلافت و فرمانروایی، اعتماد سلطنت و کشور گشایی ، فص خاتم شجاعت بختیاری . . . ، و دیگری «فرمان حضرت شاهنشاهی باعظم خان کوکلتاش» ، «دستور العمل شاهنشاهی بعاملان ممالک محروسه و متصدیان مهمات مرجوعه». فرامین و نامه های تاریخی ست ولی کتاب درسی شده و به خامه های مختلف حاشیه نویسی شده است ، ۱۹۸ ص.

2979 ۱۸۷۰ : نستعلیق شکسته آمیز طلبگی ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز افتاده ، نامه هایی ست که برای آموزش نامه نگاری گرد آمده ، از جانب برادر خرد ، از جانب همشیرهٔ خرد ، از جانب والده ، و نامه های مستند و تاریخی که نیز برای آموزش آورده شده اند ، اسناد و مستمسکات شرعی عرفی ، آزاد نامه ، قبالهٔ زمین ، عاریت نامه ، بسیاری از نامه ها اسناد تاریخ ۱۲۸۷ را دارد ، ۱۰۹ ص.

2980 ۲۹۰۵ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ه.ق. مجموعه نامه هایی ست بدون

دیباچه و نامبوب ، برای آموزش نامه نگاری، گرد آمده و درمیان سطرها معنی برخی از واژه‌ها گزارش شده است. عنوانها نانویس مانده. آغاز: بسمله. الحمدلله حمداً کثیراً والصلاة علی نبیه بشیراً و نذیرا و علی آله و اصحابه افاضو علی العالمین خیراً کثیر ، ۹۶ ص ، سپس برگهای سفید هست که گویا میخواسته ادامه یابد.

2981 ۵۶۴۳ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدۀ ۱۳ ه‌.ق. در سه فصل : نامه‌ها به جانب اعلا ، ۲ـ به جانب ادنی ، ۳ـ به جانب مساوی. فصل اول با عنوانهای مکتوب اول ، مکتوب دوم آغاز می شود و میرسد به مکتوب هفتاد و نهم ، که آخرین مکتوب از فصل دوم است. و ازآغاز فصل سوم نسخه افتادگی می یابد. آغاز نیز افتاده : رقعات فارسی و قوانین فارسی بتسطیر این اوراق اتفاق افتاد ، امید که . . . ، انجام در آغاز فصل سوم افتاده ، ۳۶ ص.

2982 ۲۷۸۹ : نستعلیق خوانا ، سدۀ ۱۳ ه‌.ق. ش ۵ مجموعه (ص ۱۶۵-۲۲۶) به روش به طبقۀ اعلا ، به طبقۀ اوسط ، به طبقۀ ادنی، با عنوانهای : ملوک به اولاد ملوک نویسند ، سایر در جواب خواتین ملوک نویسند ، سایر در جواب طبقۀ اعلا نویسند ، امرا به طبقۀ اعلا از امرا نویسند ، آغاز و انجام افتاده ، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف.

1465

انشای نعمتی

از نعمت الله بنی اسرائیلی.

نمونه نامه هایی ست برای آموزش عملی : رقعۀ اول به پدر ، دوم والده ، به خواهر ، به برادر ، به فرزند ، برادر بزرگ ، شیخ ، استاد.

چاپ شده است.

آغاز : حمدله. صلات. اما بعد ، بدانکه بندۀ درگاه . . . عرض ضمیر منیر خورشید نظیر . . . «انشای نعمتی» نام نهاده شد.

بنگرید به : **مشار** چ ۲ ج ۱ : ۵۵۵.

2983 ۷۵۵۹ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه. ق. آغاز برابر نمونه، ناقص.

1466

انشای انوار محمد : انشای میرزا علی

از میرزا **انوار محمد** ولد لعل محمد ، به نام «انشای میرزا علی»، گویا به سال ۱۲۸۷ ه./ ۱۸۷۰م. در چهار فصل نگاشته است : فصل ۱- خطوطی که عوام الناس را بکار آید ، ۲- قباله های شرعی ، ۳- روش میرزایان از دست آویز نویسی ، ٤- عمل میرزایان از محاسبهٔ ۱۲۸۷ه. (۱۸۷۰م.) که سال تحریر نیز بود. (دیباجه).

دارای : طلاقنامه ، عاقنامه - که فرزند نااهل خود را عاق و مهدور الدم کرده - هبه نامه ، آزادی نامهٔ کنیزک ، فروش کنیزک که بعد از نشانیها ، کنیزک ۱۲ ساله را به قیمت هژده تومان روپیه پخته (کامل) فروخته است (مؤرخ ۱۳۲۶ ه.ق.). مهرنامه : مهریه ای برابر نه جریب زمین به مبلغ چهارده تومان روپیهٔ پخته و شش روپیه نقد ، و بسیاری اسناد قابل بررسی.

آغاز : حمدله. صلاة. بعد از حمد خالق المخلوقات و درود بر گزیده موجودات. چنین گوید . . .

2984 ۵۹۰۱ : نستعلیق پخته، ملا احمد گل، ۱۳۲۷ه.ق. (ص ۵٦-۱۵۰).
در دیباچه بنام «انشای میرزا علی» نامیده است ، آغاز برابر نمونه.

2985 ۵۹۵۰ : نستعلیق خوش و درشت ، آغاز سدهٔ ۱٤ه. ق. ، آغاز برابر نمونه ، ۱٤۳+۱۳+۱٦٦ ص.

0

انشای هرکرن : ارشاد الطالبین

0

انشای یوسفی : بدایع الانشا

1467

اوراق بی‌نام

از **عبدالکل** ، که نامش به صورت معما یاد شده ، به خواهش ملا وکیل ، در سه قسمت به سال ۱۲۹۸ه./۱۸۸۱م. نگاشته است ، در پایان نام وی عبدالکل **حصارکی** بن ملا محمد گل یاد شده است و نیز گفته شده که نام وی عبدالستار و مشهور به عبدالکل است و نام کتاب در دیباجه آمده است.

قسمت اول در مکتوبات ، دوم مراسلات ، سوم رقعات. در بخش یکم نامه هایی ست : به جانب مرشد کامل نویسند ، به جانب پدر بزرگوار نویسند ، مولانا ، عم ، وزیر ، کرنیل صاحب ، خان . . .

آغاز : بعد از حمد خالق داور ـ کو برارد ذکا از خاور ـ هر چه سوی هستی پی . . .

2986 ۱۸٤۱ : نستعلیق پخته ، عبدالکل ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۳٤-۸۸) ، جدولبندی ۵ راه و کمند بندی شده.

1468

بدایع الانشاء : انشای یوسفی

از **یوسفی هروی** ، یوسف بن محمد (م ۹۵۰ه./۱۵٤۳م.). برای پسر خود رفیع الدین حسین و دیگران. به سال ۹٤۰ه./۳-۱۵۳٤م. در دیباجه میگوید : که فن انشا بدو قسم است : ۱ـ توقیعات که مضامین آن احکام سلاطین و حکام

است ، ۲- محاورات و مکاتبات ، و این یکی از سه قسم بیرون نیست ، یا مرتبهٔ مکتوب الیه از کاتب بلند تر است، یا خردتر، و یا مساوی ست. و هر یک از این سه به خطابی و جوابی تقسیم. آنگاه آغاز می کند به : سلاطین به طبقهٔ اعلی، جواب. سلاطین به طبقهٔ اوسط سلاطین ، به طبقهٔ ادنی ، جواب ، اولاد ملوک به طبقهٔ اعلا از اولاد ملوک ، به طبقهٔ اوسط، به طبقهٔ ادنی، امراء به طبقهٔ اعلا از امراء، به طبقهٔ اوسط ، به طبقهٔ ادنی ، همچنان : صدور ، وزراء ، سادات، مشایخ ، منجمان، و هر یک با جواب آن. سپس نامه های فامیلی. خاتمه در سر نامه ها.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۳ : ۲۰۸٦ - ذریعه ۳ : ٦۳.

آغاز : زینت عنوان هر نامهٔ نامی و زیور دیباجهٔ هر صحیفهٔ گرامی ، حمد مبدعی ست که . . . مقدمه بباید دانست که فن انشاء منقسم می گردد بدو قسم. یکی توقیعات که مضامین آن منطوی بر امثلهٔ احکام سلاطین.

2987 ۳۰۱٤ : نستعلیق پخته ، سید عنایت ولد مرحومی سید نور محمد ، برای ایاز محبت ولد سکیول مل، غرهٔ شعبان ۱۰۹۷ ه. ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف ، صفحات آغاز کتاب آبخوردگی دارد ، محشی ، ۱۹٦ ص.

2988 ٦۳٤۰ : نستعلیق شکسته امیز خوش ، محمد ناصر ولد محمد باقر ، سدهٔ ۱۲ ه. ق. جهت خواندن فرزندان محمد شاکر و محمد باقر، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان در نیمهٔ یکم شنگرف و در نیمهٔ دوم نانویس مانده ، برگ یکم نانویس ، نیمهٔ یکم کتاب محشی ، ۱۷٦ ص.

2989 ۵٤۹۵ : نستعلیق شکسته آمیز ، محمد عمر ولد ملا فاروق ، پنجشنبه ج ۱۱۸۱/۱ ه. ق. محشی ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، سپس فرهنگنامهٔ واژه های فارسی به فارسی. (گ ۱پ - ۱۰پ).

2990 ٦۰۱٤ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ ه. ق. آغاز چند سطری افتاده : و سایر طالبان در حیز عبارت و قید کتابت می آید ، تمام صفحات محشی ، عنوان و نشان شنگرف ، انجام ۲ برگ افتاده ، ۲۱۸ ص.

2991 ۳٤۰۰ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ ه. ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف، گزارش واژه‌ها درمیانهٔ سطرها نوشته شده است ، ۱۲٤ ص.

2992 ۳۸۱۴ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز افتاده : . . . مقدمه ، بباید دانست که فن انشا منقسم می شود بدو قسم یکی توقیعات ، ش ۱ مجموعه (ص ۲-۲۲۸) ، عنوانها شنگرف. آغاز کمی افتاده.

2993 ۷۳۹۲ : نستعلیق پخته سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه، جدولبندی دو خطی و عنوان و نشان شنگرف ، برخی از صفحه‌ها محشی ، موریانه کناره‌ها را آسیب رسانده.

2994 ۲۸۳۲ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ۱۲۸ (۱۲۰۸ ه.ق.) در مجموعه. ش ۲ (ص ۱۶۴-۲۵۲) ، آغاز : مقدمه بباید دانست که فن انشاء منقسم می گردد بدو قسم یکی توقیعات که مضامین آن منطوی برامثلهٔ احکام سلاطین است. . . ، عنوان و نشان شنگرف ، انجام کمی افتاده.

2995 ۶۴۵ : نستعلیق پخته ، علی اکبر ولد میرزا ابوطالب ، شنبه ۲ صفر ۱۲۴۶ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف، سپس (ص ۲-۱۴۵) «فرهنگ واژه های پزشکی» (ف. تسبیحی ۳ : ۴۱-۴۳).

2996 ۹۷ : نستعلیق پخته شکسته آمیز ، ۱۸۹۶ بکرمی برابر ۱۲۵۵ ه.ق. در پیشاور، آغاز برابر نمونه، جدولبندی دو خطی شنگرف، عنوان و نشان شنگرف ، محشی ، ۲۲۶ ص (ف. تسبیحی ۱ : ۵۶-۵۸).

2997 ۶۵۴۳ : نستعلیق شکسته آمیز ، ولد میرزا محمود ساکن قلعهٔ نواب شرزه خان ، در مسجد میرزایان ، جمعه ۲۲ رمضان ۱۲۷۹ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها به سرخی ، اوایل کتاب محشی ، ۱۹۵ ص.

2998 ۵۸۵۷ : نستعلیق اردو ، ۲۳ ع ۱/۱۲۸۰ ه.ق. آغاز افتاده : امیدوار به عنایت حضرت باری. . . ، عنوان و نشان شنگرف ، محشی ، ۱۳۲ ص.

O

بدایع الانشاء : انشای یوسفی (واژه نامه)

در بخش واژه نامه ها گذشت.

1469

بهار سخن

از **محمد صالح کنبوه ملتانی** (م ۱۰۸۵ ه‍./۱۶۷۴م.) در ۱۶ شوال ۲۶ پادشاهی شاهجهان ۱۰۶۵ ه‍./۱۶۵۵-۵۴م. نگشته است. ولی او تا ۱۰۷۴ ه‍./۱۶۶۳م. در آن دست می برده و می افزوده است.

در یک مقدمه و چهار «چمن» و خاتمه ای : چمن ۱- رقعات حمد و نعت و مراسلات از سوی شاهجهان (۱۰۳۷-۱۰۶۷ ه‍.ق.) و اورنگ زیب (۱۰۶۸-۱۱۱۸ ه‍.ق.) به شاهان ایران و توران و شاهزادگان ، ۲- نامه های خود به عزیزان و بزرگان روزگار ، به طرز بدیع ، ۳- توصیف شاهجهان آباد ، نهر کوثر، حوضچه ها ، احوال تاجگزاری اورنگ زیب ، ستایش لاهور، اکبر آباد، کشمیر و جز آن ، ۴- دیباچهٔ دیوان ابوالفیض فیضی ، دیباچهٔ تذکرهٔ منیر ، دیباچهٔ دیوان سعید خان ملتانی ، دیباچهٔ پادشاه نامه و جز آن.

آغاز : ایزد سخن آفرین را سپاس که چراغ گفتار از تاب خرد روشن گردانید.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۳ : ۲۰۸۷- اته : ۲۰۹۰-۲۰۹۲- بادلیان: ۱۴۰۳ ، ۱۹۷۶ - ریو : ۳۹۸ - پاکستان میں فارسی ادب کی تاریخ ، دکتر ظهور الدین احمد : ۲۴۱.

2999 ۳۹۰۴ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه‍.ق. با یاداشت ۱۲۸۲ ه‍.ق. آغاز برابر نمونه ، انجام افتاده ، ۱۲ برگ.

3000 ۳۴۶۸ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۳ ه‍.ق. آغاز برابر نمونه ، موریانه زده ، ۲۴۴ ص.

1470

پنج رقعه : رقعات ظهوری

از **ظهوری ترشیزی** ، نور الدین محمد (م ۱۰۲۵ یا ۱۰۲۶ ه‍.ق.). نامه های

ادیبانهٔ اوست به دوستان و بزرگان روزگار خود.

پنج رقعه نامه هایی ست که با سر آغاز آنها شناخته میشوند: ۱- **شهید تبسم** دیت عشوهٔ خون بها، مقتول رنگین مطلب شیرین مدعا، ۲- **فراقنامه** یا آب از فرق گذشته بحر قلزم شمر، ۳- **زیبا عروس** دولت را که از روز نخست نامزد عیش سکالیست، ٤- **قربانی چشم** بستهٔ عید قربان خیال، شهید دلخستهٔ حسرت، ۵- **پشت بدیوار** نشستهٔ کدورتکدهٔ الم.

3001 ۱: نستعلیق پختهٔ سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۱۰۳-۱۲٦)، شش رقعه است، ششمین به ابوالفیض فیضی ست. آغاز برابر نمونه.

3002 ۷٦۲: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. ش ٤ «رسایل ظهوری» (ص ۱۰۹-۱۵۹). پنج رقعه است. آغاز برابر نمونه.

3003 ۳۲۸۸: نستعلیق شکسته آمیز، بهادر علی ولد غلام علی بن هدایت الله، ساکن قصبهٔ بهون متعلقهٔ سهارنپور، ۲۹ ج ۱۲٤٤/۱ه.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۳۸-۹۷).

1471

تحفهٔ سلطانیه

از **حسن** بن گل محمد، در سه باب: ۱- مکتوبات و جواب آنها، (به سلاطین منشی، سید، پیر، مولوی، فقیه، استاد، پدر، مادر . . .)، ۲- احکام حکام و نشان حکومت (که عنوانهای آن: نشان صدارت، نشان شیخ الاسلام، نشان قضاوت، احتسابی، قورخانی، داروغگی . . . است)، ۳- مکاتبات شرعیه (وثیقهٔ نکاح، وثیقهٔ طلاق، حواله . . .).

آغاز ۱: اول نامه به نام کردگاری که نگارندهٔ لوح و قلم است و برارندهٔ عالم است از کتم . . . اما بعد، چنین گوید بنده . . . حسن بن گل محمد.

آغاز ۲: جهان جهان ستایش و نیایش بدرگان ملک الوهاب که قامت آدم را . . . اما بعد، چنین گوید بنده . . . حسن بن گل محمد.

3004 ۷۱۴۹ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ۱۰۸۱-۱۰۸۲ه.ق. به همین خامه در مجموعه ، ش ۳ (ص ۲۱۲-۲۹۰) ، آغاز برابر نمونهٔ ۱.

3005 ۱۸۲۳ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونهٔ ۱ ، نسخهٔ فرسوده ، ۲۶ ص.

3006 ۶۴۸۶ : نستعلیق طلبگی، با تاریخ ۱۲۵۶ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۹۴-۱۶۲)، آغاز برابر نمونهٔ ۱ ، آنچنان محشی ست که نشان می دهد کتاب درسی بوده است. حاشیه ها به فارسی و زبان پنجابی ست.

3007 ۶۶۲۸ : نستعلیق ، فیروز شاه، ۹ رمضان ۱۲۶۲ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۹۶) ، آغاز برابر نمونهٔ ۲ ، محشی ، عنوان و نشان شنگرف.

3008 ۴۳۷۹ : نستعلیق شکسته آمیز ، ۱۲۶۹ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۴۷-۱۲۵) ، آغاز برابر نمونهٔ ۱ ، عنوان و نشان شنگرف.

3009 ۷۹۷۸ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، نام نگارنده در دیباچه **احمد حسن بن محمد** آمده است. محشی ، جدولبندی ۲ خطی و عنوان و نشان شنگرف ، ۹۶ ص.

3010 ۳۰۶۶ : نستعلیق شکسته آمیز طلبگی ، سدهٔ ۱۳ه.ق. (ص ۱-۲۱) ، آغاز برابر نمونهٔ ۲ ، سپس «مدح پادشاه فرخ» و واژه نامه که گویا واژه های همین کتاب باشد (ص ۲۲-۳۸).

3011 ۲۴۲۸ : نستعلیق درشت ، حبیب الله ، از وطن میلزی ، در مسجد باغبانان، ۵ ع ۱/۱۳۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه، محشی، آبخوردگی دارد، ۹۴ ص.

O

تحفة الطلبا

در بخش خط گذشت.

1472

تعلیم المبتدی

از **ابوالبقاء** ، صدیقی **سلطان پوری نور محلی** چشتی قریشی ، نامبوب است ، و با عنوانهای : «عرضه داشت» به شاهزاده، به وزیر، به بخشی الملک، صدرالصدور، تهانه دار ، نجومی ، ملا ، شاعر ، منشی ، رمال ، حکیم ، قاضی ، محتسب ، داروغه ، مولوی ، پیر زاده ، سپس فامیلان : جد ، پدر ، عم ، خالو . . . ، سپس رقعات : عذر خواهی ، مبارک باد ، شوقیه. . . ، سپس تمسکات : اجاره ، ضامن. . . آنگاه و سرنامه و القاب.

آغاز : الوف الوف سپاس و ستایش کریمی را که از کرم عمیم پیکر آب و گل را قوت سخن گویی . . . بعده ، بندهٔ احقر ابوالبقا . . .

بنگرید به : نسخه های فارسی ۳ : ۲۰۹٤.

3012 ٤٧٤١ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۳۵- ١٤٤) ، عنوان و نشان شنگرف ، انجام در القاب افتاده است.

0

جامع القوانین : انشای خلیفه

0

چشمهٔ فیض

طغرا ، در بخش نثرهای ادبی خواهد آمد.

1473

چهار چمن

از **برهمن لاهوری**، چندر بهان منشی (م ۱۰۷۳ ه‍./۱۶۶۳-۲م.) از مردم اکبر آباد (آگره) بوده و در دستگاه داراشکوه (۱۰۲۴-۱۰۶۹ ه‍.ق.) کار می کرده است. در چهار چمن: ۱- رقعات به عزیزانش، ابوی دهرمداس، برادر عزیز خواجه اودی بهان، به عزیزی...، ۲- عرایض به درگاه آسمانجاه و به وزیران و امیران، حضرت خاقان، به خان زمان، خلافت پناه، عالمگیر، آصف جاه، مخلص خان، عسکر خان...، ۳- اظهار مراتب حال به دوستان.

3013 ۵۶۸۷: نستعلیق شکسته آمیز، غرهٔ ع ۱/سدهٔ ۱۱-۱۲ه‍.ق. آغاز در ص یکم افتاده: تلخ تر نمود آنچه از اوضاع... عنوان و نشان و جدولبندی دو راه شنگرف، ۱۹۴ ص.

1474

حکمنامهٔ تیپو سلطان

نامه های سلطان تیپو، سلطان شهید میسور (م. ۲۸ ذیقعدهٔ ۱۲۱۳ ه‍./۱۷۹۹م.) است. در پایان آن آمده یکصدو پنج رقعه است و ششصد و پنجاه و یک سطر، نوشتهٔ میر باقر نویسانیده کوبند را علاقه دیوان کچهری (دادگاه)، میر محمد صادق وزیر حضور معلی...، در آن مالیتها و کمک به کشاورزان، خرج و دخل، احکامی برای چوب بری از جنگلها آمده است.

آغاز: حکمنامهٔ سوم هنکو. آنکه باسم عاملان و سر رشته داران حال و استقبال.

3014 ۵۶۸۸: نستعلیق شکسته آمیز، ۱۳ه‍.ق. با مهر مؤرخ ۱۲۳۹ه‍.ق. از «فخرالدین احمد»، ش ۶ مجموعه (ص ۱۸۶-۲۲۹)، که بعداً به مجموعه الحاق شده است.

0

دخل و خرج

در بخش فلسفهٔ عملی گذشت.

1475

دستور الانشاء : انشای فایق

از **محمد فائق** بن غلامحسین **لکهنوی** (م ۱۲٤۱ه‍./۱۸۲٦-۷م.) در پنج فصل: ۱ـ در القاب و آداب که خردان به بزرگان نویسند، ۲ـ القاب و آداب که همسران به همسران نگارند، ۳ـ در القاب و آداب که بزرگان به خردان می نگارند، ٤ـ در ترقیم پروانه و شقه و تمسک و فارغ خطی وغیره، ۵ـ در بعضی خطوط ضروری و کاغذ شرعی (تملیک نامه، صاق نامه، امانت نامه، عاقنامه، طلاقنامه، توبه نامه . . .).

بنگرید به : فرهنگ واژه های دستور الانشای فایق در بخش واژه نامه ها.

آغاز : سپاس بیقیاس قدیمی را که قلم قدر او رقوم هستی بر جریدهٔ عالم نگاشته . . . اما بعد، چنین گوید خوشه چین . . . محمد فائق . . .

3015 ۲۵۹ : نستعلیق اردو خوانا، ذیحجهٔ ۱۲۷۹ه‍.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۲۷۷-۳۱۲)، عنوان و نشان شنگرف.

3016 ۱٤۹٦ : نستعلیق، عاصی محمد عمر رنگ، ۲٤ شوال ۱۲۸۰ه‍.ق. ش ۱ مجموعه، (ص ۲-۱۳٤)، آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف.

3017 ۲۸۸٤ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۳ه‍.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۳۲)، آغاز و انجام افتاده، نخستین عنوان رقعه اخری ست به شیخ صادق نو مسلم . . . برای نشانی : فصل ۳ـ در بیان القاب و آداب که بزرگان به خردان نویسند، ٤ـ در نوشتن شقه و پروانه و تمسک وغیره، ۵ـ در تحریر بعضی خطوط

ضروری و کاغذ شرعی و تملیک نامه. آغاز : . . . حقیقت داده باشد و این بزبان راست نیاید.

3018 ۴۷۲۵ : نستعلیق شکسته آمیز پخته ، لطفعلی ، در کابل، ۱۷ رمضان، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان سرخ ، جدولبندی ۳ راه ، ۷۵ ص.

3019 ۳۳۹۷ : نستعلیق شکسته آمیز ناپختهٔ اردو ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. محشی ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۴ ص.

1476

دستور الانشاء

از محمد عبدالکریم فریدی ، پاک پتنی سپس راهونی ، برای آموزش کودکان ، در چهار فصل : ۱- در الفاظ فرس و هندوی که در نوشتن روزمره بکار آید ، ۲- القاب و آداب و رقعات ضروری ، ۳- در تمسکات و قبالات شرعی وغیره ، ۴- در اسمای بزرگان باصفا و پادشاهان کبار کیانی وغیره ، از دوازده برج و ستاره ها. (دیباجه).

آغاز : بعد از شکر و سپاس قادر ذوالجلال و نعت بیقیاس . . . آنکه کمترین بندگان محمد عبدالکریم الفریدی القادری الراهونی.

3020 ۷۷۶۵ : نستعلیق شکسته آمیز ، نور محمد ولد محمد حسن بن حافظ احمد جالندهری ، ذیحجه ۱۲۹۰ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، کناره ها موریانه زده ، ۱۴۹ ص.

1477

دستور الانشاء

از ناشناس، که در دیباجه از معز الملک فخرالدوله فدای جان بهادر معروف

به سید غلامحسین خان بهادر خلف نواب اعظم خان یاد می کند ، که به دستور او، ناچار رقعاتیکه به مهربانان خود نوشته بود را گرد آورده است، دستورالانشاء نامیده است. با سربندهای مکتوب اول ، مکتوب دوم : مکتوب اول. مکتوبی که از جانب نواب مغفرت مآب امین الدوله بهادر انار الله برهانه تحریر یافت : قبلهٔ دل و جان ، مرجع دین و ایمان ، سلامت . . .

آغاز : ثنای آفرینندهٔ نور در چشم و روح در جسم ، که مردم دیده مردم والا نظر در محراب ابروان سجده گذار قبلهٔ بارگاه . . .

3021 ۳٤٥٦: شکستهٔ خوش، سدهٔ ۱۳ه.ق. با تاریخ ۱۲۳۲ه.ق. در مجموعه، ش ۲ (ص ۵۸-۳۰۹).

1478

دستور الصبیان

از منشی **نولده** رای [دیباجه]. در آن از نواب فیروز جنگ (م ۱۱۲۲ه./ ۱۷۱۰م.) و عالمگیر (۱۰۶۸-۱۱۱۸ه.ق.) نام برده است. پس وی از آن روزگار است. و نیز در آن از سه رسالهٔ دیگر خود : اسمای فارسی ، افعال فارسی، و قوانین فارسی نام می برد.

در دیباچه میگوید چون دستور انشا برای سلاطین و امیران دشوار است . و در کتابهای پیشینیان هست ، من این را برای کودکان و مبتدیان نگاشتم. نمونه نامه هایی ست برای آموزش نامه نگاری، در سه فصل: ۱ـ به جانب اعلا، مانند به خدمت مرشد ، استاد ، حاکم ، آقا ، پدر و مادر . . . ، ۲ـ بطرف ادنی ، مانند فرزند ، شاگرد ، برادر . . ۳ـ به جانب همسران مساوی ، همکاران ، دوستان.

این کتاب در مدارس شبه قاره تدریس می شده است [ادبیات فارسی ، میں هندوون کا حصه، دکتر عبدالله : ۱۹۸ ـ مخطوطات شفیع، دکتر محمد بشیر حسین : ٤۳۲].

آغاز: حمد وافر دبیری را که انشای آفرینش حرفی از قلم قدرت اوست.
بیت: لطیف و کرم گستر و کارساز ـ که دانای خلق است و دانای راز.

3022 ۷۳۱۲: نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، نامه ها به شماره است و می رسد به ۹۵، ۹۰ ص.

3023 ۲۳۲٤: نستعلیق شکسته آمیز، مولوی غلام محمد، کابل، ۳۱ دسمبر ۱۸۳۰م (۱۲٤۵ه.ق.)، آغاز در دیباجه افتاده: صلی الله علیه و آله و اصحابه اجمعین. محرر این رساله که مسمی بدستور الصبیان است...، عنوان و نشان شنگرف، ٦۹ ص.

3024 ۲۱۵۰: نستعلیق خوانا، ۱۲ صفر ۱۲۷۸ه.ق. برای پاس خاطر دین محمد مسترهی، ۱۹۱۳م. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۵۰)، آغاز برابر نمونه.

3025 ۳۷۳۹: نستعلیق خوش، غلام محمد ۱۲۷۸ه. ش ۲ مجموعه (ص ٤۰-۸٤)، آغاز برابر نمونه. در سه فصل رویهرفته ۹٤ نامه است.

3026 ۷۲۷۸: نستعلیق شکسته آمیز، ۱۲۸٦ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ٤۷-۹٤)، آغاز برابر نمونه، محشی.

3027 ۵۵۷۷: نستعلیق طلبگی، سدهٔ ۱۳-۱٤ه.ق. آغاز برابر نمونه، ۹٤ نامه دارد، ۵٦ ص.

1479

دستور نامه نگاری

از ناشناس، که شاید نامش در قسمت افتادهٔ دیباجه بوده است. به خواهش میان ظهور علی صاحب، الفاظی را که اکثر مورد گفتگوی ابنای زمان و موجب فایده و تعلیم مبتدیان و صبیان بوده از صراح، کشف اللغات، قاموس، رشیدی، جهانگیری و دیگر فرهنگها گزیده است (دیباجه).

باب ۱- در اسمای الهی، ۲- اسمای عالم و اوقات و اشیاء در چند فصل، که فصل ۳۲ آن در اسمای آبی، (باران، ابر، سفینه...)، ۳- در اسمای حرکات

و سکنات و اقوال و افعال وغیره (افعال : آمدن. . .) و این باب بگونهٔ صرف زبان و آمد نامه در آمده است ' ۵ـ در رقعات ' پنج فصل. یکم در نامه های شکایت وغیره ' دوم پروانجات ' سوم مبارکباد ' چهارم تعزیت ' پنجم طلب و استدعای اشیاء.

3028 ۷۵۰۹ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز و انجام افتاده. آغاز: آن قادر خواهد بود. . ، عنوان و نشان شنگرف ، موریانه زده ، ۷۶ ص.

0

دفتر حساب کارخانه ، دفتر مستمسکها

در بخش فلسفهٔ عملی ' کشور داری گذشت.

1480

رسایل ابری

ابراهیم بن نصرالله بن عبدالکریم احمدانی سیوستانی انصاری' متخلص **به ابری** از نیمهٔ یکم سدهٔ سیزدهم.

۱ـ **انشای ابری** (دفتر دوم) :

در دیباجه پس از ذکر کامل نام خود میگوید ، تا به امروز که سال ۱۲۰۷ ه. (۲-۱۷۳۹م.). است آسایشی فراهم نشده، و چون روز بروز بدتر بود، به اصرار شاگردان سابق خود این دفتر را به دفتر اول «انشای ابری» ملحق کرده و آنرا «دفتر ثانی» نام نهادم. در دو قسمت: ۱ـ در تحریر اخلاص نامه های شوق‌ـ انگیز آتش ریز ، ۲ـ در نامه های معاملت آمیز ، خرد فرمان.

آغاز: بعد از حمد و ثنای خداوند پاک و نعت و درود صاحب لولاک . . . میگوید فقیر حقیر . . . ابراهیم بن . . . حافظ نصرالله بن . . . (ص ۱۵۸-

۲۲۶) - سپس بندی در هندسه، نامبوب گویا از دیگری ست (ص ۲۲۶-۲۳۳).

۲- منهاج الشعور:

در دیباچه نام و تخلص خود را آورده است، دستور نامه نگاری ست، در آن تاریخ ۱۱۹۹ ه‍. (۱۷۸۵-۴م.). بکار رفته که گویا روزگار نگارش باشد. با عنوانهای طبقهٔ اول، طبقهٔ دوم . . .

در هر طبقه عبارتهای متجانس و به گمان خودش خوش ترکیب را، برای بکار بردن در نامه نگاری آورده است: طبقهٔ اول در عبارت عظام (شاهان)، عبارتهایی که برای مردان بزرگ باید بکار رود، طبقهٔ دوم در عبارات امرای عظیم الشان، طبقهٔ پنجم در عبارتهایی که برای دوستان بکار می رود. عنوانهای دیگر: فصل در استحصال و دستک، فصل در نوشتن عرایض نیز دارد.

آغاز: بعد از ستایش و نیایش بدرگاه رب العالمین، و درود و ثنای بجناب سید المرسلین (ص) این جزوه‌ای ست موسوم به منهاج الشعور . . .، (ص ۲۳۵-۲۵۰).

۳- انشای ابری:

برای شاگردان خود، به نام «انشای ابری»، به سال ۱۲۰۴ ه‍. ۸۹-۱۷۹۰م. (چو از تاریخ ابری پرسی احوال - هزار و دو صد و چارش بود سال)، در پنج فصل نگاشته است (دیباجه). فصل ۱- نامه به عزیزان و خویشان، ۲- به یاران دوستی نشان، ۳- پروانجات و برزجات، ۴- استحصال دستکات کار و دستکات طلب سرکار (دولتی)، ۵- عرایض به خوانین و بزرگان، که این یکی را به ملاحظه متعلمان در پایان آورده است.

آغاز: حمد وافر و سپاس متکاثر، مر خالق هژده هزار عالم، و رازق اصناف امم را سزد که انشای هر ممکن دلیلی ست بر انشای کمال (ص ۲۵۳-۳۰۵).

3029 ۵۹۲۳: نستعلیق پخته، ۱۲۷۸ ه‍.ق. عنوان و نشان شنگرف، کناره ها موربانه زده.

1481

رسایل اعجاز : اعجاز خسروی

از امیر **خسرو دهلوی** (م ۷۲۵ھ. ۱۳۲۵م.) در پنج **رساله** و هر رساله در چند **خط** و هر خطی در چند **حرف**. رساله های پنجگانهٔ آن هر یک در یک مجلد چاپ شده است.

رسالهٔ ۱ـ مفردات و مرکبات ، ده خط ، ۲ـ مرتبات ، نه خط ، ۳ـ لطایف، دو خط ، ٤ـ بدایع معنوی ، پنج خط ، ۵ـ سوابق منشآت ، هفت خط. برای نمونه : رسالهٔ یکم در ده خط ، خط ۱ـ کیفیتی چند که نمودار آن ضروریست ، ۲ـ مفردات ، پنج حرف ، ۳ـ لطایف الفاظ نحو و تصریف و حروف ، ٤ـ نوادری از الفاظ و مصطلحات علوم ، ۵ـ الفاظ مصطلح در ترسلات قدیم و جدید ، ٦ـ مناسبت ترکیب الفاظ و القاب و اسامی که از اول نامه تا آغاز غرض آید ، ۷ـ در آغاز مضمونات و اغراض ، ۸ـ در ادعیهٔ قدیم و جدید ، ۹ـ در تاریخ ، ۱۰ـ در شرایط نسبت.

(نسخه های فارسی ۳ : ۲۱۰٦)

آغاز : بسمله. هذا الکتاب بفضل الله ذی الکرم. حرف اول از قلم نسبت یافت. الحمد الذی خلق القلم للمرقم.

3030 ٤۲۰٦ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ھ.ق. آغاز برابر نمونه، انجام افتاده، عنوان و نشان شنگرف ، رسالهٔ یکم است ، ۱۱٦ ص.

0

رقعات ابوالفضل : مکاتبات علامی

1482

رقعات الله جیو

در دیباجه از تاخت و تاز و تاراج دارایی مردمان می نالد و میگوید «عنقریب امام مهدی و شاه عیسی بر سر این معاندان فرود آیند». رقعه هایی ست به پدر ، به قاضی نور محمد ، لاله صاحب ، به مردمان و ساکنان کوت مانکتان و دوستان و آشنایانش ، که از رهگذر رویداد هایی را که در بردارند ارزشمند است.

آغاز: عرضه داشت فقیر پرتقصیر کنه کار ، امیدوار رحمت کردگار. به هزاران عجز و انکسار . . .

3031 ۴۳۳۹ : نستعلیق خوانا، ۲۶ الون ۱۹۰۱ بکرمی (۱۲۶۰هـ.ق.)، ش ۱ مجموعه (ص ۱-۳۲). در پایان نام الله جیو آمده است.

1483

رقعات امان الله

از **امان الله حسینی**، به خواهش ابنای روزگار (دیباجه). نگارنده ی «ام العلاج: ۲۰۱» و «دستور الهنود» و جز آن. از روزگار جهانگیر و شاهجهان.

نامه هایی ست با سربندهای «رقعه» : رقعهٔ اولی به خدمت اقبال پناه میرزا جلال الدین حسین نیشابوری دیوان صوبه کالنجر ، در سفارش درویشی. نامه‌هایی دوستانه و حاوی مطالب صوفیانه. چاپ شده است.

آغاز: حمد وافر خدایرا که یاقوت ناطقهٔ بی بهادر عقد انشای کبریای او بی بهاست ، و آفتاب طبیعت در آسمان بیان ثنای او لاغر چون سها . . . اما بعد ، میگوید محرر این رقعات امان الله حسینی.

بنگرید به : ریو : ۸۷۷ - بادلیان : ۱۰۹۵ - مشار ج ۲ : ۲۶۲۳.

3032 ۷٦٤٦ : نستعلیق پخته ، سدۀ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان نامه ها نانویس مانده ، انجام افتاده موریانه زده ، ۳۸ ص.

3033 ۷۵۸٤ : نستعلیق پخته ، سدۀ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، موریانه زده ، آسیب دیده ، انجام افتاده ، ۹٦ ص.

3034 ۷۲۷۲ : نستعلیق پخته ، سدۀ ۱۲ه ق. آغاز برابر نمونه ، ۱۰٦ رقعه است، رقعه ی یکم به جی القرشی، دوم به میرزا جلال الدین نیشابوری ست، عنوان و نشان شنگرف، موریانه زده ، باز سازی شده است، ٦۲ ص.

3035 ۷٤۳۷ : شکستۀ خوش ، سدۀ ۱۲-۱۳ه.ق. (ص ۱-٦۰) ، آغاز برابر نمونه ، ۹۸ رقعه است به شماره : ۱- به جلال الدین بیناپوری ، ۱۰- مولوی معنوی استادی به عذر خواهی ، ۲۰- بدیع الزمان، ۳۰- امین رازی در سفارش خدمتکاری ، ٤۰- محب با وفا سید مرتضی در قطع علایق عشق مجازی ، ۵۰- شیخ عیسی سرهندی ، ٦۰- میرزا اسلام ترکان ، ۷۰- شاگرد رمال . . . ، عنوانهای شنگرف.

3036 ۷۷۲۹ : نستعلیق شکسته آمیز، سدۀ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه، رقعۀ اول به میرزا جلال الدین حسین نوشاه پوری صوبۀ کاشغر در سپارش درویشی ، نسخه به چند خامه است و شاید ازیکی نباشد ، ٤۸ ص.

3037 ۲۱۹٦ : نستعلیق شکسته آمیز، سدۀ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه، جدولبندی یک راه شنگرف ، ۱٦ ص.

3038 ٤۷۹٤ : نستعلیق شکسته آمیز، سدۀ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوانها نانویس ، ۲۲ ص.

3039 ۷٦۳۲ : نستعلیق پخته ، نواب میر جنگ شجع الدوله ، ۱۹ شوال ۱۲۹۷ه.ق. آغاز افتاده: که صورت اخلاص او در آیینۀ خاطر . . .، عنوان نامهها به شنگرف ، موریانه زده و باز سازی شده ، ۳۷ ص.

3040 ۲۸۸٤ : نستعلیق پخته ، سدۀ ۱۳ه.ق. با تاریخ ۱۲٦٤ه.ق. در مجموعه، ش ۳ (ص ۱۲٤-۱٦۰) آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، محشی.

0

رقعات امان الله (واژه نامه)

در بخش واژه نامه ها گذشت.

1484

رقعات خاتم الکمال

منشآت مولانا **میر کمال الدین**، (م. ۱۱۳۲ه‍/۱۷۲۰م)، که پس از مرگ وی شاگرد او **لچهرام** ولد هرداس، در نه فصل گرد آورده بدین نام خوانده است: ۱- تهنیت نامجات، ۲- طلب اشیاء که بقصد از دیاد محبت و اخلاص و یگانگی نوشته است، ۳- رسید اشیاء که از دوستان رسیده است، ٤- سفارشنامه ها به احباب و برای ارباب حاجات نوشته است، ٥- جواب رقعات محبان، ٦- دعوت نامه ها به دوستان، ۷- مصحوب اشیاء برای دوستان، ۸- حکایتهای متنوعه و رقعات متفرقه، ۹- ریخته (اردو) و منظومه ها از قصیده و دو بیتی و رباعی و قطعه.

آغاز: بعد حمد موفور و ثنای نا محصور حضرت آفرینندهٔ بیچون که بیک کاف و نون سپنج سرای مشحون . . .

3041 ۹۱۱ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲ه‍.ق. در دیباجه نام گرد آورنده و تاریخ ۱٤۷/۱۱۳۲ه‍. برای مرگ نگارنده و چگونگی گرد آوری اثر آمده است با سرلوح زرین و متوسط، جدولبندی ٦ راه، عنوان و نشان شنگرف، فصل نهم در واقع دیوان سروده های او ست (ص ۷۹٦-۸٦۰)، ٤۳۰ برگ شماره دارد (تسبیحی ۳ : ۲٤٥-۲٤۷).

1485

رقعات شاه محمد

گویا شاه **محمد گهرتلی** صاحب (تسبیحی) قادری که مجموعه نامه های او بنام

«کارنامه» در دست هست. نامه هایی ست به کسان، با سربندهای «رقعه»، جواب رقعه به اخلاص منشی، رقعه بدوستی، رقعه به نواب امیدگاهی، رقعه به ملاذی، رقعهٔ عیادت، پروانه به خدام، رقعه به مخلص، رقعه به دانشمندی، رقعه به سعادتمندی، رقعه بدوستی در تعزیه، رقعهٔ تهنیت اعیاد . . .

آغاز: هـای زرین بال دولت و اقبال و طایر فرخ فال حشمت و اجلال، آن جلالت و ایالت مرتبت امارت . . .

3042 ٤٧٨ : نستعلیق خوش، ۱۲۱۸ھ.ق. آغاز برابر نمونه، با یک سرلوح الصاق، جدولبندی ٤ راه به زرو مشکی، کمند لاژورد، عنوان و نشان شنگرف، ۱۷۱ ص (تسبیحی ۲ : ٤٥٩-٤٦٠).

1486

رقعات طغرا

از **طغرای مشهدی** (م. کشمیر ۱۱۰۰ھ/۸-۱۶۹۹م). نامه های او ست به کسان به نثر آمیخته به نظم.

3043 ۲۰۸٦ : نستعلیق شکسته امیز، سدهٔ ۱۲ھ.ق. در «کلیات» او (ص ۲۳۵-۲۷۳)، نامه های او ست با عنوانهای رقعه، محشی.

1487

رقعات عالمگیری : کلمات طیبات

نامه های عالمگیر اورنگ زیب (۱۰٦۸-۱۱۱۸) است، به فرزندان و کسان خود.گرد آورنده پس از خطبه، به اختصار القابی که در سر آغاز نامه ها آمده است را توضیح داده است (مثلاً : مهین پور خلافت و فرزند سعادت توام کنایه از شاهزاده ی کلان سلطان محمد شاه عالم بهادر است . . . برادر نامهربان عبارت از داراشکوه است . . .) و نیز در دیباجه گوید نام نسخه «رقعات عالمگیری» است

ملقب به «کلمات طیبات».

آغاز: بعد از انشای ثنای پادشاهی که سلطنتش مصون از زوال و انتقال است، و پس از املای ستایش جهان پناهی که حلقهٔ بندگیش زینت گوش . . . پوشیده نماند که در این نسخه موسوم به رقعات . . .

3044 ۷۶۳۵ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ هـ.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، محشی. انجام افتاده ، ۱۵۸ ص.

3045 ۵٤۶۵ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ هـ.ق. **آغاز:** الهی از قلم شکسته و زبان خسته چه آید سپاس و ستایش . . . اما بعد ، مکشوف ضمیر . . . ، انجام افتاده ، موریانه زده باز سازی شده ، ۵۱ ص.

3046 ۷۵۹۷ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳ هـ.ق. آغاز و انجام افتاده ، عنوان و نشان شنگرف ، موریانه زده ، ۱۸ ص.

3047 ۲۸۸٤ : نستعلیق پخته . خدا بخش ولد مولوی عبدالکریم ساکن نوبسته ، ۲۹ شعبان ۱۲۶٤ هـ.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۳٤-۱۲۲) ، در دیباجه نام گرد آورنده نیامده است . و کتاب به نام رقعات عالمگیری ملقب به کلمات طیبات است.

1488

رقعات فاروقی

از آخوند **محمد صاحب فاروق.** (نگارندهٔ : قلیل البضاعه ، در همین بخش) نمونه نامه هایی ست برای آموزش نامه نگاری ، با سربندهای «رقعه» . . . طرف در آنها معین نشده است.

3048 ۶۹ : ثلث و شکسته و تحریر ، سدهٔ ۱۳ هـ.ق. عنوانها شنگرف ، جدولبندی ، راه ، ٤۶ ص (تسبیحی ۱ : ۲۱۵-۲۱۶).

1489

رقعات منیر : نامه ها

از ابوالبرکات **منیر لاهوری ملتانی** (م. ۱۰۵۴ ه./۱۶۴۴ م.) مجموعه نامه های او ست و جز «انشای منیر» است و در آن (ص ۱۰ و ۸۲ نسخهٔ ۲۲۲۸) از سال ۱۰۵۰ (۱۶۴۰ م) که این «رقعات» را گرد آورده سخن رفته است.

3049 ۱۸۴۹ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. **آغاز :** رقعه. قلم گوهر فشان از آن سجدهٔ شکر بجا می آورد که این هایون نامه . . . ، نشانه ها شنگرف. ۱۱۱ برگ شمار دارد.

3050 ۲۲۲۸ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. آغاز افتاده : عرایس فکر نکته سرای سخن ، انجام نیز افتاده است : باریک گشته اند و از ناتوانی حبابی ، عنوانها نانویس مانده ، در ص ۱۰ و ۸۲ از سال ۱۰۵۰ ه که سال گرد آوری نامه هاست یاد شده است ، ۱۸۲ ص.

1490

رقعات ناشناخته : نامه ها

مجموعه نامه هایی ست ناشناخته. یکی نیستند. بیشتر برای آموزش رو نویس می شده اند.

3051 ۵۲۷۹ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ ه.ق. آغاز و انجام افتاده. **آغاز :** تمهٔ شاد روان سلطنت و اقبال . . .، ینک چند عنوان : مکتوب به حضرت شیخ الاسلام ، رقعه بیکی از فضلا ، کتابت شیخ الاسلام قطب الدین محمد ، کتابت هایون به رستم بیک ، کتابت هایون به میرزا فرخ یسار ، مکتوب هایون به خواجه عطاء الله ، کتابت که به شعر نوشته ، کتابت به باقر شاه نجم الدین ، کتابت اعلی که به یعقوب بیگ نوشته ، رقعه به جناب پهلوان محمد کشتی گیر . . . ، عنوان و نشان و جدولبندی یک راه شنگرف ، ۳۸ ص.

3052 ۵۷٤۸ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. نامه های ست برای آموزش گرد آمده آمیخته به نظم، با سر بندی های «نوعی دیگر» یک صفحهٔ آغاز نو نویس است که شاید الحاق باشد . آغاز : بعد از حمد حضرت آفرید گاری که آفرینندهٔ سخن بر زبان و منشی عقل در انشا . . .، در ص .ع. به خامهٔ تازه «مجمع المقاصد» نامیده شده است ۰ ۳۹ ص.

3053 ۷۳۷۹ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. نخست چند نامه است ، سپس فرمان قضاء شهر کابل به غیاث الدین محمد، فرمان کوتوالی محمد باقر برای شهر دولت آباد ، فرمان مدد معاش ، فرمان در بارهٔ صوبهٔ ملتان برای عبدالستار ، باب سیوم در شرح اصدار پروانجات دیوان اعلی رعایای پرگنهٔ رحیم آباد ، . . . باب چهارم عرایض . . . باب پنجم نامه های که ابنای روزگار بیکدیگر نویسند . . . (ص ۱-۹٤) ، سپس رسالهٔ عرفانی آغاز و انجام افتاده (ص ۹۵-۱٤٦).

3054 ۷٦۸۵ : شکسته نستعلیق ، سدهٔ ۱۲ه.ق. نامهای : شیرافگن خان ، آقا محمد ، نواب عبدالمجید خان میرزا عبدالرحیم ، عماد الدین ، محمد طاهر خان ، عبدالقادر خان ، نواب محمد قلی خان ، مهابت جنگ ، اسحاق خان ، مولانا عبدالعظیم و جز آنها ، نام جایها : تاج گنج ، آب چنبل ، عظیم آباد، ملتان ، بهکر . . . ، آغاز وانجام افتاده. آغاز : در اینجا بود قریب است. . . ، جدولبندی ۳ راه ، ۲۸ ص.

3055 ۳۹۱۲ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز : یا من تو حد ببدایع الابداع والانشاء ، و تفرد باجراءالقلم . . . جواهر زواهر مقال که واسطهٔ . . .، نامه هایی ست به نثر آمیخته به نظم، سنگین ، باعنوانهایی وکسان : من گیلان الی شام ، به احدالافاضل من الوزراء ، کتب من مکه الی جناب اخیه بالگیلان ، الی خواجه عبیدالله ، الی الامام العارف صدرالدین الرواشی، الی مولانا عبدالرحمان الجامی ، الی السلطان الاعظم ابو سعید گورگان ، الی السلطان الاعظم محمد بن مراد بیک الرومی ، علاء السلطنهٔ گیلانی . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ٤ راه و کمند بندی شده، ۱۱۰ ص.

3056 ۷۵۱۹ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز و انجام افتاده. آغاز . . . کشیدن، از هزار یکی و بسیار اندکی . . .، نامه هایی ست به خانخانان، آغاز یکی از آنها : اگر نقوش مصور همه ازین جنس اند ، بخواه دیدهٔ بینا ، خنک تن اعمی . . . ، محشی ، موریانه زده ، ۱۸ برگ.

3057 ۷٦۵٦ نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز و انجام افتاده : آغاز . . . رفته بود قاصد پیش ازو . . . ، نامه هایی ست از روزگار اکبر پادشاه (۹٦۳-۱۰۱٤) در صفحه ی پایان آمده ناظم دینی و دینوی علامی شیخ ابوالفضل که از دمسازان بزم عرفان است . . . ، موریانه زده ، ۱۲۰ ص.

3058 ۷٦۸٦ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز و انجام افتاده. آغاز: . . . از دفتر رحمت گردد و درخواست . . . ، نامه هایی ست به ابوالحسن بیگ ، لچهمی سنگه ، فیض الله خان ، محمد اسحاق به مقامهای : راجپور ، کرانا ، سهارنپور ، چهچر ، جلالپور ، منهبل ، . . . موریارنه زده ، ٤۵ ص.

3059 ۳۳۱۱ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، گویا نگارنده هندو بوده و در پنجاب نگاشته شده ، نخستین نامه : بخدمت لاله لکهیت رای میرساند که استماع مژدهٔ دلگشای فتح و فیروزی بنده. . . دومین نامه : بخدمت مهتر دلو مل. عرضه داشت کمترین عبودیت سرشت فلان آداب تسلیمات بندگانه بکمال خضوع . . .، عنوانها شنگرف، ۱۲۸ ص.

3060 ۷۷۲۹ : نستعلیق شکسته آمیز ، سه نویسنده ، سدهٔ ۱۲ه.ق. نامه هایی ست به میرزا جلال الدین حسین دیوان کاشغر ، مولانا قریشی ، خواجه ظهیر الدین ، اعلی حضرت شاه جهان ثانی و جز آنها ، میانه ها افتاده ، آغاز : حمد وافر خدایرا که یاقوت . . . ، ٤۵ ص.

3061 ۷٤٤۵ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. ش ۵ مجموعه «رسایل ظهوری» (ص ۱۰۵-۱۷۰) آغاز افتاده : سؤال کردند، محققانه جوابی گفت . . . ، نامه هایی ست : به خواجه علی ولد ملک التجار ، رقعه اخری در جواب رحمت الله به گیلان، رقعه شعر، رقعه عربیه، به بعضی از سلاطین که از اولاد امیرالمومنین عمر است ، به قاضی زاده روم ، به یکی از اصدقاء متوطن در بحرون اعنی هرمز ، به قاضی عیسی، در جواب شروان شاه ، به بعض از مشایخ هند ، در جواب شیخ معین الدین ولد شیخ صفی الدین ، سید نعمت الله ، خواجه میر حسن ، مولانا منشی ، سید عبدالوهاب ، سید احمد لالی ، سلطان حسن ، خواجه مجدالدین محمد، سلطان روم، سفارشنامه، سلطان جهانشاه ، سلطان جهان شاه که حقیقی تخلص می کرده، سلطان محمد روم.

3062 ۷۷۸۸ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز و انجام افتاده، موریانه به شدت آسیب رسانده ، ٤۰ ص.

3063 ۵۹۷۵ د : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۳ ه.ق. با تاریخ ۱۲۹۵ ه.ق. در مجموعه (ص ۳-۷۸). عنوانها نانویس. نامه هایی ست برای آموزش نامه نگاری.
آغاز: سپاس تقدس اساس لا احصی نماس جهان آفرین خالق را . . .

3064 ۷۲۰۸ : نستعلیق خام ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. (ص ۱-۲۸) ، نامه هایی ست نا مرتب برای آموزش انشاء ، عنوانها نانویس. سپس دعا ها (ص ۲۹-۱۴۴).

1491

رقعات نصیرای همدانی

نصیرای همدانی (م ۱۰۳۰ ه/۲۰-۱۶۲۱ م).

3065 ۶۷۹ : نستعلیق شکسته آمیز ، ۱۲۲۳ ه.ق. در «گلدستهٔ معنی» (ص ۹۰۵-۹۲۵)، آغاز : رقعهٔ ملا نصیر همدانی برای محمد هادی ولد آقا رضای زابلی نوشته. سبق. . . ورق گل دارم. نام پاکتراز دیدهٔ بلبل دارم. . . ، و یکی نیز برای محمد خان فیروز جنگ ، به میان محمد عابد ، شکایت به یکی از دوستان ، به ملا ذهنی ، به حافظ داود که بیمار بود. نسخه مصور و زرین.

1492

سراج الطالبین

از شیخ **احمد** بن محمد قریشی عباسی ، از مردم **قصور**. برای فیض پیران بلغای و مطالعهٔ شاگردان مکتب گرد آورده ، بنام «**سراج الطالبین**» نام نهاده است (دیباجه).

نمونه نامه هایی ست به طرف : پدر ، پسر ، برادر کلان ، برادر خرد ، مادر ، خواهر ، خاله ، خالو ، عمو ، عمه ، سید ، خان حاکم، پادشاه . . . اسناد برای فروش کنیزک و غلام ، طلاق ، فروخت باغ . . . ، در سند فروش کنیزک

پانزده سالهٔ سالم بها ۳۰ روپیه آمده است.

آغاز: بعد از حمد و افرو ثنای متکاثرهٔ رب العالمین ' و درود نامحدود . . . فقیر شیخ احمد بن شیخ محمد قریشی عباس ساکن قصبهٔ قصور . . . مسمی به سراج الطالبین نموده شد.

3066 ۷۶ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان کبود ، ۳۸ ص (تسبیحی ۱ : ۲۲۷-۲۲۹).

1493

سرنامه ها

سرنامه نامه هایی ست برای اشخاص با مقامات گوناگون، نامبوب، بدون دیباجه.

3067 ۱۱۸۲ : شکسته نستعلیق پخته ، در بیاض نوشتهٔ ۱۲۵۰ه.ق. (ص ۱۷-٤۲) باعنوانهای سر نامه برای ، سرنامه برای.

3068 ۳۶۶۹ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۰-۱۸) ، القاب و سرنامه ها ست ، با عنوانهای : به سلاطین نویسند ، سلاطین به سلاطین ، القابی که شاهزاده به شاهزاده نویسد ، القابی که بیگم به بیگم نویسد . . . منجم ، طبیب ، قاضی ، عالم ، سپاهی ، بزار ، رنگرز . . . .

0

صحایف لطایف

سهارنپوری ' در بخش نثرهای ادبی خواهد آمد.

1494

ضروریات نامه نگاری

در پایان آمده : تمام شد فقیر حقیر امان. که گویا نگارنده نیز باشد. بدون

دیباجه و ابواب، عبارتهای مسجع و مقفی و متحد المعنی را برای آموزش نامه نگاری گرد آورده است، مثلا : حسب الحکم، حسب الامر، حسب النوشتهٔ عنبر سرشته، حسب الارقام، حسب النگاشته . . .، از نظر بررسی تاریخ آموزش زبان فارسی در شبه قاره سودمند است.

آغاز : بسمله. ضروریات، بالضروره، ضرورت، که آرایش عبارات سخن و زیبایش.

3069 ۴۵۳ : نستعلیق شکسته آمیز اردو. سدهٔ ۱۲ ه.ق ش ۳ مجموعه (ص ۱۵۰-۱۶۵). عنوان و نشان شنگرف.

1495

طرب الصبیان : انشای . . .

از **نور محمد**، به خواهش یاران، به روزگار جهانگیر (۱۰۱۴-۱۰۳۷ ه.ق.) :
به دور شاه نور الدین جهانگیر - شد این نامه به نوک کلک تحریر.

مجموعه نامه هایی ست برای آموزش.

آغاز : بعد از حمد بیعدد مر حضرت واحد الصمد، و درود نامعدود بر حضرت . . . چنین گوید احقر العباد نور محمد، که چون حاجت.

3070 ۷۲۷۸ : نستعلیق پخته شکسته آمیز پخته، علی محمد حومتی، یکشنبه، ۱۰ بدرو (؟) ۱۲۹۶ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۳۰)، محشی، کتاب درسی بوده.

1496

ضوابط : ضوابط هفتگانه

از **سید علی نقی خان** بن سید حشمت علی، که در **ساندی** می زیسته است،

و میگوید برای مبتدیان این «هفت ضابطه» را نگاشتم.

ضابطهٔ ۱ـ کیفیت تحریر خط و کمیت مراتب و اسباب تفاوت مراتب، ۲ـ تفصیل مراتب به اعتبار هر یک از اسباب، ۳ـ القاب و مقدمهٔ القاب و ادعیه و خاتمهٔ نامه ها، ۴ـ تحیت و اشتیاق وغیره، تمهید قبل از آغاز مطلب، دع بعض تکلفات، ۵ـ در نوشتن مکتوب الیه و مکتوب منه، ۶ـ در استعارهٔ بعضی افعال، ۷ـ در الفاظ متعلق به لفافه و تنبیه بر فواید جداول.

آغاز: حمدله. صلات. بعد، چنین گوید احقر العباد سید علی نقی خان بن سید حشمت علی متوطن ساندی، که در عقل . . .

3071 ۵۷۵۶: نستعلیق شکسته آمیز، محمد شاه مدرس، ۱۹ نومبر ۸۵۹ (۱۸۵۹م./۱۲۷۵ه.ق.؟). در کلفون بنام «هفت ضابطه» نامیده شده است، ۱۹ ص.

0

عجوبهٔ مرغوبه

در ص ۱۱۹۸ آمده است.

1497

قبالهٔ فروخت

قبالهٔ فروخت زمین، فروشنده حاجی عبدالطیف خان کاکا بن عبدالسلام ساکن قریهٔ کوه‌کران. خریدار نور محمد خلف تیمور قلیخان. تاریخ سند ۱۲۸۰ه. (۱۸۶۳م.).

3072 ۱۹۳۱: نستعلیق شکسته آمیز، نسخهٔ اصل مؤرخ ۱۲۸۰ه.ق. یک برگ با امضاهای خوانا و ناخوانا.

1498

قلیل البضاعت

از آخوند **محمد صاحب فاروق**. منشآت ادبی ست برای آموزش نویسندگی و نامه نگاری (و از هموست : رقعات فاروق ، در همین بخش).

آغاز : الهی عاقبت بخیر باد ، جهان جهان نیایش ، و عالم عالم ستایش ، سزاوار صانعی که پیکران انسانی از کتم.

3073 ۷۱ : شکسته ناپخته، حکومت رای ولد منشی تیک چند، ۱۲۸۰ ه‍.ق. عنوان و نشان و جدولبندی شنگرف ، ۸۸ ص.

1499

قواعد انشاء

از سید **مهدی علی** متخلص به **امامی** ، بنام میرزا حسام الدین حیدر خان بهادر حسام جنگ متخلص به نامی ، و میرزا سیف الدین حیدر خان بهادر سیف جنگ ، بنام «قواعد انشا» ، در پنج رساله نگاشته است :

۱- کیفیت انشا ، در دو مکتوب : مکتوت یکم در توضیح و تعریف انشا ، دوازده فایده. دوم در تلویح ، در دوازده قاعده ، ۲- در جدول فقرات عرایض و مکاتبات با اهل مراتب. (در این رساله نامه ها را به مرتبهٔ اعلا ، اوسط ، ادنی رده بندی کرده است ، و آنگاه هر یک را در جدولهایی نشان داده است) ، ۳- در نثر و نظم عربی که در نامه نگاری بکار آید ، در دو مکتوب : مکتوب یکم آیتها و حدیثهای عربی ، دوم در سروده های عربی ، ٤- سروده های فارسی که در نامه نگاری بکار آیند ، در دو مکتوب : یکم ابیات ، دوم مصرعها. ٥- مبیضات ، نمونه نامه ها برای نامه نگاری. در دو مکتوب : یکم عرایض ، شقجات ، دوم مکاتبات متفرقه : در بیان اشتیاق ، شکایت ، رسید هدیه ، سفارش، تهنیت، تعزیت،

آغاز : انشای حمد منشی سحاب ثقال از دبیر فلک متعذر و محال، پس انسان ضعیف البیان را . . .

در پایان منظومه ای ست که نگارنده کارهای ادبی خود را تا چهل سالگی گزارش کرده است ، به عمر چهل ساله ایدوستان ـ بیارامتم هشت باغ جنان : ۱ـ زبدة الغرایب ، (شده سال تاریخ آنهم غریب : ۱۲۱۲ ه ؟) ، ۲ـ مجمع الغرایب ، ۳ـ میزان ، در صرف ، ۴ـ سیفیه در مسایل فقهیه ، ۵ـ سیاق ، در فن سیاق ، ۶ـ احکام اموات ، ۷ـ فواید الانسان ، ۸ـ رسالهٔ طغرائیه ، در فن طغرا نویسی.

3074 ۳۴۳۰ : شکستهٔ پخته ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، در پایان در خاتمه منظومه ای ست در شرح نگاشته های خود ، ۲۰۷ ص.

0

کلمات طیبات : رقعات عالمگیری

1500

گلبهار

از **محی الدین**. نمونه نامه هایی ست ادبی، منشیانه، به نثر آمیخته به نظم مسجع. بدون باب و فصلی. نام کتاب و نگارنده در دیباجه آمده است ، سپس نامه ها آغاز می شود : رقعه به صوب مرشد ، به صوب برادر ، به طرف خان، به طرف بزرگ خط دیگر ، خط به دوستی ، خط دیگر، به طرف سید، به طرف دیوان، به طرف برادر . . .

در خاتمه آمده است : از مدد پیر **اکرم شاه ـ گلبهاری** نموده ام انشا . . .

آغاز : گوناگون نیایش و ستایش مر خدای را که خرد بخش و آفرین سخن

و صورت نما . . . بعد از آن درود نامحدود بر آن عاقبت محمود . . . اما بعد از آن پر تقصیر شاکر ، محیی الدین.

3075 ۱۲۰۹ : نستعلیق شکسته آمیز ، میان خدا بخش ، سه شنبهٔ ۹ ذیحجه ، ۱۲٤٥ﻫ/۲۰ ماه چیت ۱۸۸۷ ب بکرمی. ش ۱ مجموعه (ص ٤-۹۱)، عنوان و نشان شنگرف ، آغاز برابر نمونه.

1501

گلدستهٔ قوانین

از غلام قادر ، که از ناموافقی روزگار که مند است و غزل حافظ را برای آرامش خاطر خود یاد می کند : این چه شور است که دور قمری بینم . . . طوق زرین همه درگردن خر می بینم. در یازده باب : ۱- تشریح قوانین متقدمین حروف مفرده ، ۲- تبدیل حروف ، ۳- تعریف و قوانین انشا ، ٤- نرقیم عبارات به طریق تواتر، توالی و القاب ، ۵- رقعه های معمولهٔ روزمره ، ٦- صنایع انشا ، ۷- توقیعات ، دو فصل : صکوک و سجلات شرعیه ، اسناد و خدمات ، ۸- علم سیاق ، ۹- علم توافی ، ۱۰- علم عروض ، ۱۱- در خاتمه.

آغاز : گوناگون ستایش مر قادری ست که و هو علی کل شیء قدیر ، از جمله صفات او و نوع نوع نیایش خالقی ست . . .

3076 ٦۲٥۱ : نستعلیق پخته ، احمد یار ، ۱۹ رجب ۱۲۹۷ﻫ.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۷۰ ص.

0

گلستان : انشای غلام محمد

1502

گلشن عنایت

از **عنایت الله کنبوه لاهوری** (م ۱۰۸۲ یا ۱۰۸۸ ه./۱۶۷۲ یا ۱۶۷۸م.). نگارندهٔ «بهار دانش». گرد آوری آل محمد صالح ، نگارندهٔ «بهار سخن» که پیش از این از آن یاد شد.

در دیباچه آمده است : نامه های عنایت الله که در اوقات مختلفه بدوستان و بزرگان روزگار نگاشته و پراکنده افتاده بود ، برخی از من خواستند که آنها را در اختیار شان گذارم ، من آل محمد صالح که با آن بزرگوار نسبت هم گوهری دارم ، آنها را در ۱۰۷۲ ه./(۱۶۶۱م.) گرد آورده ، بنام اورنگ زیب (۱۰۶۸-۱۱۱۸ ه.ق.) ساخته ، بنام «گلشن عنایت» نامیدم.

آغاز : به توفیقش سخن کردم چو آغاز - زبانم شد به حمدش نکته پرداز . . . حمدی که میزان ذهن محققان دقایق نطق از سنجیدن آن به عجز و قصور معترف . . .

بنگرید به : نسخه های فارسی ۳ : ۲۱۱۵.

3077 ۵٤۹۰ : نستعلیق پخته ، عبدالرحیم، دو شنبه ۱ صفر ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. پاس خاطر برخوردار غلام رسول ، آغاز برابر نمونه ، ۲۰۹ + ۲ص.

1503

مجمع الانشاء

از **محمد امان** (و جایی دیگر : محمد امین «فهرست جامع») **بنی اسرائیلی** ، که مدتی در خدمت راجا راحت رای، مکرمت التیام رای دکنی رام، سرگرم کسب علم بود، پس از مرگ آن استاد ، این را نگاشته «مجمع الانشاء» نامیده است (دیباچه). دربارهٔ تاریخ نگارش ماده تاریخی یاد کرده است : عقل انشا نمود تاریخش - سلک چید

جواهر منثور. در سی فصل : ۱- تمجید و توحید قادر ، ۲- مناجات بجناب غوث اعظم ، ۳- نعت رسول و منقبت اصحاب و لایت ، ٤- عنوان بیاض، ۵- رقایم نصایح شمایم، ٦- فرامین ، ۷- تقدیم مراسم تهنیت ، ۸- شکر از عطا ، ۹- سفارش، ۱۰- استدعای اشیاء . . . ، ۱۵- تمنا و طلب ، ۲۰- سؤال و جواب از هر باب ، ۲۱- رنگینی سخن از هر فن ، ۲۲- ارسال تحف و هدایا ، ۲۳- عیادت، ۲٤- لوازم تعزیت ، ۲۵- شکوهٔ ارباب سخن از هر فن ، ۲٦- صحایف پر ظرایف ، ۲۷- مناظرات ، ۲۸- بدایع پر صنایع ، ۲۹- استعفای خطایا ، ۳۰- غمخواری و غمگساری.

آغاز : منشاء نشو و نمای نهال انشاء ، انشای ثنای انشا طراز بی همتهایی ست که چمن چمن . . .

3078 ۷۵۵٤ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان و جدولبندی یک راه شنگرف ، به شدت سوریانه زده ، پیرامون ۲۰۰ ص.

1504

عجوبهٔ مرغوبه

از ناشناس ، که نام او در باقی ماندهٔ دیباجه نیامده است ، بروزگار اورنگ زیب عالمگیر (۱۰٦۸-۱۱۱۸ ه.ق.) ، بعضی رقعات عطر انگیز حضرت امیر را انتخاب نموده، جهت دریافت فهمیدگی، در بیست عجوبه‌گرد آورده، عجوبهٔ مرغوبه نامیده است (دیباجه). اعجوبهٔ ۱- (گویا مناجاتها) ، ۲- نصایح . . . و دیگر عنوانها نانویس مانده است.

آغاز : ایزد فیاض فیض بخش نورش پذیر (؟) دارندهٔ کاینات و برارندهٔ موجودات واهب العطایات . . . بعد از حمد و ثنای صنع آرای . . .

3079 ۸۰٤۸ : شکستهٔ پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، قسمتی از

پایان دیباچه و آغاز عجوبه ی یکم افتاده، انجام نیز افتاده، بسیاری از عنوانها نانویس، موریانه زده، در خرداد ۱۳۵۷ خ. خریداری شده است، ٤۷ برگ شمار دارد. اندازه کوچک.

0

مختار الاختیار علی مذهب المختار

هروی. در بخش فلسفهٔ عملی گذشت.

1505

مخزن عنوان

سل (؟) سنکه پور **کشن داس** سهونی **لاهور** (بنگرید: ادبیات فارسی، میں کا حصه، سید عبدالله، واژهٔ: کشنداس لاهوری ص ۸٦). از روزگار شاهجهان پادشاه (۱۰۳۷-۱۰٦۷ ه.ق.) و وزیرش سعد الله خان. در ۸ فصل، بدین نام، به سال ۱۰۵۱ ؟ نگاشته است: گفت خرد کز ره تاریخ سال - «مخزن عنوان کان» خود.

آغاز: سپاس عالی اساس و ستایش بیقیاس نقاش تصاویر حکمت از پی.

3080 ۳۸۱٤ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۲۲۹-۲۵٤)، انجام افتاد، عنوانها نانویس مانده.

1506

مراسلات

از **بدها** ولد نور محمد فرزند محمد زمان متولد قریهٔ اتهوال پرگنهٔ ملوکی که

در دیباچه زندگینامهٔ خود را از کودکی تا چهل سالگی می آورد ، واینکه مدتی نوکری سرکار فیض مدار احمد خان شاهنچه باشی را می کرده ، سپس به قصبهٔ احمد آباد رفته ، از آنجا به دریای جهلم خدمت محمد اکرم منشی رسیده و علم فقه آموخته است، و پس از سیاحتهای بسیار در امصار و قصبات به سوداگری پرداخته و چون عمر به چهل رسید «مراسلات» خود که به ابنای روزگار نوشته بود را، در این دفتر گرد آورده است (دیباجه). و تاریخی که روزدرش را بدست بدهد نداده است در چند باب :

باب اول که دوست به دوست نویسد ، خط به طرف خرد ، نامهٔ عاشق به معشوق ، جواب معشوق ، خط زن به طرف شوهر، شوهر به طرف زن، شاگرد به استاد ، جواب استاد ، پسر به پدر . . . باب دوم در تمسکات و پروانجات . . . باب عرضی ها . . .

آغاز : ستایش و نیایش که از مبادی انکشاف صبح ایجاد از قوه به فعل آمده و می آید ، مر احدی را که احدست اومبرا . . .

3081 ۵۷۹۱ : نستعلیق پخته ، معظم الدین ، ۲۶ رمضان ، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه‍.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان و جدولبندی ، راه شنگرف ، ۷۰ ص.

1507

مرغوب القلوب : انشای . . .

از میرزا **ابوالحسن** ولد شیخ میر حسن، از جملهٔ ایلات صوبهٔ **ملتان**، به هنگامی که در دارالسلطنهٔ آگره می بود ، به خواهش دوستان که می گفتند تو روزگاری دراز میرزایی دستگاه نواب غلام احمد خان را می کردی، لازم است دستوری برای ما بنگاری، این سطور «مرغوب القلوب منفعت اسلوب» را، در هفت باب نگاشت: ۱- نامه های سلاطین، ۲- فرمانها، ۳- پروانجات، ٤- نوشتن عرایض، ۵- نامه های که ابنای روزگر به یکدیگر نویسند، ٦- خط و قبالهٔ شرعی، ۷- دستک و سرنامه.

آغاز : ستایش بیقیاس و نیایش تقدس اساس مر حضرت جناب کبریای.

3082 ۶۵۰ : نستعلیق شکسته آمیز ، با تاریخ ۱۲۶۹ه.ق. به همین خامه در مجموعه (ص ۱-۵) تنها دیباجه و فهرست بابهاست. نام کتاب تلویحاً در دیباجه آمده است.

1508

مرغوب القلوب : انشای . . .

از ناشناس که برای برادر زادگان غلام رسول و محمد عالم ، بنام «انشای مرغوب» در ۲۲ ذیقعدهٔ ۱۲۵۲ه/۱۸۳۷م. نگاشته است [دیباجه].

آغاز : بسمله. برادران حسن کرداران میان محمد حسن و محمد حسین که بلغهم الله تعالی ایابهم فی بیتهم.

3083 ۳۹ : شکستهٔ تحریری ، ابراهیم ساکن موضع دهری شاهان تهانه سنگ جانی راولپندی ، ۱۲۵۲ه.ق. ٤٤ ص. (تسبیحی ۱ : ۳۵-۳۷).

1509

مطلوب المنشی

از ناشناس ، که نام خود را در دیباجه نیاورده است. به سال ۱۲۳۳ه. (۱۸۱۸-۷م.). (خیرات جد جید) به نثر آمیخته به نظم ، برای آموزش کودکان ، در چهار چمن نگاشته است : چمن ۱- مکتوبات ، ۲- رقعات ، ۳- سجل شرعیات ، ٤- فی اللفافه و سرنامجات.

آغاز : حمد و سپاس بیحد و بیقیاس منشی حقیقی را که هفت افلاک رقعه ای ست از قلم قدرت او . . .

3084 ۱۲۰ : نستعلیق و تحریر پخته ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. با مهر کنندهٔ ۱۲۸۰ ه.ق. آغاز برابر نمونه . ۶۶ ص (تسبیحی ۱ : ۵۹۵-۵۹۷).

1510

مفید الانشاء

از **لچهمی رام دهلوی** (م ۱۲۳۰ ه‍/۱۸۱۵ م.). به سال ۱۲۲۴ ه.ق. در چهار فصل و یک خاتمه نگاشته است (دیباچه).

فصل ۱- مکاتبات ، ۲- مضامین خیالات ، ۳- متفرقه عبارات ، ۴- مستجمع فقرات ، خاتمه در شرح فرامین و نشان و اسناد.

و از هموست «وجیزة الانشاء».

آغاز : مفاد انشای دلگشای به فیض افادت حمد منشی مستفیدان معنی شناس ... چنین گوید ... خاکسار منزوی لچهمی رام دهلوی.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۳ : ۲۱۱۹.

3085 ۸۳ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، انجام افتاده ، ۹۶ ص (تسبیحی ۱ : ۶۱۲-۶۱۴). غ.

1511

مکاتبات علامی : انشای ابوالفضل

از **ابوالفضل علامی** بن مبارک (م. ۱۰۱۱ ه‍/۲-۱۶۰۳ م.) در سه قسمت : ۱- نامه ها و فرامین که از زبان حضوت شاهی (اکبر پادشاه) به بزرگان جهان نوشته ، ۲- نامه ها که خود به خواقین و بزرگان جهان نوشته است ، ۳- منشآت او از بیاضها و ماده تاریخها و جز آنها.

از دیباجهٔ آن بر می آید ، که خواهر زادهٔ علامی ، بنام عبدالصمد بن

افضل محمد، پس از مرگ وی به سال ۱۰۱۵ ه. (۱۶۰۶م.). (مکاتبات علامی) آنرا گرد آورده است.

آغاز دفتر ۱: گوناگون نیایش مر داوریرا سزد که وجود بشر را از کارخانهٔ عنایت. **آغاز دفتر ۲:** عرضه داشت کمترین بنده‌ها ابوالفضل بعنایت ایزدی و توجه شاهنشاهی. **آغاز دفتر ۳:** یا فاتح ابوب علوم و حکم، یا رافع اعلام . . . و بعده فهذه تحفة فتحیه و هدیة اقبالیه، بمنزلة الذی.

3086 ۱۰۵٤ : نستعلیق پخته، الله جو یار، ۱۰۱۸۰ ؟ (۱۰۱۸ه.ق؟)، آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، موریانه به کناره ها آسیب رسانده، ۱۹۱ ص.

3087 ۳۰۳٤ : نستعلیق پخته، احسن الله، شنبه ۱۷ع۱/۲۸ (۱۰۲۸ ه.ق؟)، هر سه دفتر است، آغاز هر یک برابر نمونه، جز نخستین که افتاده: که در خلوت سرای دل . . .، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف، ۵۸۶ ص.

3088 ۲۵۲ : نستعلیق پخته شکسته آمیز، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز برابر دفتر یکم، عنوان و نشان شنگرف، هر سه دفتر است، ۱۶۶ ص، (تسبیحی ۱ : ۲۱۸-۶۲۱).

3089 ٥٤۰ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۱ه.ق. دفتر سوم است، آغاز افتاده: باین تحفه بنگری تفسیری دلکشی ست موشح به نام شاه و تاریخ و نام او شده «تفسیری اکبری». . .، عنوان و نشان شنگرف، ۶۷۲ ص (ف. تسبیحی ۲ : ۵۶۲).

3090 ۱٤۸۲ : نستعلیق پخته شکسته آمیز، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز برابر دفتر یکم، عنوانها شنگرف، بخشهای آغاز محشی به آنچنانکه نشان می دهد کتاب درسی بوده، ٤۲۰ ص.

3091 ٤۳۹۳ : نستعلیق شکسته آمیز، ۲۷ ذیحجهٔ ۲۷ جلوس والا، سدهٔ ۱۱ه.ق. عنوانها نانویس مانده، آغاز افتاده: تفسیر دلگشایی ست موشح بنام شاه - تاریخ و نام او شده تفسیر اکبری، موریانه زده، ۲۱۸ ص.

3092 ۷۵۳۲ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز افتاده: آن گروه را

از بادیهٔ ضلالت . . . دیباچه تفسیر سورهٔ فتح ، که در نسخهٔ بالا از آن یاد شده در ص ۸۸ نسخه آمده است ، دیباچهٔ کچکول خرد در ص ۹۷ ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه ، انجام افتاده ، ۱۰۲ ص.

3093 ۳۰۱۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. دفتر ۲ و ۳ ، آغاز آنده برابر نمونه ها ، عنوان و نشان شنگرف ، ۱۷۶ ص.

3094 ٤۳۰٦ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. دفتر ۱ و ۲ است ، آغاز و انجام افتاده ، جدولبندی و کمند به لاژورد و رنگها ، عنوانها شنگرف ، آغاز : و جانبازان بساط معرفت وکمال را پروانهٔ جمال جهان آرای خود گردانید . . .، آغاز دفتر ۲ یک سرلوح جوهری دارد.

3095 ۷۵۹۲ : نستعلیق آردو ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز پس از دیباچه و انجام درمیانه های بخش سوم افتاده ، نسخه موریانه زده است و برای احتراز از آسیب بیشتر صفحه شماری نشده ، عنوان و نشانها شنگرف.

3096 ۲٤۰۳ : نستعلیق تحریر آمیز ، سلخ رجب ، سدهٔ ۱۲ه.ق. دفتر سوم است. **آغاز** : آغاز دفتر سیوم مشتمل بر خطبه و اختتام و انتخاب کتب و بیاضها و نثرهای دیگر از منشآت علامی ، معروض رای عقد گشای اهل قبول ، و مرفوع ضمیر دقایق پذیر ، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف ، محشی ، ۱٦٦ ص.

3097 ۲۹۱۵ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر دفتر یکم ، عنوان و نشان شنگرف ، ۱۳۲ ص.

3098 ٤۲۳۵ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. دفتر یکم ، آغاز برابر نمونه یک صفحهٔ انجام نو نویس سدهٔ ۱۳ه.ق. عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه ، ۱۲۰ ص.

3099 ۷۱۷۰ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. دفتر یکم ، آغاز برابر نمونه ، محشی به آنچنان که نشان می دهد کتاب درسی بوده ، عنوان و نشان شنگرف ، ۸۱ ص. اندازهٔ خشتی بزرگ.

3100 ۷۹۵٤ : نستعلیق شکسته آمیز پخته ، حافظ امام الدین بن حافظ نور محمد بن حافظ محمد یونس بن حافظ غلام محمد ، ساکن قصور ، ۱۵ ع ۲/ ۱۲٤۷ه/۱۸۸۹ بکرمی. دو دفتر ۱ و ۲ آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، محشی ، کامل.

3101 ۲۷۹ : نستعلیق خوش شکسته آمیز ، اشف الدین سکنهٔ تهلیان ، ۱۱ ج ۲/۱۲۶۸هـ.ق. تنها دفتر ۱ است ، آغاز برابر نمونه ، مجدول ، عنوان و نشان شنگرف ، ۱۰۲ ص (ف. تسبیحی ۱ : ۱۹۰).

3102 ۲۵۹ : نستعلیق آردو خوانا ، ۶ ذیحجهٔ ۱۲۷۹هـ.ق. تنها دفتر ۱ است ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ش ۱ مجموعه (ص ۲-۱۱۵) ، محشی.

3103 ۷۱۸۹ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۲ و ۱۳هـ.ق. آغاز در دیباچه افتاده : مرصاحبان سخن و طالبان این فن جلوه‌گر سازم و این زیبا و . . . ، عنوان و نشان در نیمهٔ شنگرف و در نیمهٔ دوم نانویس مانده ، آغاز افتاده ، ۳۱۶ ص.

3104 ۷۸۹۶ : نستعلیق شکسته آمیز خوش ، سدهٔ ۱۲-۱۳هـ.ق. دفتر ۱ و ۲ ، آغاز برابر نمونه ، سپس «تحفة الملوک» ، ۴۱۵ ص.

3105 ۲۹۷۵ : نستعلیق شکسته سخت خوانا ، سدهٔ ۱۳هـ.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۱۲۴) ، عنوان و نشان شنگرف ، آغاز افتاده.

3106 ۷۳۰۶ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۳ هـ.ق. آغاز برابر دفتر یکم ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه ، انجام افتاده ، ۱۶۶ ص.

1512

مکاتبات علامی : شرح . . .

متن از همان **ابوالفضل علامی**، شرح از میرزا **علی اصغر بیگ** ، که روزگاری شاگرد ملا عالم صاحب بوده است ، دفتر یکم «کتاب ابوالفضل» را شرح کرده، امیدواری داده است که در آینده به دفتر دوم بپردازد. (دیباچه).

آغاز : موج خیزی دریای بیان به آبیاری محمدت منبع الجود والاحسانی ست . . .

3107 ۵۰۶۷ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ هـ.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، در کلفون آمده : تمام شد شرح دفتر اول انشای ابوالفضل تصنیف علامهٔ دوران میرزا علی اصغر بیگ صاحب دام اقباله ، ۳۰۸ ص.

1513

مکاتبات علامی : شرح . . .

متن از همان **ابوالفضل علامی** ، شرح از ناشناس.

3108 ۵۹۵۳ : نستعلیق پخته ، سید علی ، ۱۶ شوال ۱۲۶۴ هـ.ق. در ص.ع. آمده شرح ابوالفضل جلد دوم. آغاز افتاده : قوله و خواجهٔ دلنشین کند . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، نخست ۲-۴ سطر را از متن بانشانی (م) آورده سپس بانشانی (ش) شرح می کند. برای نشانی از ص ۱ : به مستشار الدوله اعظم خان کوکلتاش. الله تعالی آن عنصر دانش و هوشمندی . . . تا : سر خوش گرد اناد (ش) عنصر در اینجا به معنی وجود قالب ، و سر خوش در اینجا به معنی مسرور است ، موریانه زده ، ۲۶۸ ص.

0

مکاتبات علامی (واژه نامه)

در بخش واژه نامه ها گذشت.

1514

مکتوبات

نامه ای ست از امیر **دوست محمد خان والی کابل** ، به سید احمد خان غازی

هندی (سرنامه ها). در بارهٔ کسی که با ادعای سیدی وارد هندوستان شده ، به فساد در ملک پرداخته است، مؤرخ ۱۲٤۹ ه. (۱۸۳۳م.). و پاسخ رد احمد خان غازی به گفته هایش ، و تدارک جنگ. (بنگرید به : مکتوبات سید احمد شهید، در همین بخش).

آغاز : نامهٔ امیر دوست محمد خان به جهت سید احمد غازی هندی . . . هذا کتاب ینطق بالحق. بر رای مخالفت پیرای احمد مخفی نماند که در ابتدای.

3109 ۲۷۸۹ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-٤) ، آغاز برابر نمونه.

3110 ۲۷۸۹ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ٤۲-٥۱) ، آغاز برابر نمونه ، این نامه و پاسخ آن به خامهٔ دو تن در مجموعه تکرار شده است.

1515

مکتوبات باجور : انشای باجور

از ناشناس. سدهٔ ۱۳-۱٤ه.ق. که در «باجور» در سرحد پاکستان زندگی می کرده است. در دیباجهٔ آن آمده است : سه سال بود در قریهٔ ناوگی در مسجد آهنگران تعلیم اطفال می کرده، و چون دیده درمیان اصطلاحات کاغذ های «مکتوبات باجور» اختلافاتی هست «کاغذات» را در سه فصل بدینگونه گرد آورد : ۱- رقعات وجهتی (نامه ها ، مضامین مشخص برای افراد نامشخص) ، ۲- مکتوبات (نامه ها به اشخاص) ، ۳- اجاره خط و کاغذات (اسناد). در «قبالهٔ کنیزک» پس از نام و نشانیهای سه طرف قیمت او را یکصد و هشتاد روپیهٔ کابلی بوزن دو مثقال شش شاهی تعیین کرده است.

3111 ٥٩٥۰ : نستعلیق درشت خوانا ، از سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۱٤۳).

1516

مکتوبات سید احمد شهید

از سید احمد شهید، از مکه به شاه عبدالعزیز. (م ۱۲۳۹ھ/۱۸۲۴م). در آن گزارش سفر و دیدنیهای خود را داده است.

آغاز: نقل خط حضرت امام همام خلیفة الله الاحد، جناب امیر المؤمنین سید احمد صاحب . . . شاه عبدالعزیز.

3112 ۳۷۶۶ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۳ھ.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۱۶۵-۱۷۲).

1517

مکتوبات میرزا جلال

نامهٔ میرزا **جلال** که به امینا نوشته است.

3113 ۷۹۹۹ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ھ.ق. (ص ۱۵۲-۱۵۸). **آغاز:** رقعهٔ میرزا جلال که به امینا نوشته—بی تمیزان عزیز یاران و یار عزیزان میرزا امینا ادام الله عزه. باید که از نفاق اخوان حسد بیشه . . .

1518

مناظر الانشاء

از **محمود** بن شیخ محمد **گیلانی** (دیباجه)، خواجهٔ جهان عماد الدین **محمود** بن شیخ محمد **گاوان** (قاوان، غوان) گیلانی، معروف به **خواجه محمود جوان و خواجهٔ جهان** (م ۸۸۷ھ/۱۴۷۳م یا ۸۸۶ھ/۱۴۷۴م). وزیر **سلطان محمد شاه**

بهمنی. و از همو ست : ریاض الانشا.

در یک مقدمه و دو مقالت و یک خاتمت : **مقدمه** در چند فصل : ۱ـ ماهیت علم انشا و موضوع و غایت آن ، ۲ـ کلام و تقسیم آن ، ۳ـ بلاغت و فصاحت ، ۴ـ حقیقت و مجاز ، ۵ـ تشبیه و ارکان آن ، ۶ـ استعاره و اقسام آن ، ۷ـ کنایت ، ۸ـ تعریض و تلویح و ایما و اشاره (ص ۱-۹۸) ، **مقالت یکم** در تفسیر کلام علی طریق اهل الانشاء ، در چهار منظر : ۱ـ تقسیم کلام ، ۲ـ شرایط کلمهٔ مستعمل در انشا ، ۴ـ ماهیت منشی و اقسام و شرایط آن ، **مقالت دوم**. بیان الاقسام و الارکان و شرایط مایکتب ، در پنج منظر : ۱ـ در بیان اقسام منشآت ، ۲ـ ارکان هر یک از آن اقسام ، ۳ـ شرایط مناشیر و فرمانها و فتحنامه ها و تهنیت و تعزیت نامه ها و امثال و عریضه و رقعه ، ۴ـ شرایط مکاتیب ، ۵ـ جواز حذف و تقدیم و تأخیر در ارکان مکتوب ، **خاتمه** در ماهیت خط و ضوابط آن.

در استنبول بدون تاریخ چاپ شده است.

آغاز : یا مبدء الانشا ببسط نور الوجود ، و یا مجری الحکم و القلم علی الوجود . . . ، اما بعد چنین گوید فقیر جانی محمود بن شیخ محمد گیلانی . . .

بنگرید به : نسخه های فارسی ۳ : ۲۱۱۹ - ذریعه ۱۱ : ۳۲۰ - مشار چ ۲ ج ۴ : ۴۹۶۳ - کشف الظنون ، مناظر الانشاء.

3114 ۳۳۸۹ : نستعلیق پخته ، ۹ محرم ۸۹۱هـ.ق. (حدی و تسعین و ثمانمایه) عنوان و نشان شنگرف ، ش ۱ مجموعه (ص ۱-۱۲۰) **آغاز افتاده :** مجازند . . . الفصل الخامس فی التشبیه و ارکانه . . . یعنی تشبیه مطلق دلالتست بر مشارکت امری مر امر دیگر را.

3115 ۱۷۵۹ : نستعلیق تحریر آمیز پخته ، غلام دستگیر ، ۷ رجب ۱۲۵۷هـ.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۳۲۱ ص.

1519

منشآت اعظم : انشای اعظم

از **محمد اعظم کهرلی** (کوتلی) ، از فاضلان سدهٔ ۱۰-۱۱هـ.ق. و شاگردان

محمد غوث گوالیاری (م ۹۷۰ ه‍./۱۵۶۲م.) بوده است.

به خواهش دوستان به ویژه همان محمد غوث، در یک مقدمه و پنج باب و یک خاتمه نگاشته «منشآت اعظم» نام نهاده است.

مقدمه در تعریف انشاء، باب ۱- در دانستن مقدمات ضروری، ۲- قوانین کلی که طبع را در ابداع عبارات قادر سازد، ۳- عبارتهای مختلف، به طریق تواتر و توالی، ۴- رقعات، در سه فصل: الف: رقعات روزمره و متداول این روزگار، ب: رقعات به طریق سؤال و جواب، ج: اسناد و مواثیق شرعیه، دو قسم، ۵- ضوابط سیاق، **خاتمه** در بیان مقدمات علم اخلاق که دانستن آن از جمله ضروریات است.

آغاز: اعظم ترین صفت و ثنای، حمد خالقی ست که انشای صفات او از حوصلهٔ تدارک انسانی بیرون . . .

3116 ۵۲۵۳: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ ه.ق. عنوان و نشان شنگرف. آغاز در دیباچه و پیش از فهرست مطالب افتاده: اصلاح می گرفته باشد . . .، ۳۰۶ ص.

3117 ۱۴۳۹: نستعلیق پخته، بهادر علی، پاس خاطر حسن محمد، ۷ ج ۲/۱۲۵۰ه.ق./سمت ۱۸۹۰ بکرمی، آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، ۲۹۹.

3118 ۶۵۶۰: نستعلیق پخته، رمضان، سمت ۱۹۰ بکرمی (۱۲۵۹ه.ق.) آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف، ۲۶۹ ص.

1520

منشآت برهمن: انشای برهمن

از **برهمن لاهوری**، چندر بهان منشی (م ۱۰۷۳ه‍./۱۶۶۲م.). در آغاز از خدمت خود دربارگاه وزیران مانند عضد الدوله آصف خان و رکن السلطنه اسلام خان و سعد الله خان و نگاشته های خود از دیوان و مثنوی و گلدستهٔ بهارستان

و چهار چمن و تحفهٔ انوار و جز آنها را یاد می‌کند، پس باید پس از آنها نگاشته شده باشد.

در پنج بخش: قسمت ۱ـ عرضه داشتهایی که بدرگاه ارسال داشته، ۲ـ عرایضی که به عمده ها و زبده ها و امیران و میرزادگان نوشته، ۳ـ رقایمی که به بعضی از فقرا و فصحا و بلغای روزگار نوشته، ٤ـ به راجه ها و رایان و رایزادگان، ۵ـ به پدر و برادر و فرزندان و دوستان و شاگردان خود نوشته است.

آغاز: چون از عنفوان شباب این برهمن عقیدت کیش را میل و رغبت بدریافت دقایق شعری . . . بمقتضای سعادت از پی نقش خدمت و عبودیت دربارگاه سلاطین پناه.

3119 ۳۹۹۳: نستعلیق خوانا، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۸۳ـ ۱۲۲)، آغاز برابر نمونه، انجام افتاده.

3120 ۷۷۰۷: نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز و انجام افتاده، عنوانها نا نویس مانده، **آغاز:** خان عظیم الشانی سلامت چون ذات شریف.

0

منشآت جامی:

در بخش عرفان ۸۳۰ گذشت.

0

منشآت مادهو رام: انشای مادهو رام

1521

منشآت میرزا ابو طالب

شیخ الاسلام **میرزا ابو طالب** (سرنامه).

3121 ۷۹۹۹ : نستعلیق پخته ، با تاریخ محرم ۱۰۲۶ ه.ق. به همین خامه در مجموعه. دو انشاء است (ص ۹٤-۱۰۰). آغا نخستین : من انشاء عالیحضرت میرزایی عالیجاه شیخ الاسلامی مطاع الانامی میرزا ابو طالب مدظلاله که در دیباجهٔ خرابات و خمخانه نوشته اند : الهی بنای مجموعهٔ ثنای ذات اقدس و ادای سپاس صفات مقدست. آغاز دومین: ایضا من انشائه مد ظله بندهٔ شرمندهٔ دعاگو، که تا در ظل ظلیل ابدی التظلیل های روح دولت و اقبال . . . ، در ۲۳ ، ۱ ، ۱۳۵۷خ خریداری شده است.

0

منشآت طغرا

در بخش ادبیات نثری خواهد آمد.

1522

منشآت مروارید

از خواجه **عبدالله مروارید بیانی کرمانی** بن خواجه شمس الدین ، در گذشته در ۹۲۲ یا ۹۳۲ یا ۹٤۸ ه.ق. نگارندهٔ «شرفنامه».

بنگرید به : نسخه های فارسی ۳ : ۲۱۱۰ - ذریعه ۹ : ۱۵۰.

3122 ۷۹۹۹ : نستعلیق پخته ، باتاریخ محرم ۱۰۲۶ ه.ق. به همین خامه در مجموعه (ص۲۲۲-۲۲۷). دو نثر از وست : تعریف سرما (آغاز : شرار شعلهٔ محبت و زبانهٔ آتش) ، تعریف عمارت (آغاز : بقای قصر گلشن بقا چندان کوتاه) ، موریانه زده ، باز سازی شده ، در ۲۳ ، ۱ ، ۱۳۵۷خ خریداری شده است.

1523

منشآت ناشناخته

چند مجموعه نامه ها ست ، ناشناخته. یکی نیستند.

31 ٤۰۷۷ : نستعلیق شکسته آمیز خوش ، چلیپا ، سدهٔ ۱۱ه.ق. باتاریخ ۱۰۹۲ه.ق. در مجموعه (ص ۱۰۹-۱۲٤) ، با عنوانهای رقعه ، رقعه آغاز : رقعه. عنایت نامهٔ گرامی که طراوت بخش گلشن آرزو گردید ، به رب کعبه.

31 ۷۷۸۸ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز افتاده : از خاک برداشت . . . موریانه زده ، انجام افتاده ، ۳٦ ص.

31 ۳۲۸۸ : نستعلیق شکسته آمیز ، باتاریخ ۱۲٤٤ه.ق. ش ٥ مجموعه (ص ۱۰٤-۲۰۲) انجام افتاده ، عنوان ها نانویس ، آغاز : سپاس بیحد مر مصوری مقدس را که از نگار خانهٔ کن فیکون به مطرز های گونا گون و برنگ بو قلمون پیکر وجود بشر را زیب نما.

31 ٦۷۳٥ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، آغاز : الهی نهال آمال که در زمین خیال . . . ، عنوانها نانویس ، منشآتی ست ادبی ، نخست مناجات گونه ، سپس منشآتی ادبی شوق و دوستی ٤٤ ص.

1524

منشآت وحید

از وحید قزوینی ، محمد طاهر بن حسین، واقعه نویس (۱۱۱۲ه./۳-۱٦۰٤م.) :
ـه ها ، فرمانها ، دیباچه ها ، فتحنامه ها ست. چند بار چاپ شده است.

بنگرید به : نسخه های فارسی ٥ : ۳۸۷۹ (فهرست راهنما) ـ مشار :
۱٥..

31 ٤۳۲۸ : نستعلیق شکسته آمیز ، از قوم کهتری ، ساکن شاهجهان آباد عرف دهلی ، ۱۲۱۷ه.ق. آغاز : مکتوبی که مصحوب کاب علی سلطان بخواندگار روم نوشده شد ، انامل تقدیم محمدت قدیمی مفتاح گنجینهٔ مقال تواند بود که مانند . . .، عنوان و نشان در نیمهٔ یکم شنگرف و نیمهٔ دوم نانویس مانده است ، ۲۳٥ ص.

3128 ۳۱۶ : نستعلیق شکسته آمیز ، سهویانه ، در هانسی ، ۱۳ جولای ۱۸۲۶م/۷ ذیحجهٔ ۱۲۳۳ه.ق. دو صفحهٔ آغاز زرین و آرایشها ، جدولبندی و کمند بالاژورد و شنگرف. بایک مجلس تصویر آب و رنگ از نگارنده ، آغاز : انامل تقدیم محمدت قدیمی مفتاح گنجینهٔ مقال تواند بود ، ۲۰۷ ص.

1525

منهاج الشعور

از ابری سیوستانی. بنگرید به : رسایل ابری ، در همین بخش.

3129 ۵۹۲۳ : نستعلیق پخته ، ۱۲۷۸ه.ق. ش ۲ مجموعه «رسایل ابری» (ص ۲۳۵-۲۵۰) ، عنوان و نشان شنگرف.

1526

نامه های تیموریان هند

3130 ۲۹۳٤ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، **آغاز :** فرمان آسمانی و نامهٔ جاودانی . . . ، نامه ها و فرمانها و مناشیر تیموریان هند است ، که برخی از عنوانها نا نویس مانده است : نخستین عنوانها : نامهٔ شاهنشاهی به شاه عباس ، به والی ولایت کاشغر ، به شرفای مکه (که در آن سال ۹۸۹ه.ق. که برای فرونشاندن فتنه پنجاب رفته بود سخن گفته است) ، به فرمانروای کشور فرنگ و دانایان آن ملک ، به ولایت کشمیر و شاهزاده دانیال، منشور سلطانیه به خانخانان در تعریف کبوتر ها منشور شاهنشای در واقعهٔ جالینوس الزمان ابوالفتح گیلانی . . . ، آخرین عنوانها : به سمت طبقات صوفیه نوشته اند ، در منقبت خدایگان نوشته شد ، عنوانها شنگرف ، ۳۵٤ ص.

1527

نامه های معاویه

بخشی از کتابی ست : نامه های معاویه به حضرت علی و جوابهای آن ، نامهٔ
اویه به عمرو عاص، نامهٔ او به محمد بن مسلمهٔ انصاری، نامهٔ او به حضرت علی،
واب . . .

313 ۷٦۷۱ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، آغاز :
والسلام. چون نوشته های این سه بزرگوار به این جمله به معاویه رسید
. . . ، جدولبندی ۵ راه به زر و رنگها ، ۵۸ ص.

1528

نکاح نامه : عقد نامه

نمونهٔ عقد نامهٔ زنا شویی ست.

آغاز : حمد و ثنا مر خداوندی که دارندهٔ جهان است و بنا کنندهٔ زمین و
مان.

313 ٦۷۷۳ : نستعلیق ، با تاریخ ۱۰۹۸ ه.ق. در مجموعه به همین خامه ،
ش ۱ مجموعه (ص ٦-۷).

1529

نگار نامهٔ منشی

از **ملک لعل چند منشی ، ملکزاده** ، از منشیان سدهٔ یازدهم شبه قاره ، برای
وزش نامه نگاری ، به نام نگار نامهٔ منشی ، به سال ۱۰۹۹ ه./۱٦۸۸-۷ م. در

دو دفتر نگاشته است: در مقدمه از دبیران و منشیان پیشین نام برده، و نیز دستور هایی در هنر نامه نگاری آورده، ۱- تحریرات خود که در ایام نوکری سلاطین و خوانین و هنگام خدمت دیوانها، به حسب روزگار نگاشته است، ۲- مکتوبات دیگر منشیان، منقح نویس، از فرامین و مناشیر و نشان و عرایض، و صحایف اخوان الزمان، در چهار فصل.

آغاز: منشی حکمت کاملهٔ ایزدی، چون به ارادت ازلی، به انشای صحیفهٔ شریفهٔ کاینات پرداخت . . .

3133 ۶۰۹ : نستعلیق خوش، شهو پرشاد، در شاهجهان آباد، ۴۹ شاه عالم/۱۸۶۳ سموت/۹ ج ۲/۱۲۲۱ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف، ۲۱۶ ص (تسبیحی ۳ : ۶۷۷-۶۷۸).

3134 ۶۵۶۷ : نستعلیق پخته، ماه سا کهه ۱۸۸۹ب (۱۲۵۸ه.ق.). آغاز برابر نمونه، عنوانها نا نویس، کناره ها موریانه زده، ۴۴۶ ص.

3135 ۸۰۲۶ : نستعلیق شکسته امیز پخته، به پاس خاطر میان الله یار، ۲۲ ذیحجهٔ ۱۲۷۷ه.ق./۳۰/۰/۱۸۶۰م./ هار/۱۹۱۷ بکرمی، آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، ۳۲۵ ص. در اردیبهشت ۱۳۵۷خ برای کتابخانه خریداری شده است.

۵

نو باوه

منیر لاهوری، در بخش ادبیات نثری خواهد آمد.

بخش بیست ویکم

بلاغت

1530

ازالة المعضل عن اشعار المطول

از **تراب علی** بن شجاعت علی مفتی محمد فقیه الدین، در گزارش ابیات مطول
و یا در ۱۰۵۰ھ./۱۶۴۰م. نگاشته است. عبارت تاریخ تالیف در دیباچه درست
ـوانده نشد.

آغاز : رب یسر. بسمله. و تتم بالخیر. گوناگون جواهر معادن حیرت انگیزی
ـه ما عرفناک حق معرفتک . . . اما بعد ، میگوید بندهٔ . . . تراب علی بن
ـجاعت علی مفتی فقیه الدین.

313 ۲۱۱ : نستعلیق پختهٔ اردو ، سدهٔ ۱۲ھ.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان
و نشان شنگرف ، ۱۱۲ ص.

1531

بدایع الافکار فی صنایع الاشعار

از کمال الدین **حسین کاشفی سبزواری بیهقی** (م ۹۱۰ھ./۱۵۰۴م) در یک
ـقدمه و دو باب و یک خاتمه : **مقدمه** در چهار فصل : ۱- تعریف شعر ، ۲-
ـواع شعر ، ۳- اقسام شعر ، ٤- در ذکر بعضی الفاظ که مستعمل و متداول
ـن طایفه است. **باب یکم** در صنایع شعری. **باب دوم** عیوب شعر. **خاتمه** در قافیه

و آن هفت فصل است (که در نسخه های فارسی آورده شده).

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۲۱۲٦ - ذریعه ۳ : ٦۳.

آغاز : الحمد لمبدع البدایع والشکر لمنشی الصنایع.

3137 ٤۱۸٥ : نستعلیق پخته ، محمد امین نامراد ، ۱۰۲۷ھ.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۳۱-۸۷). آغاز در دیباجه افتاده : آن شد که در زمرهٔ سپاه خدام و ملازمان استان سعادت.

1532

چهار گلزار

از **نثاری** ، نثار علی ، محمد عبدالرحمان بن محمد روشن ، برای مستر کورنر اوزلی ، در آغاز سدهٔ ۱۳ ھ.ق. در چهار گلزار : ۱- دستور زبان فارسی ، پنج گل ، ۲- صنایع لفظی و معنوی ، دوگل ، ۳- در سه گل : تشبیه ، استعاره ، قوافی ، چاپ شده است.

آغاز : بعد حمد بیحد ایزد صمد لم یلد و لم یولد ، و نعت سید امجد . . . چنین گوید اضعف بندگان باری نثاری.

بنگرید به : مشارچ ۲ ج ۲ : ۱٦۸۷.

3138 ۲۲۰٤ : نستعلیق پخته ، ابراهیم ولد عبدالهادی تکواری ، ۹ ذیحجهٔ ۱۲۷۹ھ.ق. ش ٥ مجموعه (ص ۱٤۳-۲٤۳)، آغاز برابر نمونه، نام مهدا الیه در دیباجه مستر کوزازولی یاد شده است ، نشان شنگرف.

3139 ۳۷۲ : نستعلیق خوش ، ۱۲۸۰ھ/۱۹۲۸ بکرسی ، ش ۱ مجموعه (ص ۲-۱۷۱). آغاز برابر نمونه. با یک سر لوح زرین.

0

حسینی : شجرة الامانی (شرح)

1533

شجرة الامانی

از **قتیل**، میرزا محمد حسن فرزند **درگاهی کایته ای**، از هندوان مسلمان شده
م ۱۲۳۳ یا ۱۲۴۰ ه./۱۸۱۸ یا ۱۸۲۵م). به سال ۱۲۰۶ ه./۱-۱۷۹۲م. در
ـش «فرع» و هر فرعی را «ثمره» ای یا اثماری. نگاشته است: فرع ۱- ماهیت
کلمه و تقسیم آن، چهار ثمره، ۲- ضرورت کلمه و حذف آن در کلام، اعم از آنکه
فعل باشد یا اسم و یا حرف، یک ثمره، ۳- در ترکیب کلمات، دو ثمره، ۴- بیان
بان فارسی، سه ثمره، ۵- فصاحت، دو ثمره (: فصاحت کلمه، فصاحت کلام)،
ـ- بلاغت، در یک ثمره.

آغاز: فصیح ترین کلامی که از جوش صفا گوهر شاهوار و لؤلؤ آبدار
ر عرق خجالت نشانده . . . اما بعد قتیل ژولیده بیان.

314(۱۵۷۵: نستعلیق خوانا، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۸۴-
۱۰۷)، عنوان و نشان شنگرف.

1534

حسینی: شجرة الامانی (شرح)

متن از همان قتیل، شرح از ناشناس، که بروزگار نگارنده انجام داده است. در
ن بسیاری «قوله سلمه الله»، «مصنف دام افضاله»، «قتیل دام افضاله» دیده می
ود. در ص ۰ع. گویا به خامهٔ نویسنده چنین آمده است: رسالهٔ حسینی، شرح
جره الامانی، ۱۲۵۱ ه.

آغاز: قوله سلمه الله تعالی. بدانکه کلمه لفظی را گویند که موضوع باشد
رای معنی مفرد، چون نار که موضوع است برای آتش، یعنی برای جسم آتش
ه برای لفظ آتش، که آنهم کلمه ای ست موضوع به همین معنی.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۵ : ۲۱٤۰.

3141 ۷۵۰٤ : نستعلیق پخته، گویا همان ۱۲۵۱ه.ق. که در ص. ع. آمده است ، عنوان و نشان شنگرف ، موریانه کناره‌ها را آسیب رسانده ، ۱٤۰ ص.

1535

قصیدهٔ مصنوعه

از **سلمان ساوجی** ، جمال الدین سلمان بن علاء الدین محمد (پیرامون ۷۰۹ - ۷۷۸ه/۱۳۰۹-۱۳۷۷م) برای غیاث الدین محمد ، با دیباجه ای به نثر ، که در آن میگوید «شصت و پنج و زن و قریب صد و بیست صنعت و دوایرسته، که اوزان شانزده‌گانه ، و تفکیک بحور ، از آن معلوم می گردد ، در آن مندرج است». در ۱۰۲ بیت.

آغاز : (دیباجه) : بعد از حمد و سپاس بیقیاس ، مراحدی را که به احدیتش جمیع کاینات . . . آغاز قصیده : صفای صفوت رویت بریخت آب بهار — هوای جنت کویت به بیخت مشک تتار.

بنگرید به : مشار ، ج ۲ : ۳۹۳۳ - نسخه های فارسی ۳ : ۲۱٤۵ و ۳۰٤۱.

3142 ۵٦۸۳: نستعلیق خوش، نواب رای ولد تیکی رای، محرم ۱۱۱۲ه.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۵۸-۸۳) ، عنوان و نشان شنگرف.

1536

قوانین دستگیری

از **غلام دستگیر** بن غلام حسین بن محمد حبیب الله ، که در مدت ده—

زده سال ، در شهر **حیدرآباد دکن** ، به سال ۱۲٦۵ ه./۱۸٤۹ م. نگاشته است :
، تاریخ جستم از اعلام ـ گفت هاتف زمنت علام ـ شد قوانین دستگیری نام ـ
سر نقص دان سن اتمام. (دیباچه). از روی کتابهای بسیاری که نام و نشانی
ی آنها را در دیباچه آورده است، به شمارهٔ درهای بهشت، در هشت باب نگاشته
ت ، و هر باب در چند فصل :

باب یکم، فصل های : در تعریف صرف، فعل ماضی و هشت قسم آن، مضارع
نه قاعده ، فعل حال ، فعل مستقبل ، فعل امر در هفت نوع ، نهی ، افعال و
، افعال و مصادر ، اماله و مصغر ، مثنی و جمع و اسم جنس و علم شخص و
م جنس ، یک لفظ که گاهی به معنی مفرد و گاهی جمع آید ، مخارج و صفات
وف ، املا و تعریف خط ، ترکیب دو کلمه و ادغام ، چند قاعده و فایده در
لای و اعراب ترکی. **باب دوم** ، در بیست و پنج فصل : فصل در تعریف کلمه
عریف اسم و فعل ، جملهٔ اسمیه ، جملهٔ فعلیه ، جمله های مستعمل در محاوره ،
ل و نایب فاعل ، ضمیر ، اسم اشاره ، موصول ، کنایات ، معرفه و نکره ،
اع لغت عرب که هشت باشد ، مصدر و حاصل مصدر ، اسم فاعل و صفت
به ، اسم مفعول ، تفضیل و مبالغه ، زمان و مکان و ظرف ، مفاعیل که
اند ، ملحقات به مفعول ، اضافه ، مرکبات ، توابع که پنج اند، الفاظ متتابع ،
ریب و تفریس ، **باب سوم** ، در پنج فصل : فصل در اطلاق اسم فارس و تعداد
ن فارسی که هفت است ، جواز شعر گفتن و اول کسانیکه شعر فارسی
ند ، ماهیت حروف و بیان حروف مفرد که ۲۹ است، سه قسم حروف مسروری
لفوظی و مکتوبی و هشت حرف که در فارسی نیامده و چهار حرف خاص فارسی،
و بینه ، **باب چهارم** ، در بیست و هشت فصل : فصل در معانی حروف و
نیکه بلا معنی و برای حسن کلامند و یا ضرورت شعری ، حروف کلماتیکه در
اسماء و افعال آورند در دوازده قانون ، الفاظ رابط ، حروف نفی ، حروف و
ات متفرق که عبارات فارسی آیند ، اصوات ، حروف تشبیه ، حروف تنبیه ،
ح و ذم ، حروف ایجاب ، حروف رد ، حروف شرط ، حروف تاکید ، حروف و
ات تفسیر ، معانی الفاظ متفرق ، محذوفات و مقدرات و زیادت حروف در کلمات ،
کبات غیر تام، بیان سه ثمره از شجرة الامانی دربارهٔ زبان تورانیان و فارسیان و
وان، تصحیح اعراب آنها، مصدر سازی، اوزان فلزات نه گانه، اسماء الله به زبان

فارسی ، اسماء مخصوص بپادشاهان (و بدینجا جلد یکم بپایان می رسد). **باب پنجم** در ماهیت منطق و لزوم آن و تصور و تصدیق ، فصل در تصورات و اقسام دلالات ، مفرد و مرکب و بیان جزئی و کلی و تشکیک و الفاظ مترادف و متباین و ممکن الوجود در خارج و ممتنع الوجود ، نسبت در دو کلی که چهارند ، کلیات خمس و بیان معقولات ثانی، تعریف یعنی حد تام و ناقص و رسم و قضیه ی حملیه و شرطیه و محصورات اربع ، موضوع و محمول و قضیه ی مهمله و دیگر قضایا ، قضیه ی شرطیه و اقسامش، تناقض و عکس ها و قیاسها و اشکال اربعه، یقینیات که شش اند و اقسام واسطه ، مقدمه و مبادی و رؤس ثمانیه ، در بیان چهارده علوم ، بیست و پنج نوع مجاز مرسل ، اقسام جوهر که پنج اند ، اقسام عرض که نه هستند و معنی حلول و اقسامش و جزء لایتجزا ، مراتب نفس که چهار است ، عقول عشره و معنی نسب و معنی مکان نزد متکلمین و مشائین و اشراقیان و متصوفه، بیان اقسام تقدم و تأخر که پنج اند ، بیان شرایط مطالعه و معنی بحث و مناظره و مجادله و مکابره. **باب ششم**، در این باب دیباچهٔ «گلستان» سعدی حل و ترکیب می شود ، سپس فصلی ست در ضرب امثال فارسی ، **باب هفتم**. در یک مقدمه در علم انشاء و فصلهایی : فصل در آنکه نثر سه قسم است : موجز و مسجع و نثر عادی و بیان اقسام شعر و معما و لغز ، فصل در شرایط کلمات در ترکیب اهل انشا که یازده اند ، شرایط کلام مستحسن از نثر و نظم ، ماهیت منشی و اقسام و شرایط آن ، اقسام کلام بحسب مرسل و مرسل الیه و ضابطهٔ جمل کبیر، الفاظی که در چند مقام مستعمل اند . ستم عارضی کلام ، حسن ذاتی کلام، دو رقعه یکی بر وضع هندیان و دیگری از مغل و چندی فارسی ، چیزهای مستحسن التبرک ، واجبات و مستحسنات ، عبارات سه قسم است : فاضلانه و صوفیانه و منشیانه و خصایص آنها و استادان این فن ، سه قسم مبالغه ، چهار فایده و برای هر یک یک رقعه ، **باب هشتم** ، در یک مقدمه و یک فن در فصلها و خاتمه ای. مقدمه در بیان فصاحت و بلاغت و اقسام آندو. فن در معانی در هشت فصل : ۱- اسناد خبری ، ۲- احوال مسند الیه ، ۳- احوال مسند ، ٤- متعلقات فعل ، ٥- قصر ، ٦- انشاء ، ۷- فصل وصل ، ۸- ایجاز و اطناب ، خاتمه ، توافقها و جدایی ها میان فارسی و عربی.

آغاز: کلمهٔ ستایش و نیایش شایان شاهنشاهی که شاهی شاهان جهان نمی ... ازیم جود او. . .

31 ۲۰۸۵: نستعلیق پخته، ۱۲۶۵ه.ق. به خامهٔ نگارنده، جلد یکم، آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، ۵۰۸ ص.

31 ۳۹۶۷: همان نستعلیق، به خامهٔ نگارنده، ۹ ج۱/۱۲۶۵ه.ق. جلد ۲، با فهرست باب پنجم آغاز می شود، عنوان و نشان شنگرف، ۷۱٤ ص.

0

گلدستهٔ قوانین

در بخش نامه نگاری گذشت.

1537

مجمع الصنایع

از **نظام الدین احمد** بن محمد صالح صدیقی حسینی، به سال ۱۰۶۰ه./ ...۱۰م. : این نامه که دور باد ز آسیب ـ در سال غنی غنی شد از ریب. در ... فصل نگاشته است (دیباجه) : فصل ۱ـ در تقسیم کلام، ۲ـ بدایع لفظی، ... صنایع معنوی، سرقات شعری.

آغاز: الحمدلله الذی انعم علینا دین الاسلام، و میز ناعن طبقات الانعام. . . زیاده از آنچه در تحریر رود . . . اما بعد، معروض می دارد . . .

3 ۵۶۸۳: نستعلیق خوش، ۱۱۱۱ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۲-۸۶ هامش)، عنوان و نشان شنگرف، انجام افتاده.

1538

مصباح المبتدی

از **محمد رحیم علی خان** بن بهره مند خان بن الابن پردلخان ، متوطن قصبهٔ سکندر پور **اکبر آباد** که در دیباجه می‌گوید: پس از نگارش «مصباح الصبیان» که در صرف زبان فارسی ست ، و پس از نگارش تذکرة الشعراء بنام «منتخب اللطایف» و پس از انجام «مجموعهٔ خلاصهٔ علوم مطلوب طالب» که مقدمهٔ این هر دو متضمن بیان زبان فارسی و دیگر فواید بوده است» ، بنگارش این کتاب پرداختم. و بنام امیر الدوله دلیر همت خان مظفر جنگ بهادر، در بلدهٔ فرخ آباد ، در فن بلاغت، بنام «مصباح المبتدی» نگاشته است.

از این سکندر پوری اکبر آبادی ، کتاب دیگری بنام «بدیع التحریر» در پزشکی در کتابخانه همدرد کراچی هست ، که تاریخ نگارش آن ۱۲۱۴ھ/۱۸۰۰م یاد شده است.

در پنج باب و یک خاتمه : باب ۱- در بیان حروف مفرده و مرکبه و دیگر قواعد کلیه ، ۲- قوانین صرف و اشتقاق در فارسی ، ۳- نحو در زبان فارسی ، از مبتدا و خبر ، مفاعیل ، حال ، صفت و موصوف ، اضافات ، اعداد ، ترکیبات ، تاخیر و تقدیم ، حذف ، تمیز ، عطف بیان ، موصول ، اسم فاعل ، مفعول ، صفت ها و مستثنی ، ٤- در علم بلاغت ، ٥- عروض و قافیت. خاتمه در ذکر اصطلاحات.

آغاز : بسم الله. ابجد آموزان دبستان ابتداء و فاتحهٔ فراغ طلبای مدرسهٔ انتها ، حمد موحدی ست که خالق مفردات و بسایط . . .

3146 ۱۷٦۱ : نستعلیق خوانا ، غلام دستگیر بن غلام حسین بن محمد حبیب الله ، شب جمعه ۲ شعبان ۱۲۵۸ھ.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۵۷ ص.

1539

معانی و بیان و بدیع : رساله در . . .

از میر سید **شریف جرجانی.** (م ۸۱۶/۱۴۱۳م) در معانی و بیان. **باب یکم** ی ، در چند فصل فصل سوم آنها در اعتبارات مسند ، **باب دوم** در بیان ، در ین فصل و مبحثهایی. **باب سوم** در بدیع.

آغاز : قال السید الامام . . . السید الشریف الجرجانی . . . بدانکه علم ی علمی ست که به آن خواص ترکیب بلغاء شناخته می شود ، و خاصیت کیب آنست که شنونده را آن معنی بذهن متبادر گردد.

31 ۲۳۶۵ : نستعلیق مخته ، ۱۴ ذیقعده ۲ فرخ شاهی (۱۱۲۶ه.ق). محشی ، بعضی از عناوین فصول نانویس مانده ، ۲۰ ص.

1540

المعجم فی معایر اشعار العجم

از **شمس الدین محمد** بن قیس **رازی** ، در دو بخش : علم عروض ، نقد شعر و ، پس از ۶۱۵ه/۱۲۱۸م. نگاشته است. **قسم یکم** در چهار باب : ۱- معنی ض و شرح ارکان آن و اصطلاحات اهل این علم ، ۲- اجزاء و اوزانی که از یب آن ارکان سه گانه حاصل شود ، ۳- تغییراتیکه به اصول هفتگانه ملحق د و شرح القاب و اشتقاق آن، ۴- بحور و نقش دوایر و تقطیع ابیات، **قسم دوم** مش باب : ۱- معنی شعر و قافیه ، ۲- حروف قافیه و اسامی آن ، ۳- حرکات ، ۴- حدود قوافی و اصناف آن ، ۵- عیوب قوافی ، ۶- محاسن شعر و طرف نایع.

در دیباجه میگوید که در ۶۱۵ه/۱۲۱۸م. که هنوز احوال خوارزم و سان منتظم بود ، آغاز به تالیفی در عروض و قافیه کرده بودم ، و پیش از

آنکه پاکنویس شود ، به عراق رفتم ، و عاقبت آن یادداشتها از میان رفت. سپس از «حدایق السحر فی دقایق الشعر» وطواط نام می برد ، و اینکه «هر مستعرب را قوت ادراک لغت دری باشد ، و هر شاعر پارسی زبانرا مهارت در لغت عرب نبود . . و اینکه عروض پارسی هم بپارسی بهتر و شرح لغت دری به دری خوشتر».

بنگرید به : نسخه‌های فارسی ۳ : ۲۱۵ - ذریعه ۲۱ : ۲۱۸.

آغاز : الحمدلله المنعوت بنعوت الجلال ، الموصوف بصفات الکمال . . .
سپاس و ستایش مر خدای را جل جلاله و عم . . .

3148 ۱۷۶۰ : نستعلیق پخته ، غلام دستگیر بن غلام حسین بن محمد حبیب الله ، ۲۴ع۱/۱۲۴۵ه.ق. آغاز برابر نمونه ، نشانه‌ها شنگرف ، ۱۹۰ ص.

بخش بیست و دوم

عروض و قافیه

1541

ضوابط اعظم

از **محمد عظیم قریشی**، برای میر محمد حسین، از فرهنگ رشیدی و فرهنگ جهانگیری و مؤید الفضلا و زبدة الفواید شیر خان افغان و رسالۀ قوافی و عروض سیفی و فرهنگ ابراهیمی و کتابهای دیگر که نام آنها را در دیباچه آورده است، به سال ۱۱۳۰ ه/(۱۷۱۸م.)/۱۸ پادشاهی محمد شاه غازی گزیده، به نام ضوابط اعظم، در مقدمه و فصلهایی نگاشته است. فصل ۱- در تعداد حروف تهجی از مفردات و مرکبات، ۲- قواعد کلیه و ضروریه، ۳- در اصطلاح شعر و صفتهای شعر، ٤- بعضی فواید حواس و عقول، ۵- در طریق معمیات، ٦- بیان قوافی و معنی شعر، ۷- علم عروض و وجه تسمیه آن.

آغاز: حمدی که به احصای آن خرد بالغ رشد به عجز معترف گردد و شکری که فوق طاقت اندیشۀ معجز پیشه باشد . . . اما بعد، مخفی نماند . . .

3149 ۷۸۷۲: نستعلیق مخته، شیخ حمید الله، سلخ ج۱/۱۱۵۵ه.ق.
آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، موریانه زده، برخی از برگها به هم چسبیده.

1542

عروض: عروض سیفی، میزان الاشعار

از **سیفی بخارایی عروضی**، از سرایندگان روزگار میر علیشیر (۸٤٤-۹۰٦ه.ق.)

به هرات آمده سپس به بخارا بر گشته و در آنجا، و شاید در ۹۰۹ﻫ/۱۵۰۳م.
در گذشته است.

در بیان شاعر و تعریف شعر و عروض، در ۸۹۶ﻫ.ق. (فیضها) ۰۹۰-۱۴۹۱م.)
نگاشته است، با عنوانهای فصل، فصل. فصل یکم در تعریف شعر، فصل در
بیان حاجت به علم عروض، فصل در موزون و ناموزون و تقطیع بیت، فصل
در حروف که ملفوظند و مکتوب نه، فصل در الف و واووهاو یای مکتوب غیر
ملفوظ، فصل در نون ساکن، وجه تسمیه بیت و اجزای آن، عدد بحور، وجه
تسمیهٔ مصراع . . .

آغاز: الحمدلله الذی جعل علم العروض میزان الاشعار و الصلاة . . . اما
بعد، بدانکه باعث بر این تألیف آن بود که گاهی.

بنگرید به: نسخه های فارسی ۳: ۲۱۶۲ - ذریعه ۱۵: ۲٦٤ و ۲۵۸.

3150 ۵۳٦۸: نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲ﻫ.ق. آغاز افتاده: دایرهٔ
متفقه این است (شکل) و این دایره را متفقه گویند به کسرفا از آن جهت
که ارکان بحور این دایره متفقند . . .، شکلها و بیشتر عنوانها سفید مانده،
۹٦ ص.

3151 ۱۹۵۵: نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲ﻫ.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-
۷۹)، عنوان و نشان شنگرف، آغاز افتاده: که شاعر را از آن جهت
شاعر می گویند، که در می یابد بعضی از کلام را و قادر است بر ترکیب
آن، بعضی از اصحاب تواریخ گفته اند اول کسی که شعر گفته آدم . . .

3152 ۵۱۳۱: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ﻫ.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۲۴۹-
۲۷٦)، آغاز برابر نمونه، عنوان شنگرف.

3153 ۷٦٤۹: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ﻫ.ق. آغاز برابر نمونه، عنوانها
نانویس مانده، انجام افتاده، ۱٦ ص.

3154 ۷۰۸۲: نستعلیق ریز پخته، ۱۲۵٦ﻫ.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۱۲-
۳۸)، آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف.

1543

عروض منظوم

از **عطایی**. در پایان آن آمده : اصول بحور از عطایی تمام ـ شنیدی نکو ضبط کن و السلام.

آغاز : طویل است بحری که در وی چهار ـ فعولن مفاعیلن ، آید بکار.

3155 ۵۳۷۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۲۷-۲۹). در ۲۷ بیت.

1544

عروض و قافیه

از شمس الدین علی **فقیر دهلوی** شاهجهان‌آبادی (۱۱٤۱-۱۷۲۹/۸-۱۱۸۳/ ۱۷٦۹). در دو رکن : رکن ۱- در علم عروض ، در یک مقدمه و چند فصل. رکن ۲- در علم قوافی ، نیز یک مقدمه و چند فصل. در پایان نام کتاب و نگارنده آمده است ، و نیز ماده تاریخ نگارش که ۱۱٦۲ و یا ۱۱٦۱ ه.ق. را می رساند.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۳ : ۲۱٦٤.

3156 ۷٦٤٤ : نستعلیق پخته ، ۱۱۱٤ ه.ق. آغاز افتاده. آغاز : و خفیف و فاصله گیری . . . ، موریانه به شدت آسیب رسانده ، پیرامون ۱۰۰ ص.

1545

عروض و قافیه

از ناشناس، که مطلبی را عرضه کرده سپس یک و یا چند بیت گواه می آورد.

3157 ۷۵٤ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۰ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، آغاز : این قافیه را مقید مجرد گویند . . . در ص ۵ آمده : میر عطاء الله در «تکمیل الصناعه» فرموده که رعایت تأسیس بی دخیل هم مستحسن است ، با آنکه حرف اجنبی درمیان روی و تأسیس در می آید. مثل این بیت : گاه تأسیس بی دخیل آید ـ طبع موزون همین مثالی آرد . . . و در ص ۷ : فی بیان حرکات القافیه. این قافیه را مقید بردف مفرد گویند. الف روی و حرکت ما قبل بوحیه : حرکاتی که هست قافیه را ـ شش بود جمله در بردانا . . . و در ص ۱۵ : فی ذکر عیوب القافیه . . . چار عیبی که هست قافیه را ـ هست اکفا و بعد از آن اقوا . . . ، جدولبندی و راه به زرد رنگها ، آبخورده ، ۹۰ ص (تسبیحی ۲ : ٦٤٤-٦٤٥).

1546

قافیه : منتخب مقطع کتاب تکمیل الصناعه

از **عطاء الله نیشابوری** (م ۹۱۹ه./۱۵۱۳م). در غرهٔ رمضان ۸۹۲ه./ ۱٤۸۷م. بدستور میر علیشیر (۸٤٤-۹۰٦ه.ق.)، در نه حرف ساخته است : حرف ۱- تعریف قافیه ، ۲- مقدار حروف قافیه ، ۳- حروف پس از روی ، ٤- حرکات قافیه ، و آن شش است ، ٥- انواع قافیه ، ۷- عیوب قافیه ، ۹- حاجب و ردیف.

در دیباجه می‌گوید : این رساله ای ست در علم قوافی به عرف شعرای عجم منتخب از مقطع کتاب تکمیل الصناعه.

در هامش نسخهٔ ۱ : ۲۲ این کتابخانه حاشیه ای ست با نشانی (منه). در آن می گوید : کتاب تکمیل الصناعه مرتب است بر مطلعی (مقدمه) و سه بیت و مقطعی : مطلع در بیان معنی شعر و اقسام آن. بیت ۱ صنایع ، ۲- معما ، ۳- عروض. مقطع در قافیه و احوال فصحای عرب و شعرای عجم مفصلا (منه).

پس این رساله گزیده ای ست از خاتمهٔ «تکمیل الصناعه» ی او.

آغاز : سپاس بیقیاس صانعی را که تاسیس بدایع مصنوعات و نظم سلسلهٔ . . . اما بعد ، این رساله ای ست در علم قوافی شعرای عجم . . .

بنگرید به : نسخه های فارسی ۳ : ۲۱۶۸ - ذریعه ٤ : ۱۹ ٤ و ۱۷ : ۱٤.

3158 ٥٧٢٤ : نستعلیق پخته ، ۱۰۵۲ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱٤-۲۳) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

3159 ۲۲۱۱ : نستعلیق خوانا ، ۸ع۱/۱۲٤۵ه.ق. آغاز برابر نمونه ، با حواشی گرانبهایی بنشانی (منه) از آن میان در آغاز نسخه که «تکمیل الصناعه» را معرفی کرده است ، عنوان و نشان شنگرف ، ۳۸ ص.

0

قافیه : مختصر وافی در علم قوافی

1547

مجلس امجدی

از افتخار الدین **علی** متخلص به **شهرت** پسر محمد یار بیگ خان عرف میرزا پیا رن ! برادر نواب شجاع الملک حسام الدوله محمد علی وردیخان بهادر مهابت جنگ ، در ۱۰ ج ۱/۱۲۳٤ه/٤ مارچ ۱۸۱۹م/۲۳ ماه پهاکن ۱۲۲۵ (؟) بنکلهٔ حیدر آباد. (دیباجهٔ یکم).

بنام امجد علی خان بهادر، که گفته بود «رساله ای دیگر در علم عروض و قافیه چنان باید نوشت که در هر بحر اشعار بسیار منتخب از هندی و فارسی در آن مندرج باشد» ، بنام «مجلس امجدی» در یک مقدمه و دو مجلس و یک خاتمه نگاشته است (دیباجهٔ دوم).

مقدمه در تاریخ شعر و تعریف عروض و قافیه. **مجلس یکم** در بیان عروض ، در هفت اختلاط. اختلاط ۱- وجه تسمیهٔ بیت ، مصرع و بحر ، ۲- حروف ملفوظ غیر مکتوب و برخی از حروف ساکنه که در تقطیع ساقط شوند ، ۳- عدد بحور ،

۴- میزان و اصول ارکان سالم ، ۵- ازاحیف ، ۶- تفصیل اوزان بحور ، ۷- اوزان رباعی ، **مجلس دوم** در قوافی درده ذکر : ذکر ۱- معنی قافیه ، ۲- ردیف ، ۳- حروف قافیه ، ۴- حرکات قافیه ، ۵- القاب قافیه ، ۶- عیوب ، ۷- معمول و غیر معمول، ۸- حاجب، ۹- لزوم ما لایلزم، ۱۰- قافیه ی مکرر، **خاتمه** در اشعار عربی.

آغاز دیباجه ۱ : الحمدلله الذی هدانا و ما کنا لنهتدی لولا . . . اما بعد، بر خاطر و قاد ارباب دانش . . . **آغاز** دیباجه ۲ : سپاس مکرمت أساس و ستایش مرحمت آرایش مر صانعی را که افاضه اثر منشا عروض هیئت . . .

بنگرید به : نسخه های فارسی ۳ : ۲۱۷۳ - ذریعه ۹ : ۵۵۸ (شهرت).

3160 ۷۸۵۷ : نستعلیق پخته ، ع ۲/۱۲۷۷ه.ق. در حیدر آباد ، برای نور چشمی سید کاظم حسینی ، عنوان و نشان شنگرف، موریانه زده و باز سازی شده ، ۱۱۲ ص.

1548

مختصر وافی در علم قوافی

از **عبدالرحمان جامی** (۸۱۷-۸۹۸ه.ق.) که خود از آن به مختصر وافی در علم قوافی تعبیر می کند، که به اشاره ی بعضی اجله نگاشته است. در یک مقدمه در تعریف قافیه ، و چند فصل : فصل یکم در حروف قافیه.

آغاز : بعد از تیمن بموزون ترین کلامی که قافیه سنجان انجمن فصاحت بدان تکلم کنند . . . این مختصری ست وافی در علم قوافی.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۳ : ۲۱۷۳ - ذریعه ۱۷ : ۱۴ (قافیه).

3161 ۵۷۲۴ : نستعلیق پخته ، ۱۰۵۱ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۱۱) ، آغاز برابر نمونه ، آشفته صحاف شده است.

3162 ۱۹۵۵ : نستعلیق شکسته آمیز پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۸۰-۱۳۷) که مجددا تکرار شده است (ص ۱۳۹-۱۴۷ أ) ، عنوان و نشان شنگرف.

3163 ۵۰۳۷ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱۱-۱۶) ، دیباجه را ندارد. آغاز: بدان قافیه در علم قوافی عبارت است از.

3164 ۲۹۶۷ : نستعلیق ، فضل احمد ، در شهر گوجرانواله ، مسجد شیخ غلام حسین ، حجرهٔ غرفهٔ مشرق ، پنجشنبه ۱۷ع۱۳۰۱/۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، محشی ، ش ۳ مجموعه (ص ۹۴-۱۰۴).

1549

مرآت العشراء

از حکیم **صالح اصفهانی** (؟) متخلص به **صابر** ، به روزگاری که از شدت فتن از حیدر آباد به احمد آباد گجرات رفته ، و در پناه سلطان محمد مراد بخش قرار گرفته ، در عروض و قافیه و صنایع و بدایع ، بنام «مرآت الشعراء»، در یک فروغ و نوزده تمثال و یک عکس ، نگاشته و تحفهٔ درگاه او کرده است. (دیباجه). و در پایان سال نگارش ۱۰۶۹ه./۸-۱۶۵۹م. (: دیوان ما ز لطف الهی تمام شد) آمده است. و نسبت نگارنده در دیباجه دست خوردگی دارد.

سلطان محمد مراد پسر شاهجهان (۱۰۳۷-۱۰۶۷ه.ق.) است. **فروغ** در تعریف شعر و شاعر ، **تمثال** ۱- تعریف بیت و اجزای آن ، ۲- در دانستن اجزای مصرع و وجه تسمیهٔ آن ، ۳- عروض و وجه تسمیهٔ آن ، ۴- حقیقت شعر ، ۵- اسباب و اوتاد و فواصل ، ۶- اصولی که بنای شعر بر آن است ، ۷- اصول اوزان و ازاحیف ، ۸- حقیقت القاب و ازاحیف ، ۹- تعریف فروع ارکان ، ۱۰- افاعیل ، ۱۱- شش ترکیب ، تقطیع نوزده بحر ، ۱۲- تقطیع و حرفهایی که ساقط می شوند، ۱۳- حروف ساکن که در تقطیع ساقط می شوند ، ۱۴- قافیه ، ۱۵- حرکات قافیه، ۱۶- عیوب قافیه ی ملقبه ، ۱۷- عیوب غیر ملقبه، ۱۸- حاجب و ردیف ، ۱۹- اوزان رباعی ، **عکس** در دانستن صنایع و بدایع.

آغاز : سپاس بیقیاس سخن آفرینی را درخوراست که بسمله ، مصرعی ست از کلامش ، و عناصر اربعه رباعی ست از مجموعه . . .

3165 ۲۲۱۲ : نستعلیق پخته ، غلام دستگیر ، ۱٤ رمضان ۱۲۵۸ه.ق. در قصبه بیکن پلی ، عنوان و نشان شنگرف ، نسبت نگارنده (اصفهانی) در دیباجه دست خوردگی دارد. ۱۲۰ ص.

بخش بیست و سوم

مُعَمّا

1550

دستور معما

از میر حسین بن محمد حسینی معایی نیشابوری (م ٩٠٤ﻫ/٨-١٤٩٩). به دستور و به نام میر علیشیر (م ٩٠٦ﻫ./١٥٠١م). در آغاز، در مبحث تعریف معما میگوید که بیشتر این معما ها از نظر **جامی** گذشته است، و این قواعد را در چهار بخش بیان می کنم: تسهیلی، تحصیلی، تکمیلی و تذییلی.

آغاز: به نام آنکه از تألیف و ترکیب - معمای جهانرا داد ترتیب - گشانید از معما نام اما - شد از نامش گشاده هر معما . . . اما بعد، معروض آنکه فقیر حقیر حسین بن محمد . . .

بنگرید به: نسخه های فارسی ٣: ١٢٨٦ - ذریعه ٨: ١٦٨.

3160 ٧١٦٠: نستعلیق پخته، سدهٔ ١١ﻫ.ق. ش ٢ مجموعه (ص ٣٢-٩٠)، عنوان و نشان شنگرف.

1551

دستور معما: شرح . . .

متن از همان حسین نیشابوری. شرح از ناشناس.

در دیباجه اعمال معایی را به چهار گونه دانسته است: ١- تحصیلی، ٢-

تکمیلی ، ۳- تسهیلی ، ٤- تذییلی ، سپس هر یک نوع از آنها را ، زیر نام آنها ، بدون عنوان باب یا فصل ، شرح کرده است. نخست یک بیت را آورده ، سپس با سربند «حل» آنرا شرح و توضیح می دهد.

آغاز : معما کلامی ست منظوم که دلالت کند بر اسمی از اسماء به طریق رمز و ایما ، دلالتی که طبایع سلیمه و اذهان مستقیمه آنرا بپسندند. قید منظوم.

3167 ۷۸۰۵ : نستعلیق پخته ، رمضان ۱۳۱۱ه.ق. آغاز برابر نمونه ، بدنبال «شرح نود و نه نام خدا» از نیشابوری ، در کافون آمده : مسمی به شرح معمیات میر حسین نیشابوری ، برگهایی از آن به یکدیگر چسبیده (ص ۲۲۰-٤۰).

1552

دستور معما (۲)

از عبدالرحمان جامی (۸۱۷-۸۹۸ه.ق.) دومین گفتار وی ست در معما ، و از نظری متوسط میان دیگرها ، و در آن مانند «حلیة الحلل» خود ، اعمال معما را در سه بخش نشان داده است : تسهیلی ، تحصیلی و تکمیلی. بدون دیباچه.

آغاز : ای اسم تو گنج هر طلسمی - قانع ز تو هر کسی به اسمی . . . معما کلامی ست موزون ، که دلالت کند بر اسمی از اسما به طریق رمز و ایما، دلالتی که پسندیدهٔ طعبهای سلیم.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۳ : ۲۱۸٤.

3168 ۱۱۳۰ : نستعلیق پخته ، محمد اسلم ، ۲ رمضان ۱۱۳۰ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۱۲-۱٤۰) ، آغاز برابر نمونه ، نشان و عنوان شنگرف.

1553

دستور معمای جامی : شرح . . .

متن از همان عبدالرحمان جامی همان که دستور معمای میانهٔ اوست.

شرح از **ثانی** ابن پیر محمد **تاشکندی**، به خواهش یاران.

نسخهٔ دیگری از این رساله در لاهور، محمد شفیع ۳٤٤ نوشتهٔ ۹۷۸ھ/۱۵۷۰م. هست، که نشان می دهد تاریخ نگارش پیش از آن باید باشد.

آغاز: بر ضمایر ارباب فضل و کمال و اصحاب عقل خجسته مقال مخفی نماند، که سبب تسوید این نسخهٔ مصغر و باعث تألیف . . اصغر العباد و اکبرها جرماً، ثانی بن پیر محمد تاشکندی . . . ای اسم تو گنج هر طلسمی . . .

بنگرید به: نسخه های فارسی ۳ : ۲۱۸٤ - ذریعه ۸ : ۱٦۷.

3169 ٤۱۸۵ : نستعلیق پخته، محمد امین نامراد، ۱۰۲۷ھ.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۳۰)، عنوان و نشان شنگرف.

1554

دستور معما (٤)

از **عبدالرحمان جامی** (۸۱۷-۸۹۸ھ.ق.). در آن پایهٔ معما را بر سه قرار داده است: تسهیلی، تحصیلی و تکمیلی: که اعمال معمایی سه قسم است - که هر یک گنج اسما را طلسم است - یکی اعمال تحصیلی که از وی . . . دوم آنها که در تکمیل صورت . . . سیم اعمال تکمیلی که دانا . . . به سال ۸۹۰ھ./۱٤۸۵م. (=فیض) نگاشته است: چو فیض قدسی آمد جای تو بیخ - نباشد گر نباشد **ایض** تاریخ.

آغاز: چو از حمد و تحیت یافتی کام - بدان ای در معما طالب نام - که اعمال معمایی سه قسم است.

بنگرید به: نسخه های فارسی ۳ : ۲۱۸۵.

3170 ۱۹٦۰ : نستعلیق پخته، رمضان ۱۱۲٦ھ.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۲۹-۱۳۷)، آغاز برابر نمونه.

1555

دستور معمای منظوم

از شهاب الدین احمد حقیر هروی بن نظام الدین (م ۹۲۳ه/۱۵۱۷م.)، شاگرد میر حسین معمایی (م ۹۰٤ه/۱٤۹۸)، که در ۹۱۸ه/۱۵۱۲ در ۱٤٦ بیت سروده است. در پایان آن آمده: حقیری اندرین نظم محقر - که بر لوح بیان آمد مصور . . . پی تاریخ آن از عالم غیب - رسیده نسخهٔ موزون بی عیب - قبول خاطر اهل هنر باد - بخوبی در همه عالم ثمر باد.

آغاز: بنام آنکه ذات جمله اشیاء - بود چون اسم ذات او معما- بود آسایش دلها ز نامش- گشاده جمله مشکلها ز نامش.

بنگرید به: نسخه های فارسی ۳: ۲۱۸۸؛ ذریعه ۹: ۲۶۹.

3171 ۱۹٦۰: نستعلیق پخته، رمضان ۱۱۲٦ه.ق. در مجموعه به همین خامه، ش ٤ (ص ۱٦۰-۱۷۳). آغاز برابر نمونه.

1556

دستور معما (۲)

از همان شهاب الدین حقیری هروی در دیباچه میگوید پیش از این، قبل از آنکه تتبع رسایل فن معما راکرده باشم، احیانا معمایی می ساختم، در این روزگار به آنها مراجعه کردم و مناسب چنان دیدم مختصری ترتیب دهم متضمن دستور های معما. سپس به تعریف معما می پردازد.

بنگرید به: نسخه های فارسی ۳: ۲۱۸۸.

3172 ۱۹٦۰: نستعلیق پخته، با تاریخ رمضان ۱۱۲٦ه.ق.. به همین خامه در مجموعه (ص ۱۷۳-۲٤۸).

1557

دستور معما : شرح . . .

ناشناخته.

3173 ۱۹۶۰: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. با تاریخ ۱۲۲۶ه.ق. در مجموعه ش ۶ (ص ۲۴۹-۲۶۶). آغاز افتاده. (برای نشانی از متن : تعریف معما. معما کلامی ست که به وجه صحیح دال باشد بر اسمی از اسما بطریق رمز و ایما).

0

شرح دستور معما : دستور معما (شرح)

1558

معما : رساله در . . .

همانکه از **شرف** دانسته شده است : (نسخه های فارسی ۳ : ۲۱۹۰).
در یک مقدمه و بیست و چهار فصل و یک خاتمه. **مقدمه**، در تعریف معما، بدانکه معما مشتق از تعمیه است، **فصل** ۱- حساب جمل، ۲- ارقام هندسه، ۳- ارقام هفته، ۴- ارقام کواکب، ۵- ارقام بروج، ۶- سال و ماه، ۷- لغات، ۸- صورت و شکل، ۹- قلب و عکس، ۱۰- تشبیهات، ۱۱- اسامی اول کلمه، ۱۲- اسامی اخیر کلمه، ۱۳- بیان لب و اطراف، ۱۴- تصغیر، ۱۵- اسقاط حروف، ۱۶- الفاظ مشترک، ۱۷- جمع بعضی اجزاء مثل ترکیب و تحلیل، ۱۸- اسمای اعداد، ۱۹- جذر و مجذور، ۲۰- کعب و مکعب، ۲۱- قطر و دایره، ۲۲- مبادی اعداد، ۲۳- ضد و نقیض، ۲۴- ذات ضد و نقیض. **خاتمه** محسنات معما.

آغاز : بدانکه ترتیب کرده شد این رساله بر یک مقدمه و بیست و چهار فصل ، و خاتمه. فصل اول در حساب جمل.

3174 ۱۹۳۹ : نستعلیق شکسته آمیز ، ۱۲۸۸ه.ق. ش ٥ مجموعه (ص ٤٥۲-٤٦۸) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، انجام درمیانهٔ فصل ۲۳ افتاده ، نام شرف را در نسخه نیافتم.

1559

معما : رساله در . . .

چند رسالهٔ ناشناخته. یکی نیستند.

3175 ۷۵۷۷ : نسخ خوش ، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز و انجام افتاده. **آغاز:** بهرما گدایان مریدی گشته فاش . . . ، با سربندهای «در اسم صالح در اسم پر ، در اسم بهار ، در اسم لقمان و سوسن ، در اسم بدیع . . . ، برای نشانی از ص ۳ : قسم اول که مراد تمامی اجزای معنی باشد بدوجز باشد اول هر یک جنانک در اسم امام : آن شوخ که هست مرغ جان در دامش ـ محراب دلست ، بر وی غیر فامش. او را نمازمایل از محراب مکرر اگر کنی بیا بی فامش . . . ، نام میر علیشیر چند جا آمده است ، موریانه زده ، ۱۲۸ ص.

3176 ۱۹٦۰ : نستعلیق پخته ، ۱۱ رمضان ۱۱۲٦ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۱۲۹). مجموعه سروده‌هایی ست در اعمال معما ، با دیباجه ای نثری که در نسخه افتادگی دارد. عنوانها ست سپس قطعاتی برای نمونهٔ عمل. وگاهی پیش از اشعار شرحی ست به نثر. مثلا : اعمال تحصیلی هشت است ، تنصیص و تخصیص، تسمیه، تلمیح، ترادف، اشتراک، کنایت تصحیف استعاره و تشبیه حساب. تنصیص و تخصیص عبارت از امر اول است. **پایان :** زبهر رسیدن به عز و شرف ـ چو این نامه را خامهٔ خوش خرام ـ بیار امت اول ازان نام به ـ که باشد بر و نیز ختم کلام (بنگرید به معمای شرف ، در همین بخش).

3177 ۱۹٦۰ : همان مجموعه. ش ٦ (ص ۲٤۹-۳٦٦). شرح مانندی ست بر یک رساله معمایی ، آغاز افتاده : وقت بود که بعضی که افهام و افکار . . . تعریف معما. معما کلامی ست که وجه صحیح دال باشد بر اسمی از اسماء بطریق رمز و ایما. مراد از کلام اینجا الفاظ است ، به معنی لغوی نه کلام اسنادی که.

3178 ۳۷٤۲ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، با عنوانهای «باب» و «فصل» که در هامش نسخه نوشته شده است باب ۱- اعمال تسهیلی، چهار فصل ، یکم انتقاد ، دوم تحلیل ، سوم ترکیب، چهارم تبیین . . . ، ۲- اعمال تکمیلی ، هشت فصل ، یکم تنقیص ، دوم تسمیه ، سوم تلمیح، . . . سپس چند «اسلوب». **آغاز:** . . . اعمال تسهیلی چهار است ، انتقاد و تحلیل و ترکیب و تبدیل. انتقاد عبارتست از اشارت کردن به بعضی . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، ٦٤ ص.

1560

معما : رساله در . . .

در یک مقدمه و شانزده اصل : مقدمه در بیان معنی معما ، اصل ۱- در بیان حساب جمل ، ۲- در ارقام بروج ، ۳- ارقام کواکب ، ٤- ارقام روزهای هفته ، ۵- ارقام هندسه ، ٦- در بیان حساب ساده ، ۷- در بیان لغات ، ۸- تجنیس و تصحیف ، ۹- قلب و عکس ، ۱۰- اسامی اجزای کلمه ، ۱۱- در تشبیهات ، ۱۲- تصغیر ، ۱۳- اسقاط حروف ، ۱٤- ضد و نقیض ، ۱۵- در جذر و کعب ، ۱٦- رعایت ترتیب محسنات. (نسخه‌های فارسی ۳ : ۲۱۹۱).

آغاز: بدانکه این رساله مرتب است بر یک مقدمه و شانزده اصل است. مقدمه در بیان معنی معما ست. اصل در بیان حساب جمل . . . مقدمه بدانکه معما مشتق از تعمیه است ، تعمیه در لغت پوشیدن چیزی را گویند ، و در اصطلاح نامی را . . .

3179 ۱۸۷۱ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ۱۲۰۷ ه.ق. در مجموعه ، ش ۵ (ص ۱۸٤-۲۲۲) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

3180 ۱۹۳۹ : نستعلیق شکسته آمیز پخته ، ۱۲۸۸ ه.ق. ش ٤ مجموعه (ص ٤٤۲-٤۵۱) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

1561

معما: رساله در . . .

بروزگار **امیر علی سلطان** بن اعدل امراء جلال الدوله والدین امیر فیروز شاه در دارالسلطنهٔ هرات، در مقدمه و قاعده ای چند و خاتمه ای نگاشته شده است. : **مقدمه** در بیان حقیقت معما و تقسیم او و تعریف اقسامش. سپس چهار **قسم**: قسم اول (آنست که باوجود رعایت فصاحت لفظی آورده شود) قسم دوم (آنستکه باوجود رعایت فصاحت کلمهٔ متصلة الاجزاء را منفصل سازد). قسم سوم (آنست که باوجود رعایت فصاحت کلمه منفصلة الاجزاء را متصل سازد). قسم چهارم (آنست که باوجود رعایت فصاحت آن کلمه حرف. . .). سپس **قواعد**: قاعدهٔ اول در تشبیه، قاعدهٔ دوم در خال و خرده و نقطه و . . . قاعدهٔ یازدهم نقش و مصور و شکل و تصحیف، قاعدهٔ دوازدهم آنست که لفظ عربی گویند. قاعدهٔ سیزدهم لفظ دل و جان و قلب ذکر کنند. قاعدهٔ چهاردهم که باشد که از اسمی مراد همان اسم باشد. قاعده ی پانزدهم تنصیف . . . قاعدهٔ بیست و سوم در روزهای هفته. . . قاعده ی بیست و چهارم در ارقام بروج، قاعده ی بیست و پنجم در ارقام کواکب سبعه، قاعده ی بیست و ششم در ارقامی که حکمای هند وضع کرده اند. **خاتمه**. در محسنات معما. و آن هشت قسم است.

3181 ۱: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ه‍.ق. ش ۵ مجموعه (ص ۱۲۹-۱۶۳)، میان قاعدهٔ ۱۲ و ۱۱ افتادگی هست. و تاریخ ۴۲ جلوس در پایان نسخه تاریخ نگارش و یا کتابت است (تسبیحی ۱ : ۵۸۰).

1562

معمای منظوم

از **اکبر شاه مشهدی** (ص ۰ع۰) نخست نام خدا و پیامبر و امامان، سپس نامها به ترتیب تهجی آورده شده اند.

آغاز: آنکه نامش هست عنوان کلام - لا مکان باشد، نزد دلهای تمام (الله).

3182 ٤۰۵۹ : نستعلیق پخته، در هامش «جنگ» از سدهٔ ۱۲ه.ق. (ص ۲-٤۰)، نسخه از الف تا زاء را دارد.

1563

معمای منظوم

از **قاسم کاهی اکبر آبادی**، ماوراء النهری کابلی، ابوالقاسم نجم الدین محمد، معروف به ملا قاسم. جامی را در هیجده سالگی دیده و در صد و ده سالگی در اکبرآباد ۹۸۸ه‍./۱۵۸۰م. درگذشته است.

منظومه ای ست با عنوانهای منظوم: هست تعریف مر معما را، هست تقسیم مر عملها را، میکنم شرح تسهیلی، میکنم انتقاد را تعریف، قسم تحلیل را کنم تعریف، قسم ترکیب را کنم تعریف، قسم تبدیل را کنم تعریف، هست تقسیم قسم تحصیلی، . . . و در آغاز معما را به چهار قسم کرده است: تحصیلی، تکمیلی تسهیلی، تذییلی.

آغاز: ای معمای کاف و نون از تو - همه اسما شده بیرون از تو - هم تو پنهان و هم تو پیدایی - زانکه هم اسم و هم مسمایی.

3183 ۸۰۷۸ : نستعلیق شکسته آمیز، عبدالحسیب که در پایان به نظم از خود و تاج محمد خان که نسخه را برای او نوشته است نام می برد، شنبه ۳۰ ذیحجه ۱۳۰۵ه.ق. آغاز برابر نمونه، نام قاسم کاهی از نویسندهٔ نسخه در پایان آمده است، ۲۱ ص. در آبان ماه ۱۳۵۷خ خریداری شده است.

1564

معمای منظوم

ناشناخته.

3184 ۱۸۷۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۱۵۸-۱۸٤) ، بدون دیباجه. مجموعه سروده‌هایی ست در صنایع شعری ، عنوانها است و سپس قطعاتی برای نمونه. آغاز : تعریف عمل تنصیص و تخصیص ، تمثیل به اسم نیاز : نهد داغم بجان آن سیم غبغب - ببازی چون نهد خالی بر آن لب. سپس : تعریف عملی تسمیه: ز اسم حرف از صاحب معما - مسمی خواست یا اسم از مسمی - بود ابن صورت نزد جمهور - باسم تسمیه موسوم مذکور ، سپس عنوانهای دیگر به همین گونه : مثال صورت ثانی باسم عیسی ، تعریف تلمیح ، تمثیل قسم اول باسم علی ، تمثیل قسم دوم باسم امین . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، سپس «رساله در معما» ی دیگر.

1565

نود و نه نام خدا : شرح . . .

متن از **میر حسین نیشابوری** معمایی (نگارندهٔ دستور معما ، در همین بخش) . شرح از ناشناس. بنگرید به نسخه های فارسی ۳ : ۲۱۹۳ شرح دستور معما از رکنی ، و همان فهرست : ۲۱۹۵ شرح معما از لامعی، و نیز همان فهرست : ۲۳۰۵ نود و نه نام خدا.

آغاز : نیست حد خامه از نام اله - دم زدن باید زبان دارد نگاه. حل: مراد از خامه به عمل تشبیه الف است ، وحد الف به عمل انتقاد حرف با باشد. پس الف که در لفظ . . .

3185 ۱۹۶۰ : نستعلیق پخته ، رمضان ۱۱۲۶ه.ق. به همین خامه در مجموعه (ص ۱۳۷-۱۵۹) ، آغاز برابر نمونه. در ص. ع. به خامه ی کاتب آمده است : معمای نود و نه نام میر حسین نیشابوری.

3186 ۷۸۰۵ : نستعلیق پخته ، پیرامون ۱۳۱۱ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان بنفش ، (ص ۱-٤۰).

بخش بیست و چهارم

متن‌های ادبی، شرح متن‌ها

1566

آشوب نامه

از **طغرای مشهدی** یا تبریزی (بنگرید به کلیات طغرا، همین بخش)، دیباجه ای ست بر «سبعه» ی زلالی، به نثر آمیخته به نظم، و خود از یک دیباجه و هفت آشوب و یک خاتمه تشکیل شده است. در دیباجهٔ آشوب نامه از سرایندگانی نام برده تا رسیده به زلالی که ستایش شده اند. سپس هفت آشوب دارد که هر ـ یکی دیباجهٔ یکی از هفت مثنوی زلالی ست.

آغاز: این خطبه را چو خامهٔ طغرا تمام کرد ـ آشوب نامه اش زره شور نام کرد. شکر ناظمی که ابیات بروج سپهر از معنی ابداعش.

3187 ٤١٩٣ : نستعلیق خوش، سدهٔ ١١ه.ق. در آغاز مثنوی «محمود و ایاز» (ص ٢-٣٥)، آغاز برابر نمونه، با دو صفحه آرایشهای زرین و سرلوح زیبا.

3188 ٢٠٨٦ : نستعلیق تحریر آمیز، سدهٔ ١٢ه.ق، در «کلیات» او (ص ١٢٧-١٤٤)، آغاز برابر نمونه، محشی.

0

اعجاز خسروی : رسایل اعجاز

1567

الهامیه

از ملا **طغرای مشهدی**. یکی از منشآت اوست به نثر آمیخته به نظم، عرفانی، و بیشتر به زندگی خود او مربوط است (نسخه‌های فارسی ۵ : ۳۵۲۰).

آغاز : الهامیه طغری سیاوی کلامی ست. . . در نزد محبت همه جا خصل و حک است . . .

3189 ۲۰۸٦ : نستعلیق تحریر آمیز، سدهٔ ۱۲ه.ق. در «کلیات» او (ص ۳٤-۵۰)، آغاز برابر نمونه، نشانه‌ها شنگرف.

3190 ٤٤۲۸ : شکسته نستعلیق، ش۴ «کلیات» او از سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. (ص ۱۰۱-۱۳۰). عنوان و نشان شنگرف.

0

الهی نامه : کلمات . . .

1568

انوار المشارق

از ملا **طغرای مشهدی**، یکی از منشآت اوست به نثر آمیخته به نظم. (نسخه های فارسی ۵ : ۳۵۲٦).

آغاز : ای جوش دل صراحی و جام از تو ـ شور سر نقل پخته و خام از تو.

3191 ۲۰۸٦ : نستعلیق تحریر آمیز، سدهٔ ۱۲ه.ق. در «کلیات» او (ص ۲۰۷-۲۱٦)، آغاز برابر نمونه، نشانه‌ها شنگرف.

3192 ۴۴۲۸ : شکسته نستعلیق ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه‍.ق. ش ۱۳ «کلیات» او (ص ۲۱۱-۲۴۲) ، نام کتاب در نسخه نیامده است ، عنوان و نشان شنگرف.

1569

انیس العشاق

از **شرف الدین رامی** ، حسن بن محمد (م ۷۹۵ه‍./۲-۱۳۹۳م). به نام شیخ ابوالفتح اویس بهادر جلایر (۷۵۷-۷۷۶ه‍.ق.) ، در بیست باب ، در اوصاف اندام معشوق ، به نثر آمیخته به نظم ، گویا به سال ۷۲۶ه‍./۱۳۲۶م. نگاشته است (نسخه ها ۵ : ۳۵۲۷) : باب ۱- صفت موی ، ۲- صفت جبین ، ۳- ابرو ، ۴- چشم ، ۵- مژه ، ۶- روی ، ۷- خط ، ۸- خال ، ۹- لب ، ۱۰- دندان ، ۱۱- دهان ، ۱۲- زنخدان ، ۱۳- گردن ، ۱۴- صدر ، ۱۵- ساعد ، ۱۶- انگشت ، ۱۷- قد . . .

آغاز : حمد و ثنا خالقی را جلت کلمته که در مبدء خلقت وجود خاکیان را . . .

3193 ۲۸۳۷ : نستعلیق پختهٔ فیض محمد قریشی صدیقی پیشاوری ، چهار شنبه ، شوال سدهٔ ۱۱ه‍.ق. در موضع کوهات سرحد بنکش ، عنوان و نشان شنگرف ، ۴۴ ص.

1570

انیس الغرباء

از کسی که آتش فراق و دلتنگی غربت شعله بر جانش افکنده ، برای تسکین آلام خود ، محبوسان و دور افتادگان از سرزمین خود ، این کتاب را به نثر آمیخته به نظم و حکایتهایی نامبوب نگاشته است. در دیباجه به نام نگارنده

دست نیافتم.

آغاز: حمد و ثنا مر مفضلی را که فضل داد مهاجر انرا برقاعدان بعلو درجه و سمو مرتبه، و اکرام گردانید غریبان را بر شهریان.

3194 ٦٥٦٥ : نستعلیق ریز خوش، سدهٔ ۱۱ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۲۹- . . .) آغاز برابر نمونه، انجام افتاده، عنوان و نشان شنگرف.

3195 ۵٦۹۹ : نستعلیق پخته اردو، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۷٤)، عنوان و نشان شنگرف. آغاز برابر نمونه.

1571

انشاء طبی

انشایی ست طنز آمیز و نقد از پزشکان، چیزی به مانندکارهای طغرای مشهدی و تعریفات ملا دو پیازه: فقل، علاج مطبقه.

آغاز: حکیم علی الاطلاق از دارالشفای رحمت و نسخهٔ کامل صناعت قدرت (چهار صفحه بعد)، اما بعد، نبض مسطر صفحه را تشریح احوال تپار دل افکاری متموج میسازد.

3196 ٤۳۳۷ : نستعلیق شکسته آمیز، عابد حسین متخلص به عاصی، در محمد آباد معروف بالبناد، ۱۲۹۳ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۱۲)، با حاشیه های بسیاری در گزارش واژه های متن.

1572

بهارستان

از **عبدالرحمان جامی** (۸۱۷-۸۹۸ه.ق.). بروش «گلستان» سعدی، برای فرزندش ضیاء الدین یوسف، بنام سلطان حسین میرزا بایقرا (۸٤۲-۹۱۱ه.ق.)،

به سال ۸۹۲ھ./۱٤۸۷م. در هشت روضه ، و هر روضه در هشت آیین نگاشته است.

۱- حکایاتی از اولیاء الله و بزرگان صوفیه ، ۲- سخنان حکماء ، ۳- عدالت سلاطین ، ٤- سخا و کرم ، ۵- عشق ، ٦- مطایبات ، ۷- احوال شعرا ، ۸- حکایات و امثال حیوانات.

آغاز : چون مرغ امری بال ز آغاز . . . اما بعد ، نموده می آیدکه چون در این وقت دلپسند فرزند ارجمند ضیاء الدین.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۵ : ۳۵۳۵ - ذریعه ۹ : ۸۸ - مشار ج ۲ ج ۱ : ۸۰٤.

3197 ۷۵۸۳ : نستعلیق خوانا ، رمضان ۹۹٤ھ.ق. آغاز برابر نمونه ، با حواشی بسیار با چند خامه ، در پایان چند غزل از سعدی و رباعیهایی : هم خمرم و هم ساق و هم خارم . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۷٦ ص.

3198 ۳۲٦٦ : نستعلیق خوش ، سدۀ ۱۱-۱۰ھ.ق. آغاز و انجام افتاده ، برگها آشفته ، جدولبندی ۷ راه ، عنوانها شنگرف ، ۱۱۲ ص.

3199 ۵۳۹۸ : نستعلیق شکسته آمیز پخته ، با تاریخ ۱۱۲۰ھ.ق. در مجموعه به همین تاریخ ، ش ۳ (ص ۱٦۰-۲۹۹) ، آغاز برابر نمونه ، جدولبندی ٤ راه زر و مشکی ، عنوانها شنگرف.

3200 ۱۰٦٤ : نستعلیق شکسته آمیز ، سید محمد شریف قادری ، ۱۲۸۳ ھ.ق. آغاز برابر نمونه ، جدولبندی ۳ خطی و کمند ۵ خطی ، عنوان و نشان شنگرف ، کاغذ رنگا رنگ فرنگی ، ۲۸۰ ص.

1573

تاج المدایح

از **ملا طغرای مشهدی**، یکی از منشآت اوست دربارۀ مراد بخش پسر شاهجهان به نثر آمیخته به نظم (نسخه های فارسی ۵ : ۳۵٤۱).

آغاز: چون این نسخه زیب لوائح شد . . . سرخ رویی قلم بنگارش.

3201 ۷۶۱۹ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. آغاز افتاده ، برگها آشفته صحاف شده ، نشان شنگرف ، موریانه زده ، ۸۶ ص.

3202 ۲۰۸۶ : نستعلیق تحریر آمیز، سدهٔ ۱۲ ه.ق. در «کلیات» او (ص ۵۰-۶۸) ، آغاز برابر نمونه ، محشی.

3203 ۴۴۲۸ : شکسته نستعلیق ، ش ۲ «کلیات» او از سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. (ص ۴۵-۷۶). عنوان و نشان شنگرف.

1574

تجلیات

از ملا **طغرای مشهدی**. یکی از منشآت اوست دربارهٔ کشمیر و ستایش از میر حسین سبزواری (نسخه های فارسی ۵ : ۳۵۴۳).

آغاز: طغرا تا از تجلیات خویش بیهوش . . . کشمیر بود و فصل خزان عالم نور.

3204 ۲۰۸۶ : نستعلیق تحریر آمیز ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. در «کلیات» او (ص ۶۹-۸۲) ، آغاز برابر نمونه ، نشانه‌ها شنگرف ، محشی.

3205 ۴۴۲۸ : شکسته نستعلیق ، ش ۳ «کلیات» او از سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. (ص ۷۷-۹۹) عنوان و نشان شنگرف.

1575

تحقیقات

از ملا **طغرای مشهدی** ، یکی از منشات اوست به نثر آمیخته به نظم ، در

توصیف آسمان و ستاره ها (نسخه های فارسی ۵ : ۳۵۴٤).

آغاز : تحقیقات طغرا چون به آسمان تازگی خیال . . . از بس غلط است حرف قاموس فلک . . .

3206 ٤٤٢٨ : شکسته نستعلیق ، ش ٦ «کلیات» او از سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. (ص ۱٤۳-۱۵۰). عنوان و نشان شنگرف.

3207 ۲۰۸٦ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. در «کلیات» او ص ۱۰۸-۱۱۸) ، آغاز برابر نمونه ، محشی.

1576

تذکرة الاتقیاء : تذکرة الاحباء

از ملا **طغرای مشهدی**، یکی از منشآت اوست به نثر آمیخته به نظم. در برابر «خمسهٔ ناقصه» ی اوست ، (نسخه ها ۵ : ۳۵٤۵ و ۳۵۵۷).

آغاز : غنچهٔ خطاب تذکرة الاتقیا . . . رباعی :

طغرا تا کی تیغ زبان تیز کنی.

3208 ٤٤٢٨ : شکسته نستعلیق ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. ش ۹ «کلیات» او (ص ۱۷۳-۱۸۱) ، عنوان و نشان شنگرف.

1577

تسویلات

از **طغرای مشهدی** (بنگرید به : کلیات طغرا ، همین بخش). به نثر آمیخته به نظم.

آغاز : دیشب که بروشنایی چراغ پیاله چنگ مطالعهٔ قواعد صدای نمود ،

وقتی بخواندن مقاصد . . .

3209 ۲۰۸۶ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲ه.ق در «کلیات» (ص ۲۱۷-۲۲۶)، محشی.

1578

تعداد النوادر

از همان ملا **طغرای مشهدی**. یکی از منشآت اوست به نثر آمیخته به نظم. در احوال کشمیر و هشت منزل راه: جوکهتی، نوشهره، چنگیزهتی، راجور، تهانه، بیرکله، پوستانه، پیر پنجال (نسخه های فارسی: ۳۵٤٦).

3210 ٤٤۲۸ : شکسته نستعلیق، ش ۸ «کلیات» او، از سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. (ص ۱٦۵-۱۷۳)، عنوان و نشان شنگرف.

3211 ۲۰۸٦ : نستعلیق تحریر آمیز، سدهٔ ۱۲ه.ق. در «کلیات» او (ص ۹۳-۱۰۲) آغاز برابر نمونه، محشی.

1579

ثمرهٔ طبی

از همان **طغرای مشهدی**، یکی از منشآت اوست به نثرآمیخته به نظم، در آن واژه ها و گیاه های پزشکی بسیار بکار رفته است.

آغاز: ثمرهٔ طبی طغرا که تازه میوهٔ کاغذین سبد است . . . ای درد تو بهتر از دوای دگری - بیماری تو به از شفای دگری.

3212 ۲۰۸٦ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲ه.ق. در «کلیات» او (ص ۱۸۳-۲۰۷)، آغاز برابر نمونه، نشانه‌ها شنگرف.

1580

جلوسیه

از **طغرای مشهدی** (بنگرید به : کلیات طغرا ، همین بخش). یکی از منشآت اوست به نثر آمیخته به نظم.

آغاز : جلوسیهٔ طغرا عبارتست از این رقم که چون بدعوی آسمان . . . ای کوکبه ات فروغ سیمای سریر . . .

3213 ۲۰۸۶ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. در «کلیات» او (ص ۲۷۹-۳۰۱) ، آغاز برابر نمونه، محشی.

1581

جوش بلبل : دیباجهٔ معیار الادراک

از ملا **طغرای مشهدی**، (نسخه های فارسی ۵: ۳۵۷۱-۳۵۵۱). در تعریف و بیان حقایق شعری و روحانی سروده های حافظ ، و بسیار نزدیک به «آهنگ بلبل» او.

آغاز : بیت. از لب طغرا چو گل کرد این نوای پر خروش - **جوش بلبل** شد خطابش در مقامات سروش . . . نغمهٔ سبحت را به آوازهٔ **معیار الادراک** نواخت.

3214 ٤٤٢٨ : شکستهٔ نستعلیق ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. ش ۱۱ «کلیات» او (ص ۱۹۰-۱۹۸) . عنوان و نشان شنگرف .

3215 ۲۰۸۶ : نستعلیق تحریر آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. در «کلیات» او (ص ۸۳-۸۹) ، آغاز نزدیک به نمونه ، نشانه‌ها شنگرف ، محشی.

1582

چشمهٔ فیض

از همان **طغرای مشهدی**، ٦٦ نامه ی اوست از زبان ٦٦ تن از درباریان در پاسخ دستخط شاه دکن حیدر آباد. در دیباجه می نویسد: چون بیشتر درباریان نمی توانستند پاسخ شایسته ای بدستخط شاه نویسند، من بدین کار دست زدم. از این نامه ها، نام و نشان کسانی از درباریان آشکار می شود. (نسخه های فارسی ٤: ۳۵٥۳).

آغاز: چشمهٔ فیض طغرا نام این تازه مقال است که از تری لفظ خشکی نخواهد پذیرفت.

3216 ۲۰۸٦: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. در «کلیات» او (ص ۳۱۹-٤۱۱)، عنوان و نشان شنگرف، محشی.

1583

چهار عنصر

از **بیدل لاهوری**، عبدالقادر (م ۱۱۳۳ه./۱۷۲۰م.). در چهار «عنصر»، به نثر آمیخته به نظم، دارای سوانح شخصی خود و مسایل عرفانی و ادبی، هر عنصر با «تمهید» ی در آغاز، و در پایان با «خاتمه» ای پایان می یابد، در طی بیست سال بدان می پرداخته و در ۱۱۱٦ه./۱۷۰٤م. به انجام رسانده است. این کتاب در «کلیات» وی جلد ٤ (ص ۱-۳٤٤) به سال ۱۳٤٤خ چاپ تازه ای شده است.

آغاز: عنصر ۱: خداوندا از زبان معذوری بی صرفه سرائی - عذر هر زه در - ایان بپذیر! و بیان مجبور آشفته، **آغاز** عنصر ۲: روایح شگفتگی بهار عالم منظوم، **آغاز** عنصر ۳: طراوت شبستان مراتب منشور، **آغاز** عنصر ٤: غبار نشانی بساط عجایب و زنگ زدای.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۵ : ۳۵۵۳ - ذریعه ۱۹ : ۱۵۵.

321 ۲۲۶۳ : نستعلیق پخته ، غلام حسین بن محمد حبیب الله ، ۲۷ ذیقعده ۱۲۳۱ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی سه راه و کمند بندی شده ، ۵۶۷ ص.

321 ۷۶۱۷ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز و انجام افتاده : این بود کزگرد خیال ، محشی ، موریانه زده ، ناقص ، ۷۲ ص.

321 ۳۳۲٤ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز در عنصر یکم افتاده : جنون می گشاید پرتو . . . ، نخست در متن سپس هامش ، عنوان و نشان شنگرف ، انجام در عنصر چهارم افتاده ، ۵۱۲ ص.

0

خمسهٔ ضروریه : خمسهٔ ناقصه

1584

خمسهٔ ناقصه : خمسهٔ ضروریه

از **طغرای مشهدی** (بنگرید به : کلیات طغرا ، همین بخش). یکی از منشآت ست به نثر آمیخته به نظم ، در آن پنج تن از همکاران خود را به سختی بدگفته ت : سرخیل دیوانه گون شیخ محمد خاتون ، ریش بکون شیخ طاهر نداف ، یق خر چرانی اویس مازندرانی، یوچی خان ، رنگ باخته صالح روستانی.

آغاز : آزرده ام از دیدن بی دردی چند ـ افسرده ام از صحبت دم سردی ند ـ کوتاهی بخت بین که در ملک دکن ـ افتاده مرا کار باانا مردی چند.

322 ۲۰۸۶ : نستعلیق، سدهٔ ۱۲ه.ق. در «کلیات» او (ص ۲۲۷-۲۳۵)، آغاز برابر نمونه ، محشی.

1585

خوان خلیل

از **ظهوری ترشیزی** ، نور الدین محمد (م ۱۰۲۵-۱۰۲٦هـ/۱٦۱۷-۱٦۱٦م.) یکی از سه نثر اوست آمیخته به نظم. در ستایش عادل شاه (۹۸۸ - ۱۰۳۷هـ/۱۵۸۰-۱٦۲۷م.) ، و چند تن از امیران روزگار او : نواب شهنواز خان ، خدام ملک الکلام ، شاه خلیل الله ، ملا فرخ حسین، خدام ملا حیدر ذهنی و جز آنها. و این خود دیباجه ای ست بر «خوان خلیل» که نیز مانند «گلزار ابراهیم» مجموعه سروده های ظهوری و ملک قمی ست ، که برای همان شاه سروده بوده اند.

آغاز : ای از تو بر اهل تخت و اکلیل، سبیل - کز ذکر جمیل است و کز قدر جلیل.

3221 ۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲هـ.ق ش ۲ مجموعه (ص ۴۹-۷۵) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف. (تسبیحی ۱ : ۵۷۵).

3222 ۷٤٤۵ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳هـ.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۳۵-٦۹) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

3223 ۷٦۲۵ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳هـ.ق ش ۳ «رسایل ظهوری» (ص ۵۲-۱۰۸) آغاز برابر نمونه ، محشی.

3224 ۷٤۱۹ : نستعلیق شکسته آمیز ، منکت رای ، ۱۸۲٦م (۱۲۳۳ هـ.ق.؟) ش ٦ مجموعه (ص ۳۵٦-٤۰۲) ، آغاز برابر نمونه ، جدولبندی سه راه.

3225 ۷۷۲٦ : نستعلیق پخته ، در «سه نثر» نوشته ۱۲۳٦هـ.ق. (ص ٤٤-۷۸) ، آغاز برابر نمونه ، جدولبندی ۳ راه ، عنوان و نشان شنگرف.

3226 ۳۲۸۸ : نستعلیق شکسته آمیز ، با تاریخ ۱۲٤٤هـ.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۲۸-۳۸) ، آغاز برابر نمونه ، نشان شنگرف.

3227 ۲۲٦۹ : نستعلیق شکسته ، سدهٔ ۱۳هـ.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱٦۷-۲۰۸) ، آغاز برابر نمونه.

0

خیابان گلستان : گلستان (شرح)

1586

دیباجهٔ دیوان شاه نعمت الله ولی

از شاه **داعی شیرازی** (۸۱۰-۸۷۰ ه.ق.). بنگرید به : رسایل شاه داعی، در بخش چند دانشی.

3228 ۸٤۹ : نستعلیق خوش ، ش ٤. «رسایل شاه داعی» نوشتهٔ ۸۸۲-۹۰۵ ه.ق. (ص ۵۷۳-۵۷۸ هامش).

0

دیباجهٔ معیار الادراک : جوش بلبل

1587

رسایل ظهوری (۱)

ظهوری ترشیزی ، نور الدین محمد (م ۱۰۲۵ یا ۱۰۲٦ ه./۱٦۱۷-٦م).

۱- **گلزار ابراهیم :**

بنگرید به : گلزار ابراهیم ، در همین بخش.

آغاز : خرمی چمن سخن به طراوت حمد . . . (ص ۲-۱۸).

۲- نورس خیال :

بنگرید به : نورس خیال در همین بخش.

آغاز : سرود سرایان عشرتکدهٔ قال . . . (ص ۱۹-۳٤).

۳- خوان خلیل :

بنگرید به : خوان خلیل ، در همین بخش.

آغاز : ای ز تو بر اهل تخت اکلیل سبیل . . . (ص ۳۵-٦۹).

٤- مینا بازار :

بنگرید به : مینا بازار ، در همین بخش.

آغاز : عصمتیان روپوش و حیا پرور ... . (ص ۷۰-۱۰٤).

۵- رقعات :

بنگرید به : رقعات ظهوری ، در همین بخش.

آغاز : افتاده : سؤال کردند ، محققانه جوابی گفت . . . (ص ۱۰۵-۱۷۰).

3229 ۷٤٤۵ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه‍.ق. همهٔ مجموعه به یک خامه ، عنوان و نشان شنگرف ، محشی ، موریانه زده ، انجام افتاده ، ۱۷۰ ص.

1588

رسایل ظهوری (۲)

همان ظهوری ترشیزی.

۱- نورس خیال :

بنگرید به : نورس خیال ، در همین بخش.

آغاز : (افتاده) : در این بستان سر افکنده غلغل . . . (ص ۱-۲۳).

۲- گلزار ابراهیم :

بنگرید به : گلزار ابراهیم ، در همین بخش.

آغاز : خورمی چمن سخن به طراوت حمد . . . (ص ۲۴-۵۱).

۳- خون خلیل :

بنگرید به : خوان خلیل ، در همین بخش.

آغاز : ای از تو بر اهل تخت اکلیل سبیل . . . (ص ۵۲-۱۰۸).

۴- پنج رقعه ـ رقعات :

بنگرید به : پنج رقعه ، در همین بخش.

آغاز : شهید تبسم دیت عشوهٔ خون نما . . . (ص ۱۰۹-۱۵۹).

۵- مینا بازار :

بنگرید به : مینا بازار ، در همین بخش.

آغاز : عصمتیان روپوش حیا پرور . . . (ص ۱۶۰-۲۲۴).

3230 ۷۶۲۵ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. عنوان و نشان شنگرف ، محشی ، آغاز افتاده ، ۲۲۴ ص.

0

رقعات . . .

در بخش نامه نگاری گذشت.

1589

سه نثر

از **ظهوری ترشیزی** ، نور الدین محمد (م ۲۵ یا ۱۰۲۶ ه./۱۶۰۷-۱۶۱۰ م). سه دیباچه است به نامهای گلزار ابراهیم ، خوان خلیل ، نورس خیال. که هر یک جداگانه و گاهی یک جا در مجموعه ها آمده است. (نسخه ها ۵ : ۳۵۸۰).

3231 ۱ : نستعلیق خوش سدهٔ ۱۲ ه.ق. هر سه است: نورس (ص ۲۶-۳٦)، گلزار ابراهیم (ص ۳۷-٤۹)، خوان خلیل (ص ٤۹-۷۵) [تسبیحی ۱ : ۵۷۵].

3232 ۷۷۲٦ : نستعلیق پخته ، سوکرن داس ولد سبدهمل ، ۱۳ ج ۲/۱۵ جلوس اکبر شاه. ۱۲۳٦ ه.ق. دارای : ۱- نورس (ص ۱-۲٤) ، ۲- گلزار ابراهیم (ص ۲۵-٤٤) ، ۳- خوان خلیل (ص ٤٤-۷۸) ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه ، ۳۹ برگ شمار دارد.

1590

سیمین ورق

از **طغرای مشهدی** (بنگرید به : کلیات طغرا ، در همین بخش). یکی از منشآت اوست به نثر آمیخته به نظم ، در ستایش از اورنگ زیب عالمگیر پادشاه (۱۰٦۸-۱۱۱۸). و در آن نه صفت او را به شماره شرح داده است : ۱- سخاوت ، ۲- عدالت ، ۳- شجاعت ، ٤- کامداری ، ۵- علم ربانی ، ٦- والا رقمی ، ۷- رفیع مکانی ، ۸- کامرانی ، ۹- سرود (موسیقی) شناسی.

آغاز : سیمین ورق که زیاسمینم دادند - و ز لاله دوات عنبرینم دادند - در باغ سخن برای زیب سر کلک . . .

3233 ۲۰۸٦ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. در «کلیات» او (ص ۳۰۱-۳۰۸) ، آغاز برابر نمونه ، محشی.

1591

صحایف لطایف

از **محمد مقیم** قریشی **سهارنپوری**.

جنگ ادبی وی است، با دیباجه ای از او، که مجموعهٔ خود را درآن بنام بالا نامیده است. دارای ساقینامه، دیباجه ها، مکاتیب ادبی و تاریخی، نظم و نثر آمیخته به نظم. و از آن میان: کتابت به طور دیباجه بر رسالهٔ حکایات شیرین مؤلفهٔ خود، در بیان جزئی از حسب و نسب و اوضاع روزگار، در بیان دار کشیدن نواب شمس الدین بهادر خلف نواب احمد، در بیان فساد انگیزی افواج سرکار کمپانی انگریزیها، مدح اسد الدوله ممتاز الملک وزیر جنگ والی چهچر، تهنیت مهاراجه ٹیکانهال سنگه، چند نامه به راجه های سیک، از آن میان به راجه چیت سنگه والی لاوده، تعبیر خواب (ادبی).

آغاز: گلی که گوشه و دستار سحر را بیاراید، حمد بهار . . .

3234 ۷٤۱۹ : نستعلیق شکسته، باتاریخ ۱۸۲٦م (۱۲۳۰ه.ق.؟) در مجموعه (ص ۱-۲٤۰). جدولبندی ۳ راه، عنوان و نشان شنگرف.

1592

عاشق و معشوق

از ناشناس. رقعه ای ست عاشقانه، سپس به عشق روحانی و تعبیرات صوفیانه می پردازد. به نثر آمیخته به نظم.

آغاز: عریضه ای ست از مستمند حیران و گرفتار شده بدرد فراق هجران و افتاده در آتش حرمان . . . شکر و سپاس معشوق را که عاشق وار نامهٔ سورهٔ عشق در صورت عشق به عاشق خود فرستاد.

3235 ۱۰۲۶ : نسخ خوش ، باتاریخ ۱۲۲۶ه.ق. به همین خامه در بیاض (ص ۹۷-۹۹) انجام افتاده ، عنوان و نشان شنگرف.

1593

فردوسیه

از ملا **طغرای مشهدی** (بنگرید به : کلیات طغرا، همین بخش). یکی از منشآت اوست در وصف کشمیر ، گل ، سبزه ، آبشار ، باغ و کوهسار و پادشاه آن (نسخه های فارسی ۵ : ۳۰۹۰).

آغاز : فردوسیه طغرا عبارتست از این تازه . . . ای در طلب تو خانه بردوش سحاب.

3236 ۲۰۸۶ : نستعلیق تحریر آمیز ، در «کلیات» او از سدهٔ ۱۲ه.ق. (ص ۲-۹) ، آغاز برابر نمونه ، نشانه ها شنگرف.

3237 ۴۴۲۸ : نستعلیق ، در «کلیات» او از سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. (ص ۳-۴۳) ، عنوان و نشان شنگرف.

0

فواید علیشیری : اسکندر نامه (شرح)

در بخش منظومه ها و شروح آنها «اسکندر نامه ، شرح».

1594

کلمات

سخنانی ست پند آمیز صوفیانه.

آغاز : صوفی زمینی ست که هر نیک و بد قدم بروی نهد ، وابری ست که همه را سایه کند ، و بارا نیست که همه را آب دهد. صوفی خاکیست پخته و آبی برور یخته ، نه پشت پارا از آن گردی و نه کف پارا از آن دردی . . . الهی بعزت آنها که رخش همت در ساحت میدان قناعت تاخته اند.

3238 ۵۷۷۹ : نستعلیق عبدالرسول ، در ده ملکان باتاریخ ۱۲۲۳ه.ق. به همین خامه در ش پیشین آن ، ش ۷ مجموعه (ص ۱۲۶-۱۳۵).

1595

کلمات خواجه عبدالله : مناجات خواجه

از خواجه عبدالله انصاری هروی (م ۴۸۱ه./۱۰۸۹م.). راز و نیازهای عارفانهٔ اوست. یکی نیستند.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۳۲۲.

3239 ۱۰۳۷ : نستعلیق خوش ، ش ۲ مجموعهٔ مؤرخ رجب ۱۰۵۱ه.ق. (ص ۳۴۲-۳۵۷) ، **آغاز:** مناجات اسرار ندیم بارگاه . . . ای ز دردت بیدلان را بوی درمان آمده ـ یاد تومر عاشقانرا مونس جان آمده. در آغاز بنام مناجات خوانده شده است.

3240 ۸۰۴۴ : نستعلیق تحریر آمیز ، ٤ محرم ۱۰۹۲ه.ق. (ص ۳٤٤-۳۵۳) ، **آغاز:** ای ز دردت بیدلان را بوی . . . ، نشان ها شنگرف ، در آغاز بنام رسالهٔ من کلام . . . آمده است ، خریداری شده در خرداد ماه ۱۳۵۷خ.

3241 ۳۵۰۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۰-۱۱ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۱۲۲-۱٤۳). **آغاز:** ای ز دردت بیدلان را بوی درمان آمده . . . الهی عذر بپذیر و بر عیبهای ما مگیر ، الهی عمر خود برباد کردم . . ، جدولبندی ۳ راه.

3242 ۴۱۵۵ : نستعلیق زیبا ، سدهٔ ۱۰-۱۱ ه.ق. **آغاز:** ای ز دردت بیدلان را بوی در آمان . . . ای کریمی که بخشایندهٔ عطایی وی حکیمی . . . ، جدولبندی ۴ راه ، ۱۴ ص.

3243 ۴۴۸۴ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. باتاریخ ۱۱۰۰ ه.ق. در مجموعه ش ۲ (ص ۴۰-۴۹). **آغاز:** از سخنان پیر هرات. . . دل از جان پرسید که اول این کار چیست و آخر ثمره چیست.

3244 ۸۰۳۱ : نستعلیق پخته، ۲۰ ذیحجهٔ ۱۱۴۴ ه.ق. **آغاز** افتاده : . . . و براه آرنا سرگردان نشویم (ص ۹-۳۶). نشانه ها شنگرف ، در اردیبهشت ۱۳۵۷ برای کتابخانه خریداری شده است.

3245 ۱۰۱۱ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۱-۱۲ ه.ق. در «جنگ» (ص ۵۴۶-۵۶۸) ، **آغاز:** ای ز دردت بیدلان را بوی درمان آمده . . . ، با سر لوح زرین ، جدولبندی ۶ راه به زر و رنگها.

3246 ۷۷۰۵ : نستعلیق شکسته ، سدهٔ ۱۱-۱۲ ه.ق. آغاز و میانه و انجام افتاده ، موریانه آسیب رسانده، مناجات و سخنان کوتاه اوست و رساله های دیگر ، در یکجا عنوان زیر آمده است : مجلس هشتم در بیان مراتب دین اسلام و ایمان و صفت هر کاری و شریعت و فضیلت. ای عزیز ، طالبان حق چون قصهٔ عبادت.

3247 ۵۳۸۱ : شکستهٔ خوش، ج۱/سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز : ای ز دردت بیدلان را . . . ۲۱ ص.

3248 ۵۷۲۳ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۳۰) ، **آغاز:** ای ز دردت بیدلان را بوی. . . ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه.

3249 ۵۷۷۹ : نستعلیق پخته ، عبدالرسول ، رمضان ۱۲۲۳ ه.ق. ش ۶ مجموعه (ص ۱۰۸-۱۲۴). **آغاز:** ای ز دردت بیدلان را . . . ، در آغاز و انجام به نام مناجات خوانده شده است ، نظم است و نثر.

3250 ۶۷۷۲ : نستعلیق شکسته آمیز ، ۱۲ ع ۲/۱۲۹۶ ه.ق. **آغاز:** ای ز دردت بیدلان را . . . ، ش ۹ مجموعه (ص ۵۵۰-۵۵۸).

3251 ۶۸۵ : نستعلیق زیبای صفر علی ، ۱۲۸۷ ه.ق. که بدستور محمد عمر خان پسر سردار محمد عظیم خان غازی نوشته و نقاشی شده است. در همین یاداشت بنام الهی نامه خوانده شده است. آغاز : مناجات و اسرار ندیم بارگاه ... ای ز دردت بیدلان را بوی درمان آمده. یاد تو مر عاشقان را مونس جان آمده ، زرین ، ۵۸ ص (ف. تسبیحی ۳ : ۲۶-۲۷).

3252 ۳۲۱۶ : نستعلیق پخته ، ۱۲۸۹ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۲۹-۵۰) ، آغاز : هوالله ... ای ز دردت بیدلان را بوی درمان آمده.

3253 ۶۶۷۵ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۲۷-۴۳) ، آغاز : ای ز دردت بیدلان را بوی درمان آمده ...

3254 ۸۰۳۵ : نستعلیق پخته ، میر عطاء الله ، باتاریخ ۱۳۰۵خ/۱۳۴۴ه.ق. در مجموعه (ص ۲۷-۶۴) ، آغاز : حمدله. صلات. قال ... ای ز دردت بیدلان را ... انجام افتاده. در خرداد ۱۳۵۷ خریداری شده.

1596

کلیات طغرا

ملا **طغرای مشهدی** تبریزی ، که به طغرا و شیفته تخلص کرده است. نویسنده و سرایندهٔ نیمهٔ دوم سدهٔ یازدهم. (م. کشمیر ۱۱۰۰ ه./۸ - ۱۶۹۹م.). به نوشتهٔ پیر سید حسام الدین راشدی ۱۸ رساله و رقعات او به نام «رسایل طغرا» سه بار در نولکشور چاپ شده است. چاپ شده ها : فردوسیه ، تاج المدایح ، الهامیه ، مرآت الفتوح ، تجلیات ، کنز المعانی ، مرتفعات ، مجمع الغرایب ، مشابهات ربیعی ، معیار الادراک ، تحقیقات ، تعداد النوادر ، چشمهٔ فیض ، جلوسیه ، انوار المشارق ، آشوب نامه ، رقعات ، عبرت نامه ، تذکرة الاخیار. و چاپ نشده های او : وجدیه ، ثمرهٔ طبی ، نمونهٔ انشا ، پریخانه ، کلمهٔ حق ، معراج الفصاحه.

بنگرید به : نسخه های فارسی : ۱۸۷۹ و ۳۸۲۲- تذکرهٔ شعرای کشمیر،

حسام الدین راشدی ۲ : ۷۳۰-۷٦۹.

3255 ۲۰۸٦ : نستعلیق تحریر آمیز، سدهٔ ۱۲ه.ق. دارای ۲۳ رساله : ۱- فردوسیه (ص ۲-۱۱)، ۲. منشآت (ص ۱۱-٤۹)، ۳- تاج المدایح (ص ۵۰-٦۸)، ٤- تجلیات (ص ٦۹-۸۲)، ۵- جوش بلبل (۸۳-۸۹)، ٦- مجمع الغرایب (ص ۸۹-۹۳)، ۷- تعداد النوادر (ص ۹٤-۱۰۳)، ۸- تحقیقات (ص ۱۰٤-۱۰۸)، ۹- مشابهات (ص ۱۰۲-۱۱۳)، ۱۰- مرتفعات (ص ۱۱۳-۱۱۹)، ۱۱- کنزالمعانی (ص ۱۱۹-۱۲۵)، ۱۲- آشوب نامه (ص ۱۲۷-۱٤٤)، ۱۳- مرآت الفتوح (ص ۱٤٤-۱۵۸)، ۱٤- وجدیه (ص ۱۵۹-۱۸۳)، ۱۵- ثمرهٔ طبی (ص ۱۸۳-۲۰۷)، ۱٦- انوار المشارق (ص ۲۰۷-۲۱٦)، ۱۷- تسویلات (ص ۲۱۷-۲۲٦)، ۱۸- خمسهٔ ناقصه (ص ۲۲۷-۲۳۵)، ۱۹- رقعات طغرا (ص ۲۳۵-۲۷۳)، ۲۰- جلوسیه (ص ۲۷۹-۳۰۱)، سیمین ورق (ص ۳۰۱-۳۰۸)، ۲۲- معراج فصاحت (ص ۳۱۰-۳۱۷)، ۲۳- چشمهٔ فیض (ص ۳۱۹-٤۱۲) محشی، موریانه‌زده، وصالی شده، ٤۱۲ ص.

3256 ٤٤۲۸ : شکسته نستعلیق، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. دارای ۱۳ رساله : ۱- فردوسیه (ص ۳-٤۳)، ۲- تاج المدایح (ص ٤۵-۷٦)، ۳- تجلیات (ص ۷۷-۹۹)، ٤- الهامیه (ص ۱۰۱-۱۳۰)، ۵- مشابهات ربیعی (ص ۱۳۱-۱٤۲)، ٦- تحقیقات (ص ۱٤۳-۱۵۰)، ۷- مرتفعات (ص ۱۵۱-۱٦۳)، ۸- تعداد النوادر (ص ۱٦۵-۱۷۳)، ۹- تذکرة الاتقیا (ص ۱۷۳-۱۸۱)، ۱۰- مجمع الغرایب (ص ۱۸۳-۱۹۰)، ۱۱- جوش بلبل (ص ۱۹۰-۱۹۸)، ۱۲- کنزالمعانی (ص ۱۹۹-۲۱۰)، ۱۳- انوار المشارق (ص ۲۱۱-۲۳۲). عنوان و نشان شنگرف، ۲٤۲ ص.

0

کلیله و دمنه

در بخش داستانها خواهد آمد.

1597

کنز المعانی

از **طغرای مشهدی** (کلیات طغرا ، همین بخش) یکی از منشآت اوست به نثر آمیخته به نظم. در وصف شاه شجاع (۱۰۶۸-۱۰۷۰ه.ق.).

نسخه های فارسی ۵ : ۳۵۹۷.

آغاز : کنز المعانی طغرا خانهٔ گنج زریست . . . نفایس مخزن دهان جواهر حمد مکرمی ست.

3257 ۲۰۸۶ : نستعلیق تحریر آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. در «کلیات» او (ص۱۱۹-۱۲۵) ، آغاز برابر نمونه ، محشی.

3258 ٤٤٢٨ : شکسته نستعلیق ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. ش ۱۲ «کلیات» او (ص ۱۱۹-۲۱۰). عنوان و نشان شنگرف.

1598

گلزار ابراهیم : دیباجهٔ . . .

از **ظهوری ترشیزی** ، نورالدین محمد (م ۲۵ یا ۱۰۲٦ه./٦-۱٦۱۷م.). یکی از سه نثر اوست ، آمیخته به نظم ، که در آن از نه صفت عادل شاه (۹۸۸-۱۰۳۷ه.ق.) سخن میگوید.«گلزار ابراهیم» مجموعه سرودهای ظهوری و ملک قمی بوده که آنها به ابراهیم علی شاه پیشکش کرده بودند ، و این دیباجهٔ آن مجموعه است نوشتهٔ ظهوری.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۵ : ۳۵۹۹.

آغاز : خرمی چمن سخن به طراوت حمد بهار آرایی ست که گلزار ابراهیم در رخسار.

3259 ۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۳۷-۴۹). آغاز برابر نمونه . عنوان و نشان شنگرف. [تسبیحی ۱ : ۵۷۵].

3260 ۷۴۱۹ : نستعلیق شکسته ، منکت رای ، ۱۸۲۶م. (۱۲۳۳ه.ق.؟)، ش ۵ مجموعه (ص ۳۳۵-۳۵۶) ؛ آغاز برابر نمونه ، جدولبندی ۳ راه.

3261 ۷۷۲۶ : نستعلیق پخته ، در «سه نثر» نوشتهٔ ۱۲۳۶ه.ق. (ص ۲۵-۴۴) ، آغاز برابر نمونه ، جدولبندی ۳ راه ، عنوان و نشان شنگرف.

3262 ۳۲۸۸ : نستعلیق شکسته آمیز ، باتاریخ ۱۲۴۴ه.ق. به همین خامه در مجموعه (ص ۱۰-۲۷) ، آغاز برابر نمونه ، نشان شنگرف.

3263 ۷۴۴۵ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۱۸)، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

3264 ۷۶۲۵ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. ش ۲ «رسایل ظهوری» (ص ۲۴-۵۱) آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

1599

گلزار ابراهیم : شرح . . .

متن از **ظهوری ترشیزی** ، شرح از ناشناس.

3265 ۷۶۰۸ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، آغاز: همان آب اوست و این بر تقدیری ست . . . ، متن زیر خط شنگرفی ، عنوانها شنگرف ، ۹۶ ص.

1600

گلستان

از **سعدی شیرازی** (م ۶۹۱ه./۱۲۹۲م.). در هشت باب : ۱- در سیرت

پادشاهان ، ۲ـ در اخلاق درویشان ، ۳ـ فضیلت قناعت ، ۴ـ فواید خاموشی ، ۵ـ عشق و جوانی ، ۶ـ ضعف پیری، ۷ـ تاثیر تربیت، ۸ـ آداب صحبت و حکمت، به سال ۶۵۶ه‍./۱۲۵۸م. نگاشته است : در آن سالی که ما را وقت خوش بود ـ ز هجرت ششصد و پنجاه و شش بود.

آغاز : منت خدای را عز و جل که طاعتش موجب قربت است و بشکر اندرش.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۵ : ۳۶۰۲ - ذریعه ۱۸ : ۲۲۰ - ف ، مشار خ ۲ ، ج ۴ : ۴۲۸۳ : ۱۳۱۱.

3266 ۱۰۹۱ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۰ه‍.ق. در «کلیات» او که نوشتهٔ میر عماد دانسته شده است. با سر لوح زرین و جدولبندی ۱۰ خطی ، آغاز برابر نمونه ، عنوانها زر و لاژورد.

3267 ۵۸۰۸ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۰-۱۱ه‍.ق. آغاز و انجام افتاده ، آغاز : که نعمت هست بدست . . ، عنوان و نشان شنگرف، محشی ، برخی از برگها به یکدیگر چسبیده ، ۲۰۰ ص.

3268 ۷۲۵۱ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۰-۱۱ه‍.ق. آغا زرین بود که اکنون وصالی و فرسوده است ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی به زر و رنگها ، در متن و سپس هامش ، انجام افتاده ، ۶۷ ص.

3269 ۳۴۵۸ : نستعلیق پخته ، جهان جان از قوم حجانه ، ۲ ذیحجهٔ ۱۲ (۱۰۱۲ یا ۱۱۱۲ ه‍.ق.). آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه ، ۳۱۸ ص.

3270 ۸۰۱۹ : نستعلیق پخته ، درگاهی ، ۷ شعبان ۱۰۹۰ه‍.ق. بدنبال «شرح گلستان» جنید ، (ص ۴۸-۲۰۰)، آغاز برابر نمونه، عنوانها شنگرف محشی. در اردیبهشت ۱۳۵۷ برای کتابخانه خریداری شده است.

3271 ۷۹۳ : نستعلیق خوش ایرانی ، سدهٔ ۱۱ه‍.ق. نخست بوستان سپس گلستان است ، آغاز برابر نمونه ، جدولبندی هفت خطی و کمند بندی شده و با سرلوح زرین ، عنوان و نشان شنگرف ، رویهم ۵۰۰ ص (ف تسبیحی ۳ : ۴۹۸-۴۹۹).

3272 ۱۹۰۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ه‍.ق. با مهر «میاخان ۱۱۳۰» ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه ، برگهای آغاز و انجام نو نویس ، ۲۷۲ ص.

3273 ۴۷۷۷ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ه‍.ق. آغاز در دیباچه افتاده : وصف او ز من پرسد . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه ، ۲۵۹ ص.

3274 ۷۱۲۰ : نستعلیق خوش ، میان جیون ، سدهٔ ۱۱ه‍.ق. باتاریخی که بران افزوده اند ۱۲۳۱ه‍.ق. آغاز برابر نمونه ، با سر لوح ساده، جدولبندی ۴ راه ، ۳۰۶ ص.

3275 ۷۱۲۴ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ه‍.ق. آغاز در دیباجه افتاده : فاحش ندارد ، وظیفه . . . ، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف ، انجام کمی افتاده ، ۲۲۲ ص.

3276 ۷۴۷۹ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ه‍.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف، یاد داشت خرید به پنج روپیه در قصبهٔ صود هره در ۱۱۷۴ ه‍.ق. محشی با آنچانکه کتاب درسی بوده است ، ۲۰۶ ص.

3277 ۲۹۱۶ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه‍.ق. آغاز برابر نمونه، محشی ، انجام افتاده ، ۲۰۴ ص.

3278 ۵۷۲۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه‍.ق. آغاز و انجام نونویس ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۳۰ ص.

3279 ۷۸۸۰ : نستعلیق تحریری و شکسته آمیز پخته ، شیخ محمد یوسف، ۲۱ صفر ۱۱۱۷ه‍.ق. آغاز در دیباجه افتاده : . . . سر به جیب تفکر فروبرده ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه کمند بندی شده ، محشی ، و از صفحهٔ ۴۶ بوستان در حامش نوشته شده است ، ۲۵۹ ص.

3280 ۷۹۲ : نستعلیق خوش ، ۱۱ بهادون ۱۸۶۹ بکرمی/۱۵ شعبان ۱۱۲۷ه‍.ق. آغاز برابر نمونه، با یازده تصویر آبرنگ به شیوهٔ هندی، سر- لوح زربن ، میان سطرهای دو صفحهٔ آغاز دندان موشی به زر ، جدولبندی ۵ راه و کمند لاژورد ، عنوان و نشان شنگرف ، ۱۶۰ ص. (تسبیحی ۳ : ۴۲۱-۴۲۲).

3281 ۱۷۲٤ : نستعلیق پخته ، ملا منیر و فضایل ماه قاضی میان کاظم‌الدین ساکن قریهٔ اکبر پور تپهٔ داؤد زی ، جمعه ۱۱ ذیقعدهٔ ۱۱۷۹ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۳٤-۳۸٦). عنوان و نشان شنگرف.

3282 ۹۱۲ : نستعلیق خوش ، محمد واصل قادری شیخ انصاری ، ساکن قصبهٔ سودهره ، ۱۱۷۸ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، محشی ، همراه «بوستان» رویهم ٦۲٤ ص. (ف. تسبیحی ۳ : ٥٦۰-٥٦۱).

3283 ۷٥۷ : نستعلیق خوش ، غلام علی ساکن لاهور ، وقت پیشین ٤ رجب ۱۱۹۸ ه.ق. با ۱٦ مجلس مینیاتور ، آشفته صحاف شده. آغاز : بزرجمهر بشنید . . . ، جدولبندی ٦ راه و کمند بندی شاه ، ۲۰٤ ص (تسبیحی ۳ : ٤۲۰-٤۲۱).

3284 ٦٥ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۱٦٤ ص (تسبیحی ۱ : ۳۷۹-۳۸۰).

3285 ۱۱۱ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۳٥٤ ص (تسبیحی ۱ : ۳۸۱-۳۸۲).

3286 ۲۱٦ : نستعلیق تحریر آمیز پخته ، اسماعیل ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۱٤٦ ص (تسبیحی ۱ : ۳۸۲-۳۸٤).

3287 ۱۹۱٤ : نستعلیق پخته ، عبدالصمد ، ۱۱ رجب مطابق جلوس پادشاه غازی ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف ، پیرامون ۲۰۰ ص.

3288 ۲۰۹۰ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز در دیباجه افتاده : کجا کنی محروم ، تو که بادشمنان نظر داری . . . ، عنوان‌و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه ، انجام افتاده ، ۲۳٦ ص.

3289 ۲۱۸٤ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز در دیباجه افتاده : علی اعدائه . . . ، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف ، محشی ، انجام نیز افتاده ، ۲۱۰ ص.

3290 ۲۸۹۱ : نستعلیق تحریر و شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲٥٦ ص.

3291 ۲۹۰۰ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۱۱۸ ص.

3292 ۳۱۷۲ : نستعلیق تحریر آمیز ، فضل احمد ایمن آبادی ، جمعه رمضان سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۶۲ص.

3293 ۳۳۹۳ : نستعلیق پخته، چهارشنبه وقت پیشین ، ۲ ج ۲/۱۲ (۱۲۰۰ ه.ق.). آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۰۹ ص.

3294 ۳۹٤۲ : نستعلیق تحریر آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، انجام افتاده ، فرسوده.

3295 ۳۹۵۷ : نستعلیق پخته ، عبیدالله ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان و جدولبندی شنگرف ، ۱۸۰ ص.

3296 ۳۹۸۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، آغاز : نام فرخ نوشیروان به عدل . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، ۱٤۲ ص.

3297 ٤۲۷٤ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز افتاده : منصب بلند گردانید...، عنوان و نشان شنگرف، در پایان (ص۷۲-۷۸) رساله ای ست در اسماء ناقص ، در دانستن نام روزهای هفته ، ماه ، سال ، رنگها . . . که برای آموزش زبان فارسی نگاشته شده و در دیباچه به نام «رساله اسامی» نامیده شد است. ۷۸ ص.

3298 ٤۷۱۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، سپس شرح و توضیحاتی از آن در ۱٤ برگ.

3299 ٤۸٤۷ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-٦٤) ، آغاز و انجام افتاده.

3300 ۷۲۱۷ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، محشی ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۷۸ ص.

3301 ۵٤۹۸ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، آغاز : کد به غرور ملک مصر دعوی خدای کند . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، ۱۸٤ ص.

3302 ۶۷۱۶ : نستعلیق شکسته آمیز خوانا ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه انجام افتاده ، عنوان و نشان شنگرف، ۲۱۰ ص.

3303 ۷۲۶۳ : نستعلیق پخته ، ۱۲ ع ۱/جلوس والا ؟ ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۳۶ ص.

3304 ۷۶۶۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، موریانه زده ، ۱۶ ص.

3305 ۷۷۳۶ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، عنوانها شنگرف ، موریانه زده ، ۲٤ ص.

3306 ۷۹۸۸ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، کنارەها وصالی شده ، ۱٤۵ ص.

3307 ۸۰۰۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، محشی ، در پایان آمده که از روی نسخهٔ شیخ یحیی نوشته شده که مدتی در شیراز بود. و آنجا کسب کمالات کرده و این کتاب را از روی نسخهٔ خط شیخ سعدی نوشته بوده است ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲٤۳ ص. در فروردین ۱۳۵۷ خریداری شده است.

3308 ۳۸٤ : نستعلیق خوش ، سده ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۳۷۹ ص (تسبیحی ۲ : ۳۷۰-۳۷۲).

3309 ۷۹۳ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. بدنبال «بوستان» (ص ۲۷٤-٤۹۹) ، آغاز برابر نمونه بایک سر لوح زرین ، جدولبندی ۶ راه و کمند لاژورد.

3310 ۱۶٤٤ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز افتاده . عنوان و نشان شنگرف ، انجام افتاده ، نسخهٔ فرسوده ، ۱۹۱ ص.

3311 ٤۳۸٤ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق آغاز برابر نمونه ، با یک سر لوح منقش متوسط ، جدولبندی ۶ راه و کمند ۵ راه ، گلستان در متن و بوستان در هامش ، عنوان و نشان شنگرف ، اندازه رحلی ، ۲۸٤ ص.

3312 ۵۱۳۷ : نستعلیق تحریر و شکسته آمیز ، ملا عصمت الله ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۲۲ ص.

3313 ۵۳۲۱ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه‍.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، چنانکه نشان می دهد کتاب درسی بوده ، انجام افتاده پیرامون ۱۹ ص.

3314 ۶۲۹۵ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه‍.ق. آغاز در دیباجه افتاده ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۰۳ ص.

3315 ۶۳۴۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه‍.ق. آغاز در دیباجه افتاده ، برگها از یکدیگر جدا شده و آشفته.

3316 ۶۵۵۸ : نستعلیق تحریر آمیز ، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه‍.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۱۸۶ ص.

3317 ۸۰۸۱ : نستعلیق پخته، ۲۷ ذیحجه ۱۲۱۲ ه‍.ق. آغاز افتاده : بقعله در آورند . . .، عنوان و نشان شنگرف، ۱۰۰ ص. در ابان ۱۳۵۸ خ خریداری شده است.

3318 ۷۵۷۴ : نستعلیق خوش ، حب علی قزوینی ، در «کلیات» او نوشته ۱۲۱۲ ه‍.ق. (ص ۶۲-۷۶) ، آغاز برابر نمونه ، بایک سر لوح زرین ، جدولبندی ۸ راه به زر و رنگها.

3319 ۴۰۳۳ : نستعلیق ریز خوش ، در «کلیات» او نوشتهٔ ۱۲۲۰ ه‍.ق. (ص ۳۴-۱۰۵) ، آغاز برابر نمونه ، باآرایشهای زرین.

3320 ۷۰۶۰ : نستعلیق خوش ، الله جویا ، برای خواندن شیخ احمد دین ، ۱۰ شوال ۱۲۲۵ ه‍.ق. آغاز افتاده : علیه السلام معتکف بودم . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه ، ۲۰۹ ص.

3321 ۸۰۷۹ : نستعلیق پخته ، برای نور چشم منوخان بن حسن خان صاحب ، ۱۹ رجب ۱۲۲۹ ه‍.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، سپس «فرهنگ واژه‌های گلستان» ، رویهم ۲۱۹ ص. در ابان ماه ۱۳۵۷ خ خریداری شده است.

3322 ۵۶۶۵ : نستعلیق پخته ، نیاز محمد آخوند زاده ، ۱۲۳۴ ه‍.ق. و پایان نونویس عبدالاحد واد عظیم ۱۲۶۴ ه‍.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۱۲۶)، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، محشی ، کتاب درسی بوده.

3323 ۲۶۱۱ : نستعلیق پخته ، ابراهیم ، ساکن موضع کنیت تاج خان ، ۱۷ ماه چیتر ۱۸۷۹ بکرمی/۱۲۳۷ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، محشی ، بایک منظومهٔ کوتاه از نویسندهٔ نسخه در پایان که میگوید استکتاب کننده بقیهٔ کاغذها را در این روزها که کاغذ کمیاب است بد و بخشیده است ، ۱۷۲ ص.

3324 ۶۹۶۵ : نستعلیق و نسخ شکسته آمیز پخته ، میر احمد ولد محمد جمیل ، ساکن قصبهٔ پوهارد ، سه شنبه ۱۸ رمضان ۱۲۳۹ه.ق. آغاز برابر نمونه ، محشی ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۱۸ ص.

3325 ۷۳۲۶ : نستعلیق شکسته ، شیخ عبدالعلی ، ۱۵ ماه بساکهه ، ۱۲۴۱ه.ق. در موضع کنتور پرکنه زینو جال ، به فرمایش میان منیر الدین جیو ، ۲۳۲ ص.

3326 ۳۹۰۲ : نستعلیق پخته ، الله دین ولد میان روشن دین سدهٔ ۱۳ه.ق. با یادداشت ۱۲۴۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف ، ۲۲۸ ص.

3327 ۶۵۵۶ : نستعلیق پخته ، سعدالله بن شیخ محمد ، برای الیاس بن ملک وارث ، ۱۲۴۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه و کمند بندی شده ، محشی ، ۲۹۵ ص.

3328 ۷۹۰ : نستعلیق خوش ، ۱۲۵۴ه.ق. آغاز برابر نمونه ، و در هامش آن «بوستان» است ، با سر لوح زرین ، و آریشها ، جدولبندی هشت خطی و کمند بندی شده ، عنوان و نشان شنگرف ، ۳۳۴ ص. (ف. تسبیحی ۳ : ۵۵۸-۵۶۰).

3329 ۶۱۶۰ : نستعلیق شکسته آمیز ، شیخ محمد ، ذیقعدهٔ ۱۲۵۹ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف ، ۱۱۸ ص.

3330 ۶۰۴۲ : نستعلیق خوانا ، میان نیک محمد ، ساکن موضع بندور ، ۱۲۵۷ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۴۴ ص.

3331 ۷۰۴۲ : نستعلیق شکسته آمیز ، در قریهٔ اکبر پور ، چاشت ۱۶ شوال ۱۲۶۱ه.ق. آغاز برابر نمونه ، محشی ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۶۸ ص.

3332 ۲۵۵۵ : نستعلیق خوانا ، قاضی نسیم ولد قاضی کرم ، ۲۵ رمضان ۱۲۶۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، محشی ، ۱۱۹ ص.

3333 ٦۰۵۰ : نستعلیق تحریر آمیز پخته ، سلطان احمد ساکن فیروزواله ، ۱۲ ماه منگهر ۱۹۰٤ب (۱۲۶۳ه.ق.؟) آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه ، ۱۹۰ ص.

3334 ٤۸۲ : نستعلیق، میان نور الدین، پنجشنبه ۱٦ ماه چیت ۱۹٤ جلوس معلی ، ۱۲٦٤ه.ق. آغاز برابر نمونه ، بدنبال ، «بوستان» رویهم ، ۵۲۰ ص. (ف. تسبیحی ۲ : ٤۱۳-٤۱۵).

3335 ٤۵۲٦ : نستعلیق شکسته آمیز ، احمد شاه ، پاس خاطر فضل شاه در قریهٔ پیر احمد در مسجد ایشان ، صفر ۱۲٦٦ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف ، ۲٤۹ ص.

3336 ٦۸۱۱ : نستعلیق پخته ، حاجی احمد ، جمعه ۱۲٦۸ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، کامل.

3337 ٦٤۳۳ : نستعلیق شکسته آمیز ، محمد عجب ، ۱۲٦۹ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، کامل.

3338 ۳۷۸۷ : نستعلیق پخته ، ۱ ماه چیتر ۱۹۰۹ بکرمی (۱۲٦۹ه.ق.؟) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف ، ۲۱۰ ص.

3339 ۸۰۳٤ : نستعلیق پخته ، نیاز منش فقیر عمر بخش ، ۲۰ شعبان ۱۲۷۰ ه.ق./۱۹۱۱ بکرمی ، آغاز برابر نمونه ، بایک سر لوح ساده ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه ، ۲۳٦ ص. در اردیبهشت ۱۳۵۷خ خریداری شده است.

3340 ٦٤۲۰ : نستعلیق تحریر آمیز ، عبدالرحمان ولد عبدالمستعان ، ۱۲۷۱ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، با حاشیه‌های بسیار ، ۲٤۲ ص.

3341 ۲٤٦ : نستعلیق خوش ، میان محمد زمان ، ۱۲۷۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲٤٦ ص. (تسبیحی ۱ : ۳۸٤-۳۸٦).

3342 ۱۰۳ : نستعلیق خوش ، فضل احمد ، پاس خاطر سید احمد ، ۲۲ محرم ۱۲۷٤ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۲۸ ص (تسبیحی ۱ : ۳۷۷-۳۷۹).

3343 ۲۱۳۷ : نستعلیق پخته ، میان شمس الدین. پاس خاطر نور الابصار عرف ابم ، ساکن چک والا ، ۲ ماه ناکه ۱۹۱۵ بکرمی (۱۲۷۵ه.ق.؟) آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف ، ۲٤٤ ص.

3344 ۳۳۷٦ : نستعلیق خوانا ، فضل دین ، موضع ملک ماله ، ۱۲۷٦ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، محشی به آنچنانکه می دهد کتاب درسی بوده ، ۱۸۹ ص.

3345 ۵۳۹۲ : نستعلیق تحریر آمیز ، رحم الدین امام مسجد شریف خان ، ۲ ع ۲/۱۲۷۸ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، محشی به آنچنانکه نشان می دهد کتاب درسی بوده ، ۱۸۲ ص.

3346 ۳۰۵۸ : نستعلیق پخته ، عبدالمجید بن عبدالحمید ، ۲ ذیقعدهٔ ۱۲۹۰ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها نا نویس ، ۲۵۱ ص.

3347 ۳۸۷ : نستعلیق خوش درشت ، سوکهه رام ، بجهت خواندن وزیر جنگ رام ، ۲۳ ماه مارمیمونه ۱۹۳۱ بکرمی (۱۲۹۱ه.ق.). آغاز برابر نمونه . عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۷ راه و کمند ۳ راه ، ٤٠٦ ص (تسبیحی ۲ : ۳۷۲-۳۷۳).

3348 ٤۷۱۰ : نستعلیق خوش ، پایان سدهٔ ۱۳ه.ق. از روی چاپ مطبع رحمانی ، ۱۲۹٤ه.ق. آغاز برابر نمونه ، محشی عنوان و نشان مشکی درشت ۱۹۰ ص.

3349 ٦۵۷۰ : نستعلیق شکسته آمیز ، حسن احمد ، ۲۹ شوال ۱۲۹٦ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۶۹-۷۶) آغاز برابر نمونه ، اندازهٔ رحلی.

3350 ۱٤۱۸ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ه.ق. در متن «کلیات» او ، و در هامش آن «بوستان» است ، آغاز کمی افتاده ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ٦ راه.

3351 ۱۵۰۷ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ه.ق. در متن «کلیات» او ، و در هامش آن «بوستان» است ، آغاز برابر نمونه ، بایک سر لوح ساده ، جدولبندی ٦ راه.

3352 ۱۸٤۱ : نستعلیق درشت ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. در صفحات رحلی شش سطر نوشته ، و درمیانهٔ سطرها با خامه ای ریز حاشیه‌ها و گزارشهایی آورده است ، ش ۱ مجموعه (ص ۲-۲۲) ، تنها آغاز کتاب است ، عنوان و نشان شنگرف.

۲

3353 ۲٤۷۸ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز افتاده : بوریا شکر خوری، وزیر چون این سخن بشنید طوعاً . . . ، عنوان و نشان شنگرف، انجام افتاده : قبول محروم نماند. مثنوی ، ۱۸۰ ص.

3354 ۳ د ۵ د ۱ : نستعلیق تحریر آمیز ، قطب الدین ، ساکن بورکی ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف ، ۲۸٦ ص.

3355 ٤۳۸٦ : نستعلیق تحریر آمیز خوانا ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه ، انجام افتاده ، ۲٦۲ ص.

3356 ٤۵٤۹ : نستعلیق پخته ، فضل الدین ، ۱۲ ع ۲/سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، عنوان و نشان شنگرف ، ۱۸٦ ص.

3357 ۵۷۵۹ و ۵۷٦۰ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. در دو مجلد صحافی شده ، آغاز و انجام افتاده ، ٤۰+۳٦ ص.

3358 ٦۱۲۲ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه انجام افتاده ، عنوانها نا نویس ، ۳۲ ص.

3359 ۷۰۲٦ : نستعلیق پخته ، غلام قادر ولد فضل دین ، سکنهٔ جهیور الوتی ، ۱۳۱۰ ه.ق. پاس خاطر مولوی صاحب مولوی ابراهیم صاحب ، ضلع گجرات ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، کامل.

3360 ٤۷۰۳ : نسخ درشت ، بافاصله‌های بسیار و حواشی درمیان سطرها و کناره‌ها ، سدهٔ ٤ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، نا تمام ، اندازهٔ رحلی ، سپس بوستان ، ۲٦+۱٤ ص.

1601

مفتاح گلستان : (شرح گلستان)

متن از سعدی، شرح از **اویس اعلا عرف آدم**، از مریدان خواجه ابوالفیض
ـ الدین شاه من الله محمد حسینی، که میگوید در انجمن یاران گزیده بودم و
ب «گلستان» سعدی را مطالعه می نمودم و بدین اندیشه افتادم که آنرا گزارش
. و «مفتاح گلستان» نام نهادم (دیباچه). در ۱۰ محرم ۹۰۰ھ/۱۴۹٤م.
ته است.

در دو بخش : ۱ـ واژه ها و گزارش آنها، به ترتیب حروف تهجی از پایان
واژه، هر حرف در یک باب، ۲ـ گزارش آیتها و حدیثها و گفتار بزرگان و
ده های تازی که در آن کتاب آمده است.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۵ : ۳۵۱۳.

33 ۷٦٤۰ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۱-۱۲ھ.ق. آغاز در دیباجه افتاده، نام نگارنده در این باق مانده نیامده است، آغاز : . . . سعادت او به هر طالبی مطلوب . . .، عنوان و نشان شنگرف، انجام در باب ۵ فصل ل افتاده، ٦٤ ص.

33 ٤۳۲ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۳ھ.ق. آغاز در دیباجه افتاده : . . . از بایین او دور-مبادا تاج را بی فرق او نور . . .، نام نگارنده در دیباجه «اویش اعلا عرف آدم» آمده، تاریخ نگارش در این بخش باق ماندهٔ دیباجه نیامده است . نشانه ها شنگرف، ۸۰ ص (تسبیحی ۲ : ۵۳۸-۵۳۹).ن.

1602

گلستان : شرح . . .

متن از همان سعدی، گزارش از **سروری ترک**، مصطفی بن شعبان (م ۹٦۹ھ).

۱۵٦۱ م.). وی معلم سلطان مصطفی پسر سلطان سلیمان قانونی بوده است ، و «بوستان» سعدی را بدستور او شرح کرده . و در دیباچهٔ آن میگوید که «گلستان» را به زبان عربی شرح کرده ام.

شرحی ست حامل متن ، بنام همان سلطان مصطفی ، به زبان عربی ، و از پایان نسخهٔ بانکیپور بر می آید که در پایان ع ۲/۹۵۷ هـ. (۱۵۵۰ م.) به انجام رسیده است.

آغاز : الحمدلله الذی جعلنی من علماء البیان و المعانی . . . و بعد ، فان العبد . . . سروری الفقیر . . . السلطان بن السلطان مصطفی بن . . .

بنگرید به : نسخه های فارسی ۵ : ۳٤۹۰ - کشف الظنون ، گلستان - ذریعه ۱٤ : ۳۹.

3363 ۳۰٤۷ : نستعلیق پخته ، شنبه ۲۷ رمضان ۱۱۱٦ هـ.ق. آغاز برابر نمونه ، با سرلوح زرین ، دو صفحهٔ آغاز تمام گل و بوته و میان سطرها دندان موشی به زر ، جدولبندی ٦ راه به زر و رنگها ، کمند لاژورد ، عنوان و نشان شنگرف ، ٦۲۷ ص.

1603

گلستان : شرح ، حاشیه . . .

متن از سعدی ، گزارش از **احرار دهلوی** ، میر محمد نور الله (م ۱۰۷۳ هـ./۲-۱٦٦۳ م.) صدر صوبهٔ شاهجهان آباد بروزگار اورنگ زیب (۱۰٦۸-۱۱۱۸ هـ.ق.). در دیباچه می گوید : از تقادم ازمنه و تغایر السنه و تداول صبیان تحریفاتی در «گلستان» راه یافته بود ، و من نسخ بسیاری را بر طاقت خود ضبط آورده ، و نکات مغلقهٔ آنرا حاشیه نویسی کردم ، و چون استکتاب حواشی متفرق برای برخی دشوار بود آنرا بدینگونه گرد آوردم. سپس با عنوانهای «قوله» آنرا شرح حاشیه مانندی کرده است. (نسخه های فارسی ۵ : ۳٤۸۹).

آغاز : منت خدایرا عز و جل که زبان گویا را پیشکار دل دانا ساخت.

3364 ۶۱۱۷ : نستعلیق پخته ، ۱۱۲۰ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۱۵۹) ،
آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

3365 ۶۴۷۸ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف ، دو صفحهٔ انجام تباه شده ، ۵۷ برگشمار دارد.

3366 ۲۲۶۴ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف ، انجام کمی افتاده ، ۲۳۶ ص.

3367 ۵۹۴ : تحریر نا پخته ، میان مرید حسن ساکن قصبهٔ سیالی کهکران ۲۰ ماه مانگه ۱۹۱۰ بکرمی/۱۲۷۱ه.ق. آغاز برابر نمونه ، متن زیر خط مشکی و شنگرف ، ۲۰۴ ص (تسبیحی ۲ : ۱۴۸).

1604

گلستان : شرح . . .

متن از سعدی ، گزارش از **عبدالرسول** بن شهاب الدین بن عبدالله قریشی **هاشمی**. که به سال ۱۰۷۳ه./۲-۱۶۶۳م. «شرح بوستان» را به انجام رسانده بود. پس از دیباچه ، در پنج قسم نگاشته است : قسم ۱- آیتهای قرآنی ، ۲- احادیث و گفتار مشایخ و امثال عرب ، ۳- سروده های عربی ، ۴- سروده های فارسی ، ۵- لغات فارسی و عربی دشوار ، به ترتیب حروف تهجی ، که از صراح الصحاح ، مهذب الاسماء ، زفانگویا ، کشف اللغات ، شرفنامهٔ ابراهیم منیری ، فرهنگ جهانگیر ، مؤید الفضلاء ، زبدة الفرید فضلا شیر خان سنور وغیر ها بهره برده است (دیباجه) (نسخه ها ۵ : ۳۴۹۲).

آغاز: سپاس علیمی که علم علم آدم الاسماء کلها ، حرفی ست از تخته تعلیم او ، و عظیمی که عظم کان عرشه علی الماء پایه ایست . . . چنین گوید منزوی زاویه خمول محمد عبدالرسول.

3368 ۶۱۱۷ : نستعلیق پخته ، پنجشنبه ۳ جلوس والا ، ۳ ذیحجهٔ ۱۱۲۰ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۶۲-۲۴۸) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

3369 ۱۵۱ ۶ : نستعلیق خوانا ، حافظ محمد خان ، در پیشاور ، گذر صابو - گران ، ۱۱۹٤ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۲۵-۱۸۹) ، دیباچه را ندارد ولی هانست. آغاز : این نفخه ای ست که شکفته می شود . . . ، نشان شنگرف.

3370 ۱٤٤۲ : نستعلیق خوب ، محمد حسن ، ۱۲۹۱ ه.ق، ش ۱ مجموعه (ص ۲-۱٦) ، تنها شرح دیباجه است ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

3371 ۵۲۰۱ : نستعلیق طلبگی خوانا ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۲۸-۹۰) ، آغاز برابر نمونه.

1605

خیابان گلستان : شرح گلستان

متن از سعدی ، گزارش از **سراج الدین علیخان آرزو** ، بن حسام الدین (۱۱۰۱ ه.ق./۱٦۸۹ م. - ۱۱٦۹ ه.ق./٦-۱۷۵٦ م.).

در دیباجه میگوید : اگرچه پیش از این ، مانند میر نور الله احراری ، ملا سعد تتوی و دیگران شرحهایی بر «گلستان» نوشته بودند ، اما چون در برخی جایها تسامحی شده بود ، من این «خیابان» را نگاشتم : بلبل الهام را دیدم که صبح ، از ذوق خواند - نغمه ای کز گرمیش روشن شود دل چون چراغ - کز «خیابان گلستان» چین «گل نو» آرزو - از پی تاریخ تا طبع تو گرد ، تر دماغ. (: گل نو = «۱۰٦» که از «خیابان گلستان = ۱۲۲۵» کاسته شود تاریخ ۱۱۱۹ ه.ق./۱۷۰۷ م. بدست می آید).

آغاز : خیابان گلستان سخن ، حمد چمن پیرایی ست که اگر خار است و اگر گل ، پردهٔ ابر رحمت اوست . . .

3372 ۲۳۷۷ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف ، برگ یکم پاره شده ، کمی موریانه زده ، ۳۸٤ ص.

1606

گلستان : شرح . . .

متن از سعدی ، شرح از **محمد اکرم** بن عبدالرزاق **ملتانی** قادری (دیباجه). به نثر آمیخته به نظم روان شبه قاره ، که نشان می دهد در نثر و نظم توانا بوده است : در پایان آن آمده : شد گلستان را مرتب شرح نام ـ از محمد اکرم ملتانی بنام ـ یکهزار و یکصد و پنجاه و پنج (۱۱۵۵) ـ سنهٔ هجری بود پر در و گنج. و از همو ست : شرح اسکندر نامه ، شرح کریما ، شرح یوسف و زلیخا.

آغاز : منت خدای را که نظارت بهار نامش بر ورق زبان شرح گلستان نموده ، و نکهت نسیم بادش بر غنچهٔ دل . . .

3373 ۷۷۸ : نستعلیق پخته ، میان محمد زمان ، موضع چک عمر پرگنهٔ کوجر ، چاشتگاه ۲۶ رمضان ۱۲۷۰ه.ق. عنوان و نشان شنگرف ، ۴۲ ص (تسبیحی ۳ : ۲۹۷-۲۹۹).

1607

گلستان : شرح . . .

متن از همان سعدی ، شرح به زبان عربی از کسی که نام خود را در دیباجه نیاورده است با یادداشت آقای پرفسور محمد اقبال مجددی در پایان نسخه، که این شرح از مولانا **غلام محیی الدین قصوری** (م. ۱۲۷۰ه./۳-۱۸۵۴م.) می باشد. و ما می دانیم که وی شرحی به زبان فارسی بر سروده های دشوار «گلستان» نیز دارد.

آغاز : اعلم ان المصنف شکر الله تعالی سعیه ، و اسکنه فی روضة الجنة و بستانها ، بعد ذکر التسمیه لفظا ، سلک طریقه العمل بالحدیث بالتحمید . . . فقال (م) منت (ش) ای الامتنان و تعداد النعمه. (م) خدای را (ش) ای الله تعالی ، ای یعد علینا نعمه الکثیرة . . .

3374 ۶۶۲۰ : نستعلیق شکسته آمیز پخته ، غلام محیی الدین ، ۱۲۲۵ه.ق.
آغاز برابر نمونه ، نشانها شنگرف ، شرح تنها دیباجهٔ گلستان است ، بایاد
داشت پرفسور محمد اقبال مجددی مؤرخ ۱۶ نومبر ۱۹۷۷م. که این شرح
از مولانا غلام محیی الدین قصوری و به خامهٔ نگارنده است ، ۵۱ ص.

1608

گلستان : شرح و فرهنگ واژه های . . .

متن از **سعدی** شیرازی ، گزارش از **جنید بن عبدالله سوسوی** ، در سه قسم :
۱- حل و گزارش سروده های دشوار عربی و فارسی ، ۲- در بیان معانی بعضی مرکبات الفاظ بزرگان و احادیث ، ۳- لغات مفرده به ترتیب حروف تهجی.

آغاز : الحمدلله علی نعمائه و الصلاة علی رسوله و السلام . . . قال المفتقر الی الله القوی جنید بن عبدالله الموسوی.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۳ : ۱۹۲۹.

3375 ۴۷۲۰ : نستعلیق پخته ، ملا برخوردار بن ملا خیرالدین ، عرف
جنجوهه ، ۱۲ ج ۱/۱۰۷۷ه.ق. آغاز در بخش دوم افتاده : فی الامار. گفت
لا خیرفیهم . . قسم سیوم در لغت مفردات. باب الالف. رضا خوشنودی
جزا بدلهٔ نیکی. استسقا طلب آب کردن. . ، عنوان و نشان و جدولبندی ۲
راه شنگرف ، سپس پراکنده‌هایی ، ۶۲ ص.

3376 ۸۰۱۹ : نستعلیق پخته ، درگاهی ، شعبان ۱۰۹۰ه.ق. آغاز برابر
نمونه (ص۲-۵۱)، سپس گلستان، نشانه ها شنگرف. در اردیبهشت ۱۳۵۷خ
برای کتابخانه خریداری شده است.

3377 ۲۰۰۳ : نستعلیق شکسته ، سدهٔ ۱۱ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۸۹-
۱۱۸) ، آغاز برابر نمونه ، انجام افتاده.

3378 ۷۲۸۲ : نسخ و نستعلیق ، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و
نشان شنگرف ، آبخورده ، ۷۳ ص.

33 ۱۶۰۸ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۲ه.ق. با تاریخ ۱۱۷۸ه.ق. در مجموعه ، ش ۲ (ص ۲۵٤-۲۸۷) ، آغاز برابر نمونه ، انجام افتاده ، گزارشها به شنگرف و زیر نویس است.

33 ۶۰۶۳ : نستعلیق پخته ، حافظ غلام رسول ، در شهر لاهور ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، کمی موریانه زده ، ۶۱ ص.

33 ٤۷۰۹ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۲ه.ق. (ص ۳۶-۶۱) ، آغاز برابر نمونه ، همراه با اوراق پراکندهٔ دیگر ، رویهم ، ۷۰ ص.

33 ۱٤۲۳ : نستعلیق پخته ، ۱۲۱۷-۱۲۲۶ه.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۱۰۸- ۱۳۹) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

33 ۵۶۶۵ : نستعلیق پخته ، نیاز محمد ، ۱۲۳٤ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۳۰-۱۶۶). آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

33 ۱۸۹۹ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز افتاده : مشغول یعنی شاغل . . . ، انجام در باب چهارم «فواید خاموشی» افتاده ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۲۲ ص.

33 ۷۳٤۰ : نستعلیق طلبگی ، ۱۳ه.ق. آغاز : حمدله. صلاه. المفتقر الی الله القوی جنید عبدالله الموسوی ، ناقص ، ٤۵ ص.

1609

گلستان : شرح . . .

متن از سعدی ، شرح از **محمد سلطان** بن الهدا ، که در ابتدای عهد احمد
ی ، از وطن خود شهر خوشاب به پیشاور آمده بود ، هنگامی که گلستان را
شاگردان می آموخت ، به خواهش برخی از دوستان به ویژه ملا عمر الدین ،
شرح را نگاشت (دیباجه). و از هموست «شرح یوسف و زلیخا» ی جامی ،
ح اسکندر نامه ی نظامی.

آغاز: منت بی عنت مر منانی را که با ادخال ابواب هشتگانهٔ بهشت و سایر . . . بعده، برای رزین و فکر گزین پنهان نماند که.

3386 ۵۱۶۳ : نستعلیق شکسته آمیز پخته، محمد شریف نهنگهاری، ساکن حصارک، ۱۱۰ ج ۱/۱۲۹۴ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۱۱۰).

1610

بهارستان: شرح گلستان

از **عبدالغنی** بن فضل (فیض؟) الله، ساکن قصبهٔ میرای ؟، برای میر نور الدین حسین. بخواهش عزیزان، از قاموس، صراح، تاج، مؤید الفضلا، کشف اللغات، کنز اللغات، لطایف اللغات، مدار الافاضل، فرهنگ شیخ ابراهیم فاروقی، دستور الاخوان، رشیدی، تحفة السعادات وغیره استفاده کرده و این شرح را نگاشته است، و بدین نام خوانده است.

نخست عبارت یا بیتی را آورده، آنگاه تک واژه های دشوار را معنی کرده است.

آغاز: سپاس و ستایش مر مالک ملکی را که بنان لطفش گلستان چرخ نیلوفری را بریاحین و ازهار و ستارات بیاراست . . . اما بعد، چنین گوید . . . عبدالغنی بن فضل الله ساکن قصبهٔ میرای (برای ؟) نور الدین حسین.

3387 ۱۴۱۱ : نستعلیق خوانا، محمد عظیم ولد میان غلام خلیل نجار، پنجشنبه ۱۵ محرم ۱۲۷۲ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۸۵)، نشان شنگرف.

1611

گلستان: حاشیه . . .

متن از سعدی، حاشیه از ناشناس، که در آغاز شرح دیباچهٔ گلستان از ملا

محمد صالح مازندانی و «شرح اصول کافی» او یاد می کند. به روش «قوله» ولی نگاشتهٔ احرار دهلوی نیست.

ملا محمد صالح مازندرانی در ۱۰۸۱ هـ.ق/۱۶۷۰م. درگذشته است (مؤلفان مشار ۳ : ۵۲٤).

3388 ۳٦۹۰ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۲ هـ.ق. از روی نسخه ای رو نویس شده که آغاز آن در دیباجه افتاده بوده است ، آغاز : خداوند دولت. خدا و امثال آن دلالت می کند که به معنی صاحب باشد . . . ، برای نشانی از ص ۲٦ : باب اول در سیرت پادشاهان، پادشاهی را شنیدم الخ. بدانکه پادشاه نامی است پارسی باستانی ، چنانکه حقیقن (؟) در رسالهٔ ساز و پیرایه آورده که شاه به معنی اصل و خداوند بمعنی پاییدن و دارندگی ست . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، ۱٦۹ ص.

1612

گلستان : شرح . . .

از ناشناس ، که نام خود را در دیباچهٔ کوتاه نیاورده است. در چهار فصل : ۱- بیان کلام الهی ، ۲- شرح احادیث ، ۳- بیان اشعار ، ٤- بیان اقوال بزرگان.

آغاز : این نفخه ای ست که بدان شکفته می شوند ، غنچه ها و تراکیب عربیه ترجمان . . . یا انجمی ست که راه در می یابند بدان سرگشته های بیابان. . .

3389 ٦٥۰۲ : نستعلیق شکسته آمیز ، ۱۲۲٦ هـ.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۲٦- ۱٤۲). واژه‌ها به شنگرف.

1613

گلستان : شرح . . .

متن از سعدی ، چند شرح ناشناخته. یکی نیستند.

3390 ۱۶۰۸ : نستعلیق خوانا ، حافظ غلام محمد ، ۱۱۷۸ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۹۰۲۶۹). آغاز افتاده : آن بوده باشد . . . قوله در افواه عام افتاده لفظ که در اسند عام ، بفتح اول افتاده است ، فی الواقع به ضم اول است ، چه در محاوره خالی افتاده او افتاده و نیز افتاده است . . .

3391 ۳۲۹۶ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز و انجام افتاده. آغاز : که نکات چند در حل اشعار و ابیات و لغات کتاب والانصاب گلستان ، تصنیف عندلیب بوستان سخن . . . در دیباچه میگوید از شرح نورالدین دعاوی و شیخ نصیرالدین بکهری و از شرح عربی و مدار الافاضل و مؤید الفضلا و زفان گویا و کشف اللغات ولوامع النجوم وغیره فراهم آورده ام ، متن زیر خط مشکی و شنگرف ، نشانه ها شنگرف ، ۹۶ ص.

3392 ۱۴۲۳ : نستعلیق طبیکی خوانا ، پیرامون ۱۲۱۷-۱۲۲۶ ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۹۱-۱۰۵) ، تنها دیباجهٔ گلستان است که سطرها به فواصل زیاد نوشته شده ، سپس شرح درمیان سطرها و سپس در هامش آورده شده است ، نسخه کتاب درسی بوده است.

3393 ۳۲۷۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز : منت خدایرا . . . ، سطرها به فاصله های بسیار نوشته سپس شرح را باشنگرف و چلیپا درمیانه‌ها جای داده است ، نا تمام ۹۳ ص. اندازهٔ رحلی.

3394 ۵۰۰۹ : نستعلیق پخته درشت ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز : منت خدایرا . . . ، سطرها با فاصلهٔ بسیار و شرح درمیانهٔ سطور (چیزی به مانند شمارهٔ پیشین) ، ۹۳ ص.

0

گلستان : فرهنگ واژه های

در بخش واژه نامه ها گذشت.

0

گل نوروزی

کاسانی. در بخش عرفان ص : ۷۷۰ گذشت.

0

متشابهات : مشابهات ربیعی

1614

مجالس سعدی

از سعدی شیرازی. (نسخه های فارسی ۶ : ۶۲۱).

آغاز : الحمدلله الذی خلق الوجود من العدم. . . نظم: شکرآن خدایرا که.

3395 ۴۲۳۰ : نستعلیق پخته ، ایزد بخش ، ۱۱۶۹ه.ق. ش ۶ مجموعه (ص ۳۸۹-۴۶۰).

0

مجمع البحرین : مجمع الغرایب

1615

مجمع الغرایب : مجمع البرین

از **طغرای مشهدی** (بنگرید به : کلیات طغرا ، همین بخش). یکی از منشآت

اوست به نثر آمیخته به نظم ، در تعریف چشمهٔ کهام در کشمیر ، (نسخه ها ۵ : ۳۶۲۲).

آغاز: رباعی : این تازه دکان که خامهٔ طغرا چید . . . چه نویسم از وسعت دریاچه کمم.

3396 ۲۰۸۶ : نستعلیق تحریر آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. در «کلیات» او (ص ۸۹-۹٤) ، آغاز برابر نمونه ، محشی.

3397 ٤٤۲۸ : شکسته نستعلیق ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. ش ۱۰ «کلیات» او (ص ۱۸۳-۱۹۰). عنوان و نشان شنگرف.

1616

محاضرات : اخلاق

ناشناخته. با عنوانهای باب، و هر باب در چند فصل به نثر آمیخته به نظم و سر بندهای «قطعه ، نکته» **باب دوم** فی ذکر ملوک و اعوانهم در سه فصل : فی العدل و الریا و الظلم و السیاسة ، ۲- فی ذکر الوزراء ، و العمال ، ۳- ؟ ، **باب سوم** فی العلم ، چهار فصل : ۱- فی تعلیم العلوم و تفضیل الفضلاء ، ۲- فی القضات و ماینا سبها، ۳- فی ذکر الوعاظ و الحفاظ و الخطباء ٤- فی ذکر الاطباء و المنجمین و الشعراء. **باب چهارم** در سه فصل : ۱- فی العبادة و الفسق و ماینا سبها . . . **باب پنجم** فی الاخلاق و اجناس الناس ، پنج فصل : ۱- فی ذکر الشریف والدنی . . . **باب ششم** ، در سه فصل : ۱- فی الدهقه و الفلاحه . . . **باب هفتم** فی المستلذات و المتشهیات ، در ده فصل : ۱- فی الغناء و الجاه . . .

3398 ٥٤۲۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، **آغاز** : لا جرم ترکیب لفظی امر و از امر است . . . عنوان و نشان شنگرف ، ٤۸ برگ شما دارد.

1617

مرآت الفتوح

از ملا **طغرای مشهدی** (بنگرید به : کلیات طغرا، همین بخش). یکی از منشآت
ت به نثر آمیخته به نظم، در ستایش شاهزاده مراد بخش پسر شاهجهان پادشاه
خه های فارسی ۵ : ۳۶۲۵).

آغاز : مرآت الفتوح طغرا سجنجلی ست که چون به ساختنش پرداخته سکندر
گشا از خجالت.

33 ۲۰۸۶ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. در «کلیات» او
(ص ۱۴۴-۱۵۸) ، آغاز برابر نمونه ، محشی.

1618

مرتفعات

از همان ملا **طغرای مشهدی** ، یکی از منشآت اوست به نثر آمیخته به نظم.
خه های فارسی ۵ : ۳۶۲۵).

آغاز : مرتفعات ملا طغرا. سپهر فصاحت کوکب ظهور . . . نوبهار آمد
مقراض از پر بلبل کند.

34 ۲۰۸۶ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. در «کلیات» او
(ص ۱۱۳-۱۱۹) آغاز برابر نمونه ، محشی.

34 ۴۴۲۸ : شکسته نستعلیق ، ش ۷ «کلیات» او از سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق.
(ص ۱۵۱-۱۶۳). عنوان و نشان شنگرف.

1619

مشابهات ربیعی : متشابهات . . .

از همان ملا **طغرای مشهدی** ، یکی از منشآت اوست به نثر آمیخته به نظم

(نسخه های فارسی ۶ : ۳۶۲۸).

آغاز : مشابهات ربیعی طغرا نسبت به نغمات . . . نظم. موسم آن شد که مینارک هندی سر کند.

3402 ۲۰۸۶ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. در «کلیات» او (ص ۱۰۸-۱۱۳) ، آغاز برابر نمونه ، محشی.

3403 ۶۷۹ : نستعلیق شکسته آمیز ، ۱۲۲۳ ه ق. آغاز برابر نمونه ، در «گلدستهٔ معنی» (ص ۸۹۸-۹۰۵) ، با سر لوح زرین.

3404 ۴۴۲۸ : شکسته نستعلیق ، ش د «کلیات» او از سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. (ص ۱۳۱-۱۴۲) ، عنوان و نشان شنگرف.

1620

مصابیح الخیال

از موسی محمود (شیخ حمید الدین محمد موسی محرر) در آن آمده : چو خونها خورده موسی محمود - کز آن لب جرعه ای در کام کردم. به نثر آمیخته به نظم کاری به مانند «گلستان» ، با سربندهای «مصباح» در آخرین مصباح (۴۰) از مرگ برادرش شیخ شرف الدین در دوازدهم محرم احدی و ثمانین و سبعمائه (۷۸۱ ه.) یاد کرده است.

در چهل مصباح : مصباح ۱- در فاتحه ، ۲- در اخلاص ، ۳- در خیال جمال ، ۴- مقام رضا ، ۵- در آیت نحن اقرب الیه ، ۶- در مکالمه ، ۷- در دعا ، ۸- در ستون دین (نماز) ، ۹- صلاة ، ۱۰- آینهٔ کمال ، ۱۱- تنهایی شب ، ۱۲- نفس اماره ، ترک ماسوی الله ، آیت الکرسی ، ۱۵- اسم اعظم ، . . . ، ۴۰- مرثیهٔ مرحوم مخدوم برادرم مولانا . . .

برای نمونه : مصباح سیوم در خیال جمال. عاشقی دور افتاده ، سرگشته و آواره ، عمری بفراق گذرانیده ، دولت وصال بچشم ندیده ، در های امید بسته ، خارهای نومیدی همه رسته ، تا خیال جمال انس گیرد ، قوت آن نداشت ، صنم بنیابت خیال

با خود درکلام آمد. نظم : داری سرما وکوته دور از بر ما (؟) ـ ما دولت کشم تو نداری سرما.

آغاز : شبی در کوی عشق آرام کردم ـ کی روشن صبح خود زان شام کردم ـ نه سگ گشتم در آن کوی و نه مردم ـ سگان کوی را بدنام کردم ـ چه خونها خورده جون **موسی محمود** ـ کزان جرعه ای درکام کردم.

3405 ۱۰۱۶ : نسخ خوانا ، سدهٔ ۹ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۳۰۶-۴۸۵) آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف. با مهر مؤرخ ۹۹۹ه.

1621

معراج فصاحت

از **طغرای مشهدی** (بنگرید به : کلیات طغرا ، همین بخش). یکی از منشآت اوست به نثر آمیخته به نظم، در بیان صفتهای شاه ، چیزی به مانند «سیمین ورق» وی، از : تهور ، شجاعت، شوکت، دیوان داری و علم رزانت ، علم و فضیلت ، و سیادت او سخن می گوید. (نسخه های فارسی ۵ : ۳۶۳۹).

آغاز : معراج فصاحت طغرا، به عرش خیال رفرف معنی داده، و این مسلم رتبه . . . از حق سخنی معجزه آیین خواهم.

3406 ۲۰۸۶ : نستعلیق شکسته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. در «کلیات» او (ص ۳۱۰-۳۱۷) ، آغاز برابر نمونه ، محشی.

0

معیار الادراک : جوش بلبل

0

مفتاح گلستان : گلستان (شرح)

1622

مقامات حریری : ترجمهٔ . . .

متن از ابو محمد قسم بن علی ، **حریری بصری**. ترجمه از ناشناس. (بنگرید به : نسخه های فارسی ۵ : ۳۵٤٦ که در آنجا چند نسخهٔ دیگر یاد شده است).

3407 ۷۲٤۰ : متن نسخ پخته ، زیر نویس فارسی آن به نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳-۱٤ه.ق. سه صفحه از آغاز افتاده : لعین تدمع ولا تعتبرون . . . برای چشمی که می گرید و پند نمی گیرد ، به جز مرگ که شنیده می شود و نمی رسد . . . ، جدولبندی یک راه مشکی ، ۹٤ ص.

1623

مقامات حمیدی

از قاضی حمید الدین ابوبکر عمر بن محمود، محمودی **حمیدی بلخی** (م ۵۵۹ه./ ۱۱٦٤م.) به پیروی از «مقامات» بدیع الزمان همدانی (م ۳۳۸ه./۴۹-۹۵۰م.) و «مقامات» حریری (م ۵۱٦ه./۱۱۲۲م). در بیست و چهار مقاله ، در پایان ج ۲/ ۵۵۱ه./۱۱۵٦م. به انجام رسانده است.

مقامهٔ ۱- فی البدایع الملمعه و الصنایع المسجعه ، ۵- فی الاشعار و الالغاز ، ۱۰- در وعظ ، ۱۵- عزم کشمیری ، ۲۰- مناظر میان طبیب و منجم ، ۲٤- در سرما.

آغاز : الحمدلله الذی شرفنا بالعلم الراسخ و عرفنا بالدین . . . سپاس خداوندی را که بیارامت ارواح ما را به وجود وصل . . .

بنگرید به : نسخه‌های فارسی ۵ : ۳٦۳۱ - ذریعه ۹ : ۲٦۷ (حمیدی) - سبک شناسی بهار ۲ : ۳۲۹ - مشار چ ۲ ج ٤ : ٤۸۷۵.

3408 ۷۶۹۵ : عربیها نسخ و فارسیها شکستهٔ خوش ، سدهٔ ۱۲ هـ.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها نا نویس ، انجام افتاده ، ۵۲ ص.

0

مناجات خواجه : کلمات خواجه عبدالله

1624

مناظرهٔ شب و روز

به نثر آمیخته به نظم ، نام نگارنده در دیباچهٔ کوتاه آن نیامده است.

آغاز : پس از سپاس ایزدی که چهرهٔ روز از پرتو مهر بر افروخته ، و طرهٔ شب را غالیه سایی آموخته.

3409 ۷۵۹ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ هـ.ق. در «جنگ گیلانی» (ص ۳۳۹-۳۴۲).

1625

مناظرهٔ ناز و نیاز

از منشی **باقی**. به نثر آمیخته به نظم.

آغاز : بحکم خان جم جاه فلک شأن ـ مه برج کرم ، خورشید احسان . . . در مقام افتخار زمره پردازان جرأت و جسارت بدین رنگ . . .

3410 ۷۵۹ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ هـ.ق. در «جنگ گیلانی» (ص ۳۰۹-۳۱۱).

1626

منشآت طغرا

از **طغرای مشهدی** (بنگرید به : کلیات طغرا ، همین بخش). چند منشأئه ناشناخته از او.

3411 ۲۰۸۶ : نستعلیق شکسته، سدهٔ ۱۲ هـ.ق. در «کلیات» او (ص ۱۱-۴۹) محشی.

1627

مینا بازار

منسوب به **ظهوری ترشیزی** ، نور الدین محمد (م ۱۰۲۶ یا ۱۰۲۶هـ/۶-۱۶۱۷م.). و گویا از ارادتخان واضح (م ۱۱۲۸هـ/۱۷۱۶م.). گویند بمناسبت اینکه ابراهیم عادل شاه پادشاه بیجاپور قصد دیدار از «مینا بازار»، را داشته است، این نثر ساخته شده است. این بازار ویژهٔ خانمهاست که همکنون نیز در پاکستان تشکیل می گردد.

نثر مصنوع و منشیانه ای ست در وصف دکان جواهر فروش ، بزازی ، کفروش ، حلوا فروش ، عطر فروش ، میوه فروش ، تنباکو فروش ، پان فروش . . . (نسخه های فارسی ۵ : ۳۶۳۹).

آغاز : عصمتیان روپوش و حیا پرور و خلوتیان عفت کوش پاک نظر را مژده باد . . .

3412 ۷۴۱۹ : نستعلیق شکسته ، با تاریخ ۱۸۲۶ بکرمی (۱۱۸۴هـ.ق. ؟) در مجموعه به همین خامه (ص ۲۴۰-۲۹۱) آغاز برابر نمونه.

3413 ۱ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲هـ.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۷۵-۱۰۲). عنوان و نشان شنگرف. تسبیحی ۱ : ۵۷۵.

3414 ۷۷۶۰ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز افتاده : بر خریداری سرکه . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۴ ص.

3415 ۷۴۴۵ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. ش ۴ مجموعه (ص ۷۰-۱۰۴) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

3416 ۷۶۲۵ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. ش ۵ «رسایل ظهوری» ص (۱۶۰-۲۲۴) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، محشی.

1628

نکات

از **بیدل**، میرزا عبدالقادر، در هفتاد و پنج «نکته» است و سربندهای کوچکتر فصل ، الحاصل ، واقعه ، و بدنبال هر عنوان بند کوتاهی ست به نثر سپس سروده هاي مناسب آن «نکته». در کلیات او جلد ۴ در ۱۶۵ صفحه چاپ شده است.

آغاز : حمد مبدعیکه تردد اعیان کیف و کم موقوف تحریکی ست ، از سر انگشت ارادهٔ او . . . نکتهٔ ۱- اگر منکر نبوت نئی با حظرات جز به تعظیم پیش میا.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۵ : ۳۶۴۴ - مشارج ۲ : ۳۹۱ ۵.

3417 ۷۷۱۴ : نستعلیق شکسته آمیز ، غلام محبوب خان سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز افتاده : مسایل وسعی و احسان منعم . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، موریانه زده ، ۲۲ ص.

3418 ۳۱۹۶ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز : آرایش عروس دیباجه . . . ، گزیدهٔ آن است ، و بیشتر متن نثری را آورده و منظومها را انداخته است ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۳۴ ص.

3419 ۵۷۸ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز : نکته اگر منکر نبوت نه ای با حظرات . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، انجام دو برگ نیمه شده ، ۲۸۸ ص.

3420 ۷۵۸۰ : نستعلیق شکسته، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۹۹-۱۸۲)، آغاز و انجام افتاده، موریانه به شدت آسیب رسانده.

3421 ۱۸۷۱ : نستعلیق شکسته آمیز، ۱۲۰۷ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۱۱۷)، آغاز برابر نمونه، عنوانها نا نویس.

3422 ۵۷۷۹ : نستعلیق، عبدالرسول، ۱۲۲۲ه.ق. آغاز برابر نمونه. ش ۱۱ مجموعه (ص ۲۰۶-۲۳۵)، مجدول، محشی، عنوان و نشان شنگرف.

3423 ۱۹۳۹ : نستعلیق شکسته آمیز پخته، باتاریخ ۱۲۸۸ه.ق. به همین خامه در دفتر، ش ۳ (ص ۳۰۸-۳۴۱)، عنوان و نشان شنگرف، آغاز: اگر منکر نبوت نه ای، با حضرات جزبه تعظیم پیش میا، و اگر بر تجلی ایمان داری، بر هیچ جانب چشم بی ادب.

3424 ۱۳۸۰ : نستعلیق شکسته آمیز پخته، آغاز سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۱۹۳-۲۰۳)، آغاز: اگر منکر نبوت نه ای با حضرات جزبه تعظیم پیش میا...، جدولبندی ۳ راه، عنوان و نشان شنگرف، انجام افتاده.

3425 ۱۴۴۶ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۳ه.ق، آغاز: اگر منکر نبوت نه ای با انبیا جزبه تعظیم پیش میا...، عنوانها نا نویس، ۱۹۶ ص.

3426 ۱۴۶۳ : نستعلیق، محمد کریم، ۱۳۰۱ه.ق. ش ۱۱ مجموعه (ص ۱۰۵-۲۶۴)، آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف.

1629

نگارستان

از مولانا معین الدین اسفراینی یزدی اوه‌ای جوینی، بدستور پدر خود، و بنام استاد خود ابوالفتح هبة الله بن سعد الدین یوسف حموی، و غیاث الدین محمد بن رشید الدین فضل الله، به سال ۷۳۵ه./۴-۱۳۳۵م. به پیروی «گلستان» سعدی، به نثر آمیخته به نظم و حکایتها، در هفت باب نگاشته است، و به سلطان ابو سعید بهادر خان گورکانی (۷۱۶-۷۳۶ه.ق.) پیشکش کرده است. با دیباچه-

ای بلبد که در آن از «گلستان» سعدی یاد می کند.

باب ۱- مکارم اخلاق ، ۲- صیانت و پرهیزکاری ، ۳- حسن معاشرت ، ٤- عشق و محبت ، ۵- وعظ و نصیحت ، ٦- رحمت ، ۷- در فواید متفرقه.

آغاز: حمد و سپاس مر خدای را که ازلیتش از وسمت بدایت منزه است ، و ابدییتش از وسمت نهایت مقدس . . .

بنگرید به : نسخه های فارسی ۵ : ۳٦٤٤ - ذریعه ۹ : ۱۰۷۹ (معین جوینی) - کشف الظنون ، نگارستان - سبک شناسی ، بهار ۳ : ۱۵٦.

3427 ٤۷۹۹ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ه.ق. با مهر کندهٔ ۱۰۹۸ه.ق. آغاز افتاده : برگهای دیباجه آشفته ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه ، انجام در اواخر باب ۷ افتاده ، برگشماری نشده.

1630

نوادر و بدایع

از ناشناس. و این نام نیز از مضمون مجموعه گزیده شد.

حکایتهای افسانه ای و تاریخی ، لطایف و نوادر و تمثیلات و حکم و سخنان بزرگان و سرودهٔ سرایندگان است ، مستند به منابع و با ذکر تاریخ از سال و ماه و روز ، به نثر آمیخته به نظم ، نامبوب ، و از منابع آن : مجمع النوادر، تاریخ اعثم، روضة الصفا ، جوامع الحکایات. و کسانی مانند : اهلی شیرازی ، کاتبی ، سعدی ، نظامی ، انوری ، ابن مقله ، خسرو ، ظهیر.

با عنوانهای : و من الوقایع ، حکمت ، و من نوادر الاخبار ، من غرایب الاحکام ، من الاجوبه ، و من الاتفاقات ، و من البدایع.

3428 ۹۰۱ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۰ه.ق. آغاز و انجام افتاده : آغاز: به تقریبی این ماجرا را آنها نمودم . . . ، عنوانها شنگرف یا لاژورد ، آیتها به زر ، جدولبندی ۹ راه به زر و رنگها ، ۱۹۲ ص (تسبیحی ۳ : ٦٤۵).

1631

نوباوه

از **منیر لاهوری**، ابوالبرکات بن عبدالمجید **ملتانی** (م ۱۰۵۴ ﻫ./۱۶۴۴ م.). در دیباجه گوید «تا در هفتم شعبان ۱۰۵۰ ﻫ. (۱۶۴۱ م.) در شهر جونپور . . . لختی منشآت فراهم آورده شد، و آن ثمرهٔ فؤاد را خطاب نوباوه نامی شد». به نثر آمیخته به نظم مسجع و سنگین با سربندهای «رقعه» در مسایل عرفانی و تعبیرهای ادبی. از آن برای آموزش نامه نگاری نیز بهره می برده اند. و این جز «انشای منیر» (همین فهرست) است.

آغاز: این منتخب از بخت نکو فرجامش - افتاده چو آغاز نیکو انجامش. . . نوباوه نهاده از الطاف نامش. بر رأی فیض پیرای چمن نشینان معنی پوشیده نماند که از دیر باز . . .

بنگرید به: مشار ج ۲، ج ۵: ۵۳۲۶.

3429 ۵۵۸: نستعلیق شکسته چلیپا، سدهٔ ۱۱ﻫ.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، در کناره واژه ها گزارش شده اند، جدولبندی ۲ راه شنگرف، ۱۰۸ ص (تسبیحی ۲: ۵۹۶-۵۹۷)

1632

نورس خیال: دیباجهٔ . . .

از **ظهوری ترشیزی**، نور الدین محمد (م ۲۵ یا ۱۰۲۶ ﻫ./۶-۱۶۱۷ م.). یکی از «سه نثر» اوست، آمیخته به نظم، در آن ابراهیم عادلشاه دوم (۹۸۸ - ۱۰۳۷ ﻫ./۱۵۸۰-۱۶۲۷ م.). ستایش شده است. و دیباجه ای ست بر رساله همان شاه که در موسیقی هندی به فارسی بنام «نورس» نگاشته بود. (نسخه های فارسی ۵: ۳۶۴۷).

آغاز : سرود سرایان عشرتکدهٔ قال که بنورس سرابستان حال کار و کام.

3 ۱ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۲۶-۳۶) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف. [تسبیحی ۱ : ۵۷۵]

3 ۷۴۴۵ : نستعلیق پخته سدهٔ ، ۱۲-۱۳ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۹-۳۴) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

3 ۷۶۲۵ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۲۳) آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، محشی.

3 ۷۴۱۹ : نستعلیق شکسته آمیز، منکت رای ۱۸۲۶م. (۱۲۳۳ه.ق.؟) ش ۴ مجموعه (ص ۳۱۵-۳۳۵) ، آغاز برابر نمونه ، جدولبندی ۳ راه.

3 ۷۷۲۶ : نستعلیق پخته ، در «سه نثر» نوشتهٔ ۱۲۳۶ه.ق. آغاز افتاده : بر و مطلعی (ص ۱-۲۴).

3 ۳۲۸۸ : نستعلیق شکسته آمیز ، بیرامون ۱۲۴۴ه.ق. که در پایان مجموعه به همین خامه آمده است ، ش ۱ (ص ۱-۱۰) آغاز افتاده ، نشان شنگرف.

3 ۷۸۱۳ : شکستهٔ خوش ،سید اکبر علی ولد پرورش علی، ۱۲۸۰ه.ق. آغاز برابر نمونه ، ۲۸ ص.

بخش بیست و پنجم

داستان

1633

آفرینش نامهٔ جهان

بر پایه حدیث و افسانه ، آفرینش زمین و آسمان ، بادها ، دوزخ و بهشت، کوه ها ، و پیامبر ، و معراج ایشان. و این معراج نامه صرفاً افسانه ای است.

3437 ۱٤۱۵ : نستعلیق ، با تاریخ ۹۶۹ه.ق. (ص ۲۶۹). شاید تاریخ الحاق باشد ولی خط از سدهٔ ۱۱ه.ق. تازه تر نیست ، عنوان و نشان شنگرف. ش ۲ مجموعه (ص ۱۷-۱۰۰).

1634

ابو مسلم نامه

داستانی ست از حماسه های دینی و ملی ، دربارهٔ ابو مسلم اصفهانی ، سردار خراسانی ، شهید در ۱۳۷ه./۷۵۵-٤م. با تحریر های گوناگون. در نسخهٔ ۱۰۶۲ تهران سلطنتی نام نگارنده ابو طاهر بن موسی طرطوسی ، و جای دیگر طاهر بن حسین بن علی بن موسی طرطوسی یاد شده است. بگفتهٔ عباس اقبال نگارش آن پیش از ۷۲٤ه./۱۳۲٤م. است.

در ذریعه ٤ : ۱۵۰ از هفده کتاب که دربارهٔ ابو مسلم نوشته شده یاد شده است که جایگاه او را درمیان شعیان نشان میدهد.

بنگرید به : مجلهٔ سخن س ۱۰ ش ۳ ص ۲۸۲ گفتار دکتر محجوب - نسخه های فارسی ۵ : ٤٠٦٦-٣ - تجارب السلف : ۸٤-۸٦.

3438 ۲٦٤٣ : نستعلیق خفی ، سدهٔ ۱۱-۱۲ ه‍.ق. آغاز : راویان و ناقلان آثار ، و محدثان بوستان کهن (پارگی) : ز اخبار ابو مسلم پهلوان - به سمعت رسانم یکی داستان- چهل سال ابو مسلم پهلوان. تبر کوفت بر فرق مروانیان ... با سر بندهای «راوی گوید ، القصه» و آغاز می شود با : داستان رفتن حلیمه بانو به مرو و شاهجهان ، داستان فرستادن مروان نصر بن سیار را به خراسان به صلا حلیه منجان ، داستان خروج کردن امیر صاحبقران و دشمن چهار شاگرد نانوا را ، داستان در بند افتادن امیر صاحبقران (ابومسلم) بدست نصر سیار ، اکنون شما فصلی از نصر شنوید ، اکنون شما فصلی از رق شنوید ، اکنون شما فصلی از حلیمه بانو شنوید ، فصلی از محبان شنوید . . . داستان رفتن صاحبقران بزیارت حضرت حسین در کربلا ، اکنون شما فصلی از طاهرک شنوید ، اکنون از ابوالعطا شنوید ، از کنیزک شنوید ، اکنون شما فصلی از بابا عدنان شنوید ، داستان رفتن امیر صاحبقران بخدمت امام محمد باقر از برای منشور ، داستان رفتن امیر صاحبقران به شام و دیوانگی کردن نزد مروان ، اکنون شما فصلی از مروان و خواجه ابوالحسن شنوید، داستان پادشاه شدن امیر صاحبقران درمیان محبان و خروج کردن ایشان از خانهٔ خواجه طیب مروزی . . . (این فشردهٔ عنوانها (ص ۱-۲۳٤ بود و داستان در ص ۱۲۱۳ پایان می یابد ، سپس زمچی نامه (ص ۱۲۱۵-۱٤۲۱) عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه ، ۱٤۲۱ ص.

3439 ۲٦۹۷ : نستعلیق ، ۱۰۸۷ (که ۱۱۸۷ ه‍.ق. بوده). اغاز : اما راویان اخبار و ناقلان آثار و محدثان داستان بوستان کهن و خوشه چینیان . . . حکیم ابو طاهر طوطوسی (رح) چنین راویند . . . ز اخبار بو مسلم پهلوان - به سمعت رسانم یکی داستان . . . بسیار نزدیک به نسخهٔ شمارهٔ ۲٦٤۳ این کتابخانه ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۲ راه لاژورد ، (ص ۲-۷۳۳) ، سپس زمچی نامه (ص ۷۳٦-۹۲۵).

3440 ۱٤٦٥ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۲ ه‍.ق. آغاز : حمدله. صلاة. اما بعد از حمد از خداوند و درود مصطفی . . . (پارگی). با یک برگ یادداشت از دکتر

محمد جعفر محجوب که میگویند : این نسخه ای ست نسبتاً تازه ، و تحریر کتاب از روی نسخهٔ قدیم نیست ، یا اگر هست بسیار تغییر داده شده ، یکجا ضمن صحبت از جنگ و ستیز از ارا به های فولادین که زنبورک حمل می کردند شده (ص ۵۹۲) و می دانیم که زنبورک توپهای کوچکی ست که در ایران با شتر برده می شده ، و کسی که آنرا بکار می برده زنبورک چی نامیده شده ، و «زنبورک» خانه وجود داشت. و غلطهای املایی نیز دارد. فارسی کتاب لهجهٔ ماوراء النهری ست یا پاکستانی : ماندن بجای باق ، گذاشتن ، پرتافتن=پرتاب کردن ، روان کردن= فرستادن ، و فعلهایی از قبیل کنانیدن در این باره شکی نمی گذارد. این نسخه یک امتیاز مهم دارد ، و آن این است که در ضمن سفرهای ابو مسلم به بعضی نواحی اشاره شده است که نه از نظر تاریخی محل گذر ابو مسلم بود و نه در قلم رو افسانه ، از آن میان گفته شده که ابو مسلم با بعضی از یاران به نواحی مختلف شبه قاره مانند پنجاب (ص ۴۱۹-۴۲۰) ، سرندیپ (ص ۴۳۵) ، دهلی (ص ۴۳۶) ، لاهور و مولتان (ص ۴۳۸-۴۳۹) رفته ، و اشاره به جمیع ملک هندوستان ، مسلمان شدن چهار دانگ از هندیان ، دیگر از ویژگیهای این نسخه آنستکه برخی داستانهای آن از کتابهای دیگر اقتباس شده ، و به سورت حادثهٔ فرعی در این کتاب آمده ، مانند طلسم جام و شکسته شدن به دست لیث (ص ۵۸۵-۵۸۹) که از «هشت بهشت» امیر خسرو گرفته و در آن دست برده است ، و نیز مرغ افسانه ای غول آسا «رخ» که به این داستان پیوند شده است ، حوادث یکی از سفرهای سندباد بحری . . . (اقتباس با اختصار و حذف مباحث بسیار ، بیاد بود روزهای که استاد محجوب رایزنی فرهنگی را در پاکستان داشتند و از فیض ایشان بهره مند بودم. منزوی). نسخه عنوانهای «داستان ، داستان» دارد که بعدها شماره گذاری شده و به شمارهٔ ۵۲ پایان می یابد ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه ، ۶۷۶ ص.

1635

احسن القصص

معین مسکین ، همانکه در بخش تفسیر ص ۳ یاد شده است. و اینک نسخه ای

که از قلم افتاده بود.

3441 ۲۵۰٤ : نسخ پخته سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز در دیباچه و انجام در اواخر نسخه افتاده ، برگها آشفته و فرسوده ، برای نشانی از ص ٤ : قول چهارم : الف اشارت است بروز اول که یوسف (ع) گفت انی رایت اثنی عشر کوکبا. ولام بروز میانه چنانکه ...، عنوان و نشان و جدولبندی ، راه شنگرف ، ۶۸۰ ص.

0

احسن القصص : داستان یوسف

در همین بخش.

0

اسکندر نامه : داستان اسکندر

1636

انوار سهیلی

از **کاشفی بیهقی** ، کمال الدین حسین (م ۹۱۰ه‍/۱۵۰۴-۵م). ترجمه ای ست از «کلیله و دمنه» ی عربی و تحریری از «کلیله و دمنه» ی بهرامشاهی با افزودگیهایی، به نام نظام الدین احمد شیخم سهیلی جغتایی (م ۹۱۸ه‍/۱۵۱۲م)، از امیران سلطان حسین میرزا بایقرا. در چهارده باب : ۱- اجتناب نمودن از قول ساعی ، ۲- سزا یافتن بدکاران ، ۳- موافقت دوستان و فواید معاضدت ایشان ، ٤- دشمنان و ایمن نبودن از مکر ایشان ، ۵- غفلت و اهمال ورزیدن ، ۶- تعجیل

و شتابزدگی در کارها ، ۷- حزم و تدبیر ، ۸- دوری از ارباب حقد و حسد و اعتماد نکردن بر تملق ایشان ، ۹- عفو پادشاهان ، ۱۰- مکافات دادن ، ۱۱- زیان افزون خواهی ، ۱۲- حلم و وقار و ثبات در پادشاهان ، ۱۳- دوری جستن پادشاهان از اهل غدر و خیانت ، ۱۴- در عدم التفات به انقلاب زمان و بناء کار بر قضا و قدر.

آغاز: حضرت حکیم علی الاطلاق علت کلمته ، که وظایف لطایف حمد و ثنای وافر.

بنگرید به : مشار چ ۲ ج ۱ : ۵۸۱ - نسخه های فارسی ۵ : ۳۵۲۳ - ذریعه ۲ : ۴۳۰.

3442 ۶۴۰۸ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، عنوان و نشان شنگرف. آغاز : نزاع آنچنان آتشی بر افروزد ـ که از تاب آن هرچه باشد بسوزد ، ۲۸۰ ص.

3443 ۷۶۴۵ : نستعلیق خوش اردو ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، انجام افتاده ، موریانه زده ، آبخورده و در عین حال نسخهٔ خوب ، ۵۶۰ ص.

3444 ۵۵۲ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۱-۱۲ ه.ق. آغاز در دیباچه افتاده : لی مع الله ، و نکته دان وان علمک . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، انجام در باب یازدهم افتاده ، ۸۰۹ ص (ف. تسبیحی : ۲ : ۳۶-۳۸).

3445 ۲۰۴۱ : نستعلیق شکسته آمیز خوش ، ایزد بخش ، ۱۲ ع/۱۱۱۵ ه.ق. عنوان و نشان شنگرف ، آغاز برابر نمونه ، موریانه زده ، با مهر چهار گوش آصفجاه قیام الملک مرید. اندازه رحلی.

3446 ۷۹۹۱ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز و انجام افتاده. آغاز : زمین نهد ، زن بمجرد استماع . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۵۲ برگ شمار دارد.

3447 ۱۰۴۹ : نستعلیق خوش ایرانی ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، با سرلوح لاژورد و رنگها ، جدولبندی به زر و رنگها ، عنوان و نشان شنگرف ، ۴۴۷ ص.

3448 ۳۸۵۰ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱۵-۴۵۰) آغاز در دیباجه چند سطری افتاده : بر سبیل مشارکت اول را که رجوع او باهر . . . ، عنوان و نشان شنگرف.

3449 ۳۴۲۰ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز : سپاس ازل و ابد خداوندی را . . . هر چند این سر آغاز علم دانش است ولی نسخه عین انوار سهیلی ست ، عنوان و نشان شنگرف ، انجام چند برگی افتاده ، ۱۱۲ ص.

3450 ۶۸۱۸ : نستعلیق خوش شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۶۳۳ ص.

3451 ۵۶۸۹ : تحریر پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز در دیباجه افتاده : تعلیم مستفیدان مکتب ادب . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، ۵۷۲ ص.

0

بدیع الجمال و سیف الملوک : سیف الملوک

1637

بزم ظهور : حکایت . . .

از **محمد صابر** ولد محمد یعقوب ، زنده در ۱۲۵۵ه./۱۸۴۰م. داستانی ست عرفانی : هنگامی که از کوچهٔ صوفیان در شهر بخارا می گذشته ، دلبر زیبائی دیده و دلباختهٔ او می گردد. ولی هر چه بدنبال او می گردد دیگر او را نمی یابد ، پس به قلندری برخورد می کند ، و از قلندر جویا می شود ، قلندر می گوید : تو تجلی روح خودت را در آن کوچه دیده ای ، نه کس دیگر.

آغاز : این حکایات مرغوب دلپذیر را عارفان و صاحبدلانی که از میخانه . . . چشیده اند نهمند.

3452 ۳۷۹ : نستعلیق پخته اردو ، پیرامون ۱۲۶۲ه.ق. ش ٦ مجموعه (ص ۱۸۴-۱۸۸) بایک سرلوح رنگی.

1638

بشن پوران : مهابشنو پران

داستانهاین ست عرفانی هندی ، شاهٔ داستانها ، و تحریر آنها در نسخه ها یکی نیست. داستانها از زبان پاراشر (پراشر) است به مرید خود که میتری نام داشته است.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۴۳۱ - منظور احسن عباسی ، فهرست دانشگاه پنجاب ۱ : ٦۲۷.

3453 ۳۹۲۰ : نستعلیق شکسته ، سدهٔ ۱۲ه.ق **آغاز** : این چند حکایت عجیبه که تمامی مشتمل بروحدت الوجود است ، از بشن پوران منتخب کرده نوشته ، راشر اشاره کرد که ای متری آنچه بتو تلقین می کنم از آب حیات است. کام دلنیوش و ماسوی الله ترک کن . . . ، انجام افتاده ، کناره ها موریانه زده ، ۳۰۰ ص.

3454 ۸۰۲۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. **آغاز** پراشر به متری آغاز کرد ، که ای میتری آنچه بتو تلقین می کنم ثمر یعنی آب حیاتست ، به جان دل بنوش و ماسوای کویند ترک کن . . . آغاز قصه : حکایت درود و رسوم هوم مهترا او تان با دو پراپرت دو راجهٔ عظیم الشان ، که تمام عالم ازمشرق تا به مغرب مسخر حکم آنان بود . . .، چندین حکایت است . با سرلوح منقش ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ٦ راه ، کمند بندی شده ، برگهای پایان موریانه زده ، ٤٨٦ ص. در اردیبهشت ۱۳۵۷خ برای کتابخانه خریداری شده است.

3455 ۳۹۲۰ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز برابر نسخهٔ ۳۹۲۰ این کتابخانه ، عنوانها نا نویس ، انجام افتاده ، کناره ها موریانه زده ، ۳۰۰ ص.

0

بکرماجیت : سنگهاسن بلتیسی

0

بنا و زن بنا : سلطان محمد بنا

1639

بهار دانش

از **عنایت الله لاهوری ، کنبوه** (م ۱۰۸۲ یا ۱۰۸۸ه‍./۱۶۷۲ یا ۱۶۷۸م).
افسانهٔ هندی کهن است ، از روایتهای برهمنان ، در معاشقهٔ جهاندار سلطان و مهر بانو بهرور ، در ۱۰۶۱ه‍./۱۶۵۱م. به انجام رسیده است.

این کتاب در شبه قاره کتاب درسی مدارس قدیمه بوده ، همانند گلستان ، بوستان ، یوسف و زلیخای جامی و اسکندر نامهٔ نظامی و کریما و نام حق می خوانده اند ، از این رو نسخه های بسیار دارد و نسخه ها معمولاً حاشیه های طلبگی دارند.

آغاز : (دیباجه) : فاتحهٔ کتاب مستطاب آفرینش و پیرایهٔ صحیفه... **آغاز :** (متن) : پیرایه ده دیباجهٔ سخن ، حمد حکیمی ست که ملک.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۵ : ۳۵۳۳ - ذریعه ۳ : ۱۵۸ و ۹ : ۷۷۲ - مشار ج ۲ ج ۱ : ۸۰۳.

3456

۶۶۱ : نستعلیق خوش ، ۱۱ محرم ۲۶ موافق ۰۶۱ (گویا ۱۰۶۱ ه‍.ق). آغاز دیباجه و متن برابر نمونه ، بایک سرلوح ساده در آغاز ، جدولبندی د خطی ، عنوان و نشان شنگرف ، ۷۲۰ ص (ف. تسبیحی ۳ : ۵۳-۵۵د).

3457 ۴۴۶۵ : نستعلیق شکسته آمیز ، فخرالدین ، در موضع چک قاضیان ، ۲۱ محرم ۱۰۹۶ (۱۰۹۶ ه.ق.) آغاز در دیباجه افتاده : سخن تازه را آویزهٔ گوش روزگار سازد . . . ، آغاز متن برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۵۸۵ ص.

3458 ۶۵۱۸ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱-۱۲ ه.ق. آغاز در دیباجه افتاده لطایفه. صفات کرهی بر زبان نیفتاد . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، انجام نیز افتاده ، ۶۲۰ ص.

3459 ۷۹۹۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱-۱۲ ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، آغاز : زمین نهد ، زن به مجرد استماع این سخن . . . ، عنوان و نشان شنگرف ۳۰۲ ، ص. در اسفند ماه ۱۳۵۶ خ برای کتابخانه خریداری شده است.

3460 ۱۰۵ : نستعلیق شیخ سوز ، ۲۲ ذیقعدهٔ ۱۱۴۹ ه.ق. آغاز دیباجه و متن برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۴۷۰ ص ۱۷ س (ف. تسبیحی ۱ : ۷۵-۷۸).

3461 ۷۶۰۲ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، موریانه زده ، نسخهٔ فرسوده است و برای احتراز از آسیب بیشتر دیدن صفحه شماری نشده است. آغاز : در غایت انبوهی اجتماع داشتند گربه ها اندرون حرم آوردند.

3462 ۴۰۱۵ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز دیباجه و متن برابر نمونه ، جدولبندی ۳ خطی و کمند به شنگرف ولاژورد ، عنوان و نشان شنگرف ، ۴۶۸ ص.

3463 ۳۷۲۴ : نستعلیق خوانای اردو ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، جدولبندی دو خطی ، عنوان و نشان شنگرف. آغاز : سنجان قضا و قدر از دیده بشناخت . . . ، ۲۴۹ برگ شمار دارد.

3464 ۴۷۲۲ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. از دیباجه آغاز می شود ، کتاب درسی بوده با حواشی طلبگی ، نشان و عنوان شنگرف ، ۴۹۲ ص.

3465 ۲۲۰۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. جای ترقیم و تاریخ موریانه زده ، آغاز در دیباجه افتاده ، آغاز متن برابر نمونه. محشی به گونه ای که نشان میدهد کتاب درسی بوده ، ۶۷۶ ص.

3466 ۳۱۵ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. نسخهٔ هنری ست ، با
خالص آب و رنگ سبک هندی ، نام نویسنده و نقاشها و تاریخ ندارد ،
برای آشنایی بیشتر بنگرید به فهرست تسبیحی ۲ : ۵۲-۵۵.

3467 ۱۶۸۴ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونهٔ متن ،
عنوانها شنگرف ، انجام افتاده ، ۳۰۴ ص.

3468 ۹۳۰ : نستعلیق خوش شکسته آمیز ، نور محمد ولد محمد حسن بن حافظ
احمد نوامهٔ محمد دائم جالندهری ۲۹ ج ۱/۱۲۲۱ه.ق./۱۸۶۱ بکرمی ،
آغاز دیباجه و متن برابر نمونه ، موریانه زده ، وصالی شده ، ۷۲۵ ص (ف.
تسبیحی ۳ : ۵۳-۵۵).

3469 ۶۵۴۲ : نستعلیق خوش کبول رام ، ۱۵ جلوس اکبر پادشاه
۱۸۲۱ م (۱۲۳۰ه.ق؟.) آغاز افتاده : راز از پرده بیرون افکند ، بر خلاف
عشاق . . . ، جدولبندی ۳ خطی و کمند لاژورد و شنگرف ، عنوان و نشان
شنگرف ، ۱۳۰ برگ شمار دارد.

3470 ۱۰۰۲ : نستعلیق پخته ، خدا بخش ساکن مستاله بیکرال ، ۷ ذیقعد
۱۲۴۱ه.ق. در مسجد موضع مذکور ، آغاز دیباجه و متن برابر نمونه ،
عنوان و نشان شنگرف ، ۸۸۲ ص.

3471 ۲۶۵۴ : نستعلیق خوش ، ۲۳ اسوج ۱۲۵۰ه.ق. (یکهزار و دو
صد و نیم) آغاز دیباجه و متن برابر نمونه ، قسمتهای آغاز بسیار محشی که
نشان میدهد کتاب درسی بوده ، عنوان و نشان شنگرف ، ۶۳۴ ص. با
یادداشت کاتب : اوراق این کتاب شانزده ۱۵ بیت اند.

3472 ۷۴۴۲ : نستعلیق پخته ، کرم بخش ، در قلعه جمعیت گهر قصبه نروت
بپاس خاطر لاله صاحب کندامل جی ۲۷ رمضان ۱۲۵۵ه.ق./۱۸۹۷
بکرمی ، دیباجه را دارد ، آغاز برابر نمونه ، جدولبندی ۳ راه و کمند
بندی شده ، عنوان و نشان شنگرف ، ۶۹۳ ص.

3473 ۱۰۵۶ : نستعلیق خوانای ، میر محبوب شاه بن میر حسین علی شهید
۱۶ رجب ۱۲۵۹ه.ق./۶ ماه هار ۱۹۰۰ بکرمی ، در سر آغاز دیباجه
سرلوحی ست از هیکل انسان ودو شیر و مار وپرندگان بسیار زیبا، جدولبندی
۶ خطی و کمند بندی شده ، عنوان و نشان شنگرف ، ۵۸۸ ص.

3474 ۱۶۹۷ : شکسته ، محمد ناظم صدیقی ، حسب الفرمایش شیخ انوار صاحب ، جهت خواندن نوباوهٔ چمن سعادت و اجلال میان ظهور الله ، ۸ ذیقعده ۱۲۶۴ ه.ق./۱۸ اکتبر ۱۸۴۷ م. آغاز افتاده : رسیدن جهاندار شاه بر آب ناپیدا کنار و عبور نمودن از آن بتوجه درویش خضر کیش. . . ، ۵۶۸ ص.

3475 ۱۹۸۸ : نستعلیق شکسته آمیز ، کرمدار تارو ساکن و نیکی تارر ، ۱۲۶۵ ه.ق./۱۹۰۵ بکرمی ، آغاز دیباجه و متن برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۴۹۰ ص.

3476 ۶۷۶۰ : نستعلیق شکسته آمیز ، نور محمد ، ۲۴ شوال ۱۲۹۷ ه.ق. آغاز دیباجه و متن برابر نمونه ، عنوان شنگرف ، برگهای آغاز موریانه زده ، ۷۶۵ ص.

3477 ۲۱۵۰ : نستعلیق خوانا ، عصیان نمط ملا ایوب ، ساکن موضع چتووال ، ۱۲۴۷ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۵۴-۸۰۶).

3478 ۳۵۹۲ : نستعلیق پختهٔ سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز و انجام افتاده، نخست در متن سپس در هامش دنبال می شود. آغاز : . . . کاتب سبز میشد و بلبل تصور از شوق نظاره چهره گل . . . ، جدولبندی ۳ خطی و کمند و نشان و عنوان شنگرف ، ۱۷۸ ص.

3479 ۳۳۵۴ : نستعلیق طلبگی ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. بسیاری و گوناگونی حواشی نشان میدهد کتاب درسی بوده است. آغاز دیباجه و متن برابر نمونه ، انجام افتاده ، ۵۸۸ ص.

3480 ۳۶۵۷ : شکستهٔ خوش ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز و انجام افتاده، جدولبندی ۲ خطی ، عنوان و جدول جوهر سرخ ، آغاز : . . . جو نی نول کافره پاپاهای جوان برچند . . . ، موریانه زده ، ۱۶۸ ص.

3481 ۱۸۰۳ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز افتاده : ثنای آب و تابش هر که گوید - زبان از چشمهٔ خورشید شوید ، جدولبندی ۳ خطی ، عنوان و نشان شنگرف ، ۵۲۱ صفحه شمار دارد ، کناره ها موریانه زده.

3482 ۵۳۷۵ : نستعلیق شکسته آمیز ریز ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز دیباجه و متن برابر نمونه ، جدولبندی ۳ خطی ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۷۴ ص.

3483 ۸۰۰۰ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. باتاریخ خرید ضیاء الدین کاشفی ۱۲۵٦ ه.ق. با سر لوح رنگین ، جدولبندی ۷ راه به رنگها ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۷ برگ. در فروردین ۱۳۵۷ خ خریداری شده است.

3484 ۵۷٦۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. بخشی از آن است (برابر صفحهٔ ۱۵۲ تا ۱۷۲ چاپ نولکشور ۱۸۹٤ م.) ، ۳۰ ص.

1640

بهرور بانو و جهاندار شاه

در دیباچه از «بهار دانش» عنایت الله یاد می کند ، که وی این داستان را پیش از این تحریر کرده است ، و این ناشناس دیباچه را با نام شاهجهان پادشاه (۱۰۳۷-۱۰٦۷ ه.ق.) بپایان می رساند. [نسخهٔ ۷۷۰۳]. نسخه ها یکی نیستند.

بنگرید به : بهار دانش در همین فهرست.

3485 ۷۷۰۳ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۱-۱۲ ه.ق. آغاز در دیباچه افتاده : و ارباب فضل و هنر را از دریافت کیفیت . . . ، در دیباچه از بهار دانش و شاهجهان یاد کرده است. با این عنوانها : کیفیت منشا تصنیف این نشانهٔ سر خوشی ، آغاز داستان مشتمل حقیقت سر و جویبار شاهزاده جهاندار سلطان (: طلسم گشایان گنج اسرار و راز شناسان پردهٔ اسرار این رقم تازه . . .) ، جهاندار سلطان به عزم شکار و آوردن طوطی شیرین زبان، تبسم کردن طوطی بر هرزه درایی مهر پرور و طلوع بهرور بانو از افق ، آوردن شبیه بهرور بانو و عاشق شدن جهاندار شاه و آواره شدن وی بدشت جنون ، . . . عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه ، موریانه زده ، ٤۸ ص.

3486 ٦۲۳۰ : نستعلیق تحریر آمیز ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، آغاز : هدایت نشان و منشور عنایت نشان . . . ، اینک چند عنوان برای نشانی : نهضت رایات جهانگشای جهاندار به عزم تنبیه مخالفان غنوده بخت (ص ٤) ، تیره شدن بهرور بانو از انبازی تاتاری و سر به صحرا کشیدن (ص ۱۸) ، تباه گاه شدن خسرو بر کیفیت آن سر دفتر شیرین لبان و نوشتن نامهٔ پوزش (ص ۲۰) ، داستان لبریز آمدن جام عمر جهاندار و نثار کردن

بهرور بانو عشقی آسمانی (ص ۳۰) ، رفتن جهاندار مجنون کیش بباغ و غزلهای درد آلود خواندن و از اتفاقات روزگار عبور بهرور بانو بدان باغ و مشاهدهٔ جمال جهاندار و دلباختگی (ص ۱٤۸) . . . ، عنوانها شنگرف ، ۱۶۷ برگ شمار دارد.

3487 ۷۷۲۸ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز افتاده : و دو پیکر بر دوش گرفته روزگار . . . ، شاید بخشی از کتاب بزرگتری (بهار دانش) باشد. نسخه بدین گونه آغاز می شود : خداوند شاه را که فرزندی نمی شد پسری داد وی او را جهاندار سلطان نامید ، جهاندار سلطان بزودی صاحب هنر و زیبایی جهانگیری می شود. . ، و نخستین عنوانها : «منعطف ساختن جهاندار سلطان عنان توجه به عزم شکار و بدست آوردن طوطی شیرین گفتار» ، «تبسم کردن طوطی بر هرزه درایی مهر پرور ماه پاره ، و طلوع عشق بهرور بانو از افق باطن جهاندار شاه» . . . ، عنوانها شنگرف ، انجام نیز افتاده ، ۵۰ ص.

3488 ۳۷۹۰ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. در مجموعه (ص ۸۶-۱۰۶) ، برگها آشفته صحافی شده ، عنوان و نشان و جدولبندی شنگرف. آغاز افتاده ، پس از دو برگ نخستین عنوان : آمدن بهره ور بانو به خانه و بدرود کردن جهاندار شاه ، غیرت بردن بهره ور بانو از دختر هرام خان و رفتن بسر بوستان و بیابان و گوشه گیر شدن ، فراقنامهٔ جهاندار شاه در مفارقت بهره ور بانو متضمن بر عذر تقصیر و تقاضای مراجعت بدولتخانه، جواب نامه نوشتن جهاندار شاه را از سوی بهره ور بانو ، ادای شکر و حمد موفق حقیقی در خور این نعمت که یاد کاری ست از این ضعیف و اظهار قصور و نارسایی خویش .

0

پوران بهاکوت : سری بهاکوت

1641

تاج القصص : انس المریدین

از ابوالقاسم **محمود جیهانی** - ابو نصر **احمد بخاری**، نگاشتهٔ ۴۷۵ه‍./۱۰۸۲م. همانکه در بخش تفسیر: ۸-۱۱ گذشت. اینک دو نسخهٔ دیگر که تازه خریداری شده است.

3489 ۸۰۵۹: نستعلیق خفی، سدهٔ ۱۱ه‍.ق. آغاز در دیباجهٔ «تاج القصص» یک صفحه افتاده: صاحب شرح محمد گفت (ص) العلم خیرالمیراث ...، انجام در قصهٔ «قتل علی بن ابیطالب» افتاده است. تحریر نسخه برابر است با شمارهٔ ۴۲۴۵ این کتابخانه:

نخست تاج القصص است با دیباجه اش که در آن کتاب بنام تاج القصص نامیده شده است (ص ۱-۱۶۰)، سپس «انس المریدین و روضة المحبین» در چهل مجلس در داستان یوسف (ص ۱۶۰-۲۳۲) دیباجهٔ آن به مانند ش ۴۲۴۵ است (تقریباً حرف به حرف) پس از چهل مجلس بار دیگر به روش «تاج القصص» در آمده، به دیگر قصه های قرآن می پردازد (ص ۲۳۲-پایان نسخه).

یک نشانی از ص ۴۲۰: فصل فی تفسیر منطق الطیر وقتی خروس بانگ کرد، سلیمان (ع) گفت می دانید که چه میگوید، گفتند نی. فرمود که میگوید الرحمان علی العرش استوا. فاخته میگوید ... طاوس میگوید ... عنوانها شنگرف، آیتها زیر خط مشکی، ۷۳۶ ص، در مهر ماه ۱۳۵۷ خ خریداری شده است.

3490 ۸۰۷۳ و ۸۰۷۴: دو جلد به یک خامه و بایک نشانیها، نسخ خوش، ترقیمه در پایان: عبدالکریم. ۲۴ ع ۲/۱۰۹۹ه‍.ق. آغاز برابر نمونه ای که در ص ۸ جلد یکم این فهرست یاد شده است. دارای دو بخش تاج القصص و انس المریدین است. و نسخه بطور کلی برابر نسخه ۸۰۵۹ و ۴۲۴۵ این کتابخانه است.

۱- تاج القصص: با دیباجه ای آغاز می شود که در آن نام کتاب آمده است ولی از نگارنده در آن نام برده نشده است. این «تاج القصص» تا قصهٔ یعقوب (ع) ادامه می یابد، و در اینجا قطع شده و به قصهٔ یوسف (ع) می پردازد.

۲. انس المریدین و روضة المحبین: پس از پایان «قصهٔ یعقوب» این کتاب آغاز می شود، در چهل مجلس، نام کتاب در نسخه «انس» است نه «انیس» و نام نگارندهٔ اصل محمود بن حسن جیهانی در این دیباجه آمده

است ، سپس می گوید «من که شاگردویم به بنام احمد بن محمد بن احمد بن نصر بخاری این نسخه را به شهر بلخ نوشتم ، بتاریخ (۴۷۵هـ.ق.) . . . آمدم به ترمذ . . . و مر خراجه را شاگردی بود به شهر بلخ و اورا خواجه محمد گرگانی گفتندی» و نسخه پس از وفات یوسف دوباره به صورت «تاج القصص» در می آید. و می رسد به پیامبر اسلام. برابر نسخهٔ ۵۴۲۴

پس در همهٔ این نسخه ها «انس المریدین» در بطن «تاج القصص» قرار دارد.

با یک سرلوح زر ولاژورد از همان روزگاران در آغاز جلد یکم ، جدولبندی ۵ راه به زر و رنگها ، دو جلد ۲۵۶+۲۹۲ ص. درابان ۱۳۵۷ خریداری شده است.

1642

تمیم انصاری : داستان . . .

داستان زن و فرزندان تمیم انصاری ست ، همسر تمیم نزد عمر (رض) آمده که سوم سال است که شوهرم مرا رها کرده و من در تنگنایم. به او گفته می شود چهار سال دیگر به انتظارش بمان ، چهار سال پس از آن به خلیفه مراجعه کرده، و در همان مجلس خلیفه وی را به همسری جوانی در می آورد. همان شب اول تمیم همسر پیشین او به او بر خورد می کند . . . و شگفتیهایی که بر سر او گذشته باز گو می کند ، شیرین و روان. (نسخه های فارسی ۵ : ۳۶۹۱).

آغاز : . . . روایت می کنند ، که در عهد خلافت امیر المؤمنین عمر[رض] خطاب روزی با جمع یاران در مسجد مدینه نشسته بودند ، که عورتی ازسر تا قدم پوشیده در چادر ، درآمد و گفت : ای یاران میان شما عمر[رض] خطاب کیست ؟ یکی اشاره.

3491 ۶۱ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۲-۱۱هـ.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۲ ص. (ف. تسبیحی ۱ : ۳۵۴-۳۵۵).

3492 ۴۸۰۰ : نستعلیق پخته ، محمد ولد ملا عبدالکریم ، با تاریخ ۱۲۴۸هـ.ق. به همین خامه در مجموعه (ص ۵۲-۶۵). آغاز برابر نمونه، جدولبندی ۲ راه.

3493 ۶۶۵۴ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳هـ.ق. آغاز افتاده : ای برادران میان شما عمر خطاب کدام است ؟ . . (ص ۵-۲۸) ، انجام نیز افتاده.

1643

جامع الحکایات : ترجمهٔ الفرج بعد الشدة

در بارهٔ گرد آورندهٔ متن گفتگوست ، بنگرید به : **نسخه‌های فارسی** ۵ : ۳۶۶۴ ، ترجمه از **حسین** بن اسعد (سعد) بن حسین **دهستانی** (دهیانی) ، که برای وجیه الدین طاهر زنگی فریومدی ، نمایندهٔ حکومت ارغون خان مغول در خراسان و مازندران ، میان سالهای (۶۷۱ ه./۱۲۷۲م - ۶۶۳ ه./۱۲۶۳م.) در سیزده باب ، با افزودن حکایتهایی بر متن ، و بسیار روان ، ساخته است.

داستانهایی ست در فرج بعد از شدت : کسانیکه دارایی آنها به دزدی رفته و برگشته است ، دچار ترس بوده و به امن رسیده اند ، دچار عشق شده و به دلخواه خویش رسیده اند . . . ، بابهای آغاز در آیتها و بابهای انجام در سروده هایی ست در این باره. سروده هایی از مترجم نیز دارد.

در سیزده باب : ۱- آیایتها و احادیثی در فرج بعد از شدت ، ۲- حکایات جماعتی که محنت و بلا کشیده و عاقبت به آسانی رسیده اند ، ۳- حکایات جماعتهایی که به تفاؤل نیک یا بد به فرج رسیده اند ، در ۴۰ حکایت ، ۴- حکایتها از جماعتی که با راستگویی حشم پادشاهانرا به شفقت مبدل ساخته اند ، ۲۰ حکایت . . . ، ۱۳- جماعتی که رنج و محنت عشق آنها به مراد دل و کامرانی پایان یافته است.

آغاز : (چاپ ۱۲۷۶ ه./۱۸۶۹م.) : حمد و ثنا قیومی را که عجز عقول زریات آدم از ادراک کنه ذات.

آغاز ۲ : سزاوارترین حمدی که زبان گوینده بدان مشعوف باشد.

3494 ۷۶۴۳ : نسخ پخته ، سدهٔ ۹ ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، **آغاز :** درود بنواخت، و آن جمال ظاهر و حسن باطن . . .، عنوان و نشان و جدولبندی دو راه شنگرف ، کمی موریانه زده ، ۶۰ ص.

1644

جنگ حضرت پلو

راویان اخبار نقل می کنند، که روزی پهلوان بغرا و پهلوان ماهیچه و پهلوان‌های دیگر و جمیع آشها در یکجا گرد آمده اند، که سلطان جوع بر ما ستم رسانده است، و برای رفع آن ستم از میان خود پادشاهی خواستند، و گفته شد مناسب آنست که برنج را پادشاه دانیم از برای اینکه حضرت رسالت پناه فرموده اند الرزومنی ! و برنج به پادشاهی برگزیده و بغلاغو همچون خطیبان سیاه پوش هندوستان بر سر منبر رفته به نام برنج خطبه خواند. خبر خروج برنج به سلطان جوع میرسد و دو طرف آماده جنگ میشوند. آنگاه هر یک از : پهلوان بغرا، پهلوان اماج، پهلوان زردک . . . را توصیف می کنند، جنگ در میگیرد، و پهلوانان شکست می خورند. در پایان رقم حضرت پلو آورده میشود : میکن ولد دهندس بن چچند ساکن قصبهٔ ترکاری پور. . [بنگرید به نسخه‌های فارسی : ۵ : ۳۵۹٤ (کتاب پلو)].

آغاز : اما راویان آثار و ناقلان اخبار و محدثان داستان کهن و خوشه چینان خرمن سخن، چنین روایت می کنند که روزی پهلوان بغرا و پهلوان ماهیچه و پهلوان . . .

3495 ۱۱۸۳ : شکسته نستعلیق پخته، در بیاض نوشتهٔ ۱۲۵۰ ه.ق. (ص ۶۸-۷۷). سپس «پلو نامه» در ۲۶ بیت. با این سر آغاز : ای دوای دل بیمار پلو- ای مرا مونس و غمخوار پلو- قوت روح و روان و جانم- طاقت جسم تن زار پلو. سپس غزلهایی در خوارکیها (ص ۷۷-۸۲).

1645

جنگنامهٔ حضرت حسین

داستانی ست از رویداد کربلا و شهادت حضرت حسین و یارانش آغاز می

شود سپس داستان محمد حنفیه ، به شیوهٔ نقالی.

آغاز : مقتل امیرالمؤمنین حسن و حسین (رض). عداوت اصلی امیرالمؤمنین حسن و حسین (رض) که میان یزید تعین بود این است که عبدالمناف . . .

3496 ۵۷۴۰ : نستعلیق پخته ، پنج شنبه ۷ محرم ۱۸۸۲ بکرمی (۱۲۴۲ ه.ق.) ، نشان شنگرف ، ۲۸ ص.

1646

جنگنامهٔ زقوم شاه : جنگنامهٔ حضرت محمد مصطفی

از ناشناس ، حماسهٔ دینی ست. روزی پیامبر و یاران وی نشسته بودند که **جبرائیل** بیامد، سلام گفت و، که پادشاهی ست و حصاری که نه زمانه دیده است و نه شنیده است، پادشاه نامش **زقوم** است با هزار لک سوار و نه هزار پیادهٔ زنگی، چنین و چنان، پیامبر لشکری با سی هزار آهنگ جنگ فرمودند، یک ماه بعد بقلعه رسیدند ، پادشاه زقوم خبر شد ، چهار تن سران را گرد آورد ، سواران با پیلان صف بستند . . .

آغاز : جنگنامهٔ محمد مصطفی (ص) و شاه مردان علی (رح). ز تخت شریعت و حقیقت ، شمس عالمیان سلطان الانبیاء محمد مصطفی (ص). باسی هزار صحابهٔ کبار زنگی بود. الغرض روزی سید . . .

بنگرید به : جنگنامهٔ زقوم شاه در بخش منظومه‌ها.

3497 ۱۴۱۵ : نستعلیق ، با تاریخ ۹۶۹ه.ق. به همین خامه در دفتر ، ش ۱ مجموعه (ص ۱-۱۶) ، انجام افتاده ، شاید تاریخ الحاق باشد ولی خط از سدهٔ ۱۱ تازه تر نیست.

0

جنگنامهٔ محمد حنفیه : محمد حنفیه

0

جهاندار سلطان : بهرور بانو و جهاندار سلطان

1647

چهار درویش

منسوب به **امیر خسرو دهلوی** (م ۷۲۵ه‍./۱۳۲۵م.) ، که میگویند چون
د او حضرت شیخ نظام الدین اولیا بیمار شده بود ، این داستان را ساخته
پیر خود برده و برایش می خوانده است. داستان دل انگیز سلطان روم به نام
بخت و پسرش بختیار و چهار درویش است.

نسخه ها با یکدیگر جدایی دارند. یکی از تحریرهای آن را امیر امین دهلوی
زبان اردو و ترجمه و بنام «باغ و بهار» چاپ شده است.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۵ : ۷۲-۳۶۷۳.

34 ۷۶۵۵ : نستعلیق شکسته ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه‍.ق. آغاز افتاده : پرداخت چنانچه به یازده سالگی رسیدم . . .، موریانه زده ، برخی برگها به یکدیگر چسبیده ، عنوانها نانویس ، برای نشانی پس از یک عنوان نانوشته : ای لطیف شاه ترا به خدا به داد من برس. شاه گفت. بدانکه در فلان موضع سر یک کوه ، یک جوکی. ضیانند ؟ رام ، که اوستاد جوکیان است ، و در خانهٔ خود یک تخت نشست گاه اوست ، وزیر هر چهار پای تخت او ، چهار کتاب هست. اگر نزد آن جوکی روی ، و بهر قسم که توانی کتاب را از زیر پایهٔ راست تخت او بدست آوری ، به مطلب خود برسی. . . ، انجام نیز افتاده ، پیرامون ۱۵۰ ص.

34 ۶۵۴۵ : نستعلیق پخته ، ۱۶ شوال ۱۲۵۷ه‍.ق **آغاز:** راویان اخبار و ناقلان آثار و خوشه چینیان سخن چنین روایت می کنند ، که در شهر دمشق پادشاهی بود لطیف شاه نام . . . ، و بدینگونه آغاز می شود که

لطیف شاه پادشاه شهر دمشق را فرزند نمی شد ، شبی با روشن ضمیری دیدار می کند ، وی نشانی چهار درویش را به او می دهد که گره‌گشای کار اویند. چهار درویش خدمت شاه می رسند و هر یک احوال خود را می گویند. باعنوانهای : احوال گفتن شخص اول نزد لطیف شاه ، احوال گفتن شخص دویم ،تا شخص چهارم . . . ،شخص اول میگوید نام من آذر پادشاه است و در ملک خود رسم داشته ام که هر مسافری که به شهر آید از او پذیرایی شود . و نزد خود فرا خوانم ، و از آنان در احوال شهر آنان بپرسم ، یکی از مسافران از شاهزاده ای سخن گفت که در سخاوت بالاتر از من بود و من عاشق او شده، تخت شاهی را به وزیر سپرده بدنبال آن شاه به ماچین رفته و دخترش را خواستگاری کردم. دختر بمن پاسخ داد اختیار من بدست **کافور** خواجه سرای حرم است. نزد او برو. نزد **کافور** رفتم و او گفت : بدان هر نکاحی را مهری ست و مهر این شاهزاده این است که . . . پس از آنکه هر یک از چهار درویش احوال خود را می گویند ، چهار عنوان است : آمدن شخص اول نزد لطیف شاه برای گرفتن جواب و عمل نمودن تابه مراد رسیدن ، آمدن شخص دویم نزد لطیف شاه . . . تا آمدن مرد چهارم ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۶۳ ص.

1648

چیچهر دیوتانگه : حکایت . . .

نام داستان پیش از آغاز ، در عنوان داستان آمده است. در داستان راجه بکرما جیت است.

آغاز : در شهر اوجین ، راجه بکرما جیت ولد کندب سین راجا بود ، و وزیر بکرما نام داشت ، اور اگهورچچر که هفت نیم سال می نشیند نشست.

3500 ۶۲۶ : نستعلیق ، ش ۶ مجموعه (ص ۸۵۳-۸۶۰) با تاریخهایی از ۶۵ تا ۱۲۸٤ در مجموعه ، سپس داستان دیگری از همان بکرماجیت (ص ۸۶۶-۸۶۷).

1649

حاتم طائی (داستان . . .) : حاتم نامه

داستانی ست قهرمانی از رفتار و کردار و جوانمردی و سخاوت و جنگها و آشتیهای حاتم طائی با تحریرهای گوناگون ، نثر و نظم. تحریری از آن بنام «حاتم طائی» در بمبئی چاپ سنگ شده است.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۵ : ۳٦٧٤ و ٤ : ۲۷۵۹.

3501 ۴۸۳۹ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز و انجام افتاده. آغاز : درست کنید و دیگر شهر در اینجا آباد گردانید. . . حسن بانو لباس مردانه پوشیده ، بر اسب سوار شده ، یراق و سلاح بسته ، چند نفری از نوکران خود گرفته در شهر رفت ، و چیزی انعام به حاجبان داد که خبر به پادشاه بردند و گفتند بازرگانی آمده تحفه های خوب آورده . . . ، نسخه از اینجا آغاز می شود که حسن بانو با لباس مردانه خدمت پادشاه صحرا می رسد و از او اجازه بنیاد شهری را می گیرد ، و در آن صحرا شهری بنام شاه آباد می سازد، و با نزدیک شدن به پادشاه، خانه ی پدری خود «برزخ» را می گیرد ، و با گستردن دام از درویش بد اندیش انتقام گرفته به دارایی پدری خود میرسد. سپس سرگذشت شاهزادهٔ خوارزم و عاشق شدن او بر حسن‌بانو. رسیدن حاتم به‌سروقت شاهزاده و رفتن هر دو نزد حسن بانو، رفتن حاتم به‌شرط اول حسن بانو و رسیدن به سر وقت آهو وگرگ وخلاص کردن آهو در عوض گوشت خود، رسیدن حاتم در دشت شغالان و درمان زخم‌حاتم کردن. و بردن حاتم را برسر کفتاران ، رسیدن حاتم در دشت خراسان و گرفتار شدن ، فرو بردن اژدها حاتم را و بردن نهنگ حاتم را بدریا ، شرط دوم حسن بانو و رفتن حاتم به سروقت آن جوان که دختر حارث بازرگان را عاشق شده بود (ص ۱ - ٤۰ داستان) نسخه انجام افتاده و میرسد به رفتن حاتم در نزد ملک زرین پوش و در نکاح در آوردن او ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه ، ۲۰۲ ص.

3502 ۷۸۶۹ : نستعلیق شکسته ، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. آغاز کمی افتاده : دین شدند، و فرزند تولد شد نام او نهادند «نخشت» (که همان بخت در نسخهٔ

۲٤۲ باشد) ، به وی التفات نمی کرد ، و نمی خواست مادرش از این سبب . . . ، سپس همان کسان : سن ، **کهلان** ، طی و حاتم زاده می شوند. و حکیمان طالع آن پسر (حاتم) را دیده، شاد شدند و گفتند که پادشاه هفت کشور خواهد شد ، حاتم از هیچ دایه شیر نمی خورد ، حکیمان گفتند که حاتم به تنهایی از دایگان شیر نخواهد خورد ، باید همهٔ کودکان همزادش در شیر خوردن شریک شوند ، حاتم در شش و سپس دروازه سالگی شجاعت و سخاوت را نشان می دهد ، زیبایی او جهانگیر میشود ، آنگاه عنوان «سرگذشت **حسن بانو** دختر برزخ بازرگان ، و اخراج حسن بانو به حکم پادشاه خراسان از شهر و افتادن حسن بانو در صحرا و گنج هفت خزاین یافتن ، و با مردمان احسان کردن و مشهور شدن او در عالم ، و شنیدن حاتم طی شهرت او را در سخاوت و علم ، و هفت پرسشی که حسن بانو برای خواستگان پیش بینی کرده بود ، و جواب دادن حاتم به آن هفت پرسش . . . ، عنوانها شنگرف ، موریانه زده ، ۳۱۱ ص.

3503 ۲٤۲ : نستعلیق شکسته آمیز ، ۲۰ محرم ۱۸۷۰ بکرمی ؟ (۱۲۲۸ ه.ق.؟). آغاز : سپاس بیقیاس مر پروردگاربرا جل شانهٔ . . . راویان اخبار و ناقلان آثار اسمار ، چنین روایت می کنند در بیان تولد حاتم بن طی . . .، داستان با کوچ کردن هود نیای حاتم و جنگ وی با سپاه پادشاه یمن ، و شکست پادشاه یمن ، و بر تخت یمن نشستن هود آغاز می شود ، صد سال بعد مرد و پسرش «قحطان» پادشاه یمن شد ، پس از وی پسرش «بخت» نام. و پادشاهی پس از بخت ، سین ، کهلان به «طی» می رسد ، که تمام ملک عرب را به قبض خود در می آورد ، تا از وی پسری بنام «حاتم» زاده شد و منجمان گفتند وی پادشاه هفت کشور خواهد شد ، حاتم از هیچ دایه ای شیر نمی خورد ، حکیمان گفتند که همهٔ بچه های همزاد او را در شیر خوردن شریک باید کرد. . .، ۲۰۵ ص (ف. تسبیحی ۱ : ۱٤۸-۱۵۰).

3504 ٤۹۰۵ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز و انجام فتاده ، همان داستان نسخهٔ ٤۸۳۹ این کتابخانه است ولی این نسخه کامتر است و جدایی هایی در عبارتها و تغییراتی در داستان دارد. آغاز : . . . دل خود گفت اگر با تیر و خنجر بزنم . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۵۰ ص.

3505 ۱۷۱۸ : نستعلیق شکسته آمیز ، ملا عبدالحق تمقانی ، درهٔ عنینک ، موضع شکون ، ولایت مریم ، از طایفهٔ مقیل خیل ، ۱۳۱٦ ه.ق. آغاز :

سپاس بیقیاس مر پروردگاری را جل شانهٔ ، و هزاران نعت نا معدود بر احمد مجتبی (ص) بعد از حمد و ثنا ، راویان اخبار و ناقلان آثار ، چنین روایت می کنند ، دربیان تولد حاتم این چنین است ، که حاتم بن طی بن کهلان رسن بن نخشب بن قحطان بن هود بن امایا . بدانکه امایا در حد یمن دهقانی می کرد ، و رئیس ده بود . . . ، تحریری بسیار نزدیک با نسخه شمارهٔ ۲ ٤ ۲ این کتابخانه ، ٤ ۳ ٤ ص.

1650

حجة الهند

از شیخ **محمد محرابی** بن عمر ، داستان گفتگوی طوطی ست و شارکی در مسایل اعتقادی هنود و مسلمانان ، بدینگونه آغاز می گردد ، که هندویی بنام رای ، در شهر نل درکی (نل درک) ، دختر زیبا و دانایی داشته است ، که به خواستگاران خود پاسخ رد می دهد ، تا آنکه به پسر مسلمانی که او نیز بسیار دانا بوده بر می خورد ، بیکدیگر دلی می بازند ، با سربندهای «طوطی ، شارک ، حکایت».

القصه رای را دختری بود چون پری ، آوازهٔ جمال او به اطراف عالم منتشر شد ، رای زادگان بخواستگاری او می آمدند ، و آن دختر را رغبت بر هیچکس نمی گشت ، چه وی اهل علم و ادب را نیک دوست می داشتی ، تا جوانی از اهل اسلام بصد هزار هنر آراسته بدان شهر رسید ، قضا روزی پدر، دختر خود را به بتخانه که خلق از خاص و عام آنجا جمع بودند می برد ، جوان مسلمان به لباس ساحران حاضر و چون دختر را بدید شیفتهٔ وی میگردد. برای نزدیکی بدختر علوم هندوان را می آموزد ، و این کتاب را که بنام **حجة الهند** است، در گفتگوی اهل مذاهب می نگارد ، و برای رساندن مطالب آن به گوش دختر ، از وجود جفتی طوطی و شارک بهره می گیرد ، و این سؤال و جوابها را به آندو می آموزد. داستان طوطیان بگوش دختر می رسد ، آنها را می خرد ، ولی طوطیان در غیاب مربی خود سخن نمی گویند. جوان دستوری در بارهٔ خورانیدن شکر به خریدار می دهد ، که طوطیان به سخن آیند. و چون دختر سخنان «حجة الهند» را از

زبان طوطیان بشنید مسلمان گشت، و به همسری دلباختهٔ خود در آمد. فشردهٔ ص ۱-۱۱). سپس داستان پیدا شدن این کتاب در گجرات است، که بزر نوشته و در هندوی بوده است، و به دست عمر محرابی می رسد و او آنرا به فارسی ترجمه می کند (ص ۱۱-۲٤).

متن کتاب گفتگوهایی ست میان طوطی و شارک، و از آفرینش جهان آغاز می شود، و با اینکه متاثر از فرهنگ هندویی ست میکوشد برتری فلسفهٔ اسلام را نشان دهد.

آغاز: حمدله. صلاة. اما بعد، حمد خدای و نعت رسول (ص). میگوید دعاگوی اهل اسلام، کمترین همهٔ بندگان، به فیض رحمانی **محمد بن عمر محرابی.** که این کتاب فراهم آوردهٔ جوانی بود، به عبارتهای هندی، که به جهت دختر نل رای . . .

3506 ٤۱۷۷ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۲ هـ.ق. آغاز برابر نمونه، جدولبندی پنج راه به رنگها، عنوان و نشان شنگرف، ۳٥٤ ص.

3507 ۹۷٦ : نستعلیق شکسته آمیز، ۲٥ ج ۱۲۲٥/۲ هـ.ق. آغاز برابر نمونه، ۳٦۸ ص. (ف. تسبیحی ۳ : ۱۳۸-۱۳۹).

3508 ۳۹۰۰ : نستعلیق خوانا، سدهٔ ۱۳ هـ.ق. همان داستان است با کمی جدایی، آغاز برابر نمونه، عنوانها شنگرف، انجام افتاده، ۱۱۰ ص.

1651

حسن بصری وزن پارسا : داستان . . .

ناشناخته. گویا از «تذکره» ای برون کشیده باشند.

3509 ۳٥۲۰ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۱ هـ.ق. **آغاز : حضرت شیخ حسن** بصری (رح) چنین فرمودند، که روزی بر قافله ای من رفتم، اندکی عقب ماندم، چون نگه کردم دیدم که زنی می آید تسبیحی در دست، و مصلی

بر کتف نهاده. من سلام کردم ، السلام علیکم جواب از آیه قرآن داد ، گفتم ای نیک زن از کجا می آیی ، گفت یخرج من بین صلب والترائب دانستم که میگوید از پشت پدر و شکم مادر . . . ، ۱۰ ص. اندازه جیبی.

1652

حکایتها

حکایتهای کوتاه و گاهی نسبتا بلند ، و گاهی به صورت تقلیدی از گلستان در می آید. در آن از میرزا ابوالقاسم شیرازی سخن میگوید که فقیهان حکم کشتن او را داده و وی چگونه درویشان را که می خواستند از جان او نگاهداری کنند، دور ساخت. برای نشانی : هم در این سال به اصفهان رفتم ، یکی از اهل چهار- محال - با آنکه وقوع امثال این حکایت نزدیک به محال است - بدین نوع بیان حال می کرد. که سالی در اصفهان قحطی عظیم اتفاق افتاد ، که گدایان نقش نان ندیدی مگر در قرص آفتاب و یا بر سفرهٔ اغنیا ، لیکن در خواب . . . معاذ الله چنان قحطی که کس را - اگر بر لب حدیث نان گذشتی - ز شوق نام نان تا روز محشر - دمادم در دهانش آب گشتی.

3510 ۳۷٤۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ ه‍.ق. آغاز افتاده : که بنشینید بمنازعت . . . ، عنوانها نانویس ، ۱۸۶ ص.

1653

حکایات

چند مجموعه حکایتهای ناشناخته ، یکی نیستند.

3511 ۱۷۲۹ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ه‍.ق. آغاز و انجام افتاده ، عنوانها نا نویس مانده ، حکایتهایی ست جدا از یکدیگر و کوتاه ، هر یک در حدود یک صفحه ، برای سرگرمی ، داستانهای مستهجن نیز دارد ، به

نثر آمیخته به نظم ، بسیار روان ، : طبیبی را دیدند که هرگاه بگورستان رسیدی ردا در کشیدی سبب آنش سوال کردند ، گفت از مردگان این گورستان شرم می دارم ، که بر هر که می گذرم ضربت من خورده است و در هر که می نگرم از شربت من مرده : ای رای تو در علاج بیمار علیل- بر آمدن مرگ قدوم تو دلیل ، (ص ۳۷۰۱) سپس تذ کرهٔ سرایندگان است ، ۶۶ ص.

3512 ۱۰۱۱ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۲-۱۱ه.ق. در «جنگ» (ص ۵۶۸- ۵۹۸). داستانهای کوتاه و هزلیات برای سرگرمی ست ، با سر لوح و جدولبندی به زر و رنگها.

3513 ۷۶۹۷ : شکستهٔ سخت خوانا ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، حکایتهایی ست کوتاه ، حکایت ۱۱ در قاضی بغداد است که در کیسهٔ زر امانتی خیانتی کرد ، که با مُعرفی رفوگر به سزا می رسد ، حکایت ۱۳ : شخصی را یک کیسهٔ زر در خانه گم شد ، او به قاضی خبر کرد ، قاضی همهٔ مردمان خانه را طلبید . . . ، کسان داستانها هندی هستند و افسانه های هندی نیز دارد ، در صفحهٔ عنوان آمده : حالات سری کرشن جی ، نسخه فرسوده است ، ۱۹۸ ص از یک کتابی که برگ شمار آن به ۱۰۵۵ می رسد.

3514 ۷۷۰۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز و انجام افتاده. آغاز : خدمت بجا آورم ، مار گفت دربارهٔ شهر و مسکن . . . ، داستان مار و سیاح و پادشاه و زرگر و بوزینه است ، شاید بخشی از «بهار دانش» باشد موریانه زده ، ۲۶ ص.

3515 ۵۶۸۰ : نستعلیق شکسته آمیز پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. حکایتهای اخلاق و عرفانی ست ، با عنوانهای نقل است و حکایت. نقل سخنان صوفیان است، آغاز افتاده : همچنان ابرام والحاح میکردم و تضرع و زاری...، . ۳۳ ص.

3516 ۷۷۷۳ : نستعلیق شکسته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. مجموعه حکایتهای کوتاه است برای سرگرمی، به شماره، از نیمهٔ دوم تا پایان دهم. آغاز افتاده: گرفتند و اسیر کرده ، . . . حکایت سوم : زنی پیش قاضی رفت و گفت فلان مرد با من زنا کرد ، قاضی آن مرد را طلبید . . . ، ۱۲ ص. موریانه زده.

۱۱۸۲ : شکسته نستعلیق پخته ، در بیاض نوشتهٔ ۱۲۵۰ه.ق. (ص ۶۱-۶۶) و (ص ۱۸۳-۲۴۷). حکایتها و مطایبتهایی‌ست کوتاه، هریک در پیرامون ۵-۱۰ سطر : شخصی بجایی مهمان رفته بود و آنجا شوله پخته بودند ، آن شخص هر شوله که سرد می کرد پسرهای خود صاحبخانه میخوردند ، وقتی که برآمد شخصی از وی پرسید ، که بخانهٔ فلانی بچه کار رفته بودی ؟ گفت رفته بودم که شوله برای پسرهایش سرد کنم . . . ، داستانهای به‌اصطلاح مستهجن نیز دارد.

۳۰۹۴ : نستعلیق شکسته آمیز ، ۱۰ صفر ۱۲۸۰ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۲۸۷-۳۶۴). حکایتهایی ست جدا از یکدیگر با مایهٔ عرفانی و پند آموز. حکایت رابعه ، حکایت ماه رمضان ، حکایت شیخ حسن بصری. آغاز: نقل است که رابعه پیوسته گریه و زاری و تضرع و ناله ، بر مثال بیماران در شب و روز ناله آغاز می کرد ، مردم گفتند که ای عزیز عالم . . .

۴۱۴۸ : نستعلیق بد ، گل محمد ، ۸ محرم ۱۲۸۹ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۴۹-۳۵۷). مجموعهٔ داستانهایی ست با مایهٔ دینی ، قهرمانان افسانه - ای صدر اسلام ، از آن میان محمد حنفیه ، جنگ کردن امیرالمؤمنین و مالک اشتر با حارث ، افسانه آمیز . . .

۱۹۶۱ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. (ص ۹۷-۱۸۲). داستانهای حماسی دینی ست ، آغاز افتاده : امیر نگاه کرد ، امیر المومنین علی گفت . . . ، در آن آمده : حذیفه بدرون چاهی میرود ، صندوق می یابد ، بیرون آورده در آن جوانی مجروح می یابد ، جوان میگوید شاهزاده ای هستم ، نام من صالح است ، و عموی من زرین کمر پادشاه این قلعه است ، دختر عمویم را به همسری گرفته بودم ، و این زن مرا شکنجه کرده و زندانی ساخته است . . .

۱۹۱۸ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، آغاز: جمع شده غوغا و شورا انداختند . . . ، حکایتهای دینی ست با عنوانهای باب : در فضیلت آیة الکرسی ، باب در فضیلت اصحاب کبار ، و سر بندهای «نقل است ، حکایت» ، عنوان و نشان شنگرف ، ۱۲۶ ص.

1654

حکایات و نکات : روضة العاشقین

از حضرت مولانا **خرمی**، که **عبدالرسول** بن میرزا شاه نیاز، برای تبرک بخشی از آن را در آغاز این مجموعه جای داده است. و پیش از آغاز کتاب دیباچه ای به نثر و آمیخته به نظم آورده است. شاید متن بخشی از «روضة العاشقین» خرمی تبریزی باشد (نسخه‌ها ۶ : ۳۵۷۶).

آغاز : (دیباچه) : الحمد لولیه و الصلاة علی نبیه . . . اما بعد ، بدان ای عزیز با تمیز که این کلمات شریف و این سخنان لطیف از مصنفات حضرت مولانا خرمی (رح) است که در این کتاب ظریف برسم تبرک مرقوم قلم می گردد.
آغاز : (متن) : آغاز کتاب و گفتگوی عاشقان سوخته دل. از مجنون پرسیدند که صفت لیلی کن ، گفت این سخن حد زبان من نیست و امکان بیان نی. نکته : عاقلی پرسید از مجنون سخن . . .

3522 ۵۷۷۹ : نستعلیق پخته ، همان عبدالرسول ، ج ۲/۱۲۲٤ه.ق. در دیه ملکان. ش ۱ مجموعه، (ص ۸-٤۲). نخست در متن است و سپس هامش.

1655

حکایات و نکات عرفانی

در ۳۳ باب ، با سربندهای «القصه ، الغرض ، حکایت» داستانهاست از پیامبران و بزرگان اسلام و طریقت ، آموزنده و سرگرم کننده. با عنوانهای باب : ۱- فضیلت مهتر آدم، ۲- سخاوت مهتر ابراهیم، ۳- مهتر شعیب، ٤- مهتر موسی، ۵- فضیلت مهتر سلیمان ، ۶- فضیلت مهتر عیسی ، ۷- فضیلت پیامبر (ص) ، ۸- نیکویی در حق مادر و پدر ، ۹- مجروح شدن دندان مبارک ، ۱۰- التماس حضرت، ۱۱- حکایت حضرت امیر المؤمنین با فاطمه خاتون ، ۱۲- حکایت ماریهٔ قبطیه ،

۱۳- فضیلت جوان ابو سلیمان ، ۱٤- فضیلت خالد بن ولید ، ۱۵- فضیلت بلال ، ۱٦- نصایح لقمان پسر خود را ، ۱۷- ایمان آوردن بت پرست، ۱۸- سلطان ابراهیم ادهم ، ۱۹- مرد سخی وزن بخیل ، ۲۰- آذر بت تراش ، ۲۱- حکایت طوطی ، ۲۲- خواجه حسن بصری ، ۲۳- شیطان ، ۲٤- نابینا و مظلوم ، ۲۵- خواجه ربیع ، ۲٦- حکایت خواجه سفیان سوری با شیطان ، ۲۷- حکایت خواجه حسن نوری ، ۲۸- شیخ پیر صبا ، ۲۹- ماه مبارک ، ۳۰- بنای خانهٔ کعبه ، ۳۱- داستانهایی از حسنین ، ۳۲- ابو سعید ابوالخیر ، ۳۳- اهل بهشت.

آغاز : حمدله. صلات.

3523 ۱۸۱۸ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز در دیباجه ، پیش از فهرست بابها افتاده ، عنوان و نشان شنگرف ، تنها هفت باب آغاز را دارد ، انجام افتاده.

3524 ۲۹٤ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز ۳ باب و انجام ۲ باب افتاده. آغاز : بگویی جا نور آغاز کرد . . . ، عنوان و نشان شنگرف، انجام موریانه زده ، ۲٤۲ ص (ف. تسبیحی ۱-٦۵۱-٦۵۲).

3525 ۱۸۱۸ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز در دیباجه و انجام در باب هفتم افتاده ، آغاز : در فضیلت مهتر موسی (ع) . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، ۷۲ ص.

3526 ٦۱۳۰ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز : حمدله ، صلاة باب اول در فضیلت و آفرینش آدم . . .، گویا کامل ، پیرامون ، ۲۵۰ ص

1656

حمزه نامه : داستان امیر حمزه

منسوب به شاه ناصر الدین **محمد** ، از حماسه های دینی ، با تحریرها و نامهای گوناگون : اسمار حمزه ، جنگنامهٔ امیر المؤمنین حمزه، شاهزاده حمزه، حمزه نامه، رموز حمزه.

نسخه ای از آن به نام «قصهٔ حمزه» بکوشش آقای جعفر شعار، در ۱۳٤۷ خ چاپ شده است.

بنگرید به: نسخه های فارسی ٥: ۳٦۸٤ - ذریعه ۱۱: ۲٥۲.

3527 ٦۳۲۰: نستعلیق پخته، غفور احمد ولد بهادر بیگ ساکن پیشاور، ۱۱۸۲ه.ق. آغاز در دیباجه افتاده: زندان مهتر دانیال (ص). با عنوانهای داستان اول، داستان دوم و میرسد به داستان ٦۹: داستان اول در تولد خواجه بزر جمهر حکیم، ۲- تولد انوشیروان عادل، ۳- تولد امیرالمومنین حمزه، ٤- رفتن خواجه بزر جمهر به مداین و برتخت نشستن انوشیروان و رفتن امیر حمزه، ٥- هنر آموختن امیر حمزه». ۱- فرستادن خواجه بزر جمهر فرزند خود سیا وخش را نزد امیر، کشتن امیر پریان را و پیوستن امیر به انوشیروان در مداین، ۲- روان شدن امیر در بادیه و جنگ کردن با مغلان و زخم خوردن در سرومراجعت در مکه، ۳- رفتن امیر حمزه در کوهستان، ٥- بردن سمندرون هزار داستان سعد بن عمر را...، ٦- رفتن امیر حمزه در طلسمات و کشتن دیو سپید، و جنگ کردن از هر سر با رستم پیلتن و شهادت او، ٦۹- شهادت یافتن امیر حمزه در جنگ از دست مادر پور هند (پس از کشته شدن پسر پور هند بدست امیر حمزه). عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی ۳ راه، نسخهٔ خوب، ٤٥۰ ص.

3528 ٤٤۳۰: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز افتاده: گفتند از مردمان حه بود، دیوان می گفتند ما نمی دانستم، اکنون دیدم و بشناختیم... همان داستانهای شمارهٔ ٦۳۲۰ این کتابخانه است با دگر گونیهایی، داستانها شماره ندارد، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف، انجام افتاده، ٤٥۸ ص.

3529 ۷۸۰۰: نستعلیق شکسته، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز در داستان دوم (تولد انوشیروان) افتاده: و هفتصد وزیر و هفتصد ندیم پیش در خدمت باشند، و هزار پهلوان...، همان نسخهٔ ٦۳۲۰ است با جدایی هایی در عبارتها، پایان در داستان ۲۳ افتاده، عنوان و نشان شنگرف، موریانه زده، ۱٤۰ ص.

3530 ۱۹۹۰: نستعلیق پخته، میان محمد زاهد ولد میان میز صاحب ساکن

موضع پایین کلان ، ۱۶ شوال ۱۲۷۰ه.ق. ش ۶ مجموعه (ص ۳۴۲-۴۲۲). به نام سیر محمد حنفیه یاد شده است. هیجده داستان است ، بسیار نزدیک به شمارهٔ ۶۳۲ این کتابخانه ، با شخصیت های ایرانی و هندی ، نسخه ۱۷ داستان است ، آغاز : حمداله. صلاة. بدانکه این قصه ای ست شریف و لطیف و غریب و عجیب ، معروف و مشهور در عرب و عجم ، و در کلیهٔ بلاد به روایات مختلفه آمده آست.

3531 ۳۵۳۲ : نستعلیق پخته ، ۱۲۹۳ه.ق. آغاز : آغاز داستان امیر صاحبقران عم رسول آخرالزمان ، حمزة بن عبدالمطلب بن هاشم . . . ، محدثان داستان کهن و خوشه چینان خرمن سخن چنین روایت میکنند . که از نسل کیان ، پادشاهی بود که او را قباد شهریار گفتندی ، و او را دو وزیر بود . . . ، با سربندهای «داستان» به شماره ، و میرسید به داستان ۶۷ و رفتن امیر در ظلمات، با نسخهٔ ۶۳۲ این کتابخانه جدایی هایی دارد ، اینک چند عنوان : داستان ۳ تولد شدن نوشیروان ، ٤- آمدن خواجه بوذر جمهر حکیم در مکه ، ۵- شنیدن خواجه بوزر جمهر حکیم کیفیت مردن قباد شاه و بر تخت نشستن نوشیروان ، ۱۰- آمدن لشکر نوشیروان در مکه ، ۲۰- رفتن و روان شدن امیر دربادیهٔ اختر و جنگ کردن با مغیلان و زخم خوردن در سر و مراجعت در مکه ، ۳۰- نوشته فرستادن زوبین بر نوشیروان . . . ، عنوان ها در نیمهٔ نخست شنگرف و در نیمهٔ دوم مشکی ، انجام افتاده ، ۵٦۸ ص.

1657

حکایتها و نکات عرفانی و ادبی

ناشناخته ، یکی نیستند.

3532 ٥٤٤٧ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز افتاده : چیست رسول فرمود . . . ، حکایتها و نکات دینی و نقد آمیز است. برای نشانی از ص ۵ : روزی شیخ بهلول در زمستان و هوای سرد، پای برهنه می دوید ؟ گفت ظالمی مرده است و گور او پر آتش شده است ، اکنون می روم تا گرم گردم . . . ، ۵۲ ص.

3533 ۵۲۳۱ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه‍.ق. آغاز و انجام افتاده، بخشی از یک کتاب است. عنوان «فصل دوم در بیان ایمان» دارد : بدان ای عزیز که ایمان از روی لغت اوحال نفس فی الامانة، از روی شرع تصدیق النبی . . . ، و عنوانهای «حکایت»، «نقل است»، «قصه سهتر نوح (ع) و دقیانوس» دارد. آغاز : از ترس اشتران خدای صالح. . . ، عنوان و نشان شنگرف، ۷۰ ص.

3534 ۶۷۹ : نستعلیق شکستهٔ خوش، ۱۲۲۳ه‍.ق. در «گلدستهٔ معنی» (ص ۹۳٤-۹۵۱). آغاز : در لطایف فواید و نوادر ثعلبی از ثلاثیات حکما . . . ، لطایفی ست و حکایتهای کوتاه ادبی برای سرگرمی، به نثر آمیخته به نظم. برای نمونه از ص ۹۳۹ : لطیفه، سلطان محمود در شکارگاه از لشکریان دور افتاده، دید که مردی خری را چیزی بار کرده می آورد، سلطان پرسید از کجا آمده ای، گفت از شش گاو. گفت چون تو برآمدی پنج گاو مانده باشد، آن مرد گفت چون تو خواهی رفت شش گاو خواهد شد . . . (این پرسشها و پاسخها دنبال می شود)، عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی ۵ راه به زر و مشکی.

3535 ٤۳۲۱ : نستعلیق خوش، شیخ احمد، سدهٔ ۱۳ه‍.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۱۶۵)، عنوانها شنگرف، با عنوانهای نقل است، نقل است. داستانهای کوتاه پند آموز عرفانی‌ست از پیران و پارسایان. آغاز : نقل است که سید علی همدانی (ق ۸) گاهی از طعام شبه نمی خورد و پشت به قبله نمی نشستند و حرف دروغ بر زبان . . .

3536 ۶۷۸۲ : نستعلیق خام، سدهٔ ۱۳ه‍.ق. آغاز افتاده : و میفر ماید که سه یهودی بخدمت تو می آیند . . . ، حکایتهای ست دینی، عنوانهای باب سوم در ذمت نبی، باب پنجم قناعت و محنت پیغمبر نیز دیده شد، ۱٤۸ ص.

1658

خدایی فوجدار

در پایان آن آمده : مترجم عبدالرحمان بیگ. ولی داستان به ترجمه نمی ماند. داستانی ست به روش نوین، از ساخته های سدهٔ چهاردهم ه‍.ق. نثر آمیخته به

نظم ، روان ساختهٔ شبه قاره ، گفتگوی خدایی فوجدار و خدمتگزارش بدهو و رویداد های عشقی و طنز و شوخی.

3537 ۱۵۳۴ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۴هـ.ق. با یادداشت ۱۵۳۴هـ.ق. جلد ۲. آغاز : خدایی فوجدار، حصهٔ دوم. فصل سوم. اکنون خدایی‌فوجدار نیز قدری به هوش آمده و از خواب خرگوشی بیدار شده ، به آواز نرم بدهو را صدا کرد. و گفت : بدهو ! بدهو ! برادر ترا خواب پرده ؟ . . . ، ۲۴۲ ص.

1659

داستان آفرینش پیامبر

داستانی ست نقالی ، تنها نامها حقیقی ست. و بدینگونه آغاز می شود : روزی یا شبی عبدالله برای خرید مشک به بازار می رود ، دختر پادشاه ، آمنه نام بالای محل نشسته بود ، چشم او به عبدالله می خورد ، بی‌بی آمنه کنیزک خود را بدنبالش فرستاد که در یابد او بدنبال خرید چیست ، عبدالله بدو گفت بدنبال مشک هستم ، جبرائیل نازل شد و مشک بهشتی را به عبدالله داد ، و او آنرا بخود مالید و با دختر پادشاه نزدیکت کرد ، دختر آبستن شد ، پادشاه از کاهنان پدر جنین را پرسید و گفتند عبدالله است . . .

آغاز : در آفرینش محمد مصطفی (ص). در تفسیر منیر آمده است که عبدالله پدر پیغامبر (ص) بود ، صورت جمیل و حسن کامل ، خوب اعمال ، روزی و یا شبی . . .

3538 ۵۴۴۶ : نستعلیق خوانا ، با تاریخ ۱۱۰۷هـ.ق. در مجموعه ، ش ۵ (ص ۵۲-۶۲). آغاز و خصوصیات داستان از این نسخه است.

3539 ۵۸۹۳ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ هـ.ق. (ص ۱-۳۰) آغاز : مخلوق نامهٔ محمد مصطفی (ص). چنین آورده اند ، که خدایتعالی خواست که دوست خود ، محمد نام را پیدا کند. مهتر جبرائیل را گفت . . . ، تقریبا همان داستان است ولی در آغاز آن افزود گیهاست ، شیرین و با حرکت.

1660

داستان اسکندر

3540 ۳۶۶۰ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ ه.ق. اسکندر مقدونی ست با مقام والا. آغاز افتاده: اگر همه نیکوئیها از یک بنده بوجود آید، همین که کلمهٔ اخلاص نیگوید. . .، اینک چند عنوان: رسیدن ملک اسکندر به مغرب شمس، قصهٔ دار نوش با ملک مظفر و ایلچی فرستادن از هر دو طرف، جنگ ملک مظفر به ملک عجم دار نوش، واقعهٔ رسیدن ملک اسکندر به زیرهٔ مرتاس . . . و میرسد به: آمدن ملک مظفر حضرت اسکندر عالی گهر و فتح کردن بلاد هند (: القصه میان د د هور، به میدان رفته هر چند سخنی پرسید جواب نشنود، و به غضب تیغ بران جوان را انداخت . . .)، انجام افتاده، عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی ع راه، ۳۲۲ ص.

1661

داستان بنا و زن بنا : داستان سلطان محمد بنا

سلطان محمد بنا از مردم کرمان، شهر خود را برای بدست آوردن کارها می کند، هنگام جدایی همسرش شاخهٔ شمشادی به او میدهد، که با خود ببرد، و در آن نگاه کند، که هر گاه زن بیوفایی و گناهی کرد، آن شاخه افسرده گردد. بنا رفت و به شهر **کواشیر** رسید، آنجا به کمک دیگر بنایان که از ساختمان کاخ پادشاهی درمانده بودند رسید، و کاخ را بدلخواه شاه ساخت، و جایگاه بلندی یافت، وزیران شاه حسد برده و به توطئه‌چینی پرداختند. نا آگاه به او شراب خورانیده سیاه مست ساخته و به پادشاه نشان دادند. وی در نزد شاه سوگند خورد که توطئه ای ست و داستان زن زیبایش و شمشاد را باز گفت. دشمنان که شنیدند دست به توطئهٔ دیگر زدند. و از زبان همشهر بانش نامه ای در خیانتگاری

همسرش بدو رساندند. . . (ص ۱-۲۰۰ داستان).

بنگرید به : نسخه های فارسی ۵ : ۳٦۸۹.

3541 ۷٤۳۲ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز افتاده و نو نویس شده : حکایت عجیبه و غریبه. راویان آثار گذشته چنین روایت کرده اند، که در زمان گذشته سلطان محمد بنا . . . (ص ۱-۱۰۲)، جدولبندی ۳ راه.

0

داستان بدیع الجمال : سیف الملوک و . . .

0

داستان حجة الهند : حجة الهند

1662

داستان حضرت علی

حماسهٔ دینی ست.

3542 ۳۱۱۱ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز افتاده : برآمد و آن سنگ بشکافت و آن درخت با زور بیرون . . .، برای نشانی از ص ۵۸: قصهٔ عجلی و بغلی و بردن شاهزاده ها را بنزد محلخل‌بت و رفتن شاه ولایت (ع). در ولایت مغیره. چنین روایت می کند که یک روز سید کاینات در مسجد مدینه نشسته بودند و اصحاب و مهاجر و انصار به یمین و یسار نشسته بودند، که از در مسجد مدینه حضرت امام حسن و امام حسین . . . و ص ۸۹ : کشتن مکید کبیر را و هم نوجوان را و سراو بیرون قلعه به کاه، و رفتن شاه ولایت و زنده کردن او را . . . و ص ۱۳۰ : قصهٔ گرفتار

شدن قنبر بدست هشام کبیر و رفتن حضرت امیر المومنین و کشتن هشام و خلاصی قنبر از قید، انجام نیز افتاده، ۱۷۰ ص.

1663

داستان حضرت محمد (ص)

داستان خیالی زندگینامهٔ پیامبر (ص) است، در چندین بند، که هر بند آنها با دیباجهٔ معمول در نقالیها آغاز می‌گردد.

آغاز: اما راویان اخبار و ناقلان آثار چنین روایت می کنند که چون ریاست به عبد مناف رسید، حق تعالی عبدالمناف را دو پسر داد بر یک شکم.

3543 ٤٥٩٤ : نستعلیق پخته، با تاریخ ۱۲۱۷ه.ق. در مجموعه، ش ۳ مجموعه (ص ۳۸۳-٤۲۳)، جدولبندی ۳ راه و کمند بندی شده.

1664

داستان دقیانوس : داستان اصحاب کهف

با سربندهای «القصه». داستان چوپانی ست که سی سال به پارسایی گذارنده بود به نام دقیانوس، که به لوحی زرینی بر می خورد، برای خواندن آن را به مصر می برد، پیر مردی آنرا می خواند و به او می گوید که سر نوشت شوم تو بر این لوح زرین نوشته شده است، اگر سیصد سال پارسایی کرده باشی با رسیدن بدین مال دوزخی خواهی مرد . . . القصه، دقیانوس با آن ثروت به سر زمین پارس می آید، و هر روز با هدیه ای گرانبها نزد شاه پارس می رود، به یاری پادشاه پارس به جنگ پادشاه روم می رود و سپاه روم را منهزم می سازد، و این بار به ملک پارس میتازد، و جمله روم و پارس را شاه می گردد . . . و داستان اصحاب کهف . . .

3544 ۷۳۸۵ : نسخ و نستعلیق ، با تاریخ ۱۲۷۳هـ.ق. به همین خامه در مجموعه (ص ۲۲۹-۲۵۵).

3545 ۵٤۱۲ : نستعلیق خام ، سدهٔ ۱٤هـ.ق. آغاز : حکایت دتیانوس و اصحاب کهف . . . راویان اخبار و ناقلان آثار و گزارندگان اسرار حکایت و روایت چنین آورده اند . . . ، با نسخهٔ ۷۳۸۵ جدای های دارد ، سپس داستنهای دیگر دینی ، عنوانها نانویس ، ۱۳۸ ص.

1665

داستان رئیس ولایت موصل و پسر او

در داستان رئیس شهر موصل و پسر او فضل الله است.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۵ : ۳٦۹۷.

3546 ۷٤۳۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱-۱۲هـ.ق. آغاز : در حکایت آورده اند که در شهر موصل رئیسی بود صاحب خیر و صاحب نعمت ، حق سبحانه او را از مال دنیا مستغنی ساخته بود لیکن او را فرزندی نبود. . .، این رئیس را پسری زیبا بدنیا می آید که نام او را فضل می گذارد ، این پسر پس از بلوغ برای بدست آوردن همسر مناسب آهنگ روم را می کند ، در راه دزدان دارای اش را به یغما برده او را در بند می آورند. شب هنگام همسر دزدان فضل الله را از بند آزاد می کند ، فضل الله خود را به بغداد میرساند ، برای رفع گرسنگی بدرخانه ای می رود ، دخترکی زیبا پاره نانی به او می دهد ، و فضل بدان دختر دل می بازد . . . (ص ۱٤۳-۲۱۲) ، انجام افتاده ، جدولبندی ۳ راه.

1666

داستان زن دلیر

داستان زنی ست که چشمان خود را برای تسلیم نشدن از دست می دهد :

پادشاه که از فراز کاخ خود نظاره می کرد، چشمش به زنی زیبا می افتد، دلباختهٔ چشمان او می گردد، بدنبال زن میفرستد، زن از رفتن به کاخ امتناع می کند، شاه فرمان می دهد که وی را به اجبار بیاورند، زن دو چشمان خود را از حدقه بیرون کشیده برای شاه می فرستد «که امید وارم شاه عدالت پناه بهمین اکتفا کرده دست از تعدی کوته دارد».

آغاز: زنی که بوستان عصمتش از صولت خزان آسوده و آیینهٔ عفتش برنگ کدورت نیالوده.

3547 ٤۰۷۷ : نستعلیق شکستهٔ خوش، سدهٔ ۱۱ه.ق. با تاریخ ۱۰۹۲ه.ق. در مجموعه، ش ٤ (ص ۷۹-۹۱)، بعلت آشفته صحاف شدن صفحهٔ یکم داستان در ص ۲۰٦ آمده است.

1667

داستان عبدالله بن سبا

از ناشناس. داستان نامه نوشتن پیامبر (ص) است به عبدالله بن سبا در خیبر و دعوت او به اسلام، با آهنگ نقالان، و اینکه عبدالله با هفتصد مرد از جهودان خیبر به نزد پیامبر آمده و هزار مسئله‌ی مستخرج از توراة را مطرح کرده پاسخهای مناسب شنیده است. و هریک این‌مسایل با «دیگر خبر ده مرا» آغاز می‌گردد. در پایان عبدالله و هفتصد تن یارانش اسلام می آورند.

آغاز: (۱) حمدله. صلات. اما راویان اخبار وناقلان آثار چنین روایت کرده اند که چون نبوت حضرت. آغاز: (۲) حمدله. صلات. عبدالله روایت می کند از ابن عباس، او گفت، چون اسلام آشکار شد، جبرائیل امین.

3548 ٦۷۵۷ : نستعلیق اردو، میر قادر شاه، ۲۳ ذیقعدهٔ ۱۲۷٤ه.ق. آغاز برابر نمونه ۱، ۱۵ ص.

3549 ۳٤۷٦ : نستعلیق خوانا، غلام حیدر بن میان عبدالحکیم قریشی، ۱۷ محرم ۱۲۷۸ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-٤۰)، نشان شنگرف. آغاز برابر نمونهٔ ۲.

1668

داستان غار و چهل و یک نام

مهتر خضر (ع) به خدمت پیامبر (ص) رسید و گفت بر کتف من سوار شو تا ترا به زیارت غاری برم ، که از مدینه پانصد سال راه است ، و پیامبر چنین کرد ، و بیک ساعت ، پس از گشودن چشمان ، خود را در بیابانی دید و انبوه درختان ، آنگاه به غار تاریک داخل می شوند ، در آنجا به زنی بر می خورند که بر جنازهٔ همسر خود می گریست ، پیامبر جنازه را به خاک می سپارد . . . و در پایان داستان به دعای چهل و یک نام پایان می یابد.

آغاز : امیر المؤمنین (ع) از رسول (ص) روایت می کند، که روزی خواجه کاینات و خلاصهٔ موجودات . .

3550 ۵۸٤۹ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۲۹-۳٦).

1669

داستان غزوات پیامبر (ص) : سیر النبی

در پایان آن آمده است : تمام شد کتاب سیر النبی. ولی کتاب بیشتر افسانه‌ای و نقالی ست. با عنوانهای غزای اول ، غزای دوم. غزای اول به غزا رفتن امیر المؤمنین . . . ، دومین بدینگونه آغاز می شود : غزای دوم ، اما راویان اخبار و ناقلان آثار و محدثان این سخن ، چنین روایت میکنند ، که شاهزاده امام محمد حنفیه ، سال ایشان به ۱۹ رسیده . . . ، غزای سیوم : اما راویان اخبار و ناقلان آثار چنین روایت میکنند که روزی سید عالم(ص) با اصحاب کبار در مسجد نشسته بودند ، که ناگاه در بیرون مسجد غلغله بر آمد . . . ، غزای پنجم. احد و شکستن دندان و شهادت حمزه . . .

آغاز : داستان اول به غزا رفتن امیر المؤمنین علی (رض) به طرف روم. روزی سید عالم (ص) با اصحاب نشسته بودند که عربی از درآمد و گفت یا رسول الله علی از غزای روم آمد ، رسول.

بنگرید به : هفده غزا و سیرالنبی در همین بخش. ٭

3551 ۱۹۹۰ : نستعلیق شکسته آمیز ، محمد زاهد ، ولد میر صاحب ، ساکن موضع پایین کلان ، ۲۱ ج ۱/۱۲۶۷ ه.ق. ش ۲ (ص ٥٤-۲۲۲) ، عنوان و نشان شنگرف.

1670

داستان مهتر موسی : مناجات موسی

ناشناخته. داستان دیدار موسی در کوه طور است ، ولی نه بر مبنای حدیث و نه عرفانی. تنها نامها حقیقی هستند.

نسخه ای ازآن در بخش «عقاید : ٥۳۷» گذشت.

3552 ۱۱۳ : نستعلیق خوش، دوست محمد بن محمد ماه بیگ مغول برلاس، ۲ ذیحجهٔ ۱۱۳٥ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ٥٤-٧٥). آغاز : بسمله. قصهٔ مهتر موسی (ع). روزی پیغمبر خدا مهتر موسی (ع) خدایتعالی را یاد کرد و گفت : یا رب ، از حضرت عز و جلا.

3553 ۷۳٥۷ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. (ص ۲۷-٤۱) ، آغاز به مانند ش ۱۱۳ همین کتابخانه. همان گفتگوی میان موسی و پروردگار و رفتن به کوه طور و قضایاست و پیش از آن برگهایی ست ناقص از تفسیر سورهٔ فاتحه و فالنامه.

3554 ٥۳٦٤: نسخ خوانا سدهٔ ۱۲ه.ق. ش۲ مجموعه (ص ٥٦-۸۳). داستانی ست بیشتر به صورت گفتگو میان خداوند ومهتر موسی، با سربند های «یارب، یاموسی». آغاز : حمد بیحد وسپاس بیقیاس خداوندی را که ازروی مرحمت و رحمت رسولان را به بندگان خود فرستاد. . . ، جدولبندی ۳ راه، عنوانها شنگرف.

0

داستان هزار مسئله : ملکهٔ روم و فقیه

1671

داستان یوسف : احسن القصص

تفسیر سورهٔ یوسف نیست ، ولی بر مبنای قرآن و روایتهای اسرائیلی و تأویلهای صوفیانه است. از ناشناس، که نام خود را در دیباجه نیاورده، و میگوید قصهٔ یوسف را آراسته به نکات و اشارات و حکایات به اختصار ، و از سخن رکیک پیراسته می نگارم. (دیباجه). به نثر آمیخته به نظم ، با سربندهای : القصه ، اشارت ، نکته ، حکایت ، قوله تعالی. فصل (فصلها شماره ندارند).

آغاز : الحمدلله العلی الاعلی، تواضع لعلوه من استعلی خلق الارض . . . اما بعد ، این کتابی ست که اندر وی یاد کنیم قصهٔ یوسف (ع) آراسته بنکات و اشارات.

3555 ۳۸۱۳ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز افتاده : از کجا بنده ام ، و مقصود او از بندگی . . . ، حکایت. ابراهیم ادهم (رح). بنده ای خرید و گفت چه خوری ؟ گفت آنچه دهی ، باز پرسید که چه پوشی ؟ گفت آنچه پوشانی ، گفت چه کار کنی ؟ آنچه فرمایی ، ابراهیم گفت ترا هیچ ارادت نیست ؟ غلام گفت بنده را در پیش خداوند ارادت چون بود ؟ . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ سه راه ، انجام افتاده ، ۵۷۶ ص.

3556 ۴۹۳۲ : نسخ پخته ، با مهر محمد مسیح مسعود ، ۲۵ (۱۲۰۵ه.ق.؟) آغاز برابر نمونه ، نشان و جدوابندی ۲ راه شنگرف ، ۳۱۷ ص.

1672

دخمهٔ انوشیروان : دخمهٔ شاهان، اسکندر و دخمهٔ . . .

داستانی ست کهن ، با روایتهای گوناگون. نسخه ها یکی نیستند.

بنگرید به : نسخه‌های فارسی ۲ : ١٦٠٤ و ٥ : ٣٧١٣.

3557 ١٩٧٩ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ١٢٤٩ه.ق. در مجموعه، ش ٥ (ص ٣٠٩-٣٣٢) ، عنوانها شنگرف. آغاز : داستان در آمدن ملک اسکندر به دخمهٔ پادشاهان کیان. اما راویان دفتر و ناقلان سخنهای معتبر ، چنین میدهند در دفتر خبر ، که ملک اسکندر ، به نزدیک دخمهٔ شاهان رسید ، سه شب خواب دید که جمعی میگویند که ای ملک. . .

3558 ٣٠٩٤ : نستعلیق شکسته آمیز ، ١٠ صفر ١٢٨٠ه.ق. ش ٢ مجموعه (ص ٢٢٣-٢٨٦) عنوانها زیر خط. آغاز: در آمدن ملک سکندر به دخمهٔ شاهان. ملک اسکندر، سه شب پی در پی در خواب دید، جمعی میگویند که ای ملک اسکندر اینجا رسیدی چرا قدم رنجه نفرمایی وما را به فاتحه یاد نمی سازی ، ملک اسکندر خواب خود را به امرای خود گفتند. . .

1673

دزدان بغداد : داستان . . .

جز داستان «دزد و قاضی» ست.

شبگردی در بازار به زنی بیوه که از فروش ریسمانها زندگی می گرد بر می خورد ، از وضع او جویا می شود ، زن میگوید بیوه ای هستم و با همین کار زندگی می کنم ، شبگرد پیشنهاد همسری می دهد و به یک شرط پذیرفته می شود : که شبها به منزل نیاید ! و او می پذیرد.

کیسه بر (جیب بر) ی از همان بازار می گذرد، و همان زن را درحال فروش

ریسمان می بیند ، و همانگونه جویای حال زن می شود ، و زن به او همان جواب را می دهد ، و حاضر می شود که به همسری وی در آید ، به یک شرط : که تنها شبها به منزل بیایی ! و وی می پذیرد.

در شهر دزدی رخ می دهد که هر دو مرد که «بدنام» بودند تصمیم به ترک موقتی شهر می گیرند ، و به همسر «مشترک» خود مراجعه می کنند ، از وی آذوقه ای می گیرند و شهر را ترک می کنند ، در راه آندو به یکدیگر بر می خورند و از تشابه آذوقه ها به جریان پی می برند . . . به زن مراجعه می کنند ، وی آنها را به مسابقه در هنر نمایی در رشته‌ی خود وا می دارد و هنر نمایی های دزدان بغداد . . .

3559 ۶۹۸۸ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ۱۳۱۱ه.ق. در مجموعه ، ش ۳ مجموعه (ص ۱۲۰-۱۴۸). آغاز : راویان اخبار و ناقلان آثار ، روایت کنند که در شهر بغداد ، دزدی شبروی بود. . .

1674

دزد و قاضی

داستانی ست نقالی ، از قاضی که به روزگار هارون الرشید در بغداد می زیسته است با جدایی هایی در نسخه ها ، روایتی از آن به نام «دزد و قاضی» چاپ شده است. و روایتی از آن را قادر بخش وزیر آبادی به پنجابی ترجمه کرده است.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۵ : ۳۷۱۳ - ذریعه ۸ : ۱۴۸.

3560 ۱۰۱۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۱ه.ق. در «جنگ» با سر لوح و آرایشهای زرین ، جدولبندی ۶ راه به زر و رنگها ، آغاز : راویان اخبار و ناقلان آثار و مهندسان شیرین گفتار چنین روایت کرده اند ، که در وقت حجاج بن یوسف ، قاضی بود در شهر بصره . . . همان داستان است جز آنکه به روزگار حجاج و در شهره بصره رخ داده و با جدایی های کم‌دیگر .

3561 ۷۵۹ : نستعلیق پخته ، سده ۱۲ ه.ق. در «جنگ گیلانی» (ص ۳۹۱-۳۹۹). **آغاز**: راویان اخبار و ناقلان آثار چنین روایت کرده اند ، که در عصر **هارون** الرشید ، در شهر **بغداد** ، محمد قابل نام قاضی بود ، در علم و دانایی کامل ، شبی از شبها قاضی مذکور بر بستر استراحت غنوده ناگاه حدیثی بخاطرش رسید . . . ، قاضی برای برگزاری نماز به بوستان میرود ، در راه دزدی جلو او را گرفته لخت می کند ، و سپس قاضی را در چنگال خود می گیرد ، تا همسر قاضی با طرح تقسیم تخم مرغان همسر را از دست دزد رهایی می بخشد.

3562 ۵۸۰۱ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۳۳-۳۹). **آغاز**: . . . چنین آورده اند که در ولایت شهر **بغداد** ، بعهد امیرالمومنین هارون الرشید (رح) قاضی بود به انواع علم آراسته ، بازهد بسیار . . . ، قاضی که نامش بشیر است ، در حین مطالعهٔ کتاب ، به حدیثی بر خورده ده نماز گزاردن در باغ ثوابها دارد، برای انجام این سنت از شهر خارج می شود و بدست دزدی لخت می گردد ، و بسیار نزدیک به شمارهٔ پیشین.

3563 ۲۵۳۱ : نستعلیق پخته ، شیخ محمد بن محمد غوث قریشی ، پاس خاطر میان شیخ احمد بن میان عبدالغفور ، ۱۲ صفر ۱۲۲۹ ه.ق. **آغاز**: راویان اخبار و ناقلان آثار چنین روایت کرده اند ، در زمان **هارون الرشید** در شهر **بغداد** . . . ، قاضی برای نماز به بوستان می رود دزد او را لخت کرده ، باج گیری می کند ، و قاضی با کمک همسرش که مسئله ای را طرح کرده از دست دزد رهایی می یابد ، ۱۱ ص.

3564 ۱۹۹۰ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ۱۲۶۷ ه.ق. در مجموعه به همین خامه ، ش ٤ مجموعه (ص ۲۶۸-۲۸۱). **آغاز**: حمدله. صلاة. اما راویان اخبار و ناقلان آثار و مصنفان روزگار چنین روایت کرده اند ، که در عهد قدیم ، و روزگار پیشین در **اصفهان** سه برادر مکار بودند ، که دزدی و و عیاری میکردند . . . احمد بن دردک بخاری سردار ایشان بود و گفت کیست از شما که به شهر رود و قاضی شهر را به علم اخبار رسول برهنه کند و هیچ زخمی بر او نزند که هزار دینار دهم من به او و مزید کنم. یکی از برادران به نام محمد راضی برخاست ، و رفت و انجام داد. همان قاضی ست وهمان روزگار هارون الرشید با جدایی هایی، از آن میان داستان زن قاضی و شکل رها شدن قاضی را ندارد.

3565 ۱٤۹٦ : نستعلیق پخته ، محمد عمر رنگ ، ۱۲۸۰ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۳٦-۱۸۱) ، **آغاز**: حمدله. صلاة. آورده اند که در زمان **هارون الرشید** ، مردی بود بسیار مؤمن و پرهیزگار ، نام او بشر و لقبش بشیر . . . ، نثر آمیخته به نظم. دزدی قاضی شهر **بغداد** را ، درکنار گورستان لخت می کند ، و پس از آنهم مرتب به سراغ او می رود و از او باج میگیرد ، تا روزی زن قاضی از دزد می خواهد که پنج تخم مرغ را میان هفت نفر مساوی تقسیم کند ، دزد باز می ماند ، و خود زن به شرط رفع مزاحمت و برگردانیدن اموال دزدی شده ، این تقسیم را تقبل می کند ، بعد پنج تخم مرغ را میان هفت نفر به طرزی که دزد قانع می شود تقسیم می کند. عنوان و نشان شنگرف.

3566 ۱۱۰۸ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. در جنگ (ص ۱۱٤-۱۱۹). **آغاز**: راویان اخبار و ناقلان آثار چنین روایت کرده اند ، که قاضی بود در شهر **بغداد** ، صاحب کمال و فاضل و عادل ، چنانچه در آنزمان کس در علم به پایهٔ او نبود ، گویند شبی در بستر راحت خفته بود . . . ، به نثر آمیخته به نظم. داستان به گونهٔ شمارهٔ پیشین با ناتوانی دزد در تقسیم تخم مرغها و انجام آن بدست همسر قاضی پایان می یابد.

0

دقیانوس و اصحاب کهف : داستان . . .

1675

رام چند : داستان . . .

داستان سیر و سلوک و سخنان رام چند است و خطابهای او به کسانی ست، و نامهای زیر در آن آمده است : بالمیک رکهیتر، با رام چند، بسوامتر، بشست، و بیشتر گفتگوی میان رامچند و بشست است.

همراه با حکایتهایی ، در آن آمده . . . «امتت پر کرن تمام شد ، پر کرن دوم : بشست می گوید ای راجچند. عالم تصویری ست که نقاش ندارد ، یعنی آفریننده ، و این اشاره به مسئلهٔ توحید است ، چه آفریدن دوگانگی می خواهد».

3567 ۵۴۲۶ : نستعلیق پخته ، آغاز سدهٔ ۱۳ ه.ق. پ ش ۲ مجموعه (ص ۵۸-۳۶۳) ، عنوانها شنگرف.

0

رتن و پدم : فرح بخش

0

روح و بدن : صحت و مرض

1676

ریاض الملوک فی ریاض السلوک : سلوان المطاع

از **نظام تبریزی** مشهور به **نظام شامی** ، که از خود در دیباجه به نظام نام می برد ، و در خاتمه سرگذشت سلطان اویس جلایر (م ۷۷۶ه‍/۱۳۷۵-٤ م) که ترجمه را به نام او ساخته است را آورده است، و اینکه دیباجه ی کتاب را در بغداد به سال ۷٦۸ه‍/۱۳٦۷-٦ به عرض رسانده است.

ترجمه ای ست یاد کرگونی از «سلوان المطاع فی عدوان الطباع» ابن ظفر مکی اندلسی (م ٦۸ ۵ه‍/۱۱۷۳-۲ م.) در یک مقدمه و خاتمه و پنج باب : مقدمه در تعریف کتاب و سبب تالیف ، باب ۱- تفویض و نتایج آن، ۲- تأسی و فواید آن، ۳- صبر و عواید آن ، ٤- رضا و میامن آن ، ۵- زهد و عواقب آن. همراه با

حکایتهایی بگونهٔ کلیله و دمنه و برخی تاریخی.

آغاز: الیلک والالاتساق الرکائب . . . اگرچه فوایح کتاب خطاب مقدمه ذکر سوانح منایح ایزدی میسر نشود . . .

بنگرید به: نسخه‌های فارسی ۵ : ۳۵۷۷ - ذریعه ۱۱ : ۳۳۸ - کشف الظنون ، سلوان المطاع .

3568 ۸۰۱۷ : نسخ پخته ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف، اهدایی آقای دکتربدره ای رایزن فرهنگی سفارت ایران در اسلام‌آباد در ۱ر۲ر۱۳۵۷خ ، ۴۱۱ ص.

1677

زمچی نامه : داستان . . .

دنبالهٔ داستان ابو مسلم خراسانی ست، در داستان احمد بن محمد زمچی (دکتر محمد جعفر محجوب).

بنگرید به: نسخه های فارسی ۵ : ۳۷۲۰ که در آنجا از نسخه ای بدین نام که در لنینگراد نگهداری می شود ، یاد شده است.

3569 ۲۶۴۳ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز: اما راویان اخبار و ناقلان آثار و محدثان داستان بوستان کهن چنین آورده اند ، در دفتر سخن ، که وقتیکه عبدالجبار مردهٔ امیر صاحبقران را داد ، نزدیکی آنجا بیشه ای بود ، پهلوانان در آن بیشه رفته ، قرار گرفتند ، تا بوقی از فولاد کرده مرده‌ی امیر را ، مع اسلحه ها ، در تابوت انداختند . . . ، سپس با سر بندهای «القصه» بسیار نزدیک با شمارهٔ ۲۶۹۷ این کتابخانه ، و دگر گونیهایی در عبارتها و افزودگیها و کاستیهایی در شاخ و برگهای داستان ، بدنبال «ابو مسلم نامه» (ص ۱۲۱۵-۱۴۲۱).

3570 ۲۶۹۷ : نستعلیق ، ۱۰۸۷ (که ۱۱۸۷ه.ق. بوده). **آغاز :** حمدله. صلاة. آغاز زمچی نامه ، اما راویان اخبار و ناقلان آثار و محدثان داستان

بوستان کهن و خوشه چینان خرمن سخن ، چنین آورده اند که خوردک را فرمودند که تابوتی از فولاد سازد ، خوردک به ساختن تابوت مقید گردید بعد از چند روز تیار کرد . . . ، دنبالهٔ داستان ابو مسلم خراسانی ست از ساختن تابوت فولادین و بردن کشتهٔ او را به خراسان ، و داستان قاتل وی عبدالجبار ، با عنوانهای : اکنون خلیفه را در پریشانی گذار و فصلی از عبدالجبار شنوید ، اکنون او را در رفتن گذارید و فصلی از پهلوان احمد شنوید ، داستان عیاران ، داستان الف خاتون ، اکنون ایشانرا در اینجا در ماتم گذارید و فصلی از پسر مروان شنوید ، . . . و می رسد به اکنون شهزاده احمد را اینجا گذارید و فصلی از شاهزاده ابو مسلم کوچک شنوید . . . ؛ (ص ۷۳۶-۹۲۵)، بدنبال «ابو مسلم نامه» ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۲ راه لاژورد.

0

زن دلیر : داستان . . .

1678

سری بها کوت : پوران سری بهاکوت

از افسانه های هندیان. ترجمه از ناشناس. نام «پوران سری بهاکوت» در عنوان پیش از سرآغاز آمده است. بر حسب «اسکند» اول ، دوم. و هر اسکند در چند «ادها» : «ادهای اول از اسکند اول» ، «ادهای دوم از اسکند اول» . . . «ادها هشتم از اسکند اول در تولد شدن راجه پرجهیت و رسیدن به دراز متیر».

بنگرید به : سری کریشن (ادهیا)، سری بهاکوت .

آغاز : سری گنیشا انمه ست سهای . . . آغاز سری بهاگوت ، مها پوران را که خواننده و شنونده و نویسنده بمکتب میرسد. زبان صدق بیان نید پوران. . .

3571 ۵۵۹۳ : نستعلیق شکسته آمیز ، ۲۶ شوال ۱۱۶۵ه.ق. (در پایان اسکندهٔ چهارم). در اینجا آمده : تمام شد اسکندهٔ چهارم از سری بهاکوت به تاریخ . . . ، و نیز چند جای دیگر از کتاب به نام سری بها کوت نام برده شده است ، آغاز نزدیک به نمونه ، انجام : تمام شد اسکندهٔ دوازدهم سری بهاکوت ۲٤ . . . ۱۸۰۹ (بکرمی) ، ۳۰۱ ص.

3572 ۶۲۵ : نستعلیق ، ش ۱ مجموعه (ص ۶-۵۶۲) با تاریخی از ۶۵ تا ۱۲۸٤ه.ق. آغاز برابر نمونه ، و در پایان نیز آمده : تمام شد پوری سر بهاکوت.

1679

سری کریشن : (ادهیا ، ادلها)

از داستانهای هندی. ترجمه از ناشناس. نسخه‌ها با یکدیگر جدایی دارند. بنگرید به : سری بهاکوت ، که به یکدیگر نزدیکند.

3573 ۷۶۹۷ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، آغاز : از فراس پرسید . . . ، برگها آشفته صحافی شده ، برای نشانی از ص ۱۱ : ادیای پنجاه و هشتم تشریف بردن هر کس بار به هستها پور و برون کالندری و نیز بند . . . ، ۹٤ ص.

3574 ۳۳۶۲ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، آغاز : شده اند ، آری آن دیو منکر بیاد بداندیشی حق که در خاطر فاتر کرده ، از این جهان فانی نجات یافته . . . ، کتاب مبتنی ست بر «ادلها». نخستین عنوان : ادلهای هشتم ، بعد از چند روز کرکه ریشی که در فصاحت و بلاغت بی نظیر بود از طرف ولودیو برای نام کردن او آمده . . . ، آخرین عنوان : ادلهای هفتاد و چهارم ، در کشتن ششوپال ، روز دیگر را جا جود شبستر ، بعد از ادای حمد بیچون و ثنای بوقلمون إ به جانب کرشه صو گفتن گرفت که بنازم بر کمال سعادتمندی . . . ، ۱۶۰ برگ شمار دارد.

3575 ۳۱۱۰ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز چند سطری افتاده : سروران ذی الاقتدار که اوقات خود را در مرضیات شری بهکوان نرکن روب بسر برده از جهان فانی انتقال کرده اند . . . حالا میخواهم بر کیفیت شریف حالات شریکرشن جیو و خصوصیات . . . مطلع شوم . . . ، کتاب مبتنی ست بر «ادها» (نه ادلها) و به شماره ۶ ادهای دوم دربیان شروع کتهای ادتار شریکرشن جیو کتخدای بسد . . . ، ادهای سوم در کشته شدن سران دیوکی ما تا از دست کنس ، ادهای چهارم در تولد شریکرشن جیو و بردن بسد . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، صفحه‌ی آغاز زرین ، جدولبندی ۷ راه و کمند بندی شده ، انجام افتاده ، ٤۹٦ ص.

1680

سری (شری) بها کوت

از متن‌های هندی. در ص .ع. نسخهٔ ٤۸٦۸ ترجمه از **ابوالفضل علامی** دانسته شده است.

با عنوانهای باب و هر باب در چند فصل : باب اول در مفصل ساختن سپاس این مجمل . . . ، نوزده فصل. باب دوم ، که آنرا اسکندهٔ دوم گویند در بیان کردن سکهد پور حقیقت اوتارهای . . . ، ده فصل. باب سیوم که آنرا تته اسکنده گویند در تفصیل اوتارهای سر بهکوان جیو . . . دوازده فصل . . .

آغاز : زبان صدق بیان بید و پوران بدان ناطق است که پیش از آفرینش عالم همه . . .

3576 ٤۲۲۷ : نستعلیق خوانا ، ۳ محرم ۱۱٤۹ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، نام مترجم در نسخه نیامده است ، عنوان و نشان شنگرف ، ٤٥٤ ص.

3577 ٤۸٦۸ : نستعلیق شکسته آمیز پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه، در ص. ع به خانهٔ نویسنده‌ی نسخه مترجم ابوالفضل علامی یاد شده است، عنوان و نشان شنگرف ، بدنبال «نصایح الخلایق» ، ۳۰۷ برگشمار دارد.

0

سلطان محمد بنا : داستان بنا و زن بنا

1681

سلطان محمود : داستان . . .

ناشناخته. با مایهٔ مذهبی.

3578 ۳۰۵۳ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز : قصهٔ شاه سلطان محمود (رح) که پادشاه عادل بود. شبی از شبها در دل خود گذرانید که امشب در شهر روم ، تماشا کنم ، تا چه عمل نیک و بد می شنوم. چنین آمده است که همان وقت جامهٔ سیاه پوشیده و یک کتکر بدست گرفت ، و تمام شهر بگردید . . . ، در ضمن گردش به جوانی بر می خورد که از دیواری بالا می رود ، او را دستگیر می کند. پسر خواهش می کند که او را نزد پدرش ببرد تا ضمانت امشب او را بکند. پدر که تا آن هنگام به عبادت بیدار بود از ضمانت پسر سر می پیچد ، پسر خواهش می کند که او را به خانهٔ دوستش ببرد تا آندوست ضمانت کند. دوست ضمانت او را می کند و شاه او را رها می کند ، در ضمن شاه پشت در کمین می مکند و سخنان آن دوست را گوش می دهد ، که پسر می گوید من با دختر وزیر شهر در یک مکتبخانه دلباخته ، و امشب قرار ملاقات داشتیم . . . با مایه های مذهبی ، (ص ۱۲۱-۱۳۲).

0

سلوان المطاع فی . . . : ریاض الملوک

1682

سلیمان و مورچگان: قصهٔ مهتر ...

در صحرایی مورچگانی بودند با پادشاهی از خویش، پادشاه ایشان از مهتر سلیمان اطاعت نمی‌کرد، سلیمان بر تخت خویش نشست و نزدیک سوراخ مورچگان فرود آمد آنگاه سخنان متبادل میان آن دو پادشاه، که مایه های فلسفی و افسانه‌ای دارد، و کارهای شگفتی که مورچگان کرده و بالاخره سر اطاعت فرود آورده و مقرری گرفتند.

آغاز: قصهٔ مهتر سلیمان (ع) بر تخت هوا ... خبر به سلیمان (ع) رسانیدند که در این کوهستان صحرا، که در آن صحرا پادشاه مورچگان باشد، بر خلقت خویش میباشد، اطاعت شما نمیکند. سلیمان.

3579 ۱٤۱۵: نستعلیق، با تاریخ ۹۹٦ه‍.ق. (ص ۲٦۹)، شاید تاریخ الحاق باشد ولی خط از سدهٔ ۱۱ه‍.ق. تازه تر نیست. ش ۳ مجموعه (ص ۱۰۱-۱۰۸).

1683

سنگهاسن بتیسی: ترجمهٔ ...

متن به زبان سانسکریت، به نام سهنا سنادا ترن ستی (افسانهٔ تخت)، نگاشتهٔ بوج پندت وزیر راجه بهوج است، و «قصه بکرماجیت» نیز خوانده می شود، زیرا شامل افسانه های روزگار راجه بکرماجیت است.

سی و دو افسانه است از زبان ۳۲ بوتلی (پتلی) که مأموران تخت بکرماجیت بوده اند. که به بسیاری از زبانهای زندهٔ جهان ترجمه شده اند. و از آن میان چند ترجمه به زبان فارسی دارد، از آن میان «گنجینهٔ داستان» که در همین بخش خواهد آمد.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۵ : ۳۷۲۳.

آغاز : یک وقت سری مهادیو بر گیلاس پربت که جای بودن مهادیو است ، نشسته بودند ، پاربتی دست با ادب بسته ایستاده بود ، التماس نمود که امروز دل ما می‌خواهد که افسانهٔ یکی از راجهای معابد، که راستکار و در سخاوت و شجاعتی لامثال باشد ، ما از زبان مبارک بشنویم . . .

3580 ۳۴۳۵ : نستعلیق شکسته آمیز ، سلخ ع ۴۷/۱ جلوس عالمگیری (۱۱۰۵ه.ق.؟)، آغاز برابر نمونه، نسخه ۳۲ افسانه را دارد. با عنوانهای «بوتلی اول» بوتلی دوم . . .، ۳۷۵ ص.

1684

سیر النبی : داستان . . .

از ناشناس ، که نام خود را در دیباچه نیاورده و کتاب را سیر النبی نامیده است. داستانهای ست به شماره : داستان ۱- کشتی گرفتن **پیامبر** (ص) با **ابو جهل** در کودکی وزدن ابو جهل را بر زمین ، ۲- قوت گرفتن دین و آمدن **ابو سفیان** و هفده هزار مرد جنگی و شهادت **امیر حمزه** و شکستن دندان، ۳- رفتن **عامره** نزد پادشاه مغرب که او را **مخیره** نام بود، و ایمان آوردن او و معه لشکر از دست **امیر المؤمنین** ، ۴- قلعهٔ خیبر ، و به نکاح در آوردن پیغمبر بفرمان خدا دختر پادشاه خیبر را ، ۵- به فریاد آمدن سگ پیش پیامبر (ص) و فرستادن امیر المؤمنین را به جنگ **طلوع الشجر** و کشته شدن طلوع الشجر از دست آنحضرت . . . و میرسد به داستان ۱۱- دادخواه آمدن **شاهزاده سلاسل** و رفتن پیامبر و کشتن امیر علی **قتالشاه** را و مسلمان شدن مردم آن شهر ، ۱۲- داد خواه آمدن بازرگان از دست **عمر عبدی** و **عنتر شاه** و نامه نوشتن پیغمبر و پاره کردن و جنگ و کشته شدن عمر عبدی.

داستانها با عبارتهای مشابه، چنین آغاز می شود : اما راویان اخبار و ناقلان

آثار چنین روایت می کنند که . . .

آغاز: حمدله. صلات. اما بعد ، این کتاب را از برای مبتدیان روزگار و گوش دارندگان این اسرار ، و خوانندگان این اخبار ترتیب کرده و سیر النبی نام نهاد، . . .

بنگرید به : هفده غزا و داستان غزوات پیامبر در همین بخش.

3581 ۳۸٤۰ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها بنفش ، انجام در داستان ۱۲ افتاده ، ۱۹٦ ص.

1685

سیف الملوک و بدیع الزمان : داستان پادشاه مصر

نقالی ست ، با سر بندهای «بعد از آن ، بعد از آن».

به روزگار **مهتر سلیمان** ، مصر را پادشاهی بود **عاصم** نام و دادگستر، پادشاه یمن می میرد و مردم آنجا وی را به شاهی خود می خوانند ، و عاصم غلام خود به نام **سلطان بخت** را به آنجا میفرستد ، و دختر پادشاه یمن را به زنی می گیرد ، از این همسر پسری پا بجهان می گذارد به نام **سیف الملوک** که در ١٤ سالگی دیوانه می شود . . . (نسخه های فارسی ۵: ۳۷۲٤).

آغاز: قصه ی پادشاه عاصم. راویان اخبار و ناقلان آثار چنین روایت می کنند، که در ایام مهتر سلیمان، در شهر مصر پادشاهی بود عاصم نام، و آوازه ی داد و عدول او را.

3582 ٦٦٩٧ : نستعلیق پخته ، ۱۷ ج ۱۰۲۸/۱ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۱۱) ، آغاز پیش از شروع داستان ، آنجا که سند این حکایت را نقل می کند ، افتاده است . . . یکصد و سیزده شاعر بود همه را جمع آوردند ، ایشان همه منکر شدند ، که ما هرگز این چنین داستانی نخوانده ایم ، سلطان فرمود که خواجه حسن را از بند خلاص کردد . . . بعد از آن این قصه را به خزانه فرستاند . . . (سپس آغاز داستان به مانند نمونه). نام کسان با آنچه در نسخهٔ دیگر آمده کمی جدایی دارد.

3583 ٤٤٤. : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ١٢ه.ق. ش ٣ مجموعه (ص ١٢٣-١٦٤) ، آغاز برابر نمونه ، انجام افتاده.

1686

شاهزادهٔ شهر بغداد

پادشاه دادگستر بغداد در بستر مرگ می افتد ، شاهزاده را می طلبد و به او سفارش میکند که عدل را پیشه کن ، شاهزاده پادشاهی را بزحمت می پذیرد ، شاه به وی میگوید پس از مرگ من اژدهایی برسد که عالمی را به یک نفس در میکشد مبادا با وی گلاویز شوی، دست همشیره ی کلان خود را گرفته بر گردن آن اژدها سوار کنی . . . روز دوم ببری در سد . . . روز سوم شیری بیاید . . .

به نثر آمیخته با رباعیهایی بسیار.

آغاز : اما راویان اخبار و ناقلان آثار و بزرگان روزگار و خوشه چینان سخن و مهندسان داستان کهن ، چنین روایت کرده اند که در شهر بغداد پادشاهی بود بغایت خوب و به عدالت . . . **انجام :** به سوی شهر بغداد روانه شدند ، شهزاده بر سر تخت بنشست و وزیر بر وزیری خود نشست و وکیل بروکیلی خود ، و ارکان دولت همه برجای خود قرار گرفتند ، و شاهزاده عدل بنیاد کرد و تمام شهر . . .

3584 ٤٣٧. : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ١٢ه.ق. در یک جنگ (ص ٢٦١-٢٩٢).

1687

شاهزاده و دختر پادشاه یمن : گل باغبان

شاهزاده ای که در ده سالگی به هنر فراوان می رسد ، در شکارگاه به دو

جوان یمنی بر می خورد ، و از زبان آندو صفات دختر شاه یمن را می شنود ، که نام وی **فخرالنساست** ، و شاهزاده به آن دختر دل می بازد ، و از پدر اجازهٔ مسافرت می گیرد ، و با شتران و گروهی پرستار حرکت می کند ، و به زی بازرگان به یمن در می آیند. همان شب منادا می شود که فردا دختر پادشاه به باغ خود می رود ، و هیچ مردی در مسیر او حق رفت و آمد ندارد ... شاهزاده خود را در مسیر قرار می دهد ...

آغاز : راویان اخبار و ناقلان آثار ، استادن کهن ، و خوشه چینان خرمن سخن، چنین روایت می کنند، که در عهد قدیم، پادشاهی بود بسیار عادل.

3585 ۵٦۹۷/۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۱۸٦-۲۲۹). نام داستان در سر آغاز به خامهٔ کاتب «گل باغبان» است.

1688

شاهزاده و دختر فغفور

از مولانا عبدالغفورسقیم.

گفتگوی شاهزاده ی مصری (شامی) ست با دختر فغفور چنین، که صد هزار از خواستگاران خود را ، که نتوانسته بودند ، به چیستانهای او پاسخ بدهند کشته بود ، در مجلسی که عرض آن دوازده فرسنگ بود و دختر بر کرسی مرصعی و شاهزاده بر کرسی دیگر نشسته بودند ، پرسشها از آسانترها آغاز می شود : آن یکی چیست که دو تا نشود ؟ آن دو که سه نشود ؟ آن سه که چهار نشود ؟ شاهزاده به همهٔ پرسشها پاسخ می دهد ، و دختر به دستور پدر به همسری وی در می آید.

بنگرید به : نسخه‌های فارسی ۵ : ۳۷۰۲

3586 ۲۸۹ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، در فهرست کتابخانه نا درست «قصهٔ بدیع الجمال و شاهزادهٔ مصری» نامیده شده است ، **آغاز:** فردای قیامت دست او را در دامن نباشد ... ، پرسشهای دختر فغفور مایهٔ دینی و فقهی دارند ، ۳٦ ص (ف. تسبیحی ۱ : ۱٤۳-۱٤٤).

5387 ۴۴۵۴ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص۱۴۳-۱۶۳).
آغاز: حمدله. صلاة. اما بعد، مضمون عبارات بربن دلالت گشت، که محیط
علم آنچه خواست تفصیل اوست. آورده اند. . .: مرد داستان شاهزادهٔ ولایت
مصر است، و در پایان کاتب نام داستان را «شمع محافل فغفور چینی»
نامیده است.

3588 ۶۵۰۲ : نستعلیق پخته، میان غلام محیی‌الدین ولد محمد محفوظ، باتاریخ
۱۲۲۶ه.ق. به همین خامه در مجموعه، ش ۵ (ص ۱۶۶-۱۹۲). آغاز:
حمدله. صلاة. مصنف این کتاب مولانا عبدالغفور نقل می کند، از
راویان، که فغفور پادشاه چین دختری داشت . . .، در آن نام مرد داستان
شاهزادهٔ ولایت مصر است.

3589 ۵۷ : نستعلیق تحریر آمیز، غلام محمد حافظ، ۱۲۳۸ه.ق. آغاز:
حمدله. صلات. بعد، مصنف این رساله مولانا عبدالغفور (رح) نقل می
کند از راویان که فغفور چین دختری داشت . . .، مرد داستان شاهزادهٔ
مصری ست، در کلفون «قصهٔ جوان مرگ» نامیده شده است، نشانه ها
شنگرف، ۴۲ ص (تسبیحی ۱ : ۳۵۵-۳۵۷).

3590 ۲۸۸ : نستعلیق خوانا، ۱۲۹۱ه.ق. برای نعمت الله و برکت الله،
در دیباچه مولانا عبدالغفور سقیم به عنوان نگارنده یاد شده است، و در
فهرست کتابخانه به نام «جوانا مرگ یا قصهٔ بدیع الجمال و شاهزادهٔ مصری»
آمده. این نام درست نیست. آغاز: حمدله. صلاة. بعد مصنف کتاب مولانا
عبدالغفور سقیم، نقل از راویان، که فغور نام پادشاه، دختری داشت به
غایت حسن و جمال . . .، بازیگر مرد در داستان شاهزادهٔ مصری ست و
پرسشهامایهٔ دینی و فقهی دارند، ۸۰ ص (ف. تسبیحی ۱ : ۱۴۱-۱۴۳).

3591 ۶۱۳۲ : نستعلیق شکسته، با تاریخ ۱۹۰۵/۱۲۶۵ و ۱۹۰۶
بکرمی در مجموعه، ش ۳ (ص ۱۴۳-۱۷۰)، آغاز افتاده: با او مقاومت
نمودی و هرگز جواب او ندادی او را بی کشت، مال و اسباب او را در
تصرف آوردی. مختصر کلام آنکه همچنین صد هزار جوان در عشق آن پری
پیکر ضایع شدند. اما یک شاهزاده از ولایت شام، در چین رسید و پیش
شاه فغفور رفت. . .، مرد داستان شاهزادهٔ ولایت شام است.

3592 ۵۷۶۷ : نستعلیق، میان عبدالله، ۱۲۹۱ه.ق. برای محمد بخش خیاط
پسر برهان محمد خیاط، آغاز افتاده: الفضل بیدالله . . . هیچ احدی از میان

ملوک مقاومت نازنین نتوانست شد ، در هنگام بلوغ رسید ، مادر و پدر میخواستند که او را بجای نامزد کنند ، دختر . . . ، عنوان و نشان، شنگرف ، مرد آن **شاهزادهٔ ولایت مصر** است ، . ۳ ص.

3593 ۶۰۵۶ : نستعلیق پخته ، آغاز سدهٔ ۱۳ ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۳۵-۶۰). آغاز کمی افتاده : مقاومت و بحث او نماند ، چون به حد کمال و بلاغت رسید پدر را خواست . . . ، مرد داستان **شاهزادهٔ مصری** ست. نشان شنگرف ، جدولبندی سه راه.

3594 ۲۰۱۰ : نستعلیق خام ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز افتاده : بنا بر آنکه آن هردو زنان این مرد . . . (ص ۱۳-۴۷) ، دریابان بنام **قصهٔ شاهزاده و شاهزاده** نامیده شده است.

1689

شاهزاده و زرد پری و سرخ پری

داستان چنین آغاز می شود : پادشاه که دلگیر بود ، به رأی وزیر به سیاحت و زیارت قبور می پرداز ، در راه به حجره و قفل طلسم میرسند ، **زرد پری و سرخ پری** طلسم را میگشایند ، این دو به لباس پریان دست می یابند ، و به پرواز در می آیند ، تا به شهری آزین بسته می رسند ، که پادشاه آن شهر را پسری پا بجهان گذارده بود ، آن دو پری بصورت پرنده ای در آمده جشن شاهانه را نظاره می کنند، و هماندم هر دو دختر دلباخته ی پسر پادشاه می شوند، پریها مثل ابر بهاری میگریستند ، شاه فرزند خود را **گوهر** نامید ، و پریان آمده و کودک را با خود به کوه قاف بردند ، پادشاه هر چه شهرهای **سرالدیب** را گشت به فرزند خود دست نیافت، کودک بزرگ می شود و به شش سالگی می رسد (فشرده ی ص ۱-۱۰ داستان).

آغاز: راویان اخبار و ناقلان آثار زرد پری و سرخ چنین روایت کرده اند ، که اگر کسی بسیار دلگیر باشد ، به نزد اهل قبور رود ، اگر خورسند هم باشد ، برود ، وزیر گفت که انجام قبلهٔ عالم در آن است.

3595 ۶۵۸۳ : نستعلیق شکسته آمیز ، جمعه ۱۲۹۴ ه.ق. آغاز برابر نمونه عنوانها شنگرف ، ۱۰۸ ص.

1690

شاهزاده و شاه پریان

از **احمد** ، که نام او در منظومهٔ ۹۱ بیتی پایان آمده است: **احمد** نه بخواب این خیالات است ـ در چشم بروح این وبال است . . . **احمد** گذر از خیال فاسد ـ رو در پی اقصا المقاصد ـ چون برق خیالها خاتف ـ صد دوده شد از این تف . . . به نثر آمیخته به نظم.

آغاز: مسوده پردازان دفاتر حکایات و منشور طرازان جراید روایات.

3596 ۶۲۷۱ : نستعلیق خوش ، محمد امجد علی ، ۵ شعبان ۱۲۴۳ ه.ق. به فرمایش محمد احمد خان دهلوی ، آغاز برابر نمونه ، داستان بدین گونه آغاز می شود که پادشاه مشرق را پسری آمده در غایت جمال و فراست و سخاوت و شجاعت، شاه ویرا ولیعهد خود می سازد، شاهزاده شهری در کنار دریا برپا می سازد چنان و چنین ، روزی سیاحی گیتی نورد به این شهر می آید و به خدمت شاهزاده می رسد ، و ضمن گزارش دیدنیهای خود ، از کاخ عجیبی سخن می گوید که دیدن شگفتیهای آن چنان است که هر که درون آن رود پس از ۱۲ سال بیرون آید ، شاهزاده به دیدن آن کاخ شایق می گردد ، از پدر اجازت می طلبد ، حکیمان و پدر نتوانستند از رفتن شاهزاده جلوگیری کنند ، شاهزاده با گروهی راه می افتد ، بدان کاخ می رسد ، حکیمان که در رکاب او بودند می گفتند آنرا از بیرون نظاره کردن بس است ، شاهزاده قدم به اندرون آن نهاد. و پیش از اینکه تصمیم به بر گشت گیرد ، بی اختیار مانند گویی در آن غلطید ، تا چشمانش به دریچهٔ روشنایی بر خورد ، از آن دریچه به صحرایی می رسد ، پس از سه روز طی مراحل به گلشن و ایوانی بلند رسید چنین و چنان ، ولی هیچکس را در آنجا نیافت ، به غاری هولناک می رسد ، پس از چهار روز در این غار به قلعه ای بلند می رسد ، درون آن نیز همه گونه خوراکها و نوشیدنیها یافت ، جز کسی که آنجا باشد ، و از آنجا به بوستانی راه می یابد ، شب فرا رسیده بود ، ناگاه روشنی مشعلها را دید ، که شاه پریان را درمیان گرفته به بوستان وارد می شوند ، نوازندگان و خنیاگران بکار خود می ـ

پردازند، شاهزاده دل باخته بود، و شاه پریان نیز او را به حضور می خواند . . . (گزیدهٔ ۳۱ صفحه از ۱۳٤ صفحه). نسخهٔ کامل.

1691

شاهزاده و گل پادشاه

این نام در پایان نسخه آمده است. داستانی ست از هندی گرفته، با کسان: لعل پادشاه، شاهزاده، وزیر محمود، لعل دیو (که شاهزاده را می دزدد) ماه پرور (زن لعل دیو)، گل (پسر لعل دیو و ماه پرور).

3597 ۷٦٦٤ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز افتاده: در همین گفتگو بودند که یک آهو آمده جولان زده، **لعل پادشاهزاده** را که در پیشانی اش زده به همراه شاخ خود زده و رفت . . .، و بدینگونه داستان دنبال می شود که پادشاهزاده و **وزیر محمود** و سپاهیان بدنبال آهو میروند، تا به باغی می رسند، که گیاه و گلهایش از طلا و سنگهای گرانبها بوده است، شاهزاده در این باغ گم می گردد و جستجوی وزیر محمود به جایی نمی رسد . . . آنگاه، عنوان «حالا قصهٔ لعل پادشاه را بشنوید» : **لعل دیو** پادشاه را خوابانده، هنگامی که لعل پادشاه بیدار می شود به لعل دیو پرخاش می کند، زاری می کند ولی سودی ندارد و لعل دیو به نگهبانی او ادامه می دهد، لعل پادشاه فرمان لعل دیو را زیر پا می گذارد و به همان سو می رود که منع شده بود، آنجا به کاخ ماه پرور همسر لعل دیو که یکی از پریان بود و پسر آندو، گل نام بر می خورد، آنها باوی خوشرفتاری می کنند، گل پسر ماه پرور نزد وزیر محمود می رود و او را به همان باغ می آورد. . . (و این گزیدهٔ صفحه ۱-۹ داستان بود)، عنوان و نشان شنگرف، ۲٥٦ ص.

1692

شش جهت

از **روپ نراین** از قوم کایست (کایت) از اطراف دهلی، در سال ٤٦ پادشاهی

اورنگ زیب (۱۰۶۸-۱۱۱۸ھ.ق.)، در شهر شاهجهان آباد به وی تقدیم کرده است. و این تاریخ پیرامون ۱۱۱۶ھ.ق./ ۱۷۰٤م. است، در حالیکه ماده تاریخ دیگری سال ۱۱۳۵ھ.ق. (۲-۱۷۲۳م.) را نشان می دهد.

نگارنده بایستی روپ نراین بن هریرام سیالکوتی باشد. رساله پنج داستان کوتاه و یک داستان بلند است، و چند سطر تاریخ. که طبق یکی از صنایع ادبی داستان بلند از شش جهت خوانده میشود و از آن داستان پنج داستان کوتاه استخراج می گردد.

این رساله به تصحیح و تحلیل آقای دکتر علی اکبر جعفری مدیر سابق مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان در ۱۳۵۲خ/ ۱۹۷٤م. در چهارده +۲۳ (۱۸) ص چاپ شده است.

آغاز: این نامهٔ دلگشا که هر صفحهٔ آن ـ آراستهٔ گلشن است، چون باغ جنان ـ از شش جهتش چو قصه (ها) هست عیان ـ شد نامش شش جهت به فضل یزدان. این نامهٔ دلنشین خجسته آیین، صد شکر که به زیور.

3598 ۳۱۸: نستعلیق خوش، ایزد بخش خوشنویس ولد سعید الله بن امام بخش (گویا) ۱۱۱۳ھ.ق.، عنوان و نشان شنگرف، ۲۲ ص (ف. تسبیحی ۳: ۲۹۳-۲۹۵).

0

شیر زاد و گلشاد: نه منظر

1693

صحت و مرض: روح و بدن، سفر نامهٔ روح

از **فضولی بغدادی**، محمد بن سلیمان، سدهٔ دهم.

آغاز: حمد بیحد احدی راست که ریاض بدن را به آب روان پرورده . . . اما بعد ، معتکف زاویهٔ عجز و انکسار.

بنگرید به : نسخه‌های فارسی ۲ : ۲۷۹۵ و ۲ : ۱۲۶٦ و ۵ : ۳۷۲۸ - ذریعه ۹ : ۸۳۸ و ۱۱ : ۲٦۵.

3599 ۱۰۲٦ : نسخ خوش ، با تاریخ ۱۲۲٦ه.ق. به همین خامه در بیاض (ص ۱۰۲-۱۲۹) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

1694

طوطی نامه

از افسانه‌های کهن شبه قاره. تحریر از **ضیاءالدین نخشبی** ، بدیوانی دهلوی (م ۷۵۰ یا ۷۵۱ه / ۱۳۵۰م.). اصل سانسکریتی آن ۷۰ داستان بوده است ، دانشمندی ۵۲ داستان آنرا به فارسی در آورده، چون مغلق بوده، بزرگی از نخشبی خواسته که آنرا پیرایش کند ، او نیز دست برده و چیزی افزوده و چیزکی کاسته در ۵۲ داستان آورده است.

در نسخه‌های این کتابخانه ، جز در یک نسخه تاریخ تحریر نیامده است ، (بنگرید به شمارهٔ ۱٤۸۱ ، از سدهٔ ۱۰). در نسخهٔ ۲٤٤۷ دانشگاه تهران تاریخ نگارش چنین آمده است : ز هجرت هفتصد و سی (۷۳۰) بوده آن شب - که این افسانه کردم من مرتب.

در دیباجه‌ها، پس از آنکه از خود نام برده و چگونگی‌کار خود را شرح داده میگوید : حاصل ۵۲ حکایت این است : بازرگانی که می خواست به مسافرت رود، به همسر خود سفارش کرد که در کارهای خود از طوطی و شارک مشورت کند و بدون اجازه ی آنها کاری نکند. در غیاب بازرگان همسر او عاشق بیگانه‌ای شده و برای دیدار معشوق ، زن به شارک مراجعه می کند ، و چون پاسخ دلخواه را نمی گیرد ، شارک را می کشد ، و به طوطی مراجعه می کند. طوطی

که سرنوشت شارک را دیده بود ، راه دیگری بر می گزیند ، بدینگونه که زن را به گفتن داستانی سرگرم می کند ، شب دیگر نیز چنین می کند ، تا ۵۲ شب ، پنجاه و دو داستان برای زن می گوید و بدینگونه شبها می گذرد تا بازرگان به خانهٔ خود بر می‌گردد. و این مجموعه همان ۵۲ داستان است.

بنگرید به : نسخه‌های فارسی ۵ : ۳۷۲۹ - ذریعه ۵ : ۳۱۶ (چهل طوطی) - سبک شناسی ، بهار ۲ : ۲۶۰ - مشار : ۱۰۹۵ - مجلهٔ سخن ، گفتار دکتر محجوب ، ش ۷ : ۷۰۵.

3600 ۱۴۸۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۰ه.ق. آغاز یک برگ نونویس ، آغاز حمدله. صلات. میگوید قایل این رسایل . . . ، در بخش کهن از دیباجه تاریخ نگارش چنین آمده است : (سنه چون) تسع هم خمسین شد. ـ بعد ازین ستایه ز هجرت او ! (۹۵۹ه). نام و نخشبی بارها در نسخه آمده است ، عنوان و نشان شنگرف ، ۷۳ ص.

3601 ۱۴۴ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۰-۱۱ه.ق. آغاز و انجام افتاده. آغاز : و حکایت کشتن طاوس را درمیان آورده . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه ، ۲۸۴ ص (تسبیحی ۱ : ۳۱۶-۳۱۷).

3602 ۵۲۳۶ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۰-۱۱ه.ق. آغاز و انجام و میانه افتاده. آغاز: و در جهال غایتی ست اما این همه لطافت. . . ، عنوان و نشان شنگرف ، فرسوده ، اوراق شده ، ۳۵۶ ص.

3603 ۲۹۷۸ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۰-۱۱ه.ق. آغاز در دیباجه افتاده ، آغاز: می شود اگر تو این اصل را که او اصول کتاب هند است . . . یک برگ آغاز نونویس ، انجام نیز افتاده ، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف ، ۴۳ ص.

3604 ۲۹۴۱ : نستعلیق پخته ، ۱۰-۱۱ه.ق. آغاز : النخشبی وهوالمعروف به نخشب. چون آن درویش از آن بارگاه حضرت اعلی عزم سفر کرد ، در اثنای آن . . .، نسخه کامل به نظر می رسد ، عنوان و نشان شنگرف ، ۴۹۲ ص.

3605 ۶۳۵۰ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱-۱۰ ه.ق. آغاز و انجام افتاده ،
آغاز : سرپگاه پاس سازد و چون سراسیمگی . . ،عنوان و نشان شنگرف ،
جدولبندی ۳ راه ، ۴۰۶ ص.

3606 ۱۴۸۴ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱-۱۰ ه.ق. آغاز در «حاصل این ۵۲
حکایت» افتاده : کار سعی نکنی ، و بی رخصت این دو جانور . . . ، عنوان
و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه ، برخی برگها نونویس ، ۳۴۲ ص.

3607 ۷۴۵۷ : نسخ ثلث نمای ترکستانی، سدهٔ ۱۱ ه.ق. آغاز و انجام و گویا
میانه افتاده ، برگها پریشان ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۸۶ ص.

3608 ۵۸۴۷ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. ۳۶ صفحهٔ آغاز نونویس سدهٔ
۱۳ ه.ق. آغاز : مناجات به حضرت رازق . . .، عنوان و نشان شنگرف ،
انجام افتاده ، ۱۱۰ ص.

3609 ۱۲۸۷ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، برگها
آشفته موریانه زده ، پیراسون ۴۰۰ ص.

3610 ۱۰۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. آغاز و انجام افتاده. آغاز : در
امد و بر تخت نشست و گفت ای عورت . . . ، کناره‌ها وصالی شده ، ۲۷۴
ص (تسبیحی ۱ : ۳۱۶-۳۱۴).

3611 ۷۴۰۶ : نسخ پخته ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. آغاز افتاده : زن دانست که آن
جوان . . . ، انجام نیز افتاده ، عنوان و نشان و جدولبندی ۱ راه شنگرف ،
۴۲ ص. و پیش از آن نیز بخشی از طوطی نامه ای ست ، روبهم ۱۲۰ ص.

3612 ۳۹۳۳ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ ه.ق. برگ آغاز و برگ انجام نونویس
شعبان ۱۱۸۸ ه.ق. آغاز : مناجات به حضرت رزاق العنایات (!) فی عشه که
رازق . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، صفحه ها رنگ قهوه ای زده شده ،
جدولبندی ۳ راه ، ۴۰۸ ص.

3613 ۷۱۶۲ : نستعلیق شکسته آمیز ، غرهٔ صفر ۱۱۰۶ ه.ق./۳۸ جلوس
اورنگ زیب ، جهت نواب الله داد ، آغاز : مناجات به حضرت رازق
البغات فی عشه ، که رازق و حوش. . .، عنوان و نشان شنگرف ، ۱۸۰
برگشمار دارد.

3614 ۷۳۹۰ : نستعلیق تحریر و شکسته آمیز، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز و انجام افتاده. آغاز: شعار خود ساخته و در هوس پسر . . .، برخی عنوانها شنگرف و برخی نانویس، موریانه زده، ۳۲۲ ص.

3615 ۲۷۸۹ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۱۰۹-۱٦٤). آغاز افتاده: کار ممتنع گشتم و از آن فعل کلی ترک گرفتم، او هم در این سخن بود . . . قطعه: نخشبی صدق ساز پیشهٔ خود ـ صدق را شرع نغز کالا کرد . . .، نخستین عنوان: داستان عشق بازی برهمن با دختر رای و به مقصود رسیدن هر دو . . . شب ۳٦، انجام در داستان شب ٤٥ افتاده است. عنوان و نشان شنگرف.

3616 ۱۱٤۳ : نستعلیق شکسته آمیز، الهی بخش، ذیحجهٔ ۱۲۵۵ه.ق (و شاید تاریخ واقعی نسخه پیش از این باشد). آغاز افتاده : و لطافت او بودی، و در جمیع امور مفصل رجوع . . .، عنوان و نشان شنگرف، موریانه زده، ۲٤٦ ص.

3617 ۱٤۷۰ : نستعلیق خوانا، سدهٔ ۱۳ه.ق. با تاریخ ۱۲۵۸ه.ق. در مجموعه، ش ۲ (ص ۲۷۲-۳۷٦)، از انجام ناقص. در دیباجه میگوید از من نخشبی خواسته شد که این ۵۲ حکایت را که از کتب هندی ست بعبارانی موجز ترتیبی لایق ترکیب کن. آغاز: کیفیت ترتیب این حکایات و کمیت ترکیب این‌روایات و نهادن نام «حکایات الدرایات» و راوی این روایات یعنی ضیاء نخشبی . . . چنین گویند. نخستین حکایت درباره «بازارگان زاده که در خانه طوطی داشت» است.

3618 ۱٤ : نستعلیق تحریر آمیز، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز: مناجات به حضرت رازق البغاث فی عشه . . .، عنوانها نانویس، انجام افتاده، ۷۲ ص. (تسبیحی ۱ : ۳۱۲-۳۱٤)

3619 ۱٤٤۱ : نستعلیق شکسته آمیز پخته، دین محمد بن میان صاحب عبدالرحیم، ۲۲ محرم ۱۳۲۵ه/۲۵ بهاکن ۱۹٦۳ ب. آغاز : مناجات به حضرت رازق البغاث . . .، عنوان و نشان شنگرف، موریانه زده، ٤۱٦ ص.

1695

طوطی نامه

متن همان افسانهٔ کهن ، تحریر از **محمد قادری**. که در دیباجه ی کوتاه آن نام خود را آورده و می گوید این داستانها را نخشبی (ره) در طوطی نامه با عبارتهای سخت نوشته بود ، و من آنرا از جهت معلوم شدن بر همهٔ مردمان به عبارتهای آسان در آوردم.

نثر آن روانتر از کار نخشبی ست ، و سروده‌های نخشبی را نیز نداود ، و نسخهٔ ۸۳۵ این کتابخانه رویهم ۴۵ داستان دارد.

داستان از اینجا آغاز می شود که **سلطان احمد** فرزند نداشت ، تا آنکه خداوند پسری چنین و چنان به او داد ، شاه وی را **میمون** نامید ، شاهزاده که در هفت سالگی «آمد نامه ، انشای هر گرن ، گلستان ...» را فرا گرفته بود ، با دختری بنام **خجسته** زنا شویی می کند. و داستانهای «طوطی نامه» بدور این خجسته می گردد.

میمون یک شارک و طوطی می خرد ، و هنگام سفر به همسر خود می گوید بدون مشورت این پرندگان، کاری مکن، پس از شش ماه خجسته دلباخته ی ملاک زاده‌ای می‌گردد، و با پا درمیانی محتاله‌ای قرار ملاقات با معشوق خود می گذارد، پس از آرایش خود حال را با شارک درمیان می‌گذارد، شارک مخالفت می کند و کشته می شود. به طوطی مراجعه می‌کند، طوطی او را با داستانهای خود سرگرم می کند ، و از رفتن بازمی دارد.

نخستین داستان طوطی دربارهٔ **فرخ بیک** است ، که این بازرگان نیز به مسافرت می رود و خانوادهٔ خود را به طوطی می سپارد.

آغاز : بعد از جنس جنس ثناو و صف پیدا کنندهٔ آسمان و زمین. کیفیت و حقیقت این است که داستان قصه ها و حکایات و حضرت نخشبی (رح) . . .

متن باترجمهٔ انگلیسی آن به صورت افسمت ۱۸۰۱م در لندن چاپ شده است.

3620 ۸۳۵ : نستعلیق خوانا ، ۹ رمضان ۱۲۵۵ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۹۸ ص. (تسبیحی ۳ : ۳۲٤-٤۲٦)

1696

طوطی نامه

متن همان افسانه ی کهن شبه قاره. تحریر فارسی آن از **عبدالله فقیر.**

پس از دیباجه کوتاه که در آن از خود نام می برد ، داستان بازرگانی را آغاز می کند ، که همسر نگرفته بود ، که دلاله‌ای او را به دختری بی خویشاوند رهنمون می شود ، بازرگان دختر را به صد تومان از سرپرستش می خود. و به همسری خود در می آورد ، و یک جفت طوطی برای رفع تنهایی او می خرد. و برای آزمایش همسر خود به سفری می رود و سفارش طوطیان را به او می کند. پس از چند روز که از سفر بازرگان گذشته ، همسرش با پسر پادشاه گجرات بر می خورد ، و دل بیکدیگر می بازند. شاهزاده همان پیرزال دلاله را می باید ، و او ترتیب دیدار آندو را می دهد . دختر خود را آراسته کرده بود که نزد شاهزاده برود ، پیش از رفتن پیش **طوطی** آمده ، طوطی از وی می پرسد کجا می روی ؟ پاسخ می دهد. طوطی او را سر زنش کرده و گفت این را به خواجه خواهم گفت. دختر خشمگین شده سر از تن طوطی جدا می سازد ، ولی از کار خود پشیمان و افسرده شده به پیرزال گفت امروز دلگیرم و فردا خدمت می رسم. روز دیگر پیرزال نزد دختر آمده و آشفتگی شاهزاده را باز گفت و دختر را برای دیدار دیگر آماده کرد ، دختر پس از آرایش خود نزد **طوطی دوم** می رود که او را از مرگ جفتش دلداری داده و نیز از نتیجهٔ کار خود آگاه شود. طوطی گفت ای خجسته بانو ، من درد تو را من دانم چه خود گرفتار عشقم و رسوائیها کشیده ام من ترا رخصت رفتن می دهم ، به شرطی که مانند پادشاه دمشق پشیمان نشوی. دختر گفت چگونه بوده است آن حکایت ؟ . . .

نخستین حکایت طوطی همانست که در تحریر نخشبی آمده است و بدینگونه

طوطی دوم هر روز قصه ای آغاز می کند و دختر از رفتن باز می ماند تا همسر او بر می گردد.

آغاز : حمد بیعدد و سپاس نا محدود ، سزاوار کسی ست که طوطی ناطقه . . . اما بعد ، چنین گوید . . . عبدالله فقیر . . . ،

3621 ۵۸۸۵ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، انجام افتاده ، ۲۵۲ ص.

0

عبدالله بن سبا : داستان . . .

1697

عجایب و غرایب

3622 ۷۴۳۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱-۱۲ ه.ق. مجموعه چند داستان است، در پایان یکی آمده تمام شد نسخهٔ عجیبهٔ غریبه ، و در آغاز دیگری آمده : حکایت دوم از عجایب غرایب. این یکی بدینگونه آغاز می شود : رئیس شهر موصل را پسری بود فضل نام ، از پدر اجازت خواست که برای یافتن همسر دلخواه خود جهانگردی کند ، در راه دزدان دارایی او را می برند و وی را شکنجه می دهند ، پس از رهایی به شهر بغداد میرسد در زی گدایان دختر موفق بن عدنان را دیده دل می بازد . . . ، آغاز مجموعه افتاده : زود ساز سفر راست کرده ، و کنیزک عیارهٔ مکاره داشت، بخدمت زن خود گذاشت. . .، عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی ۳ راه ، آغاز و انجام افتاده ، ۲۱۲ ص.

1698

عیار دانش

از **ابوالفضل** بن مبارک **علامی** (۹۵۸ هـ / ۱۰۱۱-۱۵۵۰ هـ / ۱۶۰۳-۲م.)
نگارنده ی «مکاتبات علامی : ۱۲۰۲» و جز آن.

داستانهایی ست از زبان جانوران، گرفته شده از «انوار سهیلی» که مایه ی آن نیز از «کلیه و دمنه» است. در دیباجه می گوید از سوی اکبر پادشاه (۹۶۳-۱۰۱۴ ه.ق.) مأمور به نگارش آن شده، و چون واعظ کاشفی دو باب از آن را انداخته بود، من آندور آوردم و کتاب را در شانزده باب ساختم.

باب ۱- در بعضی از سخنان بوذرجمهر، ۲- در احوال برزویهٔ حکیم، ۳- در گوش ناکردن به سخن چین، ٤- سزا یافتن بدکاران، ۵- یکدلی، ٦- اندیشیدن به کاروبار دشمنان و فریب ایشان، ۷- در زیان بیخودی، و دیر شتافتن، ۸- در زیان شتابزدگی، ۹- دور اندیشی و به فریب آزاد شدن از دشمن، ۱۰- پرهیز از کینه داران و چاپلوسی ایشان، ۱۱- بخشیدن گناهکاران که خوشترین صفت پادشاهان است، ۱۲- پاداش کارها، ۱۳- زیان افزون طلبیدن، ١٤- گران باری و آهستگی درکارها، ۱۵- پرهیز از شنیدن سخنان بیوفایان، ۱٦- التفات ناممودن بر گردش روزگار. و سربندهای «حکایت».

آغاز : سپاس ازل و ابد خداوندی را که کران تاکران از آشکار و نهان پرتو آفتاب.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۵ : ۳۷۳۲-ذریعه ۱۵ : ۳٦۳ - ف. مشار : ۱۱۳۸ و ۱۵۹۸.

3623 ٦۷۷ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز کمی از دیباجه افتاده: کردن سری هر علمی صرف می گردد ...، عنوان و نشان شنگرف، انجام در پایان باب ۱٦ کمی افتاده، ۵۱۰ ص (تسبیحی ۳ : ۳۳۲-۳۳۳)

3624 ٦۳۱۳ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، انجام در باب نهم (دو اندیشی) افتاده، ۲۳۰ ص.

3625 ۱۵۷۶ : نستعلیق پخته ، محمد علی ، ۱۲۱۰ه.ق. آغاز برابر نمونه ، پس از خطبه افتادگی دارد ، عنوان و نشان شنگرف ، ٤٥٦ ص.

3626 ۷٤۷۳ : نستعلیق شکسته و تحریر آمیز ، ملا حق بردی بن محمد یوسف بای ، صفر ۱۲۸۱ه.ق. آغاز در دیباجه افتاده : هندوستان داشت ، کتاب کلیله و دمنه . . . ، عنوانها نانویس ، ۳۹٦ ص.

3627 ۱٤۸٦ : نستعلیق پخته اردو ، برهان الدین . . .، شعبان ۱۲٦۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، ۳۰٦ ص.

0

غزوات النبی : داستان غزوات

1699

فرح بخش : رتن و پدم

از **لچهمی رام** ، که در قصبهٔ ابراهیم آباد ، به خواهش دوستان ، داستان «رتن و پدم» سرودهٔ عاقلخان را به نثر در آورده ، و به فرح بخش نامیده است (دیباجه) نگارنده از عاقلخان ، میر عسکر (م ۱۱۰۸ه. / ٦-۱٦۹٦م.) به بهشت مکان یاد می کند.

و با این عنوانها آغاز می گردد : آغاز نقشبندی نگار خامهٔ حسن و تولد **پدم** ، رفتن طوطی با هم جنس خود و افتادن بدام صیاد و به شهر **جیو** رسیدن و دیدن **رای رتن** سین او را و از تاجر به بهای خاطر خواه خریدن ، رفتن رای رتن سین به شکار و حکم نمودن بانو به کشتن طوطی و زنده ماندن او و ظاهر ساختن سرگذشت خود نزد رای . . .

برگردان روان است ، آمیخته به نظم از خود رام و دیگران.

آغاز : شکر موفور به درگاه رب الغفور ، و حمد نا محصور به حضرت غیور سزاوار است که در هر شیئی به جلوه نمودار عالم . . . اما بعد ، فردی عقیدت اختتام لچهمی رام ، متوطن قصبهٔ . . .

بنگرید به : نسخه‌های فارسی ٤ : ۲۹۷۱ (شمع و پروانه ـ پدم ورتن) از عاقلخان.

3628 ٤٤٧٧ : نستعلیق شکسته ، عبدالعزیز متوطن شاهجهانپور ، مشتهر به افغان زاخیل ، ۲۵ صفر ۱۱۸۱ ه.ق. آغاز برابر نمونه، موریانه زده ولی قابل استفاده ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۵٦ ص.

0

قصص الانبیاء : قصص قرآن

در بخش تاریخ خواهد آمد.

1700

کارستان

از **منیر لاهوری** ، ابوالبرکات بن عبدالمجید **ملتانی** (م ۱۰۵٤ ه. / ۱٦٤٤ م).
داستان شاهزاده **هرمز** پادشاه افسانه ای مشرق زمین است.

بدینگونه آغاز می شود : ثنا بدرگاه باری ، نعت سرور کاینات ، صفت معراج ، مدح شاهجهان (۱۰۳۷-۱۰٦۷ ه.ق.) سبب تالیف این کارنامهٔ موسوم به کارستان ، آغاز داستان شاه والا اختر و بیان نژاد او و از ملک هورمرز و شهر گردونیه . . .

آغاز : ستایش گونا گون پادشاهی را سزاوار است ، که پادشاهان

روی زمین بر آستانهٔ کبریا پیش رو بر زمین نهاده اند.

بنگرید به : نسخه‌های فارسی ۵ : ۳۶۹۳ و ۳۷۳٦ - ذریعه ۹ : ۱۱۱۵ (منیر) - فرهنگ سخنوران : ۶۷۱.

3629 ۷۵۲۰ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ه.ق، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، انجام پس از عنوان زیر افتاده است «رفتن شاه والا اختر بر قلعهٔ کوه و بر حصار لشکر نوین دژ ، سنگ اندازی فرمودن و سپاه خصم را مضطر گردانیدن» موریانه زده ، ٦٦ ص.

1701

کلیله و دمنه

از **پدپای** ، از متون هندی ، که برزویهٔ پزشک ، بروزگار نوشیروان (۵۳۱-۵۷۹م.) در ده باب آنرا به زبان پهلوی در آورد و شش باب از خود بر آن افزود. سپس عبدالله پسر مقفع آنرا از پهلوی به عربی در آورد و یک باب بر آن افزود. علی بن شاه فارسی نیز باب مقدمة الکتاب را بر آن افزوده است.

ترجمهٔ فارسی از ابوالمعالی **نصرالله منشی** بن محمد بن عبدالحمید ، پیرامون ۵۳۸ه. / ۱۰٤۷م در ۱۸ باب، بنام بهرام شاه غزنوی (م ۵٤۸ه. / ۱۱۵۳م.).

آغاز : سپاس و ستایش مر آفریدگاری را جل جلاله ، که آثار قدرت او بر چهرهٔ روز روشن تابان.

بنگرید به : نسخه‌های فارسی ۸ : ۲٦۰ - ذریعه ۸ : ۲٦۰ و ۱۸۹ : ۱۳۵ کشف الظنون ، کلیه - مشار ج ۲ ، ج ٤ : ٤۱۳۲.

3630 ۵۲۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها نانویس ، انجام افتاده ، ۳۹۸ ص (تسبیحی ۲ : ۳٦۵-۳٦٦).

0

گیان مالا : نصایح الخلایق

1702

گلشن خیال

از میرزا طاهر نصرآبادی (نگارندهٔ تذکرهٔ نصرآبادی). داستانی ست عشقی ووصف یک رؤیا ، که می گوید شبی تاب مقاومت نیاورده در بیهوشی مشاهده کرده است (و همین جا نام خود را یاد می کند).گفتگوی عاشقانهٔ اوست بادلبری که در پایان ناپدید می گردد.

آغاز : بنام گلشن آرای خیالات ـ که از نامش بود کشف محالات ـ چنان دروادی وحدت خرامد ـ که در یاد کسی هرگز نیامد . . . بعد از حمد قادر مختار . . . معروض میدارد که شبی.

بنگرید به : نسخه‌های فارسی ۵ : ۳۷۳۸.

3631 ۷۵۹ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۲ه.ق. در «جنگ گیلانی» (ص ۲۹۵-۳۰۳) ، پیرامون ۱۶۶ بیت.

1703

گنجینهٔ داستان : سنگهاسن بتیسی

متن از افسانه های هندی به زبان سانسکریت،که در ۱۰۱۹ه.ق. به نام‌جهانگیر پادشاه (۱۰۱۴-۱۰۳۷ه.ق.) به فارسی در آمده و به «گنجینهٔ داستان» نامیده شده است (دیباجه). همان «قصهٔ بکرماجیت» است ، و افسانه هایی از زبان ۳۲ پتلی (پوتلی) که ماموران تخت راجه بکرماجیت بوده اند. همین داستانها را و با همین سر آغاز نسخهٔ ما ، آقای ف. حبیب الله در فهرست کتابخانه ی دانشگاه داکا (۱ : ۳۷) به نام «سنگهاسن بتیسی» یاد کرده اند (نسخه ها ۵ : ۳۷۲۳).

آغاز : حمد و ثنای بیشمار به آن آفریدگار که از اطاعت و عبادت عابدان بی نیاز است و درگاه لطفش که بیگاه . . . (پس از ۶۶ سطر) کتاب سنگهاسن. پوتلی راجهٔ راجها بکرماجیت از زبان هندوی در سنهٔ یکهزار و نوزده به زبان

فارسی آورده «گنجینهٔ داستان» نام نهاد . . . (٤ سطر بعد) حکایت : وقتی که سری مهادیو برگیلاس پربت که جای و مقام منزل و آرامگاه سری مهادیوست ، در آنجا نشسته بودند. پارمتی دست به ادب بسته ایستاده. التماس نمودند که امروز خاطر من خواهان شنیدن داستان است ، که از راجه های هند . .

ترجمهٔ دیگری از این داستان را آقای منظور احسن عباسی در فهرست کتابخانهٔ عمومی پنجاب نشان داده اند (۱ : ٤۰ ٦). و نیز بنگرید به : سنگهاسن در همین فهرست.

3632 ٦۲٦ : نستعلیق ، ش ۲ مجموعه (ص ٥٧٥-٨١٤)، باتاریخهایی از ٦٥ تا ۱۲۸٤ه‍.ق. در مجموعه ، در پایان آمده : تمام شد نسخهٔ پوتلی راجه بکرماجیت (ف. تسبیحی ۳ : ٥٤٦-٥٥۰).

1704

لطایف الطوایف : لطایف و ظرایف ، لطایف الظرایف

از **کاشفی بیهقی** ، علی بن حسین واعظ (م۹۳۹ه‍ / ۱۵۳۳-۲م.). حکایتها و ظرایف را برای ندیمان ، به سال ۹۳۹ه‍.ق. (غرجستان) پس از رهایی از زندان یکساله هرات، بنام شاه محمد بن سلطان محمد نصیرالدوله پادشاه گرجستان، هنگامیکه در گرجستان می زیسته گرد آورده است : باب ۱- استحباب مزاج و ذکر مطایبات پیامبر (ص) ، ۲- لطایف از ائمه ، ۳- از پادشاهان ، ٤- از امیران ٥- لطایف از ادیبان و منشیان و ندیمان و سپاهیان و دبیران ، ٦- اعراب و ذکر بلغای ایشان و امثال، ۷- از مشائخ و علما و قضات و فقیهان و واعظان، ۸- از اطباء و علما و متقدمان و متاخران ، ۹- حکایتها از شاعران ، ۱۰- ظریفان مرد وزن ، ۱۱- از بخیلان ، ۱۲- از طماعان ، ۱۳- اطفال و بندگان ، ۱٤- حکایتهایی از ابلهان و گدایان.

در بمبئی و پاره ای از آن در پاریس، و همهٔ آن در تهران بکوشش گلچین معانی در ۱۳۳٦ خ ، چاپ شده است.

آغاز: بعد از ادای لطایف تحمیدات الهی و وظایف صلوات حضرت ت پناهی . . . چنین میگوید . . .

بنگرید به : نسخه های فارسی ۵ : ۳۶۱۹ - ذریعه ۱۸ : ۳۱۵.

۳۴۲۵ : نسخ خوش ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز و انجام افتاده، آغاز: می خواستم که این جماعت . . . ، عنوانها شنگرف ، ۱۱۸ ص.

۴۴۹۹ : نستعلیق خوانا ، چاپیا ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۲۵۱-۳۴۵) ، آغاز برابر نمونه ، انجام افتاده است ، کناره ها ساییده شده.

0

لطیف شاه : چهار درویش

1705

محاربهٔ سلیمان حسن و سلطان عشق

از نا شناس. به نثر آمیخته به نظم.

آغاز: بشنو ، بشنو ، بشنو که در معمورهٔ تن و اقلیم وجود ، دو زاده بودند سلطان عشق و سلیمان حسن نام ، که هر یک به قوت بازوی ی خویش ، شیوهٔ رستم دستان را بازیچهٔ اطفال می دانستند.

۶۷۹ : نستعلیق شکستهٔ خوش ، ۱۲۲۳ه.ق. در «گلدستهٔ معنی» (ص ۹۲۵-۹۳۴) ، بایک مجلس تصویر میناتوری ، عنوان در زمینهٔ زرین. نشانه ها شنگرف، بدنبال رقعات نصیرای همدانی. بدینگونه آغاز می شود : دو امیرزادهٔ معمورهٔ تن ، سلطان عشق و سلیمان حسن هر یک با نیرومندی بسیار ، باوجود قرابت میان آندو به راز یکدیگر آگاهی نداشتند ، تاشبی «سلطان عشق» در خواب می بیند ، که گروهی بسیار اورا از تخت شاهی پایین کشیده جوانی را به جای او نشانیدند. دیگر آن شب خواب به چشم

او نیامد ، فردا رویای خود را با ندیمان (آصف عشق ، دلاور خان نظر ، میران محبت ، سید تقاضا ، بهادر اضطراب ، خواجه تفکر ، قاضی تلواس) باز گومی کنند ، وجویای تعبیر خواب خود می شود ، خواجه تفکر می‌گوید : تنها کسی که دعوی پادشاهی دارد سلیمان حسن است ، که آصف عشق یکی از مقربان اوست . . .

1706

محبوب القلوب : محفل آرا

از میرزا **برخوردار** پسر محمود ترکمان **فراهی** ، متخلص به **ممتاز** ، منشی منوچهر خان پسر قراچغای ، سدهٔ ۱۰-۱۱ ه.ق. و روزگار سلطان حسین صفوی (۱۱۰۶-۱۱۲۶ ه.ق.) .

داستانهای پند آموز و برخی عرفانی، در اخلاق و آداب زندگی بزرگان است، نگارنده نخست آنرا به نام «رعنا و زیبا» نگاشته بود ، چون نسخه بدست قبایل وحشی به یغما می رود ، بار دیگر به ذهن خود مراجعه کرده با اختلافاتی به نام «محفل آرا» می نگارد ، سپس برای بار سوم در آن دست برده به نام «محبوب القلوب» می سازد .

آغاز : همای اوج فصاحت اعنی خامهٔ نکته دان در فضای عالم دقایق سنجی ، چنین بال افشان عام کرد ، که روزی سلطان محمود غزنوی .

3636 ۷۰۷۸ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، با داستان محمود غزنوی و شکار آغاز می شود ، سپس یک برگ افتاده ، نسخه مبوب نیست ، حکایتهای کوتاه و بلندی ست که هر یک با خطبه مانندی آغاز می شود و در آغاز برخی نام خود را آورده است ، به نثر آمیخته به نظم با عنوان «لمولفه» ، انجام افتاده ، عنوان و نشان شنگرف ، ٤٤٨ ص.

1707

محمد حنفیه : جنگنامهٔ محمد حنفیه

از داستانهای حماسی دینی، با چند تحریر به نثر، و تحریری به نظم (که در نسخه های فارسی ٤ : ۲۸۰٦ یاد شده). و نیز تحریر منظومی از آن به زبان ترکی در مشهد ، گوهر شاد ، هست.

نسخه های زیر یکی نیستند.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۵ : ۳٦٦۸.

3637 ٤۲۸۵ : نستعلیق پخته ، ۲ محرم ، چهارشنبه ، سدهٔ ۱۲ه.ق. جدولبندی سه راه ، ۱۸۹ ص. داستان از زایش محمد حنفیه و گفتگوی وی با عبدالله بن زبیر آغاز می شود ، سپس جنگهای مختار ثقفی ، کشته شدن محمد حنفیه ، و جنگ مختار با عبدالله بن زبیر ، جنگهای ابراهیم. **آغاز:** حمدله. محمد بن احمد النحیفی (رح) چنین روایت کند از دیار بن قدامه ، که مختار بن عبید بن مسعود ثقفی (رح) چون در شکم.

3638 ٤٤۳۲ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز در باب اول افتاده : راز را پنهان دارید و آشکار مکنید ، باشد که خدایتعالی ما را نصرت دهد . . . ، باب ۲ اندر بیان محمد حنفیه و کشته شدن غظنفر در شهر روم ، ۳- در بیان کشته شدن دیو سپید بدست شاهزاده حنفیه ، ٤- مسخر شدن دیوان بر دست امیرالمؤمنین ، . . . رفتن سید عالم به مدینه از دست کافران . . . ۷- اندر بیان کشته شدن طال مغربی ، ۸- اندر کشته شدن مرة بن قره بر دست حضرت علی ، ۱۰- جنگ خیبر ، ۱۱- غزوات عشام بن هشام خیبری ۱۲- کشته شدن قارون و هشام و عمرو بن عبدود ، ۱۳- کشته شدن قتال بدست امیرالمؤمنین علی (رض) ، ۱٤- اندر بیان محمد مصطفی (ص) ، ۱۵- اندر بیان قهقه کافر و کشته شدن بدست امیرالمؤمنین علی (رض) . . . ، انجام افتاده ، ٤۰۳ ص.

3639 ۱۹۹۰ : نستعلیق پخته ، میان محمد زاهد ولد میر صاحب ساکن موضع پایین کلان ، ۱٦ شوال ۱۲۷۰ه.ق. ش ٦ مجموعه (ص ۳٤۲-٤۲۲). به نام

سر محمد حنفیه یاد شده است. داستان مایه‌های هندی دارد، و داستان انتقام خونی از رویداد کربلا نیست. هیجده داستان است. داستان اول رفتن «زینفنون پاک دامن» به ملک عرب، وی دختر زیبا و جنگاور روم است، که با محمد حنفیه مصاف می دهد. داستان دوم در بارهٔ پادشاهی به نام عمران است، در اینجا «زینفنون پاک دامن» دوشا دوش محمد حنفیه می جنگد. داستان سوم روانه شدن مقبل بازینفنون پاک دامن بسوی مدینه و خبر یافتن امیرالمؤمنین از زنده بودن محمد حنفیه. داستان هیجدهم آمدن امیرالمؤمنین علی بدنبال شاه ارم در ملک عراب. **آغاز**: راویان اخبار و ناقلان آثار، و دانایان خوش گفتار، و بزرگان نیکوکار، روایت کرده اند... که هژده لک سوار جرار و دوازده هزار فیل مست خون خوار...

3640 ۳۳۵. نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۳ ه.ق. ش ۵ مجموعه (ص ۱۶۴-۱۷۴). نشان شنگرف. در داستان وی است و آغاز می شود با برگشت حضرت علی از میدان غزای روم، و پس از عرضهٔ غنایم بر پیامبر، پیامبر از وی می خواهد یا علی حکایت روم باز گوی. وی میگوید در دربار روم دختری یافتم، و دختر را عرضه میدارد، دختر میگوید من دختر قیصر روم و نام من حنفیه است. پس از ایمان آوردن دختر به حضرت علی واگذر میشود، پس از نه ماه از وی محمد پا به جهان میگذارد و آنگاه جنگهای او... **آغاز**: حمد و سپاس مر آن خدای را که گیتی را پدید آورد. اما راویان اخبار و ناقلان آثار چنین روایت کرده اند.

1708

معراجنامه

چند رسالهٔ ناشناخته. یکی نیستند. رساله‌هایی هستند نه عرفانی و نه مبنی بر حدیث، گفتارهایی هستند بسیار روان، افسانه ای، فرح بخش مؤمنان.

معراج نامهٔ ابن سینا در بخش فلسفه ص: ٤٦٤ و معراجنامه‌هایی در بخش عرفان ص: ٨٠٦ گذشت.

3641 ۶۳۰۷ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ۱۰۷۵ه.ق. در مجموعه ، و این نیز از همان روزگاران، ش ۲ (ص ۲۷-۷۰)، آغاز برابر ش ۵۷۱۵ این کتابخانه، و متن نیز بسیار نزدیک به همان نسخه.

3642 ۱۱۳ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۷-۵۲). آغاز : حمدله. صلات. صفت معراج سید کاینات و خلاصهٔ موجودات و آن ماه روی و الضحی ، و آن موی دلیل . . .

3643 ۳۱۸۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۹ مجموعه (ص ۳۶۴-۳۸۰). آغاز : اما راویان اخبار و ناقلان آثار چنین روایت می کنند، که از رسول (ص). چون مهتر عالم و سید ولد آدم و صدر صفهٔ صفا و بدر خطبهٔ وفا یعنی . . .

3644 ۵۹۹۲ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۶ مجموعه (ص ۲۴۱-۲۵۸). آغاز برابر ۵۷۱۵ این کتابخانه ، و متن نیز همانگونه است ، با کمی دگرگونی در عبارتها.

3645 ۵۴۹۹ : نستعلیق پخته ، ۵ محرم ۱۲۴۵ه.ق. آغاز : واقعات معراج و معجزات آن حضرت (ص) صاحبان سیر و راویان این حکایت معتبر محمد اسحاق و امام اسماعیل و ملا معین و محمد کازرونی (ره) روایت می کنند ، که چون مهتر رسول (ص) بر در خانهٔ ام هانی رسیدند ، از سوراخ در نگاه کرده دیدند . . . (ص ۲-۷۱) ، سپس مناجات نامهٔ موسی (ص ۷۱-۷۹).

3646 ۵۷۱۵ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۳ه.ق. (ص ۱۹-۴۲). آغاز : سبحان الذی اسری بعبده . . . فرمان در رسید از پروردگار که ای جبرائیل و ای میکائیل و ای اسرافیل ، هر یک با هفتاد هزار فرشتهٔ رحمت بر زمین بروید ، و خازن بهشت را فرمان شد ، که بهشت را بیارایید ، و فرشتگانرا فرمان شد که عذاب گورستان را بر دارید ، و به مالک دوزخ فرمان رسید که عقوبت از دوزخیان بردار . . .

1709

ملکهٔ روم و فقیه : داستان هزار مقاله

پادشاه عادل و دانای روم می میرد و پادشاهی به دخترش که «ملکه»

نام داشت می رسد ، وی در مجلس امیران خود می گوید هر کس به پرسشهای من پاسخ دهد به همسریش در می آیم و تخت و تاج را به او می سپارم، و اگر در پاسخ ها در ماند سزای سختی می بیند. این خبر در جهان پراگنده شد گروهی از پاسخ دادن باز ماندند و سخت سزا دیدند ، تا فقیهی عبدالعلم (عبدالحلیم ، عبدالحکیم) نام از مردم ترکستان به روم رفت و همه پرسشهای «ملکه» را پاسخ گفت و به همسریش و پادشاهی روم رسید. پاسخهای داستان بیشتر روی مباحث دینی می چرخد ، و گاهی داستانی درون یک پاسخ جای گرفته است که از ملال پاسخگوئیها بکاهد.

آغاز : سپاس و آفرین مران پادشاهی که گیتی را پدید آورد ، و صلوات ذاکیات بر خلاصهٔ موجودات محمد (ص) . . . چنین روایت می کنند راویان اخبار و ناقلان آثار و خوانندگان تواریخ ، که پادشاه روم . . .

3647 ۱۹۷۲ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه، نشانه‌ها شنگرف ، نام فقیه در نسخه عبدالحکیم است ، ۱۶ ص.

3648 ۸۰۵۸ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، صفحهٔ آغاز و دو صفحهٔ پایان سخت خوانده می شده ، سربند ها شنگرف ، ۱۶۲ ص. در مهر ماه ۱۳۵۷ خ خریداری شده است.

3649 ٤٠٩٩ : نستعلیق شکسته آمیز ، خانزاده ولد حبیب الله زرگر ، داشت جمعه شعبان ۱۲۷۹ه.ق. نام فقیه در نسخه عبدالعلیم است واژه های «ملکه» و «فقیه» همه جا شنگرف ، ۱۲٦ ص.

3650 ۷۰۸۹ : نسخ خوش ، ۲۹ رمضان ۱۳۰٦ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۸٤-۲). نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف. در پایان آمده : تمام شد هزار مسئله و رد ملحدین . . . ، نام فقیه در نسخه عبدالحلیم است.

O

موسی نامه : داستان مهتر موسی

0

مها بشنو پران : بشن پوران

1710

مها بهارات

متن به زبان سانسکریت بوده ، از بزرگترین شاهکارهای جهان ، مجموعه داستانهای کهن هند ـ آرایی ، در زمینهٔ جنگ جانشینی میان (کوراواس) و (پانداس) دو عموزاده ، از دودمانهای شاهان هند بنام دودمان (ماه).

ترجمهٔ آن بدستور اکبر پادشاه (۹٦۳-۱۰۱٤ هـ.ق.) بکوشش گروهی از دانشمندان : ملا **عبدالقادر بدایونی** ، **لقیب خان** ، **ملا شیر** ، **محمد سلطان** ، که در ۹۹۰هـ./۱۵۸۲م. بدان آغاز و در ۹۹۵هـ. / ۱۵۸۷م. به انجام رسانده اند. با دیباچهٔ **ابوالفضل علامی** فرزند مبارک (۹۵۷-۱۰۱۱هـ./۱۵۵۰-۱٦۰۳م).

ترجمه‌هایی دیگری نیز دارد. و نسخه‌های زیر ناشناخته و یکی از آن ترجمه‌هاست ، جز شمارهٔ ۵۹٤۸ که تصریح دارد که ترجمهٔ ابوالفضل علامی ست.

بنگرید به : هنر و مردم ، ش ۹٦-۹۷ گفتار آقای دکتر مهدی غروی ، دربارهٔ افسانه‌های عشقی هند ـ اروپایی ، ص ٦۰ ـ نسخه‌های فارسی ۵ : ۳۷٤٦.

3651 ۳۳۲۳ : نستعلیق شکسته آمیز ، شنبهٔ ۹ محرم ۱۰۸۳هـ.ق./۱۵ جلوس عالمگیر در قصبهٔ بناله (ص ۲۳۸). **آغاز:** فن چهار دهم از کتاب مهابهارات که آنرا اسمیده پرب میگویند ، در آخر پرب آن ساتک مذکور شده که راجه جد شسراز بهکیم تپامه پرسید که ما چکار کنیم که خویشان و برادران را کشته ایم و این گناه از ما دور شود ؟ بهکیم تپامه گفت حالا وقت ما تنگ شده ، بپاس این را به شما خواهم گفت ، چون بهکیم تپامه از دنیا رفت . . . ، در میانه های فن ۱۵ افتاده ، ۲۷۹ ص. اندازه رحلی.

3652 ۹۸۱ : نستعلیق شکسته آمیز ، منسا رام سوبی ، رمضان ۱۱۲۳ و ۱۱۲۸ ه.ق. آغاز : سری کنیسا انمه. آغاز فن سیزدهم از کتاب مهابهارات که آنرا ساتک پرم و دهرم ساستر نیز خوانند. چنین آورده اند که بهکم پتامه چون آن مواعظ و نصایح به راجه جد سرو کشن ، دیگران گفت ، همهٔ ایشان بر او آفرین کردند ، و از جدائی و فوت او تاسف خوردند. . . ، و نسخه با «پرب» سیزدهم به انجام میرسد ، و سپس چند برگ از «پرب» هزدهم است که برگها بهم چسبیده است ، ۳۷٤ ص. اندازهٔ رحلی (تسبیحی ۳ : ٦٤۱-٦٤۲). ن.

3653 ۱٦۰۳ : نستعلیق شکسته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز افتاده : دو لگام نداشتند ، و یک نهال . . . ، برای نشانی از ص ٤٤ : فن سیوم از کتاب مهابهارته ، یعنی پرب که آنرا ارن پرب نیز گویند. این قصه چنین روایت کرده اند که چون بیسم پای قصهٔ قمار بازی راجه جدشتر با درجودهی نام به راجه جمجه گفت ، راجه جمجه گفت: حالا با من بگو که چون جرجودهی به قمار بازی دغلی تمام ملک و مال را از . . . ، عنوانها نا نویس ، انجام نیز افتاده ، ٤٥٤ ص.

3654 ۵۹٤۸ : نستعلیق پخته ، خزان سنگه ولد دیوان سوکهانند جوائی ، ۲۰ جون ۱۸۹۰م. (۱۳۰۸ه.ق.) از فن ۱ تا فن ۱۵ ، در پایان فن یکم آمده است : تمام شد فن اول منجمله هژده پرب مهابهارته که آنرا اد پرب گویند ، تصنیف . . . علامی شیخ ابوالفضل از زبان هندوی به مضمون فارسی آورده . . . ، از روی نسخه ای نوشته شده که آغاز فن یکم آن افتاده بوده است : شما همه را میدانید ، ما میخواهیم که برای ما از احوال اولاد بهرگ رکهسر بگویید. سوت پورانک گفت که آنچه من در پیش اوستاد خود خواندم . . . ، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف میانه برگهای سفید ، ۱۳۰ ص. اندازه رحلی.

1711

مهر و ماه

داستان دلباختگی مهر و ماه بانو است.

بنگرید به : نسخه‌های فارسی ۵ : ۳۷۱۰-۳۷۱۱.

3655 ۱۱۲ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز و انجام افتاده، آغاز: زامرت هر که پیچد سر مبادا - مرا فرمان تو برجان روان است - کجا پروای قتل دیگران است . . . چون نسیم جواب نامه بگرفت از قلعه بیرون آمد، مانند باد روان شد، ببارگاه مهر رسید. نامه ماه بدستش داد . . .، نسخه آغاز می شود به راوی اخبار چنین خبر می دهد که چون محتال دیو پسر بوقلون جادو زهره را گرفته به قلعهٔ خود آورد . . . دیو نامه ای به عطارد وزیر مینویسد که دخترت در چنگ من است، عطارد پیش هلال مغربی (پادشاه) میرود و پس از مصلحت اندیشی نامه ای به مهر می نویسند و او را به جنگ با دیو بر می انگیزاند . . . آنگاه عنوانهای : نامه نوشتن مهر بار سیوم ماه را و جنگ نمودن بادیو بگفتهٔ هلال مغربی و ظفر یافتن و خلاصی زهره، در کابین آوردن پادشاه روزافزون پری را، رفتن مهر به شکار و ملاقات با مشتری تاجر و دیدن صورت ماه و عاشق شدن برو، رفتن مهر و یاران به جزیرهٔ دیو ساران، و ملاقات نمودن دختر هامان دیو با مهر، در خواب دیدن مهر ماه را، رفتن مهر به سراغ دختر، رفتن مهر و یاران به جزیره و دیدن عندلیب و قفس را. . .گویا یکجا برگها جابجا شده، ۱۲۲ ص (ف - تسبیحی ۱ : ۲۴۵-۲۴۷).

1712

داستان میرزا همدم و جامی

داستان دلباختگی **عبدالرحمان جامی** ست به جوانی به نام **میرزا همدم** به نثر آمیخته به نظم : درویشی (جوانی) از سمرقند به نزد جامی می رسد، جامی از وی احوال آنجا را جویا می شود، وی داستان عشق سلطان حسین میرزا با جوانی زیبا به نام میرزا همدم را میگوید، و اینکه رقیبان سلطان قصد کشتن جوان را دارند، جامی فورا بر می خیزد و لباس درویشی پوشیده عازم سمرقند می گردد، و در مدرسهٔ الغ بیگ سمرقند فرود می آید، میرزا همدم را می - بیند و دلباختهٔ او میگردد، به حضور سلطان و میرزا همدم میرسد، اشعاری می

خواند که میرزا همدم نیز به وی ارادت می یابد . . .؛در یک بر خورد میان دو رقیب عشقی ، سلطان جامی را میشناسد و خود را به قدمهای او می افکند. . . .

نسخه ها کمی با یکدیگر ، در عبارت پردازی جدایی دارند.

3656 ۶۹۸۸ : نستعلیق شکسته آمیز پخته ، سه شنبه ج ۱/۱۳۱۱ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۱۰۸). آغاز: اما راویان اخبار و ناقلان آثار و محدثان داستان بوستان کهن ، و خوشه چینان خرمن سخن . . . چنین روایت می کنند. روزی حضرت مولوی بر در سرای خود نشسته بود . . .

3657 ۱/٤۰۰ : نسخ ثلث آمیز ، سدهٔ ۱۳ه.ق. با تاریخ ۱۲۸۳ه.ق. در مجموعه ، ش ۲ مجموعه (ص ۸۰-۱۲۱). آغاز: حمد و سپاس بیحد و مر پادشاه علی الاطلاق را سزد که محبان خود را . . . و بعد ، ناقلان سخن و محرمان گنجینهٔ کهن را چنین مذکور است.

1713

میرزا همدم و سلطان حسین میرزا

داستان دلباختگی سلطان حسین میرزا ست ، با میرزا همدم به نثر آمیخته به نظم ، روان. از اینجا آغاز می شود که سلطان او را بر تخت می نشاند و لباس و تاج خود را بر وی می پوشاند ، و برایش می خواند : ای قبای پادشاهی پست بر بالای تو . . . ، در این زمان حضرت مولوی از در در آمده واقعه را دیده تبسم کرده ، شعری در بزرگداشت زیبایی او میگوید ، سپس دیگر سرایندگان خواجه خسرو ، فقیری ، عهدی ، رونقی . . .شعرهایی می سرایند و سلطان حسین و میرزا همدم شعرهایی مناسب پاسخ می دهند. سلطان به حرم میرود و مشاعره با کنیزکان دنبال می شود . . .

آغاز : نقل است روزی سلطان حسین میرزا ، به میرزا همدم ذوقش زیاده شده ، فرمود که برابر تخت نشین تا من ترا خدمت کنم ، میرزا همدم سخن

سلطان را پزیرفت.

3658 ۱۵۸٤ : نستعلیق خوانا، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۱۵)، نشان ها شنگرف.

1714

ندیم المحافل : نزهة المجالس (ترجمه)

متن از شیخ **عبدالرحمان صفوی**، به عربی در دو جلد چاپ شده است.

ترجمه و تحریر و تلخیص حاجی پادشاه خواجه بن میر رحمت الله خواجه خرمی، بنام نایب السلطنه سردار نصرالله خان بن امیر عبدالرحمان خان و برادرش امیر حبیب الله خان. که در ۱۳۳۲ه/۱۹۱٤م. به انجام رسانده است. حکایتهای کوتاه اخلاق ست، که به ترتیب بابهایی جای گرفته اند، نخستین باب «اخلاص» است.

آغاز: حمد و سپاس مر خداوندی را که دوستان خود را محض عنایت ... میگوید... حاجی پادشاه خواجه...

3659 ۳۲۲٦ : نستعلیق پخته، آغاز سدهٔ ۱٤ه.ق. آغاز برابر نمونه، (ص ۱-۵۸۵). سپس نسخه های پزشکی و حکایتهایی از «طهارت القلوب» و جایهای دیگر، ٦۵۸ ص.

1715

نصایح الخلایق: گیان مالا، نصایح الخلق، نصایح الاخلاق

از **عبدالله (انصاری)**، که می گوید داستان هندی «گیان مالا» را به فارسی در آورده «نصایح...» نامیدم.

چهار داستان است ، حاوی پندها ، در گفتگوی سری کرشن و ارجن ، به نثر آمیخته با نظم. نام کسان : سری کشن ، جیو ، سگهه ، بناديو ، راجه برجهت ، رکهه ، سکهدربو. . .

نام کتاب در نسخه‌ها و فهرستها گوناگون آمده است. در فهرست دکتر محمد بشیر حسین (شیرانی ۲ : ۳۳۸) ، دو نسخه به دو نام «نصایح الخلایق» و «نصایح الخلق» نشان داده شده است. و از (بادلین ۵۲ / ۱۲۴۱) نقل کرده که آنجا به نام «نصایح الاخلاق» یاد شده است. و همانجا تاریخ ترجمه ۱۰۹۰ب/ ۱۸۴۳م. (۱۲۰۹ه.ق.) یاد شده است. نسخه‌های ما نیز نامهای یکم و چهارم را دارند.

آغاز ۱ : سپاس بیحد و ستایش بیعد مر قادری را که مرغ زبان دربیان اوگنگ . . . نصایح الاخلاق . . . **آغاز ۲ :** مناجات بحضرت قادر هیچگون و بی شبیه و انمون ، که از یک قطره آب . . . بعده ، دربیان چند داستان طراوت جنان ، نموده می شود ، بنده فقیر عبدالله (انصاری) ، که این رساله نصایح الخلایق نام نهادمش . . . **آغاز داستان :** راجه بر تخت شاهی نشسته بود ، در آن وقت رکهه سکهدیو تشریف آورد ، بعد از دیدن رکهۀ مذکور راجه برجهت تعظم و تکریم و کورنش بجا آورده ، از آنجا بر خواسته خلوت نمود ، هر دو پای رکهه به ارادت نشسته به شیرینی و میوه و عنوان خیرهای ، مهانداری کرد ، بعد ارام چند ساعت گذشته راجه هر دو دست پیش سکهندیو رکهه گفت ، که از مهربانی تو هیچ شکی نیست.

3660 ۳۴۳۴ : نستعلیق شکسته ، ۷ ع ۴۷/۲ (۱۰۴۷ یا ۱۱۴۷ه.ق.) ، (!). آغاز برابر نمونهٔ ۲ ، در دیباجه بنام «نصایح الخلایق» و در ص.ع. بنام «گیان مالا» نامیده شده است ، ۶۳ ص. اندازهٔ جیبی.

3661 ۴۸۶۸ : نستعلیق شکسته آمیز پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. (ص ۱-۴۴) ، عنوان و نشان شنگرف، آغاز برابر نمونهٔ ۲ ، بنام «نصایح الخلایق» است.

3662 ۶۲۶ : نستعلیق ، با تاریخ ۶۵ تا ۱۲۸۴ه.ق. در مجموعه ، ش ۳ (ص ۸۱۹-۸۴۴). آغاز برابر نمونهٔ ۱ ، در دیباجه بنام «نصایح الاخلاق» است.

1716

نفایس الاسمار

از **محمد** مشهور به **غلام حیدر محمدی اله آبادی** ، بنام وزیر الدین محمد خان بهادر و وزیر الدوله نواب وزیر محمد خان بهادر ، در ۲۲ باب نگاشته شده است. مجموعهٔ حکایتهایی ست برای سرگرمی و پند آموز. نام کتاب و نگارنده در دیباچه آمده است.

باب ۱ـ در انجاح حاجات ، ۲ـ فضیلت حزم ، ۳ـ کتمان سر ، ٤ـ سیاست پادشاهان ، ۵ـ توقیعات پادشاهان ، ٦ـ مکارم اخلاق ، ۷ـ لطایف ملوک ، ۸ـ سیرت پادشاهان ، ۹ـ تواضع ، ۱۰ـ عدالت ، ۱۱ـ عفو ، ۱۲ـ فضیلت علم ، ۱۳ـ سخاوت ، ۱٤ـ شجاعت ، ۱۵ـ علو همت ، ۱٦ـ وفای بعهد و امامت ، ۱۷ـ جوابهای پسندیده ، ۱۸ـ سخنان بزرگان ، ۱۹ـ فطانت و فراست علما وقضات ، ۲۰ـ جوابهای شافی ، ۲۱ـ فضیلت عشق و عاشقان پاکباز ، ۲۲ـ لطایف ، و این یکی در یازده فصل : ۱ـ لطایف حکما و طبیبان، ۲ لطایف علما ، ۳ـ لطایف شعرا ، ٤ـ لطایف قضات ، ۵ـ لطایف معلمان ، ٦ـ لطایف اعراب ، ۷ـ زیرکان ، ۸ـ ابلهان ، ۹ کودکان و غلامان و کنیزگان ، ۱۰ـ احوال کوران ، ۱۱ـ متفرقه.

آغاز : داستانی که چشمه سارکام و زبان را عذوبت جاودانی کرامت فرماید ، و اجلی بیانی.

3663 ۷۹۹٦ : نستعلیق پختهٔ شکسته آمیز ، پنجشنبه ٦ ع ۲/۱۲٦۰ هـ.ق. که در پایان از نگارنده به سلمه الله و ابقاه یاد می شود ، عنوان و نشان شنگرف ، موریانه زده و باز سازی شده ، ۲٤٦ ص. خریداری در ۱/۲۲/ ۱۳۵۷ خورشیدی.

1717

نه منظر : شاه گرگین، شیر زاد و گلشاد

بنگرید به : نسخه های فارسی ۵ : ۳۷۵۱ که دو نسخه از آن نشان داده

شده است. و نیز همان فهرست: ۳۷۰۳ «شیرزاد و گلشاد» که گویا همین داستان باشد.

3664 ۴۱۱۸: نستعلیق شکسته آسیر خوانا، دو شنبه ۱۰ ج ۱/۱۲۴۲ ه.ق.
آغاز: حمد و سپاس و ثنای بیقیاس مر حضرت پادشاهی را که از جمله موجودات خویش بشر را مرتبت اعلا داده... اما بعد، بدانکه راویان اخبار و ناقلان آثار و خوانندگان قصص... این چنین گفتندی...، و بدینگونه آغاز می گردد: شاه کرکین از فرزندان شاه جمشید، هفت اقلیم زیر نگین داشت، ولی فرزندی نداشت، تا خداوند همسرش را بار دار ساخت، و پیش از زاییدن همسر، در یک شکارگاه شاه از شیری زخمی میگردد، و در بستر مرگ بزرگان را دعوت کرده، سفارش فرزند آیندهٔ خود را میکند، و به وزیر خود فرخ زاد گفت تو بجای من بنشین تا فرزندم بکمال رسد. پادشاه مرد و فرخ زاد به اندیشهٔ از میان بردن فرزند، به وزیر خود فارس دستور می دهد که مادر را به جنگل شیران برده از میان ببرد، فارس ملول شده ولی ناگزیر پذیرفت. پس از کشتن زن شاهزاده بدنیا آمد، و از پستان مادر شیر می خورد، تا شبانگاه که شیری می رسد و تکفل شاهزاده را بعهده می گیرد...، سپس خواجه اسد بازرگان شهر بغداد، زاده شدن گلشاد دختر فرخزاد، تکفل کردن خواجه اسد شیر زاد (شهزاده) را، دلباختگی شیر زاد به گلشاد، دیدن شیر زاد گلشاد را...، ۹۶ ص.

1718

وامق و عذرا

از ظهیر الانام میرزا **ابراهیم کرمانی** متخلص به **ظهیر**، که مجمع البحرین را به سال ۱۱۶۲ ه.ق. / ۱۷۴۹م. سروده است (بنگرید به: نسخه‌های فارسی ۳۱۶۸).

دربارهٔ این داستان بنگرید به: نسخه‌های فارسی ۵: ۳۷۵۳ «وامق و عذرا».

3 ۸۰۵٤ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. **آغاز:** راویان اخبار و ناقلان غم اندوز، سخن را بدینگونه جولان داده اند، که روزی از روزگار، حضرت **سلیمان** (ع) بر سریر پادشاهی نشسته بود ، و تمامی مرغان ، بر بالای سر آنحضرت سایه کرده بودند ، در آنوقت **هدهد** فرصت را غنیمت شمرده روبه طرف . . . ، داستان از زبان هدهد آغاز می شود که توصیف بلقیس را می ـ کند ، سلیمان نامه ای به وسیلهٔ هدهد به بلقیس می فرستد ، بلقیس به حرمسرای سلیمان درمی آید ، بلقیس آبستن به شهر خود بر می گردد ، سلیمان در می گذرد ، بلقیس فرزند خود را بنام **وامق** می نامد ، سال دیگر وزیر بلقیس را پسری بجهان می آید، **آصف** ثانی نام نهادند، و همان دایهٔ وامق او را پرستار می شود ، چون به هشت و نه سالگی رسیدند آنها را به **مؤید حکیم** برای آموزش سپردند ، و برای آنها شهری و دو کاخ ساختند ، و شهر را **جابلسا** نامیدند ، و آند و با یکدیگر الفت یافتند تا اینکه پادشاه در می گذرد و وامق بر تخت پاد شاهی می نشیند و تصویر **عذرا** دختر پریان را می بیند و دلباختهٔ آن می گردد. وامق بشکار می رود و عذرا به شکل آهویی در برابرش ظاهر می گردد . . . ، و بدینگونه داستان دلباختگی و جنگها و سفرها آغاز می گردد که آن دو دوست همگامند . . . ، با ۳۲ تصویر رنگی ، برگهای انجام فرسوده ، ۲۹۵ ص. در مهر ماه ۱۳۵۷ خ خریداری شده است.

O

هزار مسئله : ملکهٔ روم و فقیه

1719

هفده غزا

از ناشناس ، که شاید نام او در بخش افتادهٔ دیباچه بوده است . نام «هفده در ص.ع. و کلفون نسخه آمده است. داستانهایی ست حماسی دینی ، از

هفده جنگ پیامبر (ص) ، با عنوانهای داستان یکم ، داستان دوم ، تا داستان هفدهم واقعه جنگ قهقه ، و هر یک با سر آغازی ازینگونه آغاز می شود : اما راویان اخبار و ناقلان آثار و محدثان داستان کهن . . . چنین روایت می کنند.

نشانی دیگر : داستان پنجم ، قصهٔ قیصر و واقعهٔ جنگ. اما راویان اخبار . . . ، داستان دهم واقعهٔ حارث، راویان اخبار . . . (داستان حارث پادشاه قلعهٔ او را نحج و سه پرانش که به راهزنی می پرداختند).

با مقابله ای که انجام گرفت سه داستان زیر از یکدیگر جدا بودند : داستان غزوات پیامبر ، سیرالنبی ، و این یکی. (هفده غزا)

3666 ۴۹۳۵ : نستعلیق تحریر آمیز ، محمد دایم ولد محمد یوسف قوم نیازی ، جمعه چاشت ، ۱۲۷۸ه‍.ق. آغاز یک برگ افتاده : و آن پسر که در پیش سید عالم (ص) ایستاده بود، عنان مرکب رسول الله را بگرفت و گفت. . .، عنوانها شنگرف. برای نشانی از ص ۱۴۰ : داستان دهم واقعه حارث. راویان اخبار و ناقلان آثار چنین روایت کرده اند که در عرب قلعه ای ست که او را نحج می نامند ، و پادشاه آن قلعه را حارث می گفتند. و این حارث را سه پسر بود ، روزی حارث دو پسر خود را گرفته براه زدن رفته بود ، و بر سرپل رواحل ایستاده بود ، امیر المؤمنین علی به غزا رفته بودن ، وقت آمدن با کاروان همراه شده بودن ، تا رسیدن به پل راحل ، و هر دو پسر حارث خود را بکاروان زدن و جنگ آغاز کردن . . . ، ۳۱۰ ص.

بخش بیست و ششم

دیوان شرح دیوان

دیوان آصفی قهستانی

خواجه **آصفی** بن خواجه نعمت الله **هروی** ، (م ۹۲۰ یا ۹۲۳ یا ۹۲۶ ه./ (۱۵۱٤ یا ۱۵۱۷ یا ۱۵۲۰م.).

بنگرید به : نسخه های فارسی ۳ : ۲۲۰۹ - ذریعه ۹ : ۸.

3667 ۱٤۱ ۶ : نستعلیق زیبا ، با تاریخ ۱۷ (۱۰۱۷ه.ق.؟). در مجموعه ، ش ۳ (ص ۲۷۸-۳۱۲). غزلهاست نا مرتب ، **آغاز** : بریخت درد می و محتسب ز دیر گذشت ـ رسیده بود بلایی ولی بخیر گذشت. سر آغاز نسخه ۱۲۶۵ گنجبخش (: ساز آباد خدایا دل ویرانی را) را نیز دارد. **انجام** : آصفی دوش در آن طره گرفتار شدی ـ نتوان بود در آن سلسله هم روزی چند ، جدولبندی ۳ راه.

3668 ۶۳۲۳ : نستعلیق پخته ، محمد جلیل بن شیخ فرید ، ساکن قصبهٔ بریلی ، ج ۱/۴۵ (۱۱٤۵ یا ۱۰٤۵ ه.ق.) **آغاز** : سازآباد خدایا دل ویرانی را ـ یا مده مهر بتان هیچ مسلمانی را. غزلهاست به ترتیب تهجی از الف تا یاء ، سپس رباعیها ، انجام : هر حرف جفا که خسته باشد ز قلم ـ شویند به آب عفو یاران کرم ، جدولبندی ۲ راه به شنگرف و لاژورد ، بیشتر تخلصها نانویس ، ۷٤ برگ شمار دارد.

3669 ۱۲۶۵ : نستعلیق شکسته آمیز خوش ، ۱۸ رمضان ۱۰۸۰ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۱۳۲) ، **آغاز** : ساز آباد خدایا دل ویرانی را ـ یا مده

مهر بتان هیچ مسلمانی را. غزلهاست به ترتیب تهجی، ولی جا بجا صحافی شده است. و در پایان رباعیها ست ولی این قسمت ترتیبی ندارد، انجام: در بند بلا همنفسی نیست مرا ـ فریاد که فریاد رسی نیست مرا.

3670 ٤٠٣٠ : نستعلیق پخته، سدهٔ ١١ه.ق. ش ٢ مجموعه (ص ٧٧-١٧٦) آغاز و انجام افتاده، برگها آشفته صحافی شده، ولی در اصل غزلهایی بوده که به ترتیب تهجی تنظیم شده بوده اند. آغاز موجود: نقش ابروی تو در دیدهٔ ما می گردد ـ همچو محراب که در قبله نما می گردد . . . نقطهٔ دائرهٔ خط بنانست دلم ـ آصفی گرد تو بسیار بلا می گردد. با نسخه ١٢٦٥ مقابله شد یکی بودند.

1721

دیوان آفرین

با تخلص **آفرین**، که از اهل سنت و جماعت بوده، و یادداشتی که او **آفرین لاهوری**، شاه فقیر الله (م ٤ـ١١٤٣ـ١١ه./ ١٧٣٠-١٧٣١-١٧٤م.) است.

3671 ٥٦٠٣ : نستعلیق پخته، سدهٔ ١٢ه.ق. آغاز و انجام افتاده : نخست قصیده ها با عنوانهای النعمت الاول تا النعت السابع، منقبت چهار یار و امامان شیعه، آنگه غزلها به ترتیب نهجی از الف تا یا، مخمس، ترکیب بند، ترجیع بند، آغاز افتاده : کلبانگ عیش در دف خورشید و ماه نیست ـ یک نغمهٔ ذوق سر نزد از ساز روزگار. تخلص او در پایان هر غزل آمده است : نهان در خلوت دل، میزند با آفرین ساغر ـ حیا مستی که رو از صورت دیوار می پوشد . . . جز این که بازی دل باخت آفرین چکند ـ که حسن شوخ و جنون خوش قمار ها دارد. جدولبندی ٢ راه شنگرف، ٥٤٤ ص.

3672 ٣٧٦٨ : نستعلیق پخته، جوهر آبی، سدهٔ ١٤ه.ق. آغاز: ای چون فلک بدور تو سرگشته . . . فهرست ٣٨ قصیده در ستایش پیشوایان دین و دنیا در آغاز آن آورده شده است، ١١٩ ص. اندازهٔ رحلی.

1722

دیوان ابن یمین شبرغانی

ابن یمین شبرغانی ، سرایندهٔ «مجلس افروز» (که نسخه ای از آن در همین کتابخانه هست)، همانکس که برخی از نسخه‌های دیوان وی نادرست به نام ابن یمین فریومدی در فهرستها آمده است.

مولانا آکه شبرغانی ، ابن یمین در شبرغان افغانستان میانهٔ سدهٔ دهم زاده شده ، خدمت مولانا عزیزان بلخی کسب طریقت کرده ، سپس به بخارا رفته ، خدمت مولانا خرد کاسانی رسیده ، در برگشت به شبرغان خانقاهی برپا کرده ، و در ۱۰۰۵ ه./٤-۱۵۹۷م. درگذشته است.

بنگرید به : نسخه های فارسی ٤ : ۳۱٦٤ - آریا ناس ۱۲ ش ۷ ص ۱۷-۱۸.

3673 ٤۰۵ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز ۹ بیت از غزل افتاده : تا که یوسف جدا شد از یعقوب - نیست کارش بغیر آه اسفا . . . نیست توحید تو حد ابن یمین - خود تویی از زبان او گویا. غزلهاست به ترتیب تهجی از الف تا یاء ، همان یک غزل را از ردیف «ث» دارد که در نسخهٔ ٦۲۸۵ این کتابخانه هست، و یک غزل در ردیف «ک» ، با این مطلع: فرد- ای حشر با غم تو از درون خاک - خواهم برون روم بکریبان چاک چاک ، و نیز همان ترجیع بند که در آن نسخه نشان داده شده ، و در پایان همان مستزاد ، جدولبندی ۳ راه و کمند بندی شده ، ۱۵٤ ص (ف. تسبیحی ۲ : ۱۷۷-۱۷۹. که در آنجا از ابن یمین فریومدی دانسته شده است).

3674 ٦۲۸۵ : نستعلیق پخته ، دین محمد ، رمضان ۱۲٦۷ه.ق. آغاز : ای خداوند قادر یکتا - مبدع کون و خالق اشیا . . . نیست توحید تو حد ابن یمین - خود تونی از زبان خود گویا. غزلهاست به ترتیب تهجی از الف تا یاء. یک غزل در حرف «ث» دارد ، با این مقطع : رشتهٔ اشک که با سوزن مژگان بستم - مکر ای ابن یمین چاک گریبان باعث. سپس یک ترجیع بند : مبین در صورت معنی بجز دوست - که گر صورت ، وگر معنی

همه اوست ، آنگاه یک مستزاد : گر یار کند ناز ، کشد ابن یمین را : از تندی خویش ـ آنهم چه نکو باشد ، و این هم خوش آید : آن شوخ دلا را . سپس «مجلس افروز» او ، عنوان و نشان شنگرف (ص ۲-۹۱).

3675 ۵۷۲۵ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۲-۱۳ هـ.ق. بایستی کلیات وی باشد ، چه پیش از آغاز دیوان ۳ برگ از پایان «مجلسی افروز» و ۳ برگ از آغاز «هفت مجلس» او باقی مانده است ، آغاز هفت مجلس : تا که آن چهره هویدا دارد ـ عاشقان را همه شیدا دارد. نسخه دیوان غزلهاست به ترتیب حروف تهجی از الف تا یاء که آغاز آن افتاده ، پس از پایان حرف یاء دوباره غزلهایی ست از همان ابن یمین ولی نه به ترتیب و یک مثنوی ، شمارهٔ غزلهای وی در قافیه الف ۲۵ می باشد که هیچک در میان ۱۳ غزل دیوان ابن یمین فریومدی چاپ باستانی ، دیده نشد ، **آغاز :** . . . سر به میدان بلا نباختم ای ابن یمین ـ تا بگویند همه عاشق سرباز مرا ـ گر چه بیرون می رود صبر و قرار از دست ما ـ غم نباشد ، که نرفتست آن نگار از دست ما . . . ، در آن ماده تاریخی است : «قتل عام مشهد» ۹۹۰ هـ.ق. ۲۷۷ ص.

1723

دیوان ابن یمین فریومدی

فخر الدین محمود بن یمین الدین فریومدی طغرایی ، درگذشتهٔ ۷۲۲ یا ۷۲۴ هـ/۲۲-۱۳۲۳ م .

بنگرید به : نسخه های فارسی ۳ : ۲۲۱۱- ذریعه ۹ : ۳۴.

3676 ۲۹۵۵ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۰ هـ.ق. آغاز و انجام افتاده. **آغاز :** کشتی باده کن روان از میان بحر غم ـ ابن یمین برد دمی جان بکنار ساقیا. غزلهاست بدون ترتیب قافیه. انجام : در دل ابن یمین مهر رخ چون ماه نو ـ خوشتر ست از روشنی در چشم و روح اندر بدن . . . ، جدولبندی یک راه ، ۱۴۴ ص.

36 ۱۱۶۴ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۱ ه.ق. ش ۱۲ مجموعه (ص ۳۸۷-۴۱۵). غزلهاست به ترتیب تهجی. **آغاز:** ای خداوند قادر یکتا ـ مبدع کون و خالق اشیا. **انجام:** چه غم از طعنهٔ اغیار ترا ابن یمین ـ که چو بنده به جهان یار و نگاری داری. جدولبندی ۶ راه و کمند ۳ راه و همهٔ صفحه ها زر پاشی شده.

1724

دیوان احمد (احمدی)

از سراینده ای که از خود به **احمد و احمدی** و از دربار علاء الدین یاد می
ـ. به زبان فارسی و کمی نیز به اردو.

36 ۸۰۰۱ : نستعلیق شکسته آمیز، آغاز سدهٔ ۱۴ ه.ق. غزل و دیگر اقسام شعر است بدون ترتیب حروف قافیه. **آغاز** مستزاد: سر خفی از مطلع انوار بر آمد ـ نادیده عیان شد... اینک تخلص او: **احمد** رموز عشق همه فاش کرده ای ـ رازی مگر ز سر خدا شنوده ای... احمدی در چشم ظاهر دیده است ـ بر جمال دلبران نور خدا... (اردو): دل بی تاب مت گهبرا مثال برق ای ضامن ـ علاء الدین احمد کا همین دربار کافی هی، ۱۸۸ ص. در فروردین ۱۳۵۷خ خریداری شده است.

1725

دیوان احمد (احمدی)

با دو تخلص **احمد و احمدی**. از سروده هایش پیداست که از اهل سنت و
ت بوده است، گویا احمد جامی نیست. (نسخه های فارسی ۳ : ۲۲۱۹ و
۲۲).

3(۲۸۹۶ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز و انجام افتاده، غزلهاست با دو تخلص احمد و احمدی، به ترتیب قافیه از الف تا یاء. **آغاز:** گرچه اندر ملک معنی پادشاه مطلقم ـ بر درت لیکن گدایی خوش همی آید مرا ... **احمدی** را از نظر بازی گشاده کارها ـ زان همیشه پارسایی خوش

همی آید مرا (این غزل و بیشتر غزلهای دیگر، در نسخهٔ ۸۵۰ این کتابخانه نیز هست). تخلص دیگر او: احمد از قیدت نخواهد سر کشید. خوش بود مرغ دل اندر دام تو. دارای مخمسی که ازان پیداست که ازا هل سنت و جماعت است با ترجیع «ابوبکر و فاروق و عثمان علی» و مثنوی کوتاه. انجام: مشو بیگانه چون با آشنایی ـ خدایی باش در راه خدایی، ۲۱۴ ص.

3680 ۴۵۱۵: نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. آغاز و انجام افتاده، غزل و ترجیع است و نظم الفبایی ندارد. آغاز: هر چه می بینی جمال و دوستی ست ـ آنک اندر صورت و جانت نهان ... ما ز دریاییم و دریا ز ماست ـ این سخن داند کسی کو آشناست ... انجام: در مذهب عاشقان یکرنگ ـ شیطان و محمد است هم سنگ (این عبارت در نسخهٔ ۲۸۹۶ این کتابخانه «هادی و مضل هست هم سنگ» آمده)، ۴۰ ص.

3681 ۸۵۰: نستعلیق خوش، آغاز سدهٔ ۱۳ ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۲۶۵-۵۰۱) با دو تخلص احمد و احمدی. قصیده و غزل و مثنوی ست و بیشتر غزل، نا مبوب، بدون ترتیب الفبای، آغاز: ای جمالت تا بشی در انس و جان انداخته ـ پر تو روی تو نوری در جهان انداخته ... ای که در هر لحظه داری نظر بر دوستان ـ یک نظر بر روی احمد زان میان انداخته، انجام: کنون احمد زبان در کش ز گفتار ـ مکن هر لحظه بس کشف اسرار ـ نشاید فاش کردن راز پنهان ـ که رخصت نیست ما را پیشتر از آن.

3682 ۴۰۲۹: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۳ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۳-۳۵). با دو تخلص احمد و احمدی. غزلهایی ست عرفانی، نا مرتب. **آغاز:** آن خداوندی که پیدا جمله اوست ـ بر لباس ما هویدا جمله اوست ... **احمد** از سودای او شو سودمند ـ زانکه اندر سود و سودا جمله اوست. **انجام:** **احمد** به همه وصف احد کسب حقیقت ـ مستی سخنش بین که همه مست زبان است.

1726

دیوان احمد جامی

شیخ الاسلام ابو نصر **احمد جامی** (۴۴۰-۱۰۴۹/۵۳۶-۱۱۴۴)، با **تخلص**

احمد ، احمدا ، احمد جام ، احمد جامی. (نسخه های فارسی ۳ : ۲۲٦۳).

3683 ۲۷۰۳ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. گزیده ای است از سروده های دیوان او. آغاز: ای صورتت به صورت و معنی نشانه - نوری مصوری تو آدم بهانه . . . احمد تو سر حق چکی فاش پیش خلق- نزدیک خلق هست سراسر فسانه. و تخلص دیگر او از ص ۷: نیست ذات احمدی جز ذات حق ـ کشف را ز حق تعالی می کنم ، ۳٤ ص.

3684 ۳۸۳٦ : نستعلیق پخته، ملا صدر الدین بن میرزا خیر الدین بن میرزا عبدالرحیم کابلی زنده فیلی (ژنده پیلی)، ۱۲٦۳ه.ق. غزلهاست به ترتیب قافیه، سپس مثنوی کوتاه و رباعی. آغاز: ای یاد تو بر دل و زبانها- افتاده چو روح بر روانها. . . از عشق سخن بگوی احمد- کانجا همه لال شد زبانها. و جای دیگر : احمد جامی گذر کن یکشبی از کوی دوست ـ تا غبار خاک پایت از گهر تعیین کنند. و جای دیگر : احمد جامی ز انفاس تو گوید سخنی - همچو بلبل که نوابر سر گلزار کنند ، ۸۲ ص.

1727

دیوان اذنب

با تخلص اذنب. و بگفتهٔ آقای دکتر محمد یعقوب واحدی اذنب شبرغانی ست.

3685 ۵۸۰ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز: ز بسم الله بسته ناله بر تار فغانی را ـ بده پرواز همت بال مرغ آشیانی را - . . . ز سیر فکر معراج سخن بالا گرفت اذنب ـ بزیر بال سرعت کم بسر بر طبع روانی را. غزلهاست بدون ترتیب قافیه ، پیرامون . . ٤٤ بیت ، انجام: فغان اذنبم از بیکسی نبود جز این ـ دل خرابهٔ مارا که میشود معمور - می دهد باغ تو دل، گلهای خندان غم مخور - می شود این کلبه آخر یوسفستان غم مخور، ۲۲۰ ص (ف. تسبیحی ۲ : ۱۷۹-۱۸۰).

1728

دیوان اسیر اصفهانی

از میرزا جلال بن میرزا مؤمن **اسیر** اصفهانی **شهرستانی**، داماد شاه عباس یکم (م ۱۰٤۹ هـ/۳۹-۱٦٤۰ م.). [نسخه های فارسی ۳ : ۲۲۲۵ - ذریعه ۹ : ۷٤].

3686 ۸۰٤۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ه.ق. **آغاز** کمی افتاده : پاک بین باش که آیینهٔ دل ساخته اند - دیدهٔ یاس پریشان نظری داشته را . . . نبری نامش اگر ساغر جم گشته **اسیر** - چشم امید بدست دگران داشته را. **آغاز** ردیف (د) : بوالهوس لاف محبت زد و آزار کشید - کور دل صورت آیینه به دیوار کشید. غزلهاست به ترتیب قافیه و در پایان رباعیها ، **انجام** نیز کمی افتاده ، ٦٤۸ ص. در خرداد ۱۳۵۷خ خریداری شده است.

3687 ۸٦۵ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. **آغاز** : ای دانهٔ تسبیح خیالات دل دانا . سر حلقهٔ مستان رخت دیدهٔ بینا. دارای : قصیده (ص ۱-۱۱۹) و غزلها (ص ۱۲۰-۵۵۲) ، آغاز غزلها : ای گلشن از بهار خیال تو سینها - برگ گل از طراوت نامت سفینها ، سپس مخمس و رباعی (ص ۵۵۳-۵۷۰). **انجام** : خورشید گل گوشهٔ دستار کسی - گلشن چمن سایهٔ دیوار کسی - دلسوختهٔ گرمی بازار کسی - آیینه در خانهٔ دیدار کسی، پیرامون ۰۰ ۵٤ بیت ، ۵٦۹ ص (ف. تسبیحی ۳ : ۱۷۷-۱۷۸).

3688 ۳۵۷ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز : ای گلشن از بهار خیال تو سینه ها - برگ گل از طراوت نامت سفینه ها . . . در جلوه گاه سنگدلان شد غبار اسیر - این است پاس خاطر آیینه ها. غزلهاست به ترتیب تهجی از الف تا یا با تخلص «اسیر» : نمیدانم چه خواهد اسیر از جان هشیاری - غزلها از برای شیشه و پیمانه میگوید ، انجام افتاده : مستی سراسر سفر ناز می روی - خوش می روی و گوش بر آواز می روی . . . خضر سلامتست دلیل رهت برو - اخلاص نما ، طلبی بدل ساز میروی. پیرامون ۱۰ هزار بیت ، محشی ، ۸۷۲ ص (ف. تسبیحی ۲ : ۱۸۰-۱۸۱).

3689 ۲۳۸۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. غزلهاست به ترتیب تهجی از الف تایاء ، آغاز افتاده : . . . سر به سرامید شد آخر اسیر - عاقبت زین نخل بیحاصل ثمر دیدیم ما . . . آخرین غزل : هر دم از بزم ، چه اندیشهٔ رفتن داری - حیرت اینست که در پرده دیدن داری. . . ما اسیریم تو سرکن ره خصمی زاهد - تو که شمشیر جدل از رگ گردن داری ، ۲٤۲ ص.

1729

دیوان اسیری

با تخلص اسیری.

3690 ۸۸۸ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز: یا سیدی و یا سندی انت منیتی - والله لیس غیرک قصدی و منیتی . . .، غزلهاست به ترتیب تهجی از الف تا نون انجام: با همه مستی اسیری با ادب رو در طریق - راه عشق دوست بر هنجار می باید شدن ، سپس افزوده هایی ست با خامهٔ دیگری با همان تخلص اسیری و در قافیهٔ نون ، پیرامون ۳۰۰۰ بیت ، جدولبندی ۳ راه شنگرف و زرد ، ۲۵٦ ص (ف. تسبیحی ۳ : ۱۷۸-۱۷۹).

1730

دیوان املا

با تخلص املا . دو نسخهٔ ٤۰ و ٦٦٦ باهم مقابله شد یکی نبودند.

3691 ۳۵۳۰ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۱۰) ، بخشی از غزلهای اوست ، آغاز برابر شمارهٔ ٦٦٦ (: به بحر عشق غواصی مکن . . .).

3692 . ع : شکسته نستعلیق پخته ، اشمراد جباه نوی کی ، ۶۲ ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۲۶-۱۷۶). غزلهاست به ترتیب تهجی. آغاز : الهی دور از رنگ حوادث کن دل ما را - ز برق بی نیازی شعله ور گردان حاصل ما را. آغاز ردیف سین : سرمایه عرفان قدر دلجوی تو بس - حاصل من نبود، غلل تمنای تو بس. (ف. تسبیحی ۱ : ۴۱۲-۴۱۴).

3693 ۶۶۶ : نستعلیق شکسته ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۹۶). غزلهاست به ترتیب تهجی ولی نه کاملا. آغاز : به بحر عشق غواص سلان منشین بساحلها - ز درس عشق شاید حل شود این جمله مشکلها . . . نکو املا به دستوری که حافظ گشت با ساقی - الا یا ایها الساقی ادرکاساً و ناولها (ف. تسبیحی ۳ : ۵۱۸-۵۲۰).

1731

دیوان انوری

اوحد الدین علی بن اسحق، (محمد بن محمد بگفتهٔ عوفی)، حکیم **انوری** سرایندهٔ سدهٔ ششم ه.ق. [نسخه های فارسی ۳ : ۲۲۳۰ - ذریعه ۹ : ۱۰۹].

3694 ۴۹۸ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۰۹ه.ق. آغاز و انجام افتاده. آغاز : در بر نکهت چهره به عیوق نموده - ناهید فلک شعبدهٔ مثاث وسم را. دارای قصیده ، قطعه از آن میان هجوها و مطایبه ها ، غزل ، رباعی. با تخلص انوری : انوری هم ز تو بر تست که از بیخ درخت - عقل داند ، ستم تیز تبر ، از دسته ست. و در آن آمده : فتوحی به فرمودهٔ اعیان بخل این قصیده در نکوهش انوری گفته : انوری ای سخنانت به سخا ارزانی . . . (در جواب قصیدهٔ انوری : کارگاه ملک دوران . . .) ، عنوان و نشان شنگرف ، موریانه زده ، ۳۸۶ ص. (ف. تسبیحی ۲ : ۱۸۲-۱۸۳).

3695 ۶۰۵۲ : نستعلیق پخته ، خان شه سرهندی ، ۱۹ ذیقعدهٔ ۱۰۰۸ه.ق. آغاز : مقدری نه به آلت بود رب مطلق - کند ز شکل بخاری گنبد ازرق. دارای : قصیده ، قطعه در مدح و ذم و هجا و مطایبه ، غزل ، رباعی. عنوان و نشان شنگرف ، محشی به چند خا ه که نشان می دهد کتاب درسی بوده ، ۶۸۰ ص.

3696 ۳۸۳۸ : نستعلیق پخته، ۶ رمضان ۱۰۱۰ه.ق. آغاز: آنکه او تا در سرای آفرینش آمده است ـ شک عیسی از سرای آفرینش. . .، با دو سر لوح لاژورد و زر و رنگها در آغاز قطعه ها و رباعیها. جدولبندی ٤ راه. تنها مقطعات و رباعیهای اوست، ۹۰٤ ص.

3697 ۱٤۲۱ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز و انجام افتاده. آغاز: عنایتی بد و صلصال اصل آدم و تو ـ تو زان عنایت محضی و آدم از صلصال. دارای: قصیده، غزل، قطعه از هزل و نصایح، رباعیها، هیچ یک نظم الفبایی ندارد. رباعی: اندیشهٔ انتقام چون جزم کنیم ـ قهر همه دشمنان بیک عزم کنیم ـ با چرخ بربن اگر رزم کنیم ـ گردون به سم اسب خوارزم کنیم، عنوانها نا نویس، ۷۱٤ ص.

3698 ۵۹۶۹ : نستعلیق تحریر آمیز، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز و انجام افتاده. آغاز: بر جهان ای ز جهان جاه تو بیش ـ همت سایه ازان سان گسترد. . . انجام افتاده: ملک مشرق گر ترا شد ملک مغرب هم تر است ـ شاه توران گر تویی دارای ایران هم تویی، ۱۸٤ ص.

1732

دیوان اهلی شیرازی

محمد بن یوسف، در گذشته در هشتاد سالگی، ۹٤۲ه./۳۶-۱۵۳۶ م. وی میر علیشیر نوایی و سلطان یعقوب آق قوینلو و شاه اسماعیل صفوی را ستوده است. [نسخه های فارسی ۳ : ۲۲٤٤ ـ ذریعه ۹ : ۱۱۳].

3699 ۸۵۱ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۰ه.ق. دارای غزل به ترتیب قافیه، **آغاز: ای نور عقل کرده چراغ دماغ را ـ و ز برق عشق ساخته روشن چراغ ما. . . و قصیده ها که در آن شاه اسماعیل، میر سید شریف و میر علیشیر ستایش شده اند. ترجیع بند: ای بمعنی ملک و به صورت هم ـ شمع جمع و چراغ خلوت هم. . .، من ندیدم به از تو ساقی هیچ ـ همه عالم تویی و باقی هیچ. و رباعیها که انجام افتاده است: اهلی ز جهان چو قسمت خویش خوری. . .، گر نوش طلب کنی همه نیش خوری، با سرلوح زر و لاژورد**

در آغاز غزلها ، جدولبندی ۷ راه به زر و رنگها ، عنوانها لاژورد و زر ، برگها آشفته ، ۲۰۸ ص. (ف. تسبیحی ۳ : ۱۷۹-۱۸۰).

3700 ۱۱٦٤ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ه.ق. ش ۱۰ مجموعه (ص ۳۰۷-۳۳۰). گزیدهٔ غزلهای ست با تخلص اهلی ، به ترتیب تهجی. **آغاز:** بی تو جایی که شود خاک ، دل خاک آنجا - تا ابد ناله بر آید ز دل خاک آنجا - از سر کوی تو شبها ره صحرا گیرم - تا بنالم بمراد دل غمناک آنجا. **انجام : اهلی** این خرقه بیند از که زنار دروست - پیش از آن روز که رسوای خلایق باشی. جدولبندی ٦ راه و کمند ۳ راه و همه صفحه ها زر پاشی شده.

0

دیوان بابا فغانی : دیوان فغانی

1733

دیوان بدر چاچی

بدر الدین ، از روزگار تغلق شاه هندی (۷۲۵-۷۵۲ه.ق.). از مردم شهر چاچ ترکستان بوده که در شهر دهلی می زیسته است. [نسخه های فارسی ۳ : ۲۲٤۷ - ذریعه ۹ : ۱۲۸].

3701 ۷۲۵۲ : نستعلیق خوش ، جوهر ، ۱۵ رمضان ۱۰۸۵ه.ق. **آغاز:** حمد آن سلطان عالم را که عالم پرور است - انس او در راه ایمان انس و جان را رهبر است . . . ، در توصیف ساختمانی میگوید : بتمام کشت بتاریخ ادخلوا فیها - گشاده تر بگویم که هفتصد و چل و چار ۷٤٤ (!) (۷۳۸ ؟)

مرا که فخر زمان خواند شاه اسلام - لقب مگو بجز بلبل شکر گفتار. **انجام:** خسروم فخر زمان خواند، ولی، هست مرا - لقب آن ماه (مقصودش بدر است) که در نیمهٔ ماه است تمام. جدولبندی ۳ راه، ۱۳۱ ص.

3702 ۱۳۳۹ : نستعلیق خوش، شوال ۱۱٤۰ ه.ق. **آغاز:** حمد آن سلطان عالم را که عالم پرور است - انس او در راه ایمان انس و جانرا رهبر است. در پایان آمده : «نسخهٔ بدر چاچ» قصیده هایی ست در ستایش ازکسان، و گاهی با تخلص بدر چاچی : **بدر چاچی** گر ازین پس وصف خال و رخ کند - سر نگون بادا چو زلف و، روسیه بادا چو خال. و در آن آمده : شاه عالم **محمد تغلق** - آنکه او راست کر و کار بفر، ۱۱۸ ص.

3703 ۳۲۸٤ : نستعلیق خوش، محمد جامی ولد میان اله الحسین، ۱۰ ج ۲/۱۳ محمد شاه غازی (۱۱٤٤؟ ه.ق.). قصیده هاست. آغاز افتاده: بحر سخاوت ترا قلهٔ قبهٔ حباب - از سر اوج موج، این هفت محیط برتر است...، واژها در کنار سطرها گزارش شده اند، ۱۲۳ ص.

3704 ۷۷۵٦ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۳ ه.ق. **آغاز:** حمد آن سلطان عالم را که عالم پرور است...، انجام افتاده، محشی، موریانه زده، ٦۰ ص.

1734

دیوان برهمن

چندر بهان منشی، **برهمن لاهوری** (م ۱۰۷۳ ه./۱٦٦۲م.). [نسخه های فارسی ۳ : ۲۲٤۹].

3705 ۳۵٤۸ : نستعلیق پخته، شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز و انجام افتاده. **آغاز:** مرا به سر گلستان بهار شد باعث - بباره توبهٔ ما استوار شد باعث...، نمی شدم بسوی دیر هرگز از سر شوق - مرا **برهمن**، زنار شد باعث. غزلهاست به ترتیب تهجی از حرف «ث» تا «م» و سپس «الف» تا «ث». باید در صحاف چنین شده باشد، آغاز ردیف الف افتاده : همیشه

زلف ترا اضطراب در کار است ـ چگونه جمع کنم خاطر پریشان را ،
۱۰۰ ص.

1735

دیوان بهلول

هر سه نسخهٔ زیر از یک سراینده است با تخلص بهلول.

شاید : جالندهری ، م۱۱۷۰ھ/۷-۱۷۵۶م.

3706 ۲۰۹ ج : نستعلیق شکسته آمیز خوانا ، ع ۱۲۶۷/۱ھ.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۸۸-۲۸۵). آغاز و انجام برابر نسخهٔ ۵۰٫ همین کتابخانه. و شمارهٔ بیتها نیز در همان حدود ۱۰۰۰ است.

3707 ۸۵۰ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۳ھ.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۹۷-۲۶۳). غزلیات است در پیرامون ۲۱۰۰ بیت با تخلص بهلول ، آغاز : شبنمی از بحر عشق دوست گل شد خاک ما ـ مخزن اسرار شد خاک‌گل نمناک ما . . . ، جرم اگر بسیار شد بهلول بخشنده است او ـ چون شفیع ماست آخر سید لولاک ما. انجام : صفا کن دل ز چرک شرک بهلول ـ که تا در دل جمال دوست بینی. با یک سر لوح زرین ، جدولبندی و کمند ۸ خطی ، عنوان و نشان شنگرف.

3708 ۴۱۴۴ : نستعلیق خام ، سدهٔ ۱۳ھ.ق. غزلهاست به ترتیب قافیه از الف تا نون ، آغاز و انجام افتاده : ایدل غنیمت شمر ایندم حیات را ـ زیرا که بر حیات نوشتن ممات را . . . بهلول دل مبند بسرا ینستی جهان ! یاد آوری ز جمعهٔ تجلی صفات را ؟ آخرین تخلص : جان دل محبان شد دست از غم عشق ـ از درد عشق بهلول دل را مدار محزون ، ۱۱۹ ص.

1736

دیوان بیدل لاهوری

میرزا عبدالقادر بن عبدالخالق (۱۰۵۴/۱۶۴۴-۱۱۳۳/۱۷۲۰). [نسخه

های فارسی ۳ : ۲۲۵٤ - ذریعه ۹ : ۱۶۲].

3709 ۱٤۹۷ : نستعلیق شکسته آمیز ، ۱۱ رمضان ۱۱۰۸ ه.ق. در بلدهٔ شاهجهان آباد ، با دیباجه ای به نثر. آغاز: حمد مبدعی که تردد انفاس اعیان کیف و کم (ص ۲-۸). آغاز غزلها : به اوج کبریا کز پهلوی عجز . . . (ص ۱۰-٦٤۰ متن و هامش) ، سپس رباعیها. آغاز: حمد دو جهان سراسر ست سلطان را (ص ٦٤۰-٦۹۸) ، سپس قصیده ها ، آغاز: بنام آن صمد بیچگونهٔ یکتا. . . ، و این قصیده عنوان «لراقمه» را دارد ! و قصاید بعدی «له» (ص ۷۰٦-۸۲۵) ، سپس دوباره رباعیات است ، با سرلوحهای زرین ساده ، جدولبندی ۱۰ راه به زر و مشکی ، عنوانها شنگرف ، حدس زده شده است که به خامهٔ سراینده باشد ، کناره ها را موریانه زده ، با فهرستهای مفصل ، ۸۵۲ ص.

3710 ٤٥۰٦ : شکسته ، چلیپا ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز: به اوج کبریا کز پهلوی عجز . . . ، گزیدهٔ غزلهای اوست ، جدولبندی ۳ راه ، فرسوده ، ۱۳۰ ص.

3711 ۷۰٦ : نستعلیق شکسته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز: به اوج کبریا کز پهلوی عجز . . . ، تنها غزلهاست به ترتیب الفبایی از الف تا لام ، انجام افتاده ، در هامش تعریف صنایع شعری و سروده هایی از دیگران آمده ، عنوان و نشان و جدولبندی یک راه شنگرف ، ۲۰۰ ص. (ف. تسبیحی ۳ : ۱۸۳-۱۸٤).

3712 ٤۹۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز: به اوج کبریا کز پهلوی عجز . . . ، غزلهاست و سپس رباعیها هر یک به ترتیب الفبایی در قافیه ، ۳۹٦ ص. (ف. تسبیحی ۲ : ۱۸۵-۱۸٦).

3713 ۳۳٦ : نستعلیق خوش شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز: به اوج کبریا کز پهلوی عجز . . . ، غزلها ست و سپس رباعیها هر یک به ترتیب الفبایی در قافیه ، با سر لوح لاژ ورد و رنگین ، جدولبندی ۳ راه و کمند بندی شده ، ٤۱۱ ص. (ف. تسبیحی ۲ : ۱۸۳-۱۸٤).

3714 ۷۳۰۳ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز: به اوج کبریا کز پهلوی عجز . . . ، غزلهاست به ترتیب قافیه از «الف» تا «ن» انجام افتاده ، جدولبندی ۳ راه به زر و مشکی ، ۷۵٤ ص.

3715 ٦٢٤٦ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲-۱۳ھ.ق. **آغاز:** به اوج کبریا کز پهلوی عجز . . . ، غزلهاست به ترتیب الفبایی از الف تا یاء ، سپس کمی از رباعیها ، ۳۳٦ ص.

3716 ۱٥۹۱ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۳-۱۲ھ.ق. آغاز به مانند شمارهٔ پیشین ، غزلهاست به ترتیب الفبایی از الف تا یاء ، سپس رباعی و مخمس ، ۲٥۱ ص .

3717 ۳۳۹۱ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲-۱۳ھ.ق. آغاز در قافیهٔ الف افتاده : ای آرزوی مهر تو سیلاب سینها - بر همزده کدورت رنگ آب کینها . . . بیدل به خاکساری خود ناز می کند - ای در غبار دل به خیالت دفینها ، غزلها ست به ترتیب تهجی ، سپس رباعیها ، جدولبندی ۲ راه شنگرف ، ۳٦٦ ص.

3718 ۱۳۹٤ : نستعلیق شکسته ، ملا عزیز محمد بن ملا محمد ، محرم ۱۲۰۸ ھ.ق. **آغاز:** به اوج کبریا کز پهلوی . . . ، غزلها ست به ترتیب قافیه و رباعی. جدولبندی ۲ راه و کمند یک راه شنگرف ، ۳۸۸ ص.

3719 ٥۷۷۹ : نستعلیق ، عبدالرسول ، در مجموعه ای با تاریخهای از ۲۳ تا ۱۲۳٥ھ.ق. از همو ، قصیده و غزل و رباعی ست در هامش «نکات» او.

3720 ۱٤٥٤ : نستعلیق پخته ، مراد حسین بن ملا یتیم حسین ، از بلدهٔ درواز ، ذیقعده ۱۲٤۲ھ.ق. **آغاز:** به اوج کبریا کز پهلوی . . . ، غزلها ست به ترتیب الفبایی از «الف» تا «ی» سپس رباعیها ، با آرایشهای رنگی، و یک مجلس آبرنگ الحاق در پایان ، جدولبندی ٦ راه ، ۱۲۳٤ ص.

3721 ۱۳۸٤ : نستعلیق شکسته ، محمد جان ، ۲۱ ج/۱۲٥٥ھ.ق. **آغاز:** به اوج کبریا کز پهلوی عجز . . . ، غزلهای اوست به ترتیب تهجی از الف تا یاء ، مخمس ، رباعی ، جدولبندی ۳ راه و کمند بندی به لاژورد ، ۳٥۷ ص.

3722 ۳۷٦۳ : نستعلیق شکسته آمیز پخته ، ملا آدینه محمد بن حافظ محمد چاه آبی بدخشی ، سه شنبه ۲۰ ع ۲/۱۲٦۳ھ.ق. **آغاز:** به اوج کبریا کز پهلوی عجز . . . ، غزلها ست به ترتیب تهجی از «الف» تا «ی» ، سپس رباعیها ، ٤۲۰ ص.

3723 ۳۳٤۷ : نستعلیق شکسته آمیز ، ۱۲۶۹هـ.ق. آغاز : به اوج کبریا کز پهلوی عجز . . . ، غزلها ست به ترتیب تهجی از «الف» تا «ی» ، سپس رباعیها ، ٤٥۰ ص.

3724 ٤۰٦۲ : نستعلیق پخته ، ۱۲۷۰هـ.ق. در یک بیاض : غزلها (ص ۱-۳٦ و ۳٤۲-۲۳٤) و ترجیع بند ما حریفان است (ص ۱۰۰-۱۷۱).

3725 ۳۷۱۱ : نستعلیق شکسته آمیز ، سید کمال بن عبدالرحمان ، ج ۱/ ۱۲۷۱هـ.ق. آغاز : به اوج کبریا کز پهلوی عجز . . . ، غزلها ست به ترتیب تهجی از «الف» تا «ی» سپس رباعیها ، ۱۳۹ ص.

3726 ٦۰۰۰ : نستعلیق شکسته آمیز ، محمد قاسم بن نار محمد بای ، ۱۱ ماه میزان ۱۲۷۸هـ.ق. **آغاز :** به اوج کبریا کز پهلوی عجز . . . ، غزلها ست به ترتیب تهجی از «الف» تا «ی» ، سپس رباعیها ، ٤٥۷ ص.

3727 ۲۱۸۸ : شکستهٔ سخت خوان، ۱۲۸۲هـ.ق. **آغاز :** به اوج کبریا. . . ، غزلهاست به ترتیب تهجی از الف تا یاء ، (ص ۱۵۸-۲٤۲) بدنبال دیوان غنی.

3728 ۵۳۸ : نستعلیق پخته شکسته آمیز ، گل محمد بن نیاز ارباب دوزابی ، در سی پر در ماه برات ، چهار شنبه ۱۲۸٤هـ.ق. **آغاز :** به اوج کبریا کز پهلوی عجز . . . ، غزلها و سپس رباعیهاست هر یک به ترتیب تهجی ، انجام : گر یافتی اسرار قدم پیش مجوی ـ ور فهمیدی ز لفظ و معنیش مگوی ـ تا طبع تو تهمت فضولی نکند ـ گلهاست در این بهار می بین و مبوی ، جدولبندی ۵ راه ، دو صفحهٔ آغاز منقش ساده ، ٤٥۰ ص.

3729 ۱۱۷۷ : نستعلیق شکسته آمیز، ملا میرزا نور بن قوزی بیگ هزاره ـ ای ، رمضان ۱۲۹٤هـ.ق. **آغاز :** به اوج کبریا کز پهلوی عجز است راه آنجا ـ سر مویی گر اینجا خم شوی بشکن کلاه آنجا. . . ، دارای : غزل به ترتیب قافیه ، و در پایان رباعی ، عنوانها نا نویس مانده ، ٥٦٤ ص.

3730 ۸۵۰ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۳هـ.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۹٤) ، گزیده ای ست از دیوان او، و گاهی یک و یا دو بیت از یک غزل او بیرون کشیده شده است ، **آغاز :** دو تا گشتم در اندیشهٔ یک سجدهٔ ساق ـ به راه دوست خاتم کرد ما را پی نگینها. . . ، با یک سر لوح زرین و جدولبندی و کمند ۸ خطی ، عنوان و نشان شنگرف.

3731 ٤۰٤ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ترکیب بندی ست در ۳۰ بند و ٤٧۰ بیت ، در منقبت و پند و اندرز ، آغاز: بنام آن صمد بیچگونه یکتا ـ که کرد کون و مکان را بحرف کن پیدا ، ۳۱ ص. (ف. تسبیحی ۲ : ۸۷-۸۸).

3732 ۳۳۳۱ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز افتاده و آبخوردگی دارد ، غزلهاست از «الف» تا «ی» سپس رباعیها ، آغاز رباعیها : بیدل نی نقص و نی کمال است اینجا ـ نه دام نه پرواز به بال است اینجا ـ نه ساز فراق نه ، صال است اینجا ـ دل آبله پای خیال است اینجا. جدولبندی ۲ راه با شنگرف ، ۲۰۸ ص.

3733 ۸۲۸ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، غزلهاست بدون ترتیب. آغاز: سادگی نگاه رنگ جز تو چه آورد بعرض ـ هم بربان ناز تست آیینه عذر خواه تو. شش مثنوی سپس هامش ، و اندزهٔ ۲۳ × ٤۰ سم ، ۲۲۸ ص (ف. تسبیحی ۳ : ۱۸٤-۱۸٦).

3734 ۲۲۳۳ : نستعلیق ناپخته ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز: به اوج کبریا کز پهلوی عجز... ، غزلهاست به ترتیب تهجی از «الف» تا «ص» و نسخه پایان یافته ، بایستی جلد یکم آن باشد ، ۱۸۵ ص.

1737

دیوان جامی

نورالدین عبدالرحمان جامی (۸۱۷-۸۹۸ه./۱٤۱٤-۱٤۹۲م.). [نسخه های فارسی ۳ : ۲۲٦٤ - ذریعه ۹ : ۱۸۸].

3735 ۹۱۵ . نستعلیق خوش ، سدهٔ ۹ ه.ق. سه دیوان اوست ، که با دو دیباچه آغاز می شود. آغاز: این سه دیوان است بلکه سه روضهٔ جنان از تصانیف . . . ، آغاز دومین : بسمله. هست صلای سر خوان کریم . . . پاکا پروردگاری که زبان سخن (ص ۲-٦) ، سپس قصیده ها ؛ زان پیش کز مداد نهم خامه را مدد... ، سپس چند غزل نا مرتب ، آنگاه غزلها به ترتیب

تهجی از «الف» تا «ی» و قطعه‌ها (ص ۳-۲۵۰) ، آنگاه دیوان دوم او ، با دیباجهٔ نثری، آغاز: بسمله. املی حمد المنان الکریم . . . متکلمی که خلعت اعجاز کلام معجز طراز . . . (ص ۲۵۲-۳٤۸) ، آنگاه دیوان سوم او ، بدون دیباجه ، آغاز: بسمله. طرفه خطا ی ست ز فرس قدیم (ص ۳۵۲-٤۲۱) ، با پنج سر لوح در آغاز پنج بخش و آرایشهای دیگر ، نسخهٔ هنری، ٤۲۱ ص (ف. تسبیحی ۳ : ۱۹۰-۱۹۳).

3736 ۲۷۰۹ : نستعلیق زیبا ، سدهٔ ۱۰-۹ه.ق. آغاز افتاده : وعدهٔ غم می دهد یارو نداند ابن قدر ـ کاین نوید عیش باشد جان غم پرورده را . . . ، غزلهاست به ترتیب تهجی از الف تا یا ، جدولبندی ۷ راه به زر و مشکی ، انجام در قافیه یا افتاده ، ٤۰٤ ص.

3737 ۱۰۲۵ : نستعلیق پخته ، شنبه ۱۵ شعبان ۹۸۹ه.ق. (ص ۵۵۷) ، سه دیوان اوست. در دیباجه یکم می گوید که به تکمیل مایهٔ تا سعه سه سال بیش نمانده (۸۹۷ه.ق.) ، از من خواسته شد که دواوین خود را که عدد آن به سه رسیده در یک جلد فراهم آورم ، و من آنها را به نامهای فاتحة الشباب ، واسطة العقد ، وسومین را خاتمة الحیات در اینجا گرد آوردم. **آغاز** این دیباجه: بعد از تیمن ادای ثنای جمیلی. **آغاز:** متن این دیوان : زان پیش کز مداد نهم خامه را مدد ـ جویم مدد ز فضل توای احد . . . (ص ۲-۵۵۷) ، ۲ـ دیوان دوم ، **آغاز** دیباجه : بسم الله الرحمان الرحیم ـ املی حمداً لمنان الکریم . . . متکلمی که خلعت اعجاز کلام معجز طراز قرآن را بما . . . **آغاز** متن دیوان : درین صحیفه چو آغاز کردم املا را ـ گرفتم از همه اولا ثنای مولا را . . . (ص ۵۵٦-۸۲۳) ، ۳ـ دیوان سوم : **آغاز:** بسم الله الرحمان الرحیم ـ طرفه خطا بیست ز سفر قدیم . . . دیوان ثالث است این از گفته های . . . آغاز تسوید این بیاض و ترشیح این ریاض درشهور سنهٔ ست وتسعین وثمانمایه (۸۹٦ه.ق.) اتفاق افتاد . . . (ص ۸۲۸-۹۸۳). جدولبندی ۲ راه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۹۹۰ ص.

3738 ٤٤٤۳ : نستعلیق زیبای ایرانی ، سدهٔ ۱۰ه.ق. بخشی از یک مثنوی اوست آغاز و انجام افتاده. **آغاز:** ای زبان خرد از کنه تو بند ، . . . حکایت : سعدی آن بلبل شیراز چمن ـ در گلستان سخن دستان زن ، مجدول به زر و رنگها ، ٤۰ ص.

3739 ۵۰۰۴ : نستعلیق ریز خوش ، محمود ، سدهٔ ۱۰ ه.ق. دو دیوان اوست. دیوان دوم و سوم ، و با دیباچهٔ نثری آغاز می شود : بسمله. امل حمداً لمنان الکریم . . . ، متکلمی که خلعت اعجاز کلام معجز طراز . . . ، سپس قصیده و قطعه و مثنویها و غزلها به ترتیب تهجی از «الف» تا «ی» ، و رباعیها ، آنکه دیوان سوم او با دیباچهٔ نثری که تاریخ گرد آوری آن ۸۹۶ ه.ق. یاد شده. آغاز : بسمله. طرفه خطابی ست ز سفر قدیم . . . دیوان ثالث است این از گفته های جامی ، باشد بر اهل بینش . . . ، سپس قطعه و قصیده و غزل و رباعی با سه سرلوح زرین، جدولبندی ۶ راه ، میانه و انجام افتاده ، ۵۱۲ ص.

3740 ۱۷۱ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۰ ه.ق. با دیباچه ای به نثر. آغاز : بسمله ـ هست صلای سرخوان حکیم. . پاکا پروردگاری که زبان (ص ۲-۱۱)، سپس قصیده ها : زان پیش کز بداد نهم خامه را مدد . . . ، سپس غزل ، قطعه و رباعی ، سر لوح زرین ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی به زر و مشکی ، ۳۴۴ ص. (ف. تسبیحی ۲ : ۱۸۷-۱۸۸).

3741 ۸۰۴ : نستعلیق‌خوش، سدهٔ ۱۰ ه.ق. با دیباجه ای به نثر، درآن آمده: در ۸۸۴ ه.ق. سروده های میان سالهای ۶۰-۷۰ خود را گرد آورده ام. آغاز : بسمله. امل حمداً لمنان الکریم . . . متکلمی که خلعت اعجاز کلام معجز . . . (ص ۲-۳) ، سپس قصیده ها : در این صحیفه چو آغاز کردم املا را . . . ، سپس غزل ، قطعه ، رباعی ، با سرلوح زرین ، جدولبندی ۶ راه به زر و رنگها ، ۵۰۵ ص. (ف تسبیحی ۳ : ۱۸۸-۱۹۰).

3742 ۱۱۷۰ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۰-۱۱ ه.ق. آغاز : بسمله. اعظم اسما علیم حکیم ـ محرمان حرم انس را ـ تازه حدیثی ست ز عهد قدیم . . . پس از چند غزل نامرتب غزلهاست به ترتیب قافیه از «الف» تا «ه» ، جدولبندی ۴ راه به زر و مشکی ، کنارهٔ ص ۳۵-۹۷ غزلهایی ست از همو که بعد ها در سدهٔ ۱۱ ه.ق. نوشته شده است ، انجام افتاده : در نظر مردم خود بین منه ، ۴۶۰ ص.

3743 ۱۱۶۴ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. ش ۵ مجموعه (ص ۱۸۵-۱۹۶) ، گزیده ای ست. آغاز : گر بنمایی جمال خود یارا ـ ز خون دیده کنم لعل رنگ بطحا را . . . حریم میکده جامی مقام پاکان است ـ ز داغ زرق بشوی خرقه و مصلا را. جدولبندی ۲ راه و کمند ۳ راه ، زر پاشی شده.

3744 ۳۴۰۹ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ه‌.ق. با دیباجهٔ نثری که بعلت چسبیدگی آغاز آن خوانده نشد ، سپس قطعه و مثنوی (ص ۲-۵۴) ، آنگاه رباعیها. آغاز غزلها : یا من بدا جمالک فی کل ما بدا . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، ۳۱۶ ص.

3745 ۲۷۱۱ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ه‌.ق. باقی ماندهٔ یک نسخه از دیوان اوست ، از غزلهای قافیهٔ (ها ـ یا) و قطعه ها و رباعیها ، جدولبندی ٤ راه ، عنوانها زر و یا شنگرف و یا لاژورد ، برگها آشفته صحافی شده ، ۱۰۸ ص.

3746 ۵٤۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه‌.ق. آغاز افتاده و دو غزل از «احمد جامی» بجای سر آغاز دیوان آورده شده است ، **آغاز:** شد چنان امسال کندر خواب جویم پار را . . . سر ببالین جدائی دید جامی را طبیب ـ گفت جز مردن علاجی نیست این بیمار را. نخست غزلهاست به ترتیب قافیه (ص ۳-۴۸۱) ، سپس رباعیها (ص ۴۸۲-۵۰۹). عنوان و نشان شنگرف ، ۵۱۰ ص (ف. تسبیحی ۲ : ۱۸۹).

3747 ٤۰۲۵ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه‌.ق. **آغاز:** بسمله. اعظم اسمای علیم حکیم...، پس از چند قطعه و مثنوی غزلها ست به ترتیب تهجی از «الف» تا «د»، سپس غزلهاست نامرتب، انجام افتاده ، با کناره سازی و جدولبندی بعدی ، ۳۹٤ ص.

3748 ٦۸۷ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۲ه‌.ق. آغاز در قافیهٔ «ت» و انجام در «ی» افتاده ، **آغاز:** ازان درج گوهر تکلم خوشست ـ و زان غنچه تر ، تبسم خوشست . . . مکن با رخش **جامی** از ناله بس ـ که بر گل ز بلبل ترنم خوشست ، پیرامون . . . ٦۰ بیت ، ٤٤۵ ص. (ف. تسبیحی ۳ : ۱۸٦-۱۸۷).

3749 ۳۹۸۸ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه‌.ق. غزلهاست به ترتیب تهجی ، آغاز در حرف «ز» و انجام در «ی» افتاده ، ۲۰۰ ص.

3750 ٤۸۲۰ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه‌.ق. غزلهاست به ترتیب تهجی از «الف» تا «ی» سپس رباعیها. **آغاز:** بسمله. اعظم اسمای علیم حکیم. . . ، انجام در رباعیها افتاده ، ۳٤٦ ص.

3751 ۵۳۱۶ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر شمارهٔ ۶۸۲۰ این کتابخانه ، غزلهاست و میرسد به حرف «ی» و افتاده : ز سعد و نحس چه پرسی چکنم خود شنو ـ فروغ کو کب اقبال بر جبین . . . ، ۳۲۵ ص.

0

دیوان جامی : دیوان احمد جامی

1738

دیوان حافظ

از حافظ شیرازی.(م ۷۹۲ه/۸۹-۱۳۹۰م.) [نسخه های فارسی ۳ : ۲۲۷۶-ذریعه ۹ : ۲۲۲].

3752 ۸۶۶ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۰ ه.ق. آغاز و انجام نو نویس کالی پرشاد ، ۲۵۲ ف/۱۸۴۵/۱۴م/ شعبان ۱۲۶۱ ه.ق. که بدستور لاله مامک چند صاحب ، برای خاطر بابو گوبند پرشاد صاحب ، نونویس کرده است ، بخش کهن نسخه جدولبندی ۵ خطی به زر و مشکی ، متن و حاشیه سازی شده ، دارای غزل و قطعه و رباعی ست ، سپس اصطلاحات دیوان حافظ که تماماً نونویس همان پرشاد است، رویهم ۴۵۲ ص. (ف. تسبیحی ۳ : ۲۰۲).

3753 ۷۹۴ : نستعلیق زیبا ، سلطان علی (شاید مشهدی) ، سدهٔ ۱۰ ه.ق. با پنج مینیاتور از همان روزگاران ، با آرایشهای زرین ، آغاز افتاده : مرا در منزل جانان چه امن عیش چون هر دم ـ جرس فرمان می دارد که بر-بندید محملها . . . ، نسخه و مینیاتورها آسیب دیده ، پیرامون . . . ۴ بیت دارد ، ۲۷۰ ص (ف. تسبیحی ۳ : ۲۰۰-۲۰۱).

3754 ۵۹۱۰ : نستعلیق زیبا ، سدهٔ ۱۰ ه.ق. آغاز افتاده : گویی از صحبت ما نیک بتنگ آمده بود ـ بار بر بست و بگردش نرسیدیم و برفت. . . ، تنها غزلها بجای مانده ، به ترتیب از «ت» تا «ی» جدولبندی ۲ راه به زر و رنگها ، کمند لاژوردی ، در آغاز هر یک از غزلها گل و بوته به زر ، ۳۴۹ ص.

3755 ۳۹۱ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۰-۱۱ه‍.ق. دارای : غزل، ٤ ساقینامه، قطعه ، رباعی و دوبیتی و سروده های دیگر، در سرآغاز غزلها ابروی زرین، عنوان و نشان زر و لاژورد ، جدولبندی ۷ راه ، پیرامون ۵٦۰۰ بیت ، ٤۰۸ ص (ف. تسبیحی ۲ : ۱۹۵-۱۹٦).

3756 ۸٤۲ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۰-۱۱ه‍.ق. با یادداشت ۱۰۱۷ه‍.ق. آغاز : الا یا ایها. . . ، دارای : غزل به ترتیب، ساقینامه، مخمس ، رباعی ، با سر لوح و دو صفحه تمام زرین، وسر آغاز هر غزل گل و بوته، جدولبندی ۱۰ راه ، ۳٦۳ ص.

3757 ۲۲۱۳ : نستعلیق پخته ، ۱۰۰۱ه‍.ق. با دیباجهٔ نثری کسی که نامش را نیافتم، بنام سلطان بن السلطان بن السلطان ابوالفتح فریدون حسین بهادر، به سال ۹۰۷ه‍.ق. ساخته، و میگوید که نسخه های دیوان حافظ به واسطهٔ نقل بعضی از کاتبان ناقص ادراک ، بسیاری از درر آن عرصهٔ تاراج گشته، به حکم آن فریدون ثانی نسخ متعدد آنرا گرد اورده، با جمع کثیری از فضلا به تصحیح آن پرداخته ، و بسیاری از غزلهای دلفریب که به واسطهٔ کاهلی کتاب مهجور و نا مشهور مانده بود ، در سلک ربط در آورده است ، سپس : قصیده ، غزل به ترتیب ، قطعه ، مثنوی و رباعیها. آغاز دیباچه : بک ثقی ، حمداً متوالیا بمن نظم بقدرته بیان المتکلمین. آغاز غزلها : الا یا ایها. . . ، با سرلوح زرین در آغاز غزلها، جدولبندی ۳ راه، و پیش از آن شرح اصطلاحات دیوان حافظ (ص ۱-۱۳) ، ٤۱۵ ص.

3758 ۵۳۱۱ : نستعلیق پخته ، آدینه ۲۵ ع ۱/۱۰٦۳ه‍.ق. آغاز: الا یا ایها . . . ، دارای : غزل به ترتیب ، مثنوی ، قطعه و رباعی ، محشی به چند خامه که نشان می دهد که کتاب درسی بود ، ٤۲۸ ص.

3759 ۷۸۲۸ : نستعلیق خوش ، محمد عارف ، متوطن دارالسلطنه لاهور ، ۲۱ رجب ۱۰٦۷ه‍.ق. آغاز: الا یا ایها . . . ، دارای : غزل به ترتیب ، مثنوی ، قطعه ، رباعی ، با سرلوح زرین ، میان سطرهای دو صفحهٔ آغاز دندان موشی به زر ، جدولبندی ٦ راه ، اندازه جیبی ، ٤٦٤ ص.

3760 ۱۱٦٤ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ه‍.ق. در «گلچین» (ص ۱۰۵-۱۸٤) ، گزیده ای ست در پیرامون ۲۰۰ بیت ، جدولبندی به زر و همهٔ صفحه ها زر پاشی شده.

3761 ۳۴۲ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز : الا یا ایها . . . ، غزل است و ساقینامه و قصیده و ترجیع و ترکیب و رباعیها ، پیرامون ۵۸٦٤ بیت ، جدولبندی ۲ راه و کمند بندی شده ، ٤۲٦ ص (ف. تسبیحی ۲ : ۱۹۲-۱۹۳).

3762 ۱۵٤۷ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز : الا یا ایها . . . دارای : غزل ، ساقینامه ، قطعه ، رباعی ، با سه مجلس مینیاتور که روزگاری بسیار خوب بوده است ، دو صفحهٔ آغاز تمام زر و لاژورد ، سر آغاز همهٔ غزلها و قطعه و رباعیها گل و بوته به زر ، جدولبندی ۸ راه و کمند سه راه ، انجام در رباعیها افتاده ، ٤۰۸ ص.

3763 ۸۰٦۰ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، آغاز : اگر آنترک شیرازی بدست آرد دل ما را . . . ، غزلهاست به ترتیب تهجی از الف تا یا ، سپس قصیده ، مثنوی ، عنوانها شنگرف ، در مهر ماه ۱۳۵۷خ خریداری شده است ، ۳۳٦ ص.

3764 ۹۰۰ : نستعلیق خوش ریز ، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز : الا یا ایها . . . دارای : غزل ، رباعی ، ساقینامه ، مخمس ، ترجیع و ترکیب بند ، دو صفحهٔ آغاز تمام زرین ، تمام صفحه‌ها زر پاشی‌شده ، جدولبندی ۷ راه به زر و مشکی ، ٤۵۸ ص.

3765 ۱۷۹۹ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ه.ق. تنها غزلهاست ، آغاز در قافیهٔ «الف» و انجام در «ی» افتاده ، ٤۳۲ ص.

3766 ۵۷۲۳ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز و انجام و میانه افتاده ، فرسوده ، غیر قابل صفحه شماری.

3767 ۲۷۹۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز در قافیهٔ «ت» افتاده. دارای : غزل ، قطعه ، مثنوی ، رباعی (ص ۱-٤۱۸) ، سپس افزوده هایی از همان حافظ به خامهٔ تازهٔ سدهٔ ۱۳ه.ق. جدولبندی ۳ راه ، ٤۵۲ ص.

3768 ٤۳۷۲ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ه.ق. دارای : قصیده ، قطعه ، مثنوی ، مخمس ، سپس غزلها به ترتیب ، در پایان رباعی ، آغاز افتاده : . . . خورشید سلطنت ـ اکنون فراغت است ز خورشید انورم. . . ، جدولبندی ۳ راه ، ۵۵۱ ص.

3769 ٦٧٧٨ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱-۱۲ھ.ق. آغاز افتاده : دل می رود زدستم صاحبدلان خدا را ـ دردا که راز پنهان خواهد شد آشکارا . . . ، تنها غزلهاست به ترتیب قافیه ، ۲۸٤ ص.

3770 ۳۷۷۱ : نستعلیق پخته ، شنبه ظهر ۱۹ ج ۲/۳۳ جلوس والا (۱۱۰۱ ه.ق. ؟) ، با دیباچهٔ نثری. آغاز : حمد بیحد و ثنای بیعدد و سپاس . . . غزل به ترتیب است و ساقینامه ، رباعی ، ۲٦٤ ص.

3771 ۸۹۹ : نستعلیق ، روشن علی و سید محمد شاه بن غلام شاه ، سکنهٔ قصبهٔ کهرور ملتان ، یکشنبه غرهٔ شعبان ۱۱۹۸ه.ق. آغاز : الا یا ایها، دارای : غزل به ترتیب ، قصیده ، رباعی ، با سرلوح ساده ، جدولبندی ٤ راه و کمند بندی شده ، ۵۲۵ ص.

3772 ۱۳۸۱ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر شمارهٔ پیشین، محشی آنچنان که گویا کتاب درسی بوده ، عنوان و نشان شنگرف ، انجام در قافیهٔ ت از غزلها افتاده ، ۵۰ ص.

3773 ۳۰۹٤ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۲۲۲) ، غزلهاست از الف تا لام. با دیباچهٔ نثری کل اندام، آغاز : حمد بیحد و ثنای بیعدد و سپاس بیقیاس حضرت خداوندی را.

3774 ۱۹۸۲ : نستعلیق خوانا، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز و انجام افتاده. غزلهاست از الف تا دال ، ۸٦ ص. سپس سروده هایی پراکنده.

3775 ٤٨۱۹ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز افتاده : از پای فتادیم چو آمد غم هجران . . .، غزلهاست به ترتیب از «ت» تا «ی»، قطعه ورباعی، جدولبندی ۳ راه ، ۳٤۲ ص.

3776 ٤۳۲۹ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز: الا یا ایها . . .، دارای : غزلها به ترتیب ، ساقینامه ، مثنوی ، قطعه ، رباعی ، و فرد ، عنوان و نشان شنگرف ، ۳٦۱ ص.

3777 ٤۷۳۷ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز افتاده : دی وعده داد وصلم در سر شراب داشت ـ امروز تا چه گوید بازش چه در سر است. . . ، دارای غزل که آشفته صحافی شده و رباعیها که انجام افتاده ، ۲۳۲ ص.

3778 ۵۷۰۰ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز افتاده : چو با حبیب نشینی و باده پیمایی ـ بیاد آر محبان باده پیما را. غزلهاست به ترتیب از «الف» تا «م» ، انجام افتاده ، جدولبندی ۲ راه شنگرف ، ۳۳۰ ص.

3779 ۵۷۳۹ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز افتاده : . . . هر آنکس که در آید ـ از قبلهٔ ابروی تو در عین نماز است. . .، غزلهاست به ترتیب تا «ن» انجام افتاده ، جدولبندی ۷ راه و کمند بندی شده ، موریانه زده ، ۱۱۶ ص.

3780 ۵۴۴ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز : الا یا ایها . . .، غزلها نظم الفبایی ندارد ، رسم الخط قدیم دارد (پ : ب و چ : ج وگ : ک) ، انجام افتاده، پیرامون ۴۴۰۰ بیت دارد ، ۳۱۶ ص. (ف. تسبیحی ۲ : ۱۹۶-۱۹۷).

3781 ۳۴۰ : نستعلیق پخته، سدهٔ۱۲ ه.ق. آغاز (دو مصرع افتاده) که عشق آسان نمود اول ولی افتاد مشکلها. . .، غزلهاست از «الف» تا «م» آنگاه افتاده و سپس رباعیها ، ۳۰۴ ص (ف. تسبیحی ۲ : ۱۹۱-۱۹۲).

3782 ۳۹۰ : نستعلیق پخته، سدهٔ۱۲ ه.ق. آغاز : الا یا ایها. . .، دارای غزل، رباعی ، قطعه ، ترجیع بند و ساقینامه ، با یک سرلوح زرین ، جدولبندی ۷ راه ، ۴۳۳ ص (ف. تسبیحی ۲ : ۱۹۴-۱۹۵).

3783 ۷۴۸ : نستعلیق پخته سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز : الا یا ایها. . . ، برخی از غزلها عنوان ویژه ای دارند ، غزلهاست سپس قطعه و رباعی ، انجام افتاده ، ۴۵۰ ص (ف. تسبیحی ۳ : ۱۹۹).

3784 ۱۱۴۷ : نستعلیق پخته، سدهٔ۱۲ ه.ق. آغاز : الا یا ایها...، با نونویسها از سدهٔ ۱۳-۱۴ ه.ق. تنها غزلهاست ، ۲۶۴ ص.

3785 ۱۵۴۷ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. غزلهاست بدون ترتیب ، آغاز و انجام افتاده ، آغاز : نشان عهد وفا نیست در تبسم گل ـ بنال بلبل عاشق که جای فریاد است. جدولبندی ۶ راه ، ۱۲۰ ص.

3786 ۴۲۹۸ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. دارای : غزل به ترتیب ، ترکیب بند ، مثنوی ، قطعه و رباعی ، آغاز افتاده : ترک هوا و حرص بکن حافظا کنون ـ بهر وصال دوست شو از خانمان جدا ، ۲۹۴ ص.

3787 ۱۱۳۵ : نستعلیق پخته، ۲۵ محرم ۱۲۰۷ه.ق. آغاز : الا یا ایها . . . ،
غزلهاست به ترتیب ، ترکیب بند ، قصیده ، مخمس ، رباعی ، قطعه و نیز
رباعی ، جدولبندی ۲ راه به شنگرف ، ٤١٤ ص.

3788 ٤٢٦٣ : نستعلیق شکسته آمیز ، اسد الله بن شیخ عزیز ، ۲۵ ع ۱/
۱۲۱۲ه.ق. آغاز : الا یا ایها . . .، دارای غزل نا مرتب به تهجی، مخمس،
رباعی ، ۲۸٤ ص.

3789 ۵۸۹۱ : نستعلیق پخته، عنایت الله ، چهار شنبه سلخ ج ۱۲۱۷/۱ه.ق.
آغاز افتاده: از نثارمژه چون زلف تو در درگریم.قاصدی کو که سلامی برساند
برما ، غزلهاست به ترتیب و قطعه ، رباعی ، جدولبندی ۳ راه ، ۲۲۷ ص.

3790 ۷٤۱ : نستعلیق خوش ، ملا گل بابا ، بدستور همنام امام رضا ، ۷
محرم ۱۲۱۷ه.ق. آغاز : آن گلبن باغ وفا ، آن سرو بستان صفا ـ خورشید
اوج ارتضا ، یعنی علی مرتضا، قصیده هاست، سپس غزلها به ترتیب تهجی،
رباعی ، قطعه ترکیب بند و مثنوی ، با سرلوح در آغاز قصیده و دو صفحه
تمام زرین در آغاز غزلها ، همهٔ صفحه ها گل و بوته به زر ، نسخهٔ هنری ،
٦۲٦ ص (ف. تسبیحی ۳ : ۱۹۷-۱۹۸).

3791 ٤٦٩٤ : نستعلیق پخته، ٤۱ شوال ۱۲۲۳ه.ق. آغاز: الا یا ایها. . .
دارای : غزل به ترتیب ، قصیده ، مثنوی ، مخمس ، قطعه ، رباعی، عنوانها
و تخلصها شنگرف ، ۲۰٦ ص.

3792 ۷۱۱٦ : نستعلیق ، غرهٔ ع ۱۲۲٦/۲ه.ق. آغاز افتاده : لطف باشد
گر بنوشی از کدا هاروت را . . . ، غزلهاست به ترتیب، سپس ترجیع بند،
مثنوی ، قطعه و رباعی ، ٤٠٤ ص.

3793 ۱۲۸۰ : نستعلیق خوش ، ۲۲ ذیحجهٔ ۱۲۲۸ه.ق. با دیباجهٔ نثری ،
آغاز : حمد بیحد و ثنای بیعدد و سپاس بیقیاس. . . ، غزلهاست به ترتیب و
مثنوی ، ساقینامه ، قطعه ، رباعی ، صفحهٔ آغاز زرین ، جدولبندی ۷ راه و
کمند بندی شده ، ۵۵۲ ص.

3794 ۳۰۷۸ : نستعلیق ، مسعود ، با تاریخ ۱۲٤٦ه.ق. به همین خامه در
مجموعه ، ش ٦ (ص ۱۱۱-۱۳۰) دیباجه و منتخبی از آن است. آغاز : حمد
بیحد و ثنای بی عدد . . .

3795 ۷۸۸۲ : نستعلیق پخته ، ملا رحیم بن ملا خان ، ۲۰ ذیحجه ۱۲٤٦ ه.ق. آغاز افتاده : ساقی به نور باده بر افروز جام ما - مطرب بگو که کار جهان شد بکام ما - (بیست پنج مرداد یادش بخیر). غزلهاست به ترتیب ، مثنوی ، قطعه، رباعی ، ٤۰۳ ص.

3796 ۳۹۵۱ : نستعلیق خام ، خواجه محمد حمید بن قاضی خواجه محمد جان بن خواجه احمد ، ساکن قلعهٔ خواجه محمد ظریف ، از توابع کابل ، ۲۷ ج ۲/۱۲٦۰ ه.ق. دارای : غزل به ترتیب ، قطعه ، رباعی ، آغاز در ردیف «د» افتاده : بیاد چشم تو خود را خراب خواهم ساخت ، ۲۱۲ ص.

3797 ۵۱۲۸ : نستعلیق شکستهٔ خام ، محمد شریف ولد ملا قطب الدین ، ۲۳ صفر ۱۲٦۰ ه.ق. آغاز : الا یا ایها . . . ، محشی به آنچنانکه نشان می دهد کتاب درسی بوده، غزلهاست به ترتیب سپس قصیده ، مثنوی ، رباعی ، ۳۲۸ ص.

3798 ۳۱٦۱ : نستعلیق شکسته آمیز ، محمد بن معزا ، ۱۲٦۹ ه.ق. آغاز : الا یا ایها . . . ، دارای : غزل به ترتیب ، مخمس ، ساقینامه و رباعی ، جدولبندی ۳ راه ، ۳۹٤ ص.

3799 ۱۸٦۹ : نستعلیق شکسته آمیز ، ج ۲/۱۲۷۱ ه.ق. آغاز : الا یا ایها . . . ، دارای : غزل به ترتیب سپس قطعه ، مخمس ، رباعی ، جدولبندی ۲ راه ، ٤٤۰ ص.

3800 ۲۵۱٤ : نستعلیق شکسته آمیز ، میر قادر شاه بن میر شاهنشاه ، از اولاد سید ابول شاه ، ساکن موضع زرغون ، ذیقعدهٔ ۱۲۷٤ ه.ق. آغاز : الا یا ایها . . . ، دارای : غزل به ترتیب ، مثنوی ، ترکیب ، مخمس ، ساقینامه ، قطعه و رباعی. جدولبندی ۳ راه ، ٤۵۳ ص.

3801 ۱۷۹۹ : نستعلیق پخته ، اسماعیل ، ۲۱ رمضان ۱۲۹۵ ه./سدت ۱۹۳٤ ب ، آغاز : الا یا ایها . . . ، دارای : غزل به ترتیب ، ترکیب بند ، ساقینامه ، مخمس ، قطعه ، رباعی ، ۳۷۷ ص.

3802 ۳۷۹۷ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۳ ه.ق. ش ۵ مجموعه (ص ۷۱-۱۰۲)، از قافیهٔ الف تا میانه های ت. آغاز : الا یا ایها الساقی.

3803 ۶۶۶۵ : نستعلیق خام ، علی واسدبن ! ، سدۀ ۱۳ ه.ق. آغاز : الا یا ایها . . . غزلهاست به ترتیب ، قطعه ، مثنوی و رباعی ، با حاشیه های بسیار ، اندازه رحلی.

3804 ۷۶۶۲ : نستعلیق طلبگی ، سدۀ ۱۳ ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، ۲۶۸ ص.

3805 ۵۹۷۲ : نستعلیق شکسته امیز ، سدۀ ۱۳ ه.ق. آغاز : الا یا ایها . . . تنها غزلهاست به ترتیب تا «د» ، انجام افتاده ، ۱۶۸ ص.

3806 ۳۹۷۴ : نستعلیق طلبگی ، سدۀ ۱۳ ه.ق. آغاز : الا یا ایها . . . ، تنها غزلهاست تا ردیف «دال» ، ۱۹۰ ص.

3807 ۲۸۵۴ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدۀ ۱۳ ه.ق. آغاز : الا یا ایها . . . غزلهاست به ترتیب ، مخمس ، قطعه ، مثنوی ، و بدنبال آن «مناجات حضرت موسی الرضا» به نظم ، ۴۶۸ ص.

3808 ۵۷۲۱ : نستعلیق خوش ، سدۀ ۱۳ ه.ق. آغاز افتاده : ای ساق از آن می شبانه ـ در ده دو سه جام عاشقانه ، جدولبندی ۵ راه ، بزر و رنگها ، انجام نیز افتاده ، ۷۴ ص.

3809 ۶۰۲۰ : نستعلیق شکسته آمیز پخته ، سدۀ ۱۳ ه.ق. آغاز افتاده : بخت خواب آلود ما بیدار خواهد شد دیگر ـ زانکه زد بر دیده آب از روی رخشان ما ، غزلهاست به ترتیب تا «ی» ، انجام نیز افتاده ، ۲۶۴ ص.

3810 ۵۹۲۲ : نستعلیق خوش ، ابو تراب بن نصر الله حسنی اصفهانی ، ۱۵ ذیقعدۀ ۱۳۱۴ ه.ق. آغاز : الا یا ایها . . . ، دارای : غزل به ترتیب و رباعیها ، ۲۹۶ ص.

3811 ۳۶۸۷ : نستعلیق ، جلال الدین ، ۱۲ رمضان ۱۳۱۵ ه.ق. **آغاز :** الا یا ایها . . . ، دارای : غزل به ترتیب ، مثنوی ، قطعه و رباعی ، جدولبندی ۲ راه ، ۳۷۵ ص.

1739

بحر الفراسه : شرح دیوان حافظ

از خویشکی چشتی قصوری : عبدالله ، از سدۀ یازدهم شبه قاره ، متخلص به

عبیدی، گزارش غزلهای حافظ است به نام شاهجهان پادشاه (۱۰۳۷-۱۰۶۸ ه.ق.). در دیباجه میگوید کثیری از اوقات بتدریس آن مشغول بوده ام، و اینکه برخی از اشعار در ظاهر با قانون شرع مخالف به نظر آیند.

آغاز: سپاس عظمت اساس واحدی را رسد که.۰

بنگرید به: نسخه های فارسی ۳: ۱۰۶۱- احوال و آثار خویشگی قصوری، پرفسور محمد اقبال مجددی، لاهور ۱۹۷۲م.

3812 ۲۹۸: نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲ه.ق. **آغاز:** نظمی که بود تصرف آمیز... چون فقیر به حسب ارادت صمیمی کتب این فن را دید...، انجام افتاده، ۷۴۸ ص (ف. تسبیحی ۱: ۲۵۸-۲۶۱). ن

3813 ۴۷۵: نستعلیق، فرید ملا محمد یوسف خان بخارایی، شعبان ۱۲۶۶ ه.ق. آغاز برابر نمونه، ۶۶۸ ص. (ف. تسبیحی ۲: ۴۱-۴۳).

1740

مرج البحرین: شرح دیوان حافظ

از **ختمی لاهوری**، سیف الدین ابو الحسن عبدالرحمان بن سلیمان، نگاشتهٔ ۱۱۲۶ه./۱۷۱۴م. گزارش غزلها و قطعه‌های دیوان است. و پیش از آغاز شرح دیباجهٔ بلندی ست و عنوانهای «صحبت اول، صحبت دوم، مطلع اول، مطلع دوم» و سروده هایی با تخلص ختمی و ختمیا دارد.

بنگرید به: نسخه های فارسی ۵: ۳۴۶۳ و ۳۵۱۰.

آغاز (شرح): ابتدا می کنم سلوک عرفان و گفتگوی عارفان به اسم خدای با مسمی، تا تحصیل یابد این معما که ظرفا چنین گفته اند... الا یا ایها الساق... دانا و آگاه باش ای رعنا که الاحرف تنبیه است و یا حرف ندا، ایها کلمه ای ست که معرف بلام را به واسطهٔ آن کلمه ندا کنند و اقبالش بسوی خود.

3814 ۲۳۱۵: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز در دیباجه افتاده: چه قطبیت بود در جنب قدرش...، آغاز شرح برابر نمونه، سر بندها و نشانه ها شنگرف، متن زیر خط شنگرف، انجام افتاده، ۳۷۰ ص.

3815 ۴۴۵۲ : نستعلیق خام ، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. آغاز افتاده : بجاه و جلال او نگاهی نکنند . . . زلف معروف و اینجا کنایة از جذبهٔ لطف الهی ست . . . ، در ص ۱۲ نسخه آمده : راقم حروف و شارح دیوان سیف الدین ابوالحسن عبدالرحمن گوید وازهادی لاریب هدایت جوید ، غزل : (و تخلص او درین غزل چنین است) ختمی ازین شعر تر کز تو بر آورد سر - میدهم دمبدم طیبت مشکی ختن . . . ، انجام نیز افتاده ، ۱۷۵ ص.

1741

طومار معانی : شرح دیوان حافظ

شرح از **زین العابدین** ، از مردم **ابراهیم آباد**. نخست دیباجه را شرح کرده و سپس از الا یا ایها الساقی آغاز می کند. با تاویلات بغرض عرفانی.

آغاز : بعد از حمد و ثنای ذات مطلق که از ادراک فهم بشر در بحر صفات خویش . . . ذرهٔ بیمقدار زین العابدین . . . مولد عنصر وجودش و منشأ گوهر شهودش ابراهیم آباد.

3816 ۱۱۷۵ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۷۲)، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۲ خطی. انجام افتاده.

1742

شرح دیوان حافظ

از ناشناس. در دیباجه زندگینامه‌ی حافظ را گزارش کرده است ، و زیر «بیان اصطلاحات» میگوید : به طوالت در «فواید الاسرار» نموده ایم. و در شرح همان غزل او گوید : در «مرج البحرین» گفته . . . (این کتاب در ۱۱۲۶ ه.ق. نگاشته شده است). و جایی دیگر (ص ۲۸) گوید : نا بینا را در اصطلاح پنجاب بصیرا گویند.

شاید از بهلول جالندهری (م ۱۱۷۰ ه/۱۷۵۶-۷ م.) باشد که وی

«شرح دیوان حافظ» و «فواید الاسرار» دارد (تذکرهٔ علمای هند، رحمان علی: ۱۳٤).

آغاز (شرح): الا یا ایها الساقی . . . الا حرف تنبیه و یا حرف نداست، ساقی نوشاننده، که کنایت از مرشد ست، به این مناسبت که ساقی پیالهٔ شراب می دهد و مرشد می محبت می بخشد.

3817 ٦۲۱۹ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز در دیباجه افتاده و آغاز شرح برابر نمونه، از ص ۲۸ ببعد به خامه و شیوهٔ دیگری ست، نشانه ها شنگرف، ۱٤۰ ص.

1743

شرح دیوان حافظ

از ناشناس.

آغاز (شرح): قوله. الا یا ایها الساقی ادرکاساً و ناولها. الخ. منقولست که این مصرع از لبید شاعر مشهور و به فصاحت و بلاغت معروف، و لذا قال النبی (ص) فی حقه اصدق اقوال قالتها العرب قول لبید، و ناظم قدس سره آنرا تضمین نموده، و قیل این مصرع از یزید بن معاویه است که به فصاحت مشهور عرب است . . . فرمود لقمهٔ خوبی دیدم از دهن سگ ربودم.

3818 ٤۱۰۸ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه، نشانه ها شنگرف، انجام افتاده، ٥٦۳ ص. اندازهٔ رحلی.

1744

شرح دیوان حافظ

دو نسخهٔ ناشناخته.

3819 ۲٥٦۹ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۳ هـ.ق. آغاز و انجام افتاده. آغاز: چنانکه سلطان ابراهیم ادهم (رح) بیت . . . ، اوراق ، ۳۲۸ ص.

3820 ٤۸۲ : تحریر پخته ، سدهٔ ۱۳ هـ.ق. آغاز: بسمله. قوله. الا ای طوطی گویای اسرار - مبادا خالیت شکر ز منقار . . . در شرح دیوان نوشته که طوطی طایری ست معروف به نطق فصیح مشعوف و اینجا کنایت از مرشد می نماید ، که بیان حقایق . . . ، با سر بندهای «قوله» به شنگرف ، نشانه ها شنگرف ، ٤٦٥ ص (تسبیحی ۲ : ۲۷٤-۲۷٥).

0

دیوان حافظ : اصطلاحات . . .

در بخش واژه نامه ها : ۱۰۱۹ گذشت.

1745

دیوان حسن

با تخلص حسن. نسخه ها شاید یکی نباشند.

3821 ٤۱٥۹ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ هـ.ق. آغاز افتاده : حدیثی بگو تا مداری بود - بدان جانن تو خاک مرا ! حسن گفت خاک سگانت منم - بهر خس مبخش این خطاب مرا. غزلهاست به ترتیب الفبایی که جابجا صحافی شده ، سپس قطعه و رباعی. انجام افتاده : جانان بکرم یک نظری بر جانم - کز طالع خود چو چرخ سرگردانم - من هیچ ندانم بجز از غم خوردن - یکبار بگو که غم مخور من دانم. . . ، جدولبندی ٤ راه به زر ومشکی، نسخه فرسوده برخی از صفحه ها ناخوانا ، ۳۰۲ ص.

3822 ۵۱۷۶ : نستعلیق ، مارس ۱۹۳۴م. آغاز: ثنا گویم خداوندی جهان را ـ که جز او نیست خاوندی جهانرا ـ شامل نعت ها. (ص ۴۵-۵۹).
تخلص او : حسن را خاتمه بالخیر گردان ـ بحق مصطفی و چار یاران.

1746

دیوان حسن کاشی

حسن کاشانی آملی ، از سرایندگان روزگار اولجایتو خدا بنده ، سدهٔ هشتم ه.ق. زاده در آمل و در گذشته در سلطان آباد اراک ، خاکجای او در کاظمین (عراق) است . هفت بند او در ستایش حضرت علی مشهور و چاپ شده است. (نسخه های فارسی ۲ : ۲۲۹۸ و ۴ : ۳۳۱۷ - ذریعه ۹ : ۱، ۲۰۱، ۹۱۸).

3823 ۳۶۶ : شکستهٔ خوش ، سدهٔ ۱۰ه.ق. تنها «هفت بند» اوست (ص ۱۷-۲۵) ، آغاز: السلام ای سایهٔ خورشید رب العالمین ـ آسمان عز و تمکین ، آفتاب داد و دین.

1747

دیوان حسین

از سراینده ای با تخلص حسین ، در ص.ع. آمده : مرحوم میر حسین علی خان.

3824 ۴۱۸۴ : نستعلیق زیبا ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز: ز دام زلف پر چینش بود بس عقده در دلها ـ مگر آسان کند لعل لبش هرگونه مشکلها. غزلهاست به ترتیب قافیه ، انجام : دل و دینت حسینا ، چون ربوده نامسلمانی ـ سیه چشمی ، سیه ابرو ، سیه موی سیه کاری. با سرلوح زرین و دو صفحهٔ آغاز میان سطرها دندان موشی به زر ، جدولبندی ۶ راه و کمند لاژورد ، ۱۱۳ ص.

1748

دیوان حضرت علی : شرح . . .

از قاضی کمال الدین میر **حسین میبدی** (م ۹۱۱ هـ/۶-۱۵۰۵ م). در یک مقدمه در هفت «فاتحه» که به نام «فواتح سبعه» نسخه های مستقلی دارد (بنگرید به : فواتح سبعه در بخش عرفان : ۷۴۹) و آنگاه شرح دیوان.

آغاز (فواتح) : سپاس سعادت اساس وشکر عبادت لباس. . . آغاز (شرح دیوان): الناس من جهة التمثال اکفاء ـ ابو هم آدم والام حواء. مفهوم تعریف اشارتی ست به تعیین و تمیز معنی در ذهن سامع . . .

3825 ۲۵۱۷ : نسخ پخته، سدهٔ ۱۱-۱۰ هـ.ق. آغاز فواتح و شرح دیوان برابر نمونه ، عنوان و نشان و ابیات به شنگرف ، نسخهٔ پاکیزه ، محشی ، کمی موریانه زده ، ۴۳۵ بر گشهار دارد.

3826 ۵۵۵ : نسخ ثلث نما ، سدهٔ ۱۱ هـ.ق. آغاز و انجام افتاده : و شرم و عفت و ادب «ش» ای کرده سلوک در بیابان طلب . . . برای نشانی : نخستین بیت شرح شده : ادبت نفسی فما وجدت لها ـ بغیر تقوی الا له ادب، . . . و جدان یافتن از ثانی و غیر مغایر و قصر کوتاه بودن از خامس . . . سروده های متن به ترتیب تهجی ست ، بدنبال هر چند بیت به شرح لغوی و دستوری آنها می پردازد ، آنگاه ترجمه می کند. سپس بدنبال «ش» آنها را در یک رباعی به نظم فارسی در می آورد ، آنگاه «فتنخ» یا «حکایت» آورده می شود. متن زیر خط شنگرف، نشانه ها شنگرف، ۴۹۸ ص (تسبیحی ۲ : ۵۶۲-۵۶۰).

1749

دیوان حیدر هروی

ملا حیدر کلیچه پز ، که گویا درس نخوانده بوده است. در گذشتهٔ ۹۵۸ هـ/

۱۶۶۱م. [نسخه های فارسی ۳ : ۳۰۳۰ - ذریعه ۹ : ۲۷۰].

3827 ۶۱۴۱ : نستعلیق زیبا ، ۲۵ رجب سنهٔ هفده (۱۰۱۷ه.ق. ؟) ، دارالسلطنه لاهور ، ش ۱ مجموعه (ص ۲-۳۰۳). آغاز : دور از رخش گر بنگرم سوی گل و گلزارها . . . و سر آغازی که در نسخهٔ سپهسالار ۲۴۸ و ملی تهران ۱۲/۳۹۰ ف. یاد شده (یا رب یا رحیم تا روز بی ماه رخت) و نیز سر آغاز نسخهٔ رضوی (زمانه دردی غم ریخت در پیالهٔ ما) در نسخهٔ ما نیز هست. غزلهاست به ترتیب تهجی از الف تا یا و سپس رباعیها. با سرلوح و جدولبندی ۳ راه ، عنوانها شنگرف.

1750

دیوان حیرت چغتائی

از میرزا **عنایت الله** حارثی چغتایی انصاری ، متخلص به **حیرت** ، و معروف به قسور خان. از روزگار بهادر شاه یکم، که در ۱۱۱۸ه./۱۷۰۷م. به شاهی رسیده است. دیباچه و گویا زنده در ۱۱۲۶ه./۱۷۱۴ م. که نسخهٔ دیوان در آن تاریخ نوشته شده است.

گویا همان **حیرت لاهوری** یاد شده در «روز روشن : ۱۹۱» باشد. چه نمونه شعر یاد شده در آن تذکره در دیوان نسخهٔ ما باد گرگونی یافته شد.

3828 ۸۷۰ : نستعلیق خوش ، ۱۱ شوال ۱۱۲۶ه.ق. (در این تاریخ کاتب از سراینده به سلمه الله یاد می کند) با دیباچهٔ نثری از گرد آورندهٔ آن **فخر الدین احمد** ، در این دیباچه سراینده به نشانیهای بالا شناسانده شده و میگوید : اوقات عمر عزیز را در خدمت علما و فضلا و شعرا گذرانیده ، و مدتی بود که میخواسته سروده های حیرت را گرد آوری کند ، از گردش روزگار مسودات اشعار ایشان ، هنگامی که پادشاه محمد معظم بهادر شاه از شاهجهان آباد به جنگ با اعظم شاه رفتند ، در باز گشت دیوان گم شد ، و اینجانب بکوشش بسیار بعضی را بهم رسانیده در ضبط آورد ، و اشعاری که بعد از آن سروده نیز گرد آورد. دارای : قصیده ، غزل ، ترکیب و رباعی ، پیرامون ۳۵۰۰ بیت ، **آغاز دیباچه** : حمد بیحد و ثنای بیعد صانعی

را که بنی نوع انسان . . . ، آغاز قصیده ها : نخست پرتو خورشید حسن بی تغییر ـ که شد به عالم ارواح و جسم در تاثیر. آغاز غزلها : نه‌خورشید است طالع صبحدم شبنم فشان پیدا ـ که از بهر سجود او سری کرده پیدا . . . دل از برد حیرت حسن صاحب هر دم ـ که هر پیدا کند پنهان و هر پنهان کندپیدا. غزلهاست‌به‌ترتیب قافیه از الف تا یا، آنگاه رباعیات. واز رباعیهای اوست : هرگه که از توحید سخن میگویم ـ از معرفت ودید سخن میگویم ـ این حال ندارم و نه این قال من است ـ حقا که بتقلید سخن میگویم. آن شوخ که لطیفه گوی دلجویی ست ـ بس صاحب طبع و تند و نازک خویی ست ـ گفتم گفتم به وصف زلفت بسیار ـ خندید که پر گویی و پریشان گویی ست ، ۲۵۵ ص (تسبیحی ۳ : ۲۰۶-۲۰۸).

1751

دیوان خاقانی شیروانی

ابو بدیل افضل الدین از سدهٔ ششم ه‍.ق. نخست به حقایقی تخلص می کرده سپس خاقانی. گویا سراینده ای دیگری با تخلص خاقانی بوده که برخی از سروده های او بنام این شیروانی در آمده است. [نسخه های فارسی ۳ : ۲۳۰۸ - ذریعه ۹ : ۲۸۰ - مشار چ ۲ : ۲۲۹۷].

3830 ۷۳۰۲ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۰ه‍.ق. آغاز: دل من پیر تعلم است و من طفل زباندانش . . . ، دارای قصیده ، غزل ، هر یک در بخشی جداگانه ولی از نظر قافیه نا مرتب ، جدولبندی ۳ راه ، انجام افتاده ، ٦۳٦ ص.

3831 ۱۰۲۸ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۰-۱۱ه‍.ق. آغاز: این قصیده منطق الطیر . . . زد نفس سر بمهر صبح ملمع نقاب . . . ، قصیده های اوست ، با سر لوح رنگی ، جدولبندی ٥ راه به زر و رنگها ، ٥٤۸ ص.

3832 ۱۹۲٤ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ه‍.ق. آغاز: دل من پیر تعلیم است و من طفل زباندانش . . . ، دارای : قصیده و قطعه و غزل ، ترتیب الفبای در قافیه ندارد ، انجام افتاده : صد هزاران پوست از شخص بهایم بر کشند ـ تا کند یک پوست را گردون درفش کاویان . . . از هجران او ، جدولبندی ۲ راه شنگرف ، محشی ، ٦۲٤ ص.

3833 ۸٦۳ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز : افتاده : بتلخ و ترش رضا ده بخوان گیتی بر - که نیشتر خوری گر بیشتر خوری حلوا. دارای : قصیده ، غزل ، رباعی ، قطعه . ترتیب الفبایی ندارد ، ۷۱٤ ص (ف. تسبیحی ۳ : ۲۰۸-۲۰۹).

3834 ۳۵۳ : نستعلیق خوش و تحریری ٦ سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز : دل من پیر تعلیم است و من طفل زباندانش . . . ، قصاید و برخی از غزلهای اوست، بدون ترتیب در قافیه ها ، پیرامن ۱۰۲۰۰ بیت دارد ، محشی ، ۵۱٤ ص (ف. تسبیحی ۲ : ۱۹۷-۱۹۸).

3835 ٤۸۹ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز : دل من پیر تعلیم است ومن طفل زباندانش. . .، قصاید است به ترتیب تهجی از «الف» تا «ی» جز آنکه یک قصیدهٔ شینی پیش از همه آمده ، محشی ، پیرامون ۵۳۰۰ بیت دارد ، ۳۱۲ ص.

3836 ٦۵۳٤ : نستعلیق تحریر آمیز، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، آغاز : در دیدهٔ ابلق جهان تار . . . ، قصیده های اوست ، عنوانها شنگرف، با حاشیه های طلبکی ، ۲۱٦ ص.

3837 ۵۹۷۱ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز : دل من پیر تعلیم است و من طفل زباندانش - دم تسلیم سر عشر و سر زانو دبستانش. . . دارای : قصیده ، غزل ، رباعی ، ۵۸۲ ص.

3838 ۵۰٤۸ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر شمارهٔ پیشین، قصیده و غزل است ، جدولبندی ۲ راه شنگرف ، اندازهٔ رحلی ، ۳۷۰ ص.

1752

دیوان خاقانی : شرح . . .

متن همان ، شرح از **محمد** بن داود بن محمد **شادی آبادی علوی** ، بروزگار شاه ناصر الدین خلجی (۹۰٦-۹۱٦ه./۱۵۰۰-۱۵۱۰م.) از پادشاهان مالوه. شرح قصیده های دشوار اوست.

نخست بیتی و یا دو بیت را می نویسد ، سپس واژه های دشوار آنرا گزارش کرده ، آنگاه رویهم بیت را گزارش می کند. وی دیوان انوری را نیز گزارش کرده است.

آغاز : جواهر زواهر سپاس بیقیاس نثار حضرت . . . شارح قصاید شریف. . . محمد داود علوی شادی آبادی . . . آغاز (شرح) : دل من پیر تعلیمست و من طفل . . . بدانک دل من نفس ناطقه را گویند ، که روح انسانیت که شکل صوری . . .

بنگرید به : نسخه های فارسی ۵ : ۳٤٦۵ - ذریعه ۹ : ۲۸۰ و ۲۸۱ - پیشگفتار آقای عبدالرسولی بر چاپ دیوان ۱۳۱٦ خ.

3839 ۳۲٦۷ : نستعلیق ریز شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز برابر نمونه، موریانه زده ، نام شارح در دیباجه محمد داود علوی (نه ملوی) شادی آبادی یاد شده است ، متن زیر خط مشکی ، ۳۱۸ صفحه شمار دارد.

1753

دیوان خاقانی : شرح . . .

متن همان ، شرح از ناشناس. نسخه‌ها یکی نیستند.

3840 ٤۲۲۹ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز افتاده : افتاده است زیر لفظ عقل مقدر است . . . ، برای نشانی از ص ۳٤ : پس از سی سال این معنا محقق شد بخاقان ـ که سلطانی ست درویشی و درویشی ست سلطانی. وگر صف حاضر بینی درو درویش سلطان دل که خاکپای درویشی نماید ، تاج سلطانیش ، یعنی ورای سلاطین دنیا کرد . . . ، متن زیر خط شنگرف ، نشانیها «م» و «ش» شنگرف ، پیرامون ۵۰ ص.

3841 ۸۵۲ : نستعلیق خوش ریز، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز و انجام افتاده، آغاز : رومیان است و آن مدت بودن آفتاب . . . ، شرح قصاید اوست، نخست بیتی را آورده سپس اگر لازم باشد تک تک واژه ها را شرح داده ، به وزن و قافیهٔ آنها و قواعد دستوری آنها نیز می پردازد. اینک چند عنوان از آن.

و له فی العزلة و التجرید ، و له فی الفقر و القناعه ، و له فی العزله. و برای نشانی از ص ۱۰۹ : و له فی العزلة. ضمان دار سلامت شد دل من - چون دارالملک عزلت یافت مسکن. ضماندار میانجی و بد رفتار ، دارالملک شهری که تخت گاه سلاطین باشد ، عزلت گوشه گیری ، و معنی بیت آنست . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، متن زیر خط شنگرف ، ۵۳۶ ص (تسبیحی ۳ : ۲۹۰-۲۹۱).

1754

دیوان راجا

از سراینده ای با تخلص راجا، بنگرید به: نسخه‌های فارسی ۳ : ۲۳۳۰، که گویا جز این سراینده باشد. بهرحال دو نسخهٔ زیر از یک سراینده است.

3842 ۱۸۲۲ : نستعلیق شکسته آمیز ، ۵ محرم ۱۲۳۰ه.ق. ش ۸ مجموعه (ص ۱۴۵-۱۷۶) ، غزلهای بلند قصیده مانند ، بدون ترتیب الفبایی ست. آغاز : روی که من بدیدم اندر عیان نگنجد - لذت جمال آنرا اندر جهان نگنجد. . .، اندر جمال جانا راجا مدام غرق است - از فرق این مراتب اندر جهان نگنجد.

3843 ۱۶۳ : نستعلیق ناپخته ، شنبه ۲ فطر سدهٔ ۱۳ه.ق. در موضع پهراه ، آغاز: همیشه در این دار محنت بود - که دنیا کجا جای راحت بود. سروده ها نامرتب است با تخلص راجا ، عنوانهای «در فقر گوید» ، «در بیان عشق گوید» ، «در تجلی گوید» : گر تجلی دوست خواهی بر دوام - خواب غفلت بر تن خود کن حرام ، ۴۰ ص (ف. تسبیحی ۱ : ۱۹۷-۱۹۹).

1755

دیوان راسخ

با تخلص راسخ. که در فهرست آقای تسبیحی به احتمال شیخ غلام علی راسخ

عظیم آبادی پتنه ای در گذشتهٔ ۱۰۸۶ ه/۶۹-۱۸۷۰ م. دانسته شده است. و بنگرید به: فرهنگ سخنوران که در آنجا از میر محمد زمان راسخ لاهوری در گذشتهٔ ۱۱۰۷ ه/۶-۱۶۹۶ م یاد شده است.

3844 ٤۰۶ : تحریر ناپخته ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز: ای حمد تو زیب داستانها ـ دویا به صفات تو زبان ها . . . مهر و مه انجم اند راسخ ـ بر چرخ ز قدرتش نشان ها. غزلهاست به ترتیب از «الف» تا «د» رویهم پیرامون . . ۹ بیت. در غزلی گوید: پرده افکن ماه من زان روی همچون آفتاب ـ مه را پوشیده داری چند در زیر سحاب . . . این غزل تا سر زد از طبع راسخ مطربان ـ در عراق و اصفهان خوانند با چنگ و رباب. و جای دیگر: نه استوار به عهد وقول وسوگند است ـ نگار سنگدلم سخت سست پیوند است. . . رسیده گرچه بجان کار راسخ از تو هنوز ـ ز جان و دل به جمال تو آرزومند است ، ۸۷ ص (ف. تسبیحی ۲ : ۲۰۰-۲۰۱).

1756

دیوان رحمت

با تخلص رحمت [نسخه های فارسی ۳ : ۲۳۳۲].

3845 ۶۵۱ : نستعلیق شکسته و تحریری ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز: خامهٔ مشکین رقم بر خیز قامت ساز راست ـ ز آنکه فکر و ذکر و هوش من به حمد کبریاست . . . ، بیشتر مایه های مذهبی و ستایش از پیامبر و چهار یار را دارد و سست. دارای غزل، مخمس، ترجیع. آغاز ترجیع بند ٤ بندی آن: امروز می خواهم ترا ای خامهٔ مشکین رقم ـ در نعت فخر انبیا باید کنی از سر قدم (ص ۱٤۲). انجام دیوان افتاده: بنگر که یار دارد ـ همه ور گاه دارد ، ۱۶٤ ص (ف. تسبیحی ۳: ۲۰۹-۲۱۰).

1757

دیوان ریاضی

از سراینده ای با تخلص ریاضی. بنگرید به فرهنگ سخنوران: ۲٤٤ که درآنجا

از هشت تن با این تخلص یاد شده است.

3846 ۳۶۲۷ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۸). هیجده غزل است نامرتب. آغاز و انجام افتاده. **آغاز:** آشنایی میکنی بر رغم من با هر کسی - عاقبت از خود مرا بیگانه هواهی ساختن . . . **انجام:** چو ترک چشم تو زد نشتر از میان مژه - کمان بقتل **ریاضی** گرفت بر بازو.

1758

دیوان ریشی

با تخلص ریشی، با یادداشتی مبنی بر اینکه «ظاهراً از توابع افغانستان بوده است».

گروهی از صوفیان کشمیر خود را ریشی می خوانند.

3847 ۱۴۲۵ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۳-۱۴ه.ق. **آغاز:** الهی تیز گردان بی فسان تیغ زبانم را - پذیرای دل ارباب دانش کن بیانم را . . . به هنگام دل شب، از وفا **ریشی** طمع دارد - که ساز ذکر احسانش کند ورد زبانم را. غزلهاست به ترتیب از «الف» تا «م» سپس افتاده: **ریشی** شیدا صفت، در تتق روزگار - صبر کند طرفه (عزمه) گر چه بود هجر و غم. نشانی دیگر: رسید مژده که آن یار دلربا آمد - به شکر آنکه به سلامت بسوی ما آمد. . . فغان و ناله که **ریشی** به صبح می کردی - حصول کار تو دانم، از این دعا آمد، ۲۵۴ ص.

1759

دیوان سالم

از سراینده ای با تخلص **سالم**. استاد ندیم، که این ندیم سروده های استاد خود را در «جنگ» خود، در ۱۲۷۱ه/۱۸۵۴-۵م. گرد آورده است.

3848 ۴۵۹ : نستعلیق شکسته آمیز، شاگرد وی «ندیم» در «جنگ» خود، ۱۲۷۱ ه.ق. غزل و مخمس هایی ست، مخمسهایی با تضمین از عراق و سعدی و جامی و حافظ و جز آنها، برای نمونه: وقت آن شد یار آید، چونکه طوفان کرده شوق ـ داد آرامم بباد، از بسکه طغیان کرده شوق . . . سالها گر ظلم هجران یاد سازم نیست عیب ـ چون به من بیداد نامعدود، و امکان کرده شوق.

1760

دیوان سعدی

سعدی شیرازی (م. ۶۹۱ه‍/۱۲۹۲ م). [نسخه های فارسی ۳ : ۲۳۴۹].

3849 ۸۰۹ : ثلث پخته، سدهٔ ۱۰ه.ق. بازماندهٔ «کلیات» اوست، یک صفحه از بقیهٔ ملمعات او در آغاز و چند برگی از «رسایل» او در پایان مانده است. با عنوانهای «کتاب مثلثات، کتاب غزلیات بدایع، کتاب غزلیات خواتیم» عنوانها در ابرو لاژورد و زر، آغاز: حیث لا یخاف منظور جنتی ارنی ـ حکم غصه کنم در باق. جدولبندی ۳ راه، با رسم الخط کهن (پ: ب، چ: ج، گ: ک) و نشانه هایی دیگر از رسم الخط کهن، آشفتگی دارد، پیرامون ۴۰۰ بیت، ۱۷۷ ص (ف. تسبیحی ۳ : ۲۱۱-۲۱۲).

3850 ۶۴۵۲ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۰-۱۱ه.ق. در کلیات او، دارای: دیباچهٔ بیستون و قصیده ها و غزل و رباعی، جدولبندی ۴ راه، عنوانها شنگرف، ۷۶۵ ص.

3851 ۵۴۵۴ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز افتاده: تو نه مرد عشق بودی خود ازین حساب سعدی ـ که نه قوت گریز است و نه طاقت گزندت . . .، غزلهاست به ترتیب و قصیده، انجام نیز افتاده، جدولبندی شش راه، ۳۰۸ ص.

3852 ۴۰۳۳ : نستعلیق خوش ریز، در «کلیات» او نوشتهٔ ۱۲۲۰ه.ق. زرین. بنگرید به «کلیات» او در همین فهرست.

1761

دیوان سقا

حاج **بهرام بخارایی**، از بخارا به هند نزد اکبر پادشاه (۹۶۳-۱۰۱۴ه.ق.) رفته، سپس از دنیا روی گردانده، مشک آب بر دوش به مردم آب می داده و به فارسی و ترکی می سروده است. [نسخه های فارسی ۳ : ۲۳۵۴ - ذریعه ۹ : ۴۵۴].

3853 ۱۱۶۴ أ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۱ه.ق. ش ۶ مجموعه (ص ۱۹۷-۲۶۱)، تنها غزلهاست به ترتیب تهجی. آغاز : در آینهٔ روی تو دیدم هویدا - سری که نهان بود تقدس و تعالی . . . از راه کرم دست مرا گیر - در کوی تو افتاده ام از پای چو سقا. **انجام :** همان ساقی برد کز جام سقا - دما دم میدم اظهار ساقی. جدولبندی ۶ راه کمند ۳ راه. همهٔ صفحه ها زر پاشی شده.

1762

دیوان سلمان ساوجی

جمال الدین سلمان بن علاء الدین محمد (پیرامون ۷۰۹-۷۷۸ه./۱۳۱۰-۱۳۷۷م.). [نسخه های فارسی ۳ : ۲۳۵۶ - ذریعه ۹ : ۴۶۲].

3854 ۸۵۴ : نستعلیق خوش، حسن بن حسن حسینی استرآبادی معروف به سبزه مشهد، ۱۰ رجب ۸۱۵ه.ق. آغاز یک برگ افتاده و چند بیت ناخوانا، سپس : سلمان ز مدح آن نبی در باغ سینه را - همچون صدف خزانه عقد لآل را . . .، به ترتیب موضوعی : قصاید در توحید، منقبت، مدح و وصف، ترجیع، قطعه، غزل، هزل، مفردات، رباعیات، نام ممدوحین با زر در آغاز قصیده ها آمده، پیرامون یازده هزار بیت دارد، با رسم الخط کهن (پ : ب، چ : ج، گ : ک . . .) جدولبندی سه راه به زر و مشکی، ۳۸۰ ص (ف. تسبیحی ۳ : ۲۱۲-۲۱۴).

3855 ۱۱۶۴ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۱ ه.ق. ش ۸ مجموعه (ص ۲۸۱-۲۸۸)، گزیدهٔ غزلهای اوست. به ترتیب تهجی. **آغاز:** زان پیش کاتصال نبود خاک و آب را ـ عشق تو خانه ساخته بود این خراب را ... **سلمان** به خاک کوی تو تا چشم باز کرد ـ بیکبارگی ز چشم بینداخت آب را **انجام:** چون به پرسیدن **سلمان** ننهادی قدمی ـ بگذری بر سر خاکش بگذاری باری. جدولبندی ۶ راه و کمند ۳ راه و همهٔ صفحه ها زر پاشی شده.

3856 ۱۶۲۴ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۱ ه.ق. قصاید اوست، آغاز و انجام افتاده. **آغاز:** روی ننماید هلال مطلع عین الیقین ـ تا هوای ملک جان تاریک دارد گرد ظن (برابر ص ۵۸۷ چاپ صفی علیشاه، تهران). در آن آمده: قسمت چو بتقدیر قضا رنت رضا ده ـ سلمان چه توان کرد نصیب اینقدر آمد. جدولبندی ۲ راه، ۲۲۸ ص.

3857 ۵۹۲۰ : نستعلیق پخته، غرهٔ رمضان ۱۱۴۲ ه.ق. ۳ جلوس والا، **آغاز:** هر دل که در هوای هویت مجال یافت ـ عنقا همتش دو جهان بزیر بال یافت... ، قصیده و قطعه است و با ترجیع بند «من دامن آن نگار گیرم ـ و از هر دو جهان کنار گیرم» پایان می یابد، با سر لوح زر و لاژورد، جدولبندی چهار راه به زر و لاژورد، ۴۲۵ ص.

3858 ۲۸۲۰ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. **آغاز :** افتاده: نظری نیست به حال منت ای ماه چرا ـ سایه برداشت ز من سرو تو ناگاه چرا... در ازل خواند بخود حضرت تو سلمانرا ـ حاش لله که بود راندهٔ درگاه، چرا. غزلهاست به ترتیب، انجام نیز افتاده، ۱۹۲ ص.

1763

دیوان سلیم تهرانی

سلیم تهرانی، محمد قلی طرشتی، (م کشمیر ۱۰۵۷ ه./۱۶۴۷ م.). [نسخه های فارسی ۳ : ۲۲۶۰ - ذریعه ۹ : ۴۶۴].

3859 ۴۰۰۴ : نستعلیق پخته شکسته آمیز، محمد سعید، ۴ ج ۲/ ۲۴ جلوس محمد شاه غازی (۱۱۵۵ ه.ق.؟) در کلیات او. دارای : قصیده، قطعه

غزل و این یکی به ترتیب قافیه. آغاز غزلها: دلا تویی که بکار خودت گزیده خدا - برای عشق بتانت نیافریده خدا، با تخلص «سلیم» سپس رباعیها.

1764

دیوان سنایی

ابوالمجد مجدود علی بن آدم غزنوی (پیرامون ۴۶۴/۱۰۷۲-۵۲۵/۱۱۳۰-۱۱۳۱). [نسخه های فارسی ۳: ۲۳۶۱ - ذریعه ۹: ۴۷۱].

3860 ۵۲۰: نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۳ه.ق. دارای: قصیده، غزل، قطعه و مفردات. آغاز: ای در دل مشتاقان از یاد تو بستانها - بر حجت بی چون از صنع تو برهانها ... کی نام کهن گردد مجدود سنایی را - نو نو چو همی آراید در وصف تو دیوانها، پیرامون ۷۵۰۰ بیت دارد. انجام: در دیدهٔ سخای تو پوشید، مانده ام - زان پیش تو چو نور دو چشمت برهنه ام، ۴۴۴ ص. [تسبیحی ۲: ۲۰۱-۲۰۲].

1765

دیوان سنجر کاشانی

محمد هاشم بن رفیع الدین حیدر معمایی طباطبایی، زاده‌ی کاشان، پدرش در ۹۹۹ه/۱۵۹۰-۱۵۹۱م. به هند آمده، خود نیز در ۲۰ سالگی بدینجا آمده است و در ۴۴ سالگی در ۱۰۲۱ه/۱۶۱۲م. در گذشته است. [نسخه های فارسی ۳: ۲۳۶۳ - ذریعه ۹: ۴۷۲].

3861 ۱۱۶۴: نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۱ه.ق. ش ۱۳ مجموعه (ص ۴۱۵-۴۲۲). غزلهاست به ترتیب تهجی از الف تا میم. آغاز: بر دست کسی چشم ندارد مگس ما - بر خوان سایان نه نشسته مگس ما. انجام: سنجر بود آنروز که در دیدهٔ محبوب - من باشم و او باشد و بسیار نباشم. جدولبندی ۶ راه و کمند ۳ راه و همهٔ صفحه ها زر پاشی شده.

1766

دیوان سوز

در ص.ع. آمده «تصنیف فارس میدان سخنوران ، قاضی زاده شیخ محمد نبی **سوز سبزواری** ، ابوالحسن بدیوانی».

3862 ۷۵۵۲ : نستعلیق جوهری ، ۱۳۵٤ ه.ق. در ص.ع. آمده : مصنف حق طبع را بهل کرده. گویا برای چاپ آماده شده ، و عنوان «سر چشمهٔ آب حیات موسوم به شاخ نبات» ، غزلهاست به ترتیب از الف تا یاء ، تخلصها درشت ، آغاز : سپاس بیعدد با حمد بی حد حق تعالی را - که با تخلیق آدم در وجود آورد دنیا را . . . نمونه تخلص او : سوز چون خضر حیات ابدی خواهم یافت - گر خان ز آب دهان آب حیاتم دادند ، ٤٤ ص. اندازهٔ رحلی.

1767

دیوان سوزنی سمرقندی

حکیم شمس الدین محمد (مسعود) بن علی (م ۵٦۲/۱۱٦۷ یا ۵٦۹/۱۱۷٤)، که در جوانی هجوهای رکیک گفته است. [نسخه های فارسی ۳ : ۲۳٦٤ - ذریعه ۹ : ٤۷٦].

3863 ٤۰٦۸ : نستعلیق پخته ، ۱۱ه.ق. آغاز افتاده : باد بدین اتصال شاه همایون - با رعد عیش در غدو در آصال. در آن آمده : سال بر آمد مرا به پنجه و او را - پنجه فرو ریخت و ز شکار فرو ماند. قصاید و غزل و قطعه است ، در ستایش و هجو و هزل ، ترتیب قافیه ندارد. انجام در قصیده «فلک حصار جهان است، برج برج بقدر» افتاده : شکار کرد جهان را چوکبک شاهین - ز بهر دیدن پنهان و آشکار جهان ، جدولبندی ۳ راه ، ۱۷۰.

1768

دیوان سیف اسفرنگی

سیف الدین اعرج اسفرنگی خوارزمی (۱۱۸۱/۵۸۱-۱۲۶۸/۶۶۶-۱۲۶۸-۷).
[نسخه های فارسی ۳ : ۲۳۶۷ - ذریعه ۹ : ۴۸۴].

3864 ۷۶۸ : نسخ کهن شکسته نمای سمرقندی ، علی بن محمد بن محمود ، عرف علی کفش دوز ، سمرقند ، ۱۳ رمضان ۷۵۴ه‍.ق. **آغاز**: شب چو بردارد حجاب از هودج اسرار من - خفته گیرد صبح . . . (بزیر وصالی رفته) - در تاریک هر شب کاروان صبح را...، قصیده، غزل، ترجیع، قطعه، مستزاد و رباعی مت، انجام : دانم که ز ما یاد کنی چون از ما - اینجا برسی و جای خالی یابی ، با رسم الخط کهن (پ : ب ، ج : چ ، گ : ک ، که : کی . .) ، پیرامون یازده هزار بیت ، عنوان و نشان و جدولبندی برخی از از صفحه ها شنگرف ، ۴۵۴ ص (ف. تسبیحی ۳ : ۲۱۴-۲۱۷).

1769

دیوان شاپور تهرانی

شرف الدین ارجاسب بن خواجگی، خواهر زادهٔ امیدی تهرانی، نخست فریبی تخلص می‌کرده سپس شاپور، زاده در تهران، درگذشته ۱۰۲۷ یا ۳۰ یا ۱۰۴۸ه‍/ ۱۶۱۸ ، ۱۶۲۱ یا ۸-۱۶۳۹م.

3865 ۳۸۰۳ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ه‍.ق. دارای قصیده ، **آغاز** : چه مژده دارد از آن شاخ گل نسیم بهار (ص ۲-۴۶) ، غزل به ترتیب قافیه از الف تا یاء ، **آغاز**: ز خط زایل نگردد جانفزای لعل جانان را . . . نظر بر زخم من شاپور هر کس کرد میگوید - که زهر آلوده مژگان کشت خون آلوده مژگان را (ص ۴۸-۱۷۲) ، ترجیع بند «بنشینم و خویش را دهم دل بردوری و دوستی نهم دل». مثنوی «خسرو شیرین» (ص ۱۸۴-۱۹۹) ،

رباعی : بر خیز چه خفتی ای نسیم سحری ـ کاورد سپیده دم شمیم سحری (ص ۲۰۰-۲۱۹) ، ۲۱۹ ص.

1770

دیوان شانی تکلو

مولانا نفیس الدین ، ستایشگر شاه عباس یکم (۹۵۵-۱۰۳۷ھ.ق.). در گذشته ۱۰۲۳ھ/۱٦۱٤م. [نسخه های فارسی ۳ : ۲۳۷۰ - ذریعه ۹ : ٤۹٤].

3866 ۱۱٦٤ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ھ.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲۹۷-۳۰٦). گزیدهٔ غزلهای اوست به ترتیب تهجی. آغاز: به خود ره نیست در کوی تو مشتاق شیدا را ـ خم زلفت بقلاب بت می‌کشد ما را ـ انجام : غمین مباش که از دل قرار شد شانی ـ چو کارهای جهان نیست برقرار یکی. جدولبندی ٦ راه و کمند ۳ راه و همه صفحه ها زر پاشی شده.

1771

دیوان شاه داعی

شاه داعی شیرازی. (بنگرید به : رسایل شاه داعی ، بخش چند دانشی : ٤۰۳-٤۲۳).

3867 ۸٤۹ : نستعلیق خوش ، ۸۸۲ھ.ق. در «مجموعه رساله های» او ، چند دیوان جداگانه است ، (بنگرید به : مجموعه رساله های او). ارزنده با آرایشای زرین.

0

دیوان شاه نعمت الله : دیوان نعمت الله

1772

دیوان شاهی

امیر شاهی سبزواری، آق ملک بن ملک جمال الدین فیروز کوهی، در گذشته پس از هفتاد سالگی در ۸۵۷ یا ۸۵۹ هـ. ۱۴۵۳ یا ۱۴۵۵م. [نسخه های فارسی ۳ : ۲۳۷۲ - ذریعه ۹ : ۵۰۲].

3868 ۶۱۴۱ : نستعلیق زیبا، ۲۵ رجب سنهٔ هفده (۱۰۱۷هـ.ق. ؟)، در لاهور، با سرلوح زرین و جدولبندی ۶ راه به زر و رنگها، ش ۲ مجموعه (ص ۲۰۶-۲۷۸). آغاز: بیا ای از خط سبزت هزاران داغ در دلها...، و سر آغاز نسخهٔ تهران سلطنتی ۳۸۸ (۵۰۵ ف) (: ای نقش بسته نام خطت با سرشت ما) نیز در آن هست. غزلها ست به ترتیب تهجی از الف تا یا، سپس رباعیها و آنگاه چند غزل نا مرتب.

1773

دیوان شجاع

از شاه شجاع الملک افغانی درانی، متخلص به شجاع (م ۱۲۵۹هـ./۱۸۴۳م). وی فرزند شاه تیمور پسر احمد شاه ابدالی ست. [نسخه های فارسی ۳ : ۲۳۷۲].

3869 ۱۲۷۳ : نستعلیق پخته، محمد حسین پسر محمد عمر، ساکن جلال آباد ۱۷ محرم ۱۲۸۲هـ.ق. دارای : غزل، رباعی، قطعه، تک بیت، به ترتیب حروف روی، ش ۱ مجموعه (ص ۲-۴۳۴). آغاز: الهی بلبل توحید خوان گردان زبانم را ـ بلند آوازه چون مستان نما شور فغانم را... **شجاع** امیدوار لطف و احسان تو می باشد ـ چه باشد گر کنی شاد این دل ناشادمانم را. آغاز رباعیها : ای ذات ترا وصف ز حد بیرون است ـ مسکین...، جدولبندی ۳ راه. کاتب سراینده را شاه جمجاه شجاع الملک درانی یاد کرده است.

1774

دیوان شفایی اصفهانی

از حکیم شفایی اصفهانی، شرف الدین حسن (بنگرید به: کلیات او، در بخش منظومه ها). او جز مظفر شفایی اصفهانی ست. [نسخه های فارسی ۳ : ۲۳۸۱ - ذریعه ۷ : ۲٦۰ (خسمه)].

3870 ۸٤۸ : نستعلیق خوش، در «کلیات» او، نوشتهٔ ۱۰۸۷ه.ق. (ص ۲۱۱-٥٤٤ در متن سپس هامش). دارای : قصاید و ترجیعات و ترکیبات (ص۲۱۱-۲۹۰). آغاز: معلم فطرت عالی ست، طفل من زباندانش- سبق آیات عرفان گوشهٔ عرفان دبستانش ...، سپس غزلها به ترتیب قافیه از «الف» تا «ی» و رباعیها (ص ۲۹۱-٤۸۹). آغاز: ای زده بر تر از گمان خیمهٔ کبریا را - دست بتو کجا رسد، عقل شکسته پا را ... با تخلص شفایی : گرفت تحفهٔ دردی شفایی از خوبان - ز دست و تیغ تو زخمی بیادگار گرفت. آنگاه دیوان جد و هزل (ص ٤۹۰-٥٤٤). زرین. (ف. تسبیحی ۳ : ۳۹۲-۳۹٦).

1775

دیوان شوکت بخارایی

محمد اسحاق، متخلص به شوکت، در گذشتهٔ ۱۱۰۷ یا ۱۱۱۱ه.ق./ ۱٦۹٦ یا ۱۷۰۰م. [نسخه های فارسی ۳ : ۲۳۸۵ - ذریعه ۹ : ۵۵۰].

3871 ۷۵۷۲ : نستعلیق پخته، حسین بن علی الحسینی خادم الرضا (ع) ۱۱۲۳ه.ق. غزلهاست به ترتیب تهجی از الف تا یاء، سپس رباعیها. آغاز: الهی رنگ تاثیری کرامت کن فغانم را - ز موج اشک بلبل آب ده تیغ زبانم را ...، جدولبندی ٤ راه، ۱۷۳ ص.

3872 ٤۰۱٤ : نستعلیق پخته ، محمد خاکسار سمرقندی ، چهار شنبه ۲۰ ج ۲/۱۱۵۰ه.ق. بدستور خواجه‌ا محمد امین ولد خواجه محمد شریف بن خواجه محمد صادق بن خواجه قطب الدین بن حضرت ایشان خواجه اسحاق بن حضرت مخدومی. غزلهاست به ترتیب ، سپس رباعیها. آغاز : الهی رنگ تاثیری کرامت کن . . . ، جدولبندی ۷ راه به زر و مشکی ، همهٔ صفحه ها زر پاشی شده ، ٤٧٤ ص.

3873 ۱٤۰٤ : نستعلیق پخته ، رجب سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. دارای : غزل به ترتیب تهجی از الف تا یاء ، قطعه و رباعی. آغاز : الهی رنگ تاثیری کرامت کن فغانم را - ز موج اشک بلبل آب ده تیغ زبانم را. . . نهالم خورد آب از جوی طبع خویشتن شوکت - بهاری می چکد کز افسری برگ خزانم را ، جدولبندی ٦ راه به زر و رنگها ، ۲۰۷ ص.

3874 ۱۰۵۳ : نستعلیق شکسته آمیز ، آغاز سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۲٦۲-٦۱۸). غزلهاست به ترتیب الفبایی ، حرف باء را ندارد ، و بجای آن یک رباعی ست (: باز کن رخنه دل نقد خدا را در یاب). آغاز : زهی راه سخن نیست زبان درد ناکی را - . . . خدا یا رنگ تاثیری کرامت کن فغانم را - به موج اشک بلبل آبده تیغ زبانم را - انجام در حرف یاء افتاده است.

3875 ٦٦٥ : شکسته بدون نقطه ، ۱۳۲٥ه.ق. دارای : غزل ، قصیده ، قطعه ، پیرامون دو هزار بیت. آغاز : خدایا رنگ تاثیری کرامت کن فغانم را ، ۱٥۰ ص (ف. تسبیحی ۳ : ۲۱۸-۲۲۰).

1776

دیوان شیدا

شیدای اکبر آبادی ؟ [نسخه های فارسی ۳ : ۲۳۹۰].

3876 ٤۹۰۸ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ه.ق. تنها غزلهایی ست در حرف الف. آغاز : بنام خویش نامی ساز یا رب نامهٔ ما را - به حمد خویش گویا کن زبان خامهٔ مارا . . . انجام : عشرت بسینه چاکان شیدا ز غم فزاید - کز داغ سینه لاله ، اندوخت خرمی را. (ص ۱-٤٥) ، سپس فالنامه ای ست به خامهٔ دیگر (ص ٤٧-۸۰).

1777

دیوان صائب اصفهانی

محمد علی تبریزی (اصفهان ۱۰۱۶-۷۱-۱۶۰۸ - اصفهان ۱۰۸۱ یا ۱۰۷۷ﻫ.ق/۶-۱۶۶۷م.). در ۱۰۳۴ به هرات و ۱۰۳۹ به کابل و از آنجا به دکن و برهانپور رفته و در ۱۰۵۰ در تبریز بوده است. [نسخه های فارسی ۳: ۲۳۹۱- ذریعه ۹: ۵۶۹].

3877 ۱۱۳۰: بادوخامه یکی در متن با عنوان لراقمه صائب که بایستی به خامهٔ سراینده باشد، و یکی در هامش به نستعلیق زیبا از سدهٔ ۱۱ﻫ.ق. آغاز: لراقمه صایب. اگرچه نیک نیم خاک پای نیکانم ـ عجب که تشنه بمانم سفال ریحانم ـ حسرت اوقات غفلت چون زدل بیرون رود ـ داغ فرزند است فوت وقت ز دل چون رود...، و من ـ که خط صایب را نمی شناسم گمان می برم که ۱۷۳ صفحه از متن نسخه به خامهٔ سراینده است که بعداً حاشیه سازی شده و در حاشیه که کاغذ دیگری ست بقیهٔ یوان او را نوشته اند، جدولبندی ۷ راه به زر و رنگها، کمند ۳ راه به زر و مشکی، ۳۰۳ ص. اندازه بیاض رحلی.

3878 ۱۲۶۵: نستعلیق پختهٔ شکسته آمیز، در شهر پیشاور، ۱۸ رمضان ۱۰۸۰ﻫ.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۳۳-۲۶۸)، مشوش صحافی شده، آغاز وضع موجود: بارها دامن ز چنگ برون کرده ایم ـ خار نتواند گرفتن طرف دامان مرا... تا قیامت صایب از دیدار گردد بی نیاز ـ ابر گر در خواب بیند چشم گریان مرا.

3879 ۴۱۳: نستعلیق شکسته آمیز خوش، محمد شریف سبحانی (سونقانی ؟) محرم ۱۰۸۸ﻫ.ق. غزلهای اوست به ترتیب تهجی میانه افتاده، آغاز: غیر حق را میدهی ره در حریم دل چرا ـ میکشی بر صفحهٔ هستی خط باطل چرا، با سرلوح زر و لاژورد و رنگها، حاشیه کاغذ تازه، ۳۴۸ ص. (ف. تسبیحی ۲: ۲۰۴-۲۰۵).

3880 ۴۰۳۰: نستعلیق شکسته آمیز پخته، چلیپا، سدهٔ ۱۱ﻫ.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۷۶)، آغاز و میانه و انجام افتاده.

3881 ۸۰۵۳ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. آغاز: اگر نه مد بسم الله بودی تاج عنوانها . . . موریانه زده ، فرسوده.

3882 ۳۲۰٦ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۱-۱۲ ه.ق. غزلهاست به ترتیب تهجی از الف تا دال ، و درمیانه قطعه و رباعی ، آغاز و انجام افتاده. آغاز: زهی به غمزهٔ جانسوز برق مذهب ها . . . ، ۳۵٤ ص.

3883 ۳٦۹۰ : نستعلیق شکسته آمیز پخته ، سدهٔ ۱۱-۱۲ ه.ق. غزلهاست به ترتیب تهجی از الف تا یاء ، آغاز و انجام افتاده ، در متن سپس هامش جدولبندی و کمند به شنگرف ، ٤۰۹ ص.

3884 ۵۵۷۲ : نستعلیق پخته، سید قاسم ، پنجشنبه ۲۵ ج ۱/۱۱۲۱ ه.ق. غزلهاست از الف تا یاء ، سپس رباعی ، آغاز افتاده : کمال حسن کجا ، دیده بر آب کجا - شکوه بحر کجا ، خیمهٔ حباب کجا ، جدولبندی ۳ راه ، ٤۰۰ ص.

3885 ۱۰۱۹ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. غزلهاست به ترتیب تهجی ، از الف تا یاء ، آغاز و انجام فرسوده ، آغاز: ص ۱۰ : دیدهٔ قربانیان پوشش نمی گیرد بخود - چشم حیران مرا می بندی ای قاتل چرا ، ۷٤٦ ص.

3886 ۱۵۸۳ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. غزلهاست به ترتیب از الف تا ی. آغاز: اگر نه بسم الله بود تاج عنوانها - نگشتی تا قیامت نو خط خط شیرازهٔ دیوانها ، ۵٦۰ ص.

3887 ۵٤٦۳ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. غزلهاست به ترتیب از الف تا ی ، سپس رباعیها. آغاز: اگر نه بسم الله بود تاج عنوانها . . . موریانه زده ، برگهای انجام به هم چسبیده ، ٤۰۱ ص.

3888 ٦۹٦۱ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. غزلهاست به ترتیب از دال تا ی و رباعیها ، آغاز و انجام افتاده ، آغاز: خاری ست خار عشق که بی دست و پا شود - آتش اگر ز سایهٔ آن خار بگذرد . . . قطع نظر ز نعمت فردوس مشکل است - صایب چسان ز لذت دیدار بگذرد ، ٤۳۲ ص.

3889 ۳۹۷ : نستعلیق شکسته آمیز ، محمد امین خان ولد روس خان مالک موضع کوپال پور پرگنه ، در عهد شاه علی گوهر پادشاه ، ٤۰ جلوس

مطابق ۱۲۰۷ فصلی ، به مقام بلدهٔ عظیم آباد ، ش ۱ مجموعه (ص ۱ـ ۲٤۹) ، غزلهای اوست به ترتیب تهجی از الف تا یاء. **آغاز:** یا رب از عرفان مرا پیمانهٔ سر شار ده ـ چشم بینا جان آگاه و دل بیدار ده.

3890 ۳۵٤۹ : شکسته نستعلیق ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. غزلهاست به ترتیب تهجی از الف تا دال ، آغاز و انجام افتاده ، **آغاز:** بروی او سخنانی درشت خط می زنند . . . ، ۲۵۷ ص.

1778

دیوان صوفی

سراینده ای با تخلص صوفی. [نسخه های فارسی ۳ : ۲٤۰۸].

3891 ۳۵٤ : نستعلیق شکسته آمیز ، ۱۲۶۳ ه.ق. دارای غزل به ترتیب و یک مستزاد در پس حرف راء آنگاه رباعیات، مناجات. **آغاز:** به بزم بی نیازی غربت هجر است راه آنجا ـ چو شبنم آب شود تا وا رسی با مدعا آنجا. و آغاز حرف راء : ساقیا خرسی از میکده در جام بیار ـ کام جان بر من گمگشتهٔ ناکام بیار . . . **صوفی** در وصل چرا قصهٔ هجران دارد ـ فکر تحقیق بر آبینهٔ اوهام بیار. نیز : خیز ساقی خبر خوش ز لب یار بیار ـ مرهمی بر دل ریش من افکار بیار . . . **صوفی** از شام غمش تا بسحر می گفتی ـ یا کش از تیغ جفا یا خبر یار بیار ، آغاز رباعیها : دل بربن دار فنا بستی چرا ـ پرو بال این های خویش بشکستی چرا ـ منزل و ماوای پاک خویش از کف داده ای ـ درمیان جیفهٔ مردار بنشستی چرا ؟ ، جدولبند ۲ راه و کمند به شنگرف ، ۱٤٦ ص. (ف. تسبیحی ۲ : ۲۰۵-۲۰٦).

1779

دیوان طالب

محمد طالب ، زاده در آمل ، که به کاشان و سپس قندهار و هند رفته ، و در

جوانی در ۳۵ یا ۱۰۳۶ ه./۱٦۲٦-۱٦۲۷م. در گذشته است. [نسخه های فارسی ۳ : ۲٤۱۱ - ذریعه ۹ : ٦۳٦].

3892 ۱٤٦٦ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ ه.ق. غزلهاست به ترتیب از الف تا ی ، آغاز و انجام افتاده ، آغاز: آنکه زهرش نوشداروی در ماست - عقرب زلفش تار کاکل است . . . طالب آیین ترنم تازه ساخت - چون . . . و عندلیب آمل است، آغاز حرف «ز» (برای نشانی) : غنچهٔ فیضم ولی حسرت کش بویم هنوز - نافهٔ مشکم ولی در ناف آهویم هنوز . . . ، ۳۱٤ ص.

1780

دیوان ظهوری ترشیزی

نور الدین محمد ، کشته در شورش ۲۵ یا ۱۰۲٦ ه./۱٦۱٦-۱٦۱۷م. [نسخه های فارسی ۳ : ۲٤۱۹].

3893 ۳۵۸ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. غزلهای اوست به ترتیب از الف تا میم ، آغاز: آنکه خواهد داشت فردا رحمتش دیوان ما - گشته وصفش آفتاب مطلع دیوان ما . . . زهره می بازی ظهوری حرف بی همتای مزن - توده های سرزند مدی ! بر سر میدان ما. آغاز حرف سین (برای نشانی) : حال چشمم دور ز آن رخسار می پرسی مپرس - اشک غم شد حسرت دیدار می پرسی مپرس...، پیرامون ۱۰ هزار بیت دارد، ۷۰۰ ص. (ف. تسبیحی ۲ : ۲۰۷-۲۰۸).

3894 ۷٤۱۳ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، تنها مثنویهای اوست ، مثنویهای کوتاه در: تعریف قصر ، تعریف جهان ، وصف ساقی : چه گویم که ساقی چها میکند . . . تعریف می و چند ساقینامه : بیا ساقی ای دین و ایمان من . . . و دیگری: بیا ساقی ای مجلس آرای من ، جدولبندی ٦ راه ، عنوان ها شنگرف، ۲٦۲ ص.

1781

دیوان ظهیر فاریابی

ظهیر الدین ابوالفضل طاهر بن محمد ، از روزگاران اتابکان آذر بایجان که ایشان را ستایش کرده است. [نسخه های فارسی ۳ : ۱ ۲ ۲ ٤ - ذریعه ۹ : ٦٦۹- ٦٦٩ - پیشگفتار چاپ تقی بینش ، ۱۳۳۷ خ].

3895 ٦٦۹ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. با سرلوح زرین و جدولبندی ۵ راه ، ش ۱ مجموعه (ص ۲-۲٤۲). با دیباجه ای از گرد ـ آورندهٔ دیوان ، که آنرا به مجدالدوله نظام الملک تقدیم داشته است ، و چنان می نماید که بروزگار سراینده به گرد آوری پرداخته و پس از مرگ او به انجام رسانده است ، شعرها نامبوب است و ترتیب تهجی ندارد. قصیده و غزل در پیرامون . . . ۲ بیت است. آغاز دیباجه : سپاس بینهایت و آفرین بی پایان مر قادری را جل جلاله و تقدس اسمائه که دو شمع در حجرهٔ دماغ . . .، آغاز متن : چو زهره وقت صبوح ازافق بسازد جنگ ـ زمانه نیز کند مرا آهنگ. [تسبیحی ۳ : ۵۲۲-۵۲۵].

3896 ۳۷٤ : نستعلیق خوش ، جمال محمد ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. دارای : قصیده ، غزل نا مرتب ، ترجیع ، رباعی و مفردات ، آغاز : سپیده دم که شدم محرم سرای سرور ـ شنیدم آیت توبوا الی الله از لب حور ، آغاز رباعیها : گر عارضه ای روی نمودت ای شاه ـ خوش باش کز ان نیافت نقصان بتو راه ـ زین پس بودت فزونی حشمت و جاه ـ زیرا که پس از محاق بفزاید ماه ، عنوان و جدولبندی ۲ راه شنگرف ، ۱۸٤ ص.

1782

دیوان عاشق

از سراینده ای با تخلص عاشق. نه عاشق اصفهانی. (نسخه های فارسی ۳ : ۲٤۲۷). در فرهنگ سخنوران از بیش از ۲۵ تن با این تخلص یاد شده است.

3897 ۱٥۱۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. (ص ۱٤۷-۲۲۱ جنگ) ، آغاز در قافیهٔ الف افتاده و نسخه به قافیهٔ تاء پایان می یابد. **آغاز**: . . . جلوهٔ آن معنی آرا کی فراموشم شود - معنی آن جلوه پرور یاد می آید مرا . . . آخرین مقطع دیوان : چو موج آیینه عاشق طلسم آب رحیم - کجا رویم که سر چشمهٔ زلال اینجاست. با دیوان عاشق اصفهانی (چاپ آقای حسین مکی) مقابله شد آن نبود.

1783

دیوان عرفی شیرازی

جمال الدین محمد (۹٦۳-۹۹۹ه.ق/۱۵۵٦-۱۵۹۱م.). [نسخه های فارسی ۳ : ۲٤۳۷ - ذریعه ۹ : ۷۱۲].

3898 ٤۰۹٤ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۱ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۱٦۱) ، قصاید اوست. **آغاز**: ای متاع درد . . . ، با حاشیه هایی.

3899 ۳٦۱ : نستعلیق تحریر آمیز ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. دارای : قصیده ، غزل و ترجیع بند. **آغاز**: ای متاع درد در بازار جان انداخته. . . ، پیرامون ٤۵۰۰ بیت ، **انجام**: چون دست نمی دهد و صالت - دست من و دامن خیالت ، ۳٤۸ ص (تسبیحی ۲ : ۲۱۰-۲۱۱).

3900 ٤۱۷۸ : نستعلیق خوش ، محمد شریف ، بدستور میر محمد صادق ، در پشاور ، ع ۲-۱۲۰۹ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲٦-۱۳۷). قصاید اوست به ترتیب حروف تهجی. **آغاز**: و هب لها ربع تسوق امامها - سحابا شجاه حدوها من ورائه.

3901 ٤۲۳٤ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. قصیده های اوست آغاز و انجام افتاده. **آغاز**: جم مرتبه خانخانان کز اثر نطق - چون کل همکی گوش کند جذر اصم را . . . ، جدولبندی ۲ راه شنگرف، عنوانها نا نویس ، ۱٤۲ ص.

3902 ۷٦۸۷ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز : ای متاع درد در بازار جان انداخته . . . ، انجام افتاده ، ۸۰ ص.

3903 ۷۵۷۰ : نستعلیق پخته ، علی بن عثمان ، اواخر رمضان ۱۰۵٤ه.ق. غزلهاست به ترتیب تهجی از الف تا یاء سپس رباعیها. آغاز : تحفهٔ مرسم نکرد خاطر افکار ما - سایهٔ گل برنتافت گوشهٔ دستار ما . . .، آغاز رباعیها : یا رب نفسی ده که ثنا بردازم . . . ، ۱۵٦ ص.

3904 ٦٤۰ : نستعلیق خوش ، عبدالرحمان بن ابراهیم زاهد ، ۷ ع ۱-۱۰۲۵ ه.ق. ، ۱ کلیات او (ص ۳-٤٦۸). غزلها و رباعیات و قصاید اوست. آغاز افتاده. آغاز قصاید: ای متاع درد در بازار جان انداخته. ترتیب‌الفبایی‌ندارد

1784

دیوان عرفی : شرح . . .

متن از عرفی شیرازی. شرح از **منیر لاهوری** پسر عبدالمجید **ملتانی**، (م٤ ۱۰٥ ه. ٤ ۱٦٤ م.). با دیباجهٔ آل محمد صالح (کنبوه). در دیباجه میگوید : در مجلسی با اصرار منیرلاهوری را به شرح دیوان عرفی وا داشتند، ولی پیش از به پایان رساندن آن درگذشت ، و میرفت که از میان برود ، تا در رمضان ۱۷۵ (۱۰۷۵ه./٤-۱٦٦۵ م). یکی از خادمان آن مخدوم، پس ۲۲ سال ، از برهان پور آمده آن اوراق را به من رسانید.

3905 ٤۰۹٤ : نستعلیق شکسته آمیز ، اکرم الله ، ۲۲ ؟ عالمگیری. (سدهٔ ۱۲ه.ق. باید باشد) ، ش ۲ مجموعه (ص ۱٦۳-۲٤۲) آغاز در دیباجه افتاده است.

0

دیوان عراقی : شرح غزل عراقی ، شراب طهور

در بخش عرفان، ص : ۷۱۹ بنام شراب طهور گذشت.

1785

دیوان عشق

سراینده ای با تخلص عشق. در فرهنگ سخنوران : ۳۹۳ از پنج تن با این تخلص یاد شده است.

3906 ۸۷ : شکسته، ٤۲ع ۲-۱۲۱۳ه.ق.، در لکهنو. در پایان آمده : تمام شد نسخهٔ منتخبات غزلیات دیوان عشق. غزلهایی ست نامرتب ، پیرامون ۵۰۰ بیت. آغاز : نکویی با بدان کردی ، بدم گفتی ، دعا کردم - جفا کردی وفا کردم ، غلط کردی ، بجا کردم ، با تخلص عشق : براه عشق چون ناقوس فارغ - نیم از نالهٔ مستانه فارغ ... عشق از نرکس سخن گوید - گفتگویی شنیده ام که مپرس ... خواهی که اگر جای کنی در دل‌عاشق - ای عشق‌ترا دیدهٔ خونبار ضرور است، و از تخلص زیر بدست می آید که سراینده به سالخوردگی رسیده است : شرم نمی آیدت عشق به پیری ز عشق ! - ریش سفید آنچنان ، قد دو تا این چنین ، موریانه سخت آسیب رسانده ، ص. (ف. تسبیحی ۱ : ۱۹۹-۲۰۱).

1786

دیوان عطار نیشابوری

فرید الدین محمد (۱۲ق/۸-۱۱۱۹ - پیرامون ۶۲۷ه/۲۹-۱۲۳۰م).
[نسخه های فارسی ۳ : ۲٤٤٦ - ذریعه ۹-۷۲۹].

3907 ۵۹۹ : نستعلیق خوش ، خان محمد قریشی ، در «کلیات» او نوشتهٔ ۱۰۱۱ه.ق. (ص ۲-۱۲۹). قصاید و غزلیات و رباعیات اوست. با سرلوح ممتاز. آغاز : سبحان که صفاتش ز کبریا - برخاک عجز می فکند عقل انبیاء.

3908 ۱۱٦٤ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ه.ق. ش ۱۱ مجموعه (ص ۳۳۰-۳۸۷) ، غزلهاست به ترتیب تهجی. آغاز : سحر گاهی شدم سوی خرابات -

که رندانرا کنم دعوت به طامات. انجام : عطار در غم خود عمرت به آخر امد - چه سود کز غم خود الا زیان ندیدی. جدولبندی ٦ راه و کمند ۳ راه و همهٔ صفحه ها زر پاشی شده.

0

دیوان علی : دیوان ناصر علی

1787

دیوان علی

از سراینده ای با تخلص علی.

3909 ٤٥٥۲ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. آغاز و انجام و میانه افتاده ، رباعیها و غزلهای ست باز مانده از یک نسخه. آغاز : از چرخ بهر گونه نمیدار امید - از گردش روزگار میلرز چو بید - گفتی که پس از سیاه رنگی نبود - پس موی سیاه من چرا گشت سپید ، و تخلص علی : صید دام زلف دلبر نمی گشتم «علی» - با کمان ابروی آن مه چون شکارم کرده اند ، ۲۲ ص.

1788

دیوان عیسی

از سراینده ای با تخلص عیسی ، که در ص.ع. بنام «مخمسات عیسی مخدوم بخاری» یاد شده است. [فرهنگ سخنوران : ٤١۲].

3910 ٤۰۲ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز : غمی بخاطرت ای یار ارجمند مباد ـ لب چو قند ترا غیر نوشخند مباد . . . ، تنها «مخمسات» است ، پیرامون ۲۱۰۰ بیت. نمونه ای از تخلص او : به عمری دیده ام عیسی لب صحرا نورد انرا ـ تماشا کرده ام خیل صفت آهو نگاهان را ، ۱٦٦ ص. (تسبیحی ۲ : ٤۹٥-٤۹٦). ٦

1789

دیوان غنی کشمیری

محمد طاهر (م ۱۰۷۹ه./۱٦٦۸-۱٦٦۹م.). [نسخه های فارسی ۳ : ۲٤٥٤ - ذریعه ۹ : ۷۹۳].

3911 ٦٦۹ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۱ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۲٥۱-۳٥٤) ، نخست غزلهاست به ترتیب الفبایی از الف تا یا ، سپس رباعیها ، آغاز افتاده : تا رقم زد خامه وصف قامت محبوب ما ـ همچو جسم در کوهم استاد می باشم ما ـ تا بچشم آن تغافل پیشه میشد آشنا ـ کاش بودی برگ نرگس کاغذ مکتوب ما... ، انجام غزلها نیز افتاده : از چشم بچشمی جهد آن آهوی وحشی ـ بی کور کنان میرود آن آهوی وحشی. (ف. تسبیحی ۳ : ٥۲۲-٥۲٥).

3912 ۱٤۷٦ : نستعلیق پخته ، شیخ بهاء الدین بن محمد شفیع عرف پرانچه ، پاس خاطر شیخ شهاب الدین ، یکشنبه (۳ تیمور شاه) ٤ ج ۱/۱۱۹۱ه.ق. آغاز : جنونی کو که از قید خرد بیرون کشد مارا ـ کنم زنجیر پای خویشتن دامان صحرا را... ، دارای : غزل به ترتیب از الف تا یاء ، و رباعی و قطعه ، جدولبندی ۳ راه ، ۱٦٤ ص.

3913 ٥۷۲۳ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۱۲۲-۱٦٦). آغاز : جنونی کو که از قید خرد بیرون کشد ما را ـ کنم زنجیر پای خویشتن دامان صحرا را ـ انجام : معذور بود زاهد گر جام نگیرد ـ کز دانهٔ تسبیح کفش آبله دار است . . . ، غزل است و مخمس ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه.

3914 ٤٥٩ : نستعلیق شکسته آمیز ، ۱۸ شعبان ۱۲۷۱ه.ق. (ص ٤٠٤-٤٢٢). آغاز: انتخاب دیوان مولانا محمد طاهر غنی ... جنونی کو که از قید خرد بیرون کشد ما را ...

3915 ۲۱۸۸ : شکستهٔ سخت خوان ، عبدالله ، ۱۲۸۲ه.ق. (ص ۱۵۱) ، غزلهاست به ترتیب حروف تهجی از الف تا یا، و سپس رباعیها و نیز به ترتیب تهجی (ص ۲-۱۵۱) ، سپس دیوان بیدل ، جدولبندی ۲ راه و کمند ۲ راه شنگرف.

1790

دیوان غیاثی

غیاث الدین. باتخلص غیاثا ، غیاثی ، غیاث الدین [بدخشی ؟]. نسخه های زیر همه از یک تن است بنگرید به: فرهنگ سخنوران: ٤٢٢-٤٢٤ که در آنجا از ۲۲ تن با این تخلص ها یاد شده است .[نسخه های فارسی ۳ : ۲٤۵٦].

3916 ٤۰ : شکسته نستعلیق ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ٦-٢٤). آغاز: صمدا حمد تو گویم که تو فیاض عمیمی ـ تو خداوند معینی ، تو شفا بخش سقیمی. غزلهایی با تخلص غیاثی ست و نیز در آن آمده : گر تو خواهی چون غیاث الدین مصفا دل شوی ... از فلسفی چه پرسید اسرار کبریا را ـ کو تشنه مرد و نشناخت سر چشمهٔ بقا را ـ ای منطقی چه دانی اثبات لا مکان را ـ تا دم بدم نرانی بر خاق تیغ لارا. (ف. تسبیحی ۱:۲:٤۱۲-٤۱٤).

3917 ٦٦٦ : نستعلیق شکسته ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۹۷-۱٦۷). آغاز افتاده : ای شمع دل افروزم ، ای برق جهان سوزم ـ در دوزخ هجرانت زین بیش مرا مگذار ... تا حسن ترا دیدم ، در عشق تو گردیده ـ دیوانه غیاث الدین ، در کوچه و در بازار ، نسخه مشوش.

3918 ۳۰٤ : نستعلیق پخته ، ملا بدر الدین قوم یوسف زئی ، جمعه ۱٤ شعبان۱۲۷۸ه.ق. در حکومت سردار محمد افضل خان ، بفرمودهٔ عالیجاه شجاع خان. آغاز: صمدا حمد تو گویم که تو فیاض عمیمی ... ، و در پایان مثنویات غیاثی ست : این نامه که بخشش اله است ـ شمع ره سالکان راه است ، عنوان و نشان شنگرف ، ۱۷۲ ص.

3920 ٤۷۱۵ : نستعلیق خوانا ، با تاریخ ۱۲۷۹ه.ق. به همین خامه در مجموعه ، ش ۱ (ص ۱-۱۰۷). آغاز : صمدا حمد تو گویم که تو فیاض عمیمی - . . . و تخلص او : تا حسن ترا دیدم ، در عشق تو گردیده - دیوانه غیاث الدین ، در کوچه و در بازار. غزلهاست و مثنوی به ترتیب با دو تخلص غیاث و غیاث الدین.

3921 ٤۱۱۷ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۳ه.ق. نخست مثنوی اوست سپس غزلها به ترتیب تهجی در قافیه. آغاز : این نامه که بخشش اله است . . . ، آغاز غزلها : بدر رسالت مآب ، مهر بدر نقاب - ماه مزمل سیاب ، شاه فتحنا لوا . . . کشته غیاثی ملول ، بهر خدا و رسول - عذر و را کن قبول ، راه صوابش نما. اینک چند مقطع از آن : کنون بشنون غیاث الدین ، تو صوت بلبل شیراز - الا یاایها الساقی ادرکاسا و ناولها. . . بجان و دل غیاث الدین. غلام شاه سرهندم - که یک طرز نگاه اوست حل جمله مشکلها. . .، تا حسن ترا دیدم ، در عشق تو گردیدم - دیوانه غیاث الدین ، در کوچه و در بازار. پس از غزلها باز مثنویهایی ست عرفانی : در بیان طلب پیر کامل و از پیر کاذب اجتناب کردن. آغاز : ای مرد به سر کشیده جلباب - بی نوح مران سفینه در آب . . . این است غیاثی فضل پیران - این است عقاید مریدان ، ۱۱۹ ص.

3922 ۱۷۳۲ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۳ه.ق. نخست غزلهاست به ترتیب قافیه ، سپس همان مثنویها. با همان سر آغازها ، آغاز افتاده : آمد به زبان نزد همه داد گواهی - بر دعوی پیغمبریت آهوی صحرا . . . المنة لله که بردیم غیاثی - رخسار بدرگاه شه یثرب و بطحا ، ۱۸۲ ص.

3923 ۱۳٦۳ : نستعلیق خوش ، ۳۰ شهر حال ، ۱۳۱۲ه.ق. نخست دیوان است با تخلص غیاثا ، غیاث الدین ' از غزلها به ترتیب تهجی ' سپس یک مثنوی. آغاز : صمدا حمد تو گویم که تو فیاض عمیمی - تو خداوند معینی، تو شفا بخش سقیمی. آغاز مثنوی : این نامه که بخشش اله است - شمع ره سالکان راه است ، (ص ۱-۱۰۵) و (۱۰۵-۱۷۰).

1791

دیوان فانی

گویا میر علیشیر نوایی جغتایی (۸٤٤ه./ ۱٤٤۰م-۹۰٦ه./ ۱۵۰۱م).

[نسخه های فارسی ۳ : ۲٤۵۹ - ذریعه ۹ : ۸۰٤].

3924 ٤۸۳ : نستعلیق تحریر آمیز ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، آغاز: می شوق از خم تقوی اگر می جو شدت لیکن ـ بوقت گل مپیما جز شراب ارغوانی را . . . زمینای محبت بادهٔ این بیت می جوشد ـ که تمثال بقا پیداست در آیینه فانی را. دارای غزل به ترتیب قافیه از «الف» تا ی سپس ترکیب بند ، رباعی ، و یک مثنوی با این سر آغاز : نسخه آرای احادیث قدیم ـ هست بسم الله الرحمان الرحیم ، رویهم پیرامون ۱۲ هزار بیت ، ۷۰۸ ص (ف. تسبیحی ۲ : ۲۱۱-۲۱۳).

1792

دیوان فانی

از سراینده ای با تخلص فانی. در فرهنگ سخنوران از بیش از ۲۰ تن با این تخلص یاد شده است.

3925 ۵۹۷٤ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. غزلهاست به ترتیب قافیه ، نخست چلیپا سپس راسته ، از حرف «الف» تا «ی» ، **آغاز:** پس از ۲ غزل : به جز صفا نبود نوگل توکل را ـ ز حوض آیینه دادند آب این گل را . . . دم از فنا چه زنی هرزه ، هر زمان فانی ـ که پیش ما نبود قدر این تحمل را . آغاز قافیهٔ «ب» : بدور عارض تو زلاله و می ناب ـ فتاد از نظر نرگس دو چشم حباب . . . تمیز عیب و هنر کس نمی کند فانی ـ که هر که دیدهٔ پندار داشت، رفت بخواب . . . و نمونه ای دیگر : روز عید است نمازی به ریا باید کرد ـ گرچه در گوشهٔ میخانه قضا باید کرد ـ سر به فکر می و معشوق فرو باید برد ـ شکر سی روزه بیک سجده ادا باید کرد ـ رمضان رفت ز خمیازه لب ما باز است ـ بهر درد سر ما فکر دوا باید کرد . . . فتح بابی نشد از روزه کسی را فانی ـ در میخانه برو ، که همه وا باید کرد ، ۱۸۰ ص.

1793

دیوان فدوی

از سراینده ای با تخلص فدوی ، فدویا. (بنگرید به : نسخه های فارسی ٣ : ٢٤٦١ ، که در آنجا از چند فدا و فدوی، یاد شده است).

3926 ١٨٢٢ : نستعلیق شکسته آمیز ، با تاریخ ١٢١٢ه.ق. در شمارهٔ پیشین مجموعه به همین خامه ، ش ٦ (ص ١٠١-١٣١). دیوان غزلهاست به ترتیب حروف تهجی از الف تا یاء ، سپس قطعه و رباعی. **آغاز:** ای خدایا درم بخشی کن ، کنه کاریم ما - سر نیازی عجز هش در گهت آریم ما ! آخرین مصرع غزلها : خشک لب بر لب دریا **فدوی** - از کرم قطره ای ز دریا رسد احسانی.

1794

دیوان فرشته

بنگرید به : نسخه های فارسی ٣ : ٢٤٦٤.

3927 ١٨٢٢ : نستعلیق شکسته آمیز پخته ، ٢١ ع ١٢/١٢١١ه.ق. ش ٧ مجموعه (ص ١٣٣-١٤٣). غزلهاست به ترتیب تهجی از الف تاه یاء. **آغاز:** ای مرا از رخ زیبای تو صد گونه صفا - چشم دارم که دهم بوسه کف پای ترا - از نسیم خم گیسوی تو شوریده شدم - خود ترا نیست ز - حالم سر مویی پروا. بیت **انجام:** فرشته نکنی جانب او دیگر میل - یا بکن جان و تن خود به فدای نگهی. جدولبندی ٣ راه.

1795

دیوان فغانی : دیوان بابا فغانی

از **بابا فغانی شیرازی** ، سرایندهٔ دربار سلطان یعقوب (٨٨٤-٨٩٦ه.ق.) ،

در تبریز، و شاه اسماعیل (۹۰۷-۹۳۰ه.ق.). در گذشتهٔ ۹۲۵ه/۱۵۱۹م.
[نسخه های فارسی ۳ : ۲٤٦۸ - ذریعه ۹ : ۸٤۰].

3928 ۷٤۲ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۰ه.ق. قصیده هاست آغاز افتاده : ... ای سر نامه نام تو، عقل گره گشای را - ذکر تو مطلع غزل عشق سخن سرای را. و سپس قطعه ها، رباعیها، مفردات، با سر لوح زرین در آغاز غزلها و آرایشها در آغاز هر غزل و میانهٔ رباعیها و تک بیتیها، جدولبندی به زر و رنگها، ۳٥٤ ص. (ف. تسبیحی ۳ : ۱۸۱-۱۸۲).

3929 ٤۲۱۱ : نستعلیق خوش. سدهٔ ۱۰ه.ق. با دیباچه ای به نثر در آغاز آغاز : حمد بیحد سزاوار احدی واجب الوجود، که نظم سلسلهٔ موجودات ... سپس دست کم یک برگ افتاده آنگاه غزلهاست به ترتیب تهجی از «الف» تا «ی»، سپس چند قصیده. آخرین مقطع از غزلها : نهادم چون فغانی سر بدار عشق و وا رستم - چه سر دارم که در بند سر و سامان شوم روزی. کناره و میانهٔ سطرهای صفحهٔ آغاز زرین، عنوانها شنگرف، جدولبندی ۸ راه، ۲۹۸ ص.

1796

دیوان فهیمی : فهیمی نامه

با تخلص فهیمی. [فرهنگ سخنوران : ٤٥۷].

3930 ٦۰۷۹ : نستعلیق، سیدگل، ۱۲ع ۱/۱۲۸۹ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱۰-۳۷). آغاز : امشبم آمد بخواب، آن شمع نورویتو ! - سوختم مانند پروانه بگرد کوی تو. همه غزلها با قافیه «و» است، با تخلص فهیمی : زان رشکهای حبیب فهیمی صبور شو - باشد مگر که بشنود یار آه تو. سپس مخمس «کریما».

1797

دیوان قا آنی

میرزا حبیب الله بن محمد علی گلشن. (شیراز ۱۲۲۲-۱۲۷۰ یا ۱۲۷۲

ه.ق.). [نسخه های فارسی ۳ : ۲٤۷٦ - ذریعه ۹ : ۸۲۷ - تاریخ ادبیات براون : ۲۱۱].

3931 ۶۰۲۵ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. قصیده ای ست در ستایش چهارده معصوم. آغاز: به بگاه بام چو خورشید چرخ آیینه فام - ز دود ز آیینهٔ روزگار زنگ ظلام . . .، ۲ ص.

1798

دیوان قاسم انوار

معین الدین علی بن نصیر (سراب تبریز ۷۵۷ - خر جرد جام ۸۳۷ ه.ق.). [نسخه های فارسی ۳ : ۲٤۷۷ - ذریعه ۹ : ۸٦۱].

3932 ۳۱۹ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۰ ه.ق. غزلهاست به ترتیب تهجی از «ت» تا «م» ، آغاز و انجام افتاده : دلم از شوق تو خون است و ندانم چون است - در درون ! شوق و صالت ، زبیان بیرون است. با تخلص قاسم و قاسمی : قاسم از لمعهٔ دیدار تو نوری دریافت - خاطرش باطراف روضهٔ رضوان نکشد. و : تا دید زلف و روی ترا قاسمی بهم - در طور کفر و دین همه کارش تمام شد ، جدولبندی ۸ راه به زر و مشکی ، عنوانها زر و شنگرف و لاژورد ، ۱۸٦ ص (تسبیحی ۲ : ۲۱۵-۲۱٦).

3933 ۱۱٦٤ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۳- ۱۱۳) ، با تخلص قاسم ، قاسمی و قاسم انوار. غزلهاست و رباعی و قصیده به ترتیب تهجی از الف تا یاء. آغاز: ای صبح سعادت ز جبین تو هویدا - این حسن چه حسن است تقدس و تعالی. آغاز قصیده ها : سپیده دم که صبا بوی زلف جانان گیرد - چمن به لطف هوانگهت و جان گیرد.

3934 ۳۰۵٦ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. دارای غزل به ترتیب از «ت» تا «ی» سپس رباعی. آغاز: اگر نفس است از اینجا رفته جوید - ازو مشنو که آن دارد نه هندوست . . . بیا قاسم شراب ناب بستان - بنوش و سجده کن در حضرت دوست. با دو تخلص قاسم و قاسمی : قاسم دل و دین

داد به امید و صالت ـ در مذهب عشاق همین توبه و تقوی است. و: می رسد تیر ملامت ز چپ و راست و لیکن ـ **قاسمی** خسته صبوری است که نتوان گفتن، جدولبندی ۲ راه شنگرف ۲۷٦ ص.

3935 ۲۳۷۸: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ه.ق. دارای غزل به ترتیب که آشفته صحاف شده، سپس رباعی. **آغاز**: افتاده: ... تو هزار را برده به عالم فنا ... **قاسم** اگر تو عاشقی چیست طریق صادق ـ تیر خورند از قفا، صبر کنند در بلا. با دو تخاص قاسم و قاسمی برابر شمارهٔ پیشین، آغاز رباعیها: جمال قرة عینی رأیت فی سلمی. . .، جدولبندی ۱ را شنگرف، تخصلها شنگرف، ۳۹۰ ص.

3936 ۳٦۰: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. غزلهاست به ترتیب تهجی از «د» تا «ی» و یک صفحه از آغاز دیوان که با قافیه ی «م» آغاز می شود. **آغاز**: من بیچارهٔ سودا زده سرگردانم ـ که به اوصاف خداوند، سخن چون رانم. با دو تخاص قاسم و قاسمی: گر اجابت کنی ای دوست مراد دل و جان ـ **قاسم** سوخته دل رو بدعایی دارد. و: به **قاسمی** نظری کن جمال خود بنما ـ که در هوای تو ما سربسر گداخته ایم، جدولبندی ۲ راه شنگرف، موریانه زده، ۲۳۰ ص. (تسبیحی ۲: ۲۱٦-۲۱۸).

3937 ٦٦۷۹: نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز و انجام افتاده، **آغاز**: بگوش سر چه گفتی که پای کو بانست ـ بگوش عقل چه گفتی که مست و حیران است ... قلم به رندی **قاسم** زدند روز ازل ـ بیا بگو قلم رفته را چه درمان است. و در قافیهٔ «ف»: باده ام صاف است ومطرب صاف و ساقی صاف صاف ـ با سه صاف این چنین، کس در نیامد در مصاف ... گر بگویم حال **قاسم** چیست در هجران یار ـ غرق خون دل شود این کوه سنگین تا بناف، فرسوده، ۲۰۰ ص.

1799

دیوان قاسم دیوانه

محمد قاسم مشهدی، شاگرد صایب اصفهانی تبریزی (صایب ۱۰۱٦-۱۰۸۱

یا ۱۰۷۷ ه.ق.). [نسخه های فارسی ۳ : ۲٤۷۹ - ذریعه ۹ : ۳۳۸].

3938 ۱۱٦٤ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱-۱۲ ه.ق. در «گلچین» (ص ۱۳-۱۰۰)، گزیده ای ست به ترتیب تهجی از غزلهایی با تخلص قاسم و قاسمی. این دو مقطع را یاد می کنم : ای محرم اسرار تو ، ای جعفر طیار تو - ای **قاسم الوار** تو ، ای مس جانرا کیمیا . . . **قاسم دیوانه** شد چونکه ندید و نشنید - روی تو چون جام بود ، بوی تو چون مشک ناب ، پیرامون ۲۲۰۰ بیت.

3939 ۱۰۵۳ : نستعلیق شکسته آمیز ، آغاز سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ٤-۱۸۳) ، غزلهای اوست به ترتیب تهجی از الف تا یاء ، رباعیها نیز به ترتیب ، آنگاه یک مثنوی در ۵۸ بیت. **آغاز غزلها :** سحر گه گشت مجزا کباب سینهٔ ما - سفیده دم ورق بود از سفینهٔ ما ! . . . سردار عشق بشاگردی من فخر کند - **قاسم** امروز که **صایب** بود استاد مرا. **آغاز مثنوی :** بیمن عشوهٔ حسد بردم تیمسر زدم خود را - از آن خاریکه در دل داشتم آتش زدم خود را.

3940 ۱۲۸۱ : شکسته زیبا ، عاملا باقر ، بجهت برادر نور الابصار نذر بیک ، ۱۱۳۲ ه.ق. دارای : غزل به ترتیب تهجی ، رباعیها ، قطعات ، رویهم پیرامون ۲۱۱۱ بیت. **آغاز :** بسکه افتاد از غمت آشفتگی در کار ما - بر سرما خود بخود وا می شود دستار ما ، **انجام :** از روی سر خویش فکندم نقاب را - گرد غم به دامن دنیا نشسته ام . با سرلوح زیبا ، هنری ، دو صفحهٔ آغاز و دو صفحهٔ انجام تمام زرین ، دندان موشی زرین ، جدول ۳ راه فواصل ابیات و ۵ خطی کنارهٔ متن ، در هامش نسخه «مثنوی» ناشناخته ای با این سر آغاز آمده است : به نام آنکه شاه انس و جانست - سلیمانش گدای آستانست.

1800

دیوان قدسی مشهدی

از حاج محمد جان قدسی مشهدی ، از مشهد به هند و حجاز رفته و به مشهد

برگشته ، نقیب نقلان شده ، باز در ۱۰٤۱ ه./۱-۱۶۳۲م. به هند آمده ، نزد شاهجهان (۱۰۳۷-۱۰۶۸ ه.ق.) جای یافته و در ۱۰۵۶ ه./۱۶٤۶م. در لاهور در گذشته است. [نسخه های فارسی ۳ : ۲٤۸۲ - ذریعه ۹ : ۸۷۹].

3941 ۵۶۳ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. با دیباجه نثری. آغاز: دیباجهٔ دیوان حاجی محمد جان قدسی تخاص (رح). جل من لا اله الا هو - لا تقل . . . جاییکه دیباجهٔ کلام قدسی نژادان دبستان امکان . . . نسخه پوسیده و غیر قابل بهره مندی ست ، ۳۰۶ ص. (ف. تسبیحی ۲ : ۱۸۹-۱۹۱).

1801

دیوان قدسی

با تخلص قدسی [نسخه های فارسی ۳ : ۲٤۸۲ - فرهنگ سخنوران : ٤۶۹ - ٤۷۰].

3942 ۱۱۶٤ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. ش ۷ مجموعه (ص ۲۶۱-۲۸۱). غزل است به ترتیب تهجی. آغاز: شام خطت گرفته ز صبح آفتاب را - ز آنرو ز خوش ندید جهان جز آب را . . . انجام: هر کس که بدید رنگ قدسی - داند که دلش بجا شکسته. جدولبندی ۷ راه و کمند ۳ راه و همهٔ صفحه ها زر پاشی شده.

1802

دیوان کاتبی

محمد بن عبدالله ترشیزی (م ۸۳۹ ه./۶-۱٤۳۵م.). [نسخه های فارسی ۳ : ۲٤۸۸ - ذریعه ۹ : ۸۳۹].

3943 ۱۱٦٤ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ ﻫ.ق. ش ۹ مجموعه (ص ۲۸۸-۲۹٦) ، گزیدهٔ غزلهای اوست به ترتیب تهجی. آغاز: آفاق پر صداست ز کوه گناه ما - کوه گناه چند بود سنگ راه ما . . . حز نامهٔ سیاه نداریم کاتبی - منکر مشو که لوح و قلم شد گواه ما. انجام : فتاد کاتبی از تیغ یار در دم صید - چنین نیفتد ز چند هزار یکی. جدولبندی ٦ راه و کمند و ۳ راه و همهٔ صفحه ها زر پاشی شده.

1803

دیوان کاملی

از سراینده ای با تخلص کاملی.

3944 ۳۱۵٤ : نستعلیق پخته ، ۲۷ محرم ۱۲۳۷ ﻫ.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۱۸۰-۲۱۲) ، نخست غزلهاست هر حرف یک غزل بگونهٔ «محمود نامه» و در آغاز هر غزل بحر آنرا بیان کرده است ، سپس ده رباعی نا مرتب. آغاز: الهی زد این نفس بد ره مرا - تویی رهنما زی خود رهنما. انجام : از پادشهان باطی خواه مدد - اینک هستند جمله به پشتت حاضر. عنوان و نشان شنگرف.

1804

دیوان کرم

کرم علی بیگ دهلوی تالپوری فرمانروای سند ، از سدهٔ ۱۲ ﻫ.ق. [فرهنگ سخنوران : ٤۸٤].

3945 ٤۱۸۳ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۳ ﻫ.ق. با دیباچهٔ نثری دربارهٔ سراینده. آغاز: سر مطلع دواوین رنگین مضامین ناظمان . . . لطف ایزد هست هر دم یار ما - رونق دیگر بود درکار ما . . . نیست حاجت تا کرم سازد بیان - کارساز ما به فکر کار ما. غزلهاست به ترتیب قافیه از «الف» تا «ی». با دو تخلص کرم و کرمعلی : کرمعلی ز تو امید دارد ، ای شه دین - که از کرم به سرش سایه افکنی امروز ، ۷۸ ص.

1805

دیوان کشور : دیوان کشوری

از سراینده ای با تخلص کشور و کشوری. [نسخه های فارسی ۳ : ۱-۲٤۹۲].

3946 ٤۷٤ : نستعلیق خوش شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز : الا یا ایها الساقی بده جامی به سایلها - بکن بخشایشی ما را ، بجوشد بادهٔ دلها . . . با دو تخلص کشور و کشوری : کشور به تو می نالد روزان و شبان ای یار - از لعل شکر بارت یکدم بنها با ما. و : کشوری را نبود غیر تو غمخوار دگر - هیچ بودیم در اینجا و نبودیم دریغ. تنها غزلهاست به ترتیب تهجی از «الف» تا «ی». و از بیت زیر بدست می آید که سراینده به سالخوردگی رسیده است : پیر وضعیف پر گناه، کشور بمانده بی پناه - رحمی بکن تو ای خدا بر حال او یکبارگی. با یک سر لوح زر و لاژورد ، جدولبندی ٦ راه و کمند بندی شده ، ۳۰۰ ص. (ف. تسبیحی ۲ : ۲۱۸-۲۱۹).

1806

دیوان کمال الدین اصفهانی

اسماعیل بن جمال الدین محمد بن عبدالرزاق ، ستایشگر خوارزمشاهیان ، کشته در شصت سالگی بدست مغولان در ٦۳٥ه‍./۱۲۳۸م. [نسخه های فارسی ۳ : ۲٤۹٤ - ذریعه ۹ : ۹۱٦ - تاریخ نظم و نثر ، نفیسی : ۱٥۷].

3947 ۷۲۳۸ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، آغاز : مزاج صبا زان سبب روح بخش است - که کرد دست با خلقت آمیز کاری ، با کلیات او چاپ هند مقایسه شد همان بود با جدایی در تقدیم و تاخیر قصیده ها ، همراه با یک نامه به نثر. آغاز این یکی : از حد مقالید امور داعهٔ مصالح جمهور . . . ، قصیده است و غزل و قطعه و رباعی. انجام در رباعیها افتاده : آن زلف خمیده را اگر راست کنم . . . ، پیرامون ۱۲٥۰۰ بیت ، ٥۰٤ ص.

1807

دیوان کمال الدین خجندی

کمال الدین مسعود، به روزگار حافظ شیرازی می‌زیسته و با او مکاتبه داشته، از خجند به حجاز رفته، سپس در تبریز نزد سلطان حسین جلایر جای یافته است، (م ۸۰۰ ه/۱۳۹۸م. یا ۸۰۳/۱۴۰۰-۱۴۰۱ یا ۸۰۸/۱۴۰۵). [نسخه های فارسی ۳ : ۲۴۹۸ - ذریعه ۹ : ۹۱۷ - فرهنگ سخنوران : ۴۸۸].

3948 ۸۶۷ : نستعلیق خوانا، دو شنبه گویا ۹۴۴ ه.ق. آغاز: افتتاح سخن آن به که کند اهل کمال - به ثنای ملک الملک خدای متعال. غزلهاست به ترتیب تهجی از «الف» تا «ی». آغاز قافیهٔ «س» : از یار دین و دینی، باشد مراد هر کس - میگو تو هر چه خواهی، من یار خواهم و بس، سپس رباعی و قطعه و این دو درهم و نا مرتب، جدولبندی ۳ راه، صفحه‌های پایان وصالی شده، ۲۴۲ ص. (تسبیحی ۳ : ۲۲۰-۲۲۱).

3949 ۴۰۲۶ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۰ ه.ق. آغاز نسخه و آغاز قافیهٔ «س» برابر ش ۸۶۷ این کتابخانه، غزلهاست به ترتیب از «الف» تا «ی» سپس قطعه و رباعی، آغاز قافیهٔ «ز» : آنکه انداخت بپایم، چو سر زلف دراز - باربش در دل بیرحم وفایی انداز، جدولبندی ۷ راه، ۳۴۰ ص.

3950 ۱۴۶۴ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ ه.ق. آغاز: افتتاح سخن آن به که کند اهل کمال - به ثنای ملک العرش خدای متعال ... غزلهاست به ترتیب «الف» تا «ی». آغاز قافیه «س» از یار دین و دینی باشد مراد هر کس - میگو تو هر چه خواهی، من یار خواهم و بس، سپس رباعی و قطعه صفحه پایان پاره شده است، با سرلوح زر و لاژورد ورنگها، جدولبندی ۶ راه به زر و رنگها، ۵۰۸ ص.

1808

دیوان متقی

با تخلص متقی. بنگرید به : فرهنگ سخنوران : ۵۰۸ که در آنجا از چهار

تن با این تخلص یاد شده است.

3951 ‏٨٠٦٩ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. آغاز: رسانیدم بجایی در سراغ او یکتا و پورا ـ که با او یافتم خود را ، و با خود یافتم او را . . . ، تخلص او : فرق میان دیر و حرم نیست متقی ـ عمری گذشت ، می شنویم این فسانه را . . . هر کسی را نشهٔ دیر است یا فیض حرم ـ دولت سرمد ، نصیب متقی میخانه شد . . . در بندگی پیر مغان متقی بکوش ـ این کار هر که کرد ، بود عاقبت بخیر . . . زاهد حریف باده کشان نیست متقی ـ او یک نماز دارد و این روز ، صد نیاز . . . ، غزلهاست و قطعه ها به ترتیب قافیه ، ۳۱۲ ص.

1809

دیوان محتشم کاشانی

محتشم کاشانی (م ۹۹۹ یا ۱۰۰۰ ه./۹۰-۱۵۹۲م.). [نسخه های فارسی ۳ : ۲۵۱٤ - ذریعه ۹ : ۹۷۲].

3952 ‏٣٦٦ : شکستهٔ خوش ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. «دوازده بند» اوست در «جنگ» (ص ۲۵-۳٤). آغاز : باز این چه شور است که در خلق عالم است ـ باز این چه نوحه و چه عزا و چه ماتم است ، و پرا کنده هایی از وی در جنگ.

3953 ‏۵۷۲۰ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. بخشی ست مانده از دیوان غزلهای او. از «د» و «م» ، ۱۷ ص.

3954 ‏٤۹٤۰ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز : ای گوهر نام تو ، تاج سر دیوانها ، ذکر تو به صد عنوان . . . چون محتشم از دردش می کاهم و می‌خواهم ـ رنجوری خود از خود مهجوری و درمانها!. غزلهاست به ترتیب تهجی از «الف» تا «ی» در متن و افزوده هایی در هامش ، جدولبندی ۳ راه و کمند ۳ راه ۲۳۱ ص.

3955 ۴۰۶۲ : نستعلیق پخته ، ۱۲ ذیقعده ۱۲۷۰ ه.ق. تنها «دوازده بند» اوست (ص ۴۸۲-۴۸۸). آغاز : باز این چه شور است که در خلق عالم است . . . ،

3956 ۴۳۴۳ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. باقی مانده از غزلهای اوست ، از قافیهٔ «ت» تا «د» و «م» و «ن» است ، ۵۴ ص.

1810

دیوان محیی

منسوب به غوث اعظم ، شیخ عبدالقادر گیلانی (۴۷۰/۱۰۷۸-۵۶۱/ ۱۱۶۶ م). اسپرینگر دو دیوان با تخلص «محیی» یاد کرده است یکی از آند با سر آغاز زیر ، به نوشتهٔ کاتب نسخه از شیخ عبدالقادر گیلانی دانسته شده است : بی حجابانه درآ از در کاشانهٔ ما - که کسی نیست بجز درد تو در خانهٔ ما. وریو نسخه ای از دیوان شیخ عبدالقادر را با سر آغاز زیر یاد کرده است : ای تمنای جمالت جان جانها سوخته - آتش سودای عشقت ، خانمانها سوخته. [نسخه های فارسی ۳ : ۳۵۱۸-۳۵۱۹ ریو : ۶۹۶].

3957 ۶۴۳ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. آغاز : ظاهرم رند است و باطن پارسا - صورتم با خاق معنی (وصالی) . . . آنکه می جوبی نمی یا بیش باز - نام مهم است و حاو یا و یا (محیی). غزلهاست به ترتیب از «الف» تا «ی» آن دو بیت سر آغاز اسپرینگر و ریو را در نسخه نیافتم. و در قافیهٔ «ه» آمده : ای ز سودای تو هر سو بینوایی سوخته - از تمنای تو هر دم مبتلایی سوخته . . . محیی بیچاره اندر آتش سودای او - برامید وعدهٔ روز جزایی سوخته ، و در پایان نسخه ترکیب و مثنوی هاست ، انجام افتاده رویهم پیرامون ۷ هزار بیت ، ۳۱۰ ص (تسبیحی ۳ : ۲۲۱-۲۲۳).

3958 ۶۴۵۰ : نستعلیق تحریر آمیز ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز : گفتم دوش باخدا از سر صدق با صفا - چندزنی تیغ غم، جان مرا به صد جفا: . . نان من تنور من ، صابر من صبور من - غافر من غفور من ، درد منی و هم دوا - محیی

خموش باش (پاک شده) تابنوازد این غزل ، پر فرشته بر سحا. غزلهاست به ترتیب از «الف» تا «ی». آند و بیت سر آغاز اسپرنگر و ریورا ندارد و نزدیک به‌نسخهٔ شمارهٔ پیشین این کتابخانه. انجام : دیارکاینات اندر دراو یار بین محیی ـ نه ای عاشق ، بغیر از یار ، اگر دیار می بینی ، ۳۱۰ ص.

3959 ۷۰۳۹ : نستعلیق نا پخته ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز کمی افتاده ، نسخه نزدیک به شمارهٔ ۶۴۳ این کتابخانه است و آند و بیت اسپرینگر و ریو را ندارد ، آغاز (افتاده) : درد کش ای دردی کش خمار ما ـ دردی در، از می اسرار ما . . . محیی نیکو بین که با نمرود بود ـ رسم بستانی نماید نارما ـ تنها غزلهاست از «الف» تا «ی» سپس ترجیع بند : مایم بگوشه‌ی خرابات بنشسته فارغ از مناجات ، ۳۸۸ ص.

3960 ۲۵۵۲ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. در هامش مجموعه ای از سدهٔ ۱۲ ه.ق. (ص ۴۴-۱۱۶). آغاز : بی حجابانه درا ، از در کاشانهٔ ما ـ که کسی نیست بجز درد تو در خانهٔ ما. انجام : هر دو جهان شکار او ، مقصد صدق دار او ـ و آن دل شهسوار او ، جانب یار می رود ـ جذبهٔ حق کمند او ، اشتر جان بند او ـ محیی مستمند او ، سوی قضا میرود.

1811

دیوان مخفی

زیب النسا بیگم متخلص به مخفی دختر عالمگیر اورنگ زیب پادشاه ، (۱۰۴۸ ه./۸-۱۶۳۹م. - ۱۱۱۳/۱۷۰۲). مادر او بنام دلرس دختر شاهنواز خان صفوی بوده ، و خود شوی نکرده است. [نسخه های فارسی ۳ : ۲۵۲۱ - ذریعه ۹ : ۱۰۱۹ - فرهنگ سخنوران : ۵۲۹ - ریو ۲ : ۷۰۲].

3961 ۴۴۲۶ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز : ای ز ابر رحمتت خرم گل بستان ما ـ گفتگوی حرف عشقت مطلع دیوان ما . . . گر ز ظلمات هوس بیرون نهی مخفی قدم ـ ره نیابد خضر سوی چشمهٔ حیوان ما. غزلهاست و قطعه و رباعی که درهم به ترتیب قافیه از «الف» تا «ی» آورده شده

اند. آغاز «س» : می کشان هنگامهٔ می گردش جام است و بس - حاصل می خوردن ما تلخی کامی ست و بس . . . درد چون غالب شود از ناله مخفی لب ببند - راز دل اظهار کردن شیوه عام است و بس. سپس قصیده، واسوخت، آغاز: آن حسن که در پرده بخود راز نهان داشت - برداشت ز رخ پرده چو رازی به از آن داشت. آنگاه ترجیع بند، رباعی، جدولبندی ۷ راه با سرلوح زرین، ۳۳۰ ص.

1812

دیوان مشتاق کشمیری

شاه محمد رضا، خوشنویس، متخلص به «مشتاق (م ۱۱۴۳ ه/ ۳۰-۱۷۳۱م).
[نسخه های فارسی ۳ : ۲۵۳۰ - ذریعه ۹ : ۱۰۴۴ - فرهنگ سخنوران : ۵۴۲].

3962 ۱۱۵۲ : نستعلیق خوش، محمد اعظم جامی الاحمدی، ۲۵ رمضان ۱۳۵۳ ه.ق. غزلهاست. آغاز: بیاد روی تو از بسکه شب شد روز ما - به ماه پر تو خورشید داد کوکب ما . . . انجام: چه می شد بیمروت، بیوفا، بیرحم اگر گاهی - بدشنامی دلم خوش زان لب خاموش می کردی، ۳۹۱ ص.

1813

دیوان مصحفی همدانی

شیخ غلام بن ولی محمد (م ۱۲۴۰ ه/ ۱۸۲۴م) نگارندهٔ تذکرهٔ «ریاض الفصحا» و «عقد ثریا» و جز آن. وی احوال خود را در «ریاض الفصحا» آورده است. در آنجا می گوید «خلاصة العروض» در عروض و «مفید الشعراء» را در محاورهٔ فارسی نگاشته ام، که از آن مرتبهٔ فارسی دانی من روشن خواهد شد «و اینهمه شیرینی که در ریخته دارم طفیل فارسی ست، در این جلد خواستم که اشعار عربی بنوسیم،

خرد بانگ بر من زد که از نوشتن عربی چه حاصل ، که می داند ؟ و که می فهمد ؟» در همین جا از داشتن «دیوان» سروده های خود یاد می کند.

بنگرید به : ذریعه ۹ : ۱۰۵٤ - تاریخ تذکره های فارسی ، گلچین معانی ۱ : ٦٧١.

3963 ۸۰۵۱ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز : ای داده رنگ و بو به گل و لاله زارها ـ یک قطعه چمن ز تو باغ و بهارها ... ، غزلهاست به ترتیب تهجی (ص ۱-۱۷۸). آغاز حرف «س» ص ٦۰ : تو ناز و حسن بجایی رسانده ای که مپرس ـ تو نشتری رگ جانم دوانده ای که مپرس ... ، سپس ترجیع بند (عشق است که می کند خرابم...) ، مخمس ، قطعه (در اینجا ماده تاریخی است که سال ۱۱۹٦ه. را می رساند : که ناگه هاتفی در گوش من گفت ـ به بگلزار جنان منزل گرفته) ، رباعیها (در اینجا از لکهنو سخن گفته است : ز آبادی لکهنو چه پرسی که این شهر ـ شهری ست ولی تمام ناهموار است) ، سراپا ، قصیده ، ۲٤۲ ص. در مرداد ماه ۱۳۵۷خ به بهای ۳۵ روپیه خریداری شده است.

1814

دیوان مظهر دهلوی

میرزا جانجانان فرزند میرزا جان ، متخلص به مظهر ، حنفی نقشبندی ، (م ۱۱۹۵ه./۱۷۸۱م.). [نسخه های فارسی ۳ : ۲۵۳٤ - ذریعه ۹ : ۱۰٦٤ - فرهنگ سخنوران : ۱۲۵ و ۵۵۰].

3964 ۲۰۸۲ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۲ه.ق. با دیباجه ای به نثر از سراینده ، که در آن آمده : امروز که هزار و صد و هفتاد هجری ست و عمر به شصت رسیده ... آغاز : بعد حمد و صلاة، فقیر جانجانان متخلص به مظهر ... آبی نزد بروی گران خواب بخت ما ـ با آنکه گریه داد به سیلاب رخت ما ... مظهر زما رمید و دیگر یاد ما نکرد ـ دیوانه خوش نبود ز وضع کرخت ما. غزلهاست به ترتیب قافیه ، رباعی ، مخمس و مثنوی ، جدولبندی ۷ راه و کمند ۳ راه ، ۱۱۷ ص.

3965 ۷۵۳۰ : نستعلیق خوش ، ۲۱ رجب ۱۳۵۱ ه.ق. با دیباچه ای به نثر از خود سراینده ، در زندگینامهٔ خود ، که در ۱۱۷۰ ه.ق. نگاشته و میگوید «اکنون عمرم به‌شصت رسیده است، به خواهش عزیزان سروده های خود را که دست بدست گشته و دگرگون شده بودند ، از نزدیک به بیست هزار بیت قریب‌هزار بیت آنهم برخی از غزلها ناتمام گرد آمد. . .» غزلهاست به ترتیب تهجی ، برخی از آنها در ۳ بیت و بیشتر، سپس رباعیها ، مخمس ، مثنوی، قطعه. (ص ۲-۱۰۱) سپس «رسایل میرزا مظهر». آغازمتن : آبی نزد بروی گران بخت ما ـ با آنکه گریه داد به سیلاب رخت ما . . . انجام (در قطعه) : یا رب توبه فضل خود عطا کن ـ این نخل مراد را ثمر.

1815

دیوان معین

معین مسکین فراهی (م۹۰۷ه./۱-۱۵۰۲م.). (نگارنده‌ی احسن القصص: ۳ و جز آن). [نسخه های فارسی ۳ : ۲۵۳۹ ـ فرهنگ سخنوران : ۵۵۵].

3966 ۹۲۱ : نستعلیق خوش ، سائین حکم جان قادری چشتی ، ۹ شعبان ۱۲۹۳ه./۱۹۳٤م. در پیشاور ، نویسنده سراینده را معین الدین چشتی پنداشته است ، ولی سروده ها با تخلص معین و معین مسکین است. آغاز : ربود جان و دلم را جمال نام خدا ـ نواخت تشنه لبان را زلال نام خدا . . . معین ز گفتن نامش ملول کی گردد ـ که از خداست ملالت، ملال نام خدا، و تخلص دیگر : گر دل مسکین معین از جای رود معذور دار ـ چون ندارد تاب انوار تجلی کوه طور . . .، در مجلس مسکین معین، یکدم نشین، صد در ببین ـ بنگر چه در هایی ثمین، دادست دریای دلم. غزلهاست به ترتیب قافیه ، ۱۲۱ ص. (ف. تسبیحی ۳ : ۲۲۳-۲۲٤).

1816

دیوان مغربی

از شمس الدین محمد شیرین (م ۸۰٦ه./۳-٤۰٤ ۱م.). [نسخه های فارسی

۳ : ۲٤۳۹ - ذریعه ۹ : ۱۰۷۹].

3967 ٤۰٦۲ : نستعلیق پخته، ۱۲ ذیقعده ۱۲۷۰ه.ق. دو ترجیع بندست در یک بیاض (ص ۱۷۲-۲۱٦). آغاز یکمین : آفتاب وجود کرد اشراق - نور او سر به سر گرفت آفاق. با این ترجیع : که جز او نیست در سرای وجود. آغاز دومین : ای هستی ذات تو نه از کی - در جنب تو کاینات لا شیئی . . . گنجی که طلسم اوست عالم - ذاتی که صفات اوست آدم. و نیز پراکنده هایی از وی. غزلها (ص ٥٤۰-٦۰٦). آغاز : بیا ای ساقی باقی، رهان از ما و من ما را - که از شرکت برون آییم نه بینم غیر مولا را.

3968 ٦۸۰۸ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز : ای جمله جهان در رخ جان بخش تو پیدا - وی روی تو در آیینه کون هویدا . . . ای مغربی آفاق پر از ولوله گردد - سلطان جهانم چو زند خیمه به صحرا. غزلهاست به ترتیب از «الف» تا «ی» ، سپس ترجیع بندها : آفتاب وجود کرد اشراق . . . که جز او نیست در سرای وجود - به حقیقت کس دگر موجود . . . آنگاه رباعیها ، ۱۸۱ ص.

3969 ۲۸۸٦ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز : خورشید رخت چو گشت پیدا - ذرات دو کون شد هویدا . . . ای مغربی این حدیث بگذار - سر دو جهان مکن هویدا. غزلهاست به ترتیب قافیه از «الف» تا «ی» سپس رباعی ، ترجیع بندها : آنچنانم ز جام عشق خراب - که ندانم سراب را ز شراب، آنگاه قصیده ها، جدولبندی ۲ راه و عنوانها شنگرف ، ۱۷۵ ص.

3970 ۲۸۲۳ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۳۸). آغاز : برون ز مشرب هر شارب است مشرب ما - ورای مطلب هر طالب است مطلب ما. غزل است و قصیده نامرتب. با تخلص مغربی : مجو ز مغربی آداب در طریقت عشق - که کس نجست زمستان و عاشقان آداب.

3971 ٦۳۱٤ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ه.ق. نخست دو ترجیع بند است ، آغاز : آفتاب وجود کرد اشراق . . . که جز او نیست در سرای وجود - به حقیقت کسی دگر موجود ، آنگاه غزلها به ترتیب از «الف» تا «و». آغاز : ای جمله جهان در رخ جانبخش تو پیدا. انجام افتاده ، ۱۳۲ ص.

3972 ۳۹۳۹ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۲ه.ق. باقی مانده ی غزلهای اوست، از قافیهٔ «د» تا «م» آغاز و انجام افتاده ، آغاز: ای مغربی آن یار که بی نام و نشان بود ـ از پرده برون آمد و با نام و نشان شد ، ۳٤ ص.

1817

دیوان مقبل اصفهانی

آقا محمد شیخا، از روزگار شاه سلطان حسین صفوی (۱۱۰۵-۱۱۳۵ه.ق.)، که در یورش افغان به هند گریخته و در گجرات ۱۱۵۷ه./۱۷٤٤م. در گذشته است. [نسخه های فارسی ۲ : ۲۵٤۳ - ذریعه ۹ : ۱۰۸۸ - فرهنگ سخنوران : ۵۵۸].

3973 ۳٦٦ : شکستهٔ خوش ، سدهٔ ۱۱ه.ق. در «جنگ» (ص ۳۵-٤٤). «هفت بند» اوست. آغاز: السلام ای اشرف الخلق اله العالمین ـ قبله ام افتاده تکبیر الاحرام دین. و پراکنده هایی از وی.

3974 ٦۳٤۹ : نستعلیق شکسته آمیز ، ۱۱۸٤ه.ق. آغاز: واقعه در احوال حضرت مسلم بن عقیل (ع): ز سوز واقعهٔ مسلم عقیل شهید ـ دلم ز آتش و بیطاقتی به سینه طپید . . . ، سوگواریهای اوست با سربندهای «واقعه» و در پایان آمده «تمام شد واقعات مقبل» ، پنج ستونی چلیپا ، ٦۵ ص.

1818

دیوان منصور

از سراینده ای با تخلص منصور. [نسخه های فارسی ۳ : ۲۵٤٦-۲۵٤۷ - فرهنگ سخنوران : ۵٦۷-۵٦۸].

3975 ٦۷۰٦ : نستعلیق شکسته آمیز ، ۱۸۸۰ بکرمی (۱۲۳۹ه.ق.) ، (ص ۱-۳۰٤). غوزلهایی ست صوفیانه به ترتیب تهجی از الف تا یاء. آغاز

افتاده : برو خاک رهی شو از کمال نیستی ایدل - تماشا کن چه گلها بشکفد اخر از این گلها . . . منم منصور وقت خود ، ندارم خوف کس در دل - امید از لطف حق دارم ، که سازد حل مشکلها. انجام : نخواهی یافت هرگز در خرابات جهان ایدل- چو منصور، عاشق رندی، چو من سرمست مدهوشی.

1819

دیوان منطقی

از سید محمد امین منطقی (ص.ع.).

3976 ۳۹۸۵ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ه.ق. و پیش از آن دعای کبریت احمد ، رویهم ، ۳۰ ص. تنها ترجیع بند ی ست با این ترجیع : بعد از این ، ترک گفت و شنود - کنج کوه و عبادت معبود. آغاز : عاشقان همتی که کردم ساز- رخت بر بستم از مقام نیاز - عارفان رحمتی ز راه کرم - که ندارم بجز شما همراز.

1820

دیوان منیر لاهوری

منیر لاهوری. (م ۱۰۵۴ه./۱۶۴۴). [فرهنگ سخنوران : ۵۷۱].

3977 ۱۱۲٤ : نستعلیق پخته ، قاضی صدر الدین محمد ، سدهٔ ۱۱ه.ق. ش ۱ «کلیات» او، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه ، موریانه زده.

1821

دیوان موسوی

از سراینده ای با تخلص موسوی. در فرهنگ سخنوران ۵۷۶-۵۷۷ از سه تن

با این تخلص یاد شده است.

3978 ۶۸۶۸ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، آغاز : گفت پیغمبر سلامت میرساند جبرئیل - پیک رب العالمین از نزد داور آمده . . . ، نوحه هایی ست برای روزهای سوگواری : موسوی دردی بدل دارد به پابوسش طلب، ای شهید تشنه لب - درد او را کن دوا چون در کهت دارالشفاست ، برگل رویت سلام . . . ، ۳۰ ص.

1822

دیوان مولوی بلخی

جلال الدین محمد (۶۰۴-۶۷۲ ه.ق.). که به نام مرشد خود شمس الدین تبریزی ساخته است. [نسخه های فارسی ۳ : ۲۲۲۱].

3979 ۸۰۶ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۰-۹ ه.ق. آغاز افتاده : امروز ای شمع آن کنم ، بر نور تو جولان کنم - بر عشق جان افشان کنم ، چیزی بده درویش را. غزلهاست به ترتیب قافیه از «الف» تا «م» ، با تخلص : شمس، شمس تبریزی ، شمس الحق ، شمس الحق تبریز ، پیرامون ۳۳۰۰ بیت ، انجام افتاده : من یار همی دارم ، بی یار کجا رقصم - من سایهٔ آن سروم ، بی سرو کجا باشم . جدولبندی چهار راه ، عنوانها شنگرف ، ۱۹۸ ص.

3980 ۸۴۱ : نسخ تعلیق ، سدهٔ ۱۰-۹ ه.ق. آغاز: این طایران قدس را عشقت فزود بالاها - در خرمن سودای تو ، روحانیان را حالها . . . دارای غزلها به ترتیب از «الف» تا میانه های «م» ، انجام افتاده، با دیباجهٔ نثری در شش صفحه که در آن آمده است : به سال هشتصد و هفده ، ربیع الاول از مه بود- که این دیباجه بنوشتم بعون خالق معبود. آغاز این دیباجه افتاده، و شاید نام گرد آورندهٔ نسخه در آن قسمت بوده است، وی میگوید طی دو سال سروده ها و غزلهای مولوی را از متون مختلف گرد آورده ، آنها را غث و ثمین کرده ، غزلهای مولوی را شناخته و پیرامون ۳۰ هزار بیت را گرد آورده است و به ترتیب قافیه ساخته است ، نسخه پیرامون یاز ده هزار بیت دارد ، ۵۲۷ ص (تسبیحی ۳ : ۳۹۶-۳۹۸).

3981 ٦۰٦٦ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۰-۱۱ه.ق. غزلهاست از الف تا یاء، سپس رباعیها نیز به ترتیب الفبایی، آنگاه ترجیع بند: که بجز خاک نیست مظهر کل. . .، آغاز کمی افتاده: این چه موج است این که نه زیر است و نه بالا ـ چه نور است این، چه تابان این، که شد هر نور زو پیدا. . .، جدولبندی ۳ راه به شنگرف و لاژورد، عنوانها شنگرف، ۲۵٦ ص.

3982 ٤۷۷ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز: بوی زلف مشکبار روح قدس ـ همچو جان اندر بدن می آیدم. غزلهاست از قافیهٔ «م» تا «ی» با یک ترجیع بند، پیرامون ده هزار بیست ۱۸٤ ص (تسبیحی ۱:۳٦٤-۳٦٥).

3983 ۱۰٦۳ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. غزلهاست به ترتیب تهجی از الف تا لام. آغاز: جاذبهٔ حق گرفت بند گریبان ما . . . نور جهان شمس دین، شهرهٔ ایام دین ـ کارورا شد یقین درهٔ ایمان ما، انجام افتاده، ٦۸۱ ص.

3984 ٦۷٦۱ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. غزلهاست به ترتیب تهجی از دال تا ی. آغاز افتاده: بی واسطهٔ حق از عنایت ـ داعی دعای شمس دین شد . . . بر خاک عبیر طبع تبریز ـ این دیده سقای شمس دین شد، جدولبندی ۲ راه شنگرف، انجام افتاده، ۲۵۱ ص.

3985 ۱۰۷۱ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز و انجام افتاده. غزلهاست به ترتیب تهجی از «الف» تا «ی». آغاز: ز فر شاه شمس الدین تبریزی یمن اعیان ـ ملک هم آمد از رضوان، سلام آورد مستانرا. انجام: ز مولانا ست آن سحر در افشان ـ حقیقت شمس تبریزی ست یا وی، ۲۵۰ ص.

3986 ۱۰٦۳ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. غزلهاست به ترتیب تهجی از «الف» تا «ل» آغاز: جاذبهٔ حق گرفت بند گریبان ما ـ سخت به خویشم کشید، گفت بیا جان ما . . .، انجام افتاده، ٦۸۲ ص.

3987 ۱۸۲۲ : نستعلیق شکسته آمیز پخته، سه شنبه ۱ ع ۱/ ۱۲۱۲ه.ق. ش ۱۰ مجموعه (ص ۲۰۵-۲۷۵)، انتخابیست از غزلهای او به ترتیب حروف تهجی از الف تا یاء. **آغاز:** ای بگفته در دلم اسرار ها - وی برای بنده پخته کار ها - ای خیالت غمگسار سینه ها - وی جمالت رونق بازار ها ... **شمس تبریزی** تو دانی سر عشق - خلق عالم را بگو اسرار ها.

1823

دیوان مولوی

مولوی بلخی نیست.

3988 ۱۱۶۴ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۱ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۱۱). **آغاز:** گشت یعقوب گرفتار فراق پسران- ساکن کلبه ی احزان شده، سبحان الله.. **مولوی** در ظلمت دوست الطاف قدیم - راجی راحت و احسان شده، سبحان الله. **انجام:** بقراط و جالینوس و ارسطو خشک لب - در آرزوی شربت دارالشفای تو. جدولبندی ۲ راه و کمند ۳ راه، همهٔ صفحه ها زر پاشی شده.

3989 ۱۸۷۴ : نستعلیق خوش، با تاریخ ۹ رجب **۱۱۰۵**ه.ق. در شمارهٔ پیشین، ش ۳ مجموعه (ص ...-...). دیوان غزلهاست به ترتیب قافیه از الف تا یا با تخلص مولوی. با سرلوح زرین، جدولبندی به زر و رنگها، عنوان شنگرف، آبخورده و بسیاری برگها به هم چسبیده. **آغاز:** الله الله چه نویسم که بود خوب و سزا- بر سر صدر سخن خوبتر از نام خدا، تخلص او در پایان همین قصیده: **مولوی** بندهٔ بیچارهٔ منسوب به تست - فانا العبد و سبحانک انت المولی. **انجام** در حرف «ی» افتاده. آخرین تخلص وی: مولوی سر بر نا اهل مکن فاش که من - آنچه گویم همه با تیغ و کفن میگویم.

1824

دیوان ناصر علی

میان ناصر علی، متخلص به علی، زاده در سرهند، (م.شاهجهان آباد ۱۱۰۸ ه./

۶-۱۶۹۷م).

در نولکشور ۱۲۸۱ ه.ق. چاپ شده است. آغاز چاپی: الهی شوق برق تجلی ده ز بانم را ـ قبول خاطر موسی کن بیانم را. [نسخه های فارسی ۳: ۲۴۴۸ و ۲۵۶۳].

3990 ۱۹۳۸: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ه.ق. سروده هایی ست با تخلص علی از غزل و تک بیت و رباعی به ترتیب قافیه، بدینگونه که در حرف الف آنچه غزل و تک بیت و رباعی بوده آورده شده است، و همینگونه در دیگر حروف. آغاز: بخود پنهان شدم از جیب آن یکتا شدم پیدا ـ به ساحل غوطه خوردم، از دل دریا شدم پیدا ـ ز شوق جلوه در آغوش یکتایی نمی گنجد ـ دل آیینه دارد هوس، پیدا شدم پیدا. اینک چند تخلص از وی: علی امشب می شیراز در جام سبو دارد ـ الا یا ایها الساقی ادرکاساً و ناولها. علی از رشک استعداد، عالم دشمنم گردید ـ محبت را خریدم عاقبت از ترک مطلبها. و بایستی به سالخوردگی گفته باشد: علی بدولت بخت سیاه در پیری ـ نمی شود سرموی من آشنا بخضاب، ۱۳۲ ص.

3991 ۳۰۱۱: نستعلیق شکسته آمیز، محمد رحیم همت خانی، دو شنبه ۱۷ ع ۲/۱۱۱۶ه.ق. سروده های اوست به ترتیب قافیه، سپس رباعی. آغاز: زهی پیچیده در موج شکر خند تو مشر بها ـ بر یک گل گریبان چاک شود ایتو... (ناخوانا)... علی از رشک استعداد عالم دشمنم گردید ـ محبت را خریدم عاقبت از ترک مطلبها، جدولبندی ۳ راه، عنوان و نشان شنگرف، ۹۱ ص.

3992 ۳۰۵۷: نستعلیق، ۱۱۳۲ه.ق. به ترتیب تهجی از الف تا ش و سپس افتاده. آغاز نیز افتاده: تو چون ساقی شوی... علی امشب می شیراز در سبو دارد ـ الا یا ایها الساقی ادرکاساً و ناولها... آغاز حرف «ب»: ای بدور عارضت میخانهٔ هستی خراب ـ شیشه و پیمانه از عکس رخت درد شراب، محشی، ۵۰ برگ.

3993 ۱۰۵۳: نستعلیق خوش، آغاز سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۸۶-۲۶۰)، آغاز: محبت جاده ای دارد نهان در خلوت دلها ـ چو تار سبحه گم گردید این ره زیر منزلها. در آن آمده: علی شعرم به ایران میبرد شهرت ازان ترسم ـ که صایب خون بگرید آخرت، فتنه شود پیدا. انجام: خیال رفتن کوی تو دارم ـ گلستان طرب گردید راهم.

3994 ۵۷۲۳ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۳۱-۱۲۱) ، آغاز: منم آن طفل نظر کردهٔ استاد حکیم - که بود نقطه سهوالقلم در یتیم . . . انجام : گلشن داغ و نسیمش آه ، سروش شعله آتش چون - بیا سامان بستان محبت را تماشا کن.

3995 ۱۳۸۰ : شکستهٔ خوانا ، سدهٔ ۱۲ ه.ق ش ۱ مجموعه (ص ۱-۲۳) ، گزیده ای ست. آغاز: محبت جاده ای دارد نهان در خلوت دلها . . . در آن آمده : علی تصویر خوبان آیت قرآن ما باشد - برهمن می پرستد ، سبک میجوبد عمل ما را.

3996 ۴۳۵۷ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. سروده های اوست از غزل و رباعی و قطعه درهم ولی به ترتیب قافیه از «الف» تا «ی». آغاز: الهی شوقی برق تجلی ده زبانم را - قبول خاطر موسی نگاهان کن بیانم را . . . در آن آمده : علی شعرم به ایران می برد شهرت ازان ترسم - که صایب خون بگرید آب در دفتر شود پیدا، در پایان سروده هایی ست از «شوکت» (ص ۱۲۶-۱۴۰) ، عنوان و نشان شنگرف ، ۱۴۰ ص.

3997 ۳۸۹۰ : نستعلیق شکستهٔ خوش راسته و چلیپا ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، دارای رباعی ، قطعه و غزل. با چاپی مقابله شد همان دیوان بود ، (ص ۱-۶۹) همراه «لیلی و مجنون» ناشناخته.

3998 ۳۲۳ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. غزلهاست به ترتیب تهجی از «الف» تا «ی» آغاز: محبت جاده ای دارد نهان در خلوت دلها . . . ، ۱۰۸ س.

1825

دیوان ناصر علی : شرح . . .

متن از همان ناصر علی سرهندی. شرح از ناشناس.

3999 ۴۶۵ : نستعلیق پخته ، ۲۱ صفر ۱۲۳۷ ه.ق. غزلهاست که هر بیت با فاصلهٔ زیاد نوشته شده و درمیانهٔ آنها شرح آنها آمده است. آغاز افتاده :

خارا گداز شعلهٔ آهم زبانه زد - در تن شد استخوان چون نمک در کبابها. . .
آغاز قافیهٔ «ز» بیتو آتش میتراود از دل تنگم هنوز - می پزد چون شمع از
راه نظر رنگم هنوز ، ۲۱۱ ص.

1826

دیوان ناظم هروی

ملا فرخ حسین، درگذشته پیرامون ۱۰۸۱ ه‍./۱۶۷۰م. [نسخه های فارسی
۳ : ۲۵۶۵ - ذریعه ۹ : ۱۱۶۳].

4000 ۵۷۹۷ : نستعلیق خوش ، بدنبال «یوسف و زلیخا» ی جامی نوشتهٔ
۱۲۴۸ یا ۱۱۴۸ ه‍. در متن (ص ۲۲ - ۲۸۲) و در هامش آن «یوسف وزلیخا»
از همو. با عنوان «منتخب دیوان ناظم». آغاز: عشق ناظم شد چو دیوان دل
آگاه را - آه انشا کرد و مصرع داد بسم الله را. . . خاکساری گرد ناظم را
بدامانش رساند - می دهد همت بلندی طالع کوتاه را ، غزلهاست به ترتیب
تهجی از الف تا یاء ، سپس رباعیها آنگاه قصیده ها.

1827

دیوان نبی

از سراینده ای با تخلص نبی. [نسخه های فارسی ۳ : ۲۵۶۶ - فرهنگ
سخنوران : ۵۹۳].

4001 ۷۱۴۸ : نستعلیق شکسته آمیز سخت خوانا ، ۱۸۱۰ بکرمی ؟
غزلهاست به ترتیب تهجی. آغاز: چشمی کجا که جلوه کند او باب را -
در چشم خواب بد نه ببین جواب را ! . . . باشد نبی به عمر تماشا شود
نصیب - گیرم جو غنچهٔ شبنم گوهر کباب را ؟ فرسوده ، ۵۸۶ ص.

1828

دیوان ندیم

سراینده ای با تخلص ندیم، شاگرد «سالم»، زنده در ۱۲۷۱ ه./۱۸۵٤-۵ م.

4002 ٤۵۹ : نستعلیق شکسته آمیز، خود سراینده ۱۲۷۱ ه.ق. «جنگ» گزیدهٔ سروده های سرایندگان است، از آن میان با عنوان «استادی» که تخلص «سالم» را دارند و بسیاری «لمحرره» که تخلص «ندیم» دارند. آخرین غزل: به سر افتاده مرا آتش سودای کسی ـ هست اندر دل غمدیده تمنای کسی . . عارضش در خم گیسوی سیه دید ندیم ـ قرص خور گرچه ـ ندیده است کسی (ص ۳۰۲).

1829

دیوان نعمت الله : دیوان شاه نعمت الله

شاه نعمت الله ولی بن میر عبدالله (حلب ۷۳۰ ه./۱۳۳۰-۲۹ م. ـ ماهان کرمان ۸۳٤/۱٤۲۷)، با تخلص سید، نعمت، نعمت الله. [نسخه های فارسی ۳ : ۲۵۸۱ ـ ذریعه ۹ : ۱۲۱۵].

4003 ۵۲۷ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۹ ه.ق. با خطبهٔ نثری آغاز می شود، آغاز: الحمد الذی عین عین الاعیان بفیضه الاقدس . . . خوش بگو ای یار بسم الله بگو ـ هر چه می خواهی از بسم الله بجو. دارای : غزل، قصیده، رباعی، بدون ترتیب قافیه، پیرامون ٦ هزار بیت، انجام: یاری که چنین بود خلیلش خوانند ـ چون مظهر اسماست جمیلش خوانند، سپس ۸ برگ نو نویس سدهٔ ۱۲ ه.ق. با دو تخلص نعمت الله و سید: سید مجلس خراباتم ـ ساق می پرستانم . . . نعمت مست و جام می بدست ـ سر خوشش در بزم رندان یافتم، جدولبندی ۳ راه، ٤٦۲ ص. (ف. تسبیحی ۲ : ۲۰۲-۲۰۳).

4004 ٤۱۹٤ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۰-۹ ه.ق. با خطبه نثری در ۳ سطر.
آغاز : احمد الله الذی عین عین الاعیان بفیضه الاقدس . . . خوش بگو ای
یار بسم الله بگو ـ هر چه می خواهی ز بسم الله (بجو). نخست غزلهای اوست
جایی به ترتیب قافیه و جایی دیگر نا مرتب، با دو تخلص: نعمت الله و سید.
رباعی ، مثنوی ، و باز غزل ، انجام افتاده : نعمت الله چون سخن گوید از
مو ـ روح قدسی شاهد از گویا مجوی ؟ ، با رسم الخط کهن (گ : ک ، پ:
ب ، چ : ج) ، جدولبندی ۵ راه ، ۳٤۰ ص.

1830

دیوان نوری (نوریا)

سراینده ای با تخلص نوری و نوریا. در فرهنگ سخنوران از ۲۰ تن با این
تخلص یاد شده است.

4005 ۲٦٤۲ : نستعلیق پخته ، جوهر آبی ، با ترقیمه ای مؤرخ ۱۰ جوزا
۱۳۰۱خ/۱۳٤۰ه.ق. که میگوید سراینده دیوان منم ، ولی این ترقیمه با
خط نسخه اگرچه از نظر زمانی نزدیک است ولی ممکن است الحاق باشد.
غزلهایی ست به ترتیب قافیه. آغاز : ای شاه سر بر ، لی مع الله ـ محتاج در
تو صد مسیحا . . . گردید مداح ذات پاکت ـ این **نوری** زار بی سر و پا.
آغاز قافیهٔ «ز» : زار نالیدم بنزد بی نیاز ـ از فراق یار در شبهای دراز . . .
نوری بیچاره را دستش بگیر ـ او فتاده بر درت بهر نیاز. و تخلص نوریا :
نوریا جام محبت نوش کن ـ مست و بیخود همچنان دیوانه باش . . . **نوریا**
شمع صفت می سوز بیاد روی یار ـ در هوایش جان خود را سر بسر بسپار به
شمع ، ۱۱٦ ص.

1831

دیوان نیاز

به تخلص نیاز. در فرهنگ سخنوران از ده تن با این تخلص یاد شده است.

4006 ۶۴۴۴ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ۱۲۶۴ ه.ق. در مجموعه (ص ۴۱-۱۰۴). غزلهاست به ترتیب تهجی از الف تا یاء ، سپس مثنوی. آغاز : فرض کردم کین حجاب نور و ظلمت دور شد - در حریم قدس تو ممکن نباشد بار ما . . . آخرین تخلص : در خلق نیاز این سخن سر حقیقت بی پرده مفرما - این راز نگهدار بگنج دل شیدا ، یا حفظ نگاهی.

1832

دیوان واحدی

از سراینده ای با تخلص واحدی. این تخلص در آن بسیار آمده است ، از آن میان : در جلوهٔ حسن واحدی دید - خورشید جمال او کما هی.

آغاز : ای عشق حقیقتی از آن - من کاس محبتی سقانی.

4007 ۱۱۰ : نستعلیق ، خلیفه بدهون بن شیخ عبدالرحمان قندیل ، سکنهٔ قصبهٔ کهرام ، ۱۱۰۹ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۱۵). (ف. تسبیحی ۱ : ۴۳۵-۴۴۱).

1833

دیوان واقف

واقف بتالوی لاهوری ، نور العین بن امانت الله قاضی (م ۱۱۹۵ ه./ ۸۰-۱۷۸۱ م). [نسخه های فارسی ۳ : ۲۵۹۳ - ذریعه ۹ : ۱۲۵۴].

4008 ۴۸۴۳ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. در جنگ (ص ۴۳-۴۶)، آغاز : ای زلف تو عنبرین کمندی - در عهد تو هردلی به بندی . . . بنشینم و ترک عشق تو گویم - از تو به آب دیده شویم. ترجیعها به شنگرف ، ۱۲۶ بیت ، همراه غزلهایی ازو.

4009 ۷۱۳ : نستعلیق پخته ، سدۀ ۱۲ه.ق. آغاز: چرا در گریه آوردی چو من آزرده جانی را ـ خراب از سیل کردی خانه آبادان، جهانی را. . . نظیری گفت چون . . . آمد بر سر واقف ـ کجا بودی که امشب سوختی آزرده حالی را. غزلهاست به ترتیب قافیه سپس رباعیها. آغاز رباعیها : یاران گویند شوخ طناز مرا ـ آن دل شکن خانه بر انداز مرا. . . پایین صفحات بخش پایان نسخه موریانه زده است [تسبیحی ۳ : ۲۲٦-۲۲۷].

4010 ۳۳٤۸ : نستعلیق پخته، سدۀ ۱۲ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، آغاز: ای کرده خون در جگر فراق توام بیا ـ می میرم از برای تو، کردم خبر بیا. . . واقف زدرد دوری جانان سپردم جان ـ وقت است وقت بر سرش آیی نوحه گر بیا. غزلهاست به ترتیب از «الف» تا «م». انجام: واقف از آتش مزاجیهای یارم باک نیست ـ چتر زرینم اگر شمع است من پروانه ام، فرسوده، ۱۷۰ ص.

4011 ۳۲۲ : نستعلیق خوش . سدۀ ۱۲ه.ق. آغاز: ای به بزم شوق تو نالان بهر سو سازها ـ رفته در هر گوشه زان سازها آوازها . . . از رگ و پی بنده واقف نی همین در ناله است. ای ببزم شوق تو نالان بهر سو سازها. دارای : غزل و قطعه و رباعی در هم ولی به ترتیب قافیه. آغاز قافیه «ز» دلش از درد محبت نطپیده است هنوز . . . ، انجام : واقف از من مزۀ عشق چه می پرسی هر دم ـ هست تلخ و ترش و شور ، تو هم می دانی ، با سر لوح زرین ، جدولبندی ۵ را. ٤۹٤ ص (تسبیحی ۳ : ۲۲٤-۲۲۵).

4012 ۷۵۸۹ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدۀ ۱۳ه.ق. قسمتی از سروده هایش است ، از غزلهای الف تا ت. آغاز: . . . آب گردید دل و از نظر افتاد مرا ـ نوبت گریه بخون جگر افتاد مرا. در ص. ع. آمده : انتخاب دیوان واقف بتالوی ، ۳۰ ص.

1834

دیوان واقف

با تخلص واقف.

4013 ۱۵۱۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. در جنگ (ص ۱۱۱-۴۲۴) ، غزلهاست. آغاز در ردیف «ت» افتاده : غنچه اش تاریخت رنگ خنده در اثنای حرف ـ دامن نون سخن لبریز گل گردیده است . . . آخرین غزل : واقف پس از گذشتن مجنون بغیر من ـ دیوانه ای ز وادی ایجاد بر نخواست.

1835

دیوان والهٔ اصفهانی

محمد کاظم ، در گذشته در اصفهان ۱۲۲۹ ه./۱۸۱۴م. دیوان او بکوشش استاد جلال همایی در ۱۳۳۵خ چاپ شده است. [نسخه های فارسی ۳ : ۲۵۹۴ - ذریعه ۹ : ۱۲۵۵ - فرهنگ سخنوران : ٦٤٢].

4014 ۳۳۷۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز : منتخب اشعار . . . آقا محمد کاظم واله. وله فی القصاید . . . مرادست فراق دلبری افکنده است از پا ـ که گر بر پا فلک اندازدش سر نبودش پروا. دارای : قصیده ، قطعه ، و غزل ها به ترتیب قافیه. آغاز غزلها : با آنکه سر نزد سخنی از زبان ما ـ ورد زبان خلق بود داستان ما . . . و اینک چند تخلص از او : ندانستم چه آمد بر سر وا مانده دل واله ـ بهنگامی که از کویش به حسرت بار می بستم . . . چه بخت است اینکه گه در دامم و گه در قفس واله ـ حرام آمد مگر در گلشن و گلزار پروازم . . . یار می رنجید واله خوب روز وصل ـ قصه های شام هجران مختصر بگذاشتی . . . و در پایان رباعیها ، عنوان و نشان شنگرف ، ٦٤ ص.

1836

دیوان وصفی

از سراینده‌ای با تخلص وصفی. در فرهنگ سخنوران از هفت تن با این تخلص یاد شده است.

4015 ٤٠٦٢ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ۱۲۷۰ه.ق. به همین خامه در بیاض منظومهٔ وا سوخته است (ص ٤٤٩-٤٥٧) وسراپا (ص ٤٦٨-٤٧٨) وحزن نامه (ص ٤٧٨-٤٨٢). آغاز این یکی: چو شب روزم سیه‌کرده، ز غم حالم تبه‌کرده ـ رخم همچو که کرده، پریشان کرده در دوران. و غزلیات او (ص ٤٩٦-٥٣٩). آغاز: خداوند چو بدر چرخ روشن کن بیانم را ـ بسان پارهٔ الماس کن تیغ زبان را.

1837

دیوان ولی رام

سراینده با تخلص ولی.گویا کوسائین ، سرایندهٔ «شش وزن» در همین فهرست. [نسخه های فارسی ۳ : ٢٦٠٤].

4016 ٥٤٢٦ : نستعلیق شکسته آمیز پخته ، سدهٔ ۱۳ه.ق. در یک جنگ با عنوان دیوان ولی رام ، سروده هایی ست و بیشتر رباعیها (ص ۱۲۸٦-۱۳۰۵). آغاز: در خود بنگر ز مطلب خود پر شو ـ چشم واری مباش خالی چو حباب . . . ای آنکه خدای را تو جویی همه جا ـ تو عین خدایی، به خود آی ، به خودا . . . و (ص ۱۳۱۷-۱۳۳٤) نیز رباعیها ست و غزلهای عرفانی. آغاز: بحر بین می باید اینجا ، موج من درکار نیست ـ گر چه اندر موج غیر از بحر در اظهار نیست . . . انجام: نبوده در بساط من بجز دل ای ولی چیزی ـ ربوده دلبرم آن هم ز دستم ، تا چه پیش آید.

1838

دیوان هاتف اصفهانی

سید احمد حسینی منشی و سراینده، (م ۱۱۹۸ه./۱۷۸٤-۳م). [نسخه های فارسی ۳ : ٢٦٠٦ ـ ذریعه ۹ : ۱۲۸۳].

4017 ٥٩٨٣ : نستعلیق خوش ایرانی ، با تاریخ ۱۲۹۷ه.ق. به همین خامه

در مجموعه، ش ۳ (ص ۴۸-۵۹). ترجیع بند اوست: که یکی هست و هیچ نیست جز او - وحده لا اله الا هو. آغاز: ای فدای تو هم دل و جان - وی نثار رهت هم این و هم آن.

1839

دیوان هلالی جغتایی

نور الدین (بدر الدین)، زاده در استر آباد، که به هرات رفته و در آنجا به سال ۹۳۶ ه‍./۲۹-۱۵۳۰ م. شهید شده است. چاپ شده است. [نسخه‌های فارسی ۳: ۲۶۱۰ - ذریعه ۹: ۱۲۹۴ - فرهنگ سخنوران: ۶۳۱ - مشار چ ۲: ج ۲: ۲۳۹۲].

4018 ۱۵۸۹: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ ه‍.ق. آغاز افتاده و نو نویس، آغاز: نمی خواهم که خط بالای آن لب سایه اندازد - که بی ظلمت صفای دیگرست آن آب حیوان را . . . چند تخلص: دوستان گر سر درمان هلالی دارید - شربت زهر بیارید که تریاک منست . . . یا رب از قتل هلالی چیست مقصود بتان - از هلاک عندلیبی گلعذاران را چه حظ؟، غزلهاست به ترتیب قافیه و در پایان رباعیها، جدولبندی ۲ راه و کمند بندی شده، ۱۶۰ ص.

4019 ۵۹۱۲: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ ه‍.ق. آغاز: ای نور خدا در نظر از روی تو ما را - بگذار که در روی تو بینیم خدا را . . . چند تخلص: از نه فلک گذشت هلالی فغان تو - بنگر که من کجا و، فغان من کجاست. . . هلالی از قدح می چه جای پرهیز است - بیا که پیر مغان میزند صلای قدح. غزلهاست به ترتیب، از «الف» تا «د» سپس افتاده، ۴۸ ص.

4020 ۱۵۱۲: نستعلیق پخته، محمد رحیم، ۱۱۹۵ ه‍.ق. آغاز: ای نور خدا در نظر از روی تو ما را - بگذار که در روی تو بینیم خدا را . . . گر یار کند میل هلالی عجبی نیست - شاهان چه عجب گر بنوازند گدا را. چند تخلص: از هلالی مطلب هوش که آن مست خراب - شیوهٔ مردم هوشیار

نداند هرگز . . . از جستجوی وصلش منعم مکن هلالی ـ گیرم که هم نیابم، شادم بجستجویش. غزلهاست به ترتیب قافیه ، قطعه و رباعی ، جدولبندی ۲ راه شنگرف ، غ ۱۲٤ ص.

1840

دیوان یار

با تخلص یار ، یاری. [بنگرید به : نسخه های فارسی ۳ : ۲٦۱٤].

4021 ۱۸۲۲ : نستعلیق شکسته آمیز ، دو شنبه ۲۷ ذیحجهٔ ۱۲۱۰ه.ق. ش ۹ مجموعه (ص ۱۸۱-۲۰۰). غزلهاست بدون ترتیب. آغاز : یقین دانم در این عالم، لا معبود الا هو ـ ولا موجود فی الکونین، لا مقصود الا هو. . . الا ای یار شو فانی ، مگو ثالث مگو ثانی ـ هو الواحد ، هو المقصود ، لا موجود الا هو.

1841

دیوان یتیم

از سراینده ای با تخلص یتیم و یتیما. [فرهنگ سخنوران : ٦٥٦].

4022 ۲۸۵٦ : نستعلیق پخته ، با مهر کنده ۱۲۱۰ه.ق. آغاز : الهی سوز عشقت ده ، دل دیوانهٔ ما را ـ بگنج حسن خود آباد کن ویرانهٔ ما را . . . یتیم از شوق گارویش بهجران ساز چون بلبل ـ ز وصل خود کند گاهی گلستان خانهٔ ما را. چند تخلص : در یتیم از صدف دل یتیم یاب ـ هر کس که در میطلبد و در میرود . . . بر یتیمان با ترحم کن نظر ـ لطف فرما حال بین فریاد رس. تنها غزلهاست به ترتیب قافیه از «الف» تا «ی» ، انجام : گه بینوا یتیمی ، گاهی غنی کریمی ـ جسم همه جهانرا ، جانا تو پاک جانی ، ۱٤۰ ص.

بخش بیست و هفتم

شرح منظومه

1842

آذر و سمندر

از زلالی خوانساری ، یکی از مثنویهای هفتگانهٔ اوست ، عرفانی . (بنگرید به : سبعهٔ سیاره ، در همین فهرست).

با دیباجهٔ نثری که آنرا طغرای مشهدی ساخته است. بنگرید به : آشوب نامه : ۱۲۵۴ ، بخش نثر های ادبی در همین فهرست).

آغاز (دیباجه) : آه از این آیهٔ دلسوز نثر در جگر که از فهرست نثر آذر در سمندر . . . **(آغاز** متن) نامش عشق است و حسن دفتر ـ آتش ساق ست کو سمندر.

بنگرید به : نسخه های فارسی ٤ : ۲٦۱۸ ـ ذریعه ۷ : ۱۵ و ۱۹ : ۱۰٦.

4023 ۱۲٦۲ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ه.ق. ش ۲ «سبعه سیاره» ی او (ص ۳۲-۵۵) ، آغاز برابر نمونه.

1843

آواز پرندگان : خواص . . .

در نتایج حاصل (تفاؤل) از شنیدن آواز پرندگان. در ٤٠ بیت.

آغاز : زاغ قاصد بر صباح از لطف حق بر خاص و عام ــ میدهد اخبارهای

غیب هر یک را مدام — حمد گویم من خدای خالق و رزاق جهان — میدهد روزی هر کس را ز شاه ملکیان.

4024 ۱۱۳۳ : نستعلیق ، غلام محمد ، ۱۳۱۵ ه.ق. ش ۷ مجموعه (ص ۲۱-۲۳).

1844

آئینهٔ اسکندری

از امیر خسرو دهلوی (۶۵۱-۷۲۵ه/۱۲۵۳-۱۳۲۵م). چهارمین مثنوی از «خمسه» ی اوست ، در ۴۴۵۰ بیت ، که به سال ۶۹۹ه/۱۲۹۹-۱۳۰۰م به انجام رسانده است.

پس از حمد و نعت ، معراج ، داستان اسکندر و خاقان چین آورده می شود.

بنگرید به : نسخه های فارسی ٤ : ۲٦۱۹ - ذریعه ۱ : ۵۰ و ۷ : ۲۵۹ و ۹ : ۲۹۳).

آغاز: جهان پادشاهی خدایا تراست - ازل تا ابد پادشاهی تراست — گشایندهٔ چشم بینش تویی — نگارندهٔ آفرینش تویی.

4025 ۱۳۹۳ : نستعلیق خوش ، اسدالله بن حبیب الله اصفهانی ، ۹۷۰ه.ق. در «پنج گنج» او (ص ۳۲٤-٤٤٤) ، آغاز : خدایا جهان پادشاهی تراست با سر لوح زر و لاژورد ، جدولبندی هشت راه ، چهار ستونی.

4026 ۳٦۹ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۰ه.ق. آغاز برابر نمونه ، با سر لوح زرین. در خمسهٔ او (ص ۱۷۸-۲۹۱).

4027 ٦۵۵۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ه.ق. ش ۵ «خمسه» ی او (ص ۳۵۱-٤۹۳) ، متن و هامش ، آغاز برابر نمونه.

4028 ۵۳۹ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۱ه.ق. در «خمسه» ی او (ص ٤۸۰-٦۳۰) ، با سر لوح ، آغاز برابر نمونه.

4029 ۱۳٤ : نستعلیق اردو، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق، ۲۶۲ ص آغاز (افتاده): تو کردی بلند آدمی زاده را. [ف. تسبیحی ۱ : ۳-۵]

1845

ابجد فکر

از شاه فقیر الله ، **آفرین لاهوری.** در آن از اورنگ زیب عالمگیر ستایش شده است (فرهنگ سخنوران : ۹).

مثنوی ست عرفانی همراه با حکایتها : مناجات ، حمد باری ، نعت رسول ، مدح اورنگ زیب ، ظهور آدم ، صبر ، توکل ، هوا و هوس ، رضا ، حکایت ابراهیم ادهم ، عشق ، حکایت در این معنا ، عشق ، حکایت در این معنا ، خاتمة الکتاب.

آغاز : این مناجات ماست عشق گواه ــ نالهٔ مارفیق یا الله.

4030 ۳۷۶۹ : نستعلیق معاصر ، جوهر آبی ، ۷۸ ص.

1846

ابراهیم نامه : سیر الخلیل

مثنوی ست آغاز و انجام افتاده ، در داستان ابراهیم بت شکن' از زایش او و خوابدیدن نمرود،گفتگوی او با مادرش، رفتن به غار وگفتگو هایی که ابراهیم دربارهٔ مبداء آفرینش باخود می کند تا داستان اسماعیل و قربانی. با ذکر آیتهایی از قرآن در عنوان و سپس سروده ای نسبتاً روان ، که بایستی سرایندهٔ آن ایرانی باشد.

آغاز : (شاید یکی از این ابیات باشد) در سبب تصنیف کتاب : پور شیخ ما بگفت این مشکلات ــ احمد جامی اگر بودی حیات . . . السلام ای صاحب

خلاق عظیم ــ السلام ای معدن لطف عمیم . . . کرد آدم را به نورت مشتعل ــ باز باتدریج سویت منتقل.

4031 ۱۱۳۷ : نستعلیق ایرانی ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ۱۶٤ ص.

1847

ابواب جنت : هشت باب

نام سراینده **لطفی** و تاریخ سرودن ۹۲۷ ه (۱۵۲۱-۲۰م) آمده است ، در آغاز آن آمده : نامه یی کز برایت آوردم ــ نام **ابواب جنت** ش کردم ــ **هشت باب** است سر به سر نیکوست ــ در گشای و در آی بی منت ــ عدد بیت او دویست و دو است ــ یادگیرش که سر به سر نیکوست ــ صد و هشتاد و سه مسایل را ــ مقصد از هر کدام حاصل را ــ بیت تاریخ این کتاب مبین ــ نهصد و هفت و بیست جزم و یقین ــ این ترا یادگار آن **لطفی** ست ــ گر نیاری تو یاد ، بی لطفی ست ــ ترجمه کرده فقه نیکو را ــ آنچه او کرده ترجمه او را ــ لقب اوست فقه **کیدانی** ــ گر ندانی کنون تو کی دانی (ترجمه فقه کیدانی «خلاصة الصلاة» است).

باب ۱ـ فرایض نماز ، ۲ـ واجبات نماز ، ۳ـ سنن نماز ، ٤ـ مستحبات نماز ، ۵ـ محرمات نماز ، ٦ـ مکروهات نماز ، ۷ـ مباحات نماز ، ۸ـ مفسدات نماز.

آغاز : ای عنایت نموده از احسان ــ جسم را روح و روح را ایمان ــ واجد و ماجد کریم تویی ــ خالق و رازق و رحیم تویی ــ عین هم غیرهم صفات تو ــ عین ذات تویی ، غیر ذات تویی.

4032 ۱۱٦۵ : نستعلیق پخته، با تاریخ ۹۵۷ه.ق. به همین خامه در مجموعه، ش ۸ (ص ۴۰۸-٤۲۲) ، عنوانها شنگرف .

1848

ابیات خان : شرح . . .

از احمد خواجکی کاسانی (بنگرید به : رسایل کاسانی ص ٦٦۸ در بخش عرفان).

4033 ۲۲٦۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۱۱ «رسایل کاسانی» (ص ۳۸۰-۳۹۹) ، آغاز برابر همان نمونه.

4034 ۱۴۰۱ : نستعلیق پخته ، محمد امین بن خلیفه حاجی قربان ، ۱۲۸۰ ه.ق. ش ۱۵ «رسایل کاسانی» (ص ۶۵۷-۶۷۳). آغاز برابر همان نمونه.

0

ابیات کنز الدقایق (شرح) : کنز الدقایق

0

ابیات المطول (شرح) : المطول

0

اختر قلیچ خانی

در بخش ستاره شناسی ص : ۱۶۵ گذشت.

1849

اختلاجات اعضاء

از بدر جاجرمی ، گویا بدرالدین ، از نزدیکان شمس الدین محمد صاحب دیوان کشته در ۶۸۳ه.ق./۱۲۸۴م. در آن آمده : نثر بود و ، به نظمش آوردم ـ دادمش شرح و روشنش کردم. در برخی نسخه ها تاریخ نظم ۶۷۵ه (۱۲۷۷-۶م) آمده است.

آغاز: شکر و حمد و سپاس یزدان را ـ آفریندهٔ تن و جان را ـ صانع و

مبدع نشیب و فراز ـ خالق و کردگار و بنده نواز . . . حکما گفته ، گفته قول ذوالقرنین . . .

بنگرید به : نسخه های فارسی ۱ : ٤٦٤. ذریعه ۹ : ۱۲۸ و ۱۹ : ۱۱۰.

4035 ۸۸۵ : نستعلیق اردو ، موهر سنگه ، ۱۱۸۰ بکرمی (۱۲۳۹ه.ق.) ش ۲ مجموعه (ص ۲۰۳-۲۱۶) پیرامون ۲۰۰ بیت است ، در آن از سراینده نام برده نشده ، آغاز برابر نمونه (ف. تسبیحی ۳ : ۲۲۷-۲۲۹).

4036 ۱۸٦۳ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز افتاده : ناخن دست چپ چو جست دمی . . . ، در پایان آمده : سیصد و پنج بود و هشتاد ـ که ز طبع من این سخن او افتاد، که بایستی طور دیگر باشد. (ص ۱-۱۰)، سپس زلزله نامه.

0

اختیارات مسیر قمر

از خواجه. در ستاره شناسی ، ص ۱٦۷ گذشت.

1850

ارث منظوم : فقه منظوم

از ناشناس. با عنوانهای فصل ، و آغاز می شود با : فصل اندر بیان حال پدر ، فصل در کشف حال جد صحیح . . .

آغاز : بعد حمد خدای بی همتا ـ و زپی نعت سید دوسرا ـ اینچنین برده شد ز فیض علیم ـ پی به سوی تعلم و تعلیم . . .

4037 ۸۰٤٤ : نستعلیق پخته ، محمد مقیم ، با تاریخ ۱۰۹۲ه.ق. در شمارهٔ پیشین که گویا به همین خامه است ، آغاز برابر نمونه (ص ۳۵۵-۳۵۹) پیرامون ۱٤۲ بیت. خریداری شده ۱۳۵۷خ.

0

ارشاد نامه : قصیدهٔ رائی

1851

اسرار الشهود

از **اسیری لاهیجی**، شمس الدین محمد (م ۹۱۲ هـ/۶-۱۵۰۷م). مثنوی ست عرفانی در سیر و سلوک و داستانهایی پند آموز، پیرامون ۳۰۰۰ بیت، در آغاز آن از مراد خود سید محمد نور بخش (۷۹۵-۸۶۹ هـ/۱۳۹۳-۱۴۶۵م). نام برده است: آن محمد نام عیسی مرتبت - ملک معنی را سلیمان منزلت - آمده از غیب نامش نور بخش. بود چون خورشید ذاتش نور بخش (ص ۱۸). با مناجات، نعت رسول، نصیحت و تحریص در سلوک، بیان ارادت مرید نسبت به پیر، وصف الحال آغاز می شود، آنگاه حکایت شیخ سلیمان، و درمیانهٔ مطالب عرفانی حکایتهای دیگر: جوان که کفش فراموش کرده بود، حکایت زاهدی به وقت بایزید، حکایت بخواب دیدن بایزید ذات حق را . . .

آغاز: بنام آنکه نور جسم و جان است - خدای آشکار و نهان است - خداوندی که جان در تن نهان کرد - ز نور خود زمین و آسمان کرد - فلک . . .

بنگرید به: نسخه های فارسی ۴ : ۲۶۲۸ - ذریعه ۱۹ : ۱۱۴.

4038 ۱۰۳۴ : نستعلیق، گل محمد سندی، ۱۳ ج ۱-۱۳۲۱ هـ.ق. آغاز برابر نمونه، عنوانها محو شده، نام «اسرار الشهود» در ص .ع. و در پایان آمده، فهرست مطالب از این نسخه گرفته شد، ۲۲۷ ص.

0

اسرار الشهود : جوهر ذات

1852

اسرار نامه

از فرید الدین **عطار نیشابوری** (۵۱۲-۶۲۷ه‍./۱۱۱۸-۱۲۲۹-۱۲۳۰م.). مثنوی ست عرفانی به شیوهٔ داستان سرایی، شماره بیتها در نسخه ها میان ۲۳۰۰ تا ۳۲۵۰ است. در نسخه های تازه تر در سیزده مقاله و یک خاتمه فصل بندی شده است، ولی در نسخه های کهن این رده بندی نیست.

بنگرید به : نسخه های فارسی ٤ : ۲٦۲۸ تا ۲٦۳۲ - ذریعه ۲ : ٦ و ۱۹ : ۱۱٤.

آغاز : بنام آنکه جانرا نور دین داد ـ خرد را در خدا دانی یقین داد.

4039 ۵۹۹ : نستعلیق خوش خان محمد قریشی ، در «کلیات» او نوشتهٔ ۱۰۱۱ه‍.ق. (ص ۱۳۲-۱۸۳). نسخه ۱۸ مقالت است و یک خاتمه ، با سر لوح ممتاز [تسبیحی ۲ : ٤۳۵].

4040 ۱٦۲٦ : نستعلیق زیبا ، سدهٔ ۱۱ه‍.ق. در «کلیات» او (ص ۳-٤٤) آغاز و انجام افتاده ، جدولبندی به زر.

4041 ۱۵۰۳ : نستعلیق پخته ، در «کلیات» او نوشتهٔ ۱۲۵۲ه‍.ق (ص ۳٤۰-۷۱۹) ، بدون مقدمات از مقالت یکم آغاز می شود : الا ای جان دل را درد و دارو. عنوانها شنگرف.

1853

اسکندر نامه : سکندر نامه

از حکیم نظامی گنجوی ، ابو محمد الیاس بن یوسف. در دو بخش شرفنامه و اقبالنامه، که در سال ۵۹۷/۱۲۰۰-۱م. و سالهای ٦۰۷-٦۱۵ه‍./۱۲۱۰-۱۲۱۹م. سروده شده اند. حواشی نسخه ها نشان می دهند که این کتاب روزگاری کتاب درسی در

شبه قاره بوده است.

آغاز ۱ : خدایا جهان پادشاهی تراست ـ زما خدمت آید خدایی تر است.

آغاز ۲ : خرد هر کجا گنجی آرد پدید ـ بنام خدا سازد آنرا کلید.

بنگرید به : نسخه های فارسی ٤ : ۲٦۳۳ ـ ذریعه ۲ : ٦۱ و ۹ : ۱۲۰۷ ـ کشف الظنون ، اسکندر نامه.

4042 ۳۸۱ : نستعلیق خوش ، آغاز سدهٔ ۱۰ه.ق. در «خمسه» ی او (ص ۳۸٦-۵۹۵). آغاز برابر نمونه ، با سرلوح و تصاویر رنگی ، چهار ستونی (ف. تسبیحی ۲ : ۱۷۰-۱۷٤).

4043 ۷۵۹۱ : نستعلیق پختهٔ اردو ، سدهٔ ۱۰-۱۱ه.ق. آغاز کمی افتاده : مجرد رویرا بجایی رساند ـ که از بود او هیچ بودی نماند، عنوانها شنگرف، انجام افتاده : در چاه بر کس پدیدار نی . . . ، موریانه آسیب زده ، صفحه شماری نشده.

4044 ۹۷۵ : نستعلیق پخته ، در «خمسه» ی او نوشتهٔ ۱۰۳۹ه.ق. (ص ۱-۱۳۵) ، آغاز افتاده : چو پی سست و پوسیده گشت استخوان ـ دگر قصهٔ خوبروبی مخخوان ، چهار ستونی. (ف. تسبیحی ۳ : ۱٥۸-۱٦۱).

4045 ۷۱۵٦ : نستعلیق خوش ، ۱۰۳۷ه.ق. در «پنج گنج» (ص ۳۹۸-٤٦۰) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه.

4046 ۳۵٦۸ : نستعلیق خوش اردو ، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز برابر نمونه ، مجدول به شنگرف ، سر لوح زرد و سبز و سرخ ، عنوانها شنگرف.

4047 ٦۹۵۳ : نستعلیق خوش اردو ، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز افتاده : تو آوردی از لطف گوهر پدید ، ۷ برگ انجام نو نویس ۱۳٦۸ه.ق. مجدول ، عنوانها شنگرف ، ۵۰۰ ص.

4048 ۷۱٤۳ : ثلث شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز برابر نمونه ، مجدول محشی ، کتاب درسی شده ، در سال ۱۱٤۳ه.ق. برای آن فهرست تهیه شده است ، ۹٦۵ ص.

4049 ۶۰۹۶ : نستعلیق پخته اردو ، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز افتاده : نگویم گرامی ترین گوهری. . .، انجام افتاده ، محشی ، مجدول ، عنوانها شنگرف ، ۹۴ ص.

4050 ۳۱۴۵ : نستعلیق زیبا اردو ، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز و انجام افتاده و موریانه آسیب رسانده ، مجدول ، عنوان و نشان شنگرف ، ۴۳۶ ص.

4051 ۲۴۶۱ : نستعلیق زیبای ایرانی ، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز افتاده : دارم از دادهٔ عنایت شاه ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی به زر ، ۲۷۰ ص.

4052 ۷۲۲۶ : نستعلیق پخته اردو ، سدهٔ ۱۱ه.ق. اوایل نسخه محشی ، عنوانها و جدولها شنگرف. آغاز برابر نمونه ، ۲۵۶ ص.

4053 ۵۹۹۹ : نستعلیق خوش اردو ، سدهٔ ۱۲-۱۱ه.ق. آغاز افتاده : چو در جنگ پیلان گشایی کمند ، عنوانها شنگرف ، انجام افتاده ، ۳۳۸ ص.

4054 ۷۰۶۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۱ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱- ۳۸۲) ، آغاز کمی افتاده : . . . نظامی در این بارگه رفیع - نیارد مگر مصطفی را شفیع ، عنوانها شنگرف.

4055 ۵۱۰۱ : نستعلیق خوش اردو ، سدهٔ ۱۲-۱۱ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف ، نا مجدول ، ۲۴۴ ص.

4056 ۶۰۱۸ : نستعلیق خوش اردو، سدهٔ ۱۲-۱۱ه.ق. آغاز افتاده: نشسته جهاندار گیتی فروز ، انجام نیز در بیرون آمدن اسکندر را ز ظلمات افتاده ، ۲۰۳ ص.

4057 ۱۸۲۵ : نستعلیق پخته اردو ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز افتاده : در آب و چراگاه آن مرحله - بفرمود کردن ستوران یله ، تنها بخش یکم است ، انجام افتاده ، محشی، از کتابهای درسی بوده ، ۲۲۸ ص.

4058 ۳۶۹۳ : نستعلیق خوش اردو ، سدهٔ ۱۲ه.ق. از رفتن سکندر بر ملک آغاز می شود. آغاز : خوش آن ملک بر دع که اقصای وی - نه ارد- بیهشت ست بی گل نه دی . . . ، محشی ، عنوان شنگرف ، اندازه رحلی ، ۲۵۵ ص.

4059 ۴۸۷۰ : نستعلیق خوش اردو ، میرزا باز جان موضع میادی ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۴۰۴ ص.

4060 ۶۶۹۰ : نستعلیق اردو ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، بخش اول آن محشی ، عنوانها شنگرف ، ۴۷۸ ص.

4061 ۴۰۳ : نستعلیق خوش اردو ، ابو تراب ولد میرزا شهاب ، شنبه ۲۵ رمضان (محو شده) ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، ۴۲۹ ص. (ف. تسبیحی ۲ : ۲۰-۲۱).

4062 ۸۰۵۵ : نستعلیق تحریر آمیز پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونهٔ ۱ ، گویا کامل ، عنوانها شنگرف ، جدولبندی ۴ راه به شنگرف ولاژورد ، در مهر ماه ۱۳۵۷ خ خریداری شده ، ۴۹۸ ص.

4063 ۴۶۱۷ : نستعلیق خوش اردو ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. عنوان و نشان شنگرف ، آغاز برابر نمونه ، ۴۶۶ ص.

4064 ۳۲۲۰ : نستعلیق شکسته آمیز اردو ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. محشی ، عنوان و نشان شنگرف ، آغاز برابر نمونه ، تنها شرفنامه است ، ۴۵۵ ص.

4065 ۵۷۱۷ : نستعلیق خوش اردو ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز افتاده : چو در آب جام جهانتاب دید ، انجام نیز افتاده ، نسخه اوراق شدهٔ بی جلد ، صفحه شماری نشده.

4066 ۷۷۳۸ : نستعلیق پختهٔ اردو ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز افتاده : گل باغ شه عالم افروز باد - چراغ شبش مشعل روز باد ، محشی ، عنوانها شنگرف ، انجام افتاده ، ۴۰۲ ص.

4067 ۲۱۳۴ : نستعلیق پختهٔ اردو ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز و انجام تازه تراست آغاز برابر نمونه ، انجام افتاده : پذیرفته شد آنچه کردی نخست - پذیرا شو اکنون برای درست ، بخش میانه مجدول ، ۲۴۱ ص.

4068 ۷۸۸۱ : نستعلیق ، پایان سدهٔ ۱۲ آغاز ۱۳ ه ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف ، ۴۶۸ ص.

4069 ۷۷۷۲ : نستعلیق پختهٔ اردو ، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. تنها بخشی از آغاز آن است ، آغاز برابر نمونه ، موریانه آسیب رسانده ، ۱۴ برگ.

4070 ۷۱۲۹ : نستعلیق متوسط اردو، تاریخ را محو کرده اند، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. محشی، کتاب درسی شده، ۴۹۸ ص.

4071 ۷۸۱۰ : نستعلیق پختهٔ اردو، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز افتاده : بتعلم او بیشتر برد رنج، وصالی شده، ۵۲۴ ص.

4072 ۱۷۵ : نستعلیق بد اردو، پیر محمد مهدی شاه ولد پیر نور محمد ساکن موضع وتلی پیران ولی در موضع دعوله علاقهٔ گاهون، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق آغاز برابر نمونه، ۵۶۸ ص. (ف. تسبیحی ۱ : ۱۹-۲۰).

4073 ۴۵۰۳ : نستعلیق اردو، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز افتاده، نسخه محشی و درسی بوده و مندرس شده است، ۴۶۵ ص.

4074 ۴۰۱۹ : نستعلیق پختهٔ اردو، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، تا مجدول، یک صفحه از پایان افتاده، ۴۵۴ ص.

4075 ۵۵۲۳ : نستعلیق خوب اردو، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز افتاده : ذکر باره پیر جهاندیده گفت، انجام افتاده، عنوانها شنگرف، ... ص ؟

4076 ۷۷۲۵ : نستعلیق پختهٔ اردو، ... روشن علی بیگ، باشندهٔ قلعهٔ بیدر در بلدهٔ حیدر آباد، ۱ محرم ۱۲۰۴ه.ق. آغاز افتاده : که از نطفهٔ نیکبختی دهی، محشی، از کتابهای درسی بوده، ۴۵۷ ص.

4077 ۴۱۰۹ : نستعلیق متوسط، مطیع الله، ۱۲۲۷ه.ق. آغاز برابر نمونه عنوان و نشان و جدول شنگرف، تملک عبدالسلام، ۴۸۵ ص.

4078 ۸۰۱۶ : نستعلیق پخته، شیخ پیر بخش، ۱۲۲۴ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف، محشی، ۴۶۷ + ۲ ص. در فروردین ۱۳۵۷ خریداری شده است.

4079 ۷۱۳۰ : نستعلیق پخته، میان حفظ الله ولد میان شیر محمد ساکن بهیرة، در موضع ناته بزرگان، خدمت میان صاحب جیو، دو شنبه رجب ۱۲۲۶ه.ق. شرفنامه است، آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، ۲۳۹ ص.

4080 ۸۰۱ : نستعلیق خوش، جواهر سنگه، در «پنج گنج» نوشتهٔ ۱۲۴۳ه.ق. (ص ۶۳۰-۹۶۸). عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی و کمند ۶ راه.

4081 ۱۰۳۹۱ : نستعلیق زیبای اردو ، حافظ ایزد بخش ساکن دارالسلطنهٔ لاهور ، ۱۲۴۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، مجدول ، با سرلوح متوسط، عنوان و نشان شنگرف ، ۴۹۸ ص.

4082 ۲۸۳ : نستعلیق خوانا ، غلام رسول ساکن موضع دوهینگی، در مدت ۵ سال ، ۱۸۹۰ بکرمی. (۱۲۵۰ه.ق.) آغاز برابر نمونه ، ۴۷۰ ص.

4083 ۷۹ : نستعلیق خوش اردو ، میان فیض احمد ، ۲۹ پوه ۱۸۹۹ ب (۱۲۵۲ه.) ، آغاز برابر نمونه . (تسبیحی ۱ : ۹-۱۱).

4084 ۵۰۴۶ : نستعلیق پختهٔ اردو ، ۱۷ شوال ۱۲۵۵ه.ق. آغاز برابر نمونه عنوانها شنگرف ، نا مجدول ، ۲۴۹ ص.

4085 ۲۷۵ : نستعلیق خوش اردو ، میان نور محمد ساکن موضع پری درویزه ، ۷ شعبان ۱۲۵۶ه.ق. آغاز برابر نمونه، ۴۲۲ ص (ف. تسبیحی).

4086 ۴۰۲۰ : نستعلیق خوب اردو ، محمد قاسم، ۲۰ شعبان ۱۲۶۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، محشی ، نا مجدول ، ۵۹۰ ص.

4087 ۲۳۹۵ : نستعلیق پختهٔ اردو ، ۱۱ ج ۱۲۶۴/۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، تنها شرفنامه است که در ۵۹۷ به انجام رسیده ، ۴۶۶ ص.

4088 ۵۱۹۱ : نستعلیق شکسته و تحریر آمیز ، شاه شرف ولد ملا قطب‌الدین آخوند زاده، عرف قریشی، ساکن کوهات موضع پیر خیل، ۱۵ رمضان ۱۲۶۷ه.ق. شرفنامه است ، آغاز برابر نمونهٔ ۲ ، عنوانها شنگرف محشی به آنچنانکه نشان می دهد کتاب درسی بوده است ، ۲۹۲ ص.

4089 ۲۱۰ : نستعلیق خوش اردو ، میان محمد زمان سکنهٔ موضع مستاله پهکرال ، ۱۲۶۹ه.ق. آغاز برابر نمونه ، باگزارش واژه‌ها در هامش و میانهٔ سطرها ، ۵۱۰ ص (ف. تسبیحی ۱ : ۱۱-۱۳).

4090 ۵۹۱۱ : نستعلیق پختهٔ اردو ، فضل الدین ولد پیر میان پیر بخش ولد غلام حسین ولد احمد ولد عبدالستار موضع بهت معروف گوندل، ۸ ماه پوه ۱۲۷۰ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، موریانه آسیب رسانده ولی نسخه هنوز مقاومت کرده است ، و برای احتراز از آسیب بیشتر صفحه شماری نشد.

4091 ٤۱۳٥ : نستعلیق متوسط ، چهار شنبه ۲۸ ع ۲-۱۲۸۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها سنگرف ، نا مجدول ، ۳۹۳ ص.

4092 ۲٥۰٥ : نستعلیق خوش اردو ، چاشت رجب ۱۲۸۹ه.ق. در نواحی پیشاور و مخصوصاً موضع کری مومن قریب اکبر پور ، در محضر درس مولانا اکبر پوره، نسخهٔ محشی و آغاز برابر نمونه ، ٥۲٥ ص.

4093 ٤٤۰۲ : نستعلیق پختهٔ اردو ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز افتاده : بر آن دژ که او رایت انگیخته. و انجام افتاده ، نسخهٔ درسی بوده و با قلمهای گونا ـ گون حاشیه نویسی شده ، ۳۷۲ ص.

4094 ۳۱۲٥ : نستعلیق خوب اردو ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، تنها شرفنامه است ، انجام افتاده ، ٤۲٦ ص.

4095 ۲۲۰٦ : نستعلیق خوب اردو ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، مجدول به زر و لاژورد ، سرلوح و دو صفحهٔ آغاز زرین، تنها شرفنامه است، ٤٥۰ ص.

4096 ۲٤٤٥ : نستعلیق پختهٔ اردو ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، محشی ، ٤۱۱ ص.

4097 ٤٥٤۳ : نستعلیق نا پخته ی اردو ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، نسخهٔ درسی بوده و به قلمهای گونا گون حاشیه نویسی شده ، ٤۳۹ ص.

4098 ٦٥۳۹ : نستعلیق نا پخته ی اردو ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، کتاب درسی بوده با حاشیه های به قلمهای گونا گون ، نا مجدول ، ٥۲۷ ص.

4099 ۷۲۲٤ : نستعلیق اردو ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، محشی ، کتاب درسی شده ، ۲۱٤ ص.

4100 ٦۹۰۱ : نستعلیق اردو ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، مجدول به طلا و رنگها ، عنوان شنگرف ، انجام افتاده.

4101 ۲۰٤۸ : نستعلیق پختهٔ علی . . . ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، برگهای آغاز و انجام وصالی شده ، محشی ، عنوان و نشان شنگرف ، ٦٤۲ ص.

4102 ۸۲۶ : نستعلیق درشت اردو ، سدهٔ ۱۳ه.ق. در یک اندازه ۳۸×۲۵ سانت هر صفحه شش سطر درشت نوشته و درمیانه ها حاشیه نویسی ریز شده است ، آغاز افتاده : چو شد خانهٔ گنج پرداخته ، ۳۳۰ ص (ف. تسبیحی ۳ : ۲۷۰).

4103 ۷۷۱۰ : نستعلیق دو نویسنده ، از سدهٔ ۱۳ه.ق. نسخه مشوش صحافی شده ، عنوانها شنگرف. آغاز این تجلید : براند انجمن با سر افکندگی ، ۵۰۲ ص.

4104 ۷۷۸۲ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز افتاده : چو شد در ره نیستی چرخ زن ـ برون آمد از هستی خویشتن. و پیش از آن ۱۶ ص قصاید ظهیر است.

4105 ۵۲۳۷ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۴ه.ق. بخشی از آغاز آن است که سطور با فاصله های زیاد نوشته شده و درمیان حواشی طلبگی ، برای آموزش نوشته شده است ، ۳۵ ص.

4106 ۸۰۷۷ : نستعلیق تحریری پخته ، شهزاد نور ولد محمد نور ، پاس خاطر عبدالرحیم ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونهٔ ۱ ، عنوان و جدولبندی ۲ راه شنگرف ، ۲۰۰ ص. در ابان ماه ۱۳۵۷خ خریداری شده است.

1854

فواید علیشیری : شرح اسکندر نامه

متن از همان نظامی، شرح از **محیی الدین** بن نظام الدین (م ۹۵۶ه/۱۴۴۹م) که از حضرت سید اشرف جهانگیر قدس الله روحه مستفیض شده است ، بنام میر علیشیر نوایی (۸۴۴-۹۰۶ه.ق.). شرح برخی از سروده های دشوار «اسکندر نامه» است.

آغاز : (دیباجه) : سپاس بیقیاس مردارای ایران (ایوان) کونین را که میزان . . . و سپاس محکم اساس مردانای توران خاقین را . . . (آغاز شرح) : خدایا جهان پادشاهی تر است . . . بر پادشاهان مملکت اشعار و جهانداران ولایت

افکار مبرهن خواهد شد ، که الف کامهٔ خدایا که در آخرست الف نداست ، و ترکیب محمول بر قلب بد و معنی ست. اول . . .

بنگرید به : نسخه های فارسی ۵ : ۳۵۰۶.

4107 ۶۵۰۹ : نستعلیق شکسته آمیز پخته ، چلیپا ، شهسوار بیگ ، سه شنبه ۲۰ ج ۲/۱۱۵۶ه.ق. دیباجه را دارد، آغاز برابر نمونه ، نشانه ها شنگرف، متن زیر خط مشکی ، ۱۸۲ ص.

4108 ۵۵۶۳ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲ه.ق. دیباجه را ندارد ، آغاز برابر شرح ، موریانه زده ، ۲۶۸ ص.

4109 ۸۰۸۲ : نستعلیق پخته ، محمد عثمان بن مولانا محمد علی لهکروی ای پاخانی ، در درس مدارس مخدومی مولانا لمتکی ، در موضع کوانکرام ، ۱۲۳۵ه.ق. آغاز در دیباجه پیش از نام نگارنده و کتاب افتاده : کرد ، رضوان الله علیهم اجمعیم . . . ، نشانه ها شنگرف ، ۲۵۸ ص. در ابان ۱۳۵۷خ خریداری شده است.

1855

اسکندر نامه : شرح . . .

متن از همان نظامی ، شرح از **آرزو اکبر آبادی** ، سراج الدین علیخان بن حسام الدین (۱۱۰۱ه/۱۶۸۹م - ۱۱۶۹ه/۱۷۵۵م).

آغاز : نحمد الله حمدا متکاثراً و نصلی علی محمد. . اما بعد ، این نسخه ای ست شرح ابیات سکندر نامهٔ ملک الکلام . . .

بنگرید به : نسخه های فارسی ۵ : ۳۴۵۲.

4110 ۱۴۳۷ : نستعلیق پخته ، محمد حسن ، ساکن چک کهو کهرا ، ضلع سیالکوت ، ۱۳ پوره ۱۹۱۲ ب (۱۲۷۱ه.ق.) آغاز افتاده : توبی که چنین میکنی . . .، عنوان و نشان شنگرف ، ۵۵۲ ص.

1856

اسکندر نامه : شرح شرفنامه

از ناشناس. با دیباجه ای منظوم در ۷ بیت. در این دیباجه میگوید : برای شرفنامهٔ خسروان ـ بدیدم بس کوته ، شرح و بیان ـ گزیدم از آنها پسندیده را ـ نویسم کنون بهر نفع شما . . . ، وسال نگارش را ۱۱۹۷ ه./(۱۷۸۳م). و نام کتاب را «شرح شرفنامه» می نامد : چو کردم پی تسمیه فکر تام ـ خوش افتاد **شرح شرفنامه** نام.

آغاز : الا ای عزیزان شیرین سخن ـ دمی گوش دارید بر قول من . . . قوله فی التوحید : خدایا جهان پادشاهی تر است الخ. الف که در آخر لفظ خدا واقع شده ، الف نداست.

4111 ۲۹۹۹ : نستعلیق شکسته، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۱۶۶)، عنوان و نشان شنگرف ، موریانه زده ولی قابل عکس برداری.

1857

خرد پناه : خود نگاه ، خود آگاه ، شرح اسکندر نامه

متن از همان نظامی ، شرح از **محمد سلطان** بن الله داد ، متوطن در خوشاب (پنجاب) ، به روزگار تیمور شاه بن احمد شاه درانی ، به سال ۱۲۰٤ه./۸۹ - ۱۷۹۰م. به خواهش دوستان ، به نام خرد پناه (دیباجهٔ نسخهٔ ۲۳۷). و از هموست : شرح یوسف و زلیخا ، تحفة الفقراء (شرح بوستان) و شرح گلستان.

آغاز : (دیباجه) : حمد بیشمار سزاوار (نثار) بارگاه قهاری که به الویهٔ عالیه ذی القرنین . . . (آغاز شرح) : خدا یا جهان پادشاهی تر است. الف خدایا در آخرندائیه است ، و لفظ خدا که تصغیرش خدیو گفته اند علم باریتعالی ست ، در لغت فارسی خاصه . . .

4112 ۵۳۷۰ : نستعلیق شکسته و تحریر آمیز ، آغاز سدهٔ ۱۳ه.ق. دیباچه را دارد ، آغاز برابر نمونه ، متن زیر دو خط مشکی و شنگرف ، ۱۰٤ ص.

1858

اسکندر نامه : شرح . . .

متن از همان نظامی ، گزارش از **محمد اکرم** بن عبدالرزاق **ملتانی** قادری ، نگارندهٔ «شرح گلستان» و «شرح کریما».

در پایان آن آمده : من **محمد رضا** ، که مولانا محمد اکرم ملتانی پدرم است ، چون در اثنای تصنیف این شرح درگذشت ، برابر سفارشی که کرده بود ، این شرح را به انجام رساندم. آنگاه تاریخ پایان چنان است که گویا در ۱۲٤۵ه. (۱۸۳۸م.). می باشد.

آغاز : سپاس بیقیاس داوری را داد گیر ، که داوری به فرمان اوست . . . میگوید فقیر اکرم قادری ولد عبدالرزاق ملتانی ، که هیچ کس.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۵ : ۳٤۵۲.

4113 ۵۰ : نستعلیق تحریری ، غلام محمد ولد میان غلام محیی الدین سکنهٔ تیر شاهان ضلع پندی ، ۱٤ع ۲/۱۲۸۲ه.ق. جلد ۲. آغاز : رفتن سکندر شاه پارس بانیان آن ملک کردن. بگوای سخن کیمیای تو چیست . . . چون سخن جوهر موزون و شعر پخته که بدان غرایب را بیان کرده شود چیزی نادر است . . . ، عنوانها شنگرف ، متن زیر دو خط مشکی و شنگرف، ۲۷۰ ص. (تسبیحی ۱ : ۲۳۷-۲٤۰).

1859

باغبان : اسکندر نامه (شرح)

متن داستان «باغبان» از «اسکندر نامهٔ» نظامی ست ، که با این بیت آغاز

می شود : بیا باغبان خرمی ساز کن - گل آمد، در باغ باز کن.

شرح از **فیروز الدین صاحبزاده** ، خلف حافظ الدین ، ساکن اضاخیل بالا ، ضلع پیشاور ، از نیمهٔ یکم سدهٔ ۱۴ ه.ق. در ص.ع. آمده که وی «مدرس درس فارسی» بوده است (نگارندهٔ «تحفة الطلبا ومجموع النوادر» در نامه نگاری و جز آنها).

آغاز : لالی ثنا و جواهر زواهر ستایش بی انتها ، مر صانع ارض و سما . . . بعد ، این شکسته رقم ، عاصی ، فیروز الدین . . .

4114 ۶۱۷۷ : نستعلیق خود نگارنده، ۱۵ شوال ۱۳۳۲ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱۲-۳۶) همراه «جشن نوشابه» از همو.

1860

جشن نوشابه : اسکندر نامه (شرح)

متن بخشی از «اسکندر نامهٔ» نظامی ست ، که با این بیت آغاز می شود : به جشن فریدون و نو روز جم - که شادی سترد از جهان نام غم. شرح از **فیروز الدین** ، که بیش از این از وی یاد شده است. برای عبدالحق جان.

آغاز : لالی ثنای آبدار ، و جواهر زواهر ستایش پایدار ، مر خالقی بیچون و هیچگون ، و رازق بی ریب و فسون.

4115 ۶۱۷۷ : نستعلیق خود نگارندهٔ ، ۱۴ رمضان ۱۳۳۲ ه.ق. ش ۲ «رسایل فیروز الدین» ، (ص ۴۰-۶۹). همراه «باغبان» از همو.

1861

اسکندر نامه : شرح . . .

متن از همان نظامی ، شرح از **خیر الله بن محمد خوشحال** ، پس از پرداختن

از «شرح دیوان بدرچاج» به خواهش یاران و ارشاد مرشد حقیقی مولوی عبدالخالق نگاشته است (دیباجه).

آغاز: حمد و ربی که بسکند نتوکتان شو (!) سخن دانی را که. . . خدایا جهان پادشاهی تر است . . . و آن الف ندادوگونه ، قسمی که منادا مذکور بود ، چنانکه مولانا هاتفی گفته : شهی شهر یارا . . .

4116 ۳۷۱۷ : نستعلیق پخته ، حافظ محمد احسن ولد حافظ نور محمد ، سدهٔ ۱۱-۱۲ ه‍.ق. برای محمد امین ، آغاز برابر نمونه ، نشان ها شنگرف ، ۱۷۵ ص.

1862

شرح علوی : اسکندر نامه (شرح)

متن از همان ، شرح از **علی محمد** بن فتح محمد جراح **سانکرنی** ، که در دیباجه میگوید : چون در این دیار شرحهای اسکندر نامهٔ گنجوی نایاب بود ، از من خواستند که شرحی بنگارم ، و من این را ساخته و «شرح علوی» نامیدم.

آغاز: حمدله. صلات. اما بعد ، میگوید علی محمد بن فتح محمد جراح سانکرنی.

4117 ۲۱٤ : نستعلیق شکسته آمیز خام، محمد حسن ولدگل حسن ولد حافظ محمد زمان، در موضع نتلی. ۲ رجب ۱۲۹۱ ه‍.ق. در مدرسهٔ مولوی صاحب سراج الدین، متن زبر خط مشکی، نخست متن سپس هامش، ۱۰۹ ص. (تسبیحی ۱ : ۲۶۵-۲۶۷).

1863

اسکندر نامه : شرح . . .

متن از همان نظامی ، شرح از **غلام علی عبدالرحمان** ، نبیرهٔ شمس العارفین

مخدومی شیخ جمال **کولوی**، وقت اشتغال تلامذه به این نسخه، دید بعضی از نکات در مشروح این کتاب نیامده است، ناچار به گرد آوری کتابهای لغت پرداخت و این شرح را نگاشت، و از عبارتهای مغلق دوری جست تا مبتدیان را بکار آید، و به شرحهای دیگران نیز نظر داشت (دیباچه). در شرح نخستین بیت از شیخ عبدالحق دهلوی (م ۹۵۸ ه‍./۱۵۵۱م.) یاد کرده است.

آغاز (دیباچه): بعد سپاس بیقیاس و صلوات متوالیات، میگوید... غلام علی عبدالرحمان، نبیرهٔ قطب... (آغاز شرح): خدایا جهان پادشاهی تر است... شیخ عبدالحق دهلوی در تکمیل الایمان لفظ خدا به معنی خود آینده مرقوم نموده چون حق سبحانه بذات خود موجود است...

4118 ۵۳۱۰: نستعلیق شکسته و تحریر آمیز، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. با یادداشت مورخ ۱۲۵۸ فصلی، عنوان و نشان شنگرف، موریانه زده، ۱۰۴ ص.

1864

اسکندر نامه: شرح...

متن از همان نظامی، گزارش از **فیض الله** مشهور و متخلص به **جواد ابراهیم**، از مردم **شاهجهان آباد**، در دیباچه ای که سر آغاز آن به مانند سر آغاز «شرح» میان بن محمد شاه است، میگوید یکی از شاگردان عبدالواسع هانسوی [از روزگار اورنگ زیب ۱۰۶۸-۱۱۱۸ه‍]، به نام برهان الدین، قطعه ای از شرح استادش هانسوی را به من داد که به انجام برسانم و من این را ساختم.

آغاز: بنام خداوندی که اوصافش بیرون از شرح و بیان است، و الطافش

افزودن از تقریر زبان ، شهنشاهی . . . اقل عباد الله اکبر فیض الله ، المشهور و المتخلص بالجواد ابراهیم.

4119 ۱۸۶۰ : نستعلیق شکسته آمیز خوانا ، شرف الدین ولد میان امام بخش ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۲۸۰-۲۶۷) ، عنوان و نشان شنگرف.

1865

جشن سکندر نامهٔ بری : اسکندر نامه (شرح)

گویا از نویسندهٔ نسخه ، **ملا گل جمعه** ، شرح چند بیت از اسکندر نامهٔ نظامی ست.

و از همینگونه است : جشن نوشابه ، در همین بالا.

آغاز : بجشن فریدون و نوروز جم - که شادی سترد از جهان نام غم. این بطریقه جشن فریدون که . . .

4120 ۵۹۰۱ : نستعلیق پخته ، ملا جمعه گل ، ۱۳۲۷ه.ق. (ص ۲۲-۵۲).

1866

اسکندر نامه : شرح . . .

متن از همان نظامی ، شرح از «خاکپای علما و طلاب **محمد خطاب** ، ساکن موضع گاتره ، خلیل» برای شیر دل خان که در شوه می زیسته ، نگاشته است (دیباجه). در پایان نسخهٔ ۲۱۱۲ این کتابخانه وعده داده است که «زیلخا» را نیز چنین شرحی بسازد.

پس از دیباجه، متن در صفحه های رحلی هر صفحه شش سطر به خامهٔ درشت

نوشته شده، سپس شرح واژه ها و عبارتها به چلیپا درمیانهٔ سطرها و هامش نوشته شده است.

آغاز: بر ضمیر و خاطر خطیر خورشید نظیر فصحای زمانه و بلغای فرزانه مخفی و مستتر مباد، که چون شوق . . .

4121 ۸۲۳ : نستعلیق درشت در متن، و نستعلیق تحریر آمیز چلیپا در شرح، هر صفحه ۶ سطر به فاصله های یک اندازه متن است، درمیانه آنها به چلیپا شرح آورده شده است، نشانه ها شنگرف. ۵۲ ص (تسبیحی ۳ : ۲۷۸-۲۷۹).

4122 ۲۱۱۲ : نستعلیق پخته، درشت، آغاز سدهٔ ۱۴ه.ق. آغاز افتاده. زمین بوسه داده به آیین پیش، هر صفحه ۷ بیت، و درمیانه ها شرح به چلیپا و ریز، در پایان آن تاریخ ۱۳۰۳ه.ق. بگونه ای آمده که میتواند تاریخ نگارش باشد سپس: برای دل شیر خان کتاب ـ رقم کرده نکات، محمد خطاب ـ اگر فرصتم باشدم بعد از این ـ برایش زلیخا بسازم چنین، ۲۳۲ ص.

1867

اسکندر نامه : (شرح) : محمدیه

متن از همان نظامی، شرح از **فقیر محمد** بن غلام محمد، به خواهش احباب. در دیباجه میگوید شرحها و حواشی دیگران را در نظر داشته ام، و شرح محمد اکرم و شیخ نصیر الدین را ستوده و میگوید از آنها بهره برده ام، و می افزاید که در ضمن کار خود، از نخستین به «مولانا» و دومین به «شارح» تعبیر می کنم.

آغاز (دیباجه) : سپاس بیقیاس مر خدایی را که سقف آسمان برین بیستون افراشته، و عرصهٔ زمین . . . فقیر محمد بن غلام محمد . . . (آغاز شرح) : خدایا جهان پادشاهی تر است . . . پس جهان پادشاهی به قلب اضافت به معنی سلطنت عالم، لیکن پادشاهی اینجا، به همزه باید خواند، که پادشاهی مخفف پادشاه

است . . .

4123 ۲۲۰۰ : نستعلیق شکسته آمیز ، دو نویسنده ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق، در ص ۱۵۷ آمده : تا اینجا خط عبدالقدوس است و بعد از این دستخط محمد شریف ولد میان عالم نور عرف قریشی سکنهٔ کوت نجیب الله خان . دیباجه را دارد ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف ، ۲۶۲ ص.

4124 ۲۷۲۰ : نستعلیق پخته ، شکسته آمیز ، یونس گوهر بن شیر شاه ، در کترهی افغانان مسجد مولانا محمد عالم ، ۱۵ رمضان ۱۲۷۰ه.ق. دیباجه را ندارد ، آغاز برابر نمونه‌ی شرح. در پایان آمده : تمام شد نسخهٔ شرح اسکندر نامه به اسم محمدیه ، متن زیر خط مشکی ، ۲۸۵ ص.

4125 ۱۲۷۱ : نستعلیق تحریری ، سدهٔ ۱۳ه.ق. دیباجه را دارد ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، متن زیر خط ، ۲۳۰ ص.

4126 ۵۶۲۲ : نستعلیق طلبگی خوانا ، مولوی محمد ابراهیم ، ساکن موضع آهدی ، سدهٔ ۱۳ه.ق. (ص ۱-۵۲ مجموعه) ، دیباجه را ندارد ، آغاز برابر نمونهٔ شرح ، انجام افتاده ، اندازه رحلی.

1868

اسکندر نامه : شرح . . .

متن از همان نظامی ، شرح از **میان بن محمد شاه** بن محمد فتح. یا **فتح بن محمد شاه** بن محمد چشتیه (بنگرید به سر آغاز). در پایان کاتب نام او را میان بن محمد شاه یاد کرده است. وی در دیباجه میگوید اگرچه دیگران در شرح اسکندر نامه کوشش کرده اند ، ولی بیشتر تکلفاتی بکار برده اند ، و من خواستم با عبارتهایی تهی از تکلف بنگارم.

آغاز : بنام خداوندی که اوصافش بیرون از شرح و بیان است ، و الطافش افزون از تقریر زبان، شهنشاهی . . . چنین گوید خاکسار . . . کمترین جهانیان

بن محمد شاه بن محمد فتح چشتیه.

4127 ۱۸۶۰ : نستعلیق شکسته آمیز خوانا، شرف دین ولد امام بخش ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۲۵۸) ، عنوان و نشان شنگرف. بیتهای متن زیر خط شنگرف.

1869

اسکندر نامه : شرح . . .

متن از همان نظامی، شرح از **محمد نصیر** بن سلطانی سفیانی بهکری (نیمهٔ دوم سده یازدهم ه.)؛ گزارش بخش یکم آن است ، در دیباجه از شرحها و حاشیه هایی که پیش از او بر این مثنوی نوشته اند ، و نتوانسته اند دشواریهای آنرا بر طرف کنند ، بدون ذکر نام یاد می کند.

آغاز : حمد و سپاس متواتر و ثنا و تحیت متکاثر . . . چنین گوید ، شیرازه بند دفتر پریشانی محمد نصیر بن سلطان سفیانی (اصفهانی . . .) (آغاز شرح) خدایا جهان پادشاهی تراست . . . و تقطیعش بدین نمط است : خدایا فعولن جهان پا فعولن . . . خدا با ضم مالک و صاحب و فارسیان اطلاق این لفظ بر غیر ذات باری نکنند.

4128 ۳۰۷۱ : نستعلیق پخته ، ذیحجه ۱۱۱ (۱۱۱۰ه.ق. ؟) آغاز کمی افتاده : منقول از شیخ ابراهیم قوام ، خدایا بدانکه این الف چون در آخر کلمه واقع . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، ۴۱۶ ص.

4129 ۷۹۳۹ : نستعلیق شکسته آمیز پخته ، فقیر عبدالله ولد حافظ حامد بن حافظ احمد ، ساکن قصبهٔ بوهری پرگنهٔ بهره کاکن ، ۲ ج ۱۱۱۴/۲ه.ق. «شرح شرفنامه» است ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، متن زیر خط شنگرف ، ۵۳۸ ص.

4130 ۹۹۲ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، در دیباجه نام شارح محمد نصیر بن سلطانی سفیانی آمده ، و نام او از نویسندهٔ نسخه در

کلفون محمد نصیر سفیانی المعروف به بهکری آمده است ، تنها شرح دفتر اول آن است ، و پیش از آغاز «فرهنگ واژه های اسکندر نامه» است (ص ۳۶-۳) ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه ، ۵۰۱ ص. (تسبیحی ۳ : ۲۸۰-۲۸۲).

4131 ۵۷۵۰ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، متن زیر خط مشکی ، ۳۴۰ ص.

4132 ۳۲۴۸ : نستعلیق تحریر آمیز ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز چند سطری از دیباجه افتاده ; طبق نوشته سرجوه که بفکر . . . ، و آغاز شرح برابر نمونه، ۱۸۶ ص.

4133 ۲۶۴۶ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه، در دیباجه نام نگارنده : محمد نصیر بن سلطان سفهانی یاد شده است ، نشانه‌ها شنگرف ، متن زیر دو خط مشکی و شنگرف ، نسخه آغاز و انجامش کامل است.

4134 ۶۴۲۴ : نستعلیق خوانا ، معین الدین ولد مزین الدین و بعضی از دست شاگردان خود ، ۱۲۵۷ه.ق. آغاز افتاده ، متن زیر دو خط مشکی و شنگرف ، ۳۶۲ ص.

4135 ۳۲۱۹ : نستعلیق تحریری ، ملا محمد خان ولد دور خان ، جمعه ، ۱۲۶۰ه.ق. در قلعهٔ مسجد مزدین ، آغاز افتاده : که او را به گیتی کسی نیست جفت . . . ، عنوانها شنگرف ، متن زیر دو خط مشکی و شنگرف ، ۹۴۱ ص.

4136 ۴۵۰۱ : نستعلیق شکسته آمیز ، محمد حسن ، ۱۸ ج ۱/۱۲۸۰ه.ق. دیباجه را ندارد ، آغاز شرح برابر نمونه ، ۲۶۶ صفحه شمار دارد.

4137 ۱۸۴۱ : نستعلیق ، عبدالکل کویته ای ، سدهٔ ۱۳ه.ق. متن ابیات به فاصله های زیاد ، در هر صفحهٔ رحلی ۵ بیت نوشته شده و درمیانه سطرها شرح آنرا آورده اند. دیباجه را ندارد و از شرح بیت زیر آغاز می شود : بیاباغبان خرمی ساز کن - گل آمد در باغ را باز کن ، ش ۳ مجموعه (ص ۹۰-۱۱۴) ، در پایان و میانه ها نام ملا نصیر آمده ، ولی باید انتخاب کننده همان عبدالکل باشد. سپس (ص ۱۲۲-۱۴۱) به همان شیوه است و

این قسمت با شرح «خدایا جهان پادشاهی» آغاز می شود ، جدولبندی ۵ راه و کمند بندی شده.

4138 ۵۹٤۰ : نستعلیق تحریر آمیز خام ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، و در پایان واژه نامهٔ اسکندر نامه به ترتیب تهجی ، ٤۰۰ ص.

1870

اسکندر نامه: شرح . . .

متن از همان نظامی ، شرح از ناشناس.

آغاز : حمدله. صلات. خدایا جهان پادشاهی تر است . . . لفظ خدای به صنم که نام متبرک ذات باریتعالی ست ، مرکب است از کلمهٔ خود و کلمهٔ آی ، یعنی مشخصی که خود آینده است ، پس از این به شیوع استعمال و اوحذف شد...

بنگرید به : نسخه های فارسی ۵ : ۳٤۵۳.

4139 ۱۵٦۲ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، متن زیر خط شنگرف ، عنوانها شنگرف ، ٤۱٦.

4140 ۵۰ : تحریری و شکسته ناپخته، غلام محمد ولد میان غلام محیی الدین، سکنهٔ تیری شاهان ، ضلع پندی ، ۱٤ع ۲/۱۲۸۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، متن زیر خط مشکی ، ۲۷۰ ص (تسبیحی ۱ : ۲۳۷-۲٤۰).

1871

اسکندر نامه : شرح . . .

متن از نظامی ، شرح از ناشناس.

آغاز : خدایا جهان پادشاهی تر است . . . خدمت بندگی ست ، بتبدیل های

پادشاهی بهمزه ، بواسطهٔ نزدیکی مخرج جایز است بلا عکس ، از اینجا ست که تبدیل همزهٔ خدایی بهاء روانیست.

4141 ۶۶۲۲ : نستعلیق شکسته آمیز و تحریر ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، متن زیر دو خط مشکی و شنگرف ، ۵۲۰ ص.

1872

اسکندر نامه : شرح . . .

متن از همان نظامی ، شرح از ناشناس. در پایان آن آمده : که از شرح نصیر و شرح الخالق و شرح مجید و شرح هارون متقی و غیر ذلک چیده شده است.

آغاز: حمدله. صلات. قوله : خدایا جهان پادشاهی تر است . . . بدانکه در خدایا ، الف برای نداست ، یعنی ای خدا ، و الف بر چهار قسم است. یکی برای نداست ، چنانچه سعد یا ، حافظا. دویم برای تحسین.

4142 ۵۱۴۴ : تحریر ، محمد آخوند ، پاس خاطر میان‌گل ، جمعه ۲ جت سنهٔ ۱۳. سدهٔ ۱۳ ه.ق. در پایان آن آمده : تمام شد شرح دیباجه اسکندر نامه ، که این ناچیز برون آورده است و چیده است از شرح نصیر و شرح عبدالخالق و شرح مجید و شرح هارون متقی و غیر ذلک از دست آخوند . . . ، نشانه ها شنگرف ، ۱۹۱ ص.

1873

اسکندر نامه : شرح . . .

متن از همان نظامی گنجوی. چند شرح ناشناخته. یکی نیستند.

4143 ۳٤۱۷ : نستعلیق تحریر آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز: بیا باغبان خرمی ساز کن - گل آمد در باغ باز کن. چون حکیم گرامی حضرت نظامی در اینجا تصنیف تمام ایراد وقایع سکندر را بیان می فرماید ، از سبب اهتمام مرام ، احتمال سه صورت دارد ، چنانکه . . . ، انجام در شرح «فرس بیفکند جوشن من نیل را - رخ من پیاده کند پیل را ، افتاده است ، ۱۹٦ ص.

4144 ۷۲۵۵ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز و انجام افتاده از صفحهٔ اول برای نشانی : چو نام توام جان نوازی کند - بمن دیوکی دست بازی کند. دستبازی عبارت از زور و حرکت دادن است، و نزدیک را نیز گویند. هرگاه که یاد توام جان نوازی کند ، دیو نزدیک من چگونه آید.

4145 ۱۱٦۷ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز و انجام افتاده. اغاز: حاصل آن است که آسمان را چنان افراخت . . .، نشانه‌ها و جدولبندی ۲ راه شنگرف ، ۱۹٤ ص.

4146 ۲۹۷۷ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز افتاده : تعمیر کرده بلباس که همه کس تواند دید در آورد . . .، عنوان و نشان شنگرف ، انجام : خرد چون خواست تاریخش ، دل من - کلید گنج ناظم داد در دست . . . ، کناره ها موریانه زده ، ۲۸۱ ص.

4147 ۹۲۳ : نستعلیق پخته ، ۱۵ صفر سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز: خدایا جهان پادشاهی تراست . . . بدان الف کلمهٔ نداست و ترکیب شعر محمول بر قلب است ، محتمل بر دو معنی. معنی اول آنکه ای خدای جهان پادشاهی تراست دوم . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه ، متن زیر خط شنگرفی ، ۲۸۸ ص (تسبیحی ۳ : ۲۷۹-۲۸۰).

4148 ۲٤۲۱ : نستعلیق ریز ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز و انجام افتاده. آغاز: والحال والحق بستر من عشق . . . ، در ص.ع. بنام شرح دیوان سنایی یاد شده. برخی از بیات نانویس مانده ، برای نشانی از ص ۲۷ : همین روز من راستی پیشه کن - تو نیز از چنین روز اندیشه کن - روز من روز قتل من راستی راستگان چه این خرابی مرا از ناراستی رسیده است . . . ، ۱۳٤ ص.

0

اسکندر نامه : (واژه نامه)

در بخش واژه نامه ها ص ۱۰٤۰ گذشت.

1874

اسناد دعای سریانی

شاید از **برخوردار**، که در پایان منظومه این نام به شنگرف آمده است : نوشتن این ز برخوردار ناید . . . سند روایت و بیشتر خواص اعجاز آمیز این دعاست.

آغاز : بنام ایزد دانای شاهی ـ که بر انسان کرده یک نگاهی.

4149 ۲۸۰٦ : نستعلیق پخته ، غلام رسول بن نور احمد ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۲۲-۲٤). جدولبندی ۳ راه.

1875

اسناد دعای گنج العرش

شاید از حافظ ، که نام وی در پایان منظومه آمده است : به این **حافظ** که باشی در خوشی . . . خواص جادویی این دعاست. در ۱۷ بیت.

آغاز : شنو اسناد گنج العرش گویم ـ که بهر مؤمنان این نفع جویم.

4150 ۲۸۰٦ : نستعلیق پخته ، غلام حسین ، ۱۲۸٤ه.ق. ش ۷ مجموعه (ص ۳۰).

1876

اصطلاحات علم حدیث

از سراینده ای با تخلص **وسیم** : من وسیم آرم به نظمش تا بیادآید روان ـ در عروض از بحر مخبون رمل سازش روان. و میگوید خواستم «نخبة» ابن حجر را به نظم در آورم (کشف الظنون ، نخبة الفکر فی مصطلح اهل الاثر) سراینده در دیباجه بدان نامی نداده است.

آغاز : اولا حمد خدا، کو مبدع این جان ماست ـ اختراع جسم اعظم کرده در احسان ماست ـ ساکن و گردان ، زهر چیزی که شد در تحت و فوق . . .

4151 ۵۲۶۹ : نستعلیق خام ، سدهٔ ۱۳ هـ.ق. نا تمام ، ۶ ص.

1877

اصلاح باطن

از شیخ **یوسف**. قصیده ای ست اخلاق صوفیانه ، در پیرامون ۲۰ بیت ، با ردیف برو اصلاح باطن کن. در پایان آن آمده است : الا ای یوسف مسکین برو در گوشه ای بنشین ـ مکن از هیچکس تمکین ، برو اصلاح باطل کن.

آغاز : مکن ای دوست خود آرایی ، برو اصلاح باطن کن ـ رها کن ظاهر آرایی ، برو اصلاح باطن کن.

4152 ۴۹۹۵ : نستعلیق شکسته آمیز چلیپا ، ابو بکر بن محمود ، سدهٔ ۱۳ هـ.ق. ش ۴ مجموعه (ص ۷۹-۸۶). در پایان به خامهٔ کاتب آمده است مسما به «اصلاح باطن»

1878

اصول دین منظوم

باید از **محمد جعفر استر آبادی** (شریعتمدار فرزند سیف‌الدین ۱۱۹۸ ه/۱۷۸۴-۱۲۶۳ ه/۱۸۴۷ م) باشد . . .

قصیده ای ست در اصول دین و مذهب شیعی و اعتقادات.

آغاز : هر که را در سر هوای لؤلوی لالا بود ـ باید این **سلک گهر** را طالب و جویا بود ـ از اصول دین شنو کان پنج آمد در عدد ـ اولین توحید کان **اصل اصول** ما بود.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۸۸۵.

4153 ۴۰۶۴ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، انجام کمی افتاده ، ۱۲ ص.

1879

اعتقاد نامه

از **عبدالرحمان جامی** (۸۱۷-۸۹۸ ه/۱۴۱۴-۱۴۹۲ م). پس از حمد : فی وجوده ، فی وحدته ، اشاره به صفات حق ، اشاره به حیات او ، اشاره به علم او ، به رؤیت او، قدرت او، سمع و بصر، کلام او، افعال او. اشاره به وجود فرشتگان، اشاره به انبیا ، اشاره به برتری پیامبر اسلام ، معراج او ، معجزات ، کتابها ، قدیم و غیر مخلوق بودن قرآن ، فضیلت آل و اصحاب او ، اشاره به آنکه تکفیر اهل قبله جایز نیست ، قبر ، نفخ صور ، صراط ، عرصات ، بهشت و دوزخ.

دست کم بخشهایی از آن، از پایان دفتر یکم «سلسلة الذهب» اوست. جداگانه چند بار چاپ شده است (نسخه های فارسی ۴ : ۲۶۴۴).

آغاز: بعد حمد خدا و نعت رسول ـ بشنو این نکته را به سمع قبول ـ که نخستین فریضه بر عاقل ـ عاقلی کز بلوغ شد کامل.

4154 ۵۴۷۶ : نستعلیق پخته ، صفر ۱۲۴۰ه.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۶۰- ۸۳) ، آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف.

0

اکبر نامه

در بخش تاریخ خواهد آمد.

1880

امامت منظوم : لمعات

از ناشناس ، در چهارده لمعه ، به نظم.

استدلال بر نبوت انبیاء ، استدلال بر امامت ائمهٔ اثنی عشر و سبب نظم ، (حق که دایم بخلق احسان کرد ـ بچه رو منع لطف از ایشان کرد) ، مناظرهٔ هشام بن عبدالعزیز با عمرو بن عبید بصری، **لمعهٔ اول** نعت پیامبر و ذکر معجزاتی از وی ، در «بحار الانوار» منقول است . . . **لمعهٔ دوم** منقبت امیر المؤمنین و بعضی از نصوص دربارهٔ وی ، در «ارشاد» شیخ مفید منقول است ، در «خرایج» قطب راوندی منقول است ، در «تفسیر امام عسکری» منقول است ، **لمعهٔ سوم** در منقبت حضرت فاطمه . . . **لمعهٔ چهارم** در منقبت امام حسن . . . **لمعهٔ دوازدهم** امام دهم علی الهادی . . . **لمعهٔ سیزدهم** حسن عسکری . . . **لمعهٔ چهاردهم** حضرت مهدی.

4155 ۵۱۹٤ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ۱۲۳۶ه.ق. در مجموعه (ص ۸۹- ۵۵۶)، آغاز افتاده : صفت ز ذات نیست جدا ـ دو مبین ای پسر نیست جدا، انجام نیز در لمحهٔ چهاردم افتاده.

0

امیر نامه

در بخش تاریخ خواهد آمد.

1881

امین نامه

نام سراینده به خامهٔ تازه امین الدین اعلی بیجاپوری یاد شده است. سیرت و کرامات «امین» است. پس از نعت و ستایش از محمد حسینی مخدوم پیر : آغاز و ابتداء کلام و تمهید و ترتیب کتاب امین نامه ، ظهور خوارق کرامات حضرت امین اعلی ، عبرت گرفتن سلطان محمود از دیدن خواب . . .

آغاز : الهی تو قادر برکل تمام-عرش و فرش را داده‌ای فتق مدام- بیار استه خلقت که آرد سجود - شناسند خالق ، ز صدق و شهود.

4156 ۷۵۲٤ : نستعلیق پختهٔ سدهٔ ۱۲ه.ق. عنوانها شنگرف ، انجام افتاده ، نام منظومه در متن و نام سراینده به خامهٔ تازه است ، ۱۶ ص.

1882

ایمان کامل

از مولوی عبدالعزیز پرهاروری (پرهاور از توابع ملتان است) ، به خواهش مشفقی از فرزندان حضرت علی ، بسال ۱۲۸۲ه‍./۶-۱۸۶۵م. در دو سه روزی ، خالی از تکلفهای شعری و بلاغت ، سروده و بدین نام خوانده است [دیباجه] : مشفقی از خاندان مصطفی - زبدهٔ اولاد پاک مرتضی . . . آنقدر تاکید کرد اندر

سؤال ـ که مرا چاره نماند از امتثال . . . یکصد و ده بیت ، چیزی بیش و کم. در یکی روز آمد از مادر قلم ـ در دو سه روز این کتاب آمد تمام. فضل حق امداد کرده و السلام . . . چون شد از فضل خدا انجام او ـ داشتم **ایمان کامل** نام او. مثنوی ست در : اثبات واجب تعالی ، صفات قدیمه و ازلیه ، اسماء الله ، رؤیت ، علم ، ماهیت او ، انبیا ، خاتم النبین (ص) ، معراج ، اباء نبی (ص) . . .

سراینده فرزند احمد فرزند حامد است «ایمان کامل» و «گلزار جمالیه» ی او چاپ شده اند.

آغاز : ای خداوند کریم ذوالمنن ـ عاجزم از شکر الطاف تو من ـ شکر ما محدود و نعمت بیشمار ـ منتهی را با مسلسل نیست کار.

4157 ۳۴۴۳ : نستعلیق ، ۲۶ اکتوبر ۱۸۸٤م. (۱۳۰۰ه.ق.). در مقام تله گنگ ، ۳۰ ص.

1883

بوستان

از **سعدی شیرازی** (م ۶۹۱ه/۱۲۹۲م.). مثنوی ست در ده باب: ۱ـ عدل و رأی و تدبیر و جهانداری ، ۲ـ در احسان ، ۳ـ در عشق ، ٤ـ تواضع ، ۵ـ رضا ، ۶ـ قناعت ، ۷ـ تربیت ، ۸ـ شکر ، ۹ـ توبه ، ۱۰ـ مناجات. در بحر متقارب ، به سال ۶۵۵ه./۱۲۵۸م. [نسخه های فارسی ٤ : ۳۳٤۷].

آغاز : بنام جهاندار جان آفرین ـ حکیم سخن بر زبان آفرین.

4158 ۱۰۹۱ : نستعلیق زیبای ، سدۀ ۱۰ه.ق. در «کلیات» او که نوشتۀ میر عماد دانسته شده است ، با دو صفحه آرایش زرین و لاژورد ، جدولبندی ۱۰ خطی ، عنوان و نشان زر و لاژورد. آغاز برابر نمونه، در هامش گلستان.

4159 ۶۹۰۷ : نستعلیق خوش ، سدۀ ۱۰ه.ق. آغاز افتاده : که این را ندانم که خواند و کیست ـ نخواهد به سامان در این ملک زیست. انجام افتاده ، جدولبندی پنج خطی ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۳۶ ص.

4160 ٤۰۵۱ : نستعلیق زیبا، سدهٔ ۱۰ه.ق. با تاریخ ۹۷۸ه.ق. به خط تازه تر، آغاز برابر نمونه، جدولبندی ۵ خطی و سر لوح زرین. عنوانها شنگرف، ۳۰۳ ص.

4161 ۵٦۲ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۰ه.ق. آغاز برابر نمونه، همراه با شرح ابیات در هامش و گزارش واژه ها زیر صفحه، جدولبندی شده، با سرلوح ساده، تا اواخر باب ٤ راه دارد، ۱۲٤ ص (ف. تسبیحی ۲ : ۵۰-۵۱).

4162 ٤۹۸۷ : نستعلیق خوش، محمد پارسا نقشبندی، ۳ ذیقعده ۱۰۱۱ ه.ق. ۸٦ ص. آغاز نو نویس، جدولبندی دو خطی و عنوانها شنگرف، آغاز برابر نمونه، ۲۹٤ ص.

4163 ٤۲۳۷: نستعلیق، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز افتاده: به ایام تابر نیاید بسی- نشاید رسیدن بغور کسی، انجام افتاده: که ناگه ز غیب آمد اندر دلش، جدولبندی دو خطی و عنوانها شنگرف.

4164 ۷۳۸۰ : نستعلیق زیبای سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز افتاده: برو علم یک ذره پوشیده نیست ـ که پیدا و پنهان به نزدش یکی ست، جدولبندی پنج خطی عنوانها شنگرف، انجام افتاده، ۲۵۸ ص ۱۵ س.

4165 ۳۷۰ : نستعلیق زیبا، فقیر علی محمد، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز برابر نمونه، دو صفحه ی آغاز با آرایشهای زرین و سر لوح ممتاز، جدولبندی ٦ خطی با رنگها و کمند بندی. نسخهٔ هنری، ۲۹۰ ص (ف. تسبیحی ۲ : ٤٤-٤۷).

4166 ۷۹۳ : نستعلیق خوش ایرانی، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز برابر نمونه، همراه گلستان، هر یک با سرلوحی زرین، جدولبندی هفت خطی و کمند بندی شده، عنوانها شنگرف، روبهم ۵۰۰ ص (ف. تسبیحی ۳ : ٤۹۸-٤۹۹).

4167 ۷۸۸۰ : نستعلیق تحریر و شکسته ی پخته، در هامش گلستان نوشتهٔ ۱۱۱۸ه.ق. به همان خامه، آغاز افتاده (ص ٤٦-۲٦۸)، عنوان و نشان شنگرف.

4168 ۹۱۲ : نستعلیق خوش ، محمد اسلم زنجانی موسوی ، ۱۹ رجب ، همراه «گلستان» نوشته‌ی ۱۱۷۸ه.ق. آغاز برابر نمونه ، محشی ، رویهم ٦۲٤ ص. (ف. تسبیحی ۳ : ٥٦۰-٥٦۱).

4169 ٥٤۳۱ : نستعلیق شکسته آمیز خوانا ، حاجی احمد بن نظم الدین ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف ، ۳۰۲ ص.

4170 ٦۲۰۹ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز نو نویس و برابر نمونه ، کناره ها وصالی شده ، عنوانها نا نویس مانده ، انجام افتاده ، ۲۸۰ ص.

4171 ۳۱۹۹ : نستعلیق شکسته آمیز پخته ، علی ولد سید ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان شنگرف ، ۲۸۰ ص.

4172 ٥٦۱۹ : نستعلیق شکسته آمیز پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز یک صفحه نو نویس ، جدولبندی دو خطی و عنوانها شنگرف ، ۲٤۲ ص.

4173 ٥٥۸۷ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، محشی.

4174 ٤٤٦٤ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. و نو نویس سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، جدول بندی دو خطی شنگرف ، ۲٥۰ ص.

4175 ۳۸۳ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، با سرلوح زرین ، عنوان شنگرف ، جدولبندی ۷ خطی و کمند بندی شده به رنگها ، موریانه آسیب رسانده ، ۳٦٤ ص. (ف. تسبیحی ۲ : ٤٦-٤۷).

4176 ۱٦۰ : نستعلیق پختهٔ شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز افتاده : فراخی در آن مرز و کشور مخواه ـ که دلتنگ بینی رعیت ز شاه. عنوان شنگرف، محشی ، انجام افتاده : که گر باز مانی از و کمتری ، ۲۷٦ ص.

4177 ۱٥٦۳ : نستعلیق پخته شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز افتاده : در این نکته هست اگر بشنوی ـ که عمرت قوی با دوست قری ، نسخه آبخوردگی دارد ، انجام نیز افتاده ، ۲۲۲ ص.

4178 ۳۸۲ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، جدولبندی ۳ خطی و کمند لاژورد. عنوانها نانویس مانده ، با سرلوح ساده ، ۳۲۰ ص.

4179 ۲۹٦۵ : نستعلیق شکسته آمیز خوش ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز افتاده : یکی دیدم از عرصهٔ رود بار ، انجام افتاده : خدایا بفضل خودت دستگیر ، جدولبندی سه خطی شنگرف و لاژورد ، عنوانها شنگرف ، ۲٦۸ ص.

4180 ٤۳۸٤ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. در هامش «گلستان» آغاز برابر نمونه ، با یک سر لوح زرین متوسط ، جدولبندی شش راه و کمند ۵ راه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۸٤ ص.

4181 ۷۹۳ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. همراه «گلستان» (ص ۲-۲۷۳) ، آغاز برابر نمونه ، با یک سرلوح زرین ، جدولبندی ٦ راه و کمند لاژورد ، عنوان و نشان شنگرف.

4182 ۸۰۸۵ : نستعلیق تحریر آمیز ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز افتاده : مروت نباشد بدی با کسی . . . ، عنوانها شنگرف ، با حاشیه های طلبگی کتاب درسی بود ، ۲۷٤ ص؛ درابان ۱۳۵۷ه.ف. خریداری شده است.

4183 ٤۷٤۰ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. و محمد سعیدی از سدهٔ ۱۳ه.ق. حق و سلک میان عظمت الله ساکن موضع ثاین بال (ساهن بال) از دودمان محمد نوشاه حاجی ، آغاز برابر نمونه ، ۲۹٤ ص.

4184 ۲٦۰۳ : نستعلیق ناپختهٔ طلبگی ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. عنوانها شنگرف ، آغاز برابر نمونه ، ۱۷٦ ص.

4185 ۵۲٦۰ : نستعلیق شکسته آمیز ، محمد عباس قاشقایی پنهاری از موضع جلباری ، ۱۵ محرم ، اواخر سدهٔ ۱۲ یا آغاز ۱۳ه.ق. (قاشقار که بجوار بدخشان فیض افشان است) ، عنوان شنگرف ، آغاز برابر نمونه ، ۲۸۰ ص.

4186 ٤۳۲٦ : نستعلیق شکسته آمیز ، نور احمد پسر قطب دین بن قوم علما ، ساکن موضع شادیوال در طرف جهورکی ، ۱۲۰٤ه.ق. آغاز برابر نمونه ، جدولبندی دو خطی و عنوانها شنگرف ، ۲۵٦ ص.

4187 ۷۵٦۱ : نستعلیق خوانا ، غلام محیی‌الدین باشندهٔ نیلور شهر ، رجب ۱۲۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف ، موریانه زده ، ۳۰۲ ص.

4188 ۷۵۷٤ : نستعلیق خوش ، کاتب علی قزوینی ، در «کلیات» او نوشته ۱۲۱۲ه.ق. ش ٦ (ص ۲۷۹-۳۱۸) ، آغاز برابر نمونه ، با سرلوح زرین

و جدولبندی ۸ راه به زر و رنگها ، عنوان و نشان شنگرف ، در متن و سپس در هامش.

4189 ۴۰۳۳ : نستعلیق ریز خوش ، در «کلیات» او نوشتهٔ ۱۲۲۰ه.ق. (ص ۱۰۵-۲۰۳) آغاز برابر نمونه ، با آرایشهای زرین.

4190 ۳۸۰۵ : نستعلیق پخته، فقیر نیک محمد بن میان عبدالرزاق جیو ، ظهر یکشنبه ج ۲/۱۲۲۵ه.ق. آغاز برابر نمونه ، ۳۲۵ ص.

4191 ۱۱۴۱ : نستعلیق خوش ، ۲۷ صفر ۱۲۲۶ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه شنگرف و لاژورد. نسخه پاکیزه ، ۲۹۴ ص. با سرلوح ساده.

4192 ۶۳۹۳ : نستعلیق خوانای کرم دین ، سه شنبه ۲ رمضان ۱۲۴۶ ه.ق. در موضع دوک که مشترک همراه کوئله دارد. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف، حواشی طلبگی دارد ، ۴۱۱ ص.

4193 ۶۱۸۵ : نستعلیق خوش شکسته آمیز ، محمد یار میرزاده ، سکنهٔ مرودل، ۲۱ ج ۲/۱۲۴۷ه.ق. آغاز افتاده : نهیبی کزن گیر و دار آمدش۔ گریزی بوقت اختیار آمدش ، جدولبندی دو راه و عنوانها شنگرف ، نسخهٔ بر حاشیه با دستهای گونا گون ، کتاب درسی بوده ، ۱۶۸ ص.

4194 ۵۲۹۰ : نستعلیق خوش ، شیخ عمر بخش ، ۱۱ شوال ۱۲۴۷ه.ق. آغاز برابر نمونه ، جدولبندی ۵ خطی ، عنوان و نشان شنگرف ، کنارهٔ برگها آبخورده ، ۲۰۴ ص.

4195 ۷۲۱۵ : نستعلیق خوش ، احمد ولد محمد نیاز عرف جابری ، از اولاد حضرت عبدالله جابری انصاری ، ۱۰ رمضان ۱۲۴۹ه.ق. آغاز افتاده : اگر ترک خدمت کند لشکری ، عنوانها شنگرف ، ۲۱۰ ص.

4196 ۲۶۰ : نستعلیق پخته ، شیر عالی ، ساکن موضع پنج تار ، ۱۱ پهاکن ۱۸۹۴ بکرمی ۲۵ ذیقعدهٔ ۱۲۵۳ه.ق. پاس خاطر خدا بخش نجار ساکن موضع دیهری شاه فتح الله خان ، آغاز افتاده : چو بیند کسی زهر در کام خلق ۔ کیش بگذرد آب شیرین بحلق ، جدولبندی سه خطی و دو خطی ، محشی ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۴۱ ص.

4197 ۷۹۰ : نستعلیق خوش ، ۵ ع ۱/۱۲۵۴ه.ق. در هامش «گلستان» با سرلوح زرین و آرایشها ، آغاز برابر نمونه ، جدولبندی هشت راه و کمند بندی شده ، عنوان و نشان شنگرف ، ۳۳۴ ص. (ف. تسبیحی ۳ : ۵۵۸-۵۶۰)

4198 ۴۵۰ : نستعلیق خوانای ایرانی ، احمد ولد میرزا مرتضی قلی ، چهار شنبه ۲۲ ع ۱/۱۲۵۷ه.ق، در کوهدامن دارالسلطنه کابل که سفر اتفاق افتاده بود ، جهت یکی از فروزندان عبدالصمد ، آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف ، با سرلوح زرین ، ۳۰۰ ص. (ف. تسبیحی ۱ : ۴۹-۵۰).

4199 ۳۳۷۵ : نستعلیق پخته ، منور شاه ، ۷ ج ۱-۱۲۶۵ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف ، قسمتهای اول با حاشیه های بسیار و طلبگی ، ۲۴۶ ص.

4200 ۴۸۱ : نستعلیق شکسته آمیز ، ۱۲۶۷ه.ق. آغاز برابر نمونه (ص ۱-۲۵۹) ، عنوانها نا نویس ، جدولبندی ۲ راه شنگرف.

4201 ۲۱۵ : نستعلیق پخته اردو ، محمد زمان شکسته جان سکنهٔ موضع مستاله ، ۱۰ رجب ۱۲۶۸ه.ق. جدولبندی دو راه و عنوانها شنگرف. آغاز برابر نمونه ، ۳۰۸ ص.

4202 ۵۸۸۸ : نستعلیق ، قطب الدین میان ساون ، موضع چک جمله ، ۲۱ شعبان ۱۲۷۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، جدولبندی دو خطی و عنوانها شنگرف ، وصالی شده.

4203 ۳۴۱۹ : نستعلیق خوانا ، میان کرمدین ساکن موضع هندووال ، پرکنه چکوال ، ۴ رمضان ۱۲۷۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، ۳۱۰ ص.

4204 ۲۶۴ : نستعلیق پخته جلی ، میان محمد قاسم ساکن سرکدهن ، پاس خاطر اخوان صاحب میان محمد حسن جیو ، ۱۲۷۴ه.ق. آغاز برابر نمونه بسیار محشی ، عنوان و نشان شنگرف ، ۴۰۳ ص.

4205 ۱۴۱۲ : نستعلیق خوانای طلبگی ، محمد سعید ، پاس خاطر ملا پیاو الدین آخون زاده ساکن میروزی ، سه شنبه ۴ صفر ۱۲۷۹ه.ق. در مسجد صاحب الزمان بنوای ، آغاز چند سطری پیش از باب یکم افتاده : زهی دین و دانش ، زهی عدل و داد ـ زهی ملک دولت که پاینده باد. محشی ، نسخهٔ درسی بوده ، ۳۱۰ ص.

4206 ۳۰۵۱ : نستعلیق شکسته آمیز پخته ، محمد علی ، ۱۲۷۹ هـ.ق. آغاز برابر نمونه ، جدولبندی ۳ راه ، ۳۰۲ ص.

4207 ۲۱۱۷ : نستعلیق پخته و خوانا ، فقیر محمد عظم الله ، ۱٤ محرم ۱۲۸٦ هـ.ق. محشی ، کتاب درسی بوده ، عنوان و نشان شنگرف ، ۳۲۷ ص.

4208 ۲٦۱ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ هـ.ق. آغاز افتاده : نیکوکار پرور نبیند بدی ـ چو بد پروری خصم جان خودی . جدولبندی و عنوانها شنگرف ، انجام افتاده : که بگریست دشمن به زاری برو ، ۱۹۲ ص.

4209 ۲۵٦ : نستعلیق خوانا ، مهنو سنکه ناته معروف به گجر ، سدهٔ ۱۳ هـ.ق. و جدولبندی را ابراهیم دین فتح انجام داده ، آغاز برابر نمونه ، محشی ، کتاب درسی بوده ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۸٦ ص.

4210 ۲۱۷۹ : نستعلیق خوش شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۳ هـ.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، انجام افتاده : کسی را که پیری در آرد ز پای ـ چو دستش نگیری نخیزد ز جای ، موریانه زده ، ۲۸۸ ص.

4211 ۲۷۷۲ : نستعلیق شکسته آمیز پخته ، سدهٔ ۱۳ هـ.ق. عنوان و نشان شنگرف ، آغاز برابر نمونه ، با سرلوح ساده ، انجام افتاده : که میزان عدلست و دیوان داد ، ۲۲۸ ص.

4212 ۷٤۳۵ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ هـ.ق. آغاز برابر و انجام افتاده ، ۷٤ ص.

4213 ٦٤۷۱ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۳ هـ.ق. محشی با نشانهٔ عبدالواسع ، با حواشی دیگری که نشان میدهد کتاب درسی بوده ، آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف ، ۲۹۹ ص.

4214 ٦۵۰۰ : نستعلیق شکسته آمیز پخته ، سدهٔ ۱۳ هـ.ق. آغاز برابر نمونه ، قسمتهای اول بسیار محشی که نشان میدهد کتاب درسی بوده ، عنوانها شنگرف ، ۲۵٤ ص.

4215 ٦۲۵۲ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۳ هـ.ق. برای چاپ با تاریخ ۱۲۹۹ هـ.ق. و زیر نویس ترجمهٔ اردوی آن ، درمیانهٔ باب سوم افتاده است. آغاز برابر نمونه ، ۵۰ ص.

4216 ٦٥٥٥ : نستعلیق، شاه زمان ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز افتاده : شبی بر نشست از فلک بر گذشت - بتمکین جاه از ملک بر گذشت. جدولبندی دو خطی و عنوانها شنگرف ، با حواشی طلبگی ، عنوانها نانویس ، ۲۷٦ ص.

4217 ٦٦۰٤ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، قسمت اول کتاب جدولبندی دو خطی شنگرف ، عنوانها شنگرف ، با حواشی طلبگی ، شیرازه در رفته ، ۲۷۲ ص.

4218 ۱٤۱۸ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. در هامش «کلیات» او ، آغاز و انجام کمی افتاده ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۵ راه.

4219 ۱۱۵۰۷ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. در هامش و در متن آن «گلستان» است. آغاز برابر نمونه ، با سر لوح ساده ، جدولبندی ٦ راه.

4220 ۲۲۷۹ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. **آغاز**: کسی ره سوی گنج قارون نه برد - و گر برد ره باز بیرون بزد . عنوانها نانویس مانده ، انجام افتاده : نگردد ز دنبال بخشنده باز ، ۳۱۰ ص.

4221 ۵۱۹۷ : نستعلیق طلبگی شکسته آمیز خوانا ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، با حاشیه های فراوان که نشان می دهد نسخه کتاب درسی بوده است ، ۲۷۹+۱۲ ص.

4222 ۵۵٤۳ : نستعلیق شکسته آمیز پخته ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، آبخورده ، برگها به هم چسبیده. آغاز نا خوانا.

4223 ٦٤٤۲ : نستعلیق پخته ، محمد ولد میان فتح الدین ، ساکن موضع بهاد دیوایواله ، ۲۳ محرم ۱۸۸٦ م (۱۳۰۳ ه.ق. ؟) آغاز برابر نمونه ، عنوانها نانویس مانده ، ۲٤٤ ص.

1884

بوستان : شرح . . .

متن از همان **سعدی** ، شرح از **عبدالرسول** بن شهاب الدین بن عبدالله بن طاهر

بن حسن قرشی (نه قریشی) به سال ۱۰۷۳ه‍./۲-۱۶۶۳م. به دستور برادر بزرگ خود شیخ عبدالله و برخی از یاران نگاشته است (دیباچه). گزارش ابیات و عبارتهای دشوار بوستان است.

در برخی از نسخه ها، این شرح همراه با «فرهنگ واژه های بوستان» است، به ترتیب الفبایی، که گویا از همین قرشی باشد. در فهرست کتابخانه ی عمومی پنجاب نیز بنام «فرهنگ واژه های بوستان» از قرشی یاد شده است. (منظور احسن عباسی ۱ : ٤۲۸).

آغاز: حمد بیحد مر خالقی را که بقطرات مطرات و انزلنا من المطرات ماء ثجاجالنخرج به، بوستان جهان (آغاز شرح): بنام جهاندار جان آفرین... تا: پوزش پذیر. جهان بمعنی روزگار، بکسر مصحح است از خدمت میر شهاب الدین.

4224 ٤۱۵۱ : نستعلیق پخته، حافظ خان محمد بن محمد زاهد صابونگر، در پیشاور محله سلیمان گنج، گذر صابونگران، ۱۰ ج ۲-۱۱۹٤ه‍.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۱۲۰)، آغاز برابر نمونه، نشان شنگرف، محشی.

4225 ٦۱٦ : نستعلیق شکسته آمیز، محمد بشیر، ۱۸ رجب ۱۲۲ (۱۲۰۲ه‍.ق.) شماره ۱ مجموعه (ص ۲-۳۱)، آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف.

4226 ٤۲ : تحریر شکسته آمیز، محمد اسماعیل، ۳ شعبان ۱۲۲۲ه‍.ق. آغاز برابر نمونه، تنها شرح بوستان است، متن زیر خط مشکی، ۱۱٦ ص (تسبیحی ۱ : ۲٤۵-۲٤۸).

1885

انهار اسرار : شرح بوستان

متن از همان سعدی، شرح از **علیم الله** حسینی چشتی **جالندهری**، به سال ۱۱۳۰ه‍./۱۷۱۸-۷م. نگاشته است: گفت تاریخ شروعم در ضمیر - از کلام شیخ سعدی یاد گیر. با مقدمه ای «که ذکر آن پیش از شروع واجب است». و

این مقدمه با عنوانهای «فایده» است.

آغاز: حمد خداوند و نعت رسول . . . حمد خداوند یرا که در بوستان جان انهار اسرار جاری ساخته . . . اما بعد ، فیقول العبد . . . علیم الله الحسینی چشتی.

4227 ۱۱۲٤ : نستعلیق پختهٔ اردو ، سعد الدین ، پنجشنبه ۱۲٦٤ه.ق. عنوان و نشان شنگرف ، موریانه زده ، فرسوده. با یادداشت محمد اقبال مجددی که کاتب از خطبای مشهور ست که در ۱۸٦۷م به دست انگلیسها محبوس شده ، ۳۵٦ ص.

1886

بوستان : شرح . . .

متن از سعدی ، گزارش از **عبدالواسع هانسوی** ، از روزگار عالمگیر اورنگ زیب (۱۰٦۸-۱۱۱۸ه.ق). شرح سروده های دشوار آن است و در دیباجه مینویسد برای متعلمین صبیان مکاتیب ، و پارسی خوانان از عربی بی نصیب ، و برای هر که فی الجمله از سواد بهره داشته باشد ، و غرض فهماندن مبتدایان کم سرمایه است نه منتهیان بلند پایه (نسخه های فارسی ۵ : ۳٤۲۵).

آغاز: ربنا لا تواخذنا ان نسینا ، سیدنا و مولانا . . . میگوید معترف به عجزو نادانی ، در فهم الفاظ و درک معانی عبدالواسع هانسوی (آغاز شرح) : بنام جهاندار جان آفرین . . . باید دانست که مشهور در السنهٔ خلایق و عامهٔ نسخ همین بیت است ، لیکن نسخهٔ کهن مصححه . . .

4228 ٦٦۵۸ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۱۰۸) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

4229 ۲۱۱ : نستعلیق تحریر آمیز ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. در مسجد شریف موضع کنیال ، دیباچه را ندارد ، آغاز برابر شرح ، عنوان و نشان شنگرف ، متن زیر خط شنگرف ، ۱۷۳ ص. (تسبیحی ۱ : ۲۵۰-۲۵۳).

4230 ۱۴۲۳ : نستعلیق پخته ، کسی که نامش را سیاه کرده اند ، ۱۶ ج ۱۲۱۷/۱ ه.ق. در مسجد آخوند محمود جیو ، در شاهی محمود شاه ، ش ۵ مجموعه (ص ۱۴۲-۲۴۷) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، آبخورده.

4231 ۲۰۸ : نستعلیق پخته، میان محمد ، ساکن مستاله پهکرالان ، پنجشنبه ۱۲۷۰ ه.ق. دیباجه را ندارد ، آغاز برابر نمونه‌ی شرح ، عنوان و نشان شنگرف ، متن زیر خط شنگرف ، ۲۲۱ ص (تسبیحی ۱ : ۲۴۸-۲۵۰).

1887

بوستان : شرح . . .

متن از همان سعدی ، شرح از **نور احمد** بن حافظ حسام الدین. در دیباجه میگوید نسخه های متعددی از «بوستان» را گرد آورده ، و از مراجع بسیار بهره برده ام. در آن به نکات دستوری نیز توجه داشته است، و از سروده های دیگران گواه آورده ، و برای تزیین کلام خود صناعات ادبی بکار برده است ، به ویژه مقدمهٔ آن یک نثر مصنوع است.

آغاز (دیباجه) : بعد از نیایش فیض آفرینی که خرد به آن رسایی ، در نظارهٔ انوار بوستان . . . میگوید . . . نور احمد بن حسام. آغاز (شرح) : بنام خداوند جان آفرین. و در بعضی نسخ بجای خداوند جهاندار واقع شده ، و جهان بفتح و کسر روزگار.

4232 ۵۰۶۴ : نستعلیق شکسته آمیز ، شاید محمد مجید ، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. دیباجه را ندارد، آغاز پس از چند عبارت برابر نمونهٔ شرح ، عنوان و نشان شنگرف ، متن زیر دو خط مشکی و شنگرف ، ۲۰۰ ص.

1888

بوستان : شرح . . .

متن از همان سعدی ، گزارش از ناشناس.

نسخه ای ست از بوستان که کنارهٔ هر بیت آن شماره گذارده اند و در هامش نسخه ، اگر لازم بود ، با همان شماره ، آن بیت گزارش شده است ، و واژه ها در زیر صفحه گزارش شده اند.

آغاز : اکثر بای بنام جهاندار را بای ابتدائیه گفته اند ، و تقدیر کلام آنکه.

4233 ۵۶۲ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۰ ه.ق. نسخه ناقص و تا اواخر باب چهارم بیشتر نیست ، ۱۲۴ ص (ف. تسبیحی ۲ : ۵۰-۵۱).

0

بوستان : فرهنگ واژه های بُوستان ، گلدسته

در بخش واژه نامه ها ۱۰۴۲-۱۰۴۳ ، ۱۰۵۱ گذشت.

1889

بوستان خیال : تحفة الحبیب

فخری هروی، سلطان محمد بن امیری، زاده پیرامون ۹۰۳ ه./۷-۱۴۹۸م. که «تحفة الحبیب» را به نام خواجه حبیب الله ساوجی ، به سال ۹۲۹ ه./۲-۱۵۲۳م. نگاشته است.

دو نسخهٔ زیر مجموعه غزلهایی ست از سرایندگان مختلف ، به ترتیب قافیه ، از الف تا یا. در چندین جا ، زیر عنوان لجامعه غزلهایی ست با تخلص فخری : فخری غلام تست ز خویشتن جدا مدار - یعنی که بنده را مکن از خویشتن جدا. و نمونه های دیگری که در فهرست آقای تسبیحی ۳ : ۵۰-۵۳ آورده شده است. فهرست نام سرایندگان نیز در همانجا آورده شده است.

آقای احمد گلچین معانی در «تاریخ تذکره هایی فارسی ۱ : ۴۲۰-۴۲۱» دو ماخذ را یاد کرده اند که در آندو این مجموعه از تالیفات فخری هروی دانسته شده است : یکی میر الهی در «تذکرهٔ خزینهٔ گنج» و دیگری مقالهٔ شادروان اختر جونا گرهی که به زبان اردو در کتاب ارمغان علمی چاپ دانشگاه پنجاب ۱۹۵۵م. چاپ شده است، که در این یکی گفته شده است «بوستان خیال» مشتمل است بر منتخبات اشعار فارسی و نسخه ای از آن نوشتهٔ ۱۲۷۳ه.ق. در کتابخانهٔ پرفسور محمد شفیع لاهوری هست. با تمام اینها آقای گلچین معانی در انتساب آن به فخری هروی تردیدی داشته اند.

تردیدی نیست که این دو نسخه‌ی زیرگرد آوری **فخری هروی** هستند، ولی بدون دیباجه که نام آنها را مشخص کنند، ولی در پایان یکی از آندو، بنام «خیال بوستان» نه «بوستان خیال» نامیده شده است، اما با «تحفهٔ حبیب» چه نسبتی دارند نیاز به بررسی ست.

و نیز تردیدی نیست که نسخه هایی به نام «بوستان خیال»، در همین موضوع، در دست هست که دست کم در دیباجهٔ برخی از آنها نام گرد آورنده بکتاش قلی ابدال رومی یاد شده که در ۹۵۰ه./۱۵۴۳-۴م. گرد آوری شده است. (بنگرید به : نسخه های فارسی ۴ : ۲۶۶۸). و نسخه ای دیگر بدین نام در کتابخانهٔ عمومی پنجاب (۸۰، ۸۷۱ نظا) هست که در فهرست از نظامی دانسته شده که گویا به قرینهٔ سر آغاز منظومه : (بسم الله الرحمان الرحیم ـ هست کلید در گنج حکیم، مخزن الاسرار). و نام نظامی که در کنارهٔ برگها بوده چنین انتسابی داده شده. (و بنگرید به : خیال بوستان، در همین بخش).

و پس از آن دو تن، ذوق بلگرامی (م. ۱۱۳۴ه/۱۷۲۲) مجموعه ای از آنگونه بنام «شکرستان خیال» دارد (بنگرید : نسخه های فارسی ۴ : ۲۹۶۸ و فهرست مشترک پاکستان).

بنگرید به : نسخه های فارسی ۴ : ۲۷۱۲ ـ تاریخ تذکره ها، گلچین معانی ۱ : ۴۲۰ ـ پیشگفتار تذکرهٔ روضة السلاطین و جواهر العجایب، مجله ادبیات مشهد ۲ : ۴۳۰-۵۰۷.

4234 ۸۹۶ : نستعلیق خوش ، ملا محب علی تتوی ، ۶ ع ۲/۱۰۷۴ه.ق. آغاز : افتاده : بطرف باغ برامرو ز جام عیش که هست - ترانهای عجب بلبلان شیدا را (جامی) تنها نام کتاب «خیال بوستان» از کاتب در پایان نسخه آمده ، و نام گرد آورنده ، به استناد عنوانهای متعدد فخری گوید ، و «لجامعه» انتخاب شده است. پیرامون ۷۵۰ غزل است ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی سه خطی شنگرف و لاژورد ، ۳۸۷ ص. [تسبیحی ۳ : ۵۰-۵۳].

4235 ۱۳۸۶ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز در حرف الف و انجام در حرف ه افتاده است ، عنوانها شنگرف ، آغاز : روی تو چشم خیره کند آفتاب را - موی تو خون کند جگر مشک ناب را ، ۵۵۲ ص.

0

بوستان خیال : بیاض

1890

بهار جاوید

از منیر لاهوری ، بنگرید به : کلیات منیر ، در همین بخش.

4236 ۱۱۲۴ : نستعلیق پخته ، قاضی صدر الدین محمد ، سدهٔ ۱۱ه.ق. ش ۲ «کلیات» او (ص ۱۰۱-۱۸۵). عنوان و نشان شنگرف ، موریانه زده.

1891

بهرام نامه : زهره و بهرام

از میان سیف الله سیفی لاهوری ، که در امین آباد هند می زیسته است. پس

از شصت سالگی برای فرزندش سروده است. در سبب تالیف میگوید: **سیفی** از مکر های این مکار - وارهان، وارهان مکن تکرار . . . آن جگر گوشهٔ خرد آگاه - دایماً باد فی امان الله - گفت روزی مرا که قبلهٔ من - که توبی آشنای بحر سخن - نظم سازی ز بهر غلام - داستانی ز **زهره و بهرام**...و در پایان گوید: سال تاریخ او ز دل جستم - نسخهٔ عشقبازیش گفتم (۱۲۰۵) - سال عمرم که شد زشصت فزون - پنبه از گوشم افتاد برون.

اینک چند عنوان، پس از نعت: موافق حال دنیا گوید، مدح بابا فرید شکر گنج (م ٤٦٤ یا ٦٦٥ه.ق.)، سبب تالیف، آغاز داستان عشق.

آغاز: ابتدا میکنم بنام خدا - نام او شد (محو شده) . . . صانعی کو نمود در یکدم - آفرینش همه (محو شده) - طاق افلاک بیستون افراخت - کس چه داند که این چنین چون ساخت.

4237 ۱۲۷۲ : نستعلیق خوش، سده ی ۱۳ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۷۲)، آغاز برابر نمونه، جز چند کلمه از آغاز نسخه بقیه سالم است، عنوانها پس از آغاز داستان نا نویس مانده.

1892

بهرام و گلندام

از یکی از مردم سنجق سبزوار، که در خواب به حکایتی دست می یابد، آنرا به‌نظم می کشد و بدین نام می‌خواند: چو کردم این سخن آغاز واتمام - نهادم نام **بهرام و گلندام**.

پس از ستایش از سخن، داستانی از محمود غزنوی یاد می کند، که می خواست کاخی استوار برای جاوید ماندن نام خود بسازد، و ایاز به وی می‌گوید سخنوری بیاب تا با ساختن کتابی نام تو را جاوید سازد، و وی فردوسی را خواست تا شاهنامه را بسراید. آنگاه از مولد خود سنجق یاد می کند (شاید بیهق)، آنگاه: چون این رونق ز شهر سبزوار است - نظر گاه ولی کردگار است. . .

هوای دل مرا سوی وطن کرد - به ملک فارس گریان جان می کرد.

همان : بهرام و گل اندام، نسخهٔ ۲۶۱۶ مجلس (نسخه های فارسی ٤ : ۲۶۷۲ شمارهٔ 27888، که سرایندهٔ آن به نام **امین الدین محمد** یاد شده که از مردم **سبزوار** بوده است. و اینکه بیت سرآغاز آن نسخه برابر است با بیت ۳٤ این نسخه).

آغاز : الهی ای جناب داد و بینش - ز تو پرنور چشم آفرینش - بباشد مدح تو بر من کنون فرض - کنم حالا به پیش راه تو عرض. . . (در صفحه ششم آمده) : نوشته بود بر طاق ز برجد - به مدح شاه شمس الدین سرمد.

4238 ۲۹۱۲ : نستعلیق سخت خوان ، میر محمد بن عزیز احمد ، ساکن قلعهٔ قاضی در دامن قورع ، ۱۲۸٤ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۸۲-۳۸۷). باید نسخه ای دیگر از نسخه ملک الشعراء بهار باشد ، چه همان نشانیها را دارد ، و سر آغاز نسخهٔ بهار برابر است با بیت ۳٤ این نسخه.

1893

بیاض : بوستان خیال

دارای سروده هایی گونا گون به فارسی در غزل چیزی به مانند «بوستان خیال» بکتاش قلی و فخری هروی ، ولی نه آنها. نخست نعت است با قافیه (ن) ، و آنگاه غزلها آغاز می شود به ترتیب حروف تهجی.

4239 ۳۵۲۷ : نستعلیق شکسته، سدهٔ ۱۳ه.ق.، از «الف» تا «میم»، چلیپا، ۱۰٤ ص.

0

بی بی رابعه : داستان . . .

1894

بی بی فاطمه : نکاحنامه . . .

از شیخ **سعد الدین انصاری**. در پایان آن آمده: معجزه با لفظ تازی دید در مکتوب ها - شیخ سعد الدین انصاری بنظم آورد این. در مراسم جشن زنا شویی بی‌بی فاطمه (ع) ، آنچه در این جهان و آنچه در جهان بالا رخ داده است.

آغاز : حمد آن گویم که پیش از آن، نه آن بود و نه این - در یکی آن کرده پیدا ، از اولین تا آخرین - نقشبند هر چیز از عدم تا بر وجود - فیض بخش باشد از کهین و از مهین.

4240 ۲۱۵۱ : نستعلیق خوانا، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۴-۲۱).

1895

بی بی فاطمه : زفاف . . .

قصیده ای ست رایی. گویا از سراینده ای با تخلص **بنده**. چیزی ست به مانند شمارهٔ پیشین.

آغاز : حضرت خیر النسا زوج ولی خدا - بنت نبی الورا ، مادر دو شه سوار . . .

4241 ۲۱۵۱ : نستعلیق شکسته آمیز، ۲۹ ذیقعدهٔ ۱۲۷۷ه.ق. ش ۷ مجموعه (ص ۱۲۵-۱۳۰).

1896

بیتی از دهلوی : شرح . . .

از **عبدالرحمان جامی** (۸۱۷-۸۹۸ه.ق.) گزارشی بیتی ست از امیر خسرو

دهلوی : ز دریای شهادت چون نهنگ، لا برارد سر - تیمم فرض گردد نوح را در وقت طوفانش ، که به اشارت بزرگی گزارش کرده است. (نسخه های فارسی ۲ : ۱۲۲۰-۱۹).

آغاز : یا من لا رب غیره ، و لا اله سواه ، و فقنا فی القول و العمل . . . دل عشق ترا مرید باداهمه عمر - در دید تو ناپدید با پاهمه ، همه عمر . . . این چند کلمه ای ست بر حسب اشارت.

4242 ۱۸۱٦ : نسخ خوش ، سدهٔ ۱۰-۱۱ه.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۱٤۷-۱۵۰) آغاز برابر نمونه ، نشان شنگرف ، در نسخه از نگارندهٔ نام برده نشده است.

4243 ۷۲۱۳ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. (ص ۲۲۷-۲۳۱) ، آغاز برابر نمونه. نام جامی از کاتب در ص.ع. آمده است.

1897

بیتی از عطار (دهلوی) : شرح . . .

از **شاه داعی شیرازی** (۸۱۰-۸٦۹ه.ق). بنگرید به : رسایل شاه داعی، در بخش چند دانشی ، ص ٤۱۹.

4244 ۸٤۹ : نستعلیق خوش، ش ۵۹ «رسایل شاه داعی» (ص ٦۵۹-٦٦۰ هامش).

1898

بیسر نامه

از عطار نیشابوری ، فرید الدین. (۵۱۲- پیرامن ٦۲۷ه.ق.). مثنوی ست عرفانی با این ترجیع بند : من خدایم ، من خدایم ، من خدا - فارغم از کبر و کینه

و ز هوا ـ سر «بی سر نامه» را پیدا کنم ـ عاشقان را در جهان شیدا کنم.

آغاز : من بغیر تو نبینم در جهان ـ قادرا پروردگارا جاودان.

بنگرید به : نسخه های فارسی ٤ : ٢٦٧٥ ـ ذریعه ١٩ : ١٣١ ـ کشف الظنون ١ : ٢٤٥.

4245 ٥٨٧٤ : نستعلیق پخته، سدهٔ ١١ه.ق. آغاز برابر نمونه (ص ٢-١٤)، انجام افتاده.

4246 ٧٥٠٥ : نستعلیق خوش چلیپا ، سدهٔ ١١-١٢ه.ق. ش ١ مجموعه (ص ٢-٢٥) ، آغاز برابر نمونه ، جدولبندی ٣ راه.

4247 ٢٧٧٦ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ١١-١٢ه.ق. آغاز برابر نمونه (ص ١٦١-١٨١) ، بدنبال دعا ها و سپس سروده هایی از حافظ.

4248 ٦٠٧٢ : نستعلیق ، سدهٔ ١٢ه.ق. آغاز برابر نمونه ، در آغاز چهار سطر دیباچه است ، در آن آمده : وقتی مغولان سر مبارک را جدا ساختنند از خون جاری شده این ابیات نوشته شد...، عنوان و نشاف شنگرف، ١٧ ص.

4249 ٣٣٨٨ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ١٢ه.ق. ش ٢ مجموعه (ص ٦٠-٧٦) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

4250 ١٢٦٤ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ١٣ه.ق. آغاز : ابتدا کردیم بی سرنامه را ـ مشکنان کردیم نوک خامه را (و آنگاه به ماند نمونه) ، ش ٤ مجموعه (ص ١١٦-١٤٨) ، جدولبندی ٣ خطی.

1899

بیمار و طبیب

از سراینده ای با تخلص **شریف** در آن آمده : سخت سودای من و یار بهم خورده **شریف** ـ من گران جانم و ابروی کجش است نشان. که در نسخه ها گوناگون

از وی یاد شده است (بنگرید به : نسخه های فارسی ٤ : ٢٦٧٥). در سر لوح شمارهٔ ٦٧٩ وی «قاضی شریف تبریزی» یاد شده است. (بنگرید به : فرهنگ سخنوران : ٢٩٧ - ذریعه ٩ : ٥٢٠ که میگوید شاگرد لسانی بوده و در ٩٥٦ ، ٩٥٠هـ/١٥٤٣ - ١٥٤٩م. در گذشته است).

آغاز : سوی ویرانه ام آمد ، سحری جلوه کنان۔ بهر پرسیدن بیمار خود آن سرو روان.

4251 ٣٦٦ : شکستهٔ خوش ، سدهٔ ١١هـ.ق. در «جنگ» (ص ٥٧ ٦٧) ، در آغاز نام سراینده «ملا محمد شریف آملی یاد شده است ، آغاز برابر نمونه.

4252 ٦٧٩ : نستعلیق شکسته آمیز خوش ، ١٢٢٣-١٢٣٠هـ.ق. در «گلدستهٔ معنی» (ص ٨٧٧-٧٩٨) ، با شش مجلس تصویر زیبا ، نام سراینده در ابروی زرین «قاضی شریف تبریزی» یاد شده است ، آغاز برابر نمونه.

4253 ١١٨٢ : شکسته نستعلیق، پخته ، در بیاض نوشته شدهٔ ١٢٥٠هـ.ق. (ص ٤٠٥-٤١٣). آغاز برابر نمونه ، جدولبندی ٤ خطی و عنوان و نشان شنگرف ، عنوان منظومه در نسخه «بیمار طبیب» است و از سراینده نام برده نشده.

4254 ٤٠٢٧ : نستعلیق ، سدهٔ ١٤هـ.ق. آغاز برابر نمونه ، در جنگ محمد یار جنگ افغانی (ص ١٨٠-١٨٨) ، ١٠٣ بیت.

1900

پند نامه

از عطار نیشابوری، فرید الدین (م. پیرامون ٦٢٧هـ/١٢٢٩-١٢٣٠م.). آغاز می شود با ستایش پروردگار و نعت پیامبر (ص) ، فضیلت ائمهٔ مجتهدین ، مناجات، مخالفت نفس اماره ، فوائد خاموشی ، عمل خالص ، سیرت مذمومه ، حسن خلق ، مهلکات ، اهل سعادت ، سبب عافیت ، تواضع و صحبت درویشان ، شقاوت ، ریاضت ، مجاهدت نفس ، فقر ، نفس اماره ، خود آرایی ، ابلهان ، عافیت ، عقل و

عاقلان ، رستگاری ، ذکر ، خصلت ذمیمه ، سعادت و نصیحت ، علامت مدبران ، چهار چیز را حقیر نباید شمرد ، خشم و غضب ، پرهیز از چهار چیز ، چهار چیز از چهار کمال می یابد ، غنیمت دانستن عمر ، خاموشی و سخاوت . . .

از کتابهای درسی مدارس قدیمهٔ شبهٔ قاره بوده است. [نسخه های فارسی ٤ : ٢٦٩٧ - ذریعه ٣ : ٢٠٠ و ١٩ : ١٣٢].

آغاز : حمد بیحد مر خدای پاک را - آنکه ایمان داد مشت خاک را.

4255 ١٧٨ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ١١ه‍.ق. ش ٣ «پنج گنج» (ص ٤٠-١١٠) ، آغاز برابر نمونه. (ف. تسبیحی ١ : ٨٥-١٩٢).

4256 ٢٩٥ : نستعلیق خوش ، ابو محمد سید محیی الدین. عبدالقادر حسینی جیلانی ، سدهٔ ١١ه‍.ق. برای چوهدری محمد سرخرو (ص ١-٥٨) مجموعه ، عنوان و نشان و جدولبندی شنگرف ، آغاز برابر نمونه.

4257 ٥٦١٥ : نستعلیق پخته، سدهٔ ١١ه‍.ق. آغاز برابرنمونه، عنوان ونشان شنگرف ، جدولبندی ٣ راه ، کمند بندی شده ، انجام افتاده ، ٦٢ ص.

4258 ٦٥٣٢ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ١١ه‍.ق. ش ٤ «پنج گنج» (ص ٦٦-٩٤) ، آغاز برابر نمونه.

4259 ٦٤٠٩ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ١١ه‍.ق. ش ٤ «پنج گنج» (ص ٥٨-١٠٩) آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، محشی.

4260 ٧٦٢٨ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ١١ه‍.ق. آغاز برابر نمونه ، انجام افتاده : تو طمع زان دوست برداری پسر ، جدولبندی ٣ خطی ، کمند بندی شده ، عنوانها نانویس مانده ، ٦٨ ص.

4261 ٦٨٤٤ : نستعلیق پخته ، نوشتهٔ . . . ولد حافظ احمد میرم ، ١٠ ج ١١٥٩/٢ه‍.ق. آغاز برابر نمونه ، با حواشی بسیار که نشان می دهد کتاب درسی بوده ، موریانه آسیب رسانده ، ٨٠ ص.

4262 ٧٠٦٢ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ١١-١٢ه‍.ق. ش ٢ مجموعه (ص ٣٨٦-٤٤٢) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

4263 ۸۰۷۵ : نستعلیق تحریری ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه، اش ٤ «پنج گنج» عنوانها شنگرف. در ابان ۱۳۵۷خ. خریداری شده است.

4264 ۵۵۲٤ : شکسته نستعلیق پختهٔ سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، انجام افتاده ، با حاشیه های طلبگی ، برگ آغاز آسیب دیده ، انجام مندرس.

4265 ٦۲٤۸ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز افتاده : پاک دار از کذب و غیبت زبان ، عنوان و نشان شنگرف ، ۵۰ ص.

4266 ٤۸٤ : نستعلیق خوانای اردو ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ٦۲ ص. (ف. تسبیحی ۱ : ۵۸-۵۹).

4267 ۳۲۳۲ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ٤ «پنج گنج» (ص ٤٤-۱۰۷) ، آغاز برابر نمونه.

4268 ۷۲٤۵ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ٤ «پنج گنج» (ص ۵۳-۸۵) ، آغاز برابر نمونه.

4269 ٤٤۹۰ : نستعلیق شکسته آمیز طلبگی، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ٤ «پنج گنج» (ص ۵۲-۸۲) ، آغاز برابر نمونه.

4270 ۱۸۸۹ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ٤ «پنج گنج» (ص ٤٦-۸۵) ، آغاز برابر نمونه.

4271 ۲۹۳۵ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ٤ «پنج گنج» (ص ۷۸-۹۰) ، آغاز برابر نمونه.

4272 ۵٦٤۰ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، مشوش صحافی شده ، ۷۲ ص.

4273 ٤۸٤۸ : نستعلیق، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز افتاده (ص ٤۳-۹۹). آبخورده.
۲٤۱٤ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، فرسوده و برگها جا بجا شده ، ش ۱ مجموعه (ص ۱-٦۷).

4274 ۵٤۲۷ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۲۹-۱۷٤) ، آغاز برابر نمونه ، انجام افتاده.

4275 ۷۳٤۸ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. ش ٤ «پنج گنج» (ص ٤٤-۸۹) ، آغاز برابر نمونه ، جدولبندی ٤ راه.

4276 ۵۵۶۶ : نستعلیق شکستهٔ آمیز، ۱۲۱۰ه.ق. آغاز برابر نمونه، جدولبندی ۲ خطی و عنوان و نشان شنگرف، ۵۸ ص.

4277 ۶۷۰۶ : نستعلیق شکسته آمیز، ۱۸۸۰. بکرهٔی (۱۲۳۹ه.ق. (ص ۴۰۴-۴۷۲)، آغاز برابر نمونه، انجام کمی افتاده.

4278 ۱۸۱۴ : نستعلیق خوانا، محمد بن عبدالکریم، سلخ شوال ۱۲۵۵ ه.ق. آغاز برابر نمونه (ص ۱۱۵-۱۶۵).

4279 ۸۰۲۸ : نستعلیق پخته، الله یار، ۲ ج ۲/۱۲۵۸ه.ق. آغاز برابر نمونه (ص ۲-۵۹ مجموعه)، در اردیبهشت ۱۳۵۷ برای کتابخانه خریداری شده است.

4280 ۱۵۸۸ : نستعلیق خوش، ش ۳ مجموعه یک خطی مؤرخ ۱۴ رمضان ۱۲۵۸ه.ق. (ص ۲۱۶-۲۸۷)، آغاز برابر نمونه، عنوانها شنگرف.

4281 ۵۴۳۰ : نستعلیق خوانا، غلام محمد، ۱۲۵۹ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۸-۷۷)، آغاز برابر نمونه.

4282 ۳۴۴۵ : نستعلیق شکسته آمیز، ۱۲۶۱ه.ق. ش ۴ «پنج گنج» (ص ۴۰-۹۵)، آغاز برابر نمونه.

4283 ۴۵۲۹ : نستعلیق پخته، با تاریخ ۱۲۶۳ه.ق. در «پنج گنج» (ص ۴۶-۱۵۱)، آغاز برابر نمونه، جدولبندی ۲ راه و عنوان شنگرف.

4284 ۲۳۳۲ : نستعلیق پخته، با تاریخ ۱۲۷۰ه.ق. در مجموعه به همین خامه، ش ۵ (ص ۹۰-۱۵۴)، عنوان و نشان شنگرف.

4285 ۵۹۰۸ : نستعلیق طلبگی، ۱۲۷۴ه.ق. ش ۴ «پنج گنج» (ص ۶۵-۱۲۵)، آغاز برابر نمونه.

4286 ۵۶۰۰ : نستعلیق خوانا، گلحسن، ساکن سهنوال، ۱۲۸۱ه.ق. ش ۲ «پنج گنج» (ص ۶-۵۰)، آغاز برابر نمونه.

4287 ۱۴۰۰ : نستعلیق شکسته آمیز خوانا، غفور ولد ملا اسماعیل، ۱۲۸۳ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۷۸)، آغاز برابر نمونه.

4288 ۳۹۹۰ : نستعلیق طلبگی، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۴ «پنج گنج» (ص ۴۹-۱۱۰)، آغاز برابر نمونه.

4289 ۵۰٤۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۳ «پنج گنج» (ص ۳۹-۷۸) ، آغاز برابر نمونه.

4290 ۷۳۱٦ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۳ «پنج گنج» (ص ۳۹-۸۰) ، آغاز برابر نمونه.

4291 ۲۲۹۳ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۳٦ه.ق. ش ٤ «پنج گنج» (ص ۵۱-۸۱) ، آغاز برابر نمونه.

4292 ۷۲۷٤ : نستعلیق شکستهٔ طلبگی ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، در پایان آمده : یکشنبه ۱۲ محرم الحرام ۵ جلوس والا قلمی شد ، ۳٦ ص.

4293 ٤۳۵۰ : نستعلیق شکسته آمیز خوانا ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۲ «پنج گنج» (ص ۱۳-۳۰) ، آغاز افتاده.

4294 ۱٦٦۱ : نستعلیق ، حبیب الله سیاجردی، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۱۰٤-۱۳۲) ، آغاز برابر نمونه ، آبدیده و برگها بهم چسبیده.

4295 ٦۳۵۷ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، همراه کریما ، ۱٦ ص.

4296 ٤۳٤۰ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۵ مجموعه (ص ۱٦٤-۱۷۲) ، غاز برابر نمونه ، انجام افتاده.

4297 ٤۵۰۵ : نستعلیق طلبگی ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۵٤-۹٤)، آغاز برابر نمونه.

4298 ۷۱۰٤ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۳-٦۳) ، آغاز افتاده : آن یکی را گنج نعمت می دهد.

4299 ٦۹۲۹ : نستعلیق طلبگی ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۳ «پنج گنج» (ص ۳۷-۸٤) ، آغاز برابر نمونه ، با حاشیه های طلبگی که نشان می دهد کتاب درسی بوده است.

4300 ۳۹۰۳ : نستعلیق خوانا ، آغاز سدهٔ ۱٤ه.ق. آغاز و انجام افتاده. آغاز : اهل نار و نور را بین هم کودکان. . .، متن و سپس هامش، ۲۰ ص.

1901

پند نامه : شرح . . .

متن از همان عطار نیشابوری. که از کتابهای درسی شبه قاره بوده است.
شرح از محمد بن غلام محمد (الکلهوری ؟). در دیباجه میگوید که نسخه های آن در ترتیب و کمی و بیشی جدایی هایی داشت ، و من چند نسخهٔ کهن آنرا گرد آوردم، سپس بدین کار پرداختم. و پس از آغاز به زندگینامهٔ عطار می پردازد.
در یکی از نسخه های پاکستان تاریخ نگارش ۱۲۳۵ه (۱۹-۱۸۲۰م) یاد شده است. و از هموست : شرح بوستان ، شرح مطلع الانوار ، شرح تحفة النصایح ، و شرح یوسف و زلیخای جامی [فهرست مشترک پاکستان].

آغاز (دیباجه) : نحمد الله علی نواله ، و نسبحه تسبیحا و نکبره تکبیرا ، و نصلی علی خیر خلقه . . . اما بعد، میگوید بندهٔ راجی . . . محمد بن غلام محمد.
آغاز (شرح) : حمد بیحد مرخدای پاک را. . .(ش) چون بندگان در ادای خدمت شکر نعمای او تعالی و بیان ثنای بی همتایی او قاصر . . .

4301 ۵۰۳ : محرر شکسته آمیز ، فضل احمد عبدالله الصمد ، ساکن قریهٔ مستاله علاقهٔ پتهوار ، رجب ۱۲۹۷ه.ق. آغاز بسیار نزدیک به نمونه ، متن زیر خط مشکی ، ۱۶۸ ص. (تسبیحی ۲ : ۲۶۱-۲۶۳).

4302 ۳۸۴۵ : نستعلیق خوانا ، خدا بخش ، ۱۲۹۸ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۲۷-۲۰۹) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

1902

پند نامه : شرح . . .

متن از همان عطار ، شرح از ناشناس.

آغاز : حمد بیحدآن خدای پاک را. . .حمد مصدر بمعنی ستودن وستایش ، بیعدمر ، بمعنی مختص ترجمه لام الله است ، یاء خدای برای وحدت است و لفظ خدا بمعنی صاحب ، موصوف پاک ، صفت او مصراع ثانی بعد صفت.

4303 ۱۹۰۸ : نستعلیق پخته ، خدا بخش ، سدهٔ ۱۱ه.ق. (شاید ۱۰۲۰ ه.ق. در ص.ع. آمده : الجزء الاول من شرح شیخ عطار من ید خدا بخش سنهٔ ۲۰ ، انجام افتاده ، ۸۲ ص.

1903

پند نامه : شرح . . .

متن از همان عطار نیشابوری. شرح از ناشناس.

آغاز : حمد بیحد مر خدای پاک را . . . یا برای وحدت است ، و افظ خدا به معنی صاحب است ، پس لفظ خدا مشیر است با تصاف تعالی به اوصاف ثبوتیه ، و پاک مشعر بر اتصاف وی با وصاف سلبیه.

4304 ۲۱۷۸ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، بدنبال شرح نام حق (ص ۴۰-۹۲) متن زیر خط شنگرف ، انجام افتاده.

1904

پند نامه

از **محمود.** زاده در غزنین ، که گویا **مسکین** تخلص می کرده است ، چه این واژه را به چند گونه دربارهٔ خود بکار برده است :

مرا در ملک غزنین هست مولد ـ از آن شد در جهان ز اسم محمود . . . به عون ایزدی در چند خامه ـ بگفتم من تمامی پند نامه . . . شنیدی گفته های کهنه یک چند ـ کنون بشنو ز من این نامهٔ پند ـ ز حسنی کر حدیث عشق گفته است. به بین محمود مسکین در چه سفتست. و جای دیگر : غلام خاکپای تست محمود ـ نمی آرد ازین بیش بستود . . .

آغاز : خداوند اندارم جز تو معبود کن برحمت نظر در کار محمود ـ کرم

کن بر من مسکین ببخشای - طریق رستگاری، هم تو بنمای.

4305 ۸۰٤٤ : نستعلیق شکسته و تحریر آمیز ، احمد بن والد میان دین محمد متوطن پیرو کهور ، ۳۵۲۱ (۱۲۳۵ه.ق.) (ص ۲۵۳-۲۷۹) ، خریداری شده در خرداد ۱۳۵۷خ.

1905

پیام شرق به غرب

از سردار **عبدالرسول** خان مرحوم (افغان). بسیار شیوا وسوزناک : یک دلی باید بداغ مهر ملت مشتعل - تا کنم تفسیر طوفان گداز درد دل.

آغاز : پیک دردم قاصد سوز دل پروانه ام - تشنهٔ سوز جگر گل کرده از پیمانه ام - از دهان زخم دل پیغام درد آورده ام - نالهٔ جان سوز پیک آه سرد آورده ام.

4306 ٤۰۲۷ : نستعلیق ، سدهٔ ۱٤ه.ق. (ص ۱٤۸-۱۵۱) جنگ محمد یار جنگ ، ٤۹ بیت.

1906

تحفه ؟ : خلد برین ؟

از یکی از مردم چشت. در احوال سلطان قطب الدین مودود چشتی (٤٦۰-۵۵۰ه./۱۰٦۷ - ۱۱۵۵م.) بنام سلطان حسین (بایقرا ؟) ، پیرامون ۹۰۰ه/ ۱٤۹۵-٤م.

با عنوانهای حمد و نعت سید مرسلین ، سبب نظم کتاب ، جواهر نسب نامهٔ مشایخ ، سبب تافتن سلطان از شام حلب در قریه کرزول که الحال مشهور به چشت شده ، پرتوی از لمعات انوار اسرار سلطان مودود ، متوجه شدن سلطان به طرف بلخ و سخن گفتن سنگ خارا را ، صحت یافتن پسر سعد که گنگ و لنگ و

کور بود ، کیفیت رحلت سلطان ، بجای پدر به مسند نشستن قطب الدین سید احمد مشتاق . . .

در آغاز آن آمده : روان نظم سازم مقاماتشان ـ برم چند فصل از کراماتشان . . . الهی از این تحفه ام بهره ده ـ ز شکر ستانم عوض بهر ده. و در پایان آن آمده : چو شد نه صد از سال هجرت قریب ـ کشیدم در این رشته نظم عجیب (۹۰۰هـ/۱٤۹٤-۵م).

آغاز : بنام یکی تازه سازم زبان ـ که این جسم افسرده را داد جان ـ تن خاکیان را ز خاک آفرید ـ ولی جانش از نور پاک آفرید.

4307 ٦٤۲۷ : نستعلیق پخته ، ۱۳۳٤هـ.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۳۲-۹۳).

1907

تحفة الاحرار : تحفة الابرار

از **عبدالرحمان جامی** (۸۱۷-۸۹۸هـ/۱٤۱٤-۱٤۹۲م). یکی از مثنوی های «هفت اورنگ» اوست ، در ۲۰ مقاله. مطالب عرفانی و اخلاق و داستانهایی ، به سال ۸۸٦هـ/۱٤۸۱م. به انجام رسیده است.

در پایان آن آمده : تحفة الابرار رقم دادمش ـ تحفه به احرار فرستادمش. . . مهر نه خاتمهٔ این کتاب ـ شد رقم خاتمه «تم الکتاب».

آغاز (دیباچه) : حامداً لمن جعل جنان کل عارف مخزن اسرار کماله . . .

آغاز (متن) : بسم الله الرحمان الرحیم ـ هست صلای سر خوان کریم.

بنگرید به : نسخه ها ٤ : ۲۷۰٦ - ذریعه ۱۹ : ۱۳۵.

4308 ۳۱ : نستعلیق خوش ، میان غلام محمد گجراتی ، سدهٔ ۱۰-۱۱هـ.ق. آغاز برابر دیباچه ، محشی ، عنوان و نشان شنگرف ، موریانه کناره هایش را آسیب رسانده ، فرسوده ، ۱۲٤ ص (ف. تسبیحی ۱ : ۹۷-۹۸).

٦٨٩٧ : نستعليق خوش ، سدهٔ ۱۰-۱۱ ه.ق. در «هفت اورنگ» او ، با دیباچه ، آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف. چهار ستونی. اندازه رحلی.

۷۲۱۲ : نستعلیق پخته ، محب علی بن قاسم حروی ، شعبان ۱۰۲۲ ه.ق. (ص ۲۰۲-۲۲٤ «هفت اورنگ») ، آغاز: در دیباچه افتاده : الفاظ و سلاست عبارات بمنزله ای ست که فصیح . . . بسم الله الرحمان الرحیم ، جدولبندی ۳ راه ، عنوان و نشان شنگرف.

٣٤٣٩ : نستعلیق ریز پخته، ١٠٦٠ (١٠٩٠ هـ.ق.)، در «هفت اورنگ» (ص ٤-٥٠) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف. ،

٥٨١٦ : نستعلیق شکسته آمیز ، ج ۲/۱۰۸۲ ه.ق. دیباجه را دارد ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف ، میان سطور و کناره ها واژه ها گزارش شده است ، ۹۷ ص. 4

٤٦٧٥ : نستعلیق خوانا ، ۲۵ ع ۲/۱۰۹٦ ه.ق. آغاز: افتاده : چشم‌گشا چشمهٔ هر میم بین-جاری از آن چشمهٔ تسنم بین... ، جدولبندی ۲ خطی و عنوان و نشان شنگرف ، ۸۲ ص. 4

٦٤٤ : نستعلیق خوش ، جمعه ۱۰ محرم ۱۱۰۲ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱۰-۱۲۹) قسمتهای اول محشی ، آغاز برابر نمونه. 4

٣٥٢٦ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. دیباجه را دارد. آغاز برابر نمونه ، آنگاه یک برگ افتادگی ست ، عنوان و نشان شنگرف ، عنوانهای آخر کتاب نا نویس مانده ، ۱۱۷ ص. 4[illegible]

٣٤٠٤ : نستعلیق خوش ، پایان سدهٔ ۱۲ ه.ق. با دیباجه ، آغاز متن و دیباجه برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف. نسخه فرسوده ، ۱۱۲ ص. 43

٣٥٠٣ : نستعلیق خوش، میان نور محمد خلف میان محمد عرف موتهی، سدهٔ ۱۲ ه.ق. دیباجه را دارد ، آغاز دیباجه و متن برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۱۱۰ ص. 43

٣٨٩٧ : نستعلیق شکسته آمیز خوانا ، میان حسن عرف چور فرزند میان محرم ، آدینهٔ ذیقعده ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. دیباجه را دارد ، آغاز دیباجه و متن برابر نمونه ، با حاشیه های گوناگون طلبگی ، باید از کتابهای درسی باشد ، ۲۲٦ ص. 43[illegible]

4319 ٦٤ : نستعلیق ، میان شیخ احمد برای محبوب الله، چهار شنبه به وقت استواء ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز: حامد لمن جعل، عنوان و نشان شنگرف، ۱۱۰ ص. (ف. تسبیحی ۱ : ۹۹-۱۰۰).

4320 ۵٦۱۰ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. دیباجه را دارد ، آغاز دیباجه و متن برابر نمونه ، کمی از آغاز کتاب جدولبندی ۲ خطی شده ، جدولبندی و عنوان و نشان شنگرف ، انجام افتاده ، ۱۲۲ ص.

4321 ۱۵۸۷ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانهای شنگرف ، نو نویسها از سدهٔ ۱۳ه.ق. انجام افتاده ، ۱۲٦ ص.

4322 ٦۵۰۲ : نستعلیق پخته ، غلام محیی الدین عرف اوان ، ۱۲۲٦ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۱۲۳) ، دیباجه را دارد ، آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف ، محشی به آنچنانکه نشان می دهد کتاب درسی بوده است.

4323 ۵۵٦٤ : نستعلیق شکسته آمیز پخته، جمعه ۱۲٦۱ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ٤-۱۰۵) ، دیباجه را ندارد ، آغاز برابر متن.

4324 ۷۲٦۰ : نستعلیق شکسته آمیز پخته ، میان محمود ، متوطن کالیانه پگاه ۸ ماه چیتر ۱۹۰۱ بکرمی/۱۲٦۱ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۱۲٤) ، دیباجه را دارد. آغاز برابر نمونه. با حاشیه های بسیار که نشان می دهد کتاب درسی بوده است.

4325 ۲۸۵ : نستعلیق شکسته آمیز ، ۱۲٦۲ه.ق./۱۹۰۳ بکرمی ، در شور پیشاور ، ش ۲ مجموعه (ص ۱۰۳-۲۰۳) ، آغاز برابر نمونه. عنوان و نشان و جدولبندی به شنگرف.

4326 ۳٤٤۰ : نستعلیق ، علی محمد قریشی ، ساکن روکهه ، برای قاضی فضل احمد ، ۱٤ ج ۱/۱۲٦۷ه.ق. دیباجه را دارد ، آغاز دیباجه و متن برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۱۲۲ ص.

4327 ۷۱٦۳ : نستعلیق پخته ، صاحب شاه بن حسین شاه ، پیرامون ۱۲۷۰ ه.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۸۸-۱۷۵) ، دیباچه را دارد ، آغاز برابر نمونه.

4328 ۲۷٤۲ : نستعلیق پخته ، گوهر شاه بن سمر شاه ، ساکن قریهٔ پوره متصل و ملتصق سنگ شاهجهانی تعلقه کهاتر در ملک هزاره، ۱۲۷۱ه.ق.

آغاز: حامدا لمن جعل ، با حواشی بسیار که گویا کتاب درسی بود ، ۱۰۹ ص.

4329 ۲۸٦ : نستعلیق شکسته آمیز خوانا ، میان عطا محمد بلوچ ، ساکن سنسهرال ، ۱۲۷٤ ه.ق. دیباجه را دارد ، آغاز متن و دیباجه برابر نمونه ، عنوانها شنگرف ، ۱۳٦ ص (ف. تسبیحی ۱ : ۱۰۳-۱۰۵).

4330 ۲۲۱ : نستعلیق خوش ، محمد زمان در قصبهٔ قاضیان ، ۱۲۷۷ ه.ق. دیباجه را دارد ، آغاز دیباجه و متن برابر نمونه ، جدولبندی ۲ خطی و عنوان و نشان شنگرف ، ۱۵٦ ص (ف. تسبیحی ۱ : ۹۹-۱۰۲).

4331 ۵٤۹۷ : نستعلیق پخته ، میر اکبر آخوند زاده ، ۱۲۸٤ ه.ق. دیباجه را دارد ، آغاز برابر نمونه (ص ۲-۱٤۰).

4332 ۸۷۹ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. برای نور چشمی ملا محمد حسین آخند زاده ، دیباجه را دارد ، آغاز دیباجه و متن برابر نمونه ، عنوانها نانویس مانده ، ۱٦۷ ص. (ف. تسبیحی ۳ : ٦۷-٦۸).

4333 ۲۹٦۳ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۲۸) ، آغاز: در دیباجهٔ نثری افتاده : جام زر نگار مطلع انوار مورد بدایع لفظی و معنوی امیر خسرو دهلوی . . . بسم الله الرحمان الرحیم - هست صلای سر خوان کریم ، عنوانها نا نویس.

4334 ۳۷۸٦ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۳ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۲٤-۱۲۷)، با دیباجه آغاز می شود ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف.

4335 ۱۹۳۳ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. با حواشی طلبگی ، آغاز: حامداً لمن جعل. . . ، عنوان و نشان شنگرف ، ۱٤۰ ص.

4336 ۷۱۳۲ : نستعلیق خوانا ، محمد علی ، در موضع شهر گرهی افغانان ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز بماند شمارهٔ پیشین ، با حواشی بسیار که گویا کتاب درسی بوده ، عنوان و نشان شنگرف ، ۱۳۰ ص.

4337 ۵۸۸٦ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. دیباجه را دارد ، آغاز دیباجه و متن برابر نمونه ، عنوانها شنگرف ، انجام افتاده : در رهش افتاد زمانی درنگ ، ٦٤ ص.

4338 ۵۵۳٤ : نستعلیق طلبگی خوانا ، حبیب الله بن میان صغیر ، متوطن بفه ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. با حواشی طلبگی ، گویا کتاب درسی بوده ، عنوان و نشان شنگرف ، دیباجه را دارد ، آغاز دیباجه و متن برابر نمونه ، آبخوردگی و دود زدگی دارد ، صفحه شماری نشد.

4339 ۳۲۶۰ : نستعلیق طلبگی خوانا ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. قسمت اول محشی ، دیباجه را دارد ، آغاز متن و دیباجه برابر نمونه ، انجام در مقالهٔ دهم افتاده ، ۸۲ ص.

1908

تحفة الاحرار : شرح . . .

متن از **جامی** ، شرح از **محمد رضا** فرزند محمد اکرم **ملتانی** ، نگارندهٔ «مکاشفات رضوی» در شرح مثنوی و جز آنها. به سال ۱۱۷۲ ه./۱۷۵۹-۸م. (ن. ک. به نسخهٔ ٤۲۷ که تاریخ ۱۱۵۵ ه‍ را دارد). با نشانی «م» برای متن و «ش» برای شرح.

در دیباجه میگوید هر چه از تحریرات استادی مربی قبله گاهی ابویم (ره) یافتم ، تیمنا و تبرکا در این شرح درج ساختم تا چاشنی سخنم سازم.

آغاز (دیباجه) : حامدا لمن جعل حقایق الاشیاء مظهر الاسم الباطن (آغاز شرح) : بدانکه چون علت غایی ایجاد عالم وجود انسانی ست ، و غرض از او بمقتضای ما خلقت الجن و الانس الالیعبدون ، ای لیعرفون.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۵ : ٤۵۷۰.

4340 ۳۰۲٤ : تحریر پخته ، احمد یار ولد خدا یار ، ساکن پرکنه جهنگ سیالکوت عیسی شاه ، چهار شنبه ۸ رجب ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. دیباجه را ندارد آغاز برابر آغاز شرح ، متن زیر خط شنگرف ، ۱٤۸ ص.

4341 ۱۰۸۲ : نستعلیق تحریر آمیز ، فتح محمد ساکن بهار پور ، ٤ ج ۱/ ۱۲۳۳ ه.ق. دیباجه را ندارد ، آغاز برابر شرح ، عنوان و نشان شنگرف ، متن زیر خط مشکی ، ۲۱۰ ص.

4342 ۱۰۴۰۵ : نستعلیق پخته ، فضل الدین مفتی ، برای پاس خاطر سعادت‌الدین بن پیر بخش ، ۹ ذیحجه ۱۲۷۲ ه.ق. دیباجه را دارد ، آغاز برابر نمونه عنوان و نشان شنگرف ، پیرامون ۴۰۰ ص.

4343 ۴۲۷ : نستعلیق پخته ، میان محمد زمان خاکسار در مسجد شریف چک عمر در پرگنهٔ کوجرا ، جمعه ۵ ذیقعده ۱۲۷۰ ه.ق. آغاز افتاده : مطلع انوار جهاله عطف است بر جنان. . .، در پایان ماده تاریخ نگارش ۱۱۵۵ را نشان می دهد : یکهزار و یکصد و هم پنج دانی هم پنجاه. . . ، عنوان و نشان شنگرف، متن زیر خط شنگرف، ۳۶۵ ص (تسبیحی ۲ : ۲۷۲-۲۷۴).

4344 ۱۰۵۲۴ : نستعلیق تحریر آمیز ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. دیباجه را ندارد ، آغاز برابر شرح ، عنوان و نشان شنگرف ، متن زیر خط شنگرف ، ۱۷۲ ص.

4345 ۱۰۴۳۰ : تحریر شکسته آمیز ، نادر علی ولد میان ستار قلی ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. دیباجه را ندارد ، آغاز برابر شرح ، عنوان و نشان شنگرف ، متن زیر خط شنگرف ، ۲۷۰ ص.

1909

تحفهٔ احمدی

از کسی بنام **حسن** (کشمیری) که نام خود را در پایان زیر عنوان «مناجات» آورده است : مر حسن را گر کنی کارش حسن - بس عجب نبود ز فضل ذوالمنن. و از متن بر می آید که سراینده مرید شیخ احمد نقشبندی و شاگرد قاضی جمال (ص ۱۰) است که این یکی از شاه فضل بن وهاب بهره مند بوده است. و نیز بر می آید که وی در ۲۵ ذیقعدهٔ ۱۲۵۵ ه/۱۸۴۰م. از کشمیر به مهار از توابع ملتان به زیارت شیخ سلیمان رفته است. سپس سفر های دیگر خود تاکابل و بر گشت به هند را یاد میکند و در آخر شکر میکند که به کشمیر رسیده است. پس باید وی را حسن کشمیری شناخت.

مثنوی ست به پیروی «مثنوی معنوی» بلخی در پیرامون ۲۵۰۰ بیت ، برای فرزند خود صدر الدین احمد ، که در تاریخ آغاز سرودن مثنوی هفت ماهه

بوده است. و چون تاریخ زایش این فرزند طبق ماده تاریخی ۱۲۵۱ ﻫ/۱۸۳۶م. بوده، و تاریخ انجام این مثنوی ۱۲۶۳ ﻫ/۱۸۴۷م. پس باید سراینده یازده سال در آن کار کرده باشد، در پایان نسخه آمده: چون نصیحت های خیر است اندر آن - «هست کتب الخیر» (۱۲۶۳) هم تاریخ آن - یافت چون این نامهٔ خوش اختتام - **تحفهٔ احمد** و را خواندم به نام.

ابیات آن محکم و روان است، در اخلاق عرفانی، مسایل عرفانی و حکایتها و تمثیلها: پس از نعت باری، منقبت خلفای چهارگانه، امام حسن و حسین، در نصیحت فرزند ارجمند صدر الدین احمد که مخاطب در این کتاب اوست، اندرز شیخ ابوالحسن خرقانی، حکایت آن مرد مسافر که بایزید را دیده، خطاب به قرة العین مذکور، حکایت سبزی فروش ملتانی، حکایت سلطان محمود و ایاز، شجرهٔ طریقت حضرت صوفیه . . .

آغاز: حمد بیحد خاص ذات پاک را - آنکه کرد آیینه مشت خاک را - حمد خود، او خود تواند گفت و بس - در توصیفش نداند سفت کس.

4346 ۵۹۸: نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۳ ه.ق. همراه «تحفهٔ محمد» حاجی جان محمد، (ص ۲-۲۳۵)، آغاز برابر نمونه، جدوابندی و کمند بندی شده. [تسبیحی ۲: ۴۱۵-۴۱۸]. ن.

O

تحفهٔ ثانی : تحفهٔ محمدی

O

تحفة الحبیب : بوستان خیال

1910

تحفهٔ خجسته : ترجمهٔ خلاصهٔ کیدانی

از شیر شاه بن ملوک بخارایی ، در ۱۲۵۳ یا ۱۲۶۶ ه.ق. (هر دو تاریخ در خاتمه آمده است) بنام «تحفهٔ خجسته». شرح منظوم «خلاصهٔ کیدانی» است ، در هشت باب : باب نخستین به فرایض در است، دویم آمده در واجبات ، باب سیم در سنن آن هفت و بیست ، باب چهارم تو بدانی که چیست (مستحبها) ، باب که پنجم بوذ اندر حرام ، باب ششم جمله مکروه دان ، باب که هفتم بود اندر مباح ، باب آخر است به مفسد تمام.

در آخرین فرصت در یافتم همان «خجسته رقم» ص ۱۶۰۰ است.

آغاز : بسم الله الرحمان الرحیم - آیت الطاف ز شاهی قدیم - زینت لفظی که براند زبان - و آندم کاید ز نهان بر دهان.

4347 ۸۰۸۸ : نستعلیق تحریر آمیز ، ۱۶ع ۲/۱۲۶۶ه. (ص ۱۷۸-۱۹۳)، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه و کمند ۱ راه.

0

تحفهٔ رسولیه

قصوری. در بخش تاریخ خواهد آمد.

0

تحفهٔ سریه : تحفهٔ نوریه

قصوری. بنگرید به بخش عرفان : ۷۲۵.

1911

تحفة العراقين

از خاقانی شیروانی (سدهٔ ششم ه.) مثنوی ست در شش مقالت، سفر نامهٔ عرفانی وی است از شیروان به مکه به سال ۵۵۱ه‍./۱۱۵۶م.

پس از دیباجهٔ نثری، شش مقاله است: ۱- محاسن الفکر و مجالس الذکر، ۲- معراج العقول و منهاج الفحول، ۳- سبحة الاوتادو تحیة الاولاد، ٤- اوصاف البلاد (کوفه، مکه، مدینه)، ۵- وصف مدینة الرسول، ٦- الموصل و الشام.

آغاز (متن): ما نظارگان غمناک - زین حقهٔ سبز و مهرهٔ خاک.

بنگرید به: نسخه های فارسی ٤: ۲۷۱٤ - ذریعه ۳: ٤۵۳.

4348 ۵۸۱٦: نستعلیق زیبا، سدهٔ ۱۰-۱۱ه‍.ق. آغاز برابر نمونه، با سرلوح زیبا، صفحهٔ آغاز آسیب دیده، عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی به زر و رنگها، ۲۹٦ ص.

4349 ۵٤: نستعلیق، محمد قلی، دو شنبه ۱٤ ج/۱۰٦۹ه‍.ق. عنوانها شنگرف، نیمی از دیباجهٔ منثور آن فرسوده وافتاده. آغاز: و زبدة النواظر... محشی، آغاز متن برابر نمونه، ۱۹٦ ص (ف. تسبیحی ۱: ۱۰۵-۱۰۷).

4350 ۲۲۷٦: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ه‍.ق. از متن آغاز می شود، آغاز برابر نمونه، جدولبندی ۳ راه، عنوان و نشان شنگرف، انجام افتاده: نقابان هر کجا هستند - همچو ماهی بریده دستند، ۱۸۸ ص.

4351 ۲۳۱۱: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ه‍.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۱۸۰)، آغاز و انجام افتاده، آغاز: نطق و نفسش نتیجهٔ نور - انحان زبور نوش زنبور.

4352 ٦۲۲۱: نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۲ه‍.ق. آغاز و انجام افتاده، آغاز: کوی خطهٔ یار سبزهٔ اوست - چون فستق رفته در یکی پوست، عنوانها و جدولبندی ۲ راه شنگرف، ٤۸ برگ.

1912

تحفة العشاق

از درویش **خلیلی** ، که نام وی در پایان آمده است : ای **خلیلی** تا قیامت زین
- گر بگویی نیست امکان تمام. مثنوی ست عرفانی که درج ۱/۸۸۰ه/
م. به الهام ملای روم سروده است : باعث این نظم و ترتیب لطیف - در
از پیر من **مولای روم** - شد اشارت بنده را اندر مقام - کای **خلیلی** دولت باق
- زانکه این فانی نباشد بر دوام.

با عنوانهای : باب در بیان جوهر اول ، باب در مراتب عالم ارواح ، باب
الم اجسام ، باب در خلاصهٔ سخن ، خود را فانی دانستن ، اثبات وحدانیت ،
ت ، پیر کامل طلب کردن ، پیر ناقص ، هفت ذکر و هفت سیر ، ذکر
اول که سیر الی الله است ، مقام دوم که سیر الله است ، مقام سوم که سیر
است ، مقام چهارم سیر مع الله ، ششم سیر علی الله ، مقام هفتم سیر بالله ،
طالب ، هفت وادی ، انسان کامل ، صحبت الله و درجات آن ، وحدت وجود
ی ، بشیئی ، عالم صغری و کبری ، عالم ارواح و عالم اجسام ، در جوهر
که وجود پیامبر است ، در انواع قیامت.

بنگرید به : نسخه های فارسی ٤ : ۲۷،۹ - ذریعه ۳ : ٤٥٤ و ۱۹ :
، نظم و نثر ، نفیسی ۱ : ۳٤٤.

آغاز : بشنوای جویندهٔ راه خدا - گر تو جویای خدایی با خود آ - گوش کن
کتهٔ باریک را - روشنایی ده دل تاریک را.

۳۳۸۸ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-٥۹) ،
آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

1913

تحفة الفرایض

از مولوی **غلام حسن** (ص.ع.) در دیباچه پس از حمد پروردگار و نعت پیامبر

آمده : کنند بیشتر این مسایل شمار - حسن بندهٔ خالق کردگار. با عنوانهای «باب» و در خاتمهٔ کتاب، نام «تحفة الفرایض» و تاریخ آن آمده که گویا ۱۲۱۲ه‍./۱۷۹۸م.). است.

باب ۱- بیان ایمان، ۲- شرایط اسلام، ۳- واجبات و بلوغ، ٤- صفت ایمان، ۵- ایمان مفصل . . . سپس احکام فقهی.

آغاز : خدا راست حمد و ثنا بیشمار - رحیمان تو رحمان و پروردگار.

4354 ۸۰۷۲ : نستعلیق پخته، ۲۳ رمضان ۱۳۳۳ه‍.ق. (ص ۷۵-۹۱)، گویا از روی چاپ و یا برای چاپ نوشته شده است.

1914

تحفهٔ محمدی : تحفهٔ ثانی

بایستی از **حسن کشمیری**، که نام خود را در پایان مثنوی یکم خود «تحفهٔ احمدی» آورده است باشد (بنگرید به : تحفهٔ احمدی، در همین بخش: ۱۵۷۱). در آغاز «تحفهٔ محمدی» آمده است : تحفهٔ احمد به ذوق تمام - یافت از فضل ذوالمنن اتمام. و عنوان «تحفهٔ ثانی» نیز مؤید آن است که میتواند این دو مثنوی از یک سراینده باشند.

برای حاجی محمد جان : نکته ای چند باز از دل گوی - بهر حاجی محمد خوش خوی.

در اخلاق عرفانی و مسایل عرفانی همراه با حکایتها : سبب تصنیف، مناجات، خطاب در اندرز به عزیز مرقوم که محرک تصنیف بوده، ناپایداری جهان، تفسیر ابن مسعود، در بیان دیدن شیخ علاء الدوله قیامت را به خواب، حکایت نظام‌الدین اولیا، من کلام حسام الدین مانکپوری، نقل امام غزالی در احیا و کیمیای سعادت، وصیت غوث اعظم . . .

آغاز : ابتدا میکنم باسم الله - کو پناه منست بیگه و گاه - بعد حمد خدای

بیهمتا - نعت سلطان انبیا اولا.

4355 ۵۹۸ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۳ هـ.ق. همراه «تحفهٔ احمدی» (ص ۲۲۷-۳۳۹)، آغاز برابر نمونه، جدولبندی و کمند بندی شده. [تسبیحی ۲ : ۴۱۵-۴۱۸]. ن.

1915

تحفة النصایح

از **یوسف گدا**، شاه راجو **قتال جونپوری**، در اخلاق و عرفان و دین، در ۴۵ باب، به سال ۷۹۵هـ/۲-۱۳۹۳م. سروده است. (نسخه ها فارسی ۴ : ۲۷۲۱) پس از نعت باری باب ۱- معرفت حق سبحانه، ۲- ارکان ایمان، ۳- عقاید، ۴- آداب خواندن علم، ۵- قضای حاجات مردم، ۱۰- تلاوت قرآن، ۲۰- حسن خلق، ۳۰- حلم و غضب، ۳۲- سماع (جواز سماع)، ۳۵- روز های سعد و نحس، ۴۰- اسباب بی نوایی، ۴۱- اسباب توانگری، ۴۲- اسباب بهشت رفتن، ۴۳- اسباب دوزخ رفتن، ۴۴- حق والدین، ۴۵- مناجات و ختم کتاب.

آغاز: حمدی بگویم بیعدد، مر خالق جن و بشر - کرده معلق آسمان، هم اختران، شمس و قمر.

4356 ۶۴۰۹ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۱ هـ.ق. ش ۷ «پنج گنج» (ص ۱۳۲-۲۴۰)، آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، محشی.

4357 ۴۴۵۸ : نستعلیق پخته، ۱۱ رجب ۱۱۳۶ هـ.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۵۲). آغاز در باب دوم افتاده، نشان و عنوان شنگرف.

4358 ۱۷۲۴ : نستعلیق پخته، منیر شاه، با تاریخ ۱۱۷۶ هـ.ق. در مجموعه به همین خامه، ش ۱ مجموعه (ص ۱-۱۳۲)، آغاز برابر نمونه، نیمی از عنوانها شنگرف و نیمی دیگر نانویس.

4359 ۶۳۵۱ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ هـ.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۱۱۵)، آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف.

4360 ۳۵۶۹ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۲ ه‍.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف ، ۷٤ ص.

4361 ۳۷ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۲ ه‍.ق. برای میان درگاهی ، آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف ، ۹۸ ص (ف. تسبیحی ۱ : ۱۱۰-۱۱۲).

4362 ۶۱۰۷ : نستعلیق طلبگی، غلام محمد ، در مسجد مولا سیدگل آخوند-زاده ، سدهٔ ۱۲ ه‍.ق. آغاز برابر نمونه ، ۵۱ ص.

4363 ۵۰٤۵ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۲ ه‍.ق. آغاز برابر نمونه ، محشی ، ۱٤٤ ص.

4364 ۵۹۲۳ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ ه‍.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۱۵۶) ، آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف.

4365 ۳۹۰۷ : نستعلیق پخته ، خیر محمد ، ۲ محرم ۱۲۰۵ ه‍.ق. آغاز افتاده ، چیزی که باشد در جهان آن چیز گوید ذکر تو ، محشی ، عنوان و نشان شنگرف ، ۱۲۲ صفحه شمار دارد.

4366 ۲٤۲۹ : نستعلیق پخته ، ۱۲۵۲ ه‍.ق. پاس خاطر عبدالله ، عنوان شنگرف ، جدولبندی سه خطی ، محشی ، ۶۲ ص.

4367 ۱۸۱٤ : نستعلیق پخته ، پیراسون ۱۲۵۷ ه‍.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۱۱۵-۱۶۵)، آغاز برابر ، جدول و عنوان شنگرف.

4368 ۶۳٤۷ : نستعلیق پخته ، دو شنبه ۱۲۵۷ ه‍.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۸۹-۱۳٤). آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، برخی از صفحه ها جدولبندی دو راه شده.

4369 ۲۸۵ : نستعلیق شکسته آمیز ، با تاریخ ۱۲۶۲ ه‍.ق. به همین خامه در مجموعه ، ش ۱ (ص ٤-۹۷) ، آغاز برابر نمونه.

4370 ۵۲۷۳ : نستعلیق خوانا ، محمد امین ولد فضل پناه ۱۲۶۷ ه‍.ق. آغاز برابر نمونه ، جدولبندی سه خطی ، عنوان و نشان شنگرف ، با حواشی بسیار که نشان می دهد کتاب درسی بوده ، ۱۲۰ ص.

4371 ۳۹۳۶ : نستعلیق پخته ، حافظ عالم الدین ، ۱۹ رمضان ۱۲۷۳ ه‍.ق. در مسجد باجوری ، آغاز برابر نمونه ، با حاشیه های بسیار ، اندازه رحلی ، ۱٤٤ ص.

4372 ۶۵۱۲ : نستعلیق پخته ، محمد ظریف ، شنبه ۱۴ محرم ۱۲۷۴ه.ق.
آغاز برابر نمونه ، عنوانها نانویس مانده ، ۷۵ ص.

4373 ۶۵۱۱ : نستعلیق طلبگی ، حفیظ الله ، دو شنبه ۱۳ ویساک ۱۹۱۷
بکرمی (۱۲۷۷ه.ق.) ، در موضع ابن، آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف ،
با حواشی بسیار طلبگی ، ۷۷ ص.

4374 ۵۶۴ : نستعلیق پخته و خوانا ، غلام جیلانی ، ۲۵ رمضان ۱۲۷۶
ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، محشی ، ۱۲۶ ص (ف.
تسبیحی ۲ : ۷۷-۷۸).

4375 ۶۰۲۳ : نستعلیق پخته ، شریف الله ولد صاحب زاده ، سکنهٔ موضع
داکی تپهٔ مانیزی ، ۲ ج ۱۲۷۹/۱ه.ق. (ص ۱۲-۱۲۸) ، آغاز برابر نمونه،
عنوان و نشان شنگرف.

4376 ۱۸۵۰ : نستعلیق خوانا ، شنبه ۱۲۸۰ه.ق. ؟ آغاز برابر نمونه ،
عنوان و نشان و جدولبندی دو راه شنگرف ، محشی ، ۹۲ ص.

4377 ۶۵۷۰ : نستعلیق شکسته آمیز ، حسین احمد ، ۱۹ رمضان ۱۲۸۲
ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۶۷) ، آغاز برابر نمونه.

4378 ۶۹۱۳ : نستعلیق خوانا ، محمد قیم ولد غلام محمد نسیم ، بپاس
خاطر نور چشمی غلام حسن و غلام حسین و پیر محمد ، غره ع ۱۲۸۸/۱
ه.ق. آغاز برابر نمونه ، ۱۹۴ ص.

4379 ۲۰۹ : نستعلیق، محمد زمان سکنهٔ مستاله، ۱۲۹۷ه.ق. ش ۲ مجموعه
(ص ۱۰۹-۱۶۷). آغاز برابر نمونه (ف. تسبیحی ۱ : ۵۱۲-۵۱۶).

4380 ۲۲۴ : نستعلیق پخته ، محمد بخش ساکن موضع سر کدهن که مدتی ست
درمیان سیدان گذران می کند ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، (ص ۲-
۶۷).

4381 ۲۷۸۶ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه، انجام
افتاده ، عنوان شنگرف ، ۴۸ ص.

4382 ۷۴۵۸ : نستعلیق طلبگی ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز در دیباجه افتاده ،
مرده را جملگی زنده کند از قطره. . .، دود زده ، ۷۰ ص.

4383 ۴۱۰۴ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان و جدولبندی دو راه شنگرف ، ۱۳۱ ص.

4384 ۶۶۰۸ : نستعلیق خام ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۶ مجموعه (ص ۴۰۴-۴۵۹) ، آغاز برابر نمونه.

4385 ۷۹۹۰ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۴ «پنج گنج» (ص ۷۵-۱۷۴) ، آغاز برابر نمونه ، انجام افتاده.

1916

ترجمة الاحادیث : چهل حدیث منظوم

از **عبداللطیف** بن شیخ سلیمان **تربتی** ، که در دیباجهٔ نثری آن از خود و کتاب «ترجمة الاحادیث» نام برده ، و اینکه به فارسی سروده تا بر خوانندگان آسانتر باشد. نخستین حدیث : کنت کنزاً مخفیاً فاحببت ان اعرف است، دوم : کنت نبیاً و آدم بین الماء و الطین. . .، همهٔ احادیث صوفیانه است، و بدنبال هر حدیث عنوانهای حکایت دارد. آغاز متن برابر «کنز الاسرار» منسوب به عطار نیشابوری ست ، همانکه در ۶۹۹ه‍./۹۹-۱۳۰۰م. سروده شده است (بنگرید : نسخه های فارسی ۴ : ۳۰۸۸). ولی در این سه نسخهٔ ما بیتی که تاریخ سرودن را نشان بدهد نیافتم. در پایان آخرین حدیث آمده است : نصیحتهای مسکین **تربتی** را ـ بگوش خود بگیرد مرد دانا. و در پایان «تاریخ حضرت مجددی میرک جان علیه الرحمة» آمده است : بجستم تاریخش از عقل فیروز ـ بگفت از رفتنش ای یار داغم (۱۰۴۶ه‍./۳۷-۱۶۳۶م.).

آغاز : حمدله. صلاة. قال رسول الله (ص) من حفظ علی امتی اربعین حدیثاً . . . (آغاز متن) : سپاس و حمد بر خلاق عالم ـ که از خاکی پدید آورد آدم ـ ز خاک تیره کرد او گوهر پاک ـ که بروی سجده کردند اهل افلاک.

4386 ۸۹۱ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۱ه‍.ق. آغاز دیباجه و متن برابر نمونه، نسخه پیراسون . . . ۲۰۰ بیت است ، عنوانها شنگرف ، انجام در حدیث ۳۶ افتاده ، احادیث شمار ندارند ، ۱۵۲ ص (ف. تسبیحی ۳ : ۷۹-۸۰).

4387 ٦٤٤٤ : نستعليق خوانا ، سدۀ ۱۲ ه.ق. (ص ۱۵۳-۲۵۸) ، آغاز افتاده : چه میگوبی که او باشد مسلمان ـ بود او در قطار اهل ایمان.

4388 ۱۱٤٦ : نستعلیق پخته ، محمد طالب بن شریف ملا رحیم بیک ، ۷ صفر ۱۲۲۹ ه.ق. آغاز دیباجه و متن برابر نمونه ، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف ، ۱۵۰ ص.

1917

ترجمۀ الاخبار العلویه : چهل حدیث منظوم

از شاه داعی شیرازی (۸۱۰-۸۱۱-۸٦۹ ه.ق.). بنگرید به : رسال شاه داعی، در همین فهرست ، ص : ٤۱۷.

4389 ۸٤۹ : نستعلیق خوش ، ش ۵۳ «رسایل شاه داعی» ، نوشتۀ ۸۸۲-۹۰۵ ه.ق. (ص ٦٤۵-٦٤۷ متن).

1918

تنویر الاموات

از ملا **حضرت الله آخوند زاده** ، دربارۀ مرگ ، در مقدمه و سبب تصنیف گوید : تنویر امواتست این ـ نامش نهادم این چنین . . . ، در سیزده باب ، به سال ۱۳٤۰ ه./۱۹۲۱-۱۹۲۲م. در بیش از ششصد بیت آنرا سروده است.

آغاز : حمدی بگویم بی حصر ، از بهر آن خالق بشر ـ باشد غنی وی دائماً، دیگر خلایق مضطرر ـ ثنا همی باشد ورا ، هر دم بگویم شکر ها ـ خالق نهاده وصف خود ، اندر وجود ما نگر.

4390 ٤۷۱۷ : نستعلیق پخته ، ملا اختر محمد نور زائی، سدۀ ۱٤ ه.ق. جوهر آبی و سبز ، ۹۷ ص.

1919

ظفر نامه : تیمور نامه

هاتفی ، در بخش تاریخ خواهد آمد.

1920

جام جم

از رکن الدین اوحدی مراغه‌ای اصفهانی، از خلفای ابو حامد اوحد الدین کرمانی (م ۶۳۴ھ./۱۲۳۷-۶م.)، (۶۷۲-۷۳۷ یا ۷۳۸ھ.ق.). به نام سلطان ابوسعید، در ۶۳۲ یا ۶۳۳ھ./۱۲۳۵-۱۲۳۶م. در چهار هزار و پانصد بیت، به روش «حدیقه»ی سنایی سروده است. با عنوانهای: حمد، ستایش سلطان ابوسعید، خواجه غیاث الدین وزیر، صفت سرای معمور، صفت مسجد جامع، صفت مدرسه و خانقاه، وصف حال خود، وزیر ابو الوزیر محمد بن رشید، طامات، سؤالات از حقیقت کار، صفت علم، مضمون این کتاب، قسمتهای کتاب، **دور اول** در پیدایی آفرینش، ظهور موالید ثلاثه، معدن، تکوین نباتات، ظهور حیوان، از ولادت تا مرگ، اثیر سماوی، آثار علوی، نفس قدسی، شرف انسان، سری چند مرموز، **دور دوم** در کیفیت معاش، نصیحت ملوک، ظلم و ظلمه، ملازمت پادشاه و شرایط بندگی، طیش، شراب و بنگ و مستی، آداب می خوردن، ترتیب منزل، توالد، زنان بد، کم کردن شهوت و توالد، تربیت اولاد، خود رویی، شفقت به زیر دستان منزل، بخل، شعر، دوستی و وفا، فتوت، ورع، محافظت فرزندان از اشرار، علم و شرف علما، نکوهش فقهای دون، قضات و قضا، وعاظ، راستی، حکمت، سیر و سفر، هوای نفس . . .

آغاز: قل هو الله لامرء قد قال ـ من له الحمد دائما متوال.

بنگرید به: نسخه های فارسی ٤ : ٢٧٣٥ - ذریعه ٥ : ٢٣.

4391 ٤٠٤٨ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۰-۹ھ.ق. آغاز برابر نمونه، برگ آغاز فرسوده، عنوانها شنگرف، ۳۰۲ ص.

4392 ٤٧٨٧ : نستعلیق پخته، یحیی، ۱۰٤۱ھ.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۲۹۳)، آغاز در دیباجه افتاده: چیستند این بتان رنگا رنگ ـ که در آغوششان بگیری تنگ. عنوان شنگرف.

0

جامع المنسوخات

در بخش دربارهٔ قرآن، ص ۱۱۸ گذشت.

1921

جامع المعجزات : جوامع المعجزات

از عیوضا، **عیوض**، عیوضی، هر سه تخلص در سروده های وی آمده است. و در پایان کاتب وی را **عوض بیک** بن احمد بیک بن ملا قربان بیک، و تاریخ سرودن را صفر ۱۱۹۷ه‍./ک-۱۶۸۶م. یاد کرده است. پس از حمد، عنوانهای زیر را دارد: ایضا فی الحمد، صفت معراج، مناقب امیر المؤمنین علی، نوع دوم از دلایل عقلیه، نوع سوم از دلایل عقلیه، آنگاه باب دوم در معجزات حسینی در سه قسمت (۳ فصل) و از این پس عناوینی ست در معجزات امام حسین، به نقل از خلفا و راویان دیگر، با عنوانهای معجزهٔ دیگر، و آخرین عنوان معجزه بعد از وفات است. **آغاز :** «در بیان معراج» : یک شبی جبریل آوردش سلام ـ کی نبی حق کردت سلام ـ بعد از آن فرموده ات ای شاه دین ـ خیز و تشریف آر بر چرخ برین. (ن. ک. فرهنگ سخنوران. ۴۱۱).

آغاز : فصل اول : مهبط نور فیض اله ـ دایما بود تارک آن شاه.

4393 ۱۴۷۰ : نستعلیق خوانا، ملا الف بن دیندار، در موضع تپه، ۱۲۵۸ه‍.ق. در پایان چنین آمده : قد وقع الفراغ من تنظیم هذه النسخه المسمی **بجوامع المعجزات**، علی ید الناظم ... **عوض بیک بن المرحوم احمد بیک** بن ملا قربان بیک ساکن موضع ده دنا، فی صفر ۱۱۹۷ه‍.ق. که بدست ملا عیوض بیک نظم شده و بدست حقیر ... ملا الف بن دیندار در موضع تپه ۱۲۵۸ه‍.ق. .. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۲۵۴). آغاز چند سطری افتاده و از صفحهٔ ۲۵۶ تا ۲۷۱ مثنوی حماسی دیگری ست، در همان مایهٔ معجزات گویا از همو و یا یکی به مانند وی، آغاز این یکی : بسم الله الرحمان الرحیم اول سخن گستر ـ بسم الله الرحمان الرحیم اول سخن دفتر.

1922

جلاء الروح : قصیدهٔ . . .

از عبدالرحمان جامی (۸۱۷-۸۹۸ه.ق./۱٤۱٤-۱٤۹۲م) قصیده ای ست شیئی در برابر قصیدهٔ خاقانی (دل من پیر تعلیم است ومن طفل زباندانش) وقصیدهٔ «مرآت الصفا» ی امیر خسرو دهلوی ، و دیگران ، که پس از خاقانی از وی تبعیت کرده اند. (نسخه های فارسی ۳ : ۲۷٤۰).

آغاز: معلم کیست ، عشق و کنج خاموشی دبستانش - سبق نادانی ، دلم طفل سبق دانش.

4394 ۱٤٦۳ : نستعلیق خوانا ، ۱۲۹۲ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۲٤-۳۹) ، عنوان و نشان شنگرف.

1923

جنگ با فیل

از ابو طالب کلیم کاشانی همدانی (م ۱۰۶۱ یا ۱۰۶۲ه.ق./۱۶۵۱م.) مثنوی‌ست کوتاه در توصیف جنگ شاهزاده اورنگ زیب (۱۰۶۸-۱۱۱۸ه.ق.) با فیل و کشته شدن اسب شاهزاده. (ن.ک : نسخه ها ۵ : ۳۸۵۰ فهرست راهنما).

آغاز: به مهلی گوش ارباب هوش - یکی قصه دارم به من دار گوش - حدیثی سراسر بیان وقوع.

4395 ۲۶۵۷ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز برابر نمونه (ص ۲۰-۲۳ جنگ) جدولبندی پنج راه به زر و مشکی.

1924

جنگنامه : حملهٔ حیدری

از میرزا محمد رفیع ، باذل مشهدی. (آغاز و انجام افتاده و در آخرین مرحله زیر چاپ شناخته شد. نسخه های دیگر آن در بخش تاریخ خواهد آمد) با این عنوانها : آگاه گردیدن مرحب از قتل حارث ، مبارزت شیر خدا ، جنگ با

یهودان و هزیمت یهودان ، کندن شیر خدا دروازه را ، رسیدن خبر به خدمت رسول امین و عذر خواستن از حیدر کرار . . .

برای نشانی : بیا ساقی امروز امداد کن - دلم را از دست غم آزاد کن - بیار آن درخشنده جام بلور - که پر کرده ای از شراب طهور . . . کنون جنگ احزاب سر می کنم - سرنی خامه را ، نیشتر کنم . . . ذکر رفتن یهودان از یثرب نزد ابو سفیان و شکایت نمودن از خیر الانام : ز یثرب برفتند با چشم تر - بدین سان که گفتم از این پیشتر . . .

4396 ۵۸۸۴ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز افتاده : یهودان برفتند گربه کنان. دریده گریبان و خسته روان . . . گویا جا بجا صحافی شده است ، ۱۵۶ ص.

1925

جنگنامهٔ حضرت علی

از نا شناس ، و چنین آغاز می شود : پس از برگشت پیامبر از جنگ فریضه ، سپاهیان در صحرایی سرگردان می شوند ، سپاهیان به پیامبر وی به شیر خدا متوسل می گردند ، که وی برود و مرد راهنمایی و یا چاه آبی بیابد . . .

آغاز : کنون ای خردمند فرخ روان - شنو تا بگویم یکی داستان - ز مردی شیر خدا بوالحسن - امام زمین و گزین ز من - ولی خداوند فرد قدیر - پسر عم بشیر و نذیر.

4397 ۱۲۱۸ : نستعلیق خوانا ، با تاریخ ۱۹۱۱ بکرمی (۱۲۷۱ه.ق. ؟) در مجموعه ، ش ۲ (ص ۶۵-۹۶) ، آغاز برابر نمونه ، انجام افتاده.

1926

جنگنامهٔ زقوم پادشاه

از حماسهٔ دینی ست. جبرائیل خبر می آورد که زقوم شاه با سپاهی گران از

از سوی دریای قلزوم آهنگ جنگ دارد . . . ، با عنوانهای جنگ کردن عمر با جنابید ، جنگ علی با جنابید ، جنگ سالار با علی ، جنگ ملک شاه با علی ، جنگ خاقان با علی ، چاه کندن گبران و افتادن علی در چاه ، نالیدن علی در چاه ، جنگ علی با زقوم و گرفتار شدن زقوم ، مسلمان شدن زقوم . . .

آغاز : نخستین کنم با نوک خامه بیان - بتوحید پروردگار جهان - خداوند غفار ، رب جلیل - که فضل تو عامست و رحمت خلیل.

بنگرید به : جنگنامهٔ ز قوم شاه در بخش افسانه های نثری ص : ۱۳۳۰.

4398 ۳۶۸۶ : نستعلیق نا پخته ، ملا عبدالله در شهر هرات ، غرهٔ رمضان سدهٔ ۱۳ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۵۰).

1927

جنگنامهٔ فرخ سیر : مخمس . . .

در پایان آن آمده : تمام شد مخمس **محمد اختیار** پسر محمد پناه کهمن، در جنگ محمد فرخ سیر و پادشاه غازی جهاندار شاه. و از سویی در هامش یادداشتی‌ست در بارهٔ سید محمد جعفر زتلی ، که طبیعت هندی و دری و ریخته (اردو) را معجونی ساخته، و بدستور فرخ سیر کشته شده است. و چنان می نماید که **این مخمس ازوست.**

دربارهٔ این زتلی بنگرید به «کلیات جعفر زتلی» در همین بخش.

آغاز : بیا جان من جام می نوش کن - غم دی و فردا فراموش کن - سخن را ز تفصیل خاموش کن - دمی مجمع الفتح را گوش کن - غنیمت شمر قصهٔ ما حضر.

4399 ۲۱۰۷ : نستعلیق ، در جنگ مؤرخ ۱۲۹۴ ه.ق. (ص ۱-۲٤) ، همراه بحر طویل او.

1928

جنگنامهٔ هاشم

حماسهٔ دینی ست از جنگهای افسانه ای حضرت علی، ابو جهل، مقاتل، و کشته شدن هاشم (هاتم ؟) ، جنگ مکد با مقاتل و کشته شدن مکد.

آغاز: بنام خداوند پروردگار - کریم خطا بخش آمرزگار - جهان پرور و از جهان بی نیاز - همه بندگان را به حق چاره ساز.

4400 ۳٦۸٦ : نستعلیق نا پخته ، ملا عبدالله، در شهر هرات ، ۱۲۹٤ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۵۱-۱۲٦) ، عنوانها رنگ پریده.

0

جوامع المعجزات : جامع المعجزات

1929

جواهر الاسلام : شرح...

متن از **زین الدین خطیب** ، که نام وی در آغاز منظومه آمده است : که کند بنده ، **زین الدین خطیب** - نسخه در علوم دین ترتیب ... مذهب بوحنفیه و یاران- گفت با دوستان به شرح و بیان - کرد نامش **جواهر الاسلام** ... در خاتمه تاریخ نظم ۸٤٤ه. (۱٤٤۰-۱٤٤۱م.) آمده است: گفت این نظم او، به فضل کردگار - در شهور هشتصد و چل چار ... جمله ابیاتش دو صد و هشتاد و پنج - دانش آن ، بهتر از بسیار گنج. (ن. ک : نفیسی ۲ : ۷۸۰ که نام سراینده نظام الدین شریف هروی آمده).

در بیان شناختن الله ، توحید ، وصف اسلام ، فرایض اسلام ، کفر و شرک

احکام شریعت ، سنتها وضو، . . . و میرسد به روزه ، کفارات روزه.

شرح به نثر روان ، شرح کننده ناشناس. و چنین می نماید که جز سراینده است. و شاید همان زیارتگاهی هروی (نفیسی ۲ : ۷۸۰).

آغاز (متن) : ابتدا می کنم بحمد خدا - معطی رزق پادشاه وگدا-حمد او در خورست ورد زبان - عقل و فهم از کمال او حیران.

4401 ۶۹۸۸: نستعلیق خوش، با تاریخ ۱۳۰۱ه.ق. در مجموعه، که گویا این خط از آن کهن تر است دیباچهٔ نثری شارح افتاده ، و باید از سدهٔ ۱۱ه.ق. باشد، ش ٤ مجموعه (ص ۱۶۱-۲۲۳) ، عنوانها شنگرف ، نسخهٔ پا کیزه.

4402 ۱۳۷۲ : نستعلیق اردو ، ملا علی محمد روضه هین ، ۱۵ صفر ، ۱۲۹۱ه.ق. ۲۲۶ ص. آغاز : ذکر ایمان نمود او ز کلام . . . (برابر بیت ۱۲ نسخهٔ ۶۹۸۸).

0

جواهر لالی : مثنوی معنوی (گزیده . . .)

بدنبال «مثنوی معنوی» خواهد آمد.

1930

جوهر ذات : اسرار الشهود

از **عطار تونی** از سدهٔ نهم ، شیعی گویا اسماعیلی. نه عطار نیشابوری که به نام او شهرت گرفته است. مثنوی ست در دو بخش ، در آن آمده : اصل من از تون ولی شاپور جای - باشدم در مشهد سلطان، سرای. مثنوی ست در دو بخش : یکم آن در پیرامون. ۱۲۴۰۰ بیت در داستانهایی از آدم و خوا و یوسف و

تأویلهای عرفانی . بخش دوم در پیرامون ۱۱۶۰۰ بیت.

بنگرید به : نسخه های فارسی ٤ : ۲۷۵ ـ ذریعه ۵ : ۲۸۹ و ۱۹ : ۷۲۹ ـ مشارج ۲ : ۱٤۲۱.

4403 ۷۳۱ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۲ «کلیات» نیشابوری (ص ٤٥-۱۷۱) ، جدولبندی سه خطی ، آغاز : هر آن سالک به پیشم راه دارد ـ تعالی دلی آگاه دارد ، (ف. تسبیحی ۳ : ۵۷۵-۵۷۷).

1931

چاه وصال

از نا شناس ، بنگرید به : نسخه های فارسی ٤ : ۲۷۵۳ ، که در آنجا از چند تن نام برده شده است.

داستان لیلی و مجنون است. خانوادهٔ مجنون برای جلوگیری از دیدار وی با لیلی ، او را در چاهی زندانی می کنند ، از روی تصادف قوم لیلی از آنجا می گذرند ، و برای احتراز از دیدار آندو ، لیلی را در همان چاه می اندازند . . .

آغاز : بیا ای ساقی عشق آفرینم ـ خط لوح تو سر مشق جبینم ـ بیا ای آفتاب عالم تاب ـ فروغی بر افکن از می ناب.

4404 ٤۰٦۲ : نستعلیق پخته ، ۱۲۷۰ ه.ق. در یک بیاض (۳۹٦-٤۱۸) ، پیرامون ۲۲۰ بیت است.

1932

چراغ نامه

از سراینده ای با تخلص چراغ و چراغ الدین. به پیروی «محمود نامه» (ن.

ک. «محمود نامه» در همین بخش) به ترتیب حروف تهجی برای هر یک حرف، یک غزل، رویهم ۳۱ غزل سروده است.

در پایان سراینده سید چراغ علی بن سید قطب شاه ساکن روال دانسته شده است.

آغاز: ای ماهتاب، داغ بدل از تو، لاله را ـ وی دیده پراب زچشمت غزاله را . . . آشفته خاطر است ززلفت چراغدین ـ ایداغ بر دل از غم خال تو لاله را.

4405 ۶۲۵۰ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه، ۱۶ ص.

1933

چشمهٔ زندگانی

از **شاه داعی شیرازی** (۸۱۰-۸۱۱-۸۶۹ه.ق.) پنجمین مثنوی از «ستهٔ داعی» ست، بنگرید به: رسایل شاه داعی، در بخش چند دانشی. ص: ۴۰۹.

4406 ۸۴۹ : نستعلیق خوش، ش ۲۳ «رسایل شاه داعی» نوشتهٔ ۸۸۲-۸۹۵ه.ق. (ص ۲۷۶-۲۹۰).

1934

چندر بدن : داستان . . .

با عنوانهای زیر آغاز می شود: تعریف پادشاه خدیو کیان، تعریف حضرت سید محمد عاشق مرشد سیف الله، آغاز داستان چندر بدن و راجه رنکاپتی و شهر پتنه، تصویر چندر بدن را کشیدن و فروختن تصویر به معیار سوداگر،

رفتن معیار سوداگر به پتنه و عاشق شدن چندر بدن . . .

آغاز : قل اعوذ آمد برب الناس را ـ زانکه می شوید ز دل وسواس را ـ تاج شاهی برسرم آدم نهاد ـ طوق لعنت داد مر خناس را.

4407 ۴۳۳۹ : نستعلیق خوانا ، ۲٦ سالون ۱۹۰۱ بکرمی (۱۲٦۰ ه.ق. ؟) ش ۲ مجموعه (ص ۳۳-۱۴۴). انجام افتاده ، آخرین عنوان : ملاقات کردن شاهزاده بی نظیر به واسطهٔ دختر وزیر با پدر میر.

0

چهار باغ

در بخش تاریخ خواهد آمد.

1935

چهار چمن

از شاه **داعی شیرازی** (۸۱۰-۸۶۹ه.ق.) چهار مین مثنوی از «ستهٔ داعی» ست؛ بنگرید به : رسایل شاه داعی؛ در بخش چند دانشی ص ۴۰۹.

4408 ۸۴۹ : نستعلیق خوش ، ش ۲۲ «رسایل شاه داعی» نوشته ۸۸۲-۸۹۵ه.ق. (ص ۲۵٦-۲۷۵).

1936

چهل حدیث منظوم

از **شاه محمد** بن محمد قاضی (دیباجه).

آغاز (دیباچه) : حدیث صحیحی که حامدان حمیده خصال ، مادحان مدیحه مقال . . . من صبح ولاینوی ظام . . . **(آغاز نظم) :** هر که خیزد صباح ، ظلم کسی ـ نکند نیت از عدالت خویش ـ ایزد از لطف خود بیامرزد ـ آنچه بروی گذشته از کم و بیش.

4409 ۴۹۶۱ : نستعلیق پخته ، ۱۲۹۴ه‍.ق. ش ۲ (ص ۳۸-۴۴).

1937

چهل حدیث منظوم : سخنان کوتاه حضرت علی، منظوم

دو چهل حدیث ، رویهم ۸۰ سخن کوتاه است ، بدنبال هم ، هر سخن به دو بیت شرح داده شده است ، برای نشانی. .

لسان العاقل وراء قلبه : مرد عاقل که سخن گفتن . . . قلب الاحمق وراء لسانه : مرد احمق که سخن گفتن . . .

آغاز : لو کشف الغطا . . . حال خلد و جحیم دانستم ـ بیقین آنچنانکه می بایست ـ گر حجاب از میانه بر دارند ـ آن یقین ذره ای نیفزاید.

4410 ۵۹۹۵ : نستعلیق شکسته آمیز پخته ، سدهٔ ۱۲ه‍.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۲۵-۱۴۰). سخنان به شنگرف.

1938

چهل حدیث منظوم

گویا از عادل خراسانی (همان: نسخه‌ها ۲ : ۱۶۴۳ «صدکلمه»). چهل سخن کوتاه از حضرت علی ست ، هر سخن به یک بیت ترجمه شده است.

آغاز : بهترین هر کلام ای نور چشم مردمان ـ هست نام خالق بسیار

بخش مهربان ـ قال امیر المؤمنین . . . : گفت امیر مؤمنان) سر چشمهٔ صدق و صفا ـ شیر یزدان شاه مردان ابن عم مصطفی. لو کشف الغطا . . . گراجل بر دارد از چشمم حجاب مستعار ـ در یقین من نیفزاید بذات کردگار.

4411 ٤٢٨٤ : نسخ خوش و فارسیها نستعلیق خوش ، نعمت الله بن سید مخدوم بن نعمت الله ، ۹ ج ۱۱۱۷/۲ ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۱۰۰-۱۱٤).

1939

چهل حدیث منظوم

سخنان پیامبر است ، که هر سخن را به دو بیت به نظم در آورده است.

بی دیباجه.

آغاز : اصحابی کالنجوم ، بایهم اقدیتم ، اهدیتم : هر یک از صحب پاک مصطفا ـ هست چون کوکب ، به نور و صفا ـ اقتدا کن به هر که می خواهی ـ که بری پی به سوی راه خدا.

4412 ٤٩٩٥ : نسخ پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ٤-۸).

0

چهل حدیث منظوم : ترجمة الاحادیث

در ص ۱۵۸۰ گذشت

1940

چهل حدیث منظوم

هر سخن کوتاه را با دو بیت گزارش کرده است

4413 ٥٠٤ : نسخ و نستعلیق ، درویش سید باقی ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ٤٥٣-٤٩٥) ، آغاز افتاده : حب الدنیا راس کل خطیه : حب دنیا سر گناهانست ـ هر که او دشمن است خندان است ـ زانکه پیغمبر خدا گفته است ـ حب دنیا گناش چندان است.

1941

چهل حدیث منظوم

هر سخن را به دو بیت گزارش کرده است : ثبات الملک بالعدل : با دو روزه حیات ظلم مکن ـ که ندارد بقا اساس حیات ـ عدل کن تا بماند ملک ـ که بود ملک را بعدل ثبات.

آغاز : اداء الدین من الدین : طاعت حق بذمهٔ مؤمن ـ همچو دین است در طریق یقین ـ سعی کن در ادا نمودن دین ـ زانکه باشد ادای دین از دین.

4414 ٤٤٨٤ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ۱۱۰۰ ه.ق. به همین خامه در مجموعه (ص ۱۸٦-۱۹٤).

1942

چهل صباح

از شاه **داعی شیرازی** (۸۱۰-۸٦۹ ه.ق.) سومین مثنوی از «ستهٔ داعی» است ، بنگرید به رسایل داعی ، در بخش چند دانشی ص : ٤٠٨.

4415 ۸٤۹ : نستعلیق خوش ، ش ۲۱ «رسایل شاه داعی» نوشتهٔ ۸۸۲-۸۹۵ ه.ق. (ص ۲۳۹-۲٥٦).

1943

چهل کلمه : چهل حدیث منظوم

از **عبدالرحمان جامی** (۸۱۷-۸۹۸ه‍.ق./۱٤۱٤-۱٤۹۲م.). هر یک سخن به دو بیت گزارش شده است (نسخه های فارسی ۲ : ۱۵۹٤).

آغاز (دیباجه) : صحیح ترین حدیثی که راویان دین و محدثان مدارس.

آغاز (متن) : هر کسی را لقب مکن مؤمن ـ گرچه از سعی جان و تن کاهد.

4416 ۶۹۵۱ : نستعلیق و نسخ پخته ، سدهٔ ۱۲ه‍.ق. در یک مجموعه اوراد و دعاها (ص ۲۰-۳۲) ، دیباجهٔ نثری را دارد ، آغاز دیباجه و متن برابر نمونه.

4417 ۱۰۲۶ : نسخ خوش و شکستهٔ زیبا ، سیف الدین محمد باخرزی هروی، ۱۲۳۶ه‍.ق. ش ۲ بیاض (ص ۳۵-۳۹) دیباجه را دارد، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

4418 ۱۱۶ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ه‍.ق. از متن آغاز می شود ، آغاز برابر نمونه ، محشی ، انجام : اربعین های سالکان جامی ـ هست بهر وصول صدر قبول ، ۸ ص.

4419 ۱۲۷۱ : نستعلیق پخته ، نظام الدین ، سکنهٔ چک ادوی ، ۲۹ محرم ۱۳۱۷ه‍.ق./۱۹۵۶ب/۱۸۹۹ م ، ش ۱ مجموعه (ص ٤-۱۳). آغاز برابر نمونه ها ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی سه راه و کمند بندی شده.

1944

حدیقة الحقیقه: فخری نامه

از سنایی غزنوی ، ابوالمجد مجدود بن آدم (پیرامون ٤٦٤ه‍/۱۰۷۲-۱م-

۵۲۵ھ/.۳.-۱۱۳۱م). مثنوی ست عرفانی ، که به سالهای ۵۲٤-۵۳۵ھ.ق./ ۱۱۳.-۱۱٤۱م). در ده باب سروده است ، در پایان آن آمده: پانصد و بیست و چهار رفته ز عام - پانصد و سی و پنج گشت تمام :

باب ۱- التقدیس والتمجید (باب اول بیان تحمید است...) ، ۲- نعت النبی (باب ثانی ثنا و نعت رسول...) ، ۳- صفة العقل (باب ثالث ز عقل گویم من...) ، ٤- فضیلة العلم (باب رابع ز علم و خواندن علم...) ، ۵- الغفلة و القهور (باب خامس ز عشق و تعبیرش...) ، ٦- نفس الکلی و افلاک (باب سادس ز غفلت و نسیان) ، ۷- الاحباب والاعداء (باب سابع ز حال دشمن و دوست) ، ۸- العشق (باب ثامن ز گشت افلاکست...) ، ۹- حسب حاله و بیان احواله (باب تاسع ثنای شاه جهان.) . ۱.- ذکر سلطان الزمان (باب عاشر صفات این تصنیف) ؟

نسخه‌ها در ترتیب بابها چنانکه در بالا دیدید، با یکدیگر کمی جدایی دارند. و دربارهٔ شمارهٔ بیتهایش خودگوید : عددش هست ده هزار ابیات - همه امثال و مدح و پند و صفات.

پس از مرگ سنایی بدستور بهرامشاه غزنوی محمد بن علی رفا (رقا ، رقام) مسودات حدیقه راگرد آوری کرده و برای آن دیباجه ای نوشته است و در آنجا میگوید سنایی در بیماری مرگ دیباجه ای برای «حدیقه» املاء کرده که ابوالفتح فضل الله حسینی آنرا نوشته است.

بنگرید به : نسخه های فارسی ٤ : ۲۷٦۱ - ذریعه ٦ : ۳۸۲ و ۱۹ : ۱٤۷).

آغاز (دیباجهٔ رقام) : الحمد لله الخبیر بخفیات الضمایر ... **آغاز** (دیباجهٔ خود سراینده) : سپاس و ستایش مبدعی را که به سخن پاک سخندان. **آغاز** (متن) : ای درون پرور و برون آرای - ای خرد بخش ، بی خرد بخشای.

4420 ۸۳٦ : نستعلیق پخته ، فضل بن مولانا خان محمد رباطی ، رمضان ۱۰٤۷ھ.ق. با دیباجه سراینده آغاز می شود ، آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف ، ٦۸۳ ص (ف. تسبیحی ۳ : ۱٤۱-۱٤۳) .

4421 ۴۲۲۳ : نستعلیق پخته ، محمد شفیع ولد صادق محمد اولاد بندگی شیخ سعید الدین ، ۱۰۹۰هـ.ق. نخست دیباجهٔ سنایی ست ، سپس دیباجهٔ عبدالطیف عباسی که در ۱۰۳۸ نگاشته است ، که در آن میگوید چون از تصحیح «مثنوی معنوی» فراغ حاصل شد و مورد توجه عام گردید ، بدین پرداختم ، آنگاه به چگونگی گرد آمدن «حدیقه» پس از مرگ سنایی و اختلاف نسخه ها می پردازد و کارهایی که در این باره کرده از فهرست ابواب و توضیحات که مجموعا «تحقیقات علیحده هم مدون ساخته به لطایف الحدایق من نفایس الدقایق» نامیده است ، آغاز : این نو شکفته گلزاری ست که در این هنگام همیشه بهار . . . عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی سه راه و کمند بندی شده.

4422 ۱۰۵۲ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱هـ.ق. آغاز افتاده : دل و دین هر دو در رهت پویان ، ۷۷۴ ص.

4423 ۴۰۷۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱-۱۲هـ.ق. دیباجه ها را ندارد ، آغاز برابر نمونه ، عنوانها نانویس ، ۷۶۱+۳ ص.

4424 ۴۶۴۶ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۱-۱۲هـ.ق. آغاز و انجام افتاده ، آغاز : گاه مسندنهد بر فرقد ـ و از حریر و قصب کند مرقد . . . محشی ، ۶۹۶ ص.

4425 ۱۵۳۷ : نستعلیق خوانا ، ۱۲۸۳هـ.ق. هیچیک از دیباجه ها را ندارد ، آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف ، ۶۹۱ ص.

1945

حسن گلوسوز

ازز لالی **خوانساری** ، یکی از مثنویهای «سبعهٔ سیاره» ی اوست (بنگرید به :

سبعهٔ سیاره ، در همین بخش.).

در برابر «مخزن الاسرار» نظامی ، در چهل و یک جلوه ، در نهصد و چهارده بیت ، با دیباچه ای به نثر از طغرای مشهدی.

آغاز (دیباجه) : از این آیهٔ مطالعه فیروز ، در شان فهرست نثر حسن گلوسوز . . . (**آغاز متن**) : نص صحیحست و کلام حکیم - بسم الله الرحمان الرحیم - سرو سیه پوش ریاض نعیم - بسمله . . . تیر شهاب است بدیو رجیم.

بنگرید به : نسخه های فارسی٤ : ۲۷۷۱ - ذریعه ۷ : ۱۵ و ۹ : ٤۰٤ و ۱۹ : ۱۵۹.

4426 ۱۲۶۲ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ه.ق. ش ۱ «سبعهٔ سیاره» ی او (ص ۱-۳۲) ، آغاز برابر نمونه.

1946

حسن معنی : وصف کشمیر

از جویای کشمیری ، میرزا دراب تبریزی کشمیری ، (م۱۱۸۲ه.) به فرمودهٔ نواب فاضل خان. در پایان گوید : ز جویا چون بخوبی یافت اتمام - از آن شد حسن معنی نامه اش نام.

آغاز : بیا ساقی بهار آمد به صد رنگ - سوی کشمیر باید کرد آهنگ - بده می ، تادمی از خود برایم - نخستین کوهسارش را ستایم.

بنگرید به : تذکرهٔ شعرای کشمیر ، استاد حسام الدین راشدی ۱ : ۱۸۱-۲۰۶ - ذریعه ۹ : ۲۱۲ و ۱۹ : ۱۵۹.

4427 ۸۹۲ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۲ه.ق. در هابش «وصف کشمیر» از سلیم تهرانی ، ۱۵۵ بیت دارد.

0

حلیۀ مبارک : حلیۀ محبوب

در بخش تاریخ خواهد آمد.

0

حملۀ حیدری

در بخش تاریخ خواهد آمد.

0

حورائیه : رباعیات ابو سعید ابی الخیر (شرح)

1947

حمام بند

مخمسی ست زیبا و روان، از دنبال کردن دخترک تا درون گرمابه. درده بند.

آغاز : یار دل بردن ما ، بادل خود آیین کرد - قصد دل بردن ما داشت که او خود این کرد - هر دو دستان بلورین زحنا رنگین کرد - برقع از روی بر افکند و مرابی دین کرد - گفتمش یار منی ، گشت و به من همچنین کرد...

4428 ۶۷۹ : نستعلیق خوش، ۱۲۲۳ه.ق. چلیپا، (ص ۸۴۰-۸۶۷) «گلدستۀ معنی» که در ص ۴۲۶ این فهرست یاد شده است. با ۱۲ تصویر زیبا رنگ.

1948

حیدر بیگ نامه: حیدر بیگ و دختر قاضی کشمیر

از ناشناس. بخواهش بزرگی از مردم عراق اصفهان، که از سراینده داستانی را خواسته بود: چنین باشد اگر خواهی ره راست ـ بزرگی از عراق اصفهان خواست ـ بگو نقلی تو از معشوق عشاق ـ که ماند یادگاری اندر آفاق ـ زکشمیرش برون آور، به ایران ـ بیان سرگذشت نره شیران . . . جلوس شاه دین عباس ثانی ـ که او زد سکهٔ صاحبقرانی . . . از آن جمله بودی او را جوانی ـ جوان بهتر ز جان جهانی . . . غلام شاه، حید بیک نامش . . .

داستان عشقی حیدر بیگ از غلامان شاه عباس دوم است، رفتن او به نخجیر و دیدن و دلباختن به دختری که بعداً معلوم می شود سیمین دختر قاضی کشمیر است و جنگها . . . و در پایان وصال به محبوب.

آغاز: الا ای طوطی نطق شکر خای ـ بزندان قفس تا کی کنی جای ـ از این زندان در اویز و پرا فشان ـ دمی با شکرستان سخن ران.

بنگرید به: نسخه های فارسی ۵ : ۳۶۹۳ (داستان حیدر و دختر قاضی کشمیر).

4429 ۱۹۷۹ : نستعلیق شکسته آمیز، ۱۲۴۹ھ.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲- ۱۲۶) عنوانها نا نویس مانده.

1949

خجسته رقم

ازشیر شاه بخارایی، بنگرید به: رسایل شیر شاه، در همین بخش.

4430 ۳۵۳۸ : نستعلیق پخته، مرید، در موضع کروت تعلقه ساهیوال، سدهٔ ۱۳ھ.ق. ش ۲ «رسایل» او (ص ۳۷-۵۵)، عنوان شنگرف.

1950

خرد نامهٔ اسکندری

از **عبدالرحمان جامی**. پنجمین مثنوی از «هفت اورنگ» اوست، در ۲٤۰۰ بیت در داستان اسکندر مقدونی، آمیخته به پند و اندرزهای عرفانی. خود گوید منظور داستان نبود «که افسانه خوانی نه کارمنست». در ۸۹۰ هـ(۱٤۸۵م.) سروده است: چو فیض قدسی آمد، جای تو بیخ - نباشد گر کنندش فیض تاریخ.

آغاز: الهی کمال الهی تراست - جمال جهان پادشاهی تراست - جمال تو از وضع بینش برون.

بنگرید به: نسخه های فارسی ٤: ۲۷۸۰ - ذریعه ۸: ۱٤۷.

4431 ۳٤۳۹: نستعلیق ریز پخته، ۱٦۰ (۱۰٦۰هـ.ق. ؟)، در «هفت اورنگ» (ص ۱۳۸-۱۹۲)، آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف.

4432 ٤۲۷۲: نستعلیق شکسته، آخوند موسی ابره، ۱۵ رمضان ۱۲۸۵ هـ.ق. آغاز برابر نمونه، ۱۸۸ ص.

1951

خرم و زیبا

از **محمد** فرزند مؤمن، متخلص به **ادایی**، از مردم **کرمان** که در بم می زیسته است، به روزگار نادرشاه افشار، که از وی گله مند است در ۱۱٦۲هـ./۱۷٤۹م. به پیروی نظامی گنجوی، خسرو دهلوی و جامی که از آنها در دیباچه نام می برد، در داستان دلباختگی خرم و زیبا و جنگها، در ۸٤۲۰ بیت، بنام «خرم و زیبا» سروده است. در سبب نظم که در پایان نسخه جای دارد، میگوید پس از آنکه پانصد بیت از آن را سرودم: چنان رفت از جفا بر خلق بیداد - که مرغ صبح چون میکرد فریاد - ز ظلم شاه و بی انصافی خلق - نفس چون ریسمان پیچید بر حلق. . . غرض

از جبر و ظلم نادریه ـ که بود او عام بر کل بریه . . . قلم جایی ، دوات افتاد جایی ـ عنان طبع وحشت داد جایی ـ چنین تا عالمی از غم بری شد ـ زوال اقتدار نادری شد . . . سکندر بخت و دادار تخت جمجاه ـ رواج دین و ملت شاهرخ شاه . . . کتابم را چو آمد در عدد ، بیت ـ شمارش هشت هزار و چهار صد و بیست ـ خرد را شد چو تاریخش حواله ـ بگفتا خرم و زیبا رساله (۱۱۶۲) ـ اگر پرسد کس از اصل و تبارم ـ پدر مؤمن ، محمد نام دارم . . . بکرمان باشدم ما وا و مسکن ـ کنون اما به بم دارم نشیمن.

آغاز: ای در پی حمد تو جگر ها ـ خون گشت و نیافتند اثرها ـ بسیار به جستجو دویدند ـ یکذره نشانه ای ندیدند.

4433 ۳۹۵۳ : نستعلیق پخته ، در شهر کابل ، ۸ رجب ۱۲۷۱ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف و برخی نا نویس ، گویا کامل ، ۵۲۲ ص.

1952

خریطهٔ جواهر

از میرزا **جانجانان** بن میرزا جان، **مظهر** ، کشته در ۱۱۹۵ ه.ق./۱۷۸۰م، جنگ گلچین کرده از سروده های دیگران است ، و از خود وی نیز سروده هایی در آن هست. نظم الفبایی ندارد. و بارباعیات سلطان ابو سعید ابی الخیر آغاز می گردد.

آغاز: آنروز که آتش محبت افروخت ـ عاشق روشن ، سوز زمعشوق آموخت.

4434 ۷۵۳۰ : نستعلیق خوش ، محمد سعید الدین ، ۹ شوال ۱۳۵۳ه.ق. در مجموعه «رسایل میرزا جانجانان» (ص ۱۰۴-۲۴۸).

1953

خسرو و شیرین

از **شاپور تهرانی**، ارجاسب بن خواجکی، خواهر زادهٔ امیدی تهرانی. در - گذشته ۲۷ یا ۳۰ یا ۱۰۴۸ه‍./۱۸، ۲۰، ۱۶۳۸م.

آغاز: صباحی ز آب کوثر روی شسته - گلی از چشمه ی خورشید رسته - زده بر نغمه سازی بلبل صبح - گل خورشید خندان در گل صبح.

4435 ۳۸۰۳: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ه‍.ق. در «دیوان» او (ص ۱۸۴-۱۹۹)، پیرامن ۲۲۵ بیت، عنوانها نانویس.

1954

خسرو و شیرین

از **نظامی گنجوی** (م میان ۶۰۷-۶۱۵ه‍./۱۲۱۱-۱۲۱۸م.). دومین مثنوی از «پنج گنج» اوست، که بنام سلطان طغرل ارسلان سلجوقی در بحر هزج مسدس، در ۶۵۱۴ بیت، به سال ۵۷۳-۵۷۶ه‍./۱۱۷۸-۱۱۸۱م. سروده است

بنگرید به: نسخه های فارسی ٤: ۲۷۹۰ - ذریعه ۷: ۱۵۹ و ۹: ۱۲۰۹؛ مشار، چ ۲ ج ۲: ۱۸۸۷.

آغاز: خداوندا در توفیق بگشای - نظامی را ره تحقیق بنمای - دلی ده کو یقینت را بشاید - زبانی کافرینت را سراید.

4436 ۳۸۱: نستعلیق خوش، آغاز سدهٔ ۱۰ه‍.ق. در «خمسهٔ» او (ص ٤۸-۱۸۷)، با سرلوح و تصاویر رنگی، آغاز برابر نمونه، چهار ستونی (ف. تسبیحی ۲: ۱۷۰-۱۷٤).

4437 ۹۷۵ : نستعلیق پخته، در خمسه ی او نوشتهٔ ۱۰۳٦ ه.ق. (ص ۱۳۸-۲٦٤) ، آغاز برابر نمونه ، چهار ستونی (ف. تسبیحی ۳ : ۱۵۸-۱٦۱).

4438 ۷۱۵٦ : نستعلیق خوش ، ۱۳ ج ۲/۱۰۳۷ ه.ق. در «پنج گنج» (ص ۲-۱۵۰) ، آغاز برابر نمونه.

4439 ۱٤۹۸ : نستعلیق ریز خوش ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. ش ۲ «خمسه» ی او (ص ۱۵-۱۵۲) ، آغاز و انجام افتاده ، جدولبندی به زر ، چهار ستونی.

4440 ۱۰۱۳ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، انجام افتاده : عروسی کمان بوسیده پایش - دهی ویرا . . . هایش. چهار ستونی ، ۱۷٤ ص.

4441 ٤۵۸۰ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ٦ راه به رنگها ، چهار ستونی ، بیاضی ، ۱٤٤ ص.

4442 ۱۰۵۷ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۱ «خمسه» ی او (ص ۲-۲۳٤) ، با یک سرلوح منقش و مجالس آب رنگ ، جدولبندی ۷ خطی و کمند بندی شده ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، چهار ستونی.

4443 ٤۲٦۰ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز افتاده : کشیده بر سر هر کوهساری . . . ، عنوانها نانوس ، انجام افتاده : بلی مارم که چون او مهره دارم ، ۳۹٤ ص.

4444 ٤۱۵۸ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز افتاده : نگر کی کو زند کشنیزه بر خاک . . ، با شش مجالس میناتور، جدولبندی ۷ راه و کمند بندی شده ، عنوانها شنگرف ، انجام افتاده ، ٤۳٦ ص.

4445 ۸۰۱ : نستعلیق خوش ، جواهر سنگهه ، رجب ۱۲٤۳ ه.ق. در «پنج گنج» (ص ۷۸-۳۱۷) آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، نخست در متن سپس هامش.

4446 ۵۰۸ : نستعلیق پخته ، قایم الدین بن غلام حسین بن رکن الدین محمد واسع ، ۱۸۹٤ ب (۱۲۵۳ ه.ق.) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه ، ۲۸۰ ص (ف. تسبیحی ۲ : ۱۵۳-۱۵٤).

O

خلاصة الخمسة : خمسهٔ نظامی (گزیده)

1955

خمسهٔ اسلام

از **تقی دهلوی**، بروزگار اورنگ زیب عالمگیر (۱۰۶۸-۱۱۱۸ه‍.ق.) به سال ۱۰۸۸ه‍ ۱۶۷۷م. در «سبب تالیف» گوید : بعد ازین گوید **تقی دهلوی**- اضعف الضعفای درگاه قوی . . نظم کردم زین جهت از بهر عام - ساده از نقش تکلفهای خام. . . در محرم زد رقم کلک بیان - فی سنه الف و ثمانین و ثمان (۱۰۸۸-۱۶۷۷م)- **شاه اورنگ زیب** اسکندر ظفر- محیی دین پادشاه بحرو بر. . . جمله این چون ختم شد بر پنج باب - **خمسة الاسلام** شد نام کتاب.

پس از حمد و مناجات و نعت و سبب تالیف و عذر تقصیر. باب ۱- در شرح عقاید، و بیان طهارت از رسالهٔ قاضی (قطب)، ۲- نماز، ۳- روزه، ٤- زکات، ۵- حج.

آغاز : حمد و منت خاص رب العالمین - واحد و قهار، خلاق المبین - ظاهر و باطن و سمع و بصیر - اول و آخر علیم الخبیر.

4447 ۱۵۲۰ : نستعلیق پخته، عیسی ولد فتح دین ساکن رکن، ۲٤ ماه ؟ ۱۹۱۱ ب (۱۲۷۰ه‍.ق. ؟) عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف، ۵۵ ص.

O

خمسهٔ جامی : هفت اورنگ

1956

خمسهٔ دهلوی

امیر خسرو دهلوی (۶۵۱-۷۲۵ ه.ق.)

4448 ۳۶۹ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۰ ه.ق. در چهار ستون، با چهار سر لوح زرین، کنارهٔ برگها از مرز جدولبندی جدا شده و دوباره کناره سازی شده است، دارای: ۱- شیرین و خسرو (۲-۱۰۸) با سرلوح، ۲- مجنون و لیلی (ص ۱۱۰-۱۷۷)، ۳- آیینهٔ اسکندری (ص ۱۷۸-۲۹۱). ٤- هشت بهشت (ص ۲۹٤-۳۷۹) ، ۳۷۹ ص (تسبیحی ۲ : ۱۶۳- ۱۶۶).

4449 ۱۳۹۳ : نستعلیق خوش، اسد الله بن حبیب الله اصفهانی، ۲۹ ذیقعدة ۹۷۰ ه.ق. ص ۲۲۲. دارای: ۱- مطلع الانوار (ص ۲-۱۰۰)، ۲- خسرو و شیرین (۱۰٤-۲۲۲)، ۳- هشت بهشت (۲۲٤-۲۷۶)، ٤- لیلی و مجنون (ص ۲۷۸-۳۲۱)، ۵- اسکندر نامه (۳۲٤-٤٤٤) با پنج سر لوح زرین ممتاز، عنوانها به زر یا لاژورد، جدولبندی ۸ راه به زر و رنگها ٤٤٤ ص. برگهای پایان وصالی شده، نسخه ی کامل و پاکیزه.

4450 ۵۳۹ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۱ ه.ق. با سر لوح زرین و آراشها، جدولبندی ۵ راه به زر و رنگها. دارای: ۱- مطلع الانوار (ص ٤-۱۱۸)، ۲- شیرین و خسرو (۱۲۰-۲۶۱)، ۳- مجنون و لیلی (ص ۲۶٤-۳۵۳)، ٤- هشت بهشت (ص ۳۵۶-٤۷۷)، ۵- آیینهٔ اسکندری (ص ٤۸۰-۶۳۰)، ۵۶۰ ص.

4451 ۶۵۵۲ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ ه.ق. دارای: ۱- مطلع الانوار (ص ۲-۶۳)، ۲- شیرین و خسرو (۶۵-۱۶۹)، ۳- مجنون و لیلی (ص ۱۷۰-۲٤۱)، ٤- هشت بهشت (ص ۲٤۳-۳٤۹)، ۵- آئیینهٔ اسکندری (ص ۳۵۱-٤۹۳)، متن سپس هامش، عنوان و نشان سنگرف ۵۰۲ ص.

1957

خمسهٔ نظامی

نظامی گنجوی (م میان ۶۰۷-۶۱٤ ه.ق.)

4452 ۳۸۱ : نستعلیق خوش ریز ، آغاز سدهٔ ۱۰ه.ق. دارای ۱ـ مخزن الاسرار (ص ۱-۴۸) ، ۲ـ خسرو شیرین (۴۸-۱۸۷) ، ۳ لیلی و مجنون (ص ۱۸۸-۲۸۳) ، ۴ـ هفت پیکر (ص ۲۸۴-۳۸۵) ، ۵ـ اسکندر نامه (ص ۳۸۶-۵۹۵). با ۱۵ مجلس رنگی از همان روزگاران ، سرلوح های زر و لاژورد ، با رسم الخط کهن (ب ، ج ، ک بجای پ ، چ ، گ) ، نسخهٔ خانوادگی آقای دکتر مطیع الامام استاد زبان و ادبیات فارسی در دانشگاه کراچی بوده به کتابخانهٔ گنج بخش داده اند ، چهار ستونی ، عنوانها به زر ، جدولبندی ۴ راه به زر و مشکی، ۵۰۰ ص (ف. تسبیحی ۲: ۱۷۰-۱۷۴).

4453 ۹۷۵ : نستعلیق پخته ، ۲۸ ع ۲-۱۰۳۶ه.ق. (ص ۱۳۵). دارای : ۱ـ اسکندر نامه (ص ۱-۱۳۵) ، ۲ـ خسرو و شیرین (ص ۱۳۸-۲۶۴) ، ۳ـ لیلی و مجنون (ص ۲۶۶-۳۵۸) ، ۴ـ هفت پیکر (ص ۳۶۰-۴۱۸). آغاز افتاده ، چهار ستونی ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۸ راه ، کمند بندی شده ، ۴۱۸. (ف. تسبیحی ۳ : ۱۵۸-۱۶۱).

4454 ۷۱۵۶ : نستعلیق خوش ، ۳ ج ۱۰۳۷/۲ه.ق. (ص ۱۵۰). دارای : ۱ـ خسرو و شیرین (ص ۲-۱۵۰) ، ۳ـ لیلی و مجنون (ص ۱۵۲-۲۶۰) ، ۳ـ هفت پیکر (ص ۲۶۲-۳۹۵) ، ۴ـ اسکندر نامه (ص ۳۹۸-۴۶۰) ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه شنگرف و لاژورد ، چهار ستونی ۴۶۰ ص.

4455 ۱۴۹۸ : نستعلیق ریز خوش ، سدهٔ ۱۱ه.ق. دارای : ۱ـ مخزن الاسرار ، ۲ـ خسرو و شیرین. چهار ستونی ، جدولبندی ۵ راه به زر و لاژورد میان سطور جدول ۲ راه زرین ، عنوان و نشان شنگرف ، کاغذ و تحریر نسخه ایرانی ست ، ۱۵۲ ص.

4456 ۱۰۵۷ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۲ه.ق. دو سرلوح منقش ، ۱۰ مجلس آب رنگ . دارای : ۱ـ خسرو و شیرین ، ۲ـ لیلی و مجنون ، جدولبندی ۷ خطی و کمند بندی شده ، عنوان و نشان شنگرف ، چهار ستونی ، اندازه رحلی ، صحافی نشده ، ۳۶۰ ص.

4457 ۸۰۱ : نستعلیق خوش ، جواهر سنگه ، شنبه ۲۲ رجب ۱۲۴۳ه.ق. دارای : ۱ـ مخزن الاسرار (ص ۲-۷۶) ، ۲ـ خسرو و شیرین (ص ۷۸-۳۱۷) ، ۳ـ لیلی و مجنون (ص ۳۱۸-۴۵۹) ، ۴ـ هفت پیکر (ص ۴۶۲-۶۲۷) ، ۵ـ اسکندر نامه (ص ۶۳۰-۹۶۸) ، نخست در متن سپس در هامش عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی و کمند ۶ راه. (ف.تسبیحی ۳: ۱۶۱-۱۶۴).

1958

خلاصة الخمسة : پند های پنج گنج

متن از نظامی گنجوی ،گزیدهٔ پندها از ناشناس ، بنگرید به : نسخه های خطی فارسی ٤ : ۲۷۹۷ که در آنجا از دگر گونی نسخه ها که برخی ۳۰ و برخی ۳٤ ، ۳۵ ، و ۳۷ بابی هستند ، سخن رفته است.

4458 ۵۳۹۸ : نستعلیق پخته ، ۱۱۲۰ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۳۶ - ۱۵۸). در دیباجه ی نثری نام‌گرد آورنده نیامده است و میگوید : لالی آنرا از بحور خمسه برچیده «بنام فهرست ابواب مسمی گردایند بر سی و هفت باب» آغاز : بر اصحاب دولت و ارباب مکنت واجب است بعد از فراغت از قرآن . . . . ای همه هستی ز تو پیدا شده . . . باب ۱- توحید ، ۲- نعت پیامبر ، ۳- راستی ، ٤- صبر و شکیبایی ، ۵- عشق ، ۶- رزق و روزی ، ۷- قناعت ، ۸- فال نیک ، ۹- ریاضت ، ۱۰- نصیحت ، ۱۱- جهالت پادشاهان، ۱۲- صفت دولت ، ۱۳- التجاء به صاحب دولت ، ۱٤- عدل، ۱۵- سخاوت، ۱۶- عقل و هنر، ۱۷- رای و تدبیر، ۱۸- ادب سخن، ۱۹- تواضع ، ۲۰- طاقت و ریاضت ، ۲۱- اخلاص ، ۲۲- راز داشتن ، ۲۳- دشمن را حقیر پنداشتن ، ۲٤- مکافات ، ۲۵- شناخت قدر خویش ، ۲۶- پیری ، ۲۷- غریبی ، ۲۸- منع عیب مردم ، ۲۹- تضرع ، ۳۰- پر خوری ، ۳۱- مدح و ذم زمان ، ۳۲- منع خنده ، ۳۳- مذمت طعن ، (۳٤-۳۶ را ندارد) ۳۷- ؟ ، امثال. و در هر باب و سر آغاز هر پند میگوید که از کدام یک مثنویهای پنجگانه گزیده است .

1959

خموش خاتون

از رعدی ، سراینده ای به روزگار جهانگیر پادشاه (۱۰۱٤ - ۱۰۳۷ ه.ق.). در سبب نظم گوید این حکایت کهن هندی ست ، و کسی به من گفت ، و من

آنچه شنیده ام را می سرایم : هندیش نام ابول (خموش) رانی بود - من نهادمش خموش خاتون زود . . . هر لغت کت به هند مشکل بود - طبع در فارسیش پرده گشود . و داستان با این مطالب آغاز می شود.

نعت سرور کاینات ، در شکایت از عهد شکنی معشوق، مدح تاجدار جهانگیر پادشاه ، سخن و قلم ، سبب نظم ، آغاز داستان شهریار هوسباز ، آگاه کردن غمازی شهر یار را که رای دختر زیبایی دارد، خواستگاری از دختر و ناگزیر شدن رای ، در برخورد شهریار با دختر به رسم قدیم دست به نعلین بردن و عشوهٔ دختر و مانع شدن ، وسوسه کردن دختر شاه را به جانب خموش خاتون ، روانه شدن شاه به سوی کشور خموش خاتون . . . خموش خاتون دختر ی ست که سخن نمی گوید، و این داستان بدور این می گردد، که چگونه دختر به سخن در می آید.

آقای دکتر مهدی غروی مدیر مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان دست درکار تصحیح و چاپ این داستان هستند.

4459 ۷۸۹۸ : نستعلیق پخته ، یکشنبه ۲ شعبان ۱۰۷۵ه.ق. (ص ۳۳-۱۱۱) ، آغاز افتاده : شسته باید زبانش را بگلاب - کشته باید اسیرش از همه باب . . . آغاز داستان : راوی خوش زبان نیک نهاد - این چنین می کند روایت یاد ، عنوانها شنگرف ، پیرامون ۱۵۰۰ بیت دارد.

1960

خوابنامهٔ منظوم

با عنوانهای : در دانستن اوقات خواب ، دیدن پیغمبران در خواب، ماه و خورشید و ستارگان ، علم آموختن، حج گزاردن ، نوشتن، بانگ نماز، پادشاهان را دیدن، زهاد و عالمان دین ، مرده، فیل دمان، گریه کردن، زر، سیم، قراضه، لعل . . . در پایان آن آمده : ز معجز یوسفی کردم بیانی - ز اسرار نهان دادم نشانی.

آغاز : معبر گفت در تعبیر ، خوش راز - گرت باید شنود من گویمت باز - شبانگاهی چو خوفتی گر تو در خواب - اگر چیزی بدیدی وقت در یاب...

4460 ۱۹۹۰ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ۱۲۷۰ه.ق. در ش پیشین به همین خامه ، ش ۷ مجموعه (ص ۴۲۲-۴۴۱).

1961

خوابنامهٔ منظوم

فصل در دیدن خدای تعالی و رسول و چهار یار و فرشتگان وغیره ، دیدن بهشت ، دیدن دوزخ ، صراط ، قیامت و کرسی ، آسمان و زمین ، زلزله ، آفتاب ، قمر ، ستاره ، ابر ، باران ، برف ، زن و مرد و میوه ها (یکایک) ، جامه ها ، پرندگان ، چرندگان. . .و در پایان ساعات و فصول خوابدیدن و اثر آنها در رؤیا.

آغاز: گر کسی بیند خدای خود بخواب۔ رست آن بیننده بی شک از عذاب۔ بهترین خوابها دیدار اوست ۔ دشمنات جمله می گردند دوست. . .

4461 ۲۸۳۳ : نستعلیق شکسته آمیز پخته ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ٦۵-۸۵) ، آغاز برابر نمونه ، نشان و عنوان و جدولبندی ۲ راه شنگرف.

4462 ۱۰٦ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۲۱) ، آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف .

4463 ۳۷۹۷ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۲٦-۳۹) آغاز برابر نمونه ، عنوانها در کنارهٔ صفحه ها آورده شده است .

1962

خوابنامهٔ منظوم

با عنوانهای : دیدن کژدم ، سگ ، گوشت خواری ، مار ، های ، هدهد ، شاهین ، کرکس ، کبوتر ، بلبل و صعوه ، گنجشک ، سیمرغ ، ماکیان ، کشتی

لشکر ، آینه ، آتش ، چراغ.
آغاز : اگر کژدم بدیدی هست دشمن ـ ولیکن گفتمت این نیک روشن...

4464 ۵۸۹۷ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۲۵۵-۲۵۹).

1963

خوشدل نامه

از سراینده ای با تخلص **خوشدل**. از پایان نسخه بر می آید که سراینده در ۱۲۴۳ه.ق.۷-۱۸۲۸م. زنده بوده است. به پیروی «محمود نامه» (ن.ک «محمود نامه» همین بخش) غزلهای ست به ترتیب از الف تا یاء هر حرف یک غزل.

آغاز : ای شد ز عارضت به جگر داغ لاله را ـ و از چشم مست تو شده خجالت غزاله را . . . از داغ سینه سوز تو خوشدل چرا طپید ـ ای داغ بر دل از غم خال تو لاله را.

4465 ۳۴۷۷ : نستعلیق پخته ، فقیر قصوط گر ، در لاهور ۲۱ رمضان ۱۲۴۳ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۱۴) در پایان آمده : از تصنیفات افضل شعرا هندالوقت فقیر خوشدل ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه .

1964

خیاط نامه

از عطار نیشابوری (۵۱۲ - پیرامون ۶۲۷ه‍/۱۱۱۸-۲۹-۱۲۳۰م) در ده فصل. در آغاز آن آمده : چو بر کاغذ نهادم نوک خامه ـ نوشتم نام این **خیاط نامه**. درو ده فصل را بنیاد کردم ـ و ز و جان عزیزان شاد کردم. سپس

می شمارد : ۱- وصف عقل ، ۲- بیان علم ، ۳- ستایش علم ، ٤- شکر نعما ، ۵- صبر در بلا ، ٦- ترک طمع ، ۷- حسد ، ۸- بخل ، ۹- حرص ، ۱۰- کبر.

آغاز : بنام آن که هستی ز و نشان یافت - نفوس ناطقه ز و نور جان یافت.

بنگرید به : نسخه های فارسی ٤ : ۲۸۰۳ - ذریعه ۹ : ۱۷۳۰.

4466 ۱٦۲٦ : تستعلیق زیبا ، سدهٔ ۱۱ه.ق. ش ۱ «کلیات» او (ص ۲-٤۲) ، آغاز برابر نمونه ، سر لوح و یک صفحه تمام زرین ، انجام افتاده چهار ستونی ، جدولبندی ۸ راه به زر.

1965

خیال بوستان : بوستان خیال

از نا شناس به مانند «بوستان خیال» فخری هروی و بکتاش قلی ابدال ، ولی هیچیک از آن دونیست. غزلهاست به ترتیب قافیه ، و در پایان به خامهٔ نویسنده «خیال بوستان» نامیده شده است. غزلهای بسیار از صایب (م ۱۰۷۷ه./ ۱٦٦۷م) و ناصر علی (م۱۱۰۸ه /٦-۱٦۹۷م.) دارد. و عنوان «لجامعه» ندارد. حرف الف آن پس از افتادگی از این کسان است : میرزا رضی دانش شوکت ؟ ، صایب ، کمال ، اهلی ، طالب آملی ، ظهوری ، شاه خاشع ، جانباز ، صائب (فرد) ، شیدا ، شوکت ، حبیب ، طالب آملی ، مفید ، برهمن ، عطاغنده ، تعظیم ، میرزا جلال اسیر ، ناصر علی ، سامان ، سعید اعجاز ، صائب ، شاهی ، منیر ، سامان ، حبیب ، منیر ، سعید ، صائب ، کلیم ، غنی ، بینش ، ناصر علی ، نعظیم قمی ، سعید ، رضی دانش ، غنی ، محمد طاهر علوی ، جامی ، رازی ، غنی، اهلی ، ناصر علی ، واعظ ، مهری ، شیدا ، شاپور ، قدسی ، طالب آملی ، صائب ، علوی ، معالی ، عشرت ، سامان ، ساغر ، عبدالرحمان سخن ، همت ، عبداللطیف ، محمد رضا ، جانباز ، میرزا رضی ، میر سعادت ، فانی ، آغا عظیمی، داعی ، صائب ، صبحی ، غنیمت ، معز فطرت ، اشرف ، محمد عطا ، تجلی ، میر معالی ، صائب ،

کلیم ، قاسم دیوانه ، عنوان ، شاپور ، نوعی ، قدسی ، موسی خان ، عنوان ، شوکت ، صائب . . .

پوزش : شمارهٔ نسخه و نشانیهای آن از مسودات افتاده است (ن. ک. بوستان خیال ، ص ۱۵۵).

1966

داستان بو شحمه

داستان بیمار شدن بوشحمه ، و ظاهر شدن شیطان ، و خوراندن شراب به وی ، و آبستن کردن دخترکی . . . و اجرای حدشرعی دربارهٔ وی.

آغاز : گر مرا توفیق بخشیده است و عزم ـ قصهٔ بوشحمه، آرم من به نظم ـ ای پسر بوشحمه از اصحاب بود ـ لیک ابن عمر خطاب بود.

4467 ۳۰۹٤ : نستعلیق، با تاریخ ۱۲۸۰ه.ق. در مجموعه، ش ٤ (ص ۲٦٥-۲٦٦) ، چلیپا در چهار ستون .

1967

داستان بی‌بی رابعه : حکایت . . .

داستان منظوم بی بی رابعه ی بصری ، و آب دادن سگ تشنه است ، در ٤۷ بیت.

آغاز : رابعهٔ بصری به صد شوق تمام ـ گشت روزی عازم بیت الحرام ـ چادری برسر کشید از عز و شان ـ موزه ای درپای کرد و شد روان.

4468 ۲۱۵۹ : نستعلیق شکسته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. چلیپا ، (ص ۵۸-٦۰).

1968

داستان سلیمان

از قاضی **حبیب الحق** بن قاضی القضاة محمد عبدالحق، از بخش پرمولی، ضلع مردان، پاکستان. معاصر.

آغاز : به بسم الله اول نویسم کتاب - ز حمدش همی آورم بر شتاب.

4469 ۱۷۸۸ : نسخ نا پخته، سدهٔ ۱٤ه‍.ق. آغاز برابر نمونه، جوهر آبی، ٤۸ ص.

1969

داستان عربی در شام

از مولانا **لوائی** مشهور به **بابا سلطان قلندر**. داستان عرب بادیه گردی ست که بهر نان داستانهایی سرهم میکند. در پایان داستان آمده است : ای **لوائی** تو نیز چون بدوی - بهر نان مدح سنج کس نشوی.

آغاز : عربی درمیان مکه و شام - کسب اسباب مینمود مدام.

4470 ٤۰۲۷ : نستعلیق، سدهٔ ۱٤ه‍.ق. در جنگ محمد یار جنگ افغانی (ص ۱۷۷-۱۸۰)، ۳۷ بیت.

1970

داستان مفلس

بدینگونه آغاز می شود: پیامبر (ص) در مسجد برای مردم وعظ می کردند،

که فقیری گریان می رسد ، و شکایت می کند که من به یک یهودی هزار ؟ مقروضم ، و او پگاه عید آمد و دو دخترانم را در برابر وام برد . . . و حضرت علی (ع) دو فرزند خود حسن (ع) و حسین (ع) را به جای آندو دختر به یهودی می سپارد . . .

آغاز: ای برادر یک زمان خاموش کن ـ این حکایت را ز من تو گوش کن ـ یک پگاه عید در مسجد رسول ـ وعظ می‌گفتند با اهل قبول.

4471 ۵۳۷٤ : نستعلیق ، ملا ترسو بن محمد دین ، سدهٔ ۱۳هـ.ق. ش ۱۱ مجموعه (ص ۲۵۸-۲٦۸).

1971

داستان ولی دروغین

در پایان آن آمده: تصنیف مولوی **غلام محمد** عرف خواجه. و این کس کاتب مجموعه است ، پس بایستی نسخه با خامهٔ سراینده باشد ، خط خوردگیها نیز نشان می دهد که به خامهٔ سراینده است.

داستان پیری ست که در غاری روزی وی بدو می رسد، سه روزی نان به او نمی رسد ، تاب نیاورده ، از غار خود برای یافتن نان بیرون می آید . . .

آغاز: حکایت فقیران بیان می کنم ـ بیاری الهی عنان می کشم ـ یکی اولیا مرد ، در غار بود ـ شب و روز حق را عبادت نمود.

4472 ۵٤۳۰ : نستعلیق پنجابی ، غلام محمد عرف خواجه ، ۱۲۵۹هـ.ق. ش ۷ مجموعه (ص ۱۱۹-۱۲٤).

1972

دام حق : ترجمهٔ خلاصهٔ کیدانی

از **باقر** بن شرف الدین مفتی دارالسلطنهٔ **لاهور** : که فقیری شکسته تر

مسکین - کمترین باقر بن شمس(!) الدین - مفتی دارسلطنت لاهور. . کرد نظم **خلاصهٔ کیدانی** - لایق دوستان ربانی . . . **نام حق** در جهانست گر مشهور - دام حق نیز نبود از دل دور. وی نگارندهٔ «کنزا لهدایات ۲ : ۷۶۸» است.

نظم «خلاصهٔ کیدانی ، خلاصة الصلاة» لطف الله نسفی کیدانی، از کتابهای درسی شبه قاره است ، گویا ناظم نام آنرا به پیروی از «نام حق» دام حق نهاده است. در هفت باب : ۱- فرضهای وضو ، ۲- فرضهای نماز . . . ، ۷- مکروهات.

آغاز: دام حق صید کرد جان مرا - نام حق یار شد نهان مرا - جام عشق رسول می نوشم - حلقهٔ ذکر اوست در گوشم.

4473 ٤٨٩٨ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ۱۲٤۸ه.ق. به همین خامه در مجموعه ، ش ٤ مجموعه (ص ۱۲۰-۱۳٥) ، جدولبندی ۲ راه و عنوانها شنگرف.

1973

دخمه

از میرزا صادق (ص. ع.).

آغاز: بر آمد چو اسکندر ، آفتاب - ز مشرق زر اندود با صد شتاب.

4474 ۳٦۰۷ : نستعلیق پخته و شکسته آمیز ، در «جنگ» نوشتهٔ ۱۲٥۰ ه.ق. (ص ۲۷۱-۲۹۸) ، ۱٦۸ بیت.

1974

درة الشارق

از **مؤید مسکین** ؟ ، در آغاز آن آمده : گفت داعی **مؤید مسکین** - نظم کردم

این فرایض شیرین ـ کردمش نام **درة الشارق** ـ تا که باشد ز نیک و بد فارق. در ارث ، در پیرامون ۱۲۶ بیت.

آغاز: شکر بیحد خدای عالم را ـ که جزو نیست مستحق ثنا ـ پس صلاة و سلام بسیار ـ بر رسول محمد مختار.

4475 ۱۹۱۵ : نستعلیق خوانا ، غرهٔ محرم ۱۱۹۷ ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۷۷-۸۸).

1975

در های دری

از **غلام قادری.** در پایان آن آمده : نظم کردست این **درهای دری** ـ بندهٔ مسکین **غلام قادری.** در دیباچه میگوید اگرچه ابیاتش در لباس هزل است ، ولی مبین هدایت و ضلال است. مثنوی ست عرفانی ، در ترغیب به سیر و وصول ، در پیش از هزار بیت.

آغاز دیباچه : الحمدلله علی جزیل آلائه ، و الصلاة علی محمد اشرف انبیائه . . . اما بعد ، این نسخه ای ست متضمن معانی و اشارات شریفه ، در رموزات لطیفه. . . **آغاز** مثنوی : عندلیب از گلشنی گشته جدا ـ میزند از دوری گل این نوا ـ کز مقام قرب فتادم چون جدا ـ گشته از فریاد من نالان طیور.

4476 ۲۱۵۱ : نستعلیق خوانا، با تاریخ ۱۲۵۵ه.ق./۱۷۹۶م به همین خامه در مجموعه ، ش ۶ (ص ۱۰۵-۱۱۶) ، چهار ستونی هر صفحه . ۵ بیت.

1976

دریغ نامهٔ اهل حقیقت

از ناشناس ، که از مولوی بلخی تضمین کرده است : راست فرموده است

مولانای کل - هر که نفس خویش را دید و شناخت - اندر استکمال خود دو اسبه تاخت (یا) : این چنین فرمود مولانای کل - مرغ با پر می‌پرد تا آشیان - پر مردم همت است ای مردمان . . . و نزدیک به یک سوم از ابیات با عبارت «ای دریغا» آغاز می شود.

آغاز : حمد بر حی جلیل لم یزل - پاک از نقصان و از عیب و علل - دور دور احمد است و رحمت است - رحمت اندر رحمت ، اندر رحمت است.

4477 ۳۷۳۱ : نستعلیق پخته ، شنبه ٤ ج ۲/۱۲٦۷ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ٤۲٤-٥۰٤).

4478 ٥۱٥۰ : نستعلیق خوانا ، دو شنبه سلخ ع ۲/۱۲٦۷ه.ق. آغاز برابر نمونه ، جدولبندی ۳ راه به شنگرف و لاژورد ، ۸۰ ص.

1977

دستنبوه

از **منیر لاهوری** ، بنگرید به : کلیات منیر ، در همین بخش.

4479 ۱۱۲٤ : نستعلیق پخته ، قاضی صدر الدین محمد ، سدهٔ ۱۱ه.ق. ش ۳ «کلیات» او (ص ۱۸٦-۲۱۹) ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه ، موریانه زده.

1978

دستور محبت : داستان سوداگر بچه

از ناشناس ، که در کلفون هر دو نسخه از لچهمی نرائن دانسته شده است. **لاله لچهمی نراین** کهتری ، زنده در ۱۲۰۸ه/۱۷۹۳م. شاگرد شیخ محمد ماه صداقت (م ۱۱٤۸ه/٦-۱۷۰٦م.) که برادر زادهٔ غنیمت کنجاهی بوده است.

مثنوی ست بزمی از داستانهای شبه قاره ، که به خواهش احمد علی سروده شده است ، که شاید همان نواب احمد علیخان والی رامپور ، زاده در ۱۸۷۵م. باشد ، که ویرا احمد علی نیز می گفته اند : بود احمد علی چون اسم پاکش . . . به پاس امر آن جانبخش جانها - به نظم آورده ام این ماجرا را - چو بود این نسخه مذکور محبت - مسمی شد به **دستور محبت**. و اگر چنین باشد پس از لچهمی نرائن بالا نخواهد بود (ن. ک. ذوق و عشق، ص ۱۶۲۳).

با عنوانهای : امیر شدن جوان بسمل و صفا دادن یار یکدل ، رفتن جوان برای وداع جانان ، بردن جوان بیگناه را برای قتل در قتلگاه ، وصال دو یار به حکم پادشاه.

چاپ شده ۱۲۵۹ ه.ق. (مشار ج ۲ : ۲۱۵۰).

آغاز : بنام آنکه حسن و عشق هر دو - بود نقشی ز کلک صنعت او - به حسن ذو فنون رعنایی آموخت - به عشق بیخرد رسوایی آموخت.

4480 ۶۰۸۷ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۴۴) ، عنوانها نانویس مانده ، آغاز برابر نمونه ، در پایان به خامهٔ کاتب آمده : تصنیف لاله لچهمی نراین شاگرد غنیمت کنجاهی.

4481 ۶۱۶۷ : نستعلیق پخته ، حکم کشن داس ، ۲۸ ماه ساون ۱۹۰۸ بکرمی (۱۲۶۷ ه.ق.) ، آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف ، نام سراینده به خامه کاتب در پایان آمده است ، ۱۳ ص.

1979

دستور همت : کام روپ

از میر محمد مراد **لایق جونپوری**، بنام اورنگ زیب (۱۰۶۸-۱۱۱۸ ه.ق.): به ملک هند **عالمگیر** غازی - زند پیوسته کوس دلنوازی. . . و همت خان بهادر : دل و چشم طمع از خوان او پر - جهان جود **همت خان** بهادر . . . به سال ۱۰۹۶ ه./۱۶۸۵م : چو کردم سال تاریخ انتخابش - به **همت خان** موافق بود

همسایش - در آن ساعت که می کردم تمامش - خرد **دستور همت** کرد نامش.

مثنوی ست بزمی ، در دلباختگی کامروپ پسر راج بیت ، راجهٔ اوده ، و لتا کام دختر چتهرپت راجهٔ سراندیب است. با عنوانهای : حمد، نعت، صفت معراج ، مدح پادشاه ، تمهید کتاب ، گلگشت دل ، بیمار شدن همت خان ، تحریض دل بر نظم این داستان ، تعریف دل ، خطاب به قلم ، آغاز داستان ، رسیدن کیالی اجارج (برهمن) ، ولادت کامروپ ، درس خواندن کامروپ با همسالان ، میل کامروپ به شکار ، در خواب دیدن کامروپ معشوق را و دیوانه شدن ، آگاه شدن پدر کامروپ و چاره جویی ، تمثیل، پرسیدن مترچند سبب خاموشی از کامروپ ، عرض کردن متر چند احوال کامروپ پیش پدر ، تعریف جادو نگار یعنی لتا کام (ص ۱-۵۸). . . و میرسد به صفحهٔ ۲۸۹ : کامروپ و ملاق شدن با لتا کام و به مراد دل رسیدن، رسیدن متر چند به طلا کام ، تولد فرزند به خانهٔ کامروپ از رانی لتا کام، رخصت خواستن کامروپ از راجه برای دیدن مادر و پدر ، نوشتن نامه به پدر و مادر (ص ۲۸۹-۳۰۰).

آغاز : خداوندا به فکرم تازه جان کن - بحمد خویش ، اول تر زبان کن - کرامت کن به لطف خود زبانم - که من بسیار ژولیده بیانم . . .

بنگرید به : نسخه های فارسی ٤ : ۳۰۵۳ - ذریعه ۹ : ۱۳۰۰ - فرهنگ سخنوران : ٦۳٤.

4482 ۸۷۳ : نستعلیق پخته ، ۱۳ شوال ۱۱۳٤ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی سه راه ، ۳۰۰ ص (ف. تسبیحی ۳ : ۱٦۹-۱۷۰).

1980

دولرانی وخضرخان

از امیر خسرو دهلوی (۱۲۵۳/٦۵۱-۱۳۲۵/۷۲۵م). مثنوی ست بزمی ،

در ۴۵۱۹ بیت. در آن آمده: نخست داستان را به نثر خضرخان نگاشته، سپس بدستور او داستان را در چهار ماه به سال ۷۱۵ھ./۱۳۱۵م. سروده است. داستان خضر خان خلجی حاکم دهلی ست و دلباختهٔ او بنام دول رانی دختر راجهٔ گجرات، دلباختگی که به زنا شویی می انجامد. داستان را «عشقیه» نامیده، سپس «دولرانی خضر خان» خوانده است: چو نام خان بنام دوست ضم شد ـ فلک در ظل این هر دو علم شد ـ خطاب این کتاب عاشقی بود ـ دولرانی خضر خانی مانده...و شامل بزم و رزم و رویداد های تاریخی و اجتماعی شبه قاره بروزگار سراینده است.

آغاز: سر نامه بنام آن خداوند ـ که دلها را بخوبان داده پیوند ـ ز عشق آراست لوح آب و گل را.

بنگرید به: نسخه های فارسی ۴: ۲۸۱۵ ـ ذریعه ۸: ۲۸۰ ـ ف. مشار: چ ۲: ۲۲۳۱

4483 ۷۵۶: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز و انجام افتاده. آغاز: دول چون جمع دولتها ست در سمع ـ در این نام است دولتها بسی جمع، عنوان و نشان شنگرف، ۲۷۰ ص (ف. تسبیحی ۳: ۱۷۴-۱۷۵).

0

ده فصل: عشق نامه

1981

دیدهٔ بیدار

از **شفایی اصفهانی**، حکیم شریف الدین حسن. نه مظفر شفایی اصفهانی. مثنوی ست عرفانی در عشق صوفیانه و در برابر «مخزن الاسرار» نظامی، در پیرامون ۲۱۰۰ بیت. در آغاز آن آمده: کرد **شفایی** به طفیل همه ـ از رگ جان ریخت هم

این زمزمه. در «هفت آسمان ۱ : ۱۳٤» از او نام برده شده است.

بنگرید به : نسخه های فارسی ٤ : ۲۸۲۰ - ذریعه ۸ : ۲۹۰ و ۱۹ : ۱۸۳.

آغاز: بسم الله الرحمان الرحیم - تیغ الهی ست بدست حکیم - آمده از کان سخن پیکرش - آیت توحید بود جوهرش.

4484 ۸٤۸ : نستعلیق خوش ، در «کلیات» او نوشتهٔ ۱۰۸۷ه.ق. (ص ۲-۷۱) نخست متن سپس هامش. آغاز برابر نمونه ، زرین ، عنوانها نانویس ، (ف. تسبیحی ۳ : ۳۹۲-۳۹٦).

1982

ذره و خورشید

از **زلالی خوانساری** ، یکی از مثنویهای هفتگانهٔ اوست (بنگرید به : سبعهٔ سیاره ، در همین بخش).

مثنوی ست عرفانی، در برابر «سبحة الابرار» جامی، با دیباجهٔ نثری از طغرای مشهدی ، و عنوانهای : مناجات ، نعت ، شب معراج ، مدح شاه عباس ، مدح میر داماد (م ۱۰٤۰ه./۱۶۳۱-۳۰م.) ، دیدن ذره خورشید را و مکالمهٔ ایشان با یکدیگر.

آغاز (دیباجه) : ماشاء الله از این آیهٔ بیم و امید در فهرست نثر ذره و خورشید. . . **آغاز** (متن) : نام او کرد مرا شعله فروز - نتوان گفت به آتش که مسوز. . .

4485 ۱۲٦۲ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ه.ق. ش ۳ «سبعهٔ سیاره» ی او (ص ۵٦-٦٦) ، پیرامون ۱۱۵ بیت.

1983

ذوق عشق

از ناشناس. سبک سروده و سربندهایی آن که با خطاب به ساقی آغاز می شود، و همجواری آن با «دستور محبت» (ص۱۶۱۸) این گمان را در من ایجاد کرده، که از یک سراینده باشند نسخه با دو سر آغاز است. نخست از امیری که نامش را نبرده ستایش کرده است. سپس از خطهٔ لاهور ستایش کرده و آنگاه به «فقیر»ی می پردازد که منظومه به دور او می گردد. عنوانها نانویس مانده، جز «مقولهٔ هفتم، در بیان نهان شدن شوخ آفت جان، و سرگردانی «فقیر» در جستجوی او، و یافتن او را بر ساحل دریا، و جست نمودن فقیر در دریا، حسب الامر شوخ، و پشیمان شدن گلرخسار و افکندن خود به دریا».

در پایان آمده: مدان خالی ز عشق این گفتگو را ـ ز «ذوق عشق» دان تاریخ او را (۱۲۷۶ هـ.ق. ؟).

آغاز ۱: الهی ده مرا آتش زبانی ـ که سازم در سخن آتش فشانی ـ چه آتش، آتش عشق الهی ـ کند روشن، برد از دل سیاهی.

آغاز ۲: بنام آنکه عشق اول از و خاست ـ و زان رخسار حسن عالم آراست بیاید هر چه در چشم جهان بین ـ ز عکس جلوهٔ او یافت تزیین.

4486 ۶۰۸۷: نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۳ هـ.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۴۵-۷۹)، با دو سر آغاز برابر نمونه، عنوانها نانویس مانده بدنبال «دستور محبت».

1984

رام و سیتا

از مسیح پانی پتی، ملا سعد الله معروف به ملا مسیحی، از سدهٔ یازدهم

ه.ق. و تخلص «مسیح» در چند جای آغاز آن آمده است : **مسیح** از بخت من بگریست صد بار - که از کردار پردازم بگفتار . . . **مسیح** آزاد عالم بندهٔ تست - هم از بد بندگی شرمندهٔ توست. بروزگار جهانگیر (۱۰۱٤-۱۰۳۷ه.ق.) سروده است. وی نخستین کسی ست که این داستان کهن هندی را به زبان فارسی سروده است.

در آغاز آن گوید : مرا باید ز هندوستان سخن گفت - که با عشق است خاک این زمین جفت - از ان گفتم حدیث رام و سیتا - نه این افسانه، تاریخ اینجا.

آغاز می شود با عنوانهای : داستان بر آمدن رام از اوده برخصت پدر بعزم گذراندن چهارده سال در بیابان ، تعریف زمین هندوستان جنت نشان ، معذرت مصنف در تصنیف کتاب ، سخن ، آغاز داستان راجه رام چند ، مناجات و مدح جهانگیر پادشاه ، تعریف سخن ، ملتجی شدن راجه حسرت به دانایان برای تولد فرزند ، پرورش رام و دایه . . .

4487 ٦٩٣١ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، **آغاز :** وگر نازم دل او بی نیاز است - سر زلف مرا رشته دراز است، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه ، انجام در «آمدن سیتا ودر بستن او و اظهار نمودن شکایت گذشته» افتاده است ، ۳٤٤ ص.

1985

رباعیات ابو سعید

ابو سعید ابی الخیر میهنی (۳۵۷ - ٤٤۰/۹٦۸-۱۰٤۹م.) (نسخه های فارسی ٤ : ۲۸۲٤ - ذریعه ۱۰ : ٦۸ - مشار : چ ۲ : ۲۵۱۱).

4488 ۱۰۲٦ : نسخ خوش، رجب ۱۲۲۹ه.ق. **آغاز:** حورا به نظارهٔ نگارم صف زد - رضوان ز تعجب کف خود بر کف زد ، ٥٤ رباعی ست ، عنوان و نشان شنگرف ، در یک بیاض (ص ۱۱۵-۱۱۹).

4489 ۸۰۳۵ : نستعلیق پخته، میرزا عطاء الله، جمعه جوزا ۱۳۰۵خ/ذیقعده ۱۳۴۴ه.ق. آغاز افتاده : گر دست تضرع بدعا بردارم - بیخ و بن کوه را ز جا بردارم. . . خواص آنها نیز آمده است (ص ۱-۲۶). در خرداد ۱۳۵۷ خریداری شده.

1986

حورائیه : شرح رباعی ابو سعید

گزارشی ست بر یک رباعی ابو سعید ابی الخیر : حورا به نظارهٔ نگارم صف زد - رضوان ز تعجب کف خود بر کف زد - آن خال سیه بر آن رخان مطرف زد - ابدال ز بیم چنگ در مصحف زد. شرح از خواجه **عبید الله احرار** (م ۸۹۵ه/۸۹-۱۴۹۰م).

در دیباجه میگوید میخواستم به شرح آن رباعی بپردازم ، تا اینکه حضرت امیر جلال الدین امیر بایزید از بعضی از عزیزان تحقیق این رباعی را خواستند ، و تحقیق بعضی را نقل کردند ، عطش من فرونشست و به این شرح پرداختم.

آغاز : الحمدلله فیاض الحکم و المواهب ، و موصل الطالبین الی المطالب ، و الصلاة. . . اما بعد ، بدانکه این فقیر را بسی شعف می بود بدانستن معانی رباعی. . .

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۱۳۳ - ذریعه ۷ : ۱۲۷ - پیشگفتار سخنان ابو سعید ابی الخیر.

4490 ۵۶۸۵ : نستعلیق خوش، با تاریخ ۱۴۹۹ه.ق. با همین خامه در مجموعه (ص . . . - ۷۷). آغاز افتاده. عنوان و نشان شنگرف.

4491 ۶۴۱۷ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۰ه.ق. آغاز برابر نمونه (ص ۱۰۲-۱۱) رسایل او، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۶ راه به زر و رنگها.

1987

حورائیه ، جمالیه : شرح رباعی ابو سعید

از **چرخی**، یعقوب بن عثمان (م. پیرامون ۸۵۰ه./۱۴۴۶م.). در شرح همان رباعی : حورا به نظارهٔ نگارم صف زد . . . به خواهش درویشی صادق و دوستی موافق و اینکه «در این رباعی اشارت به صفت جمال و جلال حق تعالی کرده شده است» .

آغاز : حمد بیحد و ثنای فوق عد، مر واجب الوجودی را که قلوب انبیاء و اولیا رامظاهر صفات جلالیه و جمالیه‌گردانید . . . و بعد ، میگوید . . . یعقوب بن عثمان الغزنوی ثم الچرخی . . . بدانکه در این رباعی اشارت به صفت جمال و جلال حق تعالی کرده . . .

4492 ۴۴۸۴ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ه.ق. با تاریخ ۱۱۰۰ه.ق. ش ۱۰ (ص ۱۵۴-۱۶۱). نشان شنگرف. در پایان به خامهٔ نویسنده به نام «رسالهٔ جمالیه» نامیده شده است.

1988

حورائیه : شرح رباعی ابو سعید . . .

از شاه نعمت الله ولی کرمانی (۷۳۰-۸۳۴ه./۱۳۳۰-۲۹-۱۴۲۷م.). بنگرید به رسایل شاه نعمت الله ، در بخش عرفان.

4493 ۹۵۵ : نسخ خوش، سدهٔ ۱۰ه.ق. ش ۳۷ مجموعه ۴۳ گفتار از او، (ص ۳۳۸-۳۴۴). نام رساله در نسخه نیامده است.

1989

حورائیه : شرح رباعی ابو سعید . . .

از همان **شاه نعمت الله ولی کرمانی**. بنگرید به رسایل شاه نعمت الله، در بخش

عرفان. آغاز: احمده علی انعامه العمیم و احسانه. . . اما بعد در تحقیق رباعی. . .

4494 ۹۵۵ : نسخ خوش ، سدهٔ ۱۰ه.ق. ش ۲۵ مجموعه ۴۳ گفتار از همو ، (ص ۲۵۲-۲۵۵). نام و عنوان رساله در نسخه نیامده است.

1990

رباعیات بابا طاهر

بابا طاهر عریان همدانی (م پیرامون ۴۱۰ ، ۴۴۷ ، ۴۵۰ ه.ق.).

بنگرید به : نسخه های فارسی ۴ : ۲۸۲۷ - ذریعه ۹ : ۱۱۷ و ۱۰ : ۰٦۸.

4495 ۳٦٦ : شکستهٔ خوش ، سدهٔ ۱۱ه.ق. در «جنگ» (ص ۲۹۵-۳۰۰)، آغاز: خدایا ور کیاشم ، ور کیاتسم ، ۳۴ رباعی ست.

1991

رباعیات باقی بالله : شرح . . .

متن و شرح از خواجه باقی بالله (بنگرید به : رسایل باقی بالله ، بخش عرفان).

در دیباجه میگوید چون برخی مفاهیم صوفیان را درک نمی کنند، و نادرست تعبیر می کنند ، من اکنون چند رباعی از آنها را شرح می کنم. و از آن به «شرح رباعیات سلسله الاحرار» یاد می کند.

نخستین رباعی : گویند وجود کون است و حصول ـ نوری به جز از کون نکرد ست قبول ـ والله که در این پرده لسان الغیب است ـ بر طبق قواعد است و بروفق وعول.

این رساله در «کلیات» او «(ص ۱۷۲-۱۹۰) چاپ شده است و همانجا آمده

است که در سال ۱۰۰۷هـ/۸۰-۱۵۹۹م. نگاشته شده است.

آغاز: سبحان الله زهی خدای متعال- عالی ز تصور و مبراز خیال... سپاس و ستایش خداوندی راست... اما بعد، نموده آید که چون دیده شد.

4496 ٦٤١٤: نستعلیق خوش، احمد مشتاق، ۱۰٦٤هـ.ق. ش ١٤ «رسایل باقی بالله» (ص ۱۲۸-۱۷۰).

1992

رباعیات باقی بالله : تعلیقات بر شرح...

متن از همان خواجه **باقی بالله نقشبندی**، شرحی ست برهمان شرح پیشین، که شارح از خود نام نبرده، جز آنکه از خواجه به شیخنا و مولانا و استاد نافی الطریقه یاد می کند. که مجدد الف ثانی (احمد سهرندی ۹۷۱-۱۰۳٤هـ/۳-۱۵٦٤-۱٦۲٤م.) دانسته شده است.

شرح برخی از رباعیات صوفیانه ی اوست، نخستین رباعی: سبحان الله زهی خدای متعالی- عاری ز تصور و مبراز خیال- از نور لطافتش ضمایر مشحون- وز سر سرایتش جهان مالا مال.

آغاز: حمدله. صلاة. اما بعد، نموده می آید که این رساله ای ست در شرح بعضی از رباعیات مشروحه، که شیخنا و مولانا و استاد نافی الطریقه... محمد باقی النقشبندی (ق ه) املا فرموده اند.

4497 ۱۸٤٥: نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲هـ.ق. با تاریخ ۱۱۱۷هـ.ق. در مجموعه، ش ۳ (ص ۱۰۷-۱۳٤)، آغاز برابر نمونه، متن زیر خط مشکی. در هامش آمده «از مجدد الف ثانی» ست.

4498 ۰۱۵-: نستعلیق خوانا، سدهٔ ۱۳هـ.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۲۲-٤۳)، آغاز برابر نمونه، در هامش به خامهٔ نویسنده آمده است «از احمد کابلی» ست. که این یکی ازشهرتهای مجدد الف ثانی ست.

1993

رباعیات جامی : شرح . . .

متن و شرح از **عبدالرحمان جامی** (۸۱۷-۸۹۸ﻫ./۱۴۱۴-۱۴۹۲م.)، در دیباجه گوید : پیش از این چند رباعی در وحدت وجود سروده بودم ، اینک در توضیح مشکلات آن این رساله را می نگارم. در رجب ۸۷۶ﻫ./۱۴۷۲م. به انجام رسیده است. نخستین رباعی : هستی تو به ذات و ما بتو هست نما - الله چه تفاوت ز کجا تا بکجا - هستی تو غنی مطلق و خلق گدا - دارند ز تو وجود و از خویش فنا !

آغاز : حمدا لاله هو بالحمد حقیق . . . پاکا یگانه ای که کثرت ثنویت صفت و موصوف را گرد.

بنگرید به : ذریعه ۳ ، : ۲۷۹ - نسخه های فارسی ۲ : ۸۰۸.

4499 ۱۴۶۷ : نستعلیق شکسته آمیز پخته ، سدهٔ ۱۲ﻫ.ق. ش ۸ مجموعه (ص ۱۶۴-۱۸۵) ، دیباجه را ندارد و از گزارش رباعی زیر آغاز می شود. در کون و مکان نیست عیان جز یک نور - ظاهر شده آن نور به انواع ظهور. آغاز : شرح رباعیات حضرت مولونا جامی (ق ٥). رباعی: در کون و

4500 ۳۷۷ : نستعلیق خوش، با تاریخ ۱۱ ج ۲/۱۲۳۴ﻫ.ق. به همین خامه در مجموعه ، ش ۱ (ص ۲-۷۲) آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف (ف. تسبیحی ۲ : ۴۴۱-۴۴۶).

4501 ۱۴۵۲ : نستعلیق پخته ، دا ملا محمد صادق بن ملا اشتیار خوارزمی ، در بلاد اور گنج ، ۱۲۳۷ﻫ.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۱۶۰-۲۲۷)، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

4502 ۱۱۷۵ : نسخ خوش ، سدهٔ ۱۳ﻫ.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۱۳۴-۱۳۷)، بخشی از آن است ، دیباجه را ندارد. آغاز : ابیات مولانا جامی فی اثبات التوحید : ممکن در تنگنای عدم نا کشیده رخت.

1994

رباعیات حموی (شرح) : جواهر الکنوز

از شاه داعی شیرازی (٨١٠-٨١١-٨٦٩ ه.ق.). گزارش رباعیات سعد الدین حموی ست. بنام «جواهر الکنوز». بنگرید به : رسایل شاه داعی ، بخش چند دانشی. ص ٤١١.

4503 ٨٤٩ : نستعلیق خوش ، ش ٢٨ «رسایل شاه داعی» نوشتهٔ ٨٨٢-٨٩٥ ه.ق. (ص ٣٥٤-٣٦٨).

1995

رباعیات خیام

از خیام نیشابوری ، ابوالفتح عمر بن ابراهیم (م ٥١٥ یا ٥١٧ یا ٥٢٥ ه./ ١١٢١-٣٠-١١٣١ م).

4504 ١١٨٢ : شکسته نستعلیق در بیاض نوشتهٔ ١٢٥٠ ه.ق. (ص ٥٣٤-٥٣٨). جدولبندی شده ٤ خطی.

1996

رباعیات دوانی : شرح . . .

متن و شرح از دوانی ، جلال الدین محمد بن اسعد (م ٩٠٢ یا ٩٠٧ ه/ ٧-١٤٩٦ یا ٢-١٥٠١ م). در دیباجه‌می‌گوید: در جوانی رباعیاتی سروده بودم و اکنون به خواهش گروهی از برادران آنها را گزارش می کنم. و کار خود را به نام سلطان ایلدرم با یزید (٨٨٦-٩١٨ ه.ق) ساخته است.

آغاز : حمدا لاله غمر الخلق آلائه، لا معبود سواه. . . ذر سوالف ایام ک

عنفوان جوانی وریعان زندگانی.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۸۱۰ ـ ذریعه ۱۳ : ۲۷۹.

4505 ۳۰۴۵ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۷۶-۲۵۳) ، آغاز برابر نمونه ، انجام افتاده ، آبخورده.

1997

رباعیات نقشبند

حضرت شاه قدس سره (ص. ع.). شاید خواجه بهاء الدین نقشبند (م ۷۹۱ ه.) باشد.

4506 ۱۳۹۷ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳-۱۴ ه.ق. چلیپا ، ص ۳۳۹-۳۴۸).
آغاز : رو در صف دوستان ما باش و مترس ـ خاک در آستان ما باش و مترس . . .، پیرامون ۳۴ رباعی ست.

1998

رحیما

از **عبدالکریم** ، که در آغاز نام خود را آورده است : خردمند باید چو **عبدالکریم** ـ که در راه عقبی رود مستقیم. و نیز در پایان آن : منه دل به جز یاد پروردگار ـ ز **عبدالکریم** این سخن یاد دار.

تقلیدی ست از «کریما» ی سعدی. با عنوانهای باب : باب در وصف و ثنای محمد (ص) ، در سخاوت، مذمت بخیلان ، صفت تواضع ، تکبر ، علم . . .

آغاز : رحیما در رحم بر ما گشا ـ که در خانه داریم حرص و هوا ـ نگهدار ما را که ما بنده ایم ـ به هر چه از تو آید سر افکنده ایم.

4507 ۲۷۹۳ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۱٤) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

1999

رمز العشق

از شیخ **عبدالقادر گیلانی** (۴۷۰-۵۶۱ه‍.ق/۱۰۷۸-۱۱۶۶م.)، به آنچنانکه در پایان منظومه آمده است: هستم از جیلان کنم احیای دین - زانکه محیی الدین لقب دارم یقین. . . من خلف هستم زاولاد حسن - هست در مخدع همه غوغای من . . . نام من مشهور عبدالقادر است - از ازل گشتم ز جام عشق مست. باعنوانهای: وحدانیت حق و صفات او، یخرجهم من الظلمات الی النور، آفریدی عالمی راقسم قسم، مناجات، نعت پیامبر، منقبت چهار یار، بندگی حق، حکایت پادشاه و ملا زمانش، تمثیل مردی حارص و ممسک، هوا و حرص و نفس اماره، لزوم پیر کامل، تمثیل خضر و موسی، ذکر دایم و پاس انفاس، حقیقت فنا و بقا، تمثیل . . . ، تمثیل بهلول دانا، پند و نصیحت در مخالفت نفس، ابراهیم ادهم به تمثیل، حالات عشق الهی . . .

آغاز: حمد بیحد کردگار پاک را - کافرید او ارض و هم افلاک را - عالمی را او به یکدم آفرید - همرهش شادی و هم غم آفرید.

4508 ۴۳۲۳: نستعلیق تحریر آمیز، سدهٔ ۱۳ه‍.ق. آغاز برابر نمونه، موریانه به شدت آسیب رسانده، ۲۹۴ ص.

4509 ۵۴۷۵: نستعلیق پخته، میر احمد بن ملا افضل احمد ساکن رامپور پیشاور ۱۳۰۸ه‍.ق./۱۹۲۹، بپاس خاطر محیی ام حاج الحرمین، با خاتمه ای به نثر از کاتب که در آن نیز آمده است که این مثنوی از شیخ عبدالقادر است، عنوانها شنگرف (ص ۲ - ۳۴۵)، سپس چند حکایت منظوم از لیلی و مجنون، موسی و اسکندر (ص ۳۴۶-۳۵۳).

2000

رموز العاشقین

مثنوی ست عرفانی، با عنوانهایی از احادیث پیامبر ص، و درمیانه عنوانهای «حکایت» است و آغاز می‌شود با: مناجات، موعظه، قال النبی لکل نبی دعوه، اصحابی کالنجوم من اقتدا بهم نجی، حکایت، نعمان بن ثابت، لکل شیی مفتاح و مفتاح الجنة

حب المسکین ، الدنیا ساعه ، لا تعظمو فی بیت ربی ، من تکلم فی کلام الدنیا حبط عباده اربعین سنه ، لا صلات لجار المسجد الافی المسجد.

4510 ۵۹۹۵ : نستعلیق شکسته، ۱۲۴۹ه‍.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۱۲۵) عنوانها شنگرف ، آغاز افتاده : . . . مناجات : کریما قادرا پروردگارا ـ چو کردی از عدم موجود مارا ، پیرامون ۱۸۶۰ بیت دارد. نام کتاب در پایان به خامهٔ کاتب آمده است.

0

روضة الصابرین

در بخش تاریخ خواهد آمد.

2001

روضة المحبین : ده نامه

از **ابن عماد خراسانی** ، از روزگار حافظ شیرازی و سلمان ساوجی. مثنوی ست در ده نامه که در ع ۷۹۴/۱ه‍./۱۳۹۱م. به انجام رسیده است : منظوم به سال عقد پروین ـ موسوم به **روضة المحبین** ـ از مدت هجرت محمد ـ رفته نود و چهار و هفتصد. (۸۰۴ و ۷۶۸ نیز یاد شده است). بدینگونه آغاز می شود : نعت ، مناجات ، سبب نظم ، مقدمه در مراتب عشق ، آغاز داستان ، گفتن احوال خود با باد. سپس : نامهٔ اول از زبان عاشق به معشوق ، نامهٔ دوم از زبان معشوق به عاشق ، سوم از عاشق به معشوق ، چهارم معشوق به عاشق . . .

آغاز : الحمد لخالق البرایا ـ و الشکر لواهب العطایا ـ ای نام تو صدر هر کتابی ـ آرایش فصل هر خطابی.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۴ : ۲۸۴۵ ـ ذریعه ۸ : ۲۸۳ (ده نامه) و

۱۹ : ۱۹۲ (روضه) - مشار چ ۲ : ۲۷۰۸.

4511 ۱۲٦٤ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۰ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-٦۱) آغاز برابر نمونه ، جدولبندی ۲ خطی و عنوان و نشان شنگرف. موریانه زده ، سپس همین منظومه تکراد میشود. (ص ٦٤-۱۰۲).

4512 ۱۲٦٤ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، یک تصویر آبرنگ ، و جایهایی دیگر برای تصویر سفید گذارده شد است ، جدولبندی ۳ خطی ، عنوانها شنگرف ، انجام افتاده. بدنبال شمارهٔ پیشین.

2002

زاد المسافرین

از امیر **حسینی هروی** (م ۷۲۰ یا ۷۳۸ه/۱۳۲۰ یا ۱۳۳۸-۷م). مثنوی ست عرفانی در سیر و سلوک در هشت مقالت و حکایتها، پیرامون ۲۵۰۱ بیت، در ۷۲۹ه/۸-۱۳۲۹م. سروده است : در انجام آن آمده : در هفتصد و بیست و نه زهجرت - گشت آخر این کتاب تمت. مقالت ۱- تنزیه و تقدیس حق، ۲- حیوان، و فضیلت انسان ، ۳- طریقت ، کیفیت سلوک ، ٤- صفت سالکان طریقت ، ٥- عشق و مراتب آن ، ٦- شناخت نفس انسان و مغزاو ، ۷- شناخت دین و حقیقت آن ، ۸- پیرو مرید و شرایط صحبت. و در هر مقالت چند عنوان حکایت.

آغاز ۱ : ای برتر از آن همه که گفتند - آنها که پدید یا نهفتند.

آغاز ۲ : ای اول تو ، ورای اول - حیران ز تو انبیاء مرسل (و این بیت چند سطر پایین تر از سر آغازش ۱ است).

بنگرید به : مشار ، چ ۲ : ۲۷۳۹ - نسخه های فارسی ٤ : ۲۸٤۹- ذریعه ۱۲ : ۹.

4513 ٤۰٥۷ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۰-۱۱ه.ق. آغاز برابر نمونه ، حاشیه ها آرایش شده ، یک سوم پایان نونویس سدهٔ ۱۲ه.ق. ۹۰ ص.

4514 ۴۷۹۱ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱٤٥-٥٠). آغاز برابر نمونه ی ۱، عنوانها شنگرف.

4515 ۳۰۱۸ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ی ۱، عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی ۲ راه شنگرف، ۸٦ ص.

4516 ۱۱۰ : نستعلیق، خلیفه بدهون بن شیخ عبدالرحمان قندیل، سکنهٔ قصبهٔ کرام، ۱۱۰۹ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱٦-۹۸)، آغاز برابر نمونه ی ۲ (تسبیحی ۱ : ٤۳٥-٤٤۱).

4517 ٤۷۸۷ : نستعلیق پخته، چلیپا، سدهٔ ۱۲ه.ق. با تاریخ ۱۰٤۱ه.ق. در مجموعه، ش ۲ (ص ۲۹۷-۳۷۳)، آغاز برابر نمونه ی ۲.

4518 ۱۰۱۸ : نستعلیق، ۱۲۱٦ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۷٤-۱٥۹)، آغاز برابر نمونه ی ۱. در پایان آمده : این تحفهٔ گنج درر.

4519 ۱۱۷٥ : نستعلیق، عبداللطیف دوهدر باشی، ۱۳۲٦ه.ق. ش ۷ مجموعه (ص ۱٥۲-۲٤۷)، آغاز برابر نمونه ی ۱.

2003

زبدة الاذکار

از **نظام الدین** که به سال ۱۳۱٦ه./۱۸۹۸-۱۸۹۹م. به نام پیر خود عبدالغفار شاه لاهوری، ساکن تکیه سادهوال لاهور سروده است. و در پایان به فرزندش پیر شرف شاه نصیحت کرده است، که در آن آمده است : ازید مسکین، قلم **نظام** دین - گشت تحریر این، مثال نقش چین . . . جز سر سال تاریخش شنو - زبده الاذکار آمد سال او - یکهزار و سیصد و هم شانزده - سال تاریخش دگر نیز آمده (س - زبده الاذکار - ۱۳۱٦).

در سیرت و اخلاق و افکار و معجزات پیامبر (ص) و یارانش، گویا خواسته از مولوی بلخی پیروی کند، ولی سروده های متوسطی ست، با عنوانهای فصل و بیان و حکایت، در پیرامون ٥۰۰ بیت.

آغاز: حمد بیحد خالق افلاک را - نور بخش دیدهٔ ادراک را - بر محمد آل و اصحاب کرام - تحفهٔ پاک و تحیات و سلام.

4520 ۱۲۷۱ : نستعلیق پخته، باتاریخ ۹ محرم ۱۳۱۷ه/۱۸۹۹م-۱۹۵۶/ب. در شماره‌ی پیشین به همین خامه، ش ۲ مجموعه (ص ۱۸-۳٤٦)، جدولبندی ۳ راه و کمند بندی شده ، عنوانها شنگرف. ٦

4521 ۲۵۰۱ : نستعلیق پخته ، سید شهابل شاه ، سکنهٔ خاص شرقپور، آغاز سدهٔ ۱٤ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ٤٥٠ ص.

2004

زبدة الرمل

از **محمد معین** ، که دست کم در سه جا از خود یاد کرده است : که زبان **معین** ثنا خوان کن - مرغ جان را روان سخندان کن (نسخهٔ ۱۱٤۹ ص ۳) و : شکر که این نامه از **معین** نظام - یافت سرچشمهٔ مدعا تمام. و : ای **محمد** خصال خضر نفس - تو بکن ترک این هوا و هوس. و دربارهٔ نام کتاب در پایان آمده: نسخه را چون تمام کردم من - **زبدة الرمل** نام کردم من. در ۷۰٦ه/۱۳۰۶-۷م. سروده است : بود از هجرت رسول امین - هفتصد و شش نه کم نه بیش ازین.

در ۱٦ باب : ۱- صورت لحیان و منسوبات او ، ۲- **صورت قبض الداخل و منسوبات او** ، ۳- قبض خارج و منسوبات او ، ٤- **جماعت و منسوبات او** ، ۵- کوسج . . . ، ٦- عقله . . . ، ۷- انکیس . . . ۸- حمره. . . ، ۹- **بیاض** ، ۱۰- **نصرت الخارج** . . . ، ۱۵- صورت اجتماع ، ۱٦- **صورت طریق و منسوبات او.**

آغاز: هرکه را عقل راهبر باشد - کار او سربسر چوزر باشد - نزندم مگر به راه خدا - نه نهد گام جز رضای خدا.

بنگرید به : نسخه های فارسی ٤ : ۲۸۶۲ و ۳۲۹٤ - ذریعه ۱۲ : ۲۸- مشار ج ۲ : ۲۷۶۷.

4522 ۳۶ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز : شکر جبار کردگار جهان ـ خالق خلق راحم و رحمان (یک بیت بعد) : هر که را عقل راهبر شد . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، ۱۶۲ ص (تسبیحی ۱ : ۲۲۱-۲۲۳).

4523 ۲۴۳ : نستعلیق خوش ، میان محمد زمان ، ۱۲۷۱ه.ق. در موضع مستاله ، ش ۲ مجموعه (ص ۸۱-۱۶۸) ، آغاز برابر نمونه ، (تسبیحی ۱ : ۴۰۷-۴۱۱).

4524 ۱۱۴۹ : نستعلیق، پیرامون ۱۲۸۴ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۱۳۴) همان «زبدة الرمل» است ولی درمیانه های اشعار مطالبی به نثر گنجانده شده ، شرح را می ماند ، عنوان و نشان شنگرف. آغاز برابر نمونه.

4525 ۲۴۱۷ : نستعلیق تحریر آمیز ، ۳ شنبه شعبان ۱۲۹۷ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۷۶ ص.

4526 ۱۴۱ : نستعلیق ناپخته، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۴ مجموعه (ص ۱۱۹-۱۹۴)، آغاز برابر نمونه.

4527 ۲۹۶ : نستعلیق خام ، سدهٔ ۱۳ه.ق. دیباجه را ندارد ، آغاز : بعد از این نظم دلپذیر کنم ـ وصف اشکال بی نظیر کنم . . .، عنوانها شنگرف ، ۱۱۰ ص (تسبیحی ۱ : ۲۲۳-۲۲۵).

2005

زرگر و دختر وزیر شام

زرگری دیلمی ست ، صنعتگری بسیار ماهر ، دخترکی برای ساختن کمر بند زرین خود به وی مراجعه می کند ، و زرگر بدو دل میبازد ، و پس از جستجوها به یار خود میرسد.

آغاز : چنین افسانه گوی صبر و آرام ـ روایت کرده در دیوان ایام ـ که در اقلیم دیلم زرگری بود ـ به شغل زرگری ، پر جوهری بود.

4528 ۱۹۷۹ : نستعلیق شکسته آمیز ، ۱۲۴۹ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۲۷-۱۴۰). کامل.

2006

ساده دل : حمار نامه

از **سلیم تهرانی**، محمد قلی طرشتی (م کشمیر ۱۰۵۷ه‍./۱۶۴۷م.) (نسخه های فارسی ٤ : ۲۸۵۶).

آغاز : ساده دلی ز پی راه دور ـ گشت خری همچو مسیحا ضرور ـ جانب بازار شد جلوه گر ـ دیده فضاي چو جهان پرزخر.

4529 ۸۹۲ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۲ه‍.ق. «کلیات» او (ص ۱۳۶-۱۶۲)، آغاز برابر نمونه.

2007

ساقینامه

از **امیدی تهرانی** ، ارجاسب (م. ۹۲۹ه‍./۲-۱۵۲۳م.).

بنگرید به : نسخه های فارسی ٤ : ۲۸٦۱ ـ ذریعه ۱۲ : ۱۰۳ ـ ساقینامه ها ، علینقی منزوی ، نشریه دانشگاه، دفتر ۱ : ۲۷.

آغاز : بده ساق آن تلخ شیرین گوار ـ که شیرین کند تلخی روزگار.

4530 ۱۵۳۲ : نستعلیق پخته ، در «جنگ فارغ» نوشتهٔ ۱۳۱۵ه‍.ق. (ص ۸۱-۸۲).

2008

ساقینامه

از حافظ شیرازی (۷۱۹-۷۹۲ه‍./۱۳۱۹-۸۹-۱۳۹۰م.).

بنگرید به : نسخه های فارسی ٤ : ۲۸٦۵ ـ ساقینامه ها ، علینقی منزوی ، نشریه دانشگاه ، دفتر ۱ : ۲٦.

4531 ۱۵۳۲ : نستعلیق پخته ، در «جنگ فارغ» نوشتهٔ ۱۳۱۵ه.ق. (ص ۷۸-۸۱). آغاز : بیا ساق از می ندارم گریز ـ بیک جام باقی مرا دستگیر.

2009

ساقینامه

از **ظهوری ترشیزی**، محمد (۱۰۲۵/۱۶-۱۶۱۷م). مثنوی ست در بحر متقارب، بنام برهان الدین نظام شاه (م ۹۶۱ه./۱۵۵٤م.). در تعریف بهار ، مذمت. . . ، تعریف میخانه ، اهل میخانه ، میفروش ، ساقی، مذمت روزگار ، اهل روزگار، دل، خطاب به ناصح ، تعریف مطرب ، بزم اخوان ، تعریف پان ، رقاصان ، تعریف قلعه ، توپ ، وصف رزم و میدان ، اسب و فیل ، تیغ ، گرمابه ، مسجد ، قصر ، باغ ، آیینه ، بازار . . .

در آن غزلهایی با تخلص ظهوری نیز گنجانده شده، و نیز از شاه عباس ستایش کرده است و در ۱۲۶۳ه.ق. در لکهنو در ۲۲۵ ص. چاپ شده است.

آغاز : ثناها کنم ایزد پاک را ـ ثریاده طارم تاک را ـ که خورشید را صورت جام ازوست ـ شراب شفق درخم شام ازوست.

بنگرید به : نسخه های فارسی ٤ : ۲۸۷۵ ـ ذریعه ۱۲ : ۱۱۰ ـ مشار : ۹۱٤ ـ کشف الظنون ، ساقینامه ، که شمارهٔ ابیات را ۸۰۵ یاد کرده است.

4532 ۳۲۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، موریانه زده، ۳۱۶ ص (تسبیحی ۲ : ۲٤۱).

4533 ۵۹۳٤ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، تنها ۷۶ بیت را دارد.

2010

ساقینامه

از **محمد مقیم قرشی سهارنپوری**. در ۶۶ بیت.

آغاز : بیا ساقی بده جام می ناب- سرم دارد هوای عالم آب- بکام دردمندان زود برخیز - دم آبی به کام تشنه ام ریز.

4534 ۷٤۱۹ : نستعلیق شکسته آمیز، منکت رای، در «**صحایف لطایف**» وی (ص ۷-۱۳۰).(ن. ک : ص ۱۲٦۹).

2011

ساقینامه

از بیدل لاهوری، که به نام «ماحریفان» نیز شناخته میشود.

آغاز : ما حریفان بزم اسراریم - مست جام شهود دیداریم - موج بحر محیط لاهوتیم - مطلع فیض صبح انواریم . . .

4535 ۳٦۰۷ : نستعلیق شکسته، در جنگ نوشتهٔ ۱۲۵۰ه.ق. (ص ۳۲۰-۳۲۳)، ۷۱ بیت. انجام : در جهان نیست جز تجلی دوست - وین من و ما همه اضافی اوست.

2012

سبحة الابرار

از **عبدالرحمان جامی** (۸۱۷-۸۹۸ه/۱٤۱٤-۱٤۹۲م). یکی از مثنویهای «هفت اورنگ» اوست، در یک مقدمه در توحید و مناجات و دعای دوام دولت شهر یاری، سبب تالیف، سپس چهل عقد در مطالب اخلاق و حکایتها، و سپس مناجات، پیرامون ۲۷۰۰ بیت.

آغاز ۱ (دیباجه) : المنة لله که به خون بگرفتیم- یکچند چو غنچه عاقبت بشکفتیم. **آغاز ۲** (متن) : ابتدا بسم الله الرحمان الرحیم- الرحیم المتوالی الاحسان - می کنم از نم آب حیات - زندگی بخش دل اهل نجات.

بنگرید به : مشار ، چ ۲ : ۲۹۱۸ - نسخه های فارسی ٤ : ۲۸۹۲ - ذریعه ۱۲ : ۱۲٦.

4536 ٤۳۷ : نستعلیق خوش ریز ، سدهٔ ۱۰ ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، آغاز ابد الله هر سخن باز کنند - پرده از نوی و کهن باز کنند . . . سلک دندانت بخون پنهان شد . . . ، عنوانها به زر ولاژورد ، با رسم الخط کهن (ب ، ک ، ج بجای پ ، گ ، چ ، زیر حرف سین سه نقطه . . .) ، جدولبندی ٥ راه به زر و رنگها ، ۲۱۲ ص (تسبیحی ۲ : ۲٤۳-۲٤٤).

4537 ٦۸۹۷ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۰-۱۱ ه.ق. در «هفت اورنگ» او (ص ۱۷٦-۲۳٤)، آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف ، چهار ستونی، اندازه رحلی.

4538 ۷۲۱۲ : نستعلیق پخته ، محب علی بن خواجه قاسم حروی ، ۱۰۲۲ ه.ق. در «هفت اورنگ» (ص ۱-۲۰۰) ، دیباجه را دارد ، آغاز برابر نمونه ها ، جدولبندی سه راه ، عنوان و نشان شنگرف.

4539 ۷٤۲۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. دیباجه را دارد ، آغاز برابر نمونه ، عنوانها و جدولبندی ۲ راه شنگرف ، انجام در خاتمه افتاده ، محشی، کناره ی بالای کتاب موش خورده ، ۲۰٦ ص.

4540 ٤۱۳۷ : نستعلیق تحریر آمیز پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز و انجام افتاده، آغاز : باش عشرات ز آیات جمال- عشرهٔ کامله اش نعت کمال، عنوانها شنگرف، ۱۷۸ ص.

4541 ٦۷۰۲ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. دیباجه را دارد ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف، انجام افتاده ، آبخورده ، موریانه زده ، . . ۲ ص ؟

4542 ۲۹۸۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. دیباجه را دارد ، آغاز برابر نمونه ، محشی ، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف ، ۱۳۹ ص.

4543 ٤۲۰ : نستعلیق شکسته آمیز خوش ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. دیباجه را دارد ، آغاز برابر نمونه ، ۱۲٤ ص.

4544 ٤٨٢٣ : نستعلیق طلبگی ، سدهٔ ١٣ه‍.ق. آغاز و انجام افتاده ، آغاز : هر که بی پرده به این خوش رقم است ـ عارف نکتهٔ نون و قلم است . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، موریانه زده ، ١٧٢ ص.

2013

محمدیه : اسبحة الابرر (شرح)

متن از همان جامی ، شرح از مولوی **محمد** بن غلام محمد **گهلوی**.

در دیباجه از امیر و سلطان روزگار خود محمد بهاول خان عباسی بهادر ستایش کرده است. نخست بیتی را می آورد. سپس به شرح لغات و نکات دستوری و بدایع لفظی و معنوی آن و مفاهیم داستانها می پردازد.

گویا وی معلم بوده و به کتابهای درسی روزگار خود توجه داشته ، چه شرح اسکندر نامه ، شرح پند نامه ، شرح نام حق ، شرح یوسف و زلیخای جامی از وی در دست هست.

آغاز : نحمد الله سبحانه ، حمدا یلیق بنواله، و نصلی علی سیدنا محمد و آله. اما بعد فیقول الراجی . . . محمد بن غلام محمد . . . که چون کتاب عالی . . . سبحه الابرار.

بنگرید به : نسخه های فارسی ٥ : ٣٤٧٤.

4545 ٩٢٦ : تحریر خوانا ، معین الدین ولد مزین الدین، جمعه ٢٥ شعبان ١٢٨٢ه‍.ق. برای فرزندش محمد امین ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، متن زیر خط مشکی ، ١٧٥ ص (تسبیحی ٣ : ٢٩١-٢٩٢).

2014

سبحهٔ معانی : قصیدهٔ . . .

از **هیشی**. در ستایش شیخ عبدالقادر گیلانی و مطالب عرفانی. در پایان تخلص

او آمده: بخواهش دل عیشی غلام درگاه هست- شراب عیشی به جام تو باد ارزانی.
آغاز: سحر که بلبل نطقم ز فیض ربانی- به مدحت خلف الصدق، غوث سبحانی.

4546 ٤٨٩٨ : نستعلیق پخته ، ۱۲٤٨ه.ق. ش ٧ مجموعه (ص ۳٦١-۳٧٥).

2015

سبعهٔ سیاره

از **زلالی خوانساری** ، محمد حسن (م ۱۰۳۱ه/۱٦۲۲م یا ۱۰۲٤ه/۱٦۱۵م).
هفت مثنوی ست هر یک به نام جداگانه : ۱- حسن گلوسوز ، ۲- آذر و سمندر ، ۳- ذره و خورشید ، ٤- سلیمان نامه ، ۵- میخانه ، ٦- محمود و ایاز ، ٧- شعلهٔ دیدار. و هر یک با دیباجه ای به نثر ، از طغرای مشهدی ، این هفت دیباجه نام خاص «**هفت آشوب**» دارد و نسخه های جداگانه ای از آنها در دست هست.

بنگرید به : نسخه های فارسی ٤ : ۲۹۰۰.

4547 ۱۲٦۲ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ه.ق. دارای : ۱- حسن گلوسوز (ص ۱-۳۲) ، ۲- آذر و سمندر (ص ۳۲-۵۵) ، ۳- ذره و خورشید (ص ۵٦-٦٦) ، ٤- سلیمان نامه (ص ٦٦-٨٠) ، ۵- میخانه (ص ٨٠-۱۱٨) ، ٦- محمود و ایاز (ص ۱۱۹-۳۵٨) ، عنوانها یا شنگرف و یا نانویس ، جدولبندی ۵ راه به زر و رنگها ۳۵٨ ص.

2016

ستهٔ داعی

از **داعی شیرازی** (۸۱۰-۸٦۹ه.ق). نام مجموع شش مثنوی وی ست.
بنگرید به : رسایل شاه داعی، در بخش چند دانشی : ٤۰۳.

4548 ۸٤۹ : نستعلیق خوش ، نوشتهٔ ۸۸۲-۸۹۵ه‍.ق. در «رسایل شاه داعی» هر شش مثنوی ست.

2017

سحر حلال

از **اهلی شیرازی** ، محمد بن یوسف (م ۹٤۲ه‍./۱۵۳٦-۵م.). مثنوی ست در داستان دلباختگی جم و گل ، در آن از شاه اسماعیل صفوی (۹۰۵-۹۳۰ه‍.ق). ستایش شده است. با دیباجه ای به نثر ، سپس : حمد ، توحید ، مناجات ، نعت رسول ، خطاب به زمین ، موعظت ، خطاب به نفس ، الهام و وحی و سبب تالیف کتاب ، ستایش شاه اسماعیل ، آغاز داستان ، دختر گل نام ، ملک زاده جم ، رفتن به شکار و دیدن دختر و دلباختگی ، نامه نوشتن جم به گل ، جواب گل به جم ، رفتن جم به گوی بازی و افتادن از اسب ، گل خود را به آتش افکندن و سوختن با جم (ستی) ، خاتمه ی کتاب.

آغاز (دیباجه): حمد و ثنای نامحدود و شکر نامعدود سزاوار صانعی ست...
آغاز (متن) : ای همه عالم بر تو بی شکوه ـ شوکت (رفعت) خاک در تو ، بیش کوه ـ نام توزان برسر دفتر بود ـ کاتش بال پر دیوان بود.

4549 ۷٤۱۹ : نستعلیق ، منکت رای ، ۱۸۲٦م (۱۲۳۳ه‍.ق.؟) ش ۸ مجموعه (ص ٤۱۸-٤٦۲) ، جدولبندی ۳ راه ، عنوان و نشان شنگرف.

2018

سخن تازه : دیوان شاه داعی

از شاه **داعی شیرازی** (۸۱۰-۸٦۹ه‍.ق). دیوان دیگر اوست، به ترتیب تهجی ، غزلهای صوفیانه ، رباعیات فلسفی ، پیرامون ... ۱ بیت. دربارهٔ آن

بنگرید به : رسایل شاه داعی، در بخش چند دانشی : ۴۰۷.

4550 ۸۴۹ : نستعلیق خوش ، ش ۱۶ «رسایل شاه داعی» نوشتهٔ ۸۸۲-۸۹۵ ه.ق. (ص ۱۲۹-۱۵۴).

2019

سخنان کوتاه حضرت علی ؑ منظوم

نیز بنگرید به : چهل حدیث در همین بخش.

4551 ۱۸۷۱ : ثلث و نسخ و نستعلیق زیبا ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۲۷-۱۵۶). گویا آغاز افتاده. نخست یک سخن پند آمیز است و زیر آن یک رباعی : الشفیع جناح الطالب. ای که هستی تو طالب درجات ـ بیخ نومیدی از دلت برکن ـ تا بمطلوب خود رسی ز ملوک ـ دست در دامن شفیعی زن ، جدولبندی سه راه.

2020

سراپا

از **ابراهیم ادهم.** شاید ادهم صفوی که بروزگار شاهجهان پادشاه (۱۰۳۷-۱۰۶۸ ه.ق.) به هند رفته و برگشته است. که گویا با میرزا ابراهیم بن میرزا رضی ادهم تویسرکانی یکی باشد.

آغاز : مپرس از موی مشکین وی ، از من ـ سیه بر خود مگردان ، روز روشن.

4552 ۶۷۹ : نستعلیق خوش ، ۱۲۲۳ ه.ق. در گلدستهٔ معنی (ص ۸۸۳-۸۹۲). ۶۰ بیت.

2021

سراپا

از **ابوالمعجن کرد** (؟) ، سپس مثنوی دیگر از او با همین تخلص.

آغاز : یکی دختر اندر میان چون پری - کزورشک بردی بت آذری.

4553 ١١٨٢ : شکسته نستعلیق پخته ، در بیاض نوشته شده ١٢٥٠ ه.ق. (ص ٤٧٧-٤٨٩). جدولبندی ٤ خطی و عنوان و نشان شنگرف.

2022

سراپا : آیینهٔ بدن نما

از **مهری عرب** ، علی بن ساعد ، جبل عاملی ، در اصفهان می زیسته و شاه سلیمان صفوی (١٠٧٧-١١٠٥ ه.ق) را ستایش کرده است. در پایان آن آمده : روز و شب مهری بی تاب و توان - کرده نام خوش تو ورد زبان.

آغاز : ای بت چابک و شیرین حرکات - جلوهٔ ناز تو چون آب حیات.

بنگرید به : نسخه های فارسی ٤ : ٢٩٠٦ و ٣ : ٢٥٥٦ - ذریعه ١٩ : ٢٠٤.

4554 ٦٦٠ : شکستهٔ خوش ، سدهٔ ١١ ه.ق. در «جنگ» (ص ٦٨-٧٨) ، آغاز برابر نمونه.

4555 ٢٤١٢ : نستعلیق پخته چلیپا ، در جنگ نوشته ١٢١٩ ه.ق. آغاز برابر نمونه (ص ٨٠-٩٣).

2023

سراپا

از **وصفی** در توصیف سراناپای دلدادهٔ خود (بنگرید به : نسخه های فارسی

٤ : ۵-۷ . ۲۹). در پایان آن آمده : و صفت ای شوخ نگنجد به زبان - که کند **وصفی** دلداده بیان.

آغاز : ای بت ماه رخ سیم بدن - قد توبه بود از سرو چمن - وه چه قد ، شاخ گل باغ جنان - رشک شمشاد قد، سیم تنان.

4556 ٤۰٦۲ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ۱۲۷۰ه.ق. به همین خامه در بیاض (ص ٤٦۸-٤۷۸) ، پیرامون ۲۰۵ بیت. همراه «واسوخته» از همو.

2024

سراج المصلی

از مخدوم **ابوالحسن سندهی** به سال ۱۱٦۳ه./۱۷٤۸م. که نام وی و تاریخ و نام کتاب در دیباجه آمده است: بگوید کنون داهری(!) بوالحسن- که در ملک سند است او را وطن - چو شد سال هجری تا سال حال - هزار و صد و شصت ، دیگر سه سال . . . بکردم بتایید او اهتام - نهادم سراج المصلیش نام.

فقه حنفی دربارهٔ نماز است ، در پیرامون ۵۵۰۰ بیت ، نخست حمد و نعت ، بیان تاریخ کتاب و التماس ، مناجات ، آنگاه فرایض و مستحبات از وضو و غسل تا به انجام.

آغاز : بعد الحمد . . . لک الحمد و الحمد مثمر رضاک - ولا حمدا اصلا لمن سواک . . .

4557 ۲٤۵۰ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز در دیباجه پیش از «بیان تاریخ کتاب و التماس» افتاده : احد خود تتق احدیت را نمود. ذمر ماسوارا ببوده وجود ، ۱۸٤ ص.

2025

سری بهگوان: بکرام سری کرشن مردیال

داستان اخلاقی ست ، از سانسکریت ، در قالب ترجیع بند: گر شوی مهربان

چه مقدارم. پرامون ١٥٦ بیت. در پاپان آن آمده : سن یک‌الف هم دو مات بر آن - هژده سال نیز بالا دان (۱۲۱۸ه‍/.۳-۱۸۰٤م) - ماه ناهری و فارسی شعبان - نظم کردم صفت «سری بهگوان».

آغاز: ست نام کرتاپور لکهه : دست بسته صفت کنم گنج روپ - تاج سر دیو تا ست خوش مرغوب.

4558 ٦٢٦ : نستعلیق، با تاریخ ٦٥ تا ١٢٤٨ه‍.ق. ش ٤ مجموعه (ص ٨٤٥-٨٥٠). در پایان متن نام صفت «سری بهگوان» یاد شده و در پایان کتابت چنین آمده است : تمام شد بکرام سری کرشن مرد یال (ف. تسبیحی ٣ : ٥٤٦-٥٥١).

2026

سری کرشن نامه

سری کری شن یعنی خدا ، خداوندگار. از ریشه ی سانسکریت.

پند های عرفانی ست. در قالب مثنوی ، در ١٥٠ بیت. (بنگرید به بخش افسانه های نثری ٦-١٣٦٢).

آغاز: تاکی سخن از جان و تن - گویی بلاف صد سخن - جز ذکر ایزد دم مزن - سری کرشن گو ، ری کرشن گو.

4559 ٦٢٦ : نستعلیق شکسته آمیز ، با تاریخ ٦٥ تا ١٢٨٤ در مجموعه ، ش ٨ مجموعه (ص ٨٦٩-٨٧١) ، چهار ستونی.

2027

سعادتنامه

از **ناصر خسرو مروزی** قبادیانی علوی بلخی ، متخلص به **حجت** ، **ناصر بن**

خسرو (۳۹٤-۴۸۱ه‍/۱۰۰٤-۱۰۸۸م).

مثنوی عرفانی اخلاقی ست. همراه «سفرنامه» و «روشنایی نامه» ی وی در برلین ۱۳٤۰ه‍.ق. و نیز با ترجمه ی فرانسوی آن و بارهای دیگر چاپ شده است.

آغاز: دلا همواره تسلیم رضا باش - بهرحالی که هستی با خدا باش - خدا رادان، خدا را خوان بهرکار - خدا را تا توان از یاد مگذار.

بنگرید به: نسخه های فارسی ٤: ۲۹۱۰ - ذریعه ۱۲: ۱۸۱ و ۱۹۹: ۲۰۵ - کشف الظنون ۲: ۹۹۰ که سراینده را نادرست نام برده است.

4560 ۵۳۹۸: نستعلیق پخته و شکسته آمیز، ۱۱۲۰ه‍.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۱۲٦-۱۵۸)، عنوانها نانویس مانده.

0

سکندر نامه: اسکندر نامه

2028

سلامان و ابسال

از **عبدالرحمان جامی** (م ۸۹۸ه‍/۱٤۹۲م.). هفتمین مثنوی از «هفت اورنگ» اوست. در بحر رمل مسدس، بنام سلطان یعقوب ترکمان (۸۸۳-۸۹٦ه‍)، میان سالهای ۸۸٤-۸۸٦ه‍/۷۹-۱٤۸۱م سروده است.

داستانی ست بمانند حی بن یقظان ابو علی سینا، در آن دو مظهر نیکی و بدی در جدالند: سلامان نماینده ی روح و نیکی و ابسال نقش جسم و بدی را دارد.

آغاز: ای بیادت تازه جان عاشقان - زاب لطفت تر زبان عاشقان - از تو بر عالم افتاده سایه ای.

بنگرید به: مشارج ۲ : ۳۰۵۱ - نسخه های فارسی ٤ : ۲۹۱۲ - ذریعه ۱۲ : ۲۱۳

4561 ۳٤۳۹ : نستعلیق ریز، ۱۶۰ (۱۰۶۰ ه.ق. ؟) . در «هفت اورنگ» (ص ۲۶۰-۲۸۶)، آغاز برابر نمونه، چهار ستونی، عنوان و نشان شنگرف.

2029

سلسلة الذهب

از عبدالرحمان جامی (۸۱۷/۱٤۱٤-۸۹۸/۱٤۹۲). ششمین مثنوی از «هفت اورنگ» اوست، در وزن «هفت پیکر» نظامی گنجوی به نام سلطان حسین میرزا بایقرا (۸۷۳-۹۱۱ ه.ق.) دفتر دوم آن در ۸۸۹ه (۱٤۸٤م.) به انجام رسیده است. چون رقومش به صاد و ضاد رسید - خامه را حکم ایستاد رسید. درسه دفتر: سلسلة الذهب، اعتقاد نامه، معدلت نامه، بخشی از پایان دفتر یکم آن به نام «اعتقاد نامه» به صورت مستقل چاپ شده و نسخه های جداگانه دارد (ص ۱۵۳۶).

آغاز دفتر ۱ : لله الحمد قبل کل کلام - بصفات الجلال والاکرام - حمد او تاج تارک سخن است . . . **دفتر** ۲: شنوای گوش بر فسانه ی عشق - از صریر قلم ترانه ی عشق. **دفتر** ۳ : حمد ایزد نه کارتست ایدل - هرچه کار تو بار توست ای کل.

4562 ٦۸۹۷ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۰-۱۱ ه.ق. در «هفت اورنگ» او (ص ۲-۱۳۸)، هر سه دفتر، عنوانها شنگرف، چهار ستونی، اندازه رحلی.

4563 ۸۹۸ : نستعلیق پخته، علی بن پهلوان بن خواجه ناصر الدین، سدهٔ ۱۰-۱۱ ه.ق. هر سه دفتر، آغاز دفترها برابر نمونه، بخشهایی نونویس سدهٔ ۱۳ ه.ق. ۱۰٤ ص (تسبیحی ۳ : ۲۷۲-۲۷۳).

4564 ۳۴۳۹ : نستعلیق ریز پخته، ۱۶۰ (۱۰۶۰ه.ق.) در «هفت اورنگ» (ص ۱۹۳-۲۵۸) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

4565 ۴۵۶ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز برابر نمونه ، نسخهٔ کامل، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۴۰ ص. (تسبیحی ۲ : ۲۴۹-۲۵۰).

4566 ۷۶۶۷ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. بخش باقی مانده از یک نسخه است. آغاز : گفت روزی که زادم از مادر . . . ، ۸۶ ص.

4567 ۱۴۷۹ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۵ مجموعه (ص ۱۳۰-۲۹۷). دفتر ۲ و ۳ ، آغاز : بشنوای گوش بر افسانهٔ عشق - از صریر قلم ترانهٔ عشق ، عنوانها شنگرف.

4568 ۳۰۰۱ : نستعلیق پخته ، ۲۰ ذیحجه ۱۲۶۵ه.ق. آغاز برابر نمونه ، هر سه دفتر است ، عنوان و نشان شنگرف ، ۴۴۲ ص.

4569 ۴۰۹۶ : نستعلیق پخته ، میر یوسف علی خانی ، ۱۲۷۱ه.ق. هر سه دفتر است. آغاز هر دفتر برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۴۱۸ ص.

4570 ۵۸۵ : نستعلیق و تحریر ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونهٔ ۱ ، عنوان و نشان شنگرف ، ۴۸۰ (تسبیحی ۲ : ۱۷۶-۱۷۷). ن.

4571 ۷۹۵ : نستعلیق خوش ، عبدالحق ، در قدمگاه کاریز از محلات بادغین چهار شنبه ذیحجهٔ ۱۳۷ (۱۳۰۷ه.ق.) هر سه دفتر است ، آغاز برابر نمونه ، با تاریخ یادداشت مرگ ۱۲۹۲ه.ق. ، ۳۱۴ ص (تسبیحی ۳ : ۲۷۱-۲۷۲).

2030

سلطان جمجمه : قصهٔ . . .

حضرت عیسی کنار دجله ای به جمجمه ای بر می خورد و با وی به سخن می پردازد ، جمجمه از روزگار خود و جاه و جلال خود سخن میگوید : سی هزارم بود فیل دهلوی - جمله با اسبان و رخت خسروی. . . نام من بوده ست

سلطان جمجمه - من شبان بود همه عالم رمه... ، آنگاه از مرگ و نهصد سالی که بر او گذشته سخن میگوید ، عیسی از پروردگار آمدزش و زندگانی دوباره برایش میخواهد ، جمجمه به دنیا بر می گردد : جمجمه در حال ایمان آورید - گشت مؤمن دین عیسوی.

آغاز : ناگهان روزی ز تقدیر خدا - کارساز و صانع ارض و سما - می گذشت عیسی کنار دجله ای - دید در صحرا فتاده کله ای.

4572 ۲۱۵۱ : نستعلیق خوانا ، سراج الدین بن شیخ عبدالله ، ۱۲۵۵ه.ق. ش ۵ (ص ۹۸-۱۰۳).

4573 ۳۲ : نستعلیق ، با تاریخ ۱۲۵۷ه.ق. در مجموعه ، ش ٤ (ص ٤۲-٤٦) ، آغاز برابر نمونه.

4574 ۲۷۸۳ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۲۷-۳۸) آغاز برابر نمونه.

4575 ٤۷۱۵ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۱۱۰-۱۱۵) ، آغاز برابر نمونه.

4576 ۱۵۷٤ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، ۱۲ ص.

0

سلک گهر : اصول دین منظوم

2031

سلیمان نامه

از زلالی خوالساری ، یکی از مثنویهای هفتگانهٔ «سبعهٔ سیاره» ی اوست

(بنگرید به : سبعهٔ سیاره، در همین بخش). عرفانی، در بحر «شاهنامه» با دیباجه ای به نثر از طغرای مشهدی.

آغاز (دیباجه) : تمنا به خطاب گستاخانهٔ شکسته خامه در فهرست نثر سلیمان نامه... آغاز (متن) : بنام جهانگیر دلهای تنگ - که آمد سلیمانش یک مورلنگ...

4577 ۱۲٦۲ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ه‍.ق. ش ٤ «سبعهٔ سیاره» ی او (ص ٦٦ - ۸۰) ، آغاز برابر نمونه ، پیرامون ۱۸۰ بیت دارد.

2032

سنگ تراش : داستان . . .

آغاز : سنگ تراشی بود اندر کوه طور - سنگ تراشی کرد و می گفتا یا غفور - تو کجایی اندرون آسمان - چند باشی تو ز چشم من نهان.

4578 ٤۷۱٥ : نستعلیق خوانا ، محمد نبی باغبان ، ۱۲۷۹ه‍.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۱۱٥ - ۱۲۱).

2033

سوز و گداز : ستی نامه

از **نوعی خبوشانی** ، محمد رضا بن شیخ محمود. از خبوشان مشهد به هند آمده ، نزد دانیال پسر اکبر پادشاه (۹٦۳-۱۰۱٤ه‍.ق.) جای یافته ، و در برهانپور هند (۱۰۱۹ هـ./۱٦۱۰-۱۱م) درگذشته است.

مثنوی ست بزمی از پسرو دختری هندو که از کودکی نامزد می شوند : دو هندو زاده ی مشرب فرشته - بشر خلقت ولی قدسی سرشته. . . به هم دزدیده می کردند بازی . . . چو سال انتظارازده فزون شد . . . پسر این نغمه درگوش

پدرزد...، آیین عروسی یکهفته طول کشید، دسته ی همراهان داماد به سوی خانهٔ عروس روانه شدند ، در راه ساختمان کهنه ای به سر داماد فرو می ریزد و در می گذرد ، عروس مو یه کنان به سوی جناز می رود، و تصمیم می گیرد که خود را همراه داماد به آتش بسپارد ' اکبر پادشاه او را پند می دهد و سود مند نمی گردد ' ناچار پسر خود دانیال را دستور می دهد که در مراسم «ستی» شرکت کند ' نصیحتهای این یکی نیز مؤثر نمی گردد و دختر خود را به آتش می سپارد و به شوی خود می پیوندد.

نخستین بار در ۱۲۸٤ھ. چاپ شده است. و نیز با ترجمه ی انگلیسی آن در ۱۹۱۲م. و نیز ضمن انتشارات بنیاد فرهنگ در تهران.

آغاز : الهی خنده ام را نالکی ده - سر شکم را جگر پر کالکی ده...

بنگرید به : نسخه های فارسی ٤ : ۲۹۲٤ - ذریعه ۱۲ : ۲٥٦ - مشار ' ج ۲ : ۳۰۸۲.

4579 ۷٥۹ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ھ.ق. در «جنگ گیلانی» (ص ۳٦۹-۳۸۷) با تصویر آبرنگ و جدولبندی به زر ، ۲۹٥ بیت.

4580 ٦۷۹ ، نستعلیق خوش ، ۱۲۲۳-۱۲۳۰ھ.ق. در «گلدستهٔ معنی» (ص ٥٦٥-٦٤٨) ، آغاز برابر نمونه ، با سرلوح کوچک زرین و ٦ مجلس آبرنگ زیبا ، جدولبندی ٥ راه ، عنوان و نشان شنگرف.

2034

سیر حقیقت

از **محمد صابر** ولد محمد یعقوب گویا متخلص به **صوفی** (ن.ک. ص ٦۷٥) در پایان آمده : میکدهٔ دل شده غرق علوم - میرسد صوفی ز مولای روم . عرفانی کوتاه در ۳۱ بیت.

آغاز : در بیان تماشای سیر حقیقت که مخصوص کامل و مکمل است :
زمزمهٔ رمز یدالله شنو - اول آخر تو هوالله شنو

4581 ۳۷۹ : نستعلیق ، پخته ، پیرامون ۱۲٦۲ھ. ش ۳ مجموعه رسایل او (ص ۱۵۲-۱۵٤). بایک پیشانی رنگی.

2035

سی حرفی

از مولانا لطف الله تعزیل.

سی حرفی نوعی منظومه ای ست رایج در شبه قاره ، که در آن ترتیب الفبایی از آغاز بیتها مراعات می شود در آنها موضوعهای گونا گون و بیشتر عشقی آورده می شود. و این یکی پند و اندرز است.

آغاز : الف. الله واحد بی عدد ـ حمد و ثنا وی را سزد ـ خالق همورازق ابد ـ روزی دهنده نیک و بد ـ غفلت مکن بیدار شو ـ ب. بوالعجب کار خدا ـ فی حکمت ارض و سما. . .

4582 ۲۷۰۷ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ھ.ق. با تاریخ ۱۱۱۷ھ.ق. در مجموعه ، ش ۳ (ص ۱٦۷-۱۷۰). نشان شنگرف.

2036

سیرت مصطفی

از سراینده ای با تخلص **غازی** ، که چند بار نام خود را در آغاز و انجام برده است : مکر زان نظر **غازی** جرم کار ـ زدوزخ نجاتش دهد کردگار (ص ٦). اگر ایزدم دلنوازی کند ـ درین نظم ارشاد **غازی** کند (ص ۱۰). و در پایان : به عشق از خرد پروری گوش کن ـ که **غازی** هم از عشق گفت این سخن.

نام منظومه بدست نیامد جز آنکه زیر عنوان «سبب نظم» میگوید

همی خواستم مدتی از خدا - به نظم آورم سیرت مصطفی... در آمد مرا ملهم غیب گفت - که این در به الهام بایست سفت.

با عنوانهای : نعت حضرت محمد (ص)، مناقب امیر المؤمنین ابوبکر (رض) عمر (رض)، عثمان (رض)، علی (ع)، حسن و حسین (ع)، صفت آفریدن نور محمد (ص) و عرش و آدم، نقل نور از پشت پدر به رحم مادر، قصه بی‌بی آمنه، ولادت حضرت، معجزهٔ زمان ولادت، آمدن حلیمه بدایگی... معجزات، گفتگو بابحیرای راهب، وصلت با حضرت خدیجه، نزول وحی و معراج بتفصیل، و سرتا سر زندگی و جنگهای آن حضرت تا وفات.

آغاز : بنام خدایی که در هیچ جای - نبود و نباشد به جزوی خدای - خدایی که جز وی خداوند نیست - خدا نیست کش هیچ پیوند نیست.

4583 ۷۱٤ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۰-۹ ه.ق. آغاز برابر نمونه، با سر لوح زرین، جدولبندی ۳ راه، عنوان و نشان شنگرف، موریانه به صفحه های آغاز آسیب رسانده، ۳۷۵ (تسبیحی ۳ : ۳۷٤-۳۷٦).

4584 ۳۹۸ : نستعلیق خوش، محمدی شاگرد شیخ محمد صحاف، سدهٔ ۱۱-۱۲ ه.ق. آغاز در دیباجه افتاده، پرستش کن ای دوستان که اوست - برحمت ز دشمن نگهدار دوست، نسخه حسب فرمایش علامی فهامی (که نامش را سیاه کرده اند) نوشته شده است، عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی ۳ راه، ۳٤۸ ص. (تسبیحی ۲ : ۷۵۱ - ۵۷۲).ن

0

سیر الخلیل : ابراهیم نامه

0

شاهنامهٔ فردوسی

در بخش تاریخ خواهد آمد

0

شاهنامهٔ محمود

در بخش تاریخ خواهد آمد.

2037

شاه و درویش

از **هلالی چغتایی استر آبادی** (م ۹۳٦ ه‍ - ۱۵۳۰-۲۹م). مثنوی ست که به بدیع الزمان میرزا پیشکش کرده و در برابر برده ای زیبا از وی صله گرفته است. با عنوانهای زیر آغاز می شود: مناجات به طریق عرض احوالات خویش، نعت سید المرسلین، وصف شب معراج، مناقب چهار یار، فضیلت سخن، سبب تصنیف، آغاز داستان شاه و گدا، سپس عنوانهای «گفتار»: گفتار در دور شدن درد عشق از درویش و باز میل نمودن، گفتار در دیدن درویش مکتبد داران، باغ و اوصاف کودکان، اوصاف صوری و معنوی شاهزاده که در آن مکتب بود، سؤال و جواب شاه و گدا، نشاندن شاهزاده درویش را در کنار خویش، زاری و بیقراری درویش از جدایی شهزاده، شاد شدن درویش و حیلت شاهزاده...

آغاز: ای وجود تو اصل هر موجود - هستی و بوده ای و خواهی بود
صانع هر بلند و پست تویی - همه هیچند، هر چه هست تویی.

بنگرید به: مشارج ۲: ۳۱۸۰ - نسخه های فارسی ٤: ۲۹٦۰ - ذریعه ۱۳: ۲۳ و ۱۹: ۲۲۲.

4585 ٦٦۹۷: نستعلیق پخته، سعید طوقبای، ۱۰۲۸ ه‍.ق. در بلدهٔ قند، ش ۲ مجموعه (ص ۱۱۳-۲۰۳)، آغاز برابر نمونه.

4586 ٦۰۷: نستعلیق خوش، میر عبدالکریم بدخشی، ۱۰۹۷ ه‍.ق. در هامش «هشت بهشت» دهلوی (ص ۲-۹۱). آغاز برابر نمونه، پیرامون ۱۳۸۰ بیت دارد (تسبیحی ۳: ۵۷۸-۵۸۰).

4587 ۲۷۹۳ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱٦-۱۵۳)
آغاز برابر نمونه ، عنوانها نانویس مانده.

4588 ۵۵۸٦ : نستعلیق پخته ، بیدل سکنهٔ پیشاور ، ۱۲٦۸ه.ق. ش ۱
مجموعه (ص ۲-۹۹). آغاز برابر نمونه.

4589 ۲۷۷۳ : نستعلیق پخته ، ۱۲۸۰ه.ق. آغاز برابر نمونه، در پایان بنام
شاه و گدا نامیده شده ، ۹۲ ص.

4590 ٦۳٤٦ : نستعلیق پخته ، غلام محمد ولد رحیم بخش بن نظام الدین بن
بهاء الدین ، پاس خاطر برخوردار شاه محمد ، در حویلی خود ، قلعه میاسکه
۷ ع ۲/۱۲۹۹ه.ق. اغاز برابر نمونه ، عنوان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه
و کمند بندی شده ، ۹۸ ص.

2038

شجره نامهٔ منظوم

شاید از **محمد عظیم** ، که گویا «لطایف : ۷۷۱» نیز از او است. در ستایش مراد خود میان عبدالحمید جیو ، و زنجیرهٔ طریقت او. مثنوی ست در ٦۲ بیت.

آغاز : چون که از حق بر دل محمد عظیم فرمان رسید ـ کرد او ماذون در نشر علم عبدالحمید ـ لطف حق چون از جانب نور محمد بر دمید ـ کرد او تاج خلافت برسر عبدالحمید.

4591 ۵۸۲ : نسخ خوش ، محمد رفیق عاصی ، ۱۲٤۸ه.ق. ش ۳ مجموعه
(ص ۷۳-۸۵).

2039

شجره نامهٔ نقشبندیه

دو منظومه است یکی فارسی و دیگری اردو ، سومین به نثر عربی.

4592 ۶۶۴۸ : نستعلیق خوش وعربی آن نسخ ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز: سنت یزدان کریم . . . عنوان شنگرف ، ۲۳ ص.

2040

شش وزن : مثنوی ولی رام

از ولی رام. (بنگرید به : دیوان ولی رام ' در بخش دیوانها).

4593 ۱۴۹۴ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز و انجام افتاده. برای نشانی از ص ۱۰۰ : تمام شد وزن دویم از مثنوی شش وزن ولی رام ، و شروع وزن سیم : مانه آن کسیم و آن ویم ـ بی نشان مانده از نشان ویم از ص ۱۲۳ : تمام شد وزن سیوم مثنوی ولی رام «تم» عقل با عشق نسارد آخر ـ روبه با شیر چه تازد آخر . . . برخی صفحه ها چلیپا ، ۲۳۰ ص.

2041

شور جنون

از **میر غازی** متخلص به **شهید** ' نام وی در دیباجهٔ نثری و خاتمهٔ مثنوی چنین آمده است ، پس باید همان **میر غازی شهید لاهوری** از شاگردان میر محمد زمان ، و در گذشتهٔ ۱۱۳۰ه-۱۷۱۸م. باشد (فرهنگ سخنوران : ۳۱۳).

با ستایشی از پیر خود شیخ ابوالفتح چشتی و احمد یار خان یکتای لاهوری آغاز میشود. بنام فرخ سیر (۱۱۲۴ - ۱۱۳۱ه.ق.) به سال ۱۱۲۷ه./ ۱۷۱۵م.: بهر تاریخش جنون ذوفنون ـ شورها افزود بر شور جنون (۱۱۲۷) سروده است.

در دیباجهٔ نثری آن می نویسد ، که پیش از این سه مثنوی در جواب سه

مثنوی زلالی (م ۱۰۳۱ هـ./۱۶۲۲م)، یعنی مثنوی «اشک و آه» در برابر «حسن گلوسوز» و «نالهٔ عشاق نواز» در پاسخ «ذره و خورشید» ساخته بودم، و به مطالعهٔ عزیزان داده، اکنون نسخهٔ چهارم را بنام «شور جنون» در برابر «شعلهٔ دیدار» عرضه می دارد. (نسخه چنین است، وگویا میانهٔ عبارت «نالهٔ عشاق نواز» یک سطر افتاده باشد)، چه چند بار دیگر در دیباچهٔ از «چهار نسخه» یاد می کند. و در پایان اظهار امیدواری میکند که پنجمین را که در بحر «لیلی و مجنون» و دو مثنوی دیگر در بحر «هفت پیکر» و «شاهنامه» است بپایان رساند.

و نیز از علی رضا تجلی (م ۱۰۸۵ هـ./۱۶۷۴م). و «معراج الخیال» او یاد کرده وعده می دهد که مثنویها را به هفت رساند «هفت پیکر» خطاب کند.

آغاز (دیباچه): بعد حمد خداوند و نعت شایستهٔ نعت محمد ... آغاز (متن): ای زبانها در ثنایت موج خون - عقلها سرمایهٔ شور جنون - خواست در وصفت شود رنگین بیان - غوطه در خون زد چو برگ گل زبان.

با عنوانهای زیر آغاز می شود: بنام خدا، مناجات، نعت سید المرسلین، معراج، مدحت پیر دستگیر ابوالفتح چشتی، ستایش محمد فرخ سیر، تعریف نسخهٔ شور جنون، شروع داستان فغفور چین و در خواب دیدن او ملکهٔ روم را و دلباختگی و جنون، حکایت شاه شجاع کرمانی، رجوع به اصل داستان، تصویر کردن وزیر صورت ملکهٔ روم را تا اینکه در مهمانخانه ها برسرراه آنرا به مسافران نشان دهند تا شناسائی شده و محل سکونت اورا بیابند، شناختن درویشی صاحب صورت را که ملکهٔ روم است، عرض حال به شاه، تصمیم فغفور چین به رفتن سوی روم، ممانعت وزیر و روانه شدن وزیر به سوی روم، استفسار وزیر از مردم در حقیقت ملکهٔ روم و راه یافتن به درگاه، نقاشی کردن صورت فغفور و ارائهٔ آن به ملکهٔ روم و فریفته شدن ملکه فغفور را، استماع ملکهٔ روم ماجرای فغفور شاه را و ترک زنان از شنیدن بیوفائی ماده آهو که بعینه سرگذشت او بوده است و عهد بستن با نقاش (وزیر فغفور) که بهمسری شاه در آید، نامه نوشتن از روم به فغفور شاه و برگشت وزیر، نامهٔ وزیر به فغفور شاه، خواندن شاه نامهٔ وزیر را، روانه شدن فغفور پادشاه به روم، خبر رسیدن به ملکه و بی تابی کردن و

وارد شدن فغفور به روم و نوازش مردم را ، چراغانی و حجلهٔ عروس و ازدواج آند و ، سکه زدن بنام فغفور ، خاتمهٔ کتاب.

4594 ۳۱۶۸ : نستعلیق خوش ، محمد صالح خادم مخدوم خواجه محمد قاسم بوالوفاء ، ۱۸ شوال ۱۲۴۹ه.ق. آغاز برابر نمونه ، صفحهٔ آغاز منقش ، جدولبندی ۳ راه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۷۷ ص.

2042

شور عشق

از سراینده ای با تخلص **فارغ** فرزند سعدالدین احمد کابلی (دانشمند بزرگ افغانی ۱۱٤۰ - پیرامون ۱۲۲۵ه.) در پایان آن آمده : هر آنکس نظم **فارغ** را بخواند۔بنای آن ولایت را بداند...منم اولاد **سعدالدین احمد**۔ ز فیض عام اوگردیده سرمد ۔ بفرزندیش گر لایق ندارم ۔ ولیکن نام فرزندیش دارم. در همین جا از خاکجای پدر خود در دشت **شاهزار**، یک فرستگی از **کابل** ، که زیارتگاه است، و از مقام قدسی اش ، و اینکه در آن دشت خشک قلعه ای و حامی و مدرسه ای ساخت و وقف کرد ، یاد می کند. و همین جا نام منظومه را نیز یادکرده است: ز تفصیلات او سی و چهار است ۔ **بشور عشق** نامش اشکار است.

داستان دلباختگی «سمر» به دختری به نام «قند» است ، که از ترکیب نام و داستان آنها ، شهر سمرقند به دست اسکندر پایه گذاری می شود. با عنوانهای : نعت سرور کاینات ، حقیقت آبادی سمرقند و خبر شدن از اسرار آن ، حکایت خبر یافتن سمر از حسن قند و تنهایی دیدن و عاشق شدن ، صلاح دید سمر از بزرگان قوم و اظهار راز ، رفتن قوم سمر برای خواستگاری قند ، طلب قوم سمر و خبر شدن قند ، خبر یافتن سمر از جواب پدر قند ، شبیخون زدن به قوم قند ، برخورد اسکندر با سمر و خبر شدن ، نامه نوشتن اسکندر به ملک باور از برای طلب کردن قند ، جواب ملک باور و جنگ و کشته شدن ملک باور و تاراج قوم او...

آغاز : الهی کن تو آسان مشکلم را - بنور عشق روشن کن دلم را - چنانم از می وحدت کنی مست - که اندر نیستی باشدم هست :

بنگرید به : نسخه های فارسی ٤ : ۲۹۷۱ که آن کارپدر است.

4595 ۱٦۷۲ : نستعلیق خوانا ، ملا قدم ، ۱۲۹٤ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱ - ٦۹). آغاز برابر نمونه.

2043

شهر آشوب : شاکر نامه

از شاکر. در قالب مثنوی و قطعات. نخست بهار و فرا ورده های آن فصل و انواع گاها را شرح می دهد، سپس : بهایم، پرندگان، هوام، صنعتگران، آلات صنعتگران ، آلات کشاورزی ، آلات نجاری ، زرگران ، کمانگران ، آلات طرب ، رنگرزان ، فصل تابستان ، زمستان و عوالم و خوشگذرانیهای هر فصل . . . از مضامین آن پیداست که در هند سروده شده است. گویا در ۹۹۷ه.

آغاز : بیا ای دل از نو سخن سازکن - دهان را به حمد خدا باز کن - بدیعی که از نیست هستی نمود - به پرورده عالم به افضال جود.

4596 ۳۲ : نستعلیق ، با تاریخ ۱۲۵۷ه.ق. در مجموعه (ص ۳۰-٤۲) ، آغاز برابر نمونه. (تسبیحی ۱ : ٤۳۱ : ٤۳۵).ن.

2044

شهر آشوب

از بیدل. دو مخمس است هر یک ۱۲ بند. در بند پایان آمده است : نه سبحه یافت حضور و نه توبه شد مقبل- ز سر نوشت تو ، توفیق داغ شد «بیدل» - به اینچنین عرق ، گل کن انفعال برا.

آغاز : آن خیره سرانی که نا حالند و نه قالند - و از جهل وسا ، منکر ارباب خیالند - حیزند ولئیم اندو سفیه‌اند و ضلالند - حال نکونسار تلاش زر و مالند - فطرت اکر اینست ، خران در چه خیالند . . . خلقی به بزرگی علم از، جبه و دستار - خلقی دیگر از وعظ بیان، معرفت اظهار - با سرمه نظر بازی ، باشانه سروکار.

4597 ۵۸۷۸ : نستعلیق پخته ، حاج میرزا ، در بلدهٔ نمکان ، ۱۲۹۲ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۲۲-۲۹) دو مخمس است هر یک ۱۲ بند.

2045

شهیدان احد و بدر

از **عبدالرسول**. دو مثنوی یکی دربارهٔ نام شهیدان احد و دیگری بدر. در پایان یکمین آمده : جامع اسماشان عبدالرسول مخلص است - دعوت او را اجابت کن بجمع مؤمنان. و در پایان دومین آمده : ناظم اسماشان عبدالرسول صادق است - در امانش داریا الله از شر بدان.

آغاز (احد) : حمد حق را کی توان کردن بیان ای مؤمنان - گرچه برآید ز هر موی تن ما صد زبان.

آغاز (بدر) : حمد ایزد را که گردانید نام دوستان - حافظ اموال و جان و آبروی مخلصان.

4598 ۲۱۵۱ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۸). نخست شهید احد و سپس بدر، آغاز برابر نمونه.

4599 ۳۰۷۸ : نستعلیق ، مسعود ، باتاریخ ۱۲۴۶ه.ق. به همین خامه در مجموعه (ص ۷۹ - ۸۴) نخست شهیدان بدر و سپس احد است. آغاز برابر نمونه. عنوان و جدول ۲ راه شنگرف.

2046

شیرین و خسرو : خسرو و شیرین

از امیر **خسرو دهلوی** (٦٥١-٧٢٥ھ/١٢٥٣-١٣٢٥م). دومین مثنوی از «خمسه» ی اوست.

آغاز : خداوندا دلم را چشم بگشای - به معراج یقینم راه بنمای - به رحمت باز کن گنجینهٔ جود - درونم خوان به شادروان مقصود.

بنگرید به : مشار، ج ۲ : ۳۳٤٦ - نسخه های فارسی ٤ : ۲۹۸۱-ذریعه ۱٤ : ۲۷۰.

4600 ۱۳۹۳ : نستعلیق خوش، اسد الله بن حبیب الله اصفهانی، ۹۷۰ ھ.ق. در «پنج گنج» او (ص ۱۰٤-۲۲۲) آغاز برابر نمونه، با سرلوح زر و لاژورد، جدولبندی ۸ راه به زر، چهار ستونی.

4601 ۳٦۹: نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۰ھ.ق. در «خمسه» ی او (ص۲-۱۰۸) با سرلوح زرین، آغاز برابر نمونه، چهار ستونی.

4602 ۵۳۹ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۱ھ.ق. در «خمسهٔ» او (ص ۱۲۰-۲٦۱)، آغاز برابر نمونه، با سرلوح زرین.

4603 ٦۵۵۲: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ھ.ق. ش ۲ «خمسه» ی او (ص ٦۵-۱٦۹) متن و هامش، آغاز برابر نمونه، عنوانها شنگرف.

4604 ۵۹۸۳ : نستعلیق خوش، با تاریخ ۱۲٦۷ھ.ق. در مجموعه.

2047

صد و یک حد : اندرز نامه

از سید **نادر شاه کیانی حسینی**، در ۱۳۳۳ھ. ۱۹۱٤-۱۵م. به هنگامی که محمد ظاهر شاه به درهٔ اشرف آمده بود، در ۲٤ گفتار، در پیرامون ۸۵۰ بیت سروده است. با دیباچه ای کوتاه به نثر. گفتار ۱- عبادت، ۵- صبر، ۱۰-

ادب، ۱۵- تواضع، ۲۰- سیاست، ۲۴- نیکنامی.

آغاز دیباچه: این کتاب اندز از گفتار سید نادر شاه کیانی ست، که می فرماید... **آغاز (متن):** پرستش کن خداوند جهان را ـ نگر صنعش، زمین و آسمان را.

4605 ۶۵۹: نستعلیق خوش، خان علی، ۱۳۳۳ه.ق. که باید تاریخ نوشتن نیز همان باشد، دو صفحه ی آغاز با آرایشها، جدولبندی ۳ راه، ۵۴ ص (تسبیحی ۳: ۳۱۶ - ۳۱۷).

2048

صفات العاشقین

از **هلالی جغتایی**، بدر الدین، کشته در ۹۳۶ه/۱۵۳۰-۲۹م. در داستان یوسف و زلیخا، در بیست باب و یک خاتمه. باب ۱- در عشق، ۲- سخاوت، ۱۰- آداب ظاهر و باطن، ۱۵- قناعت، ۲۰- توحید.

در آن آمده: نوشتم نامه ای در نیک نامی ـ که **خسرو** آفرین گفت و **نظامی** و در خاتمه گوید: **هلالی** این چه دریای معانی ست ـ که بحر او ز موج آسمانی ست ـ بوصف عاشقان دفتر گشادم ـ **صفات العاشقین** نامش نهادم.

آغاز: خداوند ادری از غیب بگشای ـ جمال شاهد لا ریب بنمای.

بنگرید به: نسخه های فارسی ۴: ۲۹۸۹ ـ ذریعه ۱۹: ۲۳۵ ـ مشار، چ ۲: ۳۳۹۷.

4606 ۴۸۴۸: نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۰ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۴۲)، آغاز افتاده: (نا خوانا)، در بیان آنکه... مناجات... خطابی دوش کردم بادل خویش ـ که ای مشغول باطل خویش... عنوان و نشان شنگرف، دودزده.

4607 ۳۹۹۱: نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲ه.ق. بدنبال منطق الطیر عطار، آغاز افتاده.

2049

صلات منظوم : ضروریه

از بابا داود کشمیری خاکی از نجیبان کشمیر، مرید شیخ حمزه کشمیری در ملتان (پاکستان) بوده و در ۹۹۴ هـ./۱۵۸۶م. درگذشته است. در تذکرهٔ شعرای کشمیر پیر حسام الدین راشدی (۱ : ۲۲۰-۲۲۵) آثار زیر از وی یاد شده است: «ورد المریدین» در مناقب مرشد خود، به نظم، «دستور السالکین» در شرح آن منظومه، «قصیده جلالیه»، «رساله غسلیه»، «قصیدهٔ لامیه»، «قصیدهٔ (چنین است) ضروریه»، «مجمع الفواید».

در ص .ع. نسخهٔ ما آمده: ضروریه در بحر رمل از بابا داود مشکاتی کشمیری شاگرد خاکی مرید شیخ حمزهٔ سهروردی کشمیری.

مثنوی ست در وزن فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلات. که پس از حمد به نماز می پردازد: فرایض نماز، واجبات نماز، سنن نماز، مستحبات نماز، تباه کننده‌های نماز، مکروهات، سجدهٔ سهو، فرایض وضو، سنن وضو، مستحبات وضو، مکروهات، نواقض، انجاس... غسلها... روزه...

آغاز: حمد بیحد مرخداوند ودود ذوالمنن ـ آنکه ذاتش نی عرض، نی جوهر و، نی جان و تن ـ گفت لااحصحی...

4608 ۵۴۷۶: نستعلیق پخته، قادر بابا قادری کشمیری، ذیقعدهٔ ۱۲۵۷ هـ.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۴۴-۵۷)، آغاز برابر نمونه، در ص. ع. وی را مشکاتی و شاگرد خاکی و نام منظومه را ضروریه خوانده است، در صورتیکه این نسخه مثنوی ست نه قصیده، و در تذکره ها از «ضروریه» ی وی به قصیده نام برده اند.

0

ضربت حیدری : جنگنامه

2050

ضیاء المؤمنین

از **خان نیشابوری**، که باید با نوبی باشد. که در کلفون از وی به بلقیس مکانی، خدیجه زمانی، فاطمه دورانی یاد شده است. و در پایان از خود چنین یاد می کند: خان بیکس که مانده است حیران ـ یا رب آنرا عطا نما ایمان. نور نامه است، از آفرینش نور محمدی تازایش پیامبر (ص) و زندگینامهٔ او وزایش حضرت فاطمه، و در پایان ظهور امام دوازدهم شیعیان. در خاتمه از «حیات القلوب» (مجلسی) چنان یاد می کند که گویا منظومه ی خود را از ان گرفته است: چون حیات القلوب را دیدم ـ چند روایت از آن پسندیدم. . .

آغاز: ابتدا می کنم به بسم الله ـ بعد آن لا اله الا الله ـ حی و قیوم ذوالجلال و کریم ـ قادر و صانع و غفور و رحیم. . .

4609 ٤۱۱۰ : نستعلیق خوش، ۱۱۹۵ه.ق. آغاز برابر نمونه، سرلوح زرین، دو صفحه آغاز تمام زرین، همهٔ عنوانها به زر، جدولبندی ٦ راه و کمند ۳ راه، در پایان هزینهٔ کتابت و اخراجات سی و شش روپیه یاد شده است، ۳٤٤ ص.

2051

طریق اخیار

از **محمد هاشم**، ساکن **ایمن آباد** ـ لاهور. در هفده باب، در تمهید کتاب آمده است: خاک اقدام جملهٔ عالم ـ بلک از آن کم **محمد هاشم** ـ ساکن قصبهٔ نکو بنیاد ـ حاوی علم و فضل **امن آباد** ـ از مضافات صوبهٔ **لاهور** . . . کتابی به عربی یافته، از او خواسته اند که آنرا به نظم فارسی در آورد تا نفع آن به عام رسد. چون شد اتمام نسخهٔ اخبار ـ که مسمی شده **طریق اخبار**. در هفده باب:

۱- تلاش برای رزق حلال ، ۲- ریاضت نفس ، ۳- عبادت معبود ، ٤- خوف از خدا ، ٥- حفظ زبان و دوری از آزار ، ٦- توبه ، ۷- کرامات اولیا ، ۸- دعای اهل صلاح ، ۹- صلاح اندیشی ، ۱۰- توکل ، ۱۱- سخاوت ، ۱۲- زهد ، ۱۳- نسوان ، ۱٤ -کودکان ، ۱٥- عبد و کنیز، ۱٦- فقرا، ۱۷- سرگذشت مضطرین، و سربندهای حکایت ، حکایت دیگر.

آغاز : افتتاح کلام وعظ انجام - که ز کلکم گرفته رنگ نظام - می سزد نام پاک خدا - که به حکمش بود سما برپا.

4610 ٤۷٥٤ : نستعلیق پخته ، سه شنبه ۲۳ رمضان ۱۱۳٦ه.ق. قصبهٔ خیر البلاد امن آباد ، عنوانها شنگرف ، ۲۲٤ ص. همراه ۳٦ ص. به خامهٔ دیگر در ادعیه.

2052

طلسم حیرت

از **بیدل اکبر آبادی** ، عبدالقادر (۱۰٥٤ه./۱٦٤٤-۱۱۳۳ه-۱۷۲۰م). مثنوی ست عرفانی ، که در کلیات او جلد ۳ در ۱٤۰ صفحه چاپ شده است با عنوانهای منظوم ، حمد ، نعت ، الفت ، تشنهٔ آگاهی ، صفت حاکمان آن ملک اول اخلاط ، صفت مزاج ، صفت صحبت ، صفت دما ، صفت سامعه، صفت باصره ، شامه ، ذائقه ، لامسه ، حس مشترک ، خیال ، متفکره ، واهمه ، حافظه ، جگر ، غاذیه ، نامیه...

آغاز : آنچه در این دایره صوت و صداست - پردهٔ آرایش حمد خداست - بنام آنکه دل کاشانه اوست - نفس گرد متاع خانهٔ اوست.

4611 ۷٦٦ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۳۸ ص. (تسبیحی ۳ : ۳۲۳-۳۲٤).

2053

طور معرفت : گلگشت حقیقت

از **بیدل لاهوری**، عبدالقادر اکبر آبادی (م ١١٣٣ ﻫ/١٧٢٠م). درپایان از شکر الله خان ستایش میکند و : به یمنش آخر این مکتوب منظوم ـ به **طور معرفت** گردیده موسوم. مثنوی ست ادبی عرفانی با عنوانهای : هدایت، وصف بهار، صفت ابر، صفت قطره، صفت حباب، صفت قوس قزح، کیفیت ابر، اشارت، صفت شرار، صفت سنگ، صفت . . .

در جلد سوم کلیات اودر ٥٠ ص چاپ شده است.(ن. ک. نسخه ٤ : ٢٩٩٦).

آغاز : آغاز بیان سیرت بیرات ـ تحقیق سواد قدرت آیات ـ طپش فرسودهٔ شوقی ماله تمثال ـ ز تحریک انفس وا میکند بال. . . ز **طور معرفت** معنی سرایم ـ بچندین کوه می نازد صدایم ـ

4612 ٥٩٨٣ : نستعلیق خوش، ج ١٢٦٨/١ ﻫ.ق. ش ٥ مجموعه (ص ٨٩-٢٢٠). آغاز شش بیت افتاده : اگر از نمی شد سرمه اندود ـ معانی شور چندان خیر می بود .

2054

عجایب معجزه

از محمد فیض، که ١٢٠٤ﻫ/٨٩-١٧٩٠م. به انجام رسانده است. حماسهٔ دینی‌ست. و از هموست «مناقب شیخ عبدالقادر جیلانی» به زبان پنجابی.

4613 ١٢٥٦ : نسخ پنجابی، سدهٔ ١٣ﻫ.ق. عنوان و نشان و جدولبندی ٢ راه شنگرف .

2055

عرض نیاز : چای نامه

از خواجه **شاه نیاز**. در پایان آن آمده : رسید این نامهٔ دلکش به انجام - سزد **عرض نیازش** گر نهم نام - چو پرسد کس ز تاریخ و حسابش - بود **عرض نیاز** من جوابش (۱۲۲۸ھ.ق.؟/۱۸۱۳م.). وی خواجه شاه نیاز بن عبدالرحیم تاشکندی، معروف به کیان (م ۱۲٤۲ھ.) است (عبدالله ۲ : ٤۱۳) کشمیری (سخنوران : ٦۲۲).

مثنوی ست عرفانی که «چای» را وسیله‌ای برای بیان مطالب خود گرفته است. با دیباجه‌ای به نثر، و سربند هایی نیز به نثر، با عنوانهای : تمهید مقدمه و تعریف محبوب مرغوب چای و توصیف آن، توصیف برگ چینان چای و بیان سراپای ایشان، اظهار بیمقداری و نیستی در عالم و بیان گرفتاری انسان بدام هوا و هوس و تقیدات هستی، منقبت حضرت قطب الاولیاء شاه نقشبند، حکایت، نصایح و پند از زبان بخت بلند، نصایح بزبان خیال، در احتیاج به مراد و هادی، تمهید استغفار، استدعای توفیق جهد، عشق، حکایت، تمثیلات، سبب فتح الباب، رجوع به کلام چای و انتقال از آن به اشارت عارفان، حدیث اول ما خلق الله نوری، حکایت، تاریخ اتمام و نام رساله.

آغاز : الحمد لله علی تواتر آلائه و توالی نعمائه والصلاه . . . اما بعد به عرض تماشائیان گلشن معانی . . . .

4614 ۵۱۸٦ : نستعلیق پخته، عبدالحمید، در کابل، ۱۲۹۹ھ.ق. آغاز : برابر نمونه، عنوانها شنگرف، نام سراینده و کتاب در پایان (کلفون) آمده است، ٦٤ ص.

2056

عرفان، مثنوی

از **بیدل لاهوری**، عبدالقادر (م ۱۱۳۳ھ./۱۷۲۰م.) مثنوی ست عرفانی که سیر و تطور وجود را بیان می کند و در ۱۱۲۲ھ./۱۷۱۰م. سروده است. و در

پایان آن آمده : شکر ایزد که نسخهٔ عرفان - یافت اقبال از اختتام بیان. . . لیک هرگاه در شمار آمد - بر زبان یازده هزار آمد. . . کرد تاریخ او نیاز کرام - هدیهٔ ذوالجلال والاکرام (۱۱۲۲). با عنوانهایی به نظم. در کلیات او جلد سوم (س ۱-٤۲٤) چاپ شده است.

آغاز: عقل و حسن ، سمع و بصر ، جان و جسد - همه عشق است هو الله احد - عشق از مشت خاک آدم ریخت - آنقدر خون که رنگ عالم ریخت.

4615 ۱۱۰۲ : نستعلیق خوش ، آغاز سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱ - ۹۵) آغاز افتاد : نتوان یافت در جهان وقوف .

4616 ۹۲م : نستعلق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز یک برگ افتاده : شوق اور رفت نیم کام از خویش. . . ، انجام نیز یک برگ افتاده ، سر بندها شنگرف ، ۵٥٤ ص [تسبیحی ۲ : ۳۱۵].

2057

عشق نامه

از شاه **داعی شیرازی** (۸۱۰-۸۱۱-۸٦۹ه.ق.) ششمین مثنوی از «ستهٔ داعی» اوست ، بنگرید به : رسایل شاه داعی ، در بخش چند دانشی. ص ٤۰۹.

4617 ۸٤۹: نستعلیق خوش، ش ٤ ۲ «رسایل شاه داعی» نوشته ۸۸۲-۸۹۵ ه.ق. (ص ۲۹۰-۳۲٤).

2058

عشق نامه : ده فصل

از **فخرالدین عراقی** ، ابراهیم بن شهریار (م ٦۸۸ه/۱۲۸۹م). مثنوی ست در توصیف عشق و عاشق و مراتب عرفان و یقین ، غزلهایی نیز در آن آورده ، در یک مقدمه و ده فصل و یک خاتمه ، بنام شمس الدین محمد صاحب دیوان ساخته و بدان نامی نداده است : حمد ، تصفیه ، نعت نبی ، فضیلت خلفای راشدین ، نصیحت ، صفت ده فصل ، فصل اول در نصیحت ملوک ، دوم صفت عاشقان ، سوم حال عاشق و معشوق ، ٤- وصف عشاق ، ٥- در بیان عشق ،

٦- کمال انسان و حقیقت عشق ، ٧- دربیان شوق ، ٨- غلبات عشق ، ٩- خطاب به معشوق ، ١٠- در حقیقت عشق ، ختم کتاب. و سربند های کوچکتر حکایت ، مثنوی.

آغاز: هر که جان دارد و زبان دارد ـ واجبست آنکه ورد جان دارد ـ حمد بیحد کرد کار احد ـ صمد لم یلد و لم یولد.

بنگرید به : نسخه های فارسی ٤ : ٣٠٠٣ - ذریعه ٩ : ٧٠٩ و ١٥ : ٢٦٤.

4618 ١،٢٧٥ : نستعلیق پخته ، آغاز سدهٔ ١١ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ٧٤ ص.

2059

عقاید منظوم : نظم عقاید

از **ابن عاقل** ، که چند جا از خود نام برده است : کن قبول از ابن عاقل یا کریم ـ این مناجاتش بفضلت یا کریم.

با عنوانهای : نعت نبی ، منقت چهار یار ، ستایش امام ابو حنیفه ، اظهار شکر و مناجات ، سبب نظم ، دربیان خالق عالم ، صفات او ، صفت حیات ، علم ، قدرت ، کلام ، اراده ، سمع و بصر او . . .

آغاز: حمد بی اندازه ذات پاک را ـ شکر بی حد خالق **افلاک** را ـ حمد وافر مر خداوند کریم ـ کوسمیع است و بصیر است و علیم.

4619 ٤٩٦١ : نستعلیق پخته، ١٢٩٤ه.ق. ش ٥ مجموعه (ص ١٦٨-٢٣٢).

2060

عقاید منظوم

گویا از **باقر** ، در آغاز آن آمده : **باقر** خشک لب دعا خواهد ـ از خداوند

خود عطا خواهد. عقاید دینی ست ٬ با عنوانهای زیر آغاز می شود : حمد ٬ نعت پیامبر ٬ در عویصات صفت شعر ٬ شرایط ایمان ٬ احکام ایمان ٬ صفات الله ٬ علم حکیم ٬ انه علی کل شیی قدیر ٬ انه سمیع و بصیر ٬. . . .

آغاز: حمدلله با هزار ادب - شب و روز است ٬ در دل و بر لب - آنکه ذاتش حقیقتا یکتا - بر خدایان مجاز اوست خدا.

4620 ۲۶۲۶ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. ش ٤ (ص ۳۸۲-٤۱۲) ، آغاز برابر نمونه ، انجام در عنوان فی مواقف الساعه افتاده است.

2061

عقاید منظوم

در عقاید اهل سنت و جماعت ورد اهل تشیع. به نظم و سربند هایی به نثر.

4621 ۲۹۲۶ : نستعلیق خام ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز و انجام افتاده : . . . بجمیع خلقه فی بطن امه اربعین یوما . . . کن جسم نطفه است اول - و آنگاه به خون شد مبدل ، ۱۹٦ ص.

2062

عقاید منظوم

با عنوانهای «عقیده» ٬ که هر عقیده با یک بیت به عربی آغاز می شود. عقیدهٔ ۱- توحید الصانع ٬ ۲- الایمان بالصفات ٬ ۳- الکلام مشتمل علی الامر والنهی ٬ ٤- قرآن ٬ ۵- زیادت و نقصان در ایمان ٬ ۱۰- عدم جواز تکفیر اهل قبله ٬ ۱۵- جواز مسح بر خفوف ٬ ۲۰- دعا و صدقات برای مردگان ٬ ۲۵- ثبوت صراط ٬ ۳۰- در خاتم النبیین ٬ ۳۵- خلافت صحابه ٬ ٤۰- اولیا به مرتبت نبی نمی رسند ٬ ٤۵- کبایر جز کفرند ٬ ۵۰- العدم لیس به شیی. ٬ ۵٦- وضو . . .

4622 ۲۷۸٤ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز پیش از عقیدهٔ یکم و انجام پس از عقیده ٦٥ افتاده است ، عنوانها شنگرف ، کناره‌ها آبخورده ، ۱٤۲ ص.

2063

عقد گهر

از **لطفی** که نامش در آغاز آمده : (بشنو از لطفی و از جان کن قبول) ، و نام منظومه از بیتی که در خاتمه آمده به دست آورده‌ام. و همین جا تاریخ سرودن ۷٤۷ه. از وفات پیامبر یاد شده است : هفتصد و چهل رفته بود و هفت سال - از وفات سید صاحب کمال - تا که شد منظوم این عقد گهر - معنی بسیار و لفظ مختصر.

منظومه‌ای ست فقهی ٥٤ بیت. نخست پنجاه فرض برهر مؤمن را بر می شمارد، سپس یکایک را شرح می دهد.

آغاز: بعد حمد خدا و نعت رسول - بشنو از **لطفی** و از جان کن قبول - هست برهر مؤمنی پنجاه فرض - جمله را حالا نمایم با تو عرض.

4623 ۱٤۰۰ : نسخ پخته سدهٔ ۱۳.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۱۹۰-۱۹٤) آغاز برابر نمونه.همراه «فقه منظوم ، ارشاد» ص ۱٦۷۹.

4624 ٤۹۹٥ : نستعلیق پخته چلیپا ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ٥ مجموعه (ص ۸۹-۹۲) ، عنوانها شنگرف.

2064

عنایت نامه

از **محمد**، که چند جا از خود نام برده است. در «باب در ابتهال و تضرع»

گوید: شریک نام را از در نرانی ـ بنام خود **محمد** را بخوانی ـ **محمد** بردر شاه محمد ـ شب و روز است دردش محمد. در پایان به خامهٔ نویسند «محمد بخش» نامیده شده است.

نام کتاب و شماره بیتها در پایان آمده است: عنایت نامه نامش بر نهادم ـ زراز دل در و درها گشادم... همه ابیات را تعداد کردم ـ به هفتاد و پانصد (۵۷۰) گشت دردم ـ دوصد، یک الف، هم هفتاد و هشت (۱۲۷۸) است ـ که از هجرت نبی الله گذشته است. مثنوی ست در ستایش از پیغمبر و چهار یار و مناجات و خواهشهای عرفانی.

آغاز: لک الحمد ای اله عالمیان! ـ ولا یحصی ولا یعدی مبینان.

4625 ۷۲۰۰: نستعلیق شکسته آمیز، سده ۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه، ٤۲ ص.

2065

فالنامهٔ طیور

نام پرندگان است و در زیرآن ابیاتی در آن باره، چیزی به مانند «فالنامهٔ طیور» منسوب به عبید زاکان (نسخه های خطی ٤: ۳۰۱۱) ولی نه آن. نخست دیباچه‌ای ست که در آن راه فال گیری را نشان می دهد، سپس: بلبل، طاوس، کلنک، لک لک، بط، کبوتر، مانورک ؟، باز، عقعق، فاخته، هدهد، زاغ، خروس، تندر، طوطی، دراج، در زیر عنوان فاخته میگوید: ترا با شغل باشد ساز گاری ـ رسدای دوست مطلوبی که داری.

آغاز دیباجه : چون خواهند که فال بگشایند ، اول وضو بکنند، و با کسی سخن نگویند. **آغاز :** جانور بلبل : بباید گردانبازی در این کار - که باشد منفعت هم نفع بسیار.

4626 ۱٦۸۰ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ه‍.ق. ش ۲ مجموعه ، ۱۰ ص عنوان و نشان شنگرف .

2066

فتوح الحرمین

از **ملامحیی لاری** (م ۹۳۳ه‍/۷-۱۵۲٦م.) ، شاگرد دوانی. که پس از برگشت از سفر حج ، در ۹۱۱ه‍/۱۵۰۵م. در مناسک و آداب و اسرار حج ، و سفرنامه گونه‌ای ، بنام سلطان مظفر دوم پسر محمود شاه یکم بایقرا ، که در احمد آباد گجرات (۹۱۷-۹۳۲ه‍.ق) پادشاهی می‌کرده است، در قالب مثنوی سروده است.

در آغاز ، زیر عنوان سبب نظم گوید : چون به فتوح دل و جان شد سبب - کرد **فتوح الحرمینش** لقب. و در پایان گوید : **محیی** از براو طلب کام خویش - محو کن از لوح کسان نام خویش . . . نیست طمع جایزه از کس مرا - جایزهٔ شوق همین بس مرا.

آغاز ۱ : ای دو جهان غرقهٔ الای تو - کون و مکان قطرهٔ دریای تو.

آغاز ۲ : ای همه کس را بدرت التجا - کعبهٔ دل راز تو نور و صفا.

بنگرید به : نسخه های فارسی ٤ : ۳۰۱٦ - ذریعه ۹ : ۱۰۱٦ (محیی) و ۱٦ : ۱۱۹ (فتوح) - مشارچ ۲ : ۳٦٥۳ که در آنجا نام سراینده نادر ست آمده.

4627 ۷۱۸٤ : نستعلیق خوش ، ویسی امهروی ، در مکه ، ۹۸۰ه‍.ق. آغاز در دیباچه افتاده : کردند اپی حیل و قیس - کزیمن آن نعره شنیدی اویس ، عنوانها زرو برخی شنگرف و یا لاژورد ، با شانزده تصویر آبرنگ خوب از مناظر مقدسه ، جدولبندی ٦ راه به زور و رنگها ، ۸۲ ص .

4628 ۵۷۳۱ : نستعلیق خوش ، سید علی بن تقی الدین الحسینی ، ساکن مکه ، ۹۶۵ه.ق. آغاز برابر نمونه ی ۱ ، با سرلوح زرین فرسوده از همان روزگاران ، عنوان و نشان شنگرف ، با ۱۶ منظرهٔ رنگی از جایهای مقدس ، جدولبندی ۲ راه به زر و رنگها ، ۸۹ ص .

4629 ۵۰۳۸ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۰ه.ق. آغاز برابر نمونه ی ۲ (بیست و یک بیت پس از آن نمونه‌ی۱می آید) با سرلوح زرین، دو صفحهٔ آغاز تمام زرین از همان روزگاران ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۲ راه به زر و رنگها ، با ۱۸ تصویر از جایهای مقدس ، رنگی و زرین ، ۱۴۰ ص .

4630 ۱۴۷۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ی ۱ ، دو صفحهٔ آغاز منقش ، عنوانها سرخ ، نیمهٔ یکم جدولبندی ٤ راه و بقیه ساده ، با ۱۳ تصویر از جاهای مقدس به مشکی ، ۱۲۰ ص .

2067

فراقنامه

از **انوری**. در پایان آن آمده : غبار مقدم آن سروناز بالا را - ز چشم **انوری** دل شکسته دور مدار (نسخه های فارسی ٤ : ۳۰۱۹).

آغاز : فغان کز حرکات سپهر کجرفتار - فتاده طرح جدایی میانهٔ من و یار - زمانه پیش من آورد آنچنان روزی.

4631 ۲۴۱۲ : نستعلیق پخته چلیپا ، در جنگ نوشتهٔ ۱۲۱۹ه.ق. (ص ۷۵-۷۹) ، آغاز برابر نمونه ، ٤۰ بیت .

4632 ٤۰۲۷ : نستعلیق، سدهٔ ۱٤ه.ق. در «جنگ» (ص ۱٤۲-۱٤٤) ، ۳۶ بیت است .

2068

فقه گرامی : احکام . . .

در نماز و دیگر احکام اسلامی ، در ۲٤ باب. پس از نعت حضرت رسالت

پناه. باب ۱- صلاه، ۲- احکام و ارکان، ۳- واجبات نماز، ٤- سنت در نماز، ۵- آداب و منهیات نماز، ٦- وضو . . . ۲۳- احکام عید، ۲٤- اوصاف ایمان

بنگرید به: فتاوی قراخان در بخش فقه.

آغاز: کریمی که آمرزگاری هموست - رحیمی که پروردگاری هموست - یقین رازق بندگان اوست و بس - همه فانی و جاودان اوست و بس.

4633 ۱۳۸: نستعلیق، پیر مهدی شاه ولد نور محمد، سدهٔ ۱۳ ه‍.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۲۲-۸٦). (تسبیحی ۱: ٤٦٦-٤۷۲).

2069

فقه کیدانی، منظوم

از **سعیدی**، که نام خود را در پایان آورده است: نظم کرد این را **سعیدی** این چنین - لایضیع الله اجرالمحسنین. نام کتاب درص ۲ آمده است، پیرامون ... ۱ بیت. با این عنوانها: حمد، مناجات، آغاز کتاب فقه کیدانی، تعریف فرض و واجب، تعریف سنت، مستحب، حرام، مکروه، فرایض نماز، تعریف واجب، بیان سنتهای نماز، مستحبات نماز، محرمات، مکروهات نماز، مباحات، مفسدات نماز.

بنگرید به: خلاصة الصلاة (خلاصهٔ کیدانی) در بخش عربی. که بایستی متن این منظومه باشد. و «تحفهٔ خجسته ۱۵۷۳» که نیز شرح منظوم همین متن است.

آغاز: حمد بیحد مرخداوند احد - پی نبرده عقل برکنهش بجد - خالق الاشیاء رب العالمین - آفریده عالمی از ماء وطین.

4634 ۱۳۸: نستعلیق خام، مهدی شاه، سدهٔ ۱۳ ه‍.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۲۲)، آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف (تسبیحی ۱: ٤٦٦-٤۷۲).

0

فقه کیدانی ، منظوم : نظم الدرر : تحفهٔ خجسته

2070

فقه منظوم

از سرایندهای با تخلص نور ، که در پایان از خود نام برده است : فرستی ز اکرام و انعام خویش ـ برین نور بدکار و بدنام کیش... الهی به حرمت محمد رسول ـ تو این نور بیچاره گردان قبول... ز بهر خدا نامه کردم رقم ـ درودی بگفتم به خیرالامم.

در ۳۷ باب : در بیان نعت پیامبر (ص) ، در بیان گناهان میگوید ، ایمان فریضه ، مسایل ، واجبات ، سنتهای شریعت ، وضو ، سنتهای وضو ، مستحبات وضو ، اقسام غسل ، فریضهٔ غسل ، سنتهای غسل ، آب پاک ، مسح موزه ، حیض و نفاس...

آغاز : سپاس و ستایش کنم بیشمار ـ مراو خالق خلق و آمرزگار ـ که از آب ناچیز کرده عیان ـ صورهای نیکو همه خاکیان.

4635 ۵۹۰۳ : نستعلیق پخته ، غلام حسین ، ساکن رندهیر ، پاس خاطر میان پیر بخش ، ۳ ماه کتک ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. عنوان و نشان شنگرف ، ۳۹+۳ ص.

2071

فقه منظوم : ارشاد : جنات

از سرایندهای از مردم قاین ، جام ، جاف ، به سال ۸۴۴ ه./۱۴۴۱-۴۰ م

در چهار فصل و هشت باب باعنوانهایی به نظم: باب رابع گفته واجب را صفات - باب خامس واجب اسلام را - باب سادس رازکات آمد خبر - باب سابع مخبر از حکم صیام - باب ثامن مخبر از احکام حج. و شاید به نام «ارشاد» یا «جنات» باشد.

در پایان آن آمده: تا چو شخصی رافتد با یادگار - مانده **ارشادی** ز شیخی یادگار - سال ضاد و دال و میم (= ۸٤٤ هـ.ق) از فضل رب - دیدمش ختم آخر ماه رجب - مولدم در **قاین** تد مضاف - سوی **جام** مستقراکنون به خاف - هر کسی ابیات را پرسد شمار - باد سال عمرش افزون از هزار. و در آن آمده: مثل عنوان است جنات «جنات» این کتاب- مشتمل در چهار فصل و هشت باب... خواندمش **ارشاد** در دانش ندا - لم تجد بعدی ولیا مرشدا.

آغاز: ابتدای نامه، برنام خدا - به که نامه، شد بدین نام ابتدا - ذکر الله، رحمان رحیم - تا نباشد کس نباشد مستقیم.

4636 ۱٤۰۰ : نسنخ خوش، سدهٔ ۱۳ هـ.ق. و یادداشت ۱۲۳۱ در پایان. آغاز برابر نمونه، بابهای ۱، ۲ وبخشی از سوم افتاده، (ص ۱۹٤-۲٦۷).

2072

فقه منظوم

از ناشناس، با عنوانهایی که هریک مصرعی ست: فصل اند بیان سنت او، هست نه چیز ناقضات وضو، فصل دیگر بیان غسل نکوست، فصل در باب آب گفته شود، فصل دیگر بیان پوست بود، فصل افتادن نجسه در چاه، حال پس خورده بشنوای آگاه، باعث اندر تیمم آمد هفت، فصل اندر بیان مسح شناس (حیض و نفاس، پاکی از نجاستها، نماز، بانگ نماز، شرایط نماز، فرایض نماز، واجبات نماز، سنتها...).

آغاز: ابتدا بکن به بسم الله - تا شود رهنمای تو الله - آن الله که هست فرد و واحد - صمد ولم یلد ولم یولد....

4637 ٦۹۲۸ : نستعلیق پخته، پنجشنبه ۲۲ رجب ۱۰۷۱ه‍.ق. در پیشاور.
آغاز برابر نمونه، تنها در ۲۲ صفحه عنوانها نوشته و دیگر صفحه نانویس
مانده، ۳۹۹ صفحه شمار دارد.

2073

فقه منظوم

ناشناخته.

4638 ٥٤۳٦ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ه‍.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۳-۲٥٦)،
آغاز افتاده . . . . فصل در پاکی از نجاستها : زان نجاست که چی نماید
وی ـ می شود پاک چون رود ازشبی . . . نسخهٔ آشفته است، اینک چند
عنوان : فصل اندر بیان استنجا، در بیان نماز (: ای برادر بیا نماز گزار ـ
دل بدلدار تن بکار گزار) فصل در اذان نماز، فصل در شرایط آن، فصل
در وصف نماز، واجبات نماز، باب اندر بیان سنتها . . . جهرو خفا، وضو،
نافله ها . . . حج، نکاح، طلاق، سر عنوانها نیز نظم است : این کتابی
ست در بیان خرید و فروخت (: بیع تبدیل مال دان به رضا).

0

فقه منظوم

دراین بخش : ابواب جنت ، ارث منظوم ، تحفهٔ خجسته ، تحفة الفرایض ، جواهر اسلام ، خجسته رقم ، خمسهٔ اسلام ، دام حق ، درة الشارق ، صلات منظوم ، عقد گهر ، فقه کیدانی منظوم ، فقه منظوم ، مسایل نماز ، مسلک المتقین ، منظومة الخلاصة ، میراث نامه ، نام حق ، نظم الدرر آمده است.

2074

فیض مجدد : دیوان شاه داعی

از **شاه داعی شیرازی** (۸۱۰-۸٦۹ه‍.ق.). دیوان دیگر اوست ،

بنگرید به : رسایل شاه داعی، در بخش چند دانشی. ص ٤٠٧ .

4639 ۸٤۹ : نستعلیق خوش ، ش ۱۷ «رسایل شاه داعی» نوشته ۸۸۲-۸۹۵ ه.ق. (ص ۱۵۵-۲۰۵) .

0

قران سعدین

امیر خسرو ، در بخش تاریخ خواهد آمد.

2075

قرعهٔ خورشید

به نظم و درمیانه بندهایی به نثر ، در شش «کوکب» و سه «باب» ، و شش «حرف» که هر حرفی اشارت بکوکبی ست. باب اول در طیور ، دوم بهایم ، سوم پیامبران.

آغاز : بدانکه این کتاب را قرعهٔ خورشید گویند ، نزد ارباب حکمت و اصحاب دولت و نزد ملوک و سلاطین اعتبار تمام دارد.

4640 ۱۹۹۰ : نستعلیق، سدهٔ ۱۳ ه.ق. با تاریخ ۱۲۹۷ ه.ق. در مجموعه ، ش ۱ (ص ۱-۵۲) .

2076

قسم نامه

از **ظهوری ترشیزی** ، نور الدین محمد ، کشته در شورش ۲۵ یا ۱۰۲٦ ه./

١٦١٧م. (نسخه های فارسی ٤ : ٣٠٣٨).

آغاز : به شیرینی شهد کنج دهن - به جوش اسیران چاه ذقن - بدر پاشی آتش ابدار - به سر پیچی سنبل تابدار.

4641 ٧٤١٩ : نستعلیق ، منکت رای ، ١٨٢٦م (١٢٣٣هـ.ق ؟) ش ٧ مجموعه (ص ٤٠٣-٤١٧) ، نخست قسم نامه است که به ساقینامه می انجامد.

2077

قصیدهٔ ابن فارض : شرح قصیدهٔ نظم الدرر

متن از **ابن فارض** (م ٦٣٢هـ./١٢٣٤م.) شرح از **عبدالرحمان جامی** (٨١٧-٨٩٨هـ./١٤١٤-١٤٩٢م.) و این قصیده جز «خمریه» ی او و نیز شرح آن جز «لوامع انوار» است (نسخه ها ٢ : ١٢٤٤).

آغاز : پاکا خداوندی که صفحات کاینات نامهٔ سپاس و ستایش . . . اما بعد، نموده می آید که چون در این فرصت این کمینهٔ بی بضاعت.

4642 ٣٩٣ : نسخ خوش، سدهٔ ٩ ، با تاریخ ٩٠٠هـ.ق. در مجموعه ، ش ١٤ (ص ٣٢٨-٣٦٣) ، آغاز برابر نمونه.

2078

قصیدهٔ امیر خسرو

امیر خسرو دهلوی (٦٥١-٧٢٥هـ./١٢٥٣-١٣٢٥م).

آغاز : مشعل خورشید کز نورش جهانرا زیورست - چند باشی گرم در مهرش که طشتی از زرست.

4643 ۱٤٦٣ : نستعلیق، محمد کریم ، ۱۲۹۲ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱٦-۲۲).

2079

قصیدهٔ بال مرصع

از فخر القضاة رازی ، قصیده ای ست فلسفی. که لسان الاطباء حکیم آن را شرح کرده است (نسخه های فارسی ۳ : ۱۲٤٥). انجام : گفت مفاخر مخوان ، معنی بیتش بدان - تا که چه گفته است آن ، ز اول و آخر سخن.

آغاز : بالع مرصع بسوخت مرغ ملمع بدن - اشک زلیخا بریخت یوسف گلپیرهن.

4644 ۱۱۸۲ : شکسته نستعلیق ، در بیاض نوشته شدهٔ ۱۲٥۰ه.ق. (ص ٤۹٦-٤۹۹) ، جدولبندی شده ، ٤ خطی.

2080

قصیدهٔ رائی

از **عطار نیشابوری** ، فرید الدین (۵۱۲ - پیرامون ٦۲۷ه./۱۱۱۸-۲۹-۱۲۳۰م). که به پیروی سنائی غزنوی (م ۵۲۵ه./۱۱۳۱م.) سروده است.

آغاز : چشم بکشا که جلوهٔ دیدار - متجلی ست از درو دیوار - نحن اقرب الیه آمده است - دور افتاده ای تو از پندار.

4645 ۷٥۰٥ : نستعلیق خوش ، چلیپا ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۲٤-٤٦) ، آغاز برابر نمونه ، جدولبندی ۳ راه.

2081

قصیدهٔ بانت سعاد : شرح . . .

متن ازکعب بن زهیر صحابی، در ۵۷ بیت، در ستایش پیامبر اسلام (ص). پس از آنکه از هجو قبلی خود اظهار ندامت کرد. با این سر آغاز : بانت سعاد فقلبی الیوم متبول ـ متیم اثرها لم یفک مکبول ؟

شرح از قاضی **شهاب الدین دولت آبادی**، که نام وی به طور الحاق در پایان نسخه آمده است. بایستی همان نگارندهٔ تفسیر «بحر المواج : ۷» (م ۸۴۹ھ./ ۱۴۴۵م) باشد.

آغاز : الحمدلله و سلام علی عباده الذین اصطفی. قوله امن تذکر . . .

4646 ۵۰۳۲ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ھ.ق. ش ۴ مجموعه (ص ۱۳۰-۲۴۷).

2082

قصیدهٔ بانت سعاد : شرح . . .

متن همان قصیده ، شرح از **علی بن سلطان محمد هروی قاری** (دیباچه) (م ۱۰۱۶ھ./۱۶۰۶م). زرکلی (اعلام ۵ : ۱۶۶) میگوید : در هرات زاده شده ، در مکه جایگزین شده و هر سال یک کتاب نگاشته و فروخته و بدان یکسال زندگی کرده است. از نگاشته های او در این کتابخانه : اربعین فی فضایل القرآن ، تحفة القاری ، تعلیقات القاری (حدیث) ، حرز الزمن ، الحزب الاعظم ، ضوء المعانی (شرح بدء الامالی) ، المرقات فی شرح المشکاة ، شرح حصن الحصین ، شرح الشفاء بتعریف المصطفی ، شرح شمایل النبی ، شرح عین العلم ، شرح فقه الاکبر ، شرح قصیدهٔ برده، شرح مقدمهٔ جزریه. همه به عربی. و «آداب المریدین» او به فارسی در موزهٔ کراچی هست. (ن.ک. نفیسی ۱ : ۳۹۴).

آغاز : الحمدلله الذی خلق السعدا، من العباد و جعل منهم الاشقیاء کما اراد بمقتضی نعوته . . . اما بعد ، فیقول . . . علی بن سلطان محمد الهروی القاری.

4647 ٤۰۹۲ : نسخ پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱٦-۱۹۳). متن به شنگرف.

2083

قصیدهٔ بانت سعاد (شرح) : شرح نعت النبی

متن همان قصیده ، شرح از **عبدالقادر** ، گویا متخلص به **نظام**. به روزگار اورنگ زیب (۱۰٦۸-۱۱۱۸ ه.ق). به هنگامی که پنجاه سال از زندگی او گذشته بود ، در شوال ۱۱۱۳ ه./۱۷۰۲ م.

در پایان آن مثنوی ست که در آن آمده : لذت نعت در زبان نظام - ثمرات بهشت دان بتمام . . . عبد قادر فقیر زاده ازان - منتفع باشد و کمال نشان . . . سیزده از صد و هزار افزون - بود سال هجرت میمون . . . عهد اورنگ زیب عالمگیر - محیی سنت سراج منیر . . . یافت از نعت کار شرح نظام - **شرح نعت النبیش** کردم نام . . .

4648 ٦٦۵۵ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز افتاده : وی صلی الله علیه وسلم . . . ، متن زیر خط شنگرف ، نسخه دیباچه را ندارد و شارح آن از مضامین مثنوی پایان نسخه بدست آمده است ، ۱۳٤ ص.

2084

قصیدهٔ بانت سعاد : شرح . . .

متن همان قصیده، شرح از **محمد رشید** بن سلطان حسین فاروقی حنفی، به خواهش

فرزندش محمد گل و استادش آخوند محمد مسعود جیو نگاشته است. نخست قصیده را از نظر تاریخی بررسی میکند ، سپس یکایک بیتها را می آورد. و در اینجا بدنبال هر بیت ترجمهٔ آن به نظم است و سپس شرح آن به نثر و تفصیل. در پایان تاریخ تصنیف ۱۱۵۱ هـ./۱۷۳۸م. یاد شده است.

آغاز : الحمدلله الذی شوق قلوب المشتاقین الی لقائه و ذوق السنتهم . . . و بعد ، فیقول العبد . . . محمد رشید بن سلطان حسین . . .

4649 ٦۵۰ : نستعلیق شکسته آمیز ، دو شنبه ۲۷ رمضان ۱۲٦۹هـ.ق. در مجموعه (ص ۱۱۱-۲۱۵) ، آغاز برابر نمونه.

2085

قصیدهٔ بانت سعاد : شرح . . .

متن همان قصیده ، شرح از نظام الدین **محمد رستم** بن عبدالله **خجندی امنا بادی** (زنده در ۱۱۰۸هـ./۱٦۹٦م.) نخست تاریخچهٔ قصیده را گفته سپس یکایک بیتها را آورده شرح کرده است. و در هر بیت نخست تک تک واژه ها و سپس رویهم بیت را گزارش کرده است.

و از هموست : شرح قصیدهٔ محمدیه، شرح شمایل النبی و جز آنها.

آغاز : حمدله . صلاه . اما بعد، عرض می دارد مسکین نظام الدین محمد رستم بن عبدالله الخجندی الامنا بادی ، که این بی بضاعت.

4650 ۱۷۰۷ : نستعلیق پخته ، ولی محمد در موضع تهکر ، سدهٔ ۱۲هـ.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۲۱۸-۳۳٦) آغاز برابر نمونه ، جدولبندی ۲، راه و عنوان و نشان و بیتهای متن به شنگرف.

4651 ٤۱۰۱ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۳هـ.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۹۵-۱٦٦)، متن زیر خط شنگرف ، عنوانها شنگرف.

2086

قصیدهٔ بانت سعاد : شرح . . .

متن همان قصیده ، شرح از **محمد رشید** بن سلطان حسین **فاروقی** حنفی با دیباجه ای به عربی. (همان ص ۱۶۸۶) تحریر دوم از محمد نصیر.

آغاز : الحمدلله الذی شوق قلوب المشتاقین الی لقائه ، و ذوق . . . و بعد فیقول العبد . . . محمد رشید بن سلطان حسین الفاروقی.

4652 ۵۹۹۰ : نستعلیق، محمد نصیر، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. ش ٦ مجموعه (ص ۹۸-۱۷۷). متن زیر خط مشکی و شنگرف. محمد نصیر در پایان نسخه توضیح می دهد که این دو شرح بود یکی مختصر و یکی کاملتر و من هر دو را درهم کرده و این را نوشتم.

2087

قصیدهٔ بانت سعاد : شرح . . .

متن همان قصیده، شرح به نظم از ناشناس. تنها دیباجهٔ آن در ۸۰ بیت است. نخست ارزش آن قصیده و سپس زندگینامهٔ سراینده اش را گفته و آنگاه ترجمه آن را کرده است. در دیباجه آمده : زینجهت کردند شرح آنرا به توفیق ولی ـ فاضلان چون فاضل هندی و مولانا علی (ن. ک. ص ۱۶۸۵ .)

آغاز : حمد مر پروردگار انس و جانرا هر زمان ـ کو پدید آورد از قدرت زمین و آسمان ـ آن خداوندی که تکریم بنی آدم نمود ـ داد شان تفصیل بر خلقی که آمد در وجود.

4653 ۵۹۹۰ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۷۲-۷٦).

2088

قصيدۀ بانت سعاد : شرح . . .

متن همان قصيده. چند شرح ناشناخته. يكى نيستند.

4654 ٦٧١٣ : نستعليق پخته، ١١ شوال ١٠٧٤ هـ.ق. ش ١ مجموعه (ص ٢-٤٤) ، آغاز برابر شماره ٦٢٥٨ همين كتابخانه ، نسخۀ ديگرى از همان شرح است. متن و نشانه ها شنگرف.

4655 ٦٢٥٨ : نسخ خوش، با تاريخ ١١٠٦ هـ.ق. به همين خامه در مجموعه، ش ٢ (ص ٦ ٢-٢٦٤) ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندى ٤ راه به زر و مشكى. آغاز: شرح قصيده بانت سعاد. چنين آورده اند ، كه كعب و بجيردو پسر زهير و ابى سلمى مدنى بودند ، و به چرانيدن گوسفندان رفته بودند. . .پس از هر بيت «تفسيره» و «اعرابه» و «معناه» آورده مى شود.

4656 ٢٣٣٥ : نسخ پخته ، ظهر يكشنبه غرۀ شوال ١٠٧٧ هـ.ق. متن و جدولبندى ٢ راه شنگرف. شرحى ست به نثر بدون ترجمه منظوم. آغاز: چنين آورده اند كه كعب و بجير دو پسر زهير بن ابى سلمى المزنى بودند ، بچيرانيدن كوسپندان بيرون آمده حضرت رسالت (ع) در موضع . . .

4657 ٦١١٣ : نستعليق پخته ، سدۀ ١١ هـ.ق. آغاز و انجام افتاده ، موريانه زده ، هر بيت را با سربندهاى : لغت ، صرف ، نحو ، ترجمه ، و نكات شرح ميكند. عنوان و نشان شنگرف ، ١٦١ ص.

4658 ٦٦٥٣ : نسخ در متن و نستعليق شكسته آميز در شرح، سدۀ ١٢ هـ.ق. ش ١ مجموعه (ص ٤-). آغاز: بانت سعاد فقلبى . . . بانت جدا شد ، سعاد محبوب ، فقلبى پس دل من ، اليوم روز جدايى سعاد . . . نسخۀ ديگرى ست از نسخه ٦٧١٣ و ٦٢٥٨ و ٢٣٣٥ همين كتابخانه.

4659 ٤٧٧٥ : نستعليق پخته، سدۀ ١٢ هـ.ق. ش ٣ مجموعه (ص ١٣٢-٢٠٠)، آغاز: بانت سعاد فقلبى . . . اللغه. البين جدا شدن و پيوستن من باب ضرب، سعاد نام جيبه القلب دل. اليوم امروز.

4660 ۵۰۳۲ : نستعلیق خوانا ، میر محمد صفا بن میر استاد ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۷۵) آغاز افتاده، متن در بخش اول زیر خط و سپس به شنگرف.

4661 ۵۰۷۸ : نستعلیق، پخته ، چهار شنبه رجب ۱۲۱۶ ه.ق. آغاز افتاده : ناخذنی نون خفیفه باشد . . . ، متن زیر خط شنگرف ، ۳۲ ص.

4662 ۲۹۶۳ : نستعلیق خوانا، سدهٔ ۱۳ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۲۹-۹۶)، دیباجه ای ندارد. آغاز : بانت سعاد و قلبی الیوم. . . بانت مشتق من البین بمعنی الافتراق و الوصل کما فی قوله تعالی لقد تقطع بینکم ای وصلکم ، فهذا من جمله الاضداد...، نخست یک بیت را زیر خط مشکی آورده سپس به شرح آن می پردازد.

4663 ۲۹۳۲ : نستعلیق پخته ، عبدالحق ساکن فریال ، رمضان ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز : بدانکه ارباب تواریخ و اصحاب تحقیق چنان روایت می کنند که جبیربن زهیر و کعب بن زهیر دو برادر بودند . . . ، پس از مقدمه ای دربارهٔ قصیده به شرح آن پرداخته است ، ۹۹ ص.

2089

قصیدهٔ بدء الامالی : شرح . . .

متن از امام سراج الدین **علی** بن عثمان **اوشی فراغانی** حنفی (م ۵۷۵ه/۷۹-۱۱۸۰م). در کلام به ویژه توحید به زبان عربی با این سر آغاز : ملیک مالک مولی الموالی ـ له وصف التکبر و التعالی. سرایندهٔ این قصیده در نسخه ی چاپی «شرح آن از ننگرهاری» نجم الدین عمر نسفی دانسته شده که درست نیست.

شرحی ست که در نسخهٔ چاپی ازان در ویژه آخوند ننگرهاری (م ۱۰۴۸ه/۸-۱۶۳۹م). دانسته شده است.

نسخه ای با همین سر آغاز، در دیباجهٔ آن شارح **ملا علی قاری** (نفیسی ۱ : ۲۹۴ وجود چنین شرحی را تایید کرده است) و نسخه ای دیگر نیز با همین سر آغاز در دیباجه اش از **محمد هاشم** (سندی) دانسته شده است. (فهرست مشترک پاکستان).

و از انجام نسخهٔ ۱۱۷۸ و ۵۰۶۹ گنج بخش، بر می آید که نگرهاری یکبار پیش از این، این قصیده را، به نام «بحر الامالی» شرح کرده بوده است، اما چون الفاظ مناسب نبود، اکنون از آن عدول نموده، بعبارت دیگر آورده است.

آغاز: چاپی منسوب به درویزه: حمد بیحد و ثنای بیعد مر خدای را که سزاوار حمد و ثناست. **آغاز** نسخه های خطی منسوب به درویزه: ملیک مالک مولی الموالی ـ له وصف التکبر و التعالی. یعنی آن خدایی که پادشاه پادشاهان است، و خداوند خداوندان ست، مر او را سزد صفت بزرگی و برتری، پس بغیر الله تعالی کسی دیگر را نشاید بزرگی و برتری.

4664 ۳۴۶۷: نستعلیق پخته، باتاریخ ۱۱۴۲ ه.ق. ش ۲ (ص ۳۸۴-۴۵۷)، آغاز: ملیک مالک (برابر نمونه) عنوان و نشان شنگرف. در پایان نام نگارنده آخوند در ویزه آمده است.

4665 ۴۲۵۸: نستعلیق پخته، ۱۱۴۴ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۸۴-۱۹۶)، آغاز: ملیک مالک . . . (برابر نمونه). عنوان و نشان شنگرف.

4666 ۴۷۶۱: نستعلیق شکسته آمیز، محمد حسن، در حیدر آباد، ۲۶ ج ۱/ ۱۱۵۵ ه.ق. آغاز: ملیک، مالک . . . (برابر نمونه)، در پایان نام شارح آخوند در ویزه آمده است، نشانه ها شنگرف، ۶۹ ص.

4667 ۲۴۵۱: متن نسخ درشت و شرح نستعلیق پخته ریز، با تاریخ ع ۱/ ۱۱۶۵ به همین خامه در آغاز آن. آغاز: ملیک، مالک . . . (برابر نمونه)، انجام افتاده، ۸۰ ص.

4668 ۵۰۶۹: نستعلیق پخته، ۲۳ ع ۲/۱۱۶۶ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۲۰-۱۸۸)، آغاز: به مانند شماره پیشین. در پایان عبارتی ست که نشان می دهد این تحریر دو می ست از شرح قصیده.

4669 ۱۱۷۸: نستعلیق خوش در شرح، و نسخ خوش در متن، از سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۲۳۸-٤۱۰)، با یک سر لوح زیبای زرین، جدولبندی و کمند ۱۱ خطی، متن به شنگرف. در پایان آن از شرح قبلی شارح یاد شده که به نام «بحر الامالی» بوده است. نسخه از بیت دوم

قصیده آغاز میشود : یقول العبد فی بدء الامالی . . . بدء آغاز کردن را گویند امالی ، جمع املاست ، و آن بیان کردن را گویند ، و راز توحید ، علم توحید است ، و علم ایمان را نیز گویند.

4670 ۵۹۷۶ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۲۲۴-۳۱۷) ، آغاز برابر نمونه چاپی ، در دیباجه سرایندهٔ متن نجم الدین عمر نسفی دانسته شده و از شارح نام برده نشده است ولی همانست که از درویزه و ملا علی قاری دانسته شده است.

4671 ۵۵۸۰ : متن نسخ ، شرح نستعلیق شکسته آمیز ، محمد عثمان ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز : ملیک ، مالک . . . (برابر نمونه) ، ۷۴ ص.

4672 ۵۲۱۱ : نستعلیق تحریر ، پیرو دین محمد حسین ، شنبه ۱۲۷۴ه.ق. دیباجه را ندارد. آغاز برابر نمونه شرح ، در کلفون نام اوشی و شرح کننده درویزه آمده است. متن نسخ وزیر دو خط شنگرف و مشکی ، ۹۵ ص.

4673 ۲۴۱۶ : نستعلیق پخته، برای میر احمد، ۱۲۷۸ه.ق.آغاز برابر نمونه‌ی شرح. در پایان نام شارح درویزه آمده سپس میگوید: پیش از این نیز بر این مضمون شرحی افتاده ، بود اما بعضی الفاظ نامتناسب در آن مسطور بوده ، اکنون از آن عدول نموده به عبارت دیگر آوردم . . . ، نشانه ها شنگرف ، جدولبندی ۳ راه و کمند بندی شده ، ۷۹ ص.

4674 ۱۵۹۰ : نستعلیق پخته ، میرزا حنان ، ۱۱ شعبان ۱۲۸۷ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۷۱) ، آغاز : ملیک مالک . . . برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، کاغذ آبی.

4675 ۱۲۰۶ : نسخ ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۴۹-۱۵۴) ، آغاز برابر نمونه (: ملیک مالک مولی الموالی، تا به آخر) متن به شنگرف. انجام یک صفحه افتاده ، و اشاره ای به «بحر الامالی» را ندارد.

4676 ۳۵۳۹ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۸ مجموعه (ص ۱۷۲-۱۷۷) ، آغاز برابر نمونه (: ملیک مالک تا به آخر). در دیباجه نام در ویزه نیامده است.

4677 ۴۱۰۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۵۱-۹۲) ، آغاز : ملیک مالک (برابر نمونه) ، در پایان کاتب آنرا از آخوند در ویزه یاد کرده است.

4678 ۶۰۸۹ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۳ه‍.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۲۳-۱۸۴) ،
آغاز برابر شمارهٔ پیشین.

4679 ۶۰۲۷ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۳ه‍.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۶۲-۱۰۷)،
آغاز برابر شمارهٔ پیشین ، نشان شنگرف.

4680 ۳۱۱۲ : نستعلیق و نسخ پخته، سدهٔ ۱۳ه‍.ق. آغاز برابر شماره پیشین،
موریانه به شدت آسیب رسانده ، انجام کمی افتاده ، ۵۲ ص.

4681 ۵۲۱۸ : نستعلیق شکسته آمیز ، محمد غنی بروزی ، سدهٔ ۱۳ه‍.ق.
آغاز: ملیک ، مالک . . . (برابر نمونه) ، نام شارح در نسخه نیامده است.
۱٤٤ ص.

2090

قصیدهٔ بدء الامالی : شرح . . .

متن از همان اوشی فرغانی، ترجمه و شرح فارسی از ناشناس. برای نمونه: ملیک مالک مولی الموالی ـ له وصف التکبر و التعالی. خدای ما خداوند قدیمست ـ صفاتش کامل و مثلش عدیم است. یعنی آن خدایی که پادشاه و صاحب و خداوند خداوندان. ملیک . . .

آغاز : یقول العبد فی بدء الامالی ـ لتوحید بنظم کالالی. یعنی میگوید بنده که مصنف این قصیده است، که نام او محمد (؟) اوسی ست، در آغاز بیان خویش برای شناخت خدایتعالی.

4682 ۲۹۲ : نسخ خوش ، با تاریخ ۱۲۱۰ه‍.ق. در مجموعه ، ش ۳ مجموعه
(ص ۳۸۸-٤۲٤) عنوان و نشان شنگرف.

2091

قصیدهٔ بدء الامالی : ترجمهٔ منظوم . . .

متن از همان اوشی ، ترجمه از ناشناس. به نظم.

آغاز: یقول العبد فی بدء الامالی . . . بگوید بنده در آغاز املا - ثنای حق بنظم خوب و زیبا - خدای ما قدیم است و حکیم است - در اوصافش نبینی نقص پیدا . . .

4683 ٦٧٧٢ : نسخ در متن و نستعلیق در ترجمه ، پیرامون ۱۲٦۲ه.ق. ش ۱۰ مجموعه (ص ٥٥٦-٥٥٨) ، در متن و هامش.

2092

قصیدهٔ بدء الامالی : شرح . . .

متن از همان اوشی. شرح از ناشناس.

4684 ۸۰۸۳ : نستعلیق تحریر آمیز، غلام قادر ۱۲٤٤ه.ق. (پایان مجموعه)، آغاز افتاده : شیطان که تکبر بلعنت گرفتار گشت و بعضی گفته اند اله. «مالک مولی الموالی» پس معنی چنین گردد . . . ، متن نسخ معرب ، نشانه ها شنگرف ، (ص ۱-٦۰). در ابان ۱۳٥۷خ خریداری شده است.

2093

قصیدهٔ برده : شرح . . .

متن از **بوصیری ، محمد بن سعید** (م ٦٩٤ه/۱۲۹٥م). با این سر آغاز : امن تذکر جیران بذی سلم. در ستایش پیامبرص. ترجمه از محمد **حافظ شرف**. در پایان نسخهٔ ۷۲۱۰ این کتابخانه چنین آمده است : بنده مداح محمد ، شهرتم **حافظ شرف**. نام من باشد **محمد**، بر محمد چاکرم. چون ز هجرت هشتصد و ده (۸۱۰ه/ ۱٤۰۷-۸م) سال تازی رفته بود - اتفاق افتاد نظم فارسی اندر رقم. این ترقیمه در پایان برخی از نسخه های دیگر نیز آمده است (نسخه های فارسی ٤ : ۲۷۲۳).

آغاز : امن تذکر جیران بذی سلم . . . ای زیاد صحبت یارانت اندر ذی

سلم-اشک چشم آمیخته با خون روان‌گشته بهم-یا ز طرف‌کاظمه بادی وزید از کوی دوست ـ یا مگر در نیمه شب برق دمید است ازاصم ـ چیست چشمت‌گویمش گریه مکن ، گریان شود . . .

4685 ٢٦٩ : نسخ خوش در متن و نستعلیق خوب در ترجمه، سدهٔ ١١ه.ق. ش ١ مجموعه (ص ٢-٥٨) ، آغاز برابر نمونه. ترقیمه حافظ شرف را ندارد (تسبیحی ١ : ٥٣٤-٥٣٩).

4686 ٧٩٧١ : نسخ خوش در متن ، نستعلیق خوش در ترجمه و گزارش ١١٦٤ه.ق. ش ١ مجموعه (ص ٢-٥٦) ، ترجمهٔ زیر نویس به نثر و در هامش به نظم. در پایان نام سراینده نیامده است.

4687 ٧٢١٠ : نسخ در متن و نستعلیق در ترجمه ، زیبا ، جمعه ٢٢ ج ٢/ ١١١٠ه.ق. آغاز برابر نمونه ، ش ١ مجموعه (ص ٥-٦٠)، در پایان ترقیمه حافظ شرف آمده است، نسخه میان سطور و هامش به خامه ی ریز حاشیه نویسی شده است ، با یک سر لوح زرین ، جدولبندی ٦ راه به زر و رنگها.

4688 ٦٥٦٦ : نسخ در متن و نستعلیق در ترجمه ، سدهٔ ١٢ه.ق. (ص ١٣-١٤٩) ، آغاز برابر نمونه ، ترقیمه حافظ شرف را ندارد.

4689 ٢٠٠١ : متن ثلث و ترجمه زیر نویس نستعلیق پخته ، ٩ع ١/١٢٩٨ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، نام مترجم در نسخه نیامده است. جدولبندی ٦ راه و کمند بندی شده ، ٤٤ ص.

2094

قصیدهٔ برده : شرح . . .

متن همان قصیده، شرح از ابراهیم بن محمد عربشاه اسفراینی (م ٩٤٣ه/١٥٣٧م یا ٩٥١ه/١٥٤٤م). که از جمعه آغاز محرم ٩٢٠ه.ق. تا پایان ١٣ محرم. ٩٢٠ه./١٥١٤م. بدان می پرداخته است. بدون آنکه بیتی را بیاورد ، تک، تک واژه‌ها و یا عبارت های کوتاه را آورده شرح می کند.

آغاز: حمدله. بدانکه ناظم این قصیدهٔ سعیده، که چشم به بلاغت او ندیده، و در براعت به اعلی العلیین رسیده، ابو عبدالله . . . امن تذکر. تذکر یادکردن یا بیاد آوردن، جیران همسایگان، جمع جاراست به معنی همسایه. بذی سلم، در موضعی که او را سلم گویند، وان موضعی ست از حجاز . . .

4690 ۷۱۷۶ : نستعلیق خام، نظام الدین آخوند زاده، شعبان ۱۱۱۸ ه.ق.
آغاز : گفته اند که در مدح سید عالم . . .، متن زیر خط مشکی، ۸۸ ص.

2095

شرح قصیدهٔ برده

متن از همان **بوصیری**، شرح از **فضل الله بن روزبهان**، المدعو به خواجه مولانا **الاصفهانی**، که در شهور سبع و ثمانین و ثمانمایه (نسخه ی دیگر سبع و ثمانمایه) قصیده را بر محمد بن عبدالرحمان خوانده است. در نسخه ای دیگر تاریخ ۹۲۱ ه/۱۶۱۲م. یاد شده است، و این با تاریخ تالیف دیگرش به نام «سلوک الملوک» در ۹۱۵ ه/۶-۱۶۰۷م. مناسب تر است. (ن.ک. پیشگفتار روز بهان نامه دانش پژوه : ۲۴)

بنگرید به : نسخه های فارسی ۳ : ۱۶۳۴ (سلوک الملوک) و ۵ : ۳۴۸۴ (شرح قصیدهٔ برده)، هدیه العارفین ۱ : ۸۲۰.

آغاز: حمدله. صلاه. قال الفقیر الی . . . فضل الله بن روزبهان المدعو به خواجه مولانا الاصفهانی، بلغه الله اقصی العنایات . . .

4691 ۶۴۶۲ : نستعلیق شکسته آمیز، درویش علی بن معز الدین علی، ۲۷ ذیحجه ۱۱۲۹ ه.ق. ش ۳ (ص ۵۲-۱۰۱)، آغاز: حمدله. صلاه. (سپس بمانند نمونه)، در دیباجه تاریخ قرائت ۸۰۷ ه.ق. یاد شده است. و در همین دیباجه گوید : از آن تاریخ که قرائت کردم تا کنون که ذیقعده ۹۲۱ ه.ق. خلقی بسیار از من خواستند . . .، این نسخه تنها مقدمه است بدون شرح، با سرلوح سادهٔ رنگی و جدولبندی ۳ راه.

4692 ۱۱۶۳ : نستعلیق ناپخته ، سورت خان ، ۱۲۸۲هـ.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۹٤-۲۵۲) ، آغاز برابر نمونه، تاریخ قرائت در نسخه ۸۰۷ یاد شده ، جدولبندی یک خطی و عنوانها شنگرف.

2096

قصیدهٔ برده : شرح . . .

متن از **بوصیری** ، شرح به آنچنانکه مبدع الدین محمد عبدالواسع شطار قادری ، در پایان نسخه نوشته است، از شاه **عیسی** بن شیخ قاسم **سندی** هندی جنیدی ست، که وی خلیفه ی شیخ لشکر محمد عارف برهانپوری بوده است (پایان یادداشت). پس شارح بایستی برهانپوری (م ۱۰۳۱هـ./ ۱۶۲۱م.) صاحب «ملفوظات شیخ عیسی» و «عین المعانی» باشد. (فهرست مشترک پاکستان، نسخه ی پیشاور، کالج اسلامیه ۲/۱۹۶۱، از سدهٔ ۱۱هـ.ق.) (ن. ک. علمای هند، فارسی ۱۵۳ - اردو ۳۶۰).

در دیباجه از نگارنده نام برده نشده است ، و شرح بدینگونه است ، که پس از هر بیت از قصیده عنوانهای زیر را می آورد: بیان لغت، بیان ترکیب، ترجمه، سپس آن بیت را در یک رباعی به نظم در می آورد ، آنگاه عنوان «تمهید» است که در آن خواننده را برای شروع به بیت دوم آماده می کند. نخستین بیت به این رباعی در آمده است : ای دل که شود حال تو هر روز بدتر ـ با من ز غم عشق نهان گویی خبر ـ از یاد دیار خود کنی یاد مگر ـ کامیخته ای به اشک و خوناب جگر.

آغاز : بر واقفان اسرار نهانی و کاشفان استار معانی پوشیده و مخفی نیست ، که منشاء انشای کاینات ، و سبب افشای مخفیات ، نشأهٔ عشق و نشوهٔ شوق و محبت است.

4693 ۶۲۵۸ : نسخ خوش ، شیخ سعد الله بن شیخ احمد ، تته ، ۱۱۰۹ هـ.ق. ش ۱ مجموعه (ص ٤-۲۰۰۳) ، با سر لوح زرین ، جدولبندی ٤ راه زر و مشکی ، عنوانها شنگرف.

2097

مفرح الهمم : شرح قصیدهٔ برده

متن از همان **بوصیری**. شرح به آنچنانکه در ص. ع. به خامهٔ کهن آمده است از مولانا جمال الدین **جمالی چنابی** ست. نگارنده در دیباجه و پایان از خود نام نبرده است، ولی در اهمیت این قصیده می گوید «تعلیم و تعلم او را (شیوخ عظام) از جمله ضروریات انگاشته اند. و ابن نامراد عمری شد که بد و اشتغال دارد»، و تاکنون دو شرح بر آن نگاشته ام، یکی عربی و دیگری فارسی، که برای انعطاف از ستم زمان به این صوب آنرا «مفرح الهمم» نامیدم. (دیباجه).

در پایان تاریخ انجام را چنین یاد کرده است : چون سال فراغش را دل شد ز خرد جویا ـ گفتا که بگوای دل چه شکرف کتابست آن (۱۰۲۳؟/۱۶۱۴م).

آغاز : حمد و ثنایی که در مجامع قدوسیان باد تفاخر.

4694 ۱۳۵٤ : نستعلیق تحریر آمیز، جان محمد بن تاج الدین المسلمانی، آخر ع ۱۰۲۷/۲ه.ق. و مقابله شده بانسخهٔ نگارنده در ۱۰۳۹ه.ق. آغاز برابر نمونه، نام نگارندهٔ در ص.ع. به صورتهای : جمال الدین، جمال، جمال چنابی آمده است، ۲۰۵ ص.

2098

قصیدهٔ برده : شرح . . .

متن از همان **بوصیری**، شرح از ملا **جمال کیلانی** (نه گیلانی)، که در کیلیانوالهٔ بخش گوجرانواله پاکستان می زیسته است. و باید از بیش ۱۰۵۰ه/۱٦٤۱م. باشد.

نام وی در دیباجه نیامده است، در کلفون نسخهٔ ۳٤۷۲ کتابخانهٔ ما از «مولانا جمال قدس سره» دانسته شده است. و در نسخه‌های دیگر آن در پاکستان نام کامل وی آمده است.

نخست بدون آنكه بيتى را مستقلا بياورد ، اجزاى بيت را ، كلمه به كلمه و يا عبارتى كوتاه آورده شرح مى كند.

آغاز : سپاس بيقياس مرصانعى را كه سبب حسن نظم موجودات را قافيهٔ بيت الرساله ساخت. و پس از درود غير محدود بر ذاتى كه هر يک از مداحان.

4695 ۳٤۷۲ : نسخ و نستعليق پخته، محمد جلال الدين ، ذيقعده ى ۱۳۰٦ ه.ق. نام شارح «مولانا جمال» در كلفون آمده است ، جدولبندى ۲ راه ، ۱۰۳ ص.

2099

فوايد خرده در شرح قصيدهٔ برده

متن از همان **بوصيرى** ، شرح از **غلام معين عبدالله، عبدى قصورى** ، ملقب به خليفه ى خويشكى (پيرامون ۱۰٤۳ - ۱۱۰٦ ه.ق/۳-۱٦۳٤ - ۱٦۹۵م).

پس از خطبه زندگينامه ى كوتاه سراينده است و خواص شگفت اين قصيده و آداب خواندن آن. (ن. ک. احوال و آثار عبدالله خوشيكى، محمد اقبال مجددى: ۳-۷ كه نام اين اثر جزو نگاشته هاى او نيامده است).

آغاز : حمد و سپاس خداوندى را كه عاشقان را تذكر ياد كردن جيران و همسايگان و معشوق را . . . پس ميگويد . . . غلام معين عبدالله الملقب بالخويشكى . . . امن تذكر جيران . . . همزهٔ ابتداى كلام از براى استفهام است و بعضى گفته‌اند همزه براى توبيخ و ز جراست ، كه گويا ناظم خود را

4696 ۳۷۵۷: نستعليق پخته، در دارالخلافه ى (افتاده)، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. متن نسخ درشت ، ۳۵۲ ص.

2100

قصيدهٔ برده : ترجمه و شرح . . .

متن از **بوصيرى** ، ترجمه از ناشناس ، كه دريک نسخه ترجمه از **احمد**

لاهوری دانسته شده است (نسخهٔ ۶٤۰۰). این نسخه دیباجه‌ای دارد در سند و فواید این قصیده و در پایان آن آمده: این قصیده را احمد لاهوری درع ۱۰۷۹/۱ه./۱۶۶۷م. به فارسی ترجمه کرده است. همان لاهوی (م ۱۰۷۷ه./ ۱۶۶۶م) (؟) (علمای هند: ۱٤- نسخه‌ها ٤: ۲۷۲۳).

آغاز: (در ست برابر ترجمهٔ محمد حافظ شرف) امن تذکر جیران بذی سلم . . . ای زیاد صحبت یارانت اندرذی سلم - اشک چشم آمیختی با خون روان گشته بهم.

4697 ۶٤۰۰: نستعلیق عبدالمجید، دربار کلان، شعبان ۱۳۰۷ه.ق. با دیباجه ای که در آن آمده ترجمه از احمد لاهوری ست که در ۱۰۷۹ ه.ق. آنرا ساخته است، (ص ۶۰-۷۸)، آغاز ترجمه و متن برابر نمونه. آغاز دیباجه: این کوا کب دریه در مناقب اشرف بریه است.

4698 ۶۵۶۶: نسخ در عربی و نستعلیق در فارسی، از سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز: امن تذکر لجیران بذی سلم . . . ای زیاد صحبت یا. . .

2101

نظم عجیب: شرح قصیدهٔ برده

متن از همان **بوصیری**، در ستایش پیامبر (ص). شرح از سراینده‌ای با تخلص **کاملی**: از پس این کمترین بند گانش کاملی - این چنین گوید که بر خلق آشکار است و جلی. در هامش نسخه ی راولپندی، مهر علیشاه (فهرست مشترک پاکستان) افزوده شد است «مولانا محمد کامل».

۱۶۰ بیت متن در ۹٤۱ بیت شرح شده است، خود در پایان گوید:
شعرهای دلگشا گر بیند آنکو زیرک است - می شود معلوم او، کان نهصد و چهل و یک است . . . نام همی جستم ازو، زدبانگ هاتف کای عجب - ساختی نظم عجیب، نام کن **نظم عجیب** - روز جمعه بیست و پنجم بود از ماه صیام -

کاین کتاب فرح بخش و روح پرور شد تمام (ختم نیکو ۱۱۲۶) ـ ختم نیکو چند باشد ، آنهم آرم در قلم ـ یکهزار و یکصد و بیست و شش ، نه بیش و نه کم (۱۱۲۶ ه./۱۷۱٤م.)

آغاز : مر خدا را هر زمان صد شکر و صد حمد و ثنا ـ آنکه ما را داد علم و دانش و فهم و ذکاء آنکه آمد ذات پاکش معنی حفظ جهان . . .

4699 ٦٤٠٢ : نستعلیق ، ۱۱۸۱ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۸-۹۹) ، آغاز برابر نمونه.

2102

قصیدهٔ برده : تخمیس و ترجمهٔ . . .

متن از همان **بوصیری** ، تخمیس از مولوی **طوسی تباد کانی** ، محمد بن محمد بن محمد. نخست قصیده را به عربی تخمیس کرده سپس همان را به فارسی در آورده است با دیباجهٔ نثری به زبان عربی در پایان آن آمده : بپذیر این ز مولوی یا مولی النعم.

آغاز : باسمک و ذکرک فتحی و فتوحی . . . یا ایها المخطی من لذة الالم . . . ای بهره مند جان تو از لذت الم ـ وی یافته غذا دلت از ذلت سقم.

4700 ۷۹۸۳: نسخ خوش معرب، ۱۰۵۲ه.ق. از روی نسخه ای که با اصل مقابله شده بود ، محشی ، ۸۳ ص.

2103

قصیدهٔ برده : شرح . . .

متن از همان **بوصیری** ، شرح از **عبدالرحیم** (دیباجه). نخست بیتی را آورده آنگاه با سربندهای زیر آنرا گزارش میکند : الترجمه ، اللغه ، الصرف ، النحو ،

النکات. و سروده‌هایی در آن آمده با تخلص «رحیم» که گویا تخلص نگارنده است، درد عشق او مرا دیوانه ساخت ـ منزل و ماوای من ویرانه ساخت . . . عشق تو پنهان کجا ماند **رحیم** ـ مدعی از عشق تو افسانه ساخت.

آغاز : بعد از حمد خداوند لم یزال ولا یزل ، که کافهٔ اهل سخن و خداوندان کمال را از تنگنای ملال . . .

4701 ٤٦٥٨ : نستعلیق پخته ، فضل احمد ، ساکن مستاله ، چهار شنبه ۱۷ رجب ۱۳۰٦هـ.ق. نشانه ها شنگرف ، متن زیر خط مشکی و شنگرف ، ۳٤٥ ص.

2104

قصیدهٔ برده : شرح . . .

متن از همان **بوصیری** ، شرح از **غضنفر بن جعفر** حسینی.

در دیباجه می گوید چون اوزان بحور عربی مطبوع طبع عجم نبوده ، بسیاری در اوزان آن سهو کرده اند ، و من خواهم در باب اوزان آن تحقیق کنم. سپس به شرح بیت ـ بیت آن می پردازد. و پس از هر بیت متن آنرا تجزیه و ترکیب کرده ، زیر عنوان «معنی» شرح کرده ، آنگاه آنرا در ۲ و یا ۳ بیت به نظم در آورده است.

آغاز : موزون ترین کلامی که ارکان بیت المعمور قصیدهٔ سخنوری از و سالم است ، حمد و ثنای . . . اما بعد ، چنین گوید . . . غضنفر بن جعفر الحسینی . . . این قصیده علیه ، مسمی به قصیده برده . . .

بنگرید به : نسخه های فارسی ٥ : ۳٤۸۳.

4702 ٥٩۰ : نستعلیق تحریر آمیز ، تاج محمد بن حبیب الله بن عبدالله بن رکن الدین ، دو شنبه ذیقعده ۱۰۹٥هـ.ق. خطبه را در آغاز ندارد نام شارح در کلفون عبدالرحمان جامی یاد شده ، آغاز برابر شماره ۳۹۱۸ این کتابخانه ، ۲۰۱ ص. (تسبیحی ۲ : ۲۸۱-۲۸۲). (ن. ک. نسخه ها ٥ : ۳٤۸۳ که پنج نسخه بنام جامی آمده است).

4703 ۳۵۱۶ : نسخ خوش ، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف، بیتها متن شنگرف، ۲۰۷ ص.

4704 ۳۹۱۸ : نستعلیق شکسته آمیز ، مولوی عماد الله بن ثناء الله ۱۲۹۷ ه.ق. در مسجد سابه ، خطبه و نام شارح را ندارد. آغاز : این قصیده علیه مسمی به قصیده برده که (برابر نمونه) ، متن زیر خط مشکی ، ۱۵۹ ص.

2105

قصیدهٔ برده : شرح . . .

متن از همان **بوصیری** ، شرح از **فخرالدین** بن محمد بن محمد بن ابی بکر (دیباجه). نخست بیتی را آورده ترجمه میکند ، سپس در یک بیت آنرا به نظم در می آورد ، آنگاه واژها را تک ـ تک گزارش میکند ، در پایان بیت را به عربی شرح می کنند.

آغاز : حمدله. صلاه. و بعد ، فیقول . . . فخرالدین بن محمد بن محمد بن ابی بکر . . . امن تذکر جیران . . . آیا از یاد کردن همسایگان که حاصلان و ساکنان در موضع که آنرا ذی سلم . . .

4705 ٦٦٤٥ : نستعلیق پخته ، غره ، ج ۱۱۰٦/۱ه.ق. آغاز برابر نمونه ، متن و نشان ها شنگرف ، ۲۸۵ ص.

2106

قصیدهٔ البرده : شرح . . .

متن از همان **بوصیری** ، شرح به آنچنانکه در ص. ع. آمده ، از **ملک محمد ماه** و نسخه ای دیگر از قاضی **شهاب الدین**. شرح به عربی و فارسی مت. (بنگرید به: قصیدهٔ بانت سعاد، شرح از شهاب الدین دولت آبادی).

آغاز: امن تذکر جیران . . . اللغه. التذکر یاد آوردن ، الجار همسایه ، الجیران جمع ، ذی خداوند ، سلم مرضعی ست به شام.

4706 ۵۷۰۲ : نسخ در متن ، نستعلیق شکسته آمیز در ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه، (ص۳۸-۲۵۸)، در شرح ص.ع. از ملک محمد ماه شناخته شده است.

4707 ۴۹۰۲ : نستعلیق تحریر آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، متن زیر خط مشکی ، موریانه زده. در ص. ع. از قاضی شهاب الدین شناخته شده است.

4708 ۱۹۴۳ : نستعلیق طلبگی ، سدهٔ ۱۳ه.ق. با خطبه ای کوتاه. آغاز : الحمد لله صُرف قلوبنا و شرح صدورنا بکلمه الاسلام . . . اما بعد ، فهذه فواید کثیره . . . (سپس بمانند نمونه). نام شارح در هیچ جای نسخه نیامده است ، ۱۳۳ ص.

4709 ۴۷۷۵ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ه.ق. (ص ۱-۱۱۴) ، آغاز برابر نمونه ، نام شارح راندارد.

2107

قصیدهٔ برده : شرح . . .

متن از همان **بوصیری** ، گزارش از **محمد بن نصیر** الخبیطی (الخطیبی ؟) ، مدعو به شمس الامام (انام ؟) ، که پیش از این شرحی برای آن قصیده نوشته بود ، و به اشاره «لازال غیاثا للملک والدین» آنرا اختصار کرده ، و بدینگونه در آورده است. پس از هر بیت عنوانهای : اغت ، ترجمه ، بیت و اعراب دارد و در زیر عنوان «ترجمه» شرح داده شده است و زیر عنوان «بیت» آن بیت را در یک بیت به فارسی سروده است.

آغاز: آلاف شکر و سپاس و اصناف محامد بیقیاس متوجه درگاه عظمت و جلال . . . اما بعد ، برای ارباب بصیرت پوشیده نیست . . . و فقیر حقیر محمد بن النصیر الخبیطی (الخطیبی ؟) المدعو به شمس الامام.

4710 ۱٤٤۷ : نستعلیق شکسته آمیز ، ۱۲٤۱ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-
۲٦٤) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

2108

قصیدهٔ بردہ : شرح . . .

متن از همان **بوصیری** ، شرح از ناشناس ، به نام معین الدنیا والدین خان خانان بهادر سپهسالار غازی ، اگرچه او را مجال و جرات نبود ، لیکن به تبعیت سلف و فرمودهٔ جامی با این همه بی حاصلی و هیچکسی . . این را نگاشته است.

4711 ۳۹۱۹ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱-۱۲ ه.ق. آغاز در دیباچه افتاده :
آن بیشمار لیکن به مقتضای فحوای خیر الکلام ماقل و دل . . . عنوان و
نشان و بیها شنگرف ، جدولبندی ٤ راه به زر و رنگها ، انجام چند سطری
از خاتمه افتاده ، ۱۸۰ ص.

2109

قصیدهٔ برده : تضمین و ترجمه . . .

متن از همان **بوصیری** ، تضمین و ترجمه از **مولوی** (همان تخمیس ص ۱۷۰۱) ، نخست هر بیت به سه مصرع به زبان عربی تضمین شده است ، آنگاه به فارسی منظوم ترجمه شده است.

آغاز : یا ایها المخطی من لذة الالم . . . ای بهره مند جان تو از لذت الم - وی یافته غذا دلت از ذلت سقم . . .

4712 ۱٦۷۹ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. نخست سند و فراید خواندن
قصیده است به فارسی ، سپس تضمین و ترجمهٔ فارسی آن ، ترجمه منظوم
زیر نویس و شنگرفی، ٦۸ ص.

2110

قصیدهٔ برده : شرح . . .

متن از همان بوصیری ، چند شرح و ترجمهٔ ناشناخته. یکی نیستند.

4713 ۱۰۲۳ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۰ ه.ق. آغاز افتاده : از آن قبیل است که قوهٔ نظری . . . پیش از آغاز شرح مقدمهٔ بلندی ست که در نسخهٔ ما ۲۴ صفحهٔ آن مانده است ، با سربندهای «تنبیه» در مسایل عرفانی . سپس یک یا دو بیت از قصیده را آورد با سربند های «المفردات التر کیب ، حاصل الفحوی» ، آغاز شرح : امن تذکر جیران . . . من اضم المفردات ، التذکر یاد کردن ، و یا یاد آوردن ، جار همسایه و جیران جمعش ، ذو صاحب سلم نام نوعی از درخت است ، ذی سلم موضعی در حجاز . . . نشانه ها شنگرف ، انجام افتاده ، ۱۹۰ ص.

4714 ۲۴۱۳ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. آغاز افتاده : کشاة اغفلت غفلا من الغنم . . . ، پس از هر بیت تک ـ تک واژه های تازه را ترجمه می کند ، سپس با سربند «المعنی» شرح می دهد ، و زیر سربندهای «الاعراب» جمله بندی بیت را بیان می کند. برای نشانی از ص ۱۸۰ : فما تطاول آمال المدیح . . . بیت: صفات حسن تو گفتن نه حد جامی بیدل ـ بهر کجا رسد فهم ، تو برتر از آنی ، ۳۲۴ ص. (ن. ک. نسخه ها ۵ : ۳۴۸۳ که پنج نسخه بنام «جامی» آمده است).

4715 ۲۶۱۴ : نستعلیق شکسته آمیز ، محمد سون ، ۱۷ رجب سنهٔ ۹ ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. آغاز افتاده : فعل که دربی است ، همان شرحی ست که به شماره (۲۴۱۳) در این کتابخانه هست (شمارهٔ پیشین). آن بیت در ص ۷۹ به گونهٔ دیگری آمده : صفات حسن تو نه حد جای بیدل ! بهر کجا که رسد او ، تو برتر از آنی ، ۱۴۴ ص.

4716 ۳۶۸۵ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، آغاز : نکرده بودم...، نخست مقدمه ای ست در خواص و فضایل قصیده ، سپس شرح بیتها. نخست بیتی را آورده ، تک تک واژها را معنی و تجزیه و تر کیب کرده ، آنگاه زیر عنوان «حاصل معنی» آنرا شرح می کند ، ۷۳ برگ شمار دارد.

4717 ۳٤۸٦ : نستعليق، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز و انجام افتاده. آغاز: حاله مستفهما طالب للحكم، جدولبندى دو خطى، عنوان و نشان جدولبندى شنگرف، موريانه زده، محشى، ۱٦ ص.

4718 ٤۰۱۰ : متن نسخ و ترجمهٔ منظوم نستعليق خوانا، سدهٔ ۱۲ه.ق. با تاريخ ۱۱۸۷ه.ق. در مجموعه (ص ۲-٦۳) هر بيت به يک بيت فارسى در آمده است. آغاز: امن تذكر . . . ياد سلام و رفعت سلمى به ذى سلم آرد خون، چشمهٔ چشم تو دمبدم - با آن نسيم فايحه از باد كاظمه است - وى نور برق درخشنده از اضم.

4719 ۱۸۰ : ثلث خوش در متن، نستعليق شكسته آميز در ترجمه، سدهٔ ۱۲ه.ق. موريانه زده، وصالى شده، ٤٦ ص (ف. تسبيحى ۱: ۱۱۹-۱۲۰).

4720 ۷ : نستعليق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز: امن تذكر جيران . . . آيا از ياد كردن همسايگان كه ساكن . . ، با عنوانهاى «لغات» «بيت» پس از گزارش يک بيت آنرا در يک بيت به نظم فارسى در مى آورد. نشانه ها شنگرف، ۱۷۲ ص. (تسبيحى ۱: ۲۷۲-۲۷۳).

4721 ٦۲۷۲: متن نسخ درشت، ترجمه زير نويس نستعليق، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز: امن تذكر . . . آيا از ياد كردن همسايگان كه در ذى سلم اند، كه نام موضعى ست . . . پس ار ترجمهٔ زير نويس شرحى نيز هست كه غالبا چليپا نوشته شده، جدولبندى ۳ راه، ۹۰ ص.

4722 ٤۸۳۰ : متن نسخ خوش، ترجمه نستعليق زير نويس، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۳-٦۵)، آغاز: امن تذكر جيران . . . از چه اشک خود بخون آميختى، بايک سرلوح زرين، جدولبندى ۸ راه و كمند بندى شده.

4723 ٤٤٤۹ : نستعليق و نسخ، سيد كمال، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۸-٦۸). متن به فاصله ها نوشته شده و ترجمهٔ شرح مانند در زير آنها. جدولبندى ۳ راه. آغاز: امن تذكر . . . اى ازياد كردن همسايگانى كه بوده اند در موضع . . .

4724 ۱۹۲۶ : نستعلیق ، پیرامون ۱۲۰۰ه.ق. ش ۵ مجموعه (ص ۳۶۱-۴۲۰) ابیات قصیده را با فواصل زیاد نوشته و سپس میان سطور به شرح فارسی آنها پرداخته و اگر لازم بوده و به حاشیه نیز رفته است.

4725 ۱۴۲۶ : نستعلیق خوش و ثلث خوش ، پیش از ۱۲۱۸ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۸۷-۱۱۴) ، آغاز و انجام افتاده. آغاز : و جان و جگرت تمام سوخت و از برای کشتن آن آتش آب از دیده کرد. آب چشم کوزمانی کم سود . . .

2111

قصیدهٔ تائیه قادریه : شرح . . .

متن از شیخ عبدالقادر گیلانی. با این سر آغاز : وجودی سری فی سر سرالحقیقه . . . شرح هر بیت به دو بیت فارسی از محمد علی قادری حنفی' زنده در ۱۱۰۸ه. ۱۶۹۷م.

آغاز : آغاز سخن به نام ذات یکتا - کاوصاف کمال راست جامع حقا.

4726 ۶۲۵۸ : نستعلیق پخته ، سراینده ، راقمها و ناظمها الفقیر محمد علی حنفی قادری ، چهار شنبه ۲۸ محرم ۱۱۰۸ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۲۶۷-۲۷۰).

2112

قصیدهٔ توحیدیه

از سراینده‌ای با تخلص رجایی ، که در پایان آن آمده : رجایی را چنان مست

شراب شوق خودگردان- که نشناسد دگر خود را زپا تا سر، ز سرتاپا. در توحید و ستایش از «خواجه بهاء الحق» و شاید خواجه بهاء الحق زکریای ملتانی از عارفان سدهٔ هفتم باشد. در ۶۹ بیت.

آغاز: سحر کین نیر اعظم شد از برج شرف پیدا - گرفت از نور رویش ظلمت آباد جهان احیا.

4727 ۷۵۳ : نستعلیق، سدهٔ ۱۱ ه.ق. ش ۷ مجموعه (ص ۱۲۵-۱۲۸)، (ف. تسبیحی ۳ : ۵۰۱-۵۰۶).

2113

قصیدهٔ حضرت علی(ع) : شرح . . .

قصیده ای با سر آغاز : «لک الحمد یاذی الجود والمجد والعلی - تبارکت تعطی من تشا و تمنع» هر بیت به دو بیت فارسی ترجمه و شرح شده است.

آغاز: قال امیر المؤمنین . . . لک الحمد یاذ الجود والعلی . . . هر حمد که صادر شود از اهل وجود - قدر تو بلند برتر از گفت و شنود - مخصوص کمال تست ای صاحب جود - منع از تو و بخشش از تو، بر هر موجود.

4728 ۷۰۵۶ : نسخ در متن و نستعلیق خوش در ترجمه، با تاریخ ۱۲۷۱ ه.ق. در مجموعه، متن شنگرف، ۵ ص.

2114

قصیدهٔ خمریهٔ غوثیه : شرح . . .

متن از شیخ عبدالقادر گیلانی (۴۷۰-۵۶۱ه‍./۱۰۷۷-۱۱۶۶م). قصیده ای ست عرفانی به عربی، باسر آغاز: سقانی الحب کاسات الوصال - فقلت لخمرتی نحوی تعالی.

شرح از سید محمد غوث بن سید حسن قادری (دیباچه) (بنگرید به : رسایل شاه محمد غوث ، در همین فهرست : ۶۳۲)

آغاز : حمد بیحد و ثنای بیعد آن احدی را سزد که اورا دوام و بقاست . . . اما بعد ، میگوید سید محمد غوث بن سید حسن قادری ، که چون قصیدهٔ مبارک خمریه که منسوب.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۵ : ۳۴۸۵-۳۴۸۷.

4729 ۲۶۷۵ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۸۱-۹۲)، متن سخنان زیر خط مشکی.

4730 ۶۵۸۲ : نستعلیق پخته ، آغاز سدهٔ ۱۳ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۲۱) ، آغاز در دیباچه افتاده : نمی شد هر چند با این عزیزان گفتگوها کرده شد ، اما چنانکه باید واضح نشد.

4731 ۵۴۱۴ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۴-۸)، آغاز برابر نمونه ، انجام افتاده.

2115

قصیدهٔ خمریهٔ غوثیه : ترجمهٔ منظوم . . .

متن همان قصیده ، ترجمه از نا شناس در نسخه های زیر هر بیت عربی با دو بیت فارسی شرح شده اند.

آغاز : سقانی الحب کاسات الوصال - فقلت لخمرتی نحوی تعالی - داد ساقی از می حب خدا - کاسهای وصل پی در پی بما - پس بگفتم کای شراب جانفزا - بی حجابانه بسوی من بیا.

4732 ۲۶۹ : نسخ خوش در متن ، نستعلیق خوب در ترجمه ، از سدهٔ ۱۱ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، ش ۲ مجموعه (ص ۶۰-۶۸) ، (ف. تسبیحی : ۱ ۵۳۴).

4733 ٤٢٠٥ : متن نسخ و ترجمه به نستعلیق پخته، با تاریخ ۱۱۲۳ ه‍.ق. در جنگ (ص ۷۸-۸۶)، آغاز برابر نمونه ، نخست ترجمه ی لفظی و زیر نویس سطور ، سپس همان ترجمهٔ منظوم ، نشان شنگرف.

4734 ۵۹۹۰ : نسخ در متن ، ترجمه زیر نویس نستعلیق ، سدهٔ ۱۲ ه‍.ق. (ص ٤٧-۵۷) ، آغاز برابر نمونه.

2116

قصیدهٔ خمریهٔ غوثیه : ترجمهٔ . . .

متن همان قصیده ، ترجمه از نا شناس. که هر بیت را با دو بیت فارسی ترجمه و گزارش کرده است.

آغاز : سقانی الحب کاسات الوصال . . . عشق نوشانید ما را بر ملا ـ کاسهای می وصال دلبرما ـ پس بگفتم مر شراب خویش را ـ بیحجابانه بسوی من بیا.

4735 ۲۸۰۶ : نستعلیق پخته ، غلام رسول بن نور احمد ، سدهٔ ۱۲ ه‍.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۲۵-۳۸) ، با سرلوح ساده.

2117

قصیدهٔ خمریهٔ غوثیه : شرح . . .

متن همان قصیده. چند شرح و ترجمهٔ نا شناخته. یکی نیستند.

4736 ٦٤٦۳ : نسخ در عربی و نستعلیق در فارسیها ، سدهٔ ۱۱-۱۲ ه‍.ق. آغاز: اسناد قصیدهٔ متبرک که حضرت غوث اعظم... نشانه ها شنگرف، ٤ ص.

4737 ٦٤٠۲ : نستعلیق ، ۱۲۸۱ ه‍.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-١٤) بدون دیباجه. آغاز : سقانی الحب . . . یعنی نوشانید مرا محبت کاسهای وصال.

4738 ۴۸۹۶ : متن نسخ ، و ترجمه نستعلیق ، سدهٔ ۱۲ه.ق. نخست سند قصیده است و سپس ترتیب خواندن ، آنگاه متن و ترجمه آن (ص ۳-۱٤) همراه با دعای «یا سامع الدعا».

4739 ۱۵۷ : نستعلیق و تحریر و ثلث ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، آغاز : اعتزال یک گوشه شده را گویند . . . ؛ جدولبندی ۲ راه شنگرف (تسبیحی ۱ : ۲۷۶-۲۷۷).

0

قصیدهٔ خمریه (شرح) : لوامع انوار الکشف

در بخش عرفان ص ۷۷۶ گذشت.

2118

قصیدهٔ رایی

از **عطار نیشابوری** ، فرید الدین (۵۱۲ - پیرامون ۶۲۷ه/۱۱۱۹-۱۲۲۹م) قصیده ای که به پیروی از سنایی غزنوی سروده ، و در دیوان او چاپ شده است.

آغاز : چشم بگشا که جلوهٔ دیدار ـ متجلی است از درو دیوار ـ نحن اقرب الیه آمده است ـ دور افتاده ای تو از پندار.

بنگرید به : نسخه های فارسی ٤ : ۳۰٤۰

4740 ۸۸۶ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ه.ق. با یک سرلوح زرین ، جدولبندی ۵ خطی و کمند بندی شده ، آغاز برابر نمونه ، ش ۳ مجموعه (ص ۶۱٤-۶۳۱).

4741 ۷۵۰۵ : نستعلیق خوش چلیپا ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۲۴-۴۶) ، آغاز برابر نمونه ، جدولبندی ۳ راه .

4742 ۳۴۷۷ : نستعلیق خام ، حسام الدین عباسی ، سدهٔ ۱۲ه.ق. با تاریخ ۱۲۴۳ه.ق. در مجموعه ، ش ۲ (ص ۱۵-۲۶) آغاز برابر نمونه.

4743 ۳۲۶ : نستعلیق پخته ، ۱۲۳۴ه.ق. ؟ در «جنگ فیض» (ص ۷۵-۸۱) ، آغاز برابر نمونه.

4744 ۵۹۸۳ : نستعلیق خوش ، با تاریخ ۱۲۹۷ه.ق. به همین خامه در مجموعه ، ش ٤ (ص ۶۰-۸۸) ، آغاز برابر نمونه.

2119

قصیدهٔ سریانی (شرح) : شرح قصیدهٔ ربوبیه

متن دعای ست که گویا **ابن عباس** (رض) از سوره ای از زبور بیرون کشیده و به زبان عربی در آورده است ، واکنون به صورت قصیده ای در آمده که در شبه قاره به نام «دعای سریانی» شهرت گرفته است. با این سر آغاز : انا الموجود فاطلبنی تجدنی ـ فان تطلب سوایی لم تجدنی.

شرح از **ضیاء نخشبی** ، ضیاء الدین بدایونی (م ۷۵۱ه/۱۳۵۰-۵۱م). در دیباچه میگوید که ابن عباس آنرا از سریانی به عربی در آورده است . نخست مثنوی ست در ۱۱ بیت سپس دیباجه و آنگاه شرح قصیده. نخست بیتی را تجزیه و ترکیب دستوری میکند ، سپس با سه بیت به فارسی در آورده و آنگاه زیر عنوان «حاصل معنی» آنرا شرح عرفانی داده است ، به نثر آمیخته به نظم.

آغاز : حمد مر پادشاه مطاق را . ذوالجلال و جلیل بر حق را . . . بعد تمهید قواعد محامد احدی و تشیید مبانی.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۵ : ۳۴۸۶.

4745 ٤۰۱۰ : نسخ و نستعلیق ، سدهٔ ۱۲ه.ق. با تاریخ ۱۱۸۷ه.ق. در مجموعه ، ش ۲ (ص ۶۵-۱۳۳). دیباجه را ندارد و آغاز می شود با : روایت می کنند از عبدالله بن عباس.

4746 ۱۵۹۵ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۵۸) ، متن به شنگرف ، آغاز برابر نمونه ، سپس رساله ای دیگر آغاز افتاده.

4747 ۶۵۰ : نستعلیق شکسته آمیز ، ۱۲۶۹ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۴۹-۱۱۱). آغاز : حمدله. صلاء. اما بعد چنین میگوید ضیاء الدین نخشبی . . . منم موجود ای طالب کجایی.

4748 ۱۴۴۲ : نستعلیق پخته ، حسن محمد ، باشنده بها کوت ، ۱۲۹۱ه.ق. ش ۴ مجموعه (ص ۱۴۹-۱۹۲) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

2120

قصیدهٔ سریانیه (ربوبیة) : شرح . . .

متن همان قصیده. شرح ناشناخته ، و در یک مورد گویا از **فقیری** که نام او در پایان نسخهٔ ۲۸۰۶ آمده است : **فقیری** این صفحه را با شرح آراست . . . هر بیت با سه بیت ترجمه و شرح شده است. (بنگرید به : قصیدهٔ سریانیه (شرح) از نخشبی)

آغاز : (ترجمه) : منم موجود ای طالب کجایی - چرا در حضرت مادرنیایی مجوی غیر ما را هیچ گاهی - اگر شایستهٔ درگاه مایی - مرا هرگز نخواهی یافتن تو - کنی با غیر من گر آشنایی.

4749 ۲۳۲ : نسخ و نستعلیق خوش، ۱۵ ج ۱۰۹۹/۲ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۳-۲۰) ، آغاز برابر نمونه (تسبیحی ۱ : ۵۳۹-۵۴۲).

4750 ۹۱۲۶ : نستعلیق ، با تاریخ ۱۱۱۹ و ۱۲۰۰ در مجموعه ، ش ۲۲ (ص ۵۴۳-) پیش از ترجمه با همان سر آغاز ، بیست و سه بیت مقدمهٔ منظومی ست در خواص اعجاب آمیز خواندان این ورد. آغاز : چنین گفتند ما را اهل و استاد - به روح پاک ایشان نور حق باد - که بوداندر زبور حی سبحان - مبارک سوره ای، مانند رحمان - پس آنرا نظم کرد ابن عباس - که او در علم دین بود افضل ناسی.

4751 ۱۹۱۵ : نستعلیق شکسته آمیز ، با تاریخ ۱۱۹۷ ه.ق. به همین خامه در دفتر ، ش ۵ (ص ۲۹۴-۲۹۹) ، آغاز برابر نمونه.

4752 ۲۸۰۶ : نستعلیق پخته ، غلام رسول بن نور احمد ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۲۱) ، نام سراینده فقیری در پایان نسخه آمده است آغاز برابر نمونه، با سرلوح ساده، جدولبندی ۳ راه.

4753 ۶۵۶۶ : نسخ ثلث آمیز، سدهٔ ۱۲ ه.ق. با عنوان «دعا» ، (ص ۱۵۰-۱۷۱) ، آغاز برابر نمونه.

4754 ۲۹۲ : نسخ ثلث آمیز ، با تاریخ ۱۲۱۰ ه.ق. در مجموعه ش ۶ مجموعه (ص ۴۴۲-۴۴۴) ، آغاز برابر نمونه ، محشی.

4755 ۳۷۶۴ : نستعلیق خوش ، ۱۳۳۴ ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۱۱۴-۱۲۰) نخست یک بیت عربی آورده شد سپس با سه بیت گزارش شده است ، جدولبندی ۵ راه ، در پایان قصیده به نام «ربوبیه» نامیده شده است.

2121

قصیدهٔ عظمی

از مولوی **محمد امین دهلوی** زندگینامهٔ پیامبر(ص) است از زایش ایشان تا در گذشت، در قافیهٔ یابی و نشانهٔ استادی وی در زبان فارسی ست. با عنوانهای : مولد نبی ، آغاز شیر خوارگی ، بالیدن و خزیدن ، وفات والده تا دوازده سالگی ، پس از دوازده سالگی ، نکاح خدیجه ، ابتدای وحی ، دعوت خلق ، هجرت مسلمانان به حبشه ، معراج ، هجرت مدینه ، جنگ بدر ، فرزندان آن سرور ، غزوهٔ تبوک ، سال سیوم ، جنگ احد . . . میرسد به : احوال دهم هجرت ، حجة الوداع ، مرض وفات. در پایان آن آمده : ختام یافته اینک «قصیدهٔ عظمی» - که یادگار امین است در سخزانی.

آغاز : مخدرات سرا پرده های قرآنی - چه دلبرند که دل میبرند پنهانی - به هفت پردهٔ درخشان چو دیده‌های نجوم - به نور حق همه بر هفت کرده بنشانی.

4756 ۴۷۳۰ : نستعلیق پخته ، غلام محمد اوان متوطن ملتان ولد فتح دین، در مکه و مدینه ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. سپس بخشی از «مدینه العلم» (ص ۱۵۱-۱۶۰) ، و مسایل فقهی (ص ۱۶۱-۱۶۶) ، متن قصیده ۱۴۹ ص.

2122

قصیدهٔ محمدیه : شرح . . .

از نظام الدین بن محمد رستم بن عبدالله خجندی امن آبادی (بنگرید : قصیدهٔ بانت ، شرح). در دیباجه میگوید پیش از این شرحی بر قصیدهٔ محمدیه نگاشته بودم ، و سخن در آنجا به درازا کشیده بود ، از من خواستند که شرحی مختصر بنگارم ، از این رودوباره آنرا شرح کردم.

قصیده عربی ست با ردیف «محمد». و آغاز می شود با : الحمد لله الذی من لطفه ـ احی الانام و دینه بمحمد. نخست بیتی را آورده آنگاه آنرا به نثر و نظم گزارش می کند.

آغاز : حمدله. صلاه. اما بعد ، عرض می دارد کمترین . . . نظام الدین بن محمد رستم بن عبدالله الخجندی ثم الامنا بادی.

4757 ۲۱۵۱ : نستعلیق خوانا ، سراج الدین بن عبدالله ، ۱۲۵۵ ه.ق. ش ٤ مجموعه (ص ٤۲-۹۳).

0

قصیدهٔ مصنوعه

ساوجی. در بخش بلاغت ص ۱۲۲۲ گذشت.

2123

قصيدهٔ نسبيه : شرح . . .

متن قصيده ای ست در ستايش پيامبر (ص) ، با اين سر آغاز : شجت بذی شبم من ماء محنيه ـ صاف باىطح اضحی و هو مشمول. که در آن محبوب و عشق و هجران و رقيب شرح داده شده است. شرح از ناشناس. با ديباجه ای به عربی.

آغاز : اول شيئی ، اشتملت هذه القصيده النسب ، و هو عند المحققين. . .

4758 ۷۷۵۳ : متن نسخ ، شرح نستعليق، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، متن زير خط شنگرف ، ۲۰ ص.

1224

قصيدهٔ يائيه : شرح . . .

آغاز : سقتنی حميا الحب راحه مقلتی ـ و کان محيا تمنی المن جلتی. حميا ای کائن ، اول سورتها ، والراحه الکفر جمعها راح.

4759 ۱۳۲۰ : نستعليق شکسته آميز ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. بدنبال «رسايل محيی الدين عربی» (ص ۵۰۲-۵۳۳) ، عنوان و نشان شنگرف.

1225

قضا و قدر

از **اشرف ما زندرانی** ، ملا محمد سعيد بن ملا محمد صالح ، نوهٔ مجلس يکم ، (م ۱۱۱٦ ه./۱۷۰٤م.) در پايان آن آمده : مباش **اشرف** چنين در بند تدبير ـ که دارای مصلحت سازی چو تقدير. داستان است باديد فلسفی در پيرامون. ۴۰ بيت.

آغاز : شنیدم روزی از روشن روانی - چو گل نازک خیالی خرده دانی - مثل چون عقل اول در نکویی - چو هاتف شهره در تاریخ گویی.

بنگرید به : نسخه های فارسی ٤ : ۳۰٤۲ - ذریعه ۱۷ : ۱٤۵.

4760 ۱۱٦٤ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۱۵ مجموعه (ص ٤٤۲-٤۵٤) ، آغاز برابر نمونه، جدولبندی ٦ راه و کمند ۳ راه و همه‌ی صفحه ها زرپاشی شده.

4761 ٦۷۹ : نستعلیق شکشته آمیز خوش ، ۱۲۳۰-۱۲۲۳ه.ق. در «گلدستهٔ معنی» (ص ٦۹۷-۷۱٦). با تصویر زیبا و یک ابروبه زر ، آغاز برابر نمونه.

2126

قضا و قدر

از **حکیم رکنا** ، رکن الدین مسعود بن نظام الدین علی **شیرازی** ، پزشک زاده در کاشان ، نزد شاه عباس (۹۹۵-۱۰۳۸ه.ق.) جای داشته ولی به علت میگساری رانده شده به هند نزد جهانگیر (۱۰۱٤-۱۰۳۷ه.ق.) رفته است. پس از بازگشت به ایران در ۱۰٦٦ه/۱٦۵٦-۷م. درگذشته است.

مثنوی ست بادید فلسفی.

آغاز : شنیدم روزی از پاکیزه رایی - سرای عاریت را کد خدایی - رخش داده بروز عید عیدی - چو صبح صادقش مواز سفیدی.

بنگرید به : نسخه های فارسی ٤ : ۳۰٤۳ - ذریعه ۹ : ۱۰٤۱ و ۱۷ : ۱٤٦.

4762 ٦۷۹ : نستعلیق شکسته آمیز، ۱۲۲۳-۱۲۳۰ه.ق. در «گلدستهٔ معنی» (ص ٦۸۹-٦۹۷) ، با یک ابروزربن و دو مجلسی تصویر زیبا.

2127

قضا و قدر

از سلیم تهرانی ' محمد قلی (م ۱۰۵۷ ه./۱۶٤۷م.)
مثنوی ست باهدفی فلسفی ، در پیرامون ۲۳۰ بیت.

آغاز : شنیدم روزی از خونابه نوشی - چو گل از پارهٔ تن خرقه پوشی - نه فکر زندگی او را نه مرگی - چو سرو آزاده ای با شاخ و برگی.

4763 ۱۱٦٤ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. ش ۱٤ مجموعه (ص ۲۳٤-۱٤٤). آغاز برابر نمونه ، جدولبندی ٦ راه و کمند ۳ راه و همهٔ صفحه ها زرپاشی شده.

4764 ۱۰٦۷ : نستعلیق شکسته آمیز ، کرسن کول ، ۱۱۱۹ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ٤۱٤-٤۲۸) ، آغاز برابر نمونه ، انجام افتاده ، دارای پیرامون ۲۲۲ بیت.

4765 ٤۰۲٤ : نستعلیق پخته ، در «کلیات» او نوشته ی ۱۱۵۵ ه.ق. ؟ (ص ۱-۱۱ متن و هامش) ، آغاز برابر نمونه.

4766 ۸۹۲ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. در «کلیات» او (ص ۱۱-۳۸) آغاز برابر نموله.

4767 ٤۸٤۳ : نستعلیق شکسته آمیز ، ی ۱۲ ه.ق. در «جنگ» (ص ۳٤۵-۳۵۸).

4768 ۱۱۸۲ : شکسته نستعلیق پخته ، در بیاض نوشته سدهٔ ۱۲۵۰ ه.ق. (ص ٤۵۰-٤٦٦) آغاز برابر نمونه ، پیرامون ۲۳۰ بیت.

2128

قضا و قدر

از طالب آملی ' محمد (م ۱۰۳۵ یا ۱۰۳٦/۲٦ یا ۱٦۲۷م). در کلیات

او، بکوشش طاهر شهاب چاپ شده است.

آغاز: شنیدم روزی از طرز آشنایی - عروس چهره را برقع گشایی - نهانی جرعه نوش جام غیبی - نمک پروردهٔ الهام غیبی.

بنگرید به: نسخه های فارسی ٤ : ۳۰٤٦ - ذریعه ۱۷ : ۱٤۸

4769 ۵٦۹٤ : نستعلیق شکسته آمیز پخته، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز برابر نمونه بدنبال نزهة الارواح (ص ۱۸۲-۱۸۷)، سه ستونی چلیپا.

2129

قضا و قدر

از **محمد سلیم** (عنوان نسخه). پیرامون ۷۲ بیت.

آغاز: شنیدم روزی از استاد نقلی- جهان گردیده و با ناموس و عقلی.

4770 ۱۱۸۲ : شکسته نستعلیق پخته، در بیاض نوشته شده ی ۱۲۵۰ه.ق. (ص ٤۲۸-٤۳۱). همراه «قضا و قدر» سلیم تهرانی، جدولبندی ٤ خطی، عنوان و نشان شنگرف.

2130

قضا و قدر

در پایان آن آمده: **واقف** از آن پیر شدند اهل هوس - که گرد شکر جمع شدند چون مکس.

آغاز: حمد بر آن خالق جان آفرین - بر جسد خاک روان آفرین - ساخت گلستان گل افسرده را - داد حیات ابد این مرده را.

4771 ۳٦۰۷ : نستعلیق شکسته آمیز، در «جنگ» نوشتهٔ ۱۲۵۰ه.ق. (ص ۲۱۵-۲۳٤)، ۱٦۰ بیت.

2131

قول الحق

از **مسکین** ، **ابن مفتی.** نام سراینده و کتاب در ص ۱٤ آمده است. سروده هایی ست در قالب قصیده ، مثنوی ، چند بیتی ، در حد متوسط ، در ستایش شیخ عبدالوهاب ، مبارک صاحب پیرامانکی (۱۳۲۲/۱۹۰٤م.) که از پیران سوات سرحد پاکستان بوده است. (تذکرۀ صوفیان سرحد : ۵۸۵-۵۹۱).

4772 ۵۳۱ : تحریر و شکسته ، سدۀ ۱٤ه.ق. آغاز ۲ صفحه افتاده ، پس از فهرست : درمیان شان ساخت بعضی رارسل . . . ، نسخه آشفته صحافی شده، ۱۲٤ ص (تسبیحی ۲ : ۳٤۷-۳٤۹).

2132

کان ملاحت

از شاه **داعی شیرازی** ، دیوان سروده های او ست در قصیده و غزل و قطعه و رباعی ، در لهجۀ شیرازی. (بنگرید به : رسایل شاه داعی ، در بخش چند دانشی ص ٤۰۷).

4773 ۸٤۹ : نستعلیق خوش ، ۸۸۲ه.ق. ش ۱۵ «رسایل شاه داعی» (ص ۱۱۱-۱۲۸).

2133

کریما : نصحت الملوک

از سعدی شیرازی (م ۶۹۱ه/۱۲۹۲م.). ازکتابهای درسی مدارس قدیمه‌ی

شبه قاره بوده ، بارها چاپ شده است. با عنوانهای : در ثنای پیامبر ، خطاب به نفس ، مدح کرم ، صفت سخاوت ، مذمت بخل ، بیان تواضع ، مذمت تکبر ، فضیلت علم ، امتناع از صحبت جاهلان ، صفت عدل ، مذمت ستمگری ، صفت قناعت ، مذمت حرص ، طاعت و عبادت ، مذمت شیطان ، شراب ، وفا ، شکر ، صبر ، راستی ، کذب ، صنعت پروردگار ، منع امید از مخلوقات.

آغاز : کریما ببخشای بر حال ما - که هستیم اسیر کمند بلا.

بنگرید به : مشار ، ج ۲ : ٤٠٦٢ - ذریعه ۲٤ : ۱۸۳ (نصیحت الملوک). نسخه های فارسی ٤ : ۲۲۷۵.

4774 ٦٥۳۲ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۱ه‍.ق. ش ۱ «پنج گنج» (ص ۱-۳۱) ، آغاز برابر نمونه.

4775 ۱۷۸ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۱ه‍.ق. ش ۲ «پنج گنج» (ص ۲۱-۳۷)، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، محشی. (تسبیحی ۱ : ۸۵-۹۲).

4776 ٦٤٠۹ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ه‍.ق. ش ۱ «پنج گنج» (ص ۱-۲۳) ، آغاز برابر نمونه.

4777 ٦٠۲۳ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۲ه‍.ق. پیرامون ۱۱۱٤ه‍.ق در مجموعه (ص ۵۰-۷٦) ، آغاز برابر نمونه.

4778 ۷۳۳۹ : نستعلیق، باتاریخ ۱۱۳٤ه‍.ق. در مجموعه (ص ۱۰۱-۱۱٦)، آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف.

4779 ۳۲۳۲ : نستعلیق خوانای سدهٔ ۱۲ه‍.ق. ش ۱ «پنج گنج» (ص ۲-۱۵) ، آغاز برابر نمونه.

4780 ٤۸۹۲ : نستعلیق پخته ، محمد فضل ، سدهٔ ۱۲ه‍.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۰ ص.

4781 ۷۲٤۵ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲ه‍.ق. ش ۱ «پنج گنج» (ص ٤-۱۸) ، آغاز برابر نمونه.

4782 ٤٤۹۰ : نستعلیق شکسته آمیز طلبگی، سدهٔ ۱۲ه‍.ق. ش ۱ «پنج گنج» (ص ۲-۱۸) ، آغاز برابر نمونه ، انجام افتاده.

4783 ۱۸۸۹ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۱ «پنج گنج» (ص ۲-۱۵) ، آغاز برابر نمونه. با سر لوح ساده.

4784 ۲۹۳۵ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۱ «پنج گنج» (ص ٤-۱٦) آغاز برابر و انجام افتاده.

4785 ٦۰٦۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۸-۳۲) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف.

4786 ٦۸۱٦ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۱٦) ، آغاز برابر نمونه.

4787 ۷۳٤۸ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. ش ۱ «پنج گنج» (ص ۱-۲٤) ، نسخه آشفته.

4788 ۳۵۰۵ : نستعلیق پخته ، غلام نبی ، با تاریخ ۱۲۲۲ ه.ق. در مجموعه (ص ۱۷-٤۹) ، عنوان و نشان شنگرف.

4789 ۱٤۲۳ : نستعلیق طلبگی ، با تاریخ ۱۲۱۷ و ۱۲۲٦ ه.ق. در مجموعه (ص ۱-۱۵) ، آغاز برابر نمونه ، با حاشیه هایی از چند دست که نشان می دهد کتاب درسی بوده ، عنوان و نشان شنگرف ، آبخورده.

4790 ۳۲ : نستعلیق ، با تاریخ ۱۲۵۷ ه.ق. در مجموعه یک خطی ، ش ۱ (ص ۱-۱٤) ، آغاز برابر نمونه.

4791 ۵٤۷٦ : نستعلیق خوانا ، قادر بابا قادری کشمیری ، ۱۲۵۷ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۲۳) ، آغاز برابر نمونه ، جدولبندی ۳ راه و کمند بندی شده ، عنوانها شنگرف.

4792 ۵٤۳۰ : نستعلیق پنجابی ، با تاریخ ۱۲۵۹ ه.ق. در مجموعه ، ش ٦ (ص ۱۰٤-۱۱۷) ، آغاز برابر نمونه.

4793 ۳٤٤۵ : نستعلیق شکسته آمیز ، ۷ ع ۲/۱۲٦۱ ه.ق. ش ۱ «پنج گنج» (ص ۱-٦) آغاز افتاده.

4794 ۲۳۳۲ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ۱۲۷۰ ه.ق. در مجموعه به همین خامه ، ش ۳ (ص ۵۹-۷٤) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

4795 ۵۹۰۸ : نستعلیق طلبگی ، ۱۲۷٤ه.ق. ش ۱ «پنج گنج» (ص ۲-۳۲) ، آغاز برابر نمونه.

4796 ۲۹۵: نستعلیق، فتح الدین ولد چوهدری غلام علی ، قوم پوار کوت نیکیال ضلع راولپنڈی ، ۲۰ ماه کاتک ، ۱۹٤۰ بکرمی /۱۸۸۲م (۱۲۹۹ ه.ق؟) آغاز برابر نمونه ، ش ۲ مجموعه (ص ۵۹-۸۶) ، عنوانها جوهر سرخ.

4797 ۳۹۹۰ : نستعلیق طلبگی ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۱ «پنج گنج» (ص ۲-۱۵) ، آغاز برابر نمونه.

4798 ۲۲۹۳ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۱ «پنج گنج» (ص ۱-٤۱) ، آغاز افتاده.

4799 ٦۳۰٤ : نستعلیق پخته ، ۱۳ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص۱-۸) ، آغاز برابر نمونه.

4800 ۷۹۹۰ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۱ «پنج گنج» (ص ۱-۷)، آغاز افتاده.

4801 ۳۷۸۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، ۲۲ ص.

2134

کریما : شرح . . .

متن از سعدی. شرح از **محمد کامل** بن الله یار قادری ساکن قصبه کوت کهالیه پرکنه دیک راوی ، صوبهٔ **ملتان** ، که مدتی به شوق سفر و در مدرسه ها و با فضلامی گذرانده است [دیباجه].

آغاز : ربنا افرغ علینا صبرا و ثبت اقدامنا و انصرنا . . . حمد بیحد مرناظمی را اولا و آخرا که جواهر وجود آدم را در سلک عناصر ، بید حکمت خود . . . اما بعد ، میگوید بندهٔ گنهکار . . .

4802 ۳۲۰٤ : نستعلیق شکسته آمیز پخته ، ابراهیم واد عبدالهادی ولد محمد فاضل ، جمعه ع ۱۲٤۹/۱ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۳۹) ، متن زیر خط شنگرف.

2135

معین المبتدی : شرح کریما

متن از **سعدی**، شرح از **نصیر الدین** ولد فقیر عبدالله، که چون دید که معلمان اول به شاگردان خود «کریما» را می آموزند ، برای ایشان این شرح را ساخته و «معین المبتدی» نام نهاده است (دیباچه).

نخست بیتی از آن را آورد ، سپس با نشانی «لغت» واژه های دشوار آنرا گزارش کرده است ، سپس به گزارش کلی بیت می پردازد ، سربندهای «سوال ، جواب» نیز دارد.

آغاز : حمدله. صلات. اما بعد ، میگوید داعی کافهٔ اسلام، نصیر الدین ولد فقیر عبدالله مرحوم ، که چون اول معلمان به شاگردان.

4803 ٦۰ : نستعلیق تحریر آمیز پخته، میان محمد زمان ، سکنهٔ موضع مستاله، آدینه به وقت پگاه ۲۰ ذیحجهٔ ۱۳۰٤ه.ق. آغاز برابر نمونه ، نشانه ها شنگرف ، متن زیر خط شنگرف ۱۰ ص (تسبیحی ۱ : ٦۰٦-٦۰۸).

2136

کریما : شرح ...

ناشناخته.

4804 ٤۹۷۵ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۹-۲٤) ، آبخورده و موریانه زده.

2137

کریما : ترکیب . . .

متن از سعدی. ترکیب از شیخ **احمد پسروری** بن میان شمس الدین (دیباجه) تجزیه و ترکیب آن است. (همان. عباسی ۱ : ۴۳۱).

آغاز : بعد الحمد و الصلات ، بر ضمایر الوالابصار روشن و هویدا باد.

4805 ۵۰۶۱ : نستعلیق ، نور محمد ، سدهٔ ۱۳ه.ق. نشان شنگرف ، ۱۵۱ ص.

2138

کریما : تضمین . . .

متن از سعدی ، تضمین گویا از **رضایی یا لقایی**. هر مصرع به یک مصرع.

آغاز : منم بندهٔ پرگناه و خطا - کریما ببخشای بر حال ما - الهی مبین سوی تقصیرها - که هستیم کمند هوا.

4806 ۷۳۱۴ : نستعلیق ، قاضی ، سدهٔ ۱۲ه.ق. صفحه پایان موریانه زده ، ۳۲ ص.

2139

کریما : مخمس . . .

متن از **سعدی** ، تخمیس از سراینده ای با تخلص **ارشد**.

آغاز : خدایا تویی خالق و راهنما- تو دادی بما عقل و ایمان عطا- ز تو بس

عطاوز ما بس خطا ـ کریما ببخشا ی بر حال ما ـ که هستیم اسیر کمند بلا.

4807 ۶۵۰۲ : نستعلیق پخته، با تاریخ ۱۲۲۶ ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۱۴۳-۱۵۲) ، آغاز برابر نمونه ، انجام افتاده ، و ابیاتی که در آن تخلص سراینده آمده باشد را نیافتم.

2140

کریما : مخمس ...

متن از **سعدی.** مخمس از ناشناس.

آغاز : خدایا تویی خالق و رهنما ـ تویی آفریننده ارض و سما ـ همی ز التفات تو دارم رجا ـ کریما ببخشای بر حال ما ـ که هستیم اسیر کمند هوا.

4808 ۶۰۷۹ : نستعلیق ، سید گل ، در موضع دودیال ، ۱۲۸۹ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۴۰-۹۰) ، بدنبال دیوان فهیمی.

0

کریما : تتبع در ...

در این فهرست : رحیما.

2141

کلیات جعفر زتلی

از **جعفر ز تلی** (زتل به هندی یعنی لغو و بیهوده). از مردم دهلی، و روزگار اورنگ زیب (۱۰۶۸-۱۱۱۸ ه.ق.) و فرخ سیر (۱۱۳۱-۱۱۴۱ ه.ق.) ، که در

پردهٔ هزل و شوخی به زبان فارسی و اردو ، و نیز فارسی با زبانهای محلی در هم آمیخته ، به نثر و نظم ، انتقادات خود را بیان می‌کرد ، و در نتیجهٔ همین روش، به سال ۱۱۲۵ه/۱۷۱۳م. بدستور فرخ سیر به شهادت رسیده است.

کلیات او معمولا شامل : زتل نامه ، سلوک ، جوین (جوانی) نامه ، اختلاف زمان ، مرثیهٔ عالمگیر ، فخریهٔ زتلی ، منشآت و قطعات است.

4809 ۸۰۳۲ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ذیعقدهٔ ۱۲۹۸ه.ق. به همین خامه در مجموعه (ص ۳۲۷-۳۴۲) ، آغاز : بشنوای طوطی روحانی من - بگیر الفت بر نگین پنجرهٔ بن (بن : جنگل). دارای مثنوی سلوک ، جوین نامه ، حسب حال ، قطعات ، مثنوی فخریه ، عنوانها شنگرف ، در اردیبهشت ۱۳۵۷خ خریداری شده است.

2142

کلیات سعدی

سعدی شیرازی (م ۶۹۱/۱۲۹۲م.) (نسخه های فارسی ۳ : ۱۸۶۱).

4810 ۱۰۹۱ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۰ه.ق. که خط میر عماد حسینی دانسته شده است. دارای گلستان در متن و بوستان در هامش است. دو صفحهٔ آغاز تمام زرین ولاژوردین ، عنوانها زر و لاژورد ، جدولبندی ۱۰ خطی ، ۳۹۶ ص.

4811 ۵۳۵۲: نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۰-۱۱ه.ق. دارای: دیباجه ی بیستون رسایل هفتگانه ، دیوان از قصاید عربی و فارسی غزلها و رباعیها ، جدولبندی ۴ راه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۷۶۶ ص.

4812 ۷۹۳ : نستعلیق خوش ایرانی ، سدهٔ ۱۱ه.ق. دارای بوستان، گلستان، جدولبندی هفت خطی و کمند بندی شده ، با دو سر لوح ، زرین ، و آغاز هر یک از آنها یک صفحه نقاشی شده ، ۵۰۰ ص (ف. تسبیحی ۳ : ۴۹۸-۴۹۹).

4813 ۹۱۲ : نستعلیق خوش ، دو خطی ، نخستین محمد واصل قادری شیخ انصاری ، ساکن قصبه سود هره ۱۱۷۸ه‍.ق. دارای : گلستان ، بوستان ، محشی ، ۶۲۴ ص (ف. تسبیحی ۳ : ۵۶۰-۵۶۱).

4814 ۷۹۳ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه‍.ق. نخست بوستان و سپس گلستان ، با یک سر لوح زرین ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۶ راه و کمند بندی شده ، ۴۹۹ ص.

4815 ۷۵۷۴ : نستعلیق خوش ، کاتب علی بن محمد ربیع قزوینی ، یکشنبه ۱۰ ذیحجه ۱۲۱۲ه‍.ق. (ص ۶۱) دارای : ۱- مقدمهٔ بیستون (ص ۲-۱۰)، ۲- مجالس (ص ۱۰-۳۸) ، ۳- سوالات (ص ۳۸-۵۶) ، ۴- رساله انکسانو (ص ۶۵-۶۱)، ۵- گلستان (ص ۶۲-۲۷۶)، ۶- بوستان (ص ۲۷۹-۳۲۸)، با سه سر لوح در آغاز دیباچه و گلستان و بوستان ، با دو صفحه تمام زرین و کناره ها گل و بوته و میانهٔ سطور دندان موشی، عنوان و نشان شنگرف، نخست در متن سپس در هامش ، جدولبندی ۸ راه به زر و رنگها ، ۳۲۹ ص.

4816 ۷۵۷۳ : نستعلیق خوش ، همان کاتبعلی بن محمد ربیع قزوینی ، جمعه ۲۴ ع/۱۲۱۳ه‍.ق. دارای : ۱- قصاید فارسی (ص ۲-۵۳) ، ۲- ترجیع بند (ص ۵۵-۶۵) ، ۳- غزلها (ص ۶۶-۲۱۱) ، ۴- بدایع (ص ۳۱۱-۳۱۶) ، ۵- صاحبیه (ص ۳۱۶-۳۶۰) ، ۶- خبیثیات (ص ۳۶۰-۳۷۶)، ۷- غزلیات (ص ۳۷۶-۳۹۸) نخست در متن سپس هامش با سه سر لوح زرین، جدولبندی ۸ راه به زر و رنگها ، ۴۰۰ ص.

4817 ۴۰۳۳ : نستعلیق خوش ریز ، عبدالرحیم ، حسب الفرمودهٔ میرزایی میرزا محمد باقر بن میرزا ابوالحسن نایب سابق اصفهانی ، ج ۲/۱۲۲۰ه‍.ق. آغاز : شکر و سپاس معبودی راحلت قدرته . . . دارای ۱- مقدمهٔ بیستون (ص ۲-۶) ، ۲- مجالس پنجگانه (ص ۷-۳۶) ، ۳- گلستان (ص ۳۴-۱۰۵) ، ۴- بوستان (ص ۱۰۵-۲۰۳)، ۵- کتاب قصاید (ص ۲۰۳-۲۳۲)، ۶- کتاب مراثی (ص ۲۳۲-۲۶۵) ، ۷- کتاب غزلیات موسوم به طیبات (ص ۲۶۵-۳۶۳) ، ۸- کتاب بدایع (ص ۳۶۳-۴۰۵) ، ۹- کتاب خواتیم (ص ۴۰۶-۴۲۲) ، ۱۰- مطایبات (ص ۴۲۹-۴۳۹) ، ۱۱- خبیثات ، مضحکات (ص ۴۳۹-۴۴۴) ، ۱۱- رباعیات (ص ۴۴۴-۴۵۲)، ۱۲- مفردات (ص ۴۵۲-۴۵۶)، با دو سر لوح زرین و هر بخش با یک ابروی زرین، دو صفحه‌ی آغاز تمام زرین ، ۴۵۶ + ۲ ص.

4818 ۷۹۰ : نستعلیق خوش ، ۵ ع ۱/۱۲۵۴هـ.ق. دارای «گلستان» در متن و «بوستان» در هامش، با سر لوح زرین ولاژوردین، با آرایشهای زرین، عنوان و نشان شنگرف ، ۳۳٤ ص. (ف. تسبیحی ۳ : ۵۵۸-۵٦۰).

4819 ٤۸۲ : نستعلیق ، میان نور الدین و دیگری ، دارای بوستان نوشتهٔ ۱۲٦۷ و گلستان نوشته ۱۲٦٤هـ.ق. جدولبندی دو خطی شنگرف ، عنوان و نشان شنگرف ، ۵۲۰ ص (ف. تسبیحی ۲ : ٤۱۳-٤۱۵).

4820 ۱٤۱۸ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳هـ.ق. دارای : «گلستان» در متن و «بوستان» در هامش که پس از پایان گلستان به متن آورده شده است. جدولبندی ٦ خطی ، عنوان و نشان شنگرف ، آغاز افتاده ، و انجام بوستان نیز در باب دهم افتاده.

4821 ۱۵۰۷ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳هـ.ق. دارای : «گلستان» در متن و «بوستان» در هامش ، جدولبندی و کمند بندی شده ، ٦ راه ، با سرلوح ساده ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۳۲ ص.

2143

کلیات سلیم تهرانی : مثنویهای سلیم (۱)

سلیم تهرانی ، محمد قلی طرشتی (م کشمیر ۱۰۵۷هـ/۱٦٤۷م).

۱- **مثنوی سلیم :**

تتبع از «مخزن الاسرار» نظامی.

آغاز : بسم الله الرحمان الرحیم - هست عصای ره طبع سلیم (ص ۱-۱۱).

۲- **قضا و قدر :**

بنگرید به : قضا و قدر ، در همین بخش.

آغاز : شنیدم روزی از خونابه نوشی . . . (ص ۱۱-۳۸).

۳- **وصف اسب :**

بنگرید به : وصف اسب در همین بخش.

آغاز : بود در زیر زینم باد پایی . . .(ص ۳۸-٤۵).

٤- وصف بهار :
بنگرید به : وصف بهار در همین بخش.
آغاز : بیا بلبل که ایام بهار است (ص ٤۵-۷۹).

۵- مذمت اهل تزویر :
آغاز : شنیدم حیله پردازی ز احشام ـ که در تذویر بودش چون فلک نام (ص ۷۹-۹۷).

٦- وصف کشمیر :
بنگرید به : وصف کشمیر ، در همین بخش.
آغاز : سخن هر جا ز صنع کردگار است. . .(ص ۱۰۰-۱۳٦).

۷- ساده دل : حمار نامه :
بنگرید به : ساده دل در همین بخش.
آغاز : ساده دلی ز پی راه دور ـ (ص ۱۳٦-۱٦۲).

4822 ۸۹۲ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۲ه.ق.که به حسب الامر میر عبدالغنی نوشته شده ، زمینهٔ برگها شنگرف پاشی شده ، و در هامش آن دو مثنوی از جویا نوشته شده است ۱٦۲ ص. (ف. تسبیحی ۳ : ٤۳۲-٤۳٤).

2144

کلیات سلیم تهرانی (۲)

از همو.

۱- قضا و قدر :
بنگرید به : قضا و قدر ، در همین بخش.
آغاز : شنیدم روزی از خونابه نوشی . . .(ص ۱-۱۱ متن و هامش).

۲- وصف کشمیر :
بنگرید به : وصف کشمیر ، در همین بخش .
آغاز : سخن هر جا ز صنع کردگار است . . . (ص ۱۱-۲۶ متن و هامش) .

۳- وصف بهار :
بنگرید به : وصف بهار ، در همین بخش .
آغاز : بیا بلبل که ایام بهار است . . . (ص ۲۷-۳۱ متن و هامش).

۴- مثنوی :
کسی را در آن هجو می کند.
آغاز : خامه ام خلاف عادت خویش ـ سفله را کشیده است به پیش.

۵- مثنوی سلیم :
در پیروی از «مخزن الاسرار» نظامی.
آغاز : هست عصای ره طبع سلیم . . . (ص ۳۹-۴۵ متن و هامش).

۶- دیوان :
دارای قصیده ، قطعه ، غزل ، رباعی (ص ۴۶-۳۸۴ متن و هامش).

4823 ۴۰۲۴ : نستعلیق پخته، شکسته آمیز ، محمد سعید، ۴ ج ۲/۲۴ جلوس محمد شاه غازی (۱۱۵۵ه.ق.؟) ، عنوانها نانویس ، ۳۸۴ ص.

2145

کلیات شفایی اصفهانی

از حکیم شرف الدین حسن (نه حسین) بن حکیم ملا، **شفایی اصفهانی** ، وی همروزگارمظفر بن محمد شفایی اصفهانی ، از پزشکان روزگار شاه عباس صفوی (۹۹۵-۱۰۳۷ه.ق.) بوده است، نام آند و در تذکره ها درهم آمیخته است: بنگرید به: «قرابا دین شفایی : ۳۲۸».

بنگرید به : نسخه های فارسی ۳ : ۱۸۷۵ - ذریعه ۹ : ۵۲۹ - فرهنگ سخنوران : ۳۰۱ «شفایی اصفهانی» حسن (حسین).

4824 ۸۴۸ : نستعلیق خوش ، علی نقی بن عبدالقادر بهبهانی ، شنبه غرهٔ ع ۲ /۱۰۸۷ه.ق. دارای : ۱- مثنوی دیدهٔ بیدار (ص ۲-۷۱) ، ۲- مهرو محبت (ص ۷۲-۱۴٦) ، ۳- مثنوی شفایی (ص ۱۴۸-۱۵٦) ، ۴- نمکدان حقیقت (ص ۱۵۸-۲۰۹) ، ۵- دیوان قصیده و ترجیع و ترکیب بندها (ص ۲۱۲-۲۹۱) ، ٦- دیوان غزل و رباعی (ص ۲۹۱-۴۸۹) ، ۷- دیوان جد و هزل (ص ۴۹۰-۵۴۴) ، با هفت سرلوح زرین ، و آرایشهای زرین در آغاز بخشها ، سرودها در متن و سپس هامش ، جدولبندی و کمند بندی به زر و رنگها ، ۵۴٦ ص (تسبیحی ۳ : ۳۹۲-۳۹٦).

2146

کلیات شیر شاه

شیر شاه بن ملوک شاه حسینی **بخارایی** ، که نام و نشانیهای خود را در هر دو منظومه آورده است.

در هر دو منظومه از خود به «مخلص» یادکرده است. شاید تخلص او باشد.

۱- نور العقاید :

متن «عقاید» نسفی، عمر بن محمد است، که سراینده گوید از متن چیزی کاستم و بر آن از خود افزودم. با عنوانهای زیر آغاز می شود : در جلوهٔ اول از تجلیات سبحانی و مطلع دیباجهٔ کتاب ، مدح مولینا خلیل الرحمان سلمه الله ، مدح علم کلام ، معرفت حق واجب و محتم است.

در پایان آن آمده : چون تو ز تاریخ بخواهی بیان - فهم کن از شکر بر اتمام آن - (۱۲۵۵؟) عشرهٔ اول ز محرم تمام - بود که این نامه گرفت اختتام - موجب این چند سپید و سیاه - مخلص از صدق جنان **شیر شاه** - ابن ملوک است حسینی نسب - سنی و حنفی و بخاری لقب.

آغاز : حمد خدا راست که از کاف و نون - داد بر آفاق لباس مکون - کاف

کن آورد چو قاف قلم ـ زد دو جهان را به و جود از عدم (ص ۱-۳۷).

۲- **خجسته رقم :**

فقه نماز است. با عنوانهای زیر آغاز میشود : در نعت نبی (ص) . . . ، فضیلت فقه و صلاة ، در بیان هشت اقسام احکام (و این بخش هشت باب است). شکر اتمام و تاریخ اختتام و تسمیه : بر دو صد و پنجه و هم یکهزار ـ سال سه بودند فزون در شمار (۱۲۵۳) ـ چون ز نوشتن شده فارغ قلم ـ گشت مسمی به **خجسته رقم** ـ باعث این نسخه سیادت پناه ـ مخلص بی ریو و ریا شیر شاه ـ ابن ملوک است بخاری لقب.

آغاز : بسم الله الرحمان الرحیم ـ خلعت الطاف ز شاه قدیم ـ زینت لفظی که براند زبان ـ و اندم کاید ز نهان بر عیان (ص ۳۷-۵۵).

4825 ۳۵۳۸ : نستعلیق پخته ، مرید ، در موضع کروت تعلقه ساهی وال ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. عنوان و نشان شنگرف ، محشی ، ۵۵ ص.

2147

کلیات عرفی شیرازی

جمال الدین محمد ، **عرفی** (۹۶۳-۹۹۹ه/۱۵۵۶-۱۵۹۱م). (نسخه های فارسی ۳ : ۱۸۱۱).

4826 ٦٤٠ : نستعلیق خوش ، عبدالرحمان زاهد بن ابراهیم زاهد ، ۷ ع ۱/ ۱۰۲۵ه.ق. دارای : ۱- دیوان (ص ۳-٤٦۸) ، ۲- مجمع الابکار (ص ٤۷۰-۵۷۲) ، ۳- لیلی و مجنون ؟ (ص ۵۷٦-۵۷۹) ، آغاز افتاده ، ٤- نفسیه (ص ۵۹٤-٦۱۵) ، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ خطی شنگرف ، موریانه زده ولی قابل استفاده ، ٦۱٦ ص (ف.تسبیحی ۳ : ۵۲۵-۵۲۸).

2148

کلیات عطار نیشابوری

فرید الدین **عطار نیشابوری** (۵۱۲-۶۲۷ه‍./۱۱۱۹-۱۲۲۹-۱۲۳۰م). (نسخه های فارسی ۳ : ۱۸۸۳).

4827 ۱۶۲۶ : نستعلیق زیبا، سدهٔ ۱۱ه‍.ق. دارای : ۱- خیاط نامه (ص ۲ و ۱۴۵-۱۵۶)، ۲- اسرار نامه (ص ۳-۴۴)، ۳- منطق الطیر (ص ۴۳-۱۴۴)، سرلوح زرین و یک صفحه زرین هنری در آغاز خیاط نامه. آغاز منطق الطیر افتاده، برخی برگها جا بجا صحافی شده، چهار ستونی، جدولبندی ۸ راه زر و میان ستونها نیز جدولبندی به زر، عنوانها شنگرف، نسخهٔ هنری ناقص، ۱۵۶ ص.

4828 ۵۹۹ : نستعلیق خوش، محمد بن عبدالغنی قریشی، ع ۲/۱۰۱۱ه‍.ق. دارای : ۱- دیوان (ص ۲-۱۲۹)، ۲- اسرار نامه (ص ۱۳۲-۱۸۳)، ۳- مختار نامه (ص ۱۸۶-۲۸۶)، جدولبندی شده به زر و سر لوح زرین بسیار زیبا، ۲۸۶ ص (ف. تسبیحی ۲ : ۴۳۵-۴۳۸).

4829 ۷۳۱ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۲ه‍.ق. دارای : ۱- وصلت نامه (ص ۲-۴۵)، ۲- جوهر ذات (ص ۴۸-۱۷۱)، جدولبندی ۳ خطی، عنوان و نشان شنگرف، ۱۶۸ ص (ف. تسبیحی ۳ : ۵۷۵-۵۷۷).

4830 ۱۵۰۳ : نستعلیق پخته، محمد نظر بن محمد ظریف، ۱۲۵۲ه‍.ق. دارای : ۱- منطق الطیر (ص ۶-۳۴۰)، ۲- اسرار نامه (ص ۳۴۰-۷۱۹). عنوانها شنگرف، ۷۲۴ ص.

2149

کلیات غلام محیی الدین

غلام محیی الدین بن غلام مصطفی، از مردم **قصور**، در گذشتهٔ ۱۲۷۰ه‍/۳-۱۸۵۴م. و از هموست در این فهرست: سلالهٔ مبروره ۵۱۳، شرح گلستان ۱۲۹۱.

۱- حلیهٔ محبوب :

بنگرید به : حلیهٔ محبوب ، در همین فهرست .

آغاز : بار خدایا تو بکن یاریم . . . (ص ۲-۷).

۲- شجرهٔ قادریه و نقشبندیه :

نخست به نثر و به اختصار، مناجات گونه شجرهٔ طریقت خود را آورده است، سپس عنوان «شجرهٔ نقشبندیه» که این یکی به نظم است.

آغاز : الهی بحرمت سید سرور امام الانبیاء محمد مصطفی . . . آغاز (نظم) : خداوندا طفیل ذات پاک سید عالم - رسول الکل محمد مصطفی فخر بنی آدم (ص ۸-۱۱).

۳- خلق نبی پاک :

در خلق و خوی پیامبر (ص) ، نخست حمد باری و ستایش پیامبر و چهار یار و سپس غوث اعظم ، سبب تالیف ، آنگاه نشست و برخاست ، گفتن و خوردن ، راه رفتن ، صحبت فقرا کردن ، دعا و نماز ، خفتن ، جامه پوشیدن ، کمک اهل خانه کردن ، تبسم ، شفقت ، تیمار داری ، سفر و حضر ، به جهاد رفتن ، ذکر و فکر و معجزات ایشان. و درمیانه سربندهای «حکایت» نیز دارد.

در آغاز آن آمده : پیش که در راه وفا تاختی - **خلق نبی پاک** بیان ساختی . . . خلق نبی پاک بیان کن همه - آنچه نهان است عیان کن همه - نظم بکن **خلق نبی پاک** را - نور ز خورشید ده این خاک را. و در پایان آن آمده : ناظم این سلک جواهر یقین - هست **غلام ملک محیی الدین**- بندهٔ درگاه مجد سعید-او صله الله الی ما یرید. . . مولد و مسکن او در قصور - عمره الله الی نفخ صور.

آغاز : هست دلیل ره دارالنعیم - بسم الله الرحمان الرحیم - تاج سر سبع مثانی ست این - سر نهان گنج معانی ست این. (ص ۱۶-۸۵).

4831 ۵۶۷۵ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ه.ق. عنوان و نشان شنگرف ، ۸۵ ص.

2150

کلیات منیر

از **منیر لاهوری** بن عبدالحمید ملتانی (م ۱۰۵۴ ﻫ/۱۶۴۴ م). نسخه دارای بخشهایی ست نه چندان مرتب.

۱- **دیوان :**
شامل مثنوی و قصیده و غزل و رباعی، و نه چندان مرتب.
مثنوی هایی در توصیف شهر لاهور ، تنباکو، تنبلی ، پان و جز آنها.
آغاز : بود بر لب آشنایی قدح ـ ثنا خدایی دعا ی قدح.

۲- **بهار جاوید** ـ جاوید بهار :
در پایان آمده : سخن رازو شکفته روی امید ـ **بهارش** نام کردم لیک **جاوید**
با عنوانهای نعت ، سبب تالیف ، وصف کشمیر ، یوسف نگار، وصف کمان ابروی' وصف ساربان. . . پس از وصفها خاتمه ی کتاب است.

آغاز : الهی بلبل گلشن پرستم ـ گل گلزار نغمه ده بدستم ـ چو بلبل فیض مشق ناله ام ده ـ سیاهی از دوات لاله ام ده. (ص ۱۰۱-۱۸۵).

۳- **دستنبو :**
در آغاز آن آمده : این منتخب از بسکه فتاده نیکو. . . نامش شده از فیض سخن **دستنبو** با دیباجه ای به نثر که در آن تاریخ گرد آوری این مجموعه سروده‌ها را ۱۷ محرم ۱۰۵۴ ﻫ/۱۶۴۴ م. یاد کرده است. و انواع شعر را دارد.
آغاز : این منتخب از بس که فتاده است نیکو . . . این فیض سرشتان معنی نژاد و بیدار دلان قدسی نهاد ، و سیاحان (ص ۱۸۶-۲۱۹).

4832 **۱۱۲۳ : نستعلیق پخته، قاضی صدر الدین محمد ، سدهٔ ۱۱ ﻫ.ق. عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه ، موریانه زده، فرسوده، ولی قابل عکس برداری ، ۲۸۵ ص.**

2151

کلیات میرزا جانجانان

میرزا جانجانان بن میرزا جان، متخلص به مظهر، کشته در ۱۱۹۵ه/ ۱۷۸۰م. (ذریعه ۹ : ۱۰۶۴ - سخنوران : ۱۲۵، ۵۵۰).

۱- **دیوان مظهر:**

بنگرید به: دیوان مظهر، در بخش دیوانها.

آغاز: (دیباجه) : بعد حمد و صلاة، فقیر جانجانان... (ص ۱۰۲ : ۱۰۱).

۲- **خریطه جواهر:**

گلچینی از سروده‌های وی و دیگران است... بنگرید به: خریطهٔ جواهر، در همین بخش: ۱۶۰۲.

آغاز: رباعیات سلطان ابو سعید ابوالخیر. آنروز که آتش محبت افروخت- عاشق روش سوز ز معشوق آموخت (ص ۱۰۴-۲۴۸).

4833 ۷۵۳۰ : نستعلیق خوش، محمد سعید الدین، ۲۱ رجب ۱۳۵۱ه.ق. (ص ۱۰۱) و ۹ شوال ۱۳۵۳ه.ق. (ص ۲۴۸)، جدولبندی ۳ راه لاژورد، ۲۴۸ ص.

2152

کنز الحقایق

از پهلوان پوریا ولی قتالی، محمود پریار خوارزمی (م ۷۲۲ه/۱۳۲۲م). مثنوی ست عرفانی، در پنج مقاله، به سال ۷۰۹ه/۹-۱۳۱۰م سروده است. همانکه از عطار نیشابوری دانسته شده است.

آغاز : به نام آنکه اول کرد و آخر ـ بنام آنکه باطن کرد و ظاهر ـ خداوند منزه پاک بی عیب ـ که عالم را شهادت کرد از غیب.

بنگرید به : ذریعه ۹ : ۱۶۹ و ۱۸ : ۱۵۱ ـ نسخه های فارسی ٤ : ۳۰۵۹.

4834 ٦٤٢٧ : نستعلیق ، ۱۳۳۳ه.ق ، ش ۱ مجموعه (ص ۹-۲۲) ، تنها حمد و نعت و ستایش چهار یار را دارد، و کاتب آنرا از سلطان مودود چشتی یاد کرده است.

2153

کنز رحمت

از حکیم **محمد اشرف فاروقی منچری** (م ۱۲۲۵ه/۱۸۱۰م). نام سراینده و تاریخ سرودن آن چنین آمده است : **اشرف** از حل مشکل دو جهان ـ دارد از رحمت حمایتها . . . گویم این نامه که نامش **کنز رحمت** داشتم ـ در مناقب ذات پاک سلسله نوشاهیان . . . چو این نسخه هست طغرای دین ـ ازان گشت «طغرای» تاریخ این (طغرای=۱۲۲۰ه/۱۸۰۵م).

تذکرهٔ بزرگان و پیران خاندان نوشاهیان و فرزندان نوشه گنج بخش (۹۵۹/ ۱۵۵۲-۱۰۶٤/۱٦٥٤م). است و سراینده فرزند عز الدین بن میان معصوم فاروقی است ، و به فارسی و اردو و پنجابی می سروده است.

کنز رحمت در ۱۳۳۰ه.ق. چاپ شده ، و ترجمهٔ منظوم پنجابی آن نیز چاپ شده است. (بنگرید به : شریف التواریخ از شرافت نوشاهی ۳/(٤) : ٥) .

آغاز : حمد ایزد را که خوان رحمت او بیکران ـ میرسد بر قدر قسمت هر یکی را جاودان ـ گویم این نامه که نامش کنز رحمت داشتم . . .

4835 ۱٤۱٤ : نستعلیق خوانا ، پیر محمد ، ولد قادر بخش ، ساکن موضع رتمل ، ۲۷ شعبان ۱۳۰۲ (۱۳۰۲ه.ق.) برای محمد حیات، آغاز برابر نمونه، باچاپی جدایی هایی دارد. ۱٤۰ ص.

2154

کنز الرموز

از میر حسینی هروی (م ۷۱۸ یا ۷۱۹هـ/۱۳۱۸-۱۳۱۹م). مثنوی ست در سیر و سلوک، پس از نعت و ستایش از شیوخ و پیران و سبب نظم: عشق، اسلام، کلمهٔ شهادت، حقیقت صلات، حقیقت زکات، حقیقت روزه، حقیقت حج، حقیقت علم، حقیقت توحید، بیان معرفت، نفس، قلب، روح، عقل، تصوف، حکایت، مقامات، ورع، زهد، صبر، فقر، شکر، مناجات، خوف، رضا، بیان احوال، محبت، شوق، انس، قرب، قبض و بسط، بقا و فنا، جمع و تفرق، تجرید، وجد، شکر، علم الیقین و عین الیقین، حق الیقین، وقت، سماع، ختم الرساله.

آغاز: باز طبعم را هوای دیگری ست - بلبل جانرا نوای دیگری ست - باز شهباز دلم پرواز کرد - تا چه رمز است این که باز آغاز کرد.

4836 ۵۰۷۰ : نستعلیق پخته، با تاریخ ۱۰۷۵هـ.ق. در مجموعه، ش ۲ مجموعه (ص ۸۹-۱۵۷). آغاز افتاده: دور زین اندیشه تاویل همه - برتر از تشبیه تمثیل همه. عنوانها شنگرف.

4837 ۴۷۹۱ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱هـ.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۴۸)، آغاز: افتاده: لانهنگ قلزم توحید تست - این اشارت از پی توحید تو ست، عنوان شنگرف.

4838 ۳۴۳۲ : نستعلیق خوش، ۱۶ ذیعقده ۱۱۱۳هـ.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، موریانه زده، باز سازی شده، ۸۸ ص.

2155

گلبهار

از محمد اویس، که از زاد گاهش بدور مانده، در ملک پیشاور، پیر و

خوار و زار افتاده ، به سال ۱۲۸٤ یا ۱۲۳۵ه.(۱۸٦۸-۷ یا ۱۹-۱۸۲۰م). سروده است. در آغاز پیامبر و چهار یار را ستایش میکند سپس می پردازد به «میران شاه» : سر سروران پیر میر انشاه - بهر دو جهان هست ما را پناه. مثنوی ست داستانی ، با حکایتهای کوتاه گوناگون معجزه آمیز ، با ترجیع بند : زهی نام پیران چو بدر منیر - که در ماندگانرا بوند دستگیر. در پایان آن آمده : که نام آمد این نامه را **گلبهار** - که از من بود در جهان یادگار . . . هزار و دو صد بود و هشتاد و چهار (۱۲۸٤) - ز هجرت چنین سالها در شمار . . . نوشته **محمد اویس** این کتاب - همه روز و شب ملتجی در جناب . . . هزار و دو صد سی بالا و پنج (۱۲۳۵) - که پرورده شد این نامه تا دست ترنج.

آغاز : بنام خدای جهاندار پاک - که او آفریده بشر را ز خاک - بلطف اندران خاک جان پاک داد - چراغ هدایت به آن خاک داد.

4839 ٦۱۳۲ : نستعلیق شکسته آمیز ، ۱۹ پوره ، ۱۲٦۵ه.ق. ۱۹۰۵ بکرمی. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۱۰۹)، آغاز افتاده: بفرمود پیغمبر نیک زاد - کنم عاصیانرا ز دوزخ ازاد.

4840 ۷۳۳۷ : نستعلیق خوانا ، با تاریخ ۱۲۷٦ه.ق. در مجموعه گویا به همین خامه ، ش ٤ (ص ۲۸۸-۳۹٤) ، آغاز برابر نمونه ، انجام کمی افتاده.

4841 ۷۰٦۹ : نستعلیق پخته ، فقیر قطب الدین قادری ، متوطن بسندور ، مسجد بورکی ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، جدولبندی ۳ راه شنگرف و زرد ، ۱۹۷ ص.

2156

گلدسته گلشن معانی

از صابر بن محمد صالح ، متخلص به همت.

گزیدهٔ سروده های دیگران است ، که بر حسب موضوع در بابها ، و هر باب چند فصل ، بنام «گلدستهٔ گلشن معانی» ، که گویا نام تاریخ انجام آن نیز هست ، نگاشته است ، و در کنار هر بیت نام سراینده را به شنگرف نوشته است.

باب ۱- در بیان موی سر، سه فصل: موی سر، کاکل، زلف، ۲- جبین و ابرو، دو فصل: جبین، ابرو، ۳- مژگان و خدنگ و چشم و سرمه، سه فصل: مژگان، خدنگ، ٤- گوش و بینی و دهان و لب و دندان و بوسه و خنده و گفتار و خمیازه، چهار فصل: گوش، بینی، دهان و لب و دندان و زبان و بوسه و نگاه، خمیازه، ٥- سه فصل: روورخ و حس و ملاحت و خوبی و جمال و دیدار، ناز و کرشمه و غمزه و شوخی، خوی و بوی و عرق و طبیعت و طینت، ٦- دو فصل: بیان خال، بیان خط، ۷- سه فصل: زنخدان و گلو و گردن و ساعد، دست و پنجه، سینه و پستان و ناف، ۸- دو فصل: کمر، سرین و پای و پنجه و کف پای، ۹- دو فصل: قد و قامت، رفتار، ۱۰- سه فصل: دستار و کلاه، لباس، شکر و استغنا، ۱۱- ...

4842 ۱۲۵۱: نستعلیق شکسته امیز، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، انجام در باب ٦ فصل ۲ افتاده، ۷۰ ص. آغاز: حمد و سپاس و ثنای بیقیاس واجب الوجودی را سزد که فیض عامش... اما بعد، چنان گوید صابر ولد محمد صالح المتخاص همت...

0

گلدستهٔ معنی

در بخش چند دانشی ٤۲٦ گذشت.

0

گلشن توحید: مثنوی معنوی (شرح)

2157

گلشن راز

از **محمود شبستری**، سعد الدین بن عبدالکریم (م پیرامون ۷۲۰هـ/۱۳۲۰م). به سال ۷۱۷هـ/۱۳۱۷م. امیر حسین بن عالم هروی (م ۷۱۸هـ/۱۳۱۸م). هفده پرسش عرفانی، در هفده بیت نزد شبستری به تبریز فرستاده است، و او بدستور پیر خود بهاء الدین یعقوب تبریزی چند بیتی در پاسخ او سروده است، سپس بر آنها افزوده تا به نهصد بیت رسانده و بدین نام خوانده است.

این مثنوی به زبانهای ترکی، انگلیسی، آلمانی و اردو ترجمه شده است. (بنگرید به: گلشن راز و شروح مختلف آن از احمد گلچین معانی).

آغاز پرسشها: زاهل دانش و ارباب معنی ـ سئوالی دارم اندر باب معنی.

آغاز: بنام آنکه جان را فکرت آموخت ـ چراغ دل به نور جان برافروخت ـ ز فضلش هر دو عالم گشت روشن ـ ز فیضش خاک آدم گشت گلشن.

بنگرید به: نسخه های فارسی ٤ : ۳۰۷۲ ـ ذریعه ۱۸ : ۲۲٦ ـ ف. مشار: ٤۲۹۸ ـ کشف الظنون، گلشن راز.

4843 ٤۲۰۸ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱هـ.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱٦-۱۰۰)، اغاز برابر نمونه، نشان و عنوان شنگرف.

4844 ٤۷۹۱ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱هـ.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۱٤٦-۲۳۲)، آغاز برابر نمونه، عنوانها شنگرف، انجام افتاده.

4845 ۲۳۵۸ : نستعلیق خوش، حسن محمد ولد شیخ اولیا برهانپوری، سدهٔ ۱۱هـ.ق. آغاز برابر نمونه، جدولبندی ۳ راه شنگرف، ۱۰۰ ص.

4846 ٤۷۹ : نستعلیق زیبا، ۲۰ شوال ۱۱٤۳هـ.ق. در هامش «جواهر لالی» (ص ۱-۹٦)، آغاز: افتاده: در آن دم شد پدید این عقل تمیز ـ که کاها گردد اندر چشم تو خار، جدولبندی به زر، عنوان و نشان شنگرف. (تسبیحی ۲ : ٤۲۰-٤۲۳).

4847 ٥٠٤ : نستعلیق ، سدهٔ ١٢ه.ق. ش ٤ مجموعه (ص ٥٧٤-٦٥٨) ، آغاز برابر نمونه ، انجام در خاتمه الکتاب افتاده : تامل کن بچشم دل یکایک - که تا بر خیزد از پیش تو این شک. (ف تسبیحی ٢ : ٤٣٢-٤٢٨).

4848 ١٠١٨ : نستعلیق ، سدهٔ ١٢ه.ق. ش ١ مجموعه (ص ٨-٧٤) ، آغاز برابر نمونه.

4849 ٧٤١٦ : نستعلیق خام، و ستی رام بدهاون، ٤ ماه هار سمت ١٨٥٦ بکرمی (١٢١٥ه.ق؟) بخشی ناقص از آن است.

4850 ٥٧٧٩ : نستعلیق، عبدالرسول بن میرزا شاه نیاز سانجها رنگی، ١٢٢٣ ه.ق. ش ١٣ مجموعه (ص ٣٥٤-٤١٤) ، مجدول ، عنوان و نشان شنگرف.

4851 ٥٠٠٦ : نستعلیق شکسته آمیز، احمد درویش، ولد احمد بن عبدالستار معروف به مولوی حسبا هزاروی مسکن و سوطن، ٢٠ رمضان ١٢٧٤ه.ق. آغاز برابر نمونه ، محشی به‌آنچنانکه نشان می دهد کتاب درسی بوده ، در پایان یادداشتی ست که تاریخ نگارش را ٧١٧ یاد کرده است و اینکه از روی نسخهٔ نوشته حبیب الله حسینی واسطی ١٠٦٤ نوشته شده است ، ٨٥ ص.

4852 ١٥٥٢ : نستعلیق پخته ، میرزا محمد جان ولد میرزا محمد اکبر خان ، قوم کشمیر ، در دارالسلطنه کابل سه شنبه ٨ شعبان ١٢٩٣ه.ق. ش ١٠ مجموعه (ص ٣٨٥-٤٥٦) ، آغاز برابر نمونه.

4853 ٤٩٦١ : نستعلیق پخته ، آخوند خوقندی ، ١٢٩٤ه.ق. ش ٣ مجموعه (ص ٤٦-١١١) ، آغاز برابر نمونه.

2158

نسایم گلشن : شرح گلشن راز

متن از همان شبستری ، شرح از شاه **داعی شیرازی** ، نظام الدین محمود بن حسن (٨١٠-٨٦٩ه.ق.).

بنگرید به : رسایل شاه داعی، در همین فهرست ٤٠٤.

4854 ٨٤٩ : نستعلیق خوش، ٨٨٢هـ.ق. ش ٢ «رسایل شاه داعی» (ص ٢٣٠-٢ متن).

2159

گلشن راز : شرح . . .

متن از همان شبستری. شرح از ناشناس. با سر آغازی برابر سر آغاز نگاشتهٔ **احمد بن موسی** که در ٨٤٤هـ./١٤٤٠-١٤٤١م. شرح کرده بود، ولی در نسخهٔ ما نه در آغاز و نه در انجام نام شارح یاد نشده است. (بنگرید به : نسخه های فارسی ٢ : ١٢٤٨ و ١٢٢ که در آنجا حاشیهٔ این شرح نشان داده شده است).

آغاز : تیمنا و تبرکا بذکره، و صلوات علی حبیبه و نبیه و رسوله محمد و آله و اصحابه و اولیائه اجمعین، توحید حق سبحانه و تعالی بروفق سوالات اولیاء بباید دانست، که الله را سه اعتبار کرده اند، بحسب اعتبار : معتبر اول آنکه هیچ کس را فرانمیگیرد . . .

4855 ٦٦٣٤ : نستعلیق پخته، موسی بن بصالت اورکزی، از قوم عبدالعزیز خیل، در کوهات، پنجشنبه ١٠ ج ١٢١١/٢هـ.ق. ش ٣ مجموعه (ص ٩٠-٢٠٠) عنوانها «قوله» شنگرف.

2160

گلشن راز : شرح . . .

متن از همان شبستری، شرح از ناشناس، که نام خود را در دیباجه نیاورده و میگوید «درویشی از اهل شهود التماس شرحی نمود که به سمت تنقیح موسوم و برسم توضیح مرسوم باشد» و «پیش از شروع در شرح به بعضی حقایق» با

عنوانهای «حقیقت» می پردازد.

همان شرحی ست که در نسخه های فارسی ۲ : ۱۲۵۱ نشان داده شده و گفته شده است مانندگزارش **مظفر علی شیرازی رومی**‌ست، و نثر آن به سبک نوشته های سدهٔ نهم ه.ق. می ماند.

آغاز : سپاس مر یکی را که غنچهٔ حقیقت مقدمه‌اش در گلشن راز به احسن وجوه شکفته ، و وجه و جوب خود را در بزم شعور . . .

4856 ۷۲۷۰ : نستعلیق شکسته آمیز ، ۲۲ محرم ۱۳۰۱ه/۱۲ اکست ۱۸۹۳م. در مسجد سایه، ص ۱- ۲۳ مقدمه و ص ۲۳-۹۲ شرح گلشن راز است ، نشانه ها شنگرف ، ۹۲ ص.

2161

مفاتیح الاعجاز : شرح گلشن راز

از اسیری لاهیجی ، شمس الدین محمد بن یحیی نور بخشی (پیرامون ۸٤۰ه/ ۱٤۳۷م-۹۱۲ه/۰٦-۱۵۰۷م). گزارشی ست برهمان «گلشن راز» شبستری، به خواهش سالکان طریق مودت در ۱۹ ذیحجهٔ ۸۷۷ه/۱٤۷۳م بدان آغاز کرده است.

نام کتاب در دیباجه‌ی بیشتر نسخه ها نیامده است. و از آن میان نسخهٔ چاپ مصحح غلام رضا کیوان سمیعی.

آغاز : با سمک الاعظم الشامل فیضه ، المقدس لکل موجود . . . ای محمود به هرشانی ، وی معبود بهرمکانی.

بنگرید به : مشار ، چ ۲ : ٤۸۳۷ - نسخه های فارسی ۲ : ۱٤۰۱ - ذریعه ۱۳ : ۳۷۰.

4857 ٦۹۸ : نستعلیق خوش ، ۱۳۲ه.ق. آغاز برابر نموله ، با یک سر لوح زرین، میان سطرهای دو صفحهٔ آغاز دندان موشی به زر، جدولبندی ٦ راه به رنگها و کمند بندی شده ، ٦٦٤ ص (تسبیحی ۳ : ٦۱۷).

4858 ۵۹۶ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه، در دیباچه نام کتاب حق الیقین فی معرفه رب العالمین آمده است ، بیتها شنگرف ، ۱۰۹۵ ص. (ف. تسبیحی ۱ : ۱۴۴-۱۴۶).غ.

2162

شرح گلشن راز

متن از همان شبستری. شرح از ناشناس.

4859 ۱۵۳۶ : نستعلیق پخته ، محمد قاسم، ۳ صفر سنهٔ احد ؟ سدهٔ ۱۲ ه.ق. با تاریخ ۱۱۴۳ ه.ق. در دفتر ، ش ۲ مجموعه (ص ۱۴۹-۲۰۹) ، آغاز در پیش از شرح بیت «به اصل خویش گشت راجع اشیاء» افتاده: پس معلوم شد که آمدن عبارت از تجدد و تجلیات رحمانی ست و حقیقت این.

2163

گل کشتی

از میر **نجات اصفهانی** ، عبدالعالی پسر محمد مؤمن ، از روزگار شاه سلطان حسین صفوی (۱۱۰۵-۱۱۳۵ ه.ق). درگذشته پیرامون ۱۱۴۰ ه/۱۷۲۸م.

مثنوی ست عشقی که در آن وصف کشتی بخوبی شده است. چاپ شده است.

آغاز : درگپ عشق هر آن نامه که دلخواه بود ـ زینتش نام خوش حضرت الله بود ـ کشتی عشق که فن و فرحش اخلاص است.

بنگرید به : منشار، ج ۲ : ۴۲۶۹ که نام نگارنده عبد علی آمده. نسخه های فارسی ۴ : ۳۰۸۲. ذریعه ۱۸ : ۲۳۰. سخنوران : ۵۹۴ «نجات اصفهانی» و ۵۹۵ «نجاتی مشهدی» عبد علی.

4860 ۷۵۹ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. در «جنگ کیلانی» (ص ۳۷۴-۳۸۰) ، با آرایشها و تصاویر. آغاز برابر نمونه.

4861 ۷٤۱۹ : نستعلیق شکسته آمیز، منکت رای سهارنپوری، ۱ جونوری ۱۸۲۷م (۱۲۳۱هـ.ق؟) آغاز برابر نمونه.

2164

گنج روان

از شاه داعی شیرازی (۰۱-۸۱۱-۸٦۹هـ.ق). دومین مثنوی از «ستهٔ داعی» ست، بنگرید به : رسایل شاه داعی، در چند دانشی : ٤۰۸.

4862 ۸٤۹ : نستعلیق خوش، ش ۲۰ «رسایل شاه داعی» نوشتهٔ ۸۸۲-۸۹۵هـ.ق. (ص ۲۲۳-۲۳۹).

2165

گنج فقر

از خواجه **باقی بالله** (بنگرید به: رسایل باقی بالله، در بخش عرفان). ٦۲۲-٦۲۷.

مثنوی ست عرفانی، با عنوانهای : توحید باری، مناجات، حکایت، نعت پیامبر، مخاطبهٔ سید المرسلین، حکایت، خطاب بدل از حسرت، نسب خواجه ابوالحسن خرقانی، التجاء به خواجه بهاء الدین نقشبند، مراتب سلوک، شرایط سلوک، تحریض بر طلب محبوب، مشاهده و رؤیت، تجلی معنوی و فنا، تجلی ذاتی و فنا و بقا، علم الیقین حق الیقین، تجلیات در کشف و مراتب آن.

این مثنوی در «کلیات» او (ص ۲۰۱-۲۳٦) چاپ شده است. در نسخهٔ چاپی ۷۲۵ بیت است.

آغاز : خداوندا به فقرم راه بنمای- دری زان ره سوی درگاه بگشای - که از ناکامی خود کامیابم- در آن افلاس کل آرام یابم.

4863 ٦٤١٤ : نستعلیق خوش، احمد مشتاق، ١٠٦٤ﻫ.ق. ش ١٨ «رسایل باق بالله» (ص ۳۷۸-٤٦٥).

2166

گنجنامه

از سید نقشبندی. مثنوی ست عرفانی در سلوک به بحر «مثنوی معنوی»، در شرح تقریرات مرشد خود که از او به شیخ الاسلام قطب العارفین شاه نقشبند یاد می کند و سخنانی از دیگران. با عنوانهای: مناجات، نعت پیامبر، صفت معراج، سبب نظم، شرح ابیاتی از «قطب الاقطاب آن شه عالی مقام»، ارکان پنجگانه، صفت عشق، شناختن کاملان، تاویل سخن شیخ محیی عربی (مات فرعون ظاهرا)، تاویل آن سخن که من از خدای دو سال خرد ترم و دیگری: من با خدای سه بار کشتی‌گرفتم.... درپایان آن آمده: آنچه گفتم جان من آگاه باش- همچو **سید** خاک این درگاه باش - گفتم این ابیات را کردم کتاب - **گنجنامه** نام آن آمد صواب. (همان: نسخه ها ٤ : ٣٠٩٠).

آغاز: مطلع دیباجهٔ حمد قدیم - هست بسم الله الرحمان الرحیم - اول این نامه، نام پاک حق - هر چه جویم نیست بیرون زین سبق.

4864 ٥٠٣١ : نستعلیق خوانا، سدهٔ ١٢ﻫ.ق. ١ مجموعه (ص ٢-٥٥)، آغاز برابر نمونه.

2167

گنجینهٔ ابیات

گرد آورنده **نور محمد خاکی شرقپوری.**

ص. ع. نشان می دهد که برای چاپ، یا از روی نسخهٔ چاپی مطبع محمدی

واقع در شرقپور نوشته شده است. جنگ شعر است.

آغاز: آمد به درت امیدواری - کو را به جز تو نیست یاری . . .

4865 ۶۳۰۵ : نستعلیق پخته ، نور محمد خاکی شرقپوری ، ۱۸۹۶م. ۱۹۶ ص ، ۱۲ برگ پایان الحاق ست از ادعیه و اوراد.

0

لب لباب معنوی : مثنوی معنوی (گزیده)

2168

لسان الغیب

از **عطار نیشابوری** ، فرید الدین محمد (۵۱۲ - پیرامون ۶۲۷ه/۱۱۱۸-۲۹-۱۲۳۰م).

مثنوی ست عرفانی در پیرامون ۵٤۰۰ بیت ، در ولایت حضرت علی و فرزندانش. در آغاز آن آمده : در **لسان الغیب** ما ، گفتار اوست - در درون عین ما دیدار اوست . . . در **لسان الغیب** مظهر گفته ام - رشحه ای از سر حیدر گفته ام . . . پادشاه ملک بینش گشته ام - خاک درگاه ولایت گشته ام - یا الهی در **لسان الغیب** من - نطق گویایی و سر این سخن.

آغاز: اسم توحید ابتدای نام اوست - مرغ روحم جملگی در دام او ست - اسم توحید بنام ذات بود - در بیانم عین تحقیقات بود.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۷ : ۳۰۹۷ - ذریعه - ۱۸ : ۳۰۹.

4866 ۲۰۰۶ : نستعلیق پخته ، رجب ۱۰۹۹ه.ق. آغاز برابر نمونه ، شش صفحهٔ آغاز در متن سپس هامش ، ۲٤۶ ص.

2169

لجة الاسرار : قصیدهٔ . . .

از عبدالرحمان جامی (۸۱۷-۸۹۸ھ/۱۴۱۴-۱۴۹۲م). قصیده ای ست در تبعیت از قصیدهٔ امیر خسرو دهلوی. (ن. ک. همین بخش : ۱۶۸۳ - نسخه های فارسی ۳ : ۳۰۹۶).

آغاز : کنگره ایوان شه کز کاخ کیوان برتر است ـ رخنها دان کش بدیوار حصار دین در ست.

4867 ۱۴۶۳ : نستعلیق خوانا ، ش ۱ مجموعه مورخ ۱۲۹۲ھ.ق. به همین خامه (ص ۱-۱۶). سپس قصیدهٔ امیر خسرو.

0

لمعات : امامت منظوم

0

لوامع انوارالکشف والشهود : قصیدهٔ خمریه (شرح)

در بخش عرفان ص ۷۷۶ گذشت.

2170

لیلی و مجنون

از عبدالرحمان جامی (۸۱۷-۸۹۸ھ/۱۴۱۴-۱۴۹۲م). ششمین مثنوی از

«هفت اورنگ» اوست ، که در چهار ماه از ۸۸۹ه‍/۱٤۸٤م. در ۳۷٦۰ بیت سروده است.

آغاز : ای خاک تو تاج سر بلندان - مجنون تو عقل هوشمند ان - محبوب ترا بهانه لیلی.

بنگرید به : مشار، ج ۲ : ٤٤۱٦ - نسخه های خطی ٤ : ۳۱۰۰ - ذریعه ۱۹ : ۳۹۲.

4868 ۱۲۵۹ : نسخ پخته، سدهٔ ۱۰ه.ق. ش ۲ «هفت اورنگ» او (ص ۷٤-۱٤۵) ، آغاز برابر نمونه ، با یک پیشانی ساده ، آغاز یک برگ نونویس سدهٔ ۱۲ه.ق. چهار ستونی ، جدولبندی ۷ خطی و عنوان و نشان شنگرف و زرولا ژورد.

4869 ۳٤۳۹ : نستعلیق ریز پخته ، ۱٦۰ (۱۰٦۰ه.ق؟) آغاز برابر نمونه ، در «هفت اورنگ» (ص ۵۲-۱۳۵) ، عنوان و نشان شنگرف.

2171

لیلی و مجنون

از حبیبی ، که در دیباجه و خاتمه از خود نام برده است. در خاتمه گوید : از نظم حبیبی سیه نام - این نامهٔ نو ، چویافت اتمام . . . هر کس که بخواندش بگاهی - اندر حق من کند دعایی - گوید که حبیبی گنه کار - مغفور شود ز لطف غفار. بنام اورنگ زیب (۱۰٦۸-۱۱۱۸ه.ق)، که در دیباجه از او ستایش کرده است : اورنگ شهی که زو به زیب است - شاهان جهانش در رکیب است. در ٤۲٦۰ بیت (به آنچنانکه در خاتمه آمده است) سروده است.

دربارهٔ تاریخ سرودن آن ، در دیباجه گوید : در سال نه و هزار و هشتاد (۱۰۸۹ه‍/۱٦۷۸م) - اندر سرم این هوا بیفتاد - تا نامهٔ عاشقان کنم نو - دیباجهٔ آن به مدح خسرو - بعد از من و آن کسان که آیند - شاید ورقی ازین گشایند -

گویند حبیبی دل افکار ـ بوده است بعهد آن جهاندار . . . و در پایان گوید که این منظومه را در ۱۰۸۸ه/۱۶۷۷م. بنیاد نهادم ، ولی ملالی پیش آمد و از کار باز ماندم ، تا در محرم ۱۰۹۰ه/۱۰۸۹م. به انجام رسید.

بدینگونه آغاز می شود : حمد و صفات ایزد . صفت معراج ، نعت نبی ، منقبت امیر المؤمنین (با دیدی شیعی) ، مدح اورنگ زیب ، سخن و عشق ، سبب تالیف ، آغاز داستان لیلی و مجنون ، آشنا شدن لیلی با مجنون و تعشق ورزیدن به همدیگر، نصیحت کردن مادر لیلی مرلیلی را ، نصیحت غایبانهٔ لیلی، رفتن پدر و مادر لیلی به همراهی فرزندان قبیله و حال در دامن کوه ، حال مجنون که از فراق لیلی دیوانه سر در بیابان نهاده بود . . .

آغاز : بسم الله که سر خط کلام است ـ دانست خرد که این چه نام است ـ چون چشم به سر خطش گشادیم ـ سر در خط بندگی نهادیم . . . این نامه بنام آن جهاندار ـ کز روز بر آورد ، شب تار.

4870 ۴۱۷ : نستعلیق مخته ، غلام حسین ولد ملا نوروز ، ۱۳۸ (۱۱۳۸ ه.ق.)، آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف، ۲۹۵ ص (تسبیحی ۲ : ۳۸۲-۳۸۴).

0

لیلی و مجنون : مجنون و لیلی

امیر خسرو دهلوی.

2172

لیلی و مجنون : داستانهای متفرقه از داستان ـ . .

از عرفی شیرازی ، جلال الدین محمد (۹۶۳-۹۹۹ه/۵-۱۵۵۶-۱۵۹۱م).

4871 ۶۴۰ : نستعلیق خوش، ش ٤ «کلیات» او نوشتهٔ ۱۰۲۵ه.ق. عنوان «داستان متفرقه من لیلی و مجنون» است ، و سروده هایی در آن داستان ، نام عرفی چند جا آمده است. آغاز : از نادره طبع وحی پرداز- جبرئیل جناح عرش پرداز- گنجور خزینهٔ الهی - مفتاح تراش گنج شاهی ، در پیرامون ۱۹۸ بیت.

2173

لیلی و مجنون

از **نظامی گنجوی** (م میان ۶۰۷-۶۱۴ه/۱۲۱۰-۱۲۱۸-۹م). سومین مثنوی از «پنج گنج» اوست ، بزمی ، در بحر هزج مسدس، در چهار ماه از سال ٥٨٤ه/ ۱۱۸۸م. بنام شر و انشاه بن اختسان بن منوچهر در ٤٥٠٠ بیت سروده است.

آغاز میشود با نیایش ، نعت ، معراجنامه ، برهان بر حدوث آفرینش ، سبب نظم، ستایش شروانشاه ، شکایت از حسودان ، نصیحت فرزند ، یاد آوری از گذشتگان و پدر و مادر و خال و همدمان رفته ، فراموشی. . آغاز داستان ، عاشق شدن لیلی و مجنون . . .

آغاز : ای نام تو بهترین سر آغاز-بی‌نام تو نامه کی کنم باز. . ای کارگشای هر چه هستند - نام تو کلید هر چه بستند.

4872 ۳۸۱ : نستعلیق خوش ، آغاز سدهٔ ۱۰ه.ق. در «خمسه» ی او (ص ۱۸۸-۲۸۳) ، با سر لوح و تصاویر رنگی ، آغاز برابر نمونه ، چهار ستونی (تسبیحی ۲ : ۱۷۰-۱۷٤).

4873 ٥٨٦٨ : نستعلیق پخته ریز ، چهار ستونی ، خان ولد شیخ خضر قنوجی صدیقی ، سدهٔ ۱۰-۱۱ه.ق. با مهر کنده ۱۰٤۸ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف ، موریانه زده ، وصالی شده ، ۹۲ ص.

4874 ۹۷۵ : نستعلیق پخته ، در «پنج گنج» او نوشتهٔ ۱۰۳۹ه.ق. (ص ۲۶۶-۳۵۸) ، آغاز برابر نمونه ، چهار ستونی (تسبیحی ۳ : ۱۵۸-۱۶۱).

48 ۷۱۵۶ : نستعلیق خوش، در «پنج گنج» نوشتهٔ ۳ ج ۲/۱۰۳۷ هـ.ق. آغاز برابر نمونه (ص ۱۵۲-۲۶۰) ، چهار ستونی ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه.

48 ۶۸۹ : نستعلیق خوش ، فضل میر ، به فرمودهٔ خواجه عبدالرشید ، ۲۲ ج ۲/۱۱۰۳ هـ.ق. آغاز برابر نمونه ، تاریخ انجام در پایان «پانصد سال هفت برسر» آورده است ، عنوان شنگرف ، جدولبندی ٤ راه ، ۳۰۶ ص. (تسبیحی ۳ : ٤۲۹-٤۳۱).

48 ۱۰۵۷ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۲ هـ.ق. ش ۲ «خمسه» ی او (ص ۲۳۷-۳۶۰) ، با یک سر لوح منقش و مجالس آب رنگ، جدولبندی ۷ خطی و کمند بندی شده ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، چهار ستونی.

48 ۲۲۶۶ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ هـ.ق. آغاز برابر نمونه ، در متن سپس هامش ، در ص ۱۸۰ تاریخ نظم چنین آمده : تاریخ عیان که داشت با خود ـ هشتاد و چهار بعد پانصد ، عنوانها سبز و یا شنگرف ، ۱۹۰ ص.

4 ۸۶ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ هـ.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۶ راه به زر و رنگها ، جایهایی برای نقاشی سفید گذارده اند ، اندازه رحلی ، ۱۰۶ ص (تسبیحی ۱ : ۳۹۰-۳۹۲).

48 ۷۷۶۲ : نستعلیق پخته ، ۱۹۱۲ ب/۱۲۷۱ هـ.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها ، شنگرف ، موریانه زده ، پیرامون ۲۰۰ ص.

4 ۸۰۱ : نستعلیق خوش، جواهر سکه، در «پنج گنج» نوشته ی ۱۲۴۳ هـ.ق. (ص ۳۱۸-٤۵۹) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی و کمند ۶ راه.

2174

لیلی و مجنون

از هاتفی خبوشانی جامی ، خواهر زاده عبدالرحمان جامی ، زاده در روستای

خرجرد جام (م ۹۲۷ه/۱۵۲۱م). به اجازهٔ دایی خود جامی ، به پیروی نظامی گنجوی ، بدستور سید قاسم، در شهر هرات و بنام امیر علیشیر نوایی ، در پیرامون ۳۹۰۰ بیت سروده است.

آغاز: این نامه که خامه کرد بنیاد - توقیع قبول روزیش باد - طغراش بنام پادشاهی - کوراست چو عرش بارگاهی.

بنگرید به : مشار ، ج ۲ : ۴۴۱۷ - نسخه های فارسی ۴ : ۳۱۱۴ - ذریعه ۱۸ : ۳۹۸.

4882 ۵۹۱۳ : نستعلیق پخته ، محمد حیات ، دو شنبه ۱۰۲۰ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف ، ۱۲۳ ص.

4883 ۸۰۶۸: نستعلیق پخته، در نام نویسنده دست برده اند ولی ترقیمهٔ وی منظومه ای ست کوتاه که در آن سفارشهای کرده و تاریخ نوشتن راجمعه ع ۱/ ۹۴۶ه.ق. یاد کردم است ، اغاز برابر نمونه ، با یک سر لوح زرین از همان روزگار ، جدولبندی ۳ راه و کمند ۲ راه به زر و رنگها ، نخست در متن و سپس هامش ، ۱۲۱ ص. در آبان ماه ۱۳۵۷ خ خریداری شده است.

4884 ۳۳۶۴ : نستعلیق شکسته آمیز ، محمد حسین بن شیخ احمد مدینی محدث ، ۱۰۶۶ه.ق. آغاز در دیباجه افتاده : داد از پی ضبط پیل مستش - از قوس قزح کجک بدستش . . .) در «سبب نظم» گوید : آن نور یقین سرشتهٔ معنی - سید قاسم جهان معنی. . . این تحفه که در جهان ثمر شد - در شهر هرات نامور شد . . . انجام : این نامهٔ نام بخش نامی - چون یافت سعادت تمامی - کردند ندا ، در این کهن دیر - کاحسنت کاحسنت تم بالخیر ، ۱۵۲ ص.

4885 ۶۱۱۱ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، نام مرشد در عنوان سید قاسم انوار است ، انجام در خاتمه کمی افتاده : افتاد ز بعد مدتی رخ ، در دست مرا کلید . . . ، ۱۳۶ ص.

4886 ۴۸۴۰ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز در دیباجه افتاده: نقاش نگارخانه ی غیب - منشی صحیفه های لاریب . . . با نسخه های ۴۳۲۵ و ۳۳۶۴ ، ۸۲۱ء مطابقه شد همان بود ، عنوانها شنگرف ، انجام

در «اختتام کتاب» افتاده : معمورهٔ نظم را سراسر - با تیغ زبان کنم مفخر ...، ۱۳۸ ص.

4887 ۵۸۲۱ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، برگها جا بجا شده ، آغاز «در سبب نظم کتاب» چنین است : فرخنده شبی چو طرفه جور - و آن مشک نهفته بود کافور - برگرد شفق سیاهی شب - همچون خط یار سرخی لب ، ۸۰ ص.

4888 ۴۳۲۵ : نستعلیق تحریر آمیز ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف ، ۱۳۲ ص.

4889 ۷۲۹۹ : نستعلیق شکسته آمیز خوانا ، عبدالکریم نجار باشی ، ۱۲۲۷ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، نام مرشد سید قاسم انوار آمده ، عنوان و نشان شنگرف ، کامل.

4890 ۴۸۱۸ : نستعلیق شکسته آمیز ، ۱۲۹۸ ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۳۰۶-۴۲۸).

4891 ۷۴۰۷ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف ، نا تمام، کاغذ آبی ، ۱۲۲ ص.

4892 ۱۹۳۶ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، کاتب در پایان سر گذشت خود را به نظم آورده ، در آن گوید که من از مردم کابل هستم و به علت جاری شدن سیل به این سر زمین روی آوردم ، و ناسازگاری با محیط تازه را نشان می دهد ، ۱۱۸ ص.

4893 ۵۱۷۸ : نستعلیق خام، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، انجام افتاده. ۹۰ ص.

2175

لیلی و مجنون

نا شناخته. بدینگونه آغاز می شود: حمد، سفتن گوهر توحید، رسانیدن عرض حاجت و مناجات ، آیین بستن سخن به زیور نعت مقصود عالم ، القاب چهار یار، آغاز داستان عاشق شدن لیلی و آمدن مجنون از بارگاه عدم به شهر بند وجود در

مکتبخانه عاشقی ، به باغ رفتن لیلی برسم بهاران و سر از رخنهٔ دیوار بیرون کشیدن ، حکایت ، راز نالیدن لیلی در گهوارهٔ حرمان و بیدار شدن مادرش از خواب غفلت و شیر نصیحتی از پستان مادر دادن ، به گدایی رفتن مجنون بینوا به در خانهٔ لیلی در شام سودا و در ویزهٔ نان گرم از سفرهٔ تمنا . . .

آغاز : الهی سینه ام را قفل واکن - دلم را همچونی، صاحب نواکن - چو بگشایم در گنج معانی - شکر ریزم به بزم نکته دانی.

4894 ۳۸۹۰ : نستعلیق شکسته آمیز خوش،سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه بدنبال چهار صفحه از «فرهاد و شیرین» وحشی (ص ۷۴-۱۶٤) عنوانها شنگرف ، جدولبندی ۳ راه ، انجام افتاده. برای نشانی از ص ۷۵ : سفن گوهر توحید و در عرفان به الماس بیان. بنام آنکه نامش از دل پاک - به آدم داد جان ، دمید در قبضهٔ خاک . . .

2176

ما حریفان : ترجع بند . . .

از **بیدل لاهوری** ، عبدالقادر اکبر آبادی ، (م ۱۱۳۳ ه./ ۱۷۲۰ م.) ترجیع بندی ست درسی و چهار بند که به پیروی عراقی و «ما مقیمان» سروده شده است. با این ترجیع بند : که جهان نیست جز تجلی دوست - این من و ما همان اضافت اوست. نسخه ای از آن بنام «ساقینه : ۱٦٤٠» گذشت.

آغاز : ما حریفان بزم اسراریم - مست جام شهود دیداریم - جوش بحر محیط لاهوتیم-فیض صبح جهان انواریم.

4895 ٤٠٦٢ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ۱۲۷۰ ه.ق. به همین خامه در بیاض (ص ۱۰۰-۱۷۱) ، آغاز برابر نمونه.

2177

ما مقیمان

از علاء او ده ای، علاء الدین (م ۹۹۸ه‍./۱۵۸۹م.) که از خراسان به هند آمده است، همان ترجیع بندی که به استناد بیت پایان آن از «وصالی» پنداشته شده است: می ندارم که اندران حیرت - به وصالی که داد پیغامی.

ترجیع بندی ست عرفانی و اخلاقی، با این ترجیع بند: که به چشمان دل مبین جز دوست - هر چه بینی بدانکه مظهر اوست. به پیروی ترجیع بند عراق: که جهان صورتست و معنا دوست - وربه معنی نظر کنی همه اوست. (روز روشن: ۵۵۶).

کسانی از آن پیروی کرده اند: بیدل به نام «ما حریفان»، عبدالحق میان مراد شاه جیو بنام «ما مریدان» مولوی غلام رسول عادل‌گرهی «ما مطیعان»

آغاز: ما مقیمان کوی دلداریم - رخ به دنیای دون نمی آریم - بلبلانیم کز قضا و قدر - افتاده جدا ز گلزاریم.

4896 ۷۲۶۸: نستعلیق پخته، احمد بخش قاضی دوده ۱۲۸۵ه‍.ق. آغاز برابر نمونه، محشی، ۱۶ ص.

2178

مالا بدمنه

نام سراینده پاک شده و از آن تنها «عبد» مانده است، شاید عبدالله نقشبندی مجددی باشد. عقاید است به نظم.

بدینگونه آغاز می شود، حمد، نعت سید المرسلین، صفت پیر دستگیر، مناجات، کتاب ایمان به خدا، ایمان به ملائکه، ایمان به کتابهای آسمانی، ایمان به پیامبران، ایمان به معراج، ایمان به نیکی ها و بدیها، ایمان به قیامت، تحصیل اخلاق حمیده، عشق و محبت و دوزخ، حقیقت نماز که ستون دین است،

بی نمازان ، ثواب نماز جماعت ، رفتن به مسجد ، زکات ، صوم ، بطلان صوم ، حج ، دلهای عارفان ، جهاد ، جهاد با نفس ، . . تمثیلها . . .

4897 ۵۲۸۰ : نستعلیق خام ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز فرسوده : . . . الله مجید ـ انک در شش روز عالم آفرید ، نام «مالا بدمنه» در آغاز دیده شد که گویا نام منظومه باشد ، ۲۲٤ ص.

2179

مثنوی آذر

از **لطفعلی بیگ** ، آذر کاشی (۱۱۷٤-۹۳ یا ۱۱۹۵ه‍./۶۰-۱۷۶۱ یا ۱۷۸۱م) نگارندهٔ «آتشکده». به سال ۱۱۵۱ه‍./۷-۱۷۳۸م. در مشهد خراسان آقا محمد صادق تفرشی پدر هجری را دیده ، و از شنیدن مثنوی «سوز و گداز: آتشکده» ی او در حال شیفتگی و شیدایی این مثنوی را در تبیین حال خود سروده است ، سپس نام تذکره ی خود را نیز «آتشکده» از آن الهام گرفته است.

آغاز : بشنوید ای معشر آزادگان ـ این حکایت از دل کف دادگان ـ بشنوید ای از جهان و ارستگان ـ شرح حال خستگان ، از خستگان.

بنگرید به : نسخه های فارسی ٤ : ۳۱۱٦ ـ ذریعه ۱۹ : ۸۰.

4898 ۷۵۹ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. در «جنگ گیلانی» (ص ۳٦۱-۳٦۹) ، ۱۷۸ بیت.

2180

مثنوی سلیم تهرانی

سلیم تهرانی ، محمد قلی طرشتی (م کشمیر ۱۰۵۷ه‍/۱٦٤۷م). در تتبع

«مخزن الاسرار» نظامی گنجوی.

آغاز : بسم الله الرحمان الرحیم. هست عصای ره طبع سلیم - راوی افسانهٔ اهل کرم - طوطی پر ریخته یعنی قلم.

بنگرید به : ذریعه ۱۹ : ۸۰ - نسخه های فارسی ٤: ۳۱۱۷.

4899 ٤۰۲٤ : نستعلیق پخته، در «کلیات» او نوشتهٔ ۱۱۵۵ه.ق. ؟ (ص ۳۹-٤۵ متن و هامش) آغاز برابر نمونه.

4900 ۸۹۲ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۲ه.ق. در «کلیات» او (ص ۱-۱۱) آغاز برابر نمونه.

2181

مثنوی سنجری

از مولانا **سنجری کاشانی**، میر محمد هاشم بن میر رفیع الدین حیدر (۱۰۲۱ه/۱۶۱۲م).

آغاز : صباحی عالم آرا چون مه بدر - پدر خورشید و مادر لیلة القدر.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۵ : ۲۸۰۸ (فهرست راهنما) - فرهنگ سخنوران : ۲۷۷.

4901 ۷۵۹ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. در «جنگ گیلانی» (ص ۳۶۹-۳۷٤)، ۹۶ بیت دارد، تنها نام «سنجری کاشانی» بدون نام میر محمد هاشم آمده است.

2182

مثنوی شاه بو علی قلندر

از ابو علی شرف الدین، قلندر چشتی **پانی پتی** (م ۷۲٤ه/۱۳۲٤م).

مثنوی عرفانی و پند و اندرز است که در «گنجینه عرفان» به سال ۱۳۱۵ ه.ق. در لکهنو چاپ شده است.

آغاز : مرحبا ای بلبل باغ کهن - از گل رعنا بگو با من سخن - مرحبا ای قاصد طیار ما - میدهی هر دم خبر از یار ما.

بنگرید به : نسخه های فارسی ٤ : ٣١٢٥ و ٣١٢٦. - خزینهٔ ١ : ٣٢٦.

4902 ٧٥٠٥ : نستعلیق خوش چلیپا ، سدهٔ ١١-١٢ه.ق. ش ٣ مجموعه (ص ٤٧-٩٠). آغاز پس از یک بیت برابر نمونه ، جدولبندی ٣ راه.

4903 ٣٧٣١ : نستعلیق پخته ، ١٠ رمضان ١٢٧٥ه.ق. ش ٦ مجموعه (ص ٥٣٤-٥٦٧) ، آغاز برابر نمونه.

2183

مثنوی شفایی

از حکیم **شفایی اصفهانی** ، شرف الدین حسن ، نه حکیم مظفر شفایی (بنگرید به کلیات حکیم شفایی ١٧٣٢ در همین فهرست). مثنوی ست عرفانی در حمد و نعت به پیروی «تحفة العراقین» خاقانی، در پیرامون ٣٠٠ بیت.

آغاز : ای درد تو تحفة العراقین - وی زهر تو شکر مذاقین - بر دیدهٔ دیده ، جلوه گهت - کحل العینین خاک راهت.

بنگرید به : نسخه های فارسی ٤ : ٣١٢٦.

4904 ٨٤٨ : نستعلیق خوش ، در «کلیات» او نوشته ١٠٨٧ه.ق. (ص ١٤٧-١٥٦) ، متن سپس هامش آغاز برابر نمونه ، زرین، (تسبیحی ٣ : ٣٩٢-٣٩٦).

2184

مثنوی عطار

از سرایندهٔ با تخلص عطار ، که بارها نام او در منظومه آمده است، و نباید

عطار نیشا بوری باشد ، «گلشن راز» نیز نیست با سربندهای «جواب سوال» به شماره : ۱- آدم و گندم : بگو آن آدم و گندم کدامست - چرا در راه او آن دانه دام است ؟ ، ۲- از زبان هاتف در باب عشق : دگر پرسی طریق عاشقانرا - طریق عاشقان جانفشانرا - ۳- فقر و درویش : دگر پرسی طریق فقر و درویش - که دارم من دلی از درد توریش ، ٤- اسرار منصور : دگر پرسی که منصور از کجا گفت - چرا اسرار پنهان بر ملا گفت ، ۵- دگر پرسی که راه حق کدام است ، ٦- در احوال انسان : دگر پرسی چرا انسان فناشد - چو فرمان یافت زین عالم کجاشد، ۸- دربیان انبیا، ۹- زهد و تقوا، ۱۰- راه حق، ۱۱- دانش ناجی، ۱۲- علم و دین ، ۱۳- گردش چرخ ، ۱٤- لذات جهان ، ۱۵- عدالت ، ۱۷- اسرار لوکشف . . . ، ۱۸- بحر و قطره ، ۱۹- نوح و کشتی ، ۲۰- حشمت سلیمان . . . ، ۲۵- در احوال انسان : دگر پرسی ز احوال انسان - چراانسان نباشد جمله یکسان ، ۲۸- راه حق ، ۲۹- در بیان حیات.

4905 ۸۷۸ : نستعلیق ریز پخته چلیپا، صالح بن اسماعیل گیلانی-در اسلامبول سدهٔ ۱۲ ه.ق. در «جنگ گیلانی» (ص۲۸-۱۱٦) پیرامون ۱۰٤ بیت دارد. دیباجه ندارد. آغاز : بگوآن آدم وگندم کدامست. . . ،

2185

مثنوی غیاثی

از سراینده ای با تخلص **غیاث** ، غیاث الدین ، **غیاثی** (گویا بدخشی) که تخلص او چند جای آمده ، : از بعد ادای این کلیات - برگرد **غیاثی** برمناجات. مثنوی ست عرفانی : ثنای خالق و صفات او ، نعت پیامبر ، مناجات ، موعظهٔ گمراهان ، در بیان طلب کردن پیر کامل و اجتناب از پیر کاذب ، ترک علایق دنیوی ، فضیلت ذکر خفی ، مدح قطب العارفین شاه غلام محمد معصوم ، وصف روضهٔ حضرت شاه محمد معصوم ، بشارت جد (؟) ایشان یعنی امام مجدد الف ثانی به ولادت حضرت ایشان ، بیان مناقب ایشان ، خوارق ایشان ، سلسله بندی پیران نقشبند ، طریق مخدوم اعظم ، شرح بیت مثنوی مولوی ، حکایت شیث و

کنیزکان . . .

بنگرید به : «مکتوبات محمد معصوم : ۸۲۲» «دیوان غیاثی : ۱٤٦۷».

آغاز : این نامه که بخشش اله است ـ شمع راه سالکان راه است ـ مصباح زجاج اهل دین است ـ فهرست مهندس یقین است.

4906 ۳۰٤۰ : نستعلیق پخته، ملا بدر الدین، ۱۲۷۸ ه.ق. در پایان دیوان او، آغاز برابر نمونه.

4907 ٤۱۱۷ : نستعلیق، سدهٔ ۱۳ ه.ق. بخشی از آن در آغاز دیوان و دنبالهٔ آن در پایان دیوان او جای دارد. آغاز برابر نمونه.

4908 ۱۷۳۲ : نستعلیق، سدهٔ ۱۳ ه.ق. همراه دیوان او (ص ۱۰۰-۱۸۲). آغاز برابر نمونه.

4909 ۱۳٦۳ : نستعلیق خوش، ۱۳۱۲ ه.ق. در پایان دیوان او (ص ۱۰۵-۱۷۰)، آغاز برابر نمونه.

2186

مثنوی معنوی

از **مولوی بلخی**، جلال الدین محمد بن بهاء الدین (بلخ ٦۰٤ ه./۷-۱۲۰۸م-٦۷۲ ه./۲-۱۲۷۳م). در شش دفتر.

دفتر یکم : پیرامون ٦۵۷ ه./۱۲۵۹م. بدان آغاز و در ٦٦۰ ه./۱-۱۲٦۲م به انجام رسانده. **آغاز :** بشنو از نی چون حکایت میکند ـ و از جدایی ها شکایت می کند.

دفتر دوم: در ٦٦۲ ه./۱۲٦۳م. بدان آغاز کرده، شمارهٔ بیتهای آن در چاپ خاور ٤۱۵٦ و چاپ نیکلسون ۳۸۱۰ است. آغاز : مدتی این مثنوی تاخیر شد ـ مهلتی بایست تا خون شیر شد.

دفتر سوم : شمارهٔ بیتهایش در چاپ خاور ۵۲٤٦ و نیکلسون ٤۸۱۰ است.

آغاز : ای ضیاء الحق حسام الدین بیار ـ این سوم دفتر که سنت شد سه بار.

دفتر چهارم : در چاپ خاور ٤۱۳۱ ' نیکلسون ۳۸۵۵ بیت است. آغاز : ای ضیاء الحق حسام الدین تویی ـ که گذشت از مه بنورت مثنوی.

دفتر پنجم : چاپ خاور ۵۵٤۵ و نیکلسون ٤۲۳۸ بیت دارد. آغاز : شه حسام الدین که نور انجم است ـ طالب آغاز سفر پنجم است.

دفتر ششم : که در ٦٦٦ ه.ق. به انجام رسیده ' شمارهٔ بیتها در چاپ خاور ۵۳۵۷ و نیکلسون ٤۹۱٦ است. آغاز : ای حیات دل حسام الدین بسی ـ میل می جوشد به قسم سادسی.

دفتر هفتم : در سدهٔ یازدهم ه.ق. اسماعیل دده فرزند احمد انگاره ای ' به سال ۱۰۳۵ ه./۱٦۲٦م که گزارشی بر دفتر ششم می نگاشت ' بگفتهٔ خود به نسخهٔ ای از مثنوی برخورده که دفتر هفتمی داشته است. این نسخه مؤرخ ۸۱٤ ه./۱٤۰۲-۱م بوده است ' با این سر **آغاز** : ای ضیاء الحق حسام الدین سعید ـ دولتت پاینده فقرت بر مزید. امروز کسی این گفته را نمی پذیرد ، حتی در انتساب دیباجه های نثری مثنوی به مولوی گفتگوست.

نسخهٔ شمارهٔ ۵۸۱ این کتابخانه ' از سدهٔ ۱۰-۱۱ ه.ق. دفتر هفتم مثنوی معنوی را با دیباجه ای به نثر دارد.

بنگرید به : مشار ' چ ۲ : ٤۵۱۰ نسخه های فارسی ٤ : ۳۱٤٤ ـ ذریعه ۹ : ۱۱۲۲.

4910 ٦۸٤ : نستعلیق زیبا، سدهٔ ۱۰ ه.ق. هر شش دفتر ، نسخه‌ی هنری، با ۱۱ سرلوح ، در آغاز هر یک از دیباجه ها و آغاز مثنویها یک سرلوح ممتاز ، کنارهٔ تمام صفحه های دفتر یکم گل و بوتهٔ زر ، همهٔ صفحه های شش دفتر زرپاشی شده ، جدولبندی هفت ـ هشت راه به زر و رنگها ، آغاز دیباجهٔ دفتر یکم افتاده ، چهار ستونی ، برای نشانیهایی بیشتر بنگرید به فهرست تسبیحی ۳ : ٤٤۰-٤٤۳.

4911 ۱۷۸۹ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۰ ه.ق. دفتر اول ، آغاز : بشنو از نی در ۳ ستون جدوابندی شده ، محشی ، عنوانها شنگرف ، ٤۰۲ ص.

4912 ۷٤۱۷ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۰ ه.ق. از قصهٔ بنای مسجد اقصی در دست مسلمانان تا پایان دفتر. آغاز : کم نشین بر اسب توسن بی لگام . . . عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی شش راه به رنگها ، ۲۲٤ ص.

4913 ۸۵۳ : نستعلیق خوش ، شیخ عطاء بن اسحاق ، سالهای ۱۰۳۰ تا ۱۰۳۳ ه.ق. هر شش دفتر ، با سرلوح ساده در آغاز هر یک ، دیباجه های نثری را ندارد. آغاز : بشنو از نی چون . . . با یادداشت نویسنده : کل ابیات بیست و پنجهزار و نهصد بیت است (ص ۱۷٤) عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی دو راد شنگرف ولاژورد ، ۵۷۰ ص (تسبیحی ۳ : ٤٤۳-٤٤۵).

4914 ۱۰٤٦ : نستعلیق خوش ، نور محمد ، ۱۰۳۲ ه.ق. هر شش دفتر ، با پیشگفتار عبداللطیف عباسی ، و دیباجه های منسوب به مولوی و دیباجه های دیگر نثری ، با شش سرلوح رنگین ساده ، چهار ستونی ، جدولبندی چهار راه به زر و رنگها ، عنوان و نشان شنگرف ، محشی ، ۹۳۲ ص.

4915 ۸۵۷ : نستعلیق ریز خوش ، محمد شریف ولد مولانا محمد صالح ، سالهای ۱۰٤۷ تا ۱۰٤۹ ه.ق. هر شش دفتر ، با ۵ سرلوح زرین. در آغاز دفتر های ۲-٦ دیباجه های نثری را ندارد ، جدولبندی هفت راه به زر و رنگها ، آغاز دفتر یکم افتاده: عشق جانان طور آمد عاشقا . . . عنوان و نشان شنگرف ، ۸٦٤ ص (ف. تسبیحی ۳ : ٤٤۵-٤٤۷).

4916 ۱۱۰۵ : نستعلیق زیبا ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. مقابله شده ع ۱۰۲۷/۱ ه.ق. دفتر ششم ، آغاز برابر نمونه ، با سرلوح زر و لاژورد ، نخست در متن سپس هامش ، جدولبندی شش راه به زر و رنگها ، عنوانها شنگرف ، ٤۵٤ ص.

4917 ۱۳۷٦ : نستعلیق خوش ، غرهٔ شوال ۱۰۷۲ ه.ق. (پایان دفتر شش) ، هر شش دفتر ، با شش سرلوح زرین و دو صفحهٔ آغاز هر دفتر با آرایشهای زرین ، با دیباجه ه‌ای نثری در آغاز دفترها جز دفتر ششم که دیباجه ای ندارد ، جدولبندی پنج راه و کمند بندی شده ، عنوان و نشان شنگرف ، چهار ستونی ، ٦٦۸ ص.

4918 ۷٤۱۷ : نستعلیق پخته ، جمعه ۱۵ رمضان ۱۰۷۷ ه.ق. دفتر های ۱-۳ ، آغاز افتاده : عاقبت دیدن نباشد دست باف ، جدولبندی سه راه

شنگرف و لاژورد ، عنوان و نشان شنگرف ، چهار ستونی ، انجام افتاده ، ۲۸۲ ص ، رحلی.

4919 ۷۰۶۶ : نستعلیق پخته ، محمد فاضل ولد میرزا محمد ، ۱۰۶۷ ه.ق. (پایان دفتر ٤) ، دفتر ٤ و ٥ ، آغاز افتاده ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی سه راه ، آغاز : خار خار و حیلها وسوسه... ، چهار ستونی ، ۲٤۲ ص.

4920 ۱۹۸۹ : نستعلیق پخته ، ۱۰۹۳ ه.ق. دفتر سوم ، جدولبندی سه راه و عنوان و نشان شنگرف ، با دیباجهٔ نثری. آغاز : الحکم جنود الله فی الارض . . . ای ضیاء الحق حسام الدین بیار ، ۱۶۵ ص.

4921 ۳٦٤ : نستعلیق ریز و پخته ، ١٤ صفر ۱۰۹٤ ه.ق. (پایان دفتر ٤ و ٥) ، دفتر های ۱ تا ٦ بادیباجه های نثری ، جز دفتر ٥ که دیباجه ندارد ، آغاز : هذا کتاب المثنوی المعنوی امولوی ، و هو اصول الدین . . . بشنو از نی چون . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی سه راه به شنگرف و لاژورد ، ٦١٩ ص (ف. تسبیحی ۲ : ۳۹۳-۳۹۵).

4922 ٤٥۳ : نستعلیق ریز خوانا ، غرهٔ شوال ۱۰۹٤ ه.ق. (پایان دفتر ٦). هر شش دفتر ، با شش سر لوح زرین ، جدولبندی پنج راه به زر و رنگها ، کمند بندی شده ، عنوان و نشان شنگرف ، دیباجهٔ نثری ندارد ، آغاز : بشنو از نی چون . . . ، ٦۳۸ ص. (ف. تسبیحی ۲ : ۳۹۸-٤۰۱).

4923 ۱۰۹٦ : نستعلیق پخته ، محمد جان ، ۲۹ جلوس عالمگیری ۱۰۹۵ ه.ق. هر شش دفتر با دیباجه های نثری ، عنوان و نشان شنگرف ، محشی ، ۱۲۰+۱۱۲+۱۳٦+۱۱٦+۱۳٤+۱٤۲ ص.

4924 ٥۸۱ : نستعلیق خوش ، سنهٔ ۱۱۰۱ ه.ق. دفتر ٥ و ٦ و ۷ است و هر یکی با دیباجهٔ نثری منسوب به مولوی ، دفتر هفتم با دیباجه ای در ۳ ص آغاز می شود : مجلد هفتم از دفاتر مثنوی و طومیر معنوی که (محو شده) امانی و گنجینهٔ انوار معانی اسرار الله است . . . ای ضیاء الحق حسام الدین سعید - دولتت پاینده فقرت بر مزید - چونکه از چرخ ششم کردی گذر - بر فرار چرخ هفتم کن مقر - سعدالاعداد است ، هفت ، ای خوش هوس - زانکه تکمیل عدد هفت است و بس . . . با دو سر لوح زرین هامش دو صفحهٔ آغاز هر دفتر گل و بوته به زر ، جدولبندی شش راه به

زر و رنگها ، نخست در متن سپس هامش ، عنوان و نشان شنگرف ، آغاز دفتر پنجم در دیباچه افتاده ، چه حصول المدلول قبیح و ترک الدلیل . . . شه حسام الدین که نور انجم است ، چهار ستونی ، ٤٤٣ ص. (ف. تسبیحی ۲ : ٤٠٢-٤٠٤)

4925 ۳٤۲۹ : نستعلیق ریز خوب ، سدهٔ ۱۱ه ق. دفتر ۲ تا ٦ است ، با دیباچهٔ عبدالطیف عباسی که نسخه را با «هشتاد و بلکه بیشتر» مقابله کرده است. آغاز : این دفتری از نسخهٔ مثنویات سقیمه . . . با پنج سرلوح متوسط در آغاز هر دفتر یکی ، چهار ستونی و جدولبندی پنج راه و عنوان و نشان شنگرف ، انجام کمی افتاده ، ٤٦٦ ص.

4926 ۳۹۲۳ : نستعلیق ریز خوش ، سدهٔ ۱۱ه.ق. هر شش دفتر ، آغاز و انجام و میانه افتاده ، عنوان و نشان و جدولبندی دو راه شنگرف ، برگها وصالی شده ، نخست متن سپس هامش ، ۸٤٠ ص.

4927 ٦٥٤۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ه.ق. دفتر ۱ و ۲ با دیباجه های نثری منسوب به مولوی ، آغاز : حمدله. صلاة. هذا کتاب المثنوی المعنوی و هو اصول اصول اصول الدین. . . بشنو از نی چون . . .، عنوان و نشان و جدولبندی سه راه شنگرف ، محشی ، ٥۳٤ ص.

4928 ۸۰۲۲ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۱ه.ق. هر شش دفتر هر یک با یک دیباجهٔ نثری ، آغاز : هذا کتاب المثنوی وهو اصول الدین ، من کشف اسرار. . .، عنوانها شنگرف . جدولبندی ٦ راه به زر و رنگها ، چهار ستونی ، ۳۱٦ ص ، و هر دفتر با یک ابرو منقش به زر و لاژرود ، در اردیبهشت ۱۳٥۷خ خریداری شده است.

4929 ۱۰۱۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. هر شش دفتر ، با شش سر لوح زرین درجه ۲ ، و دیباجه های نثری ، آغاز: هذا کتاب المثنوی المعنوی لب و هواصول اصول الدین . . . ، جدولبندی هفت راه ، محشی ، چهار ستونی ، ۷۰۲ ص.

4930 ۳۷۱ : نستعلیق و تحریر شکسته آمیز ، حاجی عبدالله کشمیری ، ج ۱۱۰٦/۲ه.ق. هر شش دفتر هر یک با دیباجهٔ نثری خود ، با ٦ سر لوح زرین. آغاز : هذا الکتاب المثنوی و هو اصل الدین . . . بشنو از نی چون

. . . جدولبندی پنج راه به زر و رنگها و کمند بندی شده ، چهار ستونی ، عنوان و نشان شنگرف ، ٦٧٨ ص (ف. تسبیحی ٢ : ٣٩٥-٣٩٨).

4931 ٣٩٩٧ : نستعلیق پخته ، ابوالمکارم ، ٢١ ع ١/١١١٠ه.ق. هر شش دفتر ، با دیباجهٔ عبداللطیف عباسی مورخ ١٠٣٢ه.ق. محشی، عنوان و نشان شنگرف ، چهار ستونی ، ٦٤٥ ص.

4932 ٢٢٠٧ : نستعلیق خرش ، غرهٔ ع ١/١١١٤ه.ق. چهل و ششم پادشاهی عالمگیر ، دفتر ٤ و ٥ و ٦ ، هر یک با دیباجهٔ نثری ، و سر لوح و آرایشهای رنگین ، عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی هشت راه و کمند دو راه به رنگها ، ٥٢٢ ص.

4933 ٦٩٢٢ : نستعلیق ، ١٦ شعبان ١١٢١ه.ق. (ص ١٧٨) و ٤ محرم ١١٢٢ه.ق. (ص ٢٩٤) و ٢٢ ع ١/١١٢٢ه.ق. (ص ٦١٢) ، هر شش دفتر ، با دیباجه های نثری ، آغاز: هذا کتاب المثنوی المعنوی و هو اصول اصول الدین . . . ، جدولبندی نشده، محشی ، چهار ستونی، ٦١٤ ص.

4934 ٣٨١٧ : نستعلیق پخته ، نام نویسنده را سیاه کرده اند ، در قصبهٔ اسلام آباد عرف سود هره از مضافات پنجاب ، ١٨ ع ٢/١١٢٦ه ق. با تملک ١٢٢٦ه.ق. با دیباجهٔ منثور. آغاز: هذا کتاب المثنوی المعنوی ، و هو اصول اصول الدین . . . بشنو از نی چون . . . ، عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی دو راه به شنگرف و لاژورد.

4935 ٢٩٦٤ : نستعلیق پخته، ١١ صفر ١١٤٤ه.ق. ١٢ پادشاهی محمد شاه غازی ، دفتر ٥ و ٦ ، آغاز و انجام افتاده ، آغاز: ارچه در دهلیز قاضی تن زدیم - نی که مابهر گواهی آمدیم ، عنوان و نشان شنگرف ، ٥١٨ ص.

4936 ٢٨٦١ : نستعلیق پخته ، میان رانجها ولد حافظ کرم الله خطیب عیدین خوشاب ، سه شنبه ٢٨ ذیقعدهٔ ١١٤٨ه.ق. ، هر شش دفتر ، بدون دیباجه های نثری، آغاز: بشنو از نی ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی سه راه به شنگرف و لاژورد ، ٤١٨ ص.

4937 ١٨١٠ : نستعلیق پخته ، ٧ صفر ١١٨٣ه.ق. هر شش دفتر ، با پیشگفتار عبداللطیف عباسی و دیباجه های نثری منسوب به مولوی، عنوان و نشان شنگرف ، محشی ، کمی آبخورده ، آغاز: شرح بعضی ابیات مشکلهٔ فارسی و ترجمهٔ اشعار مفصله . . . ، ٨٤١ ص.

4938 ۳۸۵ : نستعلیق شکسته آمیز خوانا ، محمد خان غلام قادر خان ساکن قصبهٔ نهانیه ، ۱۰ محرم ۱۱۸۵ ه.ق. دفتر اول ، دیباجهٔ نثری را ندارد ، آغاز: بشنو از نی . . .، عنوان و نشان و جدولبندی دو راه شنگرف، محشی، ۳۱۲ ص، (ف. تسبیحی ۲ : ۴۰۱-۴۰۲).

4939 ۳۱۶۶ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۲-۱۱ ه.ق. دفتر ۲ و ۳ ، با دیباجهٔ نثری ، عنوان و نشان شنگرف ، محشی ، موریانه زده ، ۲۵۵ ص.

4940 ۹ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱-۱۲ ه.ق. دفتر اول ، دیباجهٔ نثری را ندارد ، آغاز : بشنو از نی چون . . .، عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی پنج راه به رنگها ، با یک پیشانی ساده ، پیرامون ۴۵۰۰ بیت ، محشی ، ۲۰۴ ص (ف. تسبیحی ۱ : ۳۹۳-۳۹۴).

4941 ۶۵۴۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱-۱۲ ه.ق. دفتر او ۲ ، با دیباجهٔ عبداللطیف عباسی و سپس متن مثنوی ، دیباجهٔ منسوب به مولوی را ندارد ، آغاز دیباجهٔ عباسی افتاده : از جمیع مثنویات ثابت . . . بشنو از نی چون . . .، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی نشده ، ۲۰۲ برگ شمار دارد.

4942 ۶۳۲۸ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱-۱۲ ه.ق. دفتر اول ، دیباجه را ندارد. آغاز: بشنو از نی چون . . .، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی پنج راه به رنگها ، ۲۱۰ ص.

4943 ۲۴۵۹ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. دفتر اول ، آغاز: بشنو از نی چون . . . ، نخست در متن سپس هامش ، محشی ، عنوان و نشان شنگرف ، ۱۲۵ ص.

4944 ۱۳۵۷ : نسخ پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. چهار دفتر ، فرسوده ، ناقص ، برگها آشفته ، پیرامون ۱۰۰۰ ص.

4945 ۲۱۷ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲ ه.ق. دفتر ۱ و ۲. دیباجه‌های نثری را ندارد ، آغاز: بشنو از نی چون . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، ۴۷۲ ص (ف. تسبیحی ۱ : ۳۹۵-۳۹۷).

4946 ۳۳۲۴ : نستعلیق ریز پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. هر شش دفتر ، در آغاز هر دفتر نخست دیباجهٔ عبداللطیف عباسی مؤرخ. ۱۰۳۲ ه.ق. است ، سپس

فهرست آن دفتر ، آنگاه دیباجهٔ نثری منسوب به مولوی ، و پیش از همهٔ اینها «نی نامه» ی جامی (ص ۲-۷). آغاز مثنوی : این نسخهٔ نا نسخهٔ مثنویات سقیمه . . . ، چهار ستونی ، جدولبندی پنج راه به رنگها ، عنوان و نشان شنگرف ، محشی ، ۳۷۹ برگ شمار دارد.

4947 ۵۲۶۵ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. هر شش دفتر ، با دیباجه های نثری منسوب به مولوی، با شش سر لوح زرین در آغاز هر دفتر یکی ، چهار ستونی ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی سه راه به شنگرف و لاژورد ، کمند به لاژورد ، ۷۱۸ ص.

4948 ۲۷۲۶ : نستعلیق پخته ، عبدالصمد ، ٤ شوال ۱۲۳۲ه.ق. (پایان دفتر ۱) ، دفتر ۱ و ۲ ، آغاز افتاده : همچونی زهری و تریاقی که دید . . . عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف ، ٤۸٦ ص.

4949 ۳۱۲ : نستعلیق خوش و دیباجهٔ نثری به نسخ ، سه نویسنده : فیض بخش و محمد یونس و نور احمد ، ۱۲٤۰ه.ق. (پایان دفتر ۳) ، هر شش دفتر، با تملک محمد حسین انصاری تمیمی استاد و رئیس دانشکدهٔ راجه احمد خان در کالج چکوال بخش جهلم ، با دیباجه های نثری در آغاز هر یک از دفتر ها ، محشی ، پیرامون ٤٥ هزار بیت ، پس از دیباجهٔ نثر و پیش از آغاز متن «نی نامه» ی جامی (ص ۵-۱۰) ، عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی ۳ راه به شنگرف و لاژورد ، ٦۷۰ ص. (ف. تسبیحی ۲ : ۳۸۷-۳۹۲).

4950 ۳۱٦۹ : نستعلیق پخته، ۲۸ ع ۱۲۵۲/۲ه.ق. دفتر پنجم ، با دیباجهٔ نثری. آغاز: بدانید و آگاه باشید که شریعت همچو . . . شد حسام الدین که نور انجم است ، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف ، محشی ،

4951 ۳۱۰۳ : نستعلیق پخته ، نور حسین ولد میان شاه محمد ، ساکن گوجرانواله، ۹۱ رمضان ۱۲۵۵ه.ق. هر شش دفتر. آغاز: بشنو از نی چون حکایت می کند ، عنوان و نشان شنگرف ، چهار ستونی ، جدولبندی ۳ راه به شنگرف و لاژورد ، ۷۲٤ ص.

4952 ۲٦ : نستعلیق پخته ، ۱۲۹۰ه.ق. ماه پوره (پایان دفتر ۲ ، ۳ ، ٤) ، هر شش دفتر ، دیباجه های نثری را ندارد ، آغاز: بشنو از نی چون . . . ،

عنوان و نشان شنگرف ، انجام کمی افتاده ، محشی ، ٧٠٦ ص (ف. تسبیحی ١ : ٣٩٤-٣٩٥).

4953 ٤٥٢٧ : نستعلیق پخته ، ج ١/١٢٦٦ه.ق. هر شش دفتر ، با شش سر لوح زرین ، در آغاز هر دفتر یکی ، دو صفحهٔ آغاز هر دفتر تمام زرین ، دیباجه های نثری را ندارد، چهار ستونی ، جدولبندی هفت راه و کمند سه راه به زر و رنگها ، عنوان و نشان شنگرف ، ٧٩٦ ص.

4954 ٥٠٠٠ : نستعلیق پخته ، سید علی خواجه ولد خواجه شاه خواجه ، ١٤ محرم ١٢٧٥ه.ق. دفتر ٥ و ٦ ، آغاز و انجام افتاده ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی سه راه شنگرف و سبز ، فرسوده ، ٣٠٢ ص.

4955 ٣٣٥٣ : نستعلیق ریز پخته ، ٩ ، ٢ ذیحجهٔ ١٢٦٣ه.ق. هر شش دفتر ، با دیباجه های نثری ، با ٦ سر لوح زرین در آغاز هر دفتر یکی ، آغاز : هذا کتاب المثنوی المعنوی و هو اصول الدین . . . بشنو از نی چون . . . ، جدولبندی ٦ راه ، عنوان و نشان شنگرف ، چهار ستونی ، ٧٠٥ ص.

4956 ٢٨٤٠ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ١٢-١٣ه.ق. دفتر پنجم آغاز افتاده ، و دفتر ششم انجام افتاده، آغاز : تو خلیل وقتی ای خورشید وش ـ این چهار اطیار رهزن را بکش ، ٥٥٤ ص.

4957 ٣٧٤٠ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ١٢-١٣ه.ق. و نو نویسها از سدهٔ ١٤ ه.ق. دفتر های ١-٥. آغاز افتاده : بین بملک نوبتی شادی مکن...، عنوانها شنگرف ، ٤٦٨ ص.

4958 ٥٠٥٣ : نستعلیق خوانا ، دو نویسنده ، سدهٔ ١٢-١٣ه.ق. دفتر ٤ و ٥ ، آغاز : ای ضیاء الحق حسام الدین توپی . . . ، دفتر ٥ با دیباجهٔ عبداللطیف عباسی ست ، و در پایان مجلد دیباجه دفتر ٦ آمده ولی خود دفتر افتاده است ، چهار ستونی ، عنوان و نشان شنگرف ، ٢٧٤ ص.

4959 ٦٥٤٨ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ١٢-١٣ه.ق. دفتر ١ ، دیباجهٔ نثری را ندارد، آغاز : بشنو از نی چون . . . ، عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی ٣ راه شنگرف و لاژورد ، انجام کمی افتاده ، کناره ها را مریانه زده ، ١٤٢ برگ شمار دارد.

4960 ۵۲۸۵ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. دفتر ٤ و ٥ و ٦ ، دیباجه های نثری را دارد ، آغاز افتاده : هر کسش افسانه بخواند افسانه است . . . عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی نشده.

4961 ۵۳۲۵ : نستعلیق پخته ، الله دتا ، متوطن نترالی، ذیحجه و صفر ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ، هر شش دفتر ، با دیباجه های نثری منسوب به مولوی ، عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی سه راه و کمند بندی شده ،کامل ۹۰۹ ص.

4962 ۷۰۵٤ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ه.ق. دفتر سه ، دیباجهٔ نثری را ندارد ، آغاز : ای ضیاء الحق حسام الدین تویی ، عنوانها نا نویس ، ۲٦۹ ص.

4963 ۷۹٤۵ : نستعلیق خام ، سدهٔ ۱۳ه.ق. در دفتر ٤ و نستعلیق دیگری از سدهٔ ۱۲ه.ق. در دفتر ۵ ، آغاز : ای ضیاء الحق حسام الدین توتی . . . ، آغاز و انجام دفتر ۵ افتاده ، ٤٤۰ ص.

2187

لب لباب مثنوی : مثنوی معنوی (گزیده)

از کاشفی بیهقی، حسین سبزواری (م. ۹۱۰ه / ۱۵۰۵م.) نخست «مثنوی معنوی» را گزین کرده «لباب معنوی» نامیده است. سپس آنرا در ۳ عین به سال ۸۷۵ه/ ۷۱-۱٤۷۰م. به خواهش مسیب نامی گزیده «لب لباب معنوی» نامیده است.

بنگرید به : نسخه های فارسی ٤ : ۳۰۹٤.

4964 ۷٤۷۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۵۰- ۲۰۵) ، گزیده ای ست از آن. آغاز : ابیاتی است از کتاب لب لباب مثنوی حضرت . . . در اینجا از هر بابی چند بیتی در قید تحریر آورده شد . . .

2188

نهر بحر مثنوی : مثنوی معنوی (گزیده)

متن از مولوی بلخی ، گزیننده **علی عسکر خواتی** ، عاقلخان (م. ۱۱۰۸ ه) با دیباجه ای از او ، که در آن تاریخ این گزیدن را ۱۰۸۱ (نهر بحر مثنوی)/ (۱۶۷۱-۷۰ م.) یاد کرده است : گر به فکر سال تاریخش شوی - با تو گوید نهر بحر مثنوی.

واز هموست «مرقع» که پیروی ست از «مثنوی» (فهرست مشترک پاکستان).

آغاز : الصلا، مستسقیان معنوی - میکشم نهری ز بحر مثنوی - چون ندارید آشنایی با محیط بهره گیرید از این نهر بسیط.

4965 ٤٥٨ : نستعلیق شکسته آمیز خوش ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۳۹۹-۸). عنوان و نشان شنگرف. [تسبیحی ۲ : ٤٠۹].

2189

منتخب لب لباب مثنوی :

لب لباب مثنوی ، داستانهای مثنوی

از **وجیه** (متبرک وجیه) بن میر یوسف حسین ، که در ۱۲ صفر ۱۲۷۵ ه./ ۱۸۵۹-۸ م. به دستور مردانش میر سیف الدین «خدمتگاری مسجد و خانقاه ملایک سجدگاه را» به عهده گرفته است. و می افزاید که چون رویه این بود که پس از نماز بامداد، هر روز مثنوی معنوی خوانده شود ، از این رو من به حفظ کردن دفاتر آن و «لب لباب مثنوی» کوشیدم ، و از سال ۱۲۷۵ ه.ق. به نگارش این نگارش پرداختم ، و نام آنرا «منتخب لب لباب» نهادم.

یکصد و یک داستان است با سربندهای : «داستان اول» ، «داستان دوم» ، . . . سپس بندی کوتاه به نثر ، آنگاه داستان منظوم از «مثنوی معنوی» نخستین

داستان «بشنوازنی چون حکایت می کند» است ، و پنجاهمین «گفت عیسی را یکی هشیار سر» می باشد.

آغاز: الحمد لله الذی نور قلوب العارفین به آثار الانوار . . . و بعد ، میگوید بندهٔ . . . متبرک وجیه بن . . .

4966 ۱۵۳۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۴۰-۳۴۰)
آغاز برابر نمونه و انجام افتاده ، عنوانها شنگرف.

2190

مفتاح التوحید : مثنوی معنوی (گزیده)

از **درویش علی** بن عثمان **چاچی شاشی** (سدهٔ نهم) نام کتاب و گرد آورنده در هیچیک از نسخه های زیر نیامده است، تنها فهرست بابها برابر آنستکه در فهرست نسخه های فارسی ۴ : ۳۲۲۶ یاد شده است. گزیده ای‌ست از «مثنوی معنوی» مولوی در ۷۸ باب ، بر حسب موضوع (دیباچه). باب ۱- حمد اله ، ۲- نعت رسول ، ۳- صفت صدیق ، ۴- وصف عمر ، ۵- وصف عثمان ، ۶- وصف علی ، ۷- بیان ایمان ، ۸- طهارت ، ۹- صلات ، ۱۰- ذکر ، ۱۳- بیان علم ، ۱۴- توحید ، ۱۵- صدق ، ۲۰- فقر ، ۲۵- استغفار ، ۳۰- صبر و علم ، ۳۵- آفت زبان ، ۴۰- مکاشفه و مشاهده ، ۴۵- در شیخ و پیر ، ۵۰- آفت زبان ، ۵۵- قناعت ، ۶۰- مذمت معصیت ، ۶۵- کبر و عجب، ۷۰- حرص ، ۷۵- قلب ، ۷۸- مودت ابرار.

آغاز: (دیباچه) : حمدله. صلات. یقول العبد الضعیف . . . درویش علی بن.آغاز (مثنوی) : ای خدا از فضل تو حاجت روا ـ با تو یاد هیچکس نبود روا.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۴ : ۳۲۲۶- نفیسی ۱ : ۲۶۱ - ریو ۲ : ۶۶۹ که در هردوجا علی درویش آمده.

4967 ۵۸۷۴ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۰ ه.ق. آغاز در باب یکم و انجام در باب ۷۸ افتاده. آغاز : سنگ بر آهن زنی بیرون جهد ـ هم به امر حق قدم بیرون نهد. برای نشانی : الباب الاربعون فی الوجد والشوق : این نفس

جان دامنم بر تافتست - بوی، پیرهن یوسف یافتست - من چگویم یک رگم هشیار نیست - (شرح آن یاری که او را یار نیست (باب ٦٤ ادب : از ادب پر نور گشته این فلک - از ادب معصوم و پاک آمد ملک) عنوان و شنگرف ، بدنبال بیسر نامهٔ عطار ، نام گرد آورنده در نسخه دیده نشد. ۱۱۰ صفحه شمار دراد.

4968 ۷٦۰۳ : نستعلیق خوش ریز، سدهٔ ۱۱ ه.ق. دیباجه افتاده و از میانهٔ فهرست بابها آغاز میشود. آغاز متن برابر نمونه ، انجام نیز افتاده ، نام کتاب و گرد آورنده در نسخه نیامده است ، ۱۲ برگ.

4969 ۱۸۷٤ : نستعلیق خوش ، ۹ رجب ۱۱۰۵ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱- . . .) آبخوردگی دارد و برگها به هم چسبیده اند ، جدولبندی ۵ خطی زرین ، عنوانها شنگرف ، در پایان آمده تمام شد «لب لباب منتخب مثنوی معنوی» آغاز افتاده. برای نشانی : باب ٦٤ در ادب : از ادب پرنور گشته این فلک - از ادب معصوم و پاک آمد ملک. نام کتاب و گزینده در نسخه دیده نشد.

2191

جواهر لالی : مثنوی معنوی (گزیدهٔ . . .)

به نوشتهٔ فهرست اته (۱۰۸۷) : از مولانا **ابوبکر شاشی** (نسخه ها ٤ : ۲۷٤۹). که «غواص فکر را در بحر مثنوی فرو فرستاده و هر لالی و دری که بدست آورده بیرون کشیده و در شصت و سه باب در این کتاب گرد آورده و بدین نام خوانده است (دیباچه). گزیدهٔ مثنوی مولوی ست در ٦۳ باب : ۱- توحید ، ۲- صوفی و تصوف ، ۳- توبه ، ٤- صبر ، ۵- زهد ، ٦- شکر و صدق ، ۷- اخلاص و خشوع ، ۸- تقوی و ورع ، ۹- توکل و تسلیم، ۱۰- اخوت و رجا، ۱۱- یقین و رضا ، ۱۲- تواضع و غربت ، ۱۳- جرم ، ۱٤- عهد و وفا ، ۱۵- ایثار . . . ، ۲۰- ادب و ترک گستاخی ، ۲۵- طاعت ، ۳۰- مدح سخن ، ۳۵- معرفت روح ، ٤۰- مدعیان کذاب، ٤۵- خلوت و فایدهٔ آن ، ۵۰- بلا و حسرت ، ۵۵- مکاشفه و مشاهده ، ۵٦- بقا و فنا ، ۵۸- وحی و پیغام ، ۵۹- جمع و توحید.

4970 ٤٧٩ : نستعلیق زیبا، ١١٤٣هـ ق. ش ٢ مجموعه (ص ١-٩٦).
آغاز در دیباجهٔ نثری افتاده : بدین فرمودند، لا جرم باعثم شد بدانکه غواص فکر را در بحر مثنوی فرو...، تا باب ٥٩ در جمع و توحید را دارد، جدولبندی به زر، عنوان شنگرف، (ف. تسبیحی ٢ : ٤٢٠ : ٤٢٣). ن

2192

جواهرالاسرار و زواهرالانوار : شرح مثنوی معنوی

از کمال الدین حسین خوارزمی (م ٨٣٥ تا ٨٤٠). گزارشی ست بر «مثنوی معنوی» مولوی، که بدستور امیر زاده خواجه ناصر الدین ابراهیم سلطان خوارزمشاه، در سه جلد، میان ٨٣٥ تا ٨٣٩هـ.ق. با دیباجه ای در ده مقاله نگاشته است : مقالات ١- گزارش زندگی چند تن از عارفان، ٢- اصطلاحات صوفیان، ٣- در اختلاف اندیشه‌های برخی از صوفیان، ٤- حضرات و مراتب کلیه، ٥- اسماء و صفات، ٦- عوالم و حضرات، ٧- کشف سر آفرینش، مبداء و معاد، ٨- حقیقت روح، ٩- برگشت روح به مبدء خود (در اینجا ده اصل سلوک گزارش می شود). ١٠- حقیقت محبت و اقسام آن. و سپس شرح مثنوی آغاز می شود.

برخی از نسخه ها گذشته از مقدمهٔ بالا، دیباجه ای به زبان عربی نیز دارد. (نسخه های فارسی ٢ : ١١١٦ - ذریعه ٥ : ٢٦١ - کشف الظنون، که در آن خلطی شده است).

آغاز : دیباجهٔ دفتر ١ : حمد بیحد و غایت، و ثنای بیعدد و نهایت، پادشاهی را که . . .

آغاز : متن دفتر ١ : هرآینه بر رای زاهر ارباب قلوب طاهره که مستکشفان

4971 ٤٠٣٩ : نستعلیق پخته، سدهٔ ١٠هـ.ق. دفتر ١، با دیباجهٔ فارسی، آغاز برابر نمونه، جدولبندی یک راه و عنوان و نشان شنگرف، با مهر مورخ ١١٤٨هـ.ق، ٣٣٤ ص.

4972 ٦٦٣ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ه.ق. دفتر ۱ و ۲ را دارد ، آغاز در دیباجه افتاده : چون حضرت مولوی . . . ، انجام نیز افتاده ، ۳۷۰ ص. (ف. تسبیحی ۳ : ۱۳۲-۱۳٤).

4973 ۷۱٦۰ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۱۹۰- ۳٦٦) ، دفتر یکم است ، آغاز در مقالت یکم افتاده : غلبهٔ حال و دیگر از تعظیم امر ذوالجلال که مادری ، انجام فرسوده و افتاده ، نشان شنگرف.

2193

مثنوی معنوی : شرح ابیاتی از . . .

از شاه داعی شیرازی (۸۱۰-۸٦۹ه.ق.) بنگرید به رسایل شاه داعی در بخش چند دانشی، ص ٤۱۹.

4974 ۸٤۹ : نستعلیق خوش ، ش ۵۸ «رسایل شاه داعی» نوشته ۸۸۲-۹۰۵ه.ق. (ص ٦۵۵-٦٦۰ متن).

2194

مثنوی معنوی : حواشی بر . . .

متن از همان مولوی ، شرح نیز از همان شاه داعی شیرازی ، بنگرید به : رسایل شاه داعی ، در بخش چند دانشی، ص ٤۱۲.

4975 ۸٤۹ : نستعلیق خوش ، ش ۳۲ «رسایل شاه داعی» نوشتهٔ ۸۸۲ ه.ق. (ص ۲۷۷-٦۳٤ متن).

2195

نی نامه : شرح دو بیت مثنوی

از عبدالرحمان جامی (۸۱۷/۱٤۱٤-۸۹۸/۱٤۹۲) به نظم و نثر در گزارش

دو بیت سر آغاز مثنوی : بشنوازنی چون حکایت می کند. و ز جداییهاشکایت می کند. که آنرا «تحفه، حضرت من خص بالمواهب العلیه» کرده است (دیباجه).

آغاز : عشق جزنایي و ما جزنی نئیم ـ وی دمی بی ما و ما بی وی نئیم . . . این سطوری چند ، بعضی منثور و بعضی منظوم ، به قلم صدق.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱٤۷۵

4976 ٦٦٣٤ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ۱۲۱۱ه.ق. به همین خامه در مجموعه ، ش ۲ (ص ۸۵-۸۹ متن و هامش) ، آغاز برابر نمونه.

4977 ٤۰٦۲ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ۱۲۷۰ه.ق. به همین خامه در بیاض (ص ۳۸۰-۳۸۷) ، آغاز : بشنوازنی . . . کیست نی آنکس که گوید دمبدم ـ من نیم جز موج دریای قدم . . . ، تنها ٦۳ بیت آن است.

4978 ۳۹٤۷ : نسخ خوش ، سدهٔ ۱۱ه.ق. با مهر کنندهٔ ۱۰۹۵ه.ق. آغاز برابر نمونه ، ۱٦ ص.

4979 ۳۳۲۲ : نستعلیق ریز پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. در آغاز «مثنوی معنوی» (ص ۲-۷) ، آغاز برابر نمونه ، جدولبندی ۵ راه به رنگها ، عنوان و نشان شنگرف.

4980 ۵٤۵۸ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ۱۲۱۲ه.ق. در مجموعه ش ۱ (ص ۱-۹) ، آغاز برابر نمونه ، جدولبندی ٤ راه و میان سطور رنگ سبز بکارفته.

4981 ۳۱۲ : نستعلیق خوش ، در آغاز «مثنوی معنوی» نوشته ۱۲٤۰ ه.ق. آغاز برابر نمونه (ص ۵-۱۰) (ف. تسبیحی ۲ : ۳۸۷-۳۹۲).

2196

گلشن توحید : شرح مثنوی معنوی

از **شاهدی دده** ، ابراهیم بن صالح مغلوی (۸۷۵ ـ گویا ۹۵۷ه./۷۰-

۱۴۷۱-۱۵۵۰ ؟) وی نخست از دفتر های ششگانه‌ی «مثنوی معنوی» بلخی' هر یک صد بیت انتخاب کرده «مفردات مثنوی» نامیده است، سپس هر یک از بیتها را با پنج بیت از خود شرح کرده «گلشن توحید» نامیده است. بدون دیباجه. ۳۵۶ بیت میباشد. و در ۹٤۰ ه.ق. به انجام رسانده است: من به ششصد بیت گفتم سه هزار - مانداز من عاشقان را یادگار- چون که باعون خدا کردم تمام-گفتم او را **گلشن توحید** نام - من نوشتم این زمان تاریخ او - بلبلی کو **گلشن توحید** جو.

آغاز: حمد بیغایت و بیحد و شکر لایحصی ولا یعد . . .

آغاز متن: حمد لایحصی ثنای بیقیاس - بینهایت منت و بیحد سپاس.

بنگرید به: نسخه های خطی فارسی ٤ : ۳۰۷۱ - ذریعه ۹ : ٤۹۸ و ۱۸ : ۲۲۵ - ریو ۲ : ۵۹۲.

4982 ٤۷٦: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز افتاده: گشته بود این درهای شاهوار - گوش جان عاشقان را گوشوار . . .، عنوان و نشان و جدولبندی ۱ راه شنگرف، برگها آشفته صحافی شده، ۲۰۸ (تسبیحی ۲ : ۳۷۳-۳۷٤).

4983 ۵۰۳۱ : نستعلیق خوانا، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ٦۲-۱۱٤)، بدون دیباجه، اغاز برابر نمونه.

4984 ۱۵۰۰ : نستعلیق پخته، سید علی خواجه ولد جناب ایشان خواجه شاه، غرهٔ رجب ۱۲۷۵ ه.ق. آغاز افتاده: گوئیا رنجور خاطر زرگر - اندکی رنجیده بود ای پرهنر، بیتهای متن شنگرف، جدولبندی ۳ راه، ۲٦۰ ص.

4985 ۷۰۲۲ : نستعلیق خوانا، که نونویس آن مؤرخ ۸ ج ۱۲۸۵/۱ ه.ق.است. آغاز افتاده: آتشعی ست این بانگ نای و نی نیست. . . بیتهای مثنوی به شنگرف. در پایان آمده: شاهدی که ناظم این گلشن است . . . خود نوشت و ختم کردش آنزمان - نهصد و چهل سال بود تاریخ آن، ۱۸۷ ص.

4986 ۲۹٤۳ : نستعلیق خوانا، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز: حمد لاحصی . . . (برابر نمونه)، بیتهای متن شنگرف و برخی نانویس، ۲۸۲ ص.

4987 ٤٧٣ : نستعلیق شکسته آمیز ، ۱۳۰۵ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-
۳۸۰) ، آغاز افتاده : هم تو خود شرح مراد خویش ساز - از دل مجنون من
(کن) پرده باز، عنوانها سرخ در متن و هامش. (تسبیحی ۲ : ٤٨٥-٤٨٨).

4988 ١٨٥٤ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱٤ه.ق. آغاز: حمد لا یحصی . . .
(برابر نمونه) ، ۱۷۱ ص.

2197

مثنوی معنوی : شرح . . .

متن از همان مولوی، شرح از مولانا **عبدالعلی** بن نظام الدین بن قطب الدین **سهالوی.** همان است که ریو ۲ : ٥٩١ آورده و در آن از عبداللطیف عباسی م ۱۰٤٨ ه./۱٦٣٨م.) یاد شده است. در نسخه های زیر نیز نام شرح کننده یامده است.

آغاز (دفتر ۱) : الحمد لله الذی استاثر فی حجاب غیبه بالغنی والقدم . . . وله. بشنو ازنی چون . . . عارف سامی شیخ عبدالرحمان جامی قدس سره در این یفرمایند که مراد ازنی انسان کامل و مکمل است ، که فانی فی الله و باقی بالله

بنگرید به : نسخه های فارسی : ۳٤٩٦.

4989 ٩٣٥ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز برابر نمونه ، نام شرح
کننده در نسخه نیامده است. نشانه ها شنگرف ، در ص.ع. آمده :
عطیهٔ جناب مصنف دام فیضه محمد بن عمر بن شاهزاده فصیح الدوله. پس
نسخه بروزگار نگارنده نوشته شده و نگارنده نیز از سدهٔ ۱۱ه.ق. باید
باشد ، باز سازی شده ، ٦٢٩ (تسبیحی ۳ : ۳۰۳-۳۰۵).

4990 ٧١٥٨ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، در نسخه
نام شرح کننده بدست نیامد و به استناد سر آغاز از مولانا عبدالعلی تلقی
شد ، انجام در شرح بیت زیر افتاده : باغبان هم داند آنرا در خزان - لیک
دیده یک به از دید جهان - متن زیر خط مشکی و برخی نانویس، ۳۱٤ ص.

2198

مثنوی معنوی : شرح . . .

متن از همان مولوی، شرح از میر محمد نور الله احراری (م ۱۰۷۳ ه./ ۱۶۶۳ م.) که از عنفوان شباب تا امروز که به سن اعتدال است، به خواندن مثنوی اشتغال داشته و در اثنای مطابقهٔ نسخه ها، یادداشتهایی بر کنارهٔ نسخهٔ خود می کرده است. واکنون گروه بسیاری از طلاب او را به گرد آوری آنها تشویق می کنند. (دیباجه).

نگارنده «گلستان» سعدی و «یوسف و زلیخا»ی جامی را نیزگزارش کرده است.

آغاز: الحمد لله العلی الاعلی، الوهاب الذی انزل علی عبده الکتاب یهدی . . . میگوید . . . محمد نور الله احراری، که این فقیر از عنفوان شباب.

بنگرید به: نسخه های فارسی ۵ : ۳٤۹٦ - ریو ۲ : ۵۹۲.

4991 ۲۳٦۰ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه، هر شش دفتر، کامل، عنوان و نشان شنگرف، ۵ . . ص.

2199

اسرار مثنوی و انوار معنوی : شرح مثنوی معنوی

از **خویشکی قصوری** چشتی، **غلام معین الدین** عبدالله، عبدی (۱۰٤۳-۱۱۰٦ ه./ ۱٦٤٤-۳-۱٦۹۵-٤ م.). در دیباجهٔ آن از هفت نگاشتهٔ دیگر خود یاد می کند. گویا تنها دفتر یکم را توانسته شرح کند.

(احوال و آثار عبدالله خویشگی قصوری، محمد اقبال مجددی: ۳. لاهور ۱۹۷۱ م.).

آغاز: سپاس کبریا اساس خداوندی را که کلام مردمان بسوی نثر و نظم . . . اما بعد، پس می گوید . . . غلام معین الدین عبدالله الملقب.

4992 ۱۱۱۹ : نستعلیق خوش، آغاز سدهٔ ۱۲ ه.ق. ۱۰ ج ۱۱۰۷/۱ ه. آغاز برابر نمونه، تنها دفتر یکم را دارد، عنوان و نشان شنگرف، با یک سرلوح زر و لاژوردین، مجدول، ۷۲٦ ص.

2200

مکاشفات رضوی : شرح مثنوی معنوی

متن از همان مولوی. شرح از **محمد رضا ملتانی لاهوری** بن محمد اکرم، که در جوانی به مهمات دنیوی و خدمات سلطانی اشتغال داشت، تا در ۱۰۸۴ هـ (۱۶۷۳ م) کارهای دیگر را بکنار گذاشت، و این گزارش را نگاشت و به «مکاشفات رضوی» نامید (دیباچه). در نولکشور ۱۸۷۷ م. چاپ شده است.

آغاز : نه هر حمدی سزاوار آفریدگار جهان و جهانیان است، نه هر حامدی کاشف اسرار قرآن است، نه هر مثنوی خوانی مثنوی دانست . . . محکوم قضا محمد رضا هر چند در روزگار جوانی . . .

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۴۱۵ و ۵ : ۳۵۱۴ - مشار ج ۲ ج ۴ : ۴۹۰۳.

4993 ۳۸۹ : نستعلیق پخته و خوش، ۲۶ رجب ۱۲۱۷ هـ.ق. نسخه آشفته صحافی شده و با دفتر ۵ آغاز می شود ولی همه دفترها را دارد، آغاز : شد حسام الدین که نور انجم است ...، طالب سفر پنجم است. سفر بالکسر کتاب و نامه (م) گر نبودی خلق محجوب و کثیف. کثیف بفتح کاف و کسر ثاء مثلثه ضد لطیف (م) در مدیحت . . . دفتر یکم از ص ۸۱ نسخه آغاز می شود نسخه شناخته نیست وگویا مکاشفات رضوی باشد برای نشانی، آغاز دفتر ۳ از ص ۳۹۶ : ای ضیاء الحق حسام الدین بیار - این سیم دفتر که سنت شد سه بار. لفظ بیار مربوطست به مصرع ثانی، یعنی بیار این سیوم دفتر و همت بکار بر اتمام و انجام او و بعضی شراح نوشته که سنت مراعات عدد طاق است . . .، با سر لوح زر وگل و بوته، متن و حاشیه سازی شده، جدولبندی ۷ راه، عنوان و نشان شنگرف، ۶۷۸ ص (تسبیحی ۲ : ۵۴۲-۵۴۶). ن.

2201

مثنوی معنوی : شرح . . .

متن از همان مولوی، شرح از ایوب (دیباچه) .**ملا ایوب لاهوری** یا خواجه

ایوب پارسا. و خود گوید که گزارش بیتهای دشوار آن است ، و از شرحهای مانند شرح خوارزمی بهره برده ، و در ۱۱۲۰ھ/۱۷۰۸م. به انجام رسانده است : یافت شرح مثنوی مولوی ـ خلعت اتمام از لطف خدا ـ گفت تاریخش بگوش دل خرد ـ طرفه شرح مثنوی جانفزا (۱۱۲۰ھ.ق).

آغاز: حمد لایحصی و ثنای نامتناهی مر ملکی را که نی وجود عشق در خلوتکدهٔ وحدت نغمه سرا . . . اما بعد ، می‌گوید . . . ایوب . . . بشنو ازنی . . . بشنو خطاب عام است ، و در تصدیر کتاب اشارتیست لطیف به تقدیم . . .

بنگرید به : نسخه های فارسی ۵ : ۳٤۹۵.

4994 ۱۲۹۷ : نستعلیق تحریر آمیز پخته ، سدهٔ ۱۲ھ.ق. آغاز برابر نمونه ، با یک سرلوح زرین و رنگی ، متن شنگرف ، جدولبندی ۳ راه ، ۷۲۹ ص. اندازه رحلی.

4995 ٦٥۷ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۲ھ.ق. آغاز برابر نمونه ، شرح ۵ دفتر است ، آغاز دفتر ٤ : همت عالی توای مرتجی ، مرتجی بضم ، امید دانسته شده ، مثنوی از تو هزاران شکر داشت ـ دردعا و شکر کفها بر فراشت. مولانا مثنوی را بداعی شاکر که دودست بدعا برداشتهٔ تمثیل نموده . . . ، متن شنگرف ، کاغذ آبی و نخودی ، ۸۵۸ ص. (تسبیحی ۳ : ۳۰۰-۳۰۳).

4996 ۵۵۳۸ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۲-۱۳ھ.ق. آغاز در دیباچه افتاده : از ثواب ممتاز شود ، و بعضی از خوارق عادات . . . ، متن زیر خط مشکی ، انجام افتاده ، ٤٦۰ ص.

4997 ۱۱۱٤ : نستعلیق پخته ، احمد الدین ولد پیر محمد سکنه کهمکیرن ، سه شنبه ۲٤ صفر ۱۲۸۰ھ.ق. آغاز برابر نمونه ، متن شنگرف ، ۷۸۹ ص. اندازه رحلی.

2202

مثنوی معنوی : شرح . . .

متن از همان مولوی ، شرح از ناشناس. نسخه ها یکی نیستند.

4998 ۶۶۸۰ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. شرح دفتر های ۴، ۵، ۶ است. هر یک با مقدمهٔ منثور منسوب به مولوی. آغاز: الحمدلله حق حمده همهٔ سپاس و ستایش مر جناب مقدس از شوایب نقص و مظهر الصفات کمال، سزاوار حمد و صلات . . . (متن) : و مما شجانی انی کنت نایما . . . بحسن الترنم. و از آنچه اندوهکین می سازد مرا، این است که بدرستی که من بودم خوابان، و مشغول می ساختم خود را از خواب بخوشی نفس یعنی بسخنان خوب . . . ، متن زیر خط شنگرف، ۲۸۶ ص.

4999 ۱۰۵۹ : نستعلیق تحریر، خواجه ابراهیم بن ملا میر ندر، ۱۱۸۵ ه.ق. شرح دفتر های ۱ تا ۴ است، آغاز افتاده : مهاد و عدل و انصاف هادم قواعد جور . . . ، آغاز دفتر ۴ : ای ضیاء الحق حسام الدین تویی. . . می دهد یزدان مراد متقین - احتیاج به شرح این ابیات نیست، کما لا یخفی. در عنوان غرض از سمیع و بصیر چیست. از پی آن گفت حق خود را بصیر . . . ، نشانه ها شنگرف، ۵۰۷ ص.

5000 ۵۹۰۲ : تحریر شکسته آمیز، ۱۲۸۱ ه.ق. گزارش دو دفتر ۴-۶ است. آغاز: همت عالی تو، ای مرتجی، مرتجی بالظم امید داشته بشده. چون چنین خواهی خدا خواهد چنین - می دهد یزدان مراد متقین. روزی حضرت مولانا در معنی این بیت می فرمودند که حق تعالی خواست بندگان خاص خود را امهال و اهال. قبل الموت و بعد الموت، بوی می دهد، چنانچه در شهری آتش افتاد . . . ، متن زیر خط شنگرف، ۲۰ ص.

0

مثنوی معنوی : واژه نامه

در بخش واژه نامه ها گذشت.

2203

مثنوی فانی

گویا از میر علیشیر نوایی (۸۴۴/۱۴۴۰-۹۰۶/۱۵۰۰-۱۵۰۱). پس از ستایش

چهار یار ، و پایان ستایش حضرت علی میگوید ، **فالیا** بس کن دگر قصه مخوان - لایق آن شاه مدحی کی توان . . . **فالیا** هر کجا عالی فطرتی ست - بستهٔ بند بلاو زحمتی ست.

مثنوی ست عرفانی ، که با آفرینش آدم و بیان عشق آغاز می شود ، به پیامبران که مظهر عشقند می پردازد ، و می رسد به پیامبر اسلام (ص) و چهار یار (رض). سپس «حکایت حضرت خضر و اسرارها» : باز گویم چون شنیدم قصه ای - تا بردزان قصه هر کس حصه ای - راوی این قصه دانم خضر بود - سرگذشت خویشتن را می نمود . . .

آغاز : نسخه آرای احادیث قدیم - هست بسم اله الرحمان الرحیم - ابتدای هر سخن بسم اله است - اینکه سازد انجمن بسم الله است.

5001 ٤٨٣ : نستعلیق تحریر آمیز ، سدهٔ ١٢ ه.ق. در پایان «دیوان» او (ص ٦٧١-٧٠٨) آغاز برابر نمونه، پیرامون ٥٠٠ بیت و انجام افتاده است.

2204

مثنوی ناشناخته

پیرامون ١١٠٠ بیت. در زمینهٔ شاه و درویش ، عرفانی. نخستین عنوان «مناجات . . .» : الهی بسعی ؟ آگاهیم ده - فقیرم کن کلاه شاهیم ده.

آغاز : به نام آنکه شاه انس و جانست - سلیمانش گدای آستانست - خورد روزی ز خوانش هر کم و بیش - از و دریوزه سازد شاه و درویش.

5002 ١٢٨١ : شکستهٔ خوش، بی نقطهٔ سخت خوانا ، در هامش دیوان قاسم انوار ، نوشتهٔ ١١٣٢ ه.ق. زرین (ص ١-٢١٥ هامش).

2205

مثنوی ناشناخته

مثنوی‌ست‌عرفانی. آغاز افتاده، عنوانها نانویس، بامناجاتها، نعت پیامبر(ص) آغاز می شود ، سپس مضامینی در عشق و جنون ، دل: (دل بود آفتاب رخشنده ـ مهر از مهر او زند خنده) و می رسد به یازده کلمهٔ نقشبندیان : هوش دردم، نظر در قدم ، سفر در وطن ، خلوت در انجمن . . . ، مرید و مریدی . . . و در پایان «شجره طریقت» گونه ای ست که در آن از شیخ عبدالقادر ، خواجه بهاء الدین ، یعقوب چرخی ، خواجه‌ی احرار ، احمد کابلی ، فتح محمد ، شیخ محمد سعید ، شیخ عبدالرحیم، شیخ عبدالوهاب و جز آنها ستایش شده است. سپس از محمد شاه پادشاه (۱۱۳۱-۱۱۶۱ ه.ق.) و نادر شاه افشار (۱۱۴۸-۱۱۶۰ ه.) یاد شده است.

پادشاه جهان محمد شاه ـ سکه اش نقش روی نقرهٔ ماه . . . دزد و طرار را نمانده نشان ـ نام غم گم شده ز هندوستان . . . از خراسان رسید نادر شاه ـ همقران گشت مشتری با ماه ـ چند روزی بهم بیاسودند ـ حکم و فرمان بهم بفرمودند ـ میهان جانب خراسان شد ـ هند از این مژده شاد و خندان شد . . . (تاریخ نظم) : نهصد و یک دو بیست پنج و دو صد (۱۱۵۱ ه.ق؟) سال هجرت از آن زمان ببعد.

5003 ۶۹۷۹ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز افتاده : همه چیز از وجود او موجود ـ حق تعالی نمود آن مقصود ، عنوانها نانویس ، ۳۳۶ ص.

2206

مثنوی ناشناخته : تحفة الاحرار

در آخرین مرحله دانسته شد که «تحفه الاحرار : ۱۵۶۶» جامی ست.

باعنوانهای زیر آغاز می شود : مناجات اول، مناجات دوم تا مناجات چهارم- نعت اول، نعت دوم تا نعت پنجم. منقبت خواجه بهاء الدین نقشبند، ستایش پادشاه روزگار ناصر الدین عبدالله، فضیلت سخن، فضیلت کلام. . .صحبت اول با پیر روشن ضمیر ، صحبت دوم، سوم. سپس : مقاله ۱- در آفرینش عالم (شاهد خلوتگه غیب از نخست - بود پی جلوه مگر کرده چیست...، ۲- در آفرینش آدم، ۳- آدم در ماء و طین و دین و سعادت او ٤- نماز های پنجگانه ، ۵- اشارت به روزه ، ٦- اشارت به زکات ، ۷- اشارت به حج ، ۸- اشارت بر عزلت ، ۹- اشارت بقیمت ، ۱۰- اشارت به شهر ، ۱۱- حال درویشان ، ۱۲- حال علما از عمل بدور ، ۱۳- سلاطین ، ۱٤- وزیران و دبیران ، ۱۵- تنبه از صبح و شب ، ۱٦- جوانی و کامرانی ، ۱۷- خوبان و جهال دلفریب، ۱۸- عشق، ۱۹- حسب الحال خام طبعان و بدنبال هر مقالت حکایتی ست.

5004 ۵۸۷۳ : نستعلیق خام ، سدهٔ ۱۳ھ.ق. آغاز در مناجات یکم افتاده : در دهدش جلوه به هر زیوری- هر ورقش باشد از آن دفتری . . . انجام در مقالت ۱۸ افتاده است.

2207

مثنوی ناشناخته

ناشناخته. نسخه ها یکی نیستند.

5005 ۷٦٦۷ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ھ.ق. آغاز و انجام افتاده : گفت روزی که زادم از مادر - نام من قلتبان نهاد پدر . . . مثنوی عرفانی گویا از جامی ست. برای نشانی از ص ۳٦ نسخه : قصهٔ پهلوان که مخنثی را دید که در جوار کعبه خود را بر خاک انداخته و از ترس گناهان خود فریاد و زاری بر گرفته ، گفت خداوندا این مخنث را بیامرز ، یا بار گناهان او را بر گردن من نه ، که از بیم تو خواهد مرد : پهلوانی ز پر دلان عجم - میزد اندر طواف کعبه قدم . . . ، عنوانها شنگرف ، موریانه زده، ۸٦ ص.

5006 ۲۲۵۹ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز افتاده : کریما ، قادرا ، کرد گارا ـ چوکردی از عدم موجود ما را ـ بده سر اولا بر سجده لایق. . . بده چشمی که از خوف تو بیحد ـ به خود هر روز و شب پیوسته گرید. مثنوی عرفانی ، با حکایتها ، عنوان نانویس مانده است ، ۹۵ ص.

5007 ۳۹۱۶ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-٤۵) ، آغاز افتاده و ناخوانا ، مثنوی ست در پندواندرز : چهار چیز آمد نشان ابلهی ـ با تو گویم تا بیابی آگهی ـ عیب خود ابله نبیند در جهان ـ باشد اندر جستن عیب کسان. انجام : جان جانم را به خود آگاه کن ـ لطف خویش را همدم و همراه کن.

2208

مجلس افروز

از **ابن یمین شبرغانی** ، از سدهٔ یازدهم ه.ق. نه ابن یمین فریومدی (م ۷۲۲ یا ۷۲٤ه./۲۲ یا ۱۳۲٤م) ، هر چند در دیوان وی چاپ آقای باستانی راد (ص ۶۰۱-۶۱۱) چاپ شده است.

مثنوی ست عرفانی ، در عشق ، که با ۸ بیت عربی آغاز می شود ، سپس : در غلبهٔ شوق به کلام ذوق ، نکتهٔ عشق و محبت ، احوال عاشقان از ابتدای طلب تا مقام انتها و شمه ای از دیوانگیهای مجنون شیدا ، در پایان آن آمده است : نسخهٔ دلفریب و جانسوز است ـ نام این نسخه **مجلس افروز** است. نسخهٔ ما در پیرامون ۲۶۰ بیت است. و با نسخهٔ چاپ یاد شده در بالا جدایی هایی دارد ، برخی ابیات در آن هست که در این نیست ، و برخی در این هست که در آن نه.

آغاز : رب زدنی تحیرا فیک ـ مال د معی الیک یاتیک . . . حیرت ما بخویش افزون کن ـ چهره از نقاب بیرون کن ـ جام وحدت به من ده ای ساقی ـ چون منم مست و وجهک الباقی.

بنگرید به : نسخه های فارسی ٤ : ۳۱۶٤ ، که در آنجا «مجلس افروز» و

«هفت مجلس» او درهم آمیخته شده است، در حالی که اینها دو مثنوی جداگانه هستند، و در نسخهٔ دیوان ابن یمین شبرغانی موجود در کتابخانهٔ ما (ش ۵۷۲۵) باز ماندهٔ هردوی آنها هست.

5008 ۷۸۹۸ : نستعلیق پخته، با تاریخ ۱۰۷۶ ه.ق. در مجموعه (ص ۱۲۷-۱۳۹)، پیرامون ۲۶۰ بیت، «هفت مجلس» او، سپس «محرم اسرار» که گویا نیز از ابن یمن باشد (ص ۱۳۹-۱۴۱). این «محرم اسرار» در چاپ دیوان ابن یمین فریومدی (ص ۶۱۱-۶۱۳) با سربند «مثنوی دیگر» چاپ شده است.

5009 ۶۲۸۵ : نستعلیق پخته، دین محمد، برای والد خود، چهار شنبه رمضان ۱۲۶۷ ه.ق. (ص ۹۲-۱۰۷)، بدنبال دیوان او. آغاز برابر نمونه، ۲۴۹ بیت است.

2209

مغنی نامه

از **شاه شجاع درانی**، که یاد او در «دیوان : ۱۴۵۴» گذشت. مثنوی مت در بیان حال خود، خطاب به مغنی، در ۱۰۰ بیت و خود بدان نام «مغنی نامه» داده است.

آغاز: مغنی چرایی تو در خواب ناز - در این بزم یک لحظه کن دیده باز - ببین میکشان مست افتاده اند - براه نوا گوش بنهاده اند.

5010 ۱۲۷۳ : نستعلیق پخته، در «دیوان» او نوشته ۱۲۸۲ ه. (ص ۳۶۰-۳۶۷)، آغاز برابر نمونه.

2210

مجمع الابکار

از **عرفی شیرازی**، جلال الدین محمد (۹۶۳-۹۹۹ ه./۱۵۵۶-۱۵۹۱م.).

مثنوی ست در برابر «مخزن الاسرار» نظامی گنجوی ، در پیرامون ۵۶۰۰ بیت (نسخه های فارسی ٤ : ۳۱٦۵ - ذریعه ۱۹ : ۲۸۲ - هفت آسمان : ۱۱۱).

آغاز : بسم الله الرحمان الرحیم - موج نخست است ز بحر قدیم.

5011 ٦٤۰ : نستعلیق خوش ، عبدالرحمان بن ابراهیم زاهد ، ش ۲ «کلیات» او (ص ٤۷۰-۵۷۲). آغاز برابر نمونه.

2211

مجموعهٔ راز : ترجیع بند . . .

باید از **کشفی** باشد. در آغاز آمده : **کشفی** که مدام در خروش است - بیخود ز می ظهور عشق است. و در پایان گوید : دلتنگ شدم ز وعظ **کشفی** - تا چند کنم فسانه خوانی.

ترجیع بندی ست عارفانه : بنشینم و جام عشق نوشم - کونین بجرعه ای فروشم. و در پایان نام منظومه را گفته است : چون مجمع راز عشق احسنت - مجموعهٔ راز کردمش نام.

آغاز : ای دوست ، به عاشقان شیدا - بنما جمال عالم آرا - ای از تو شده ظهور کونین - اسرار نهان ز تو هویدا.

5012 ۱۸۲۲ : نستعلیق پخته ، فتح محمد خلف مخدوم نیک محمد ، ۱۲۱۳ ه.ق. ش ۵ مجموعه (ص ۸۹-۱۰۸). جدولبندی ۳ راه ، نشان شنگرف.

2212

مجنون و لیلی : لیلی و مجنون

از امیر **خسرو دهلوی** (۶۵۱-۷۲۵ه./۱۲۵۳-۱۳۲۵م.). یکی از مثنویهای

«خمسه» ی اوست ، و دربارهٔ نامش گفته است : نامش که ز غیب شد مسلسل - مجنون لیلی به عکس اول.

آغاز : ای داده به دل خزینهٔ راز - عقل از تو شده خزینه پرداز - ای دیده گشای دور بینان - سرمایه ده تهی نشینان.

5013 ۱۳۹۳ : نستعلیق خوش ، اسد الله بن حبیب الله اصفهانی ، ۹۷۰ ه.ق. در «پنج گنج» او (ص ۲۷۸-۳۲۱) ، آغاز برابر نمونه ، با سرلوح زر و لاژورد ، جدولبندی ۸ راه ، چهار ستونی.

5014 ۵۹۸۵ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۰ ه.ق. آغاز و انجام افتاده، جدولبندی ٤ راه زر و رنگها ، عنوانها شنگرف. آغاز : شد بازه چونیم رسته سروی - یا بال دمیده نوتذروی ، ۱۲٤ ص.

5015 ۳٦۹ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۰ ه.ق. ش ۲ «خمسهٔ» او (ص ۱۱۰-۱۷۷) ، با سرلوح زرین ، آغاز برابر نمونه.

5016 ٦۵۵۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. ش ۳ «خمسه» ی او (ص ۱۷۰-۲٤۱) متن و هامش ، آغاز برابر نمونه. عنوان و نشان شنگرف در پایان آمده : تمام شد لیلی و مجنون . . .

5017 ۷٤۱۸ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. دیباجه را ندارد. آغاز : دندانه گشای قفل این راز - اینگونه در سخن کند باز . . . عنوان و جدولبندی ۱ راه شنگرف ، انجام افتاده : بیخاک غضب به سر زدندش ، ۱۰٤ ص.

2213

محرم اسرار

این مثنوی با سربند «مثنوی دیگر» بدنبال «مجلس افروز» در دیوان **ابن یمین فریومدی** چاپ باستانی راد (ص ٦۱۱-٦۱۳) آمده است. ولی باید از **ابن یمین شبرغانی** سدهٔ یازدهم ه.ق. باشد. (ن.ک. مجلس افروز، در همین بخش : ۱۷۸۹).

5018 ۷۸۹۸ : نستعلیق پخته، با تاریخ ۱۰۷۶ ه.ق. ش ۵ مجموعه (ص ۱۳۹-۱۴۱)، آغاز: طالب تا محرم اسرار گردی ـ به آن مطلوب، یار غار گردی ـ طلب کن تا خبر از گنج یابی ـ تو کی این گنج را، بی رنج یابی. بدنبال «هفت مجلس» و «مجلس افروز» ابن یمین شبرغانی.

2214

محمود نامه

از محمد محمود لاهوری (که نادرست نیشابوری گفته شده است)، وی در دو مثنوی خود «عاشق و معشوق»، «هفت کشور» اکبر پادشاه (۹۶۳-۱۰۱۴ ه.) را ستوده است، و بنا بر تحقیق دکتر محمد بشیر حسین در پیشگفتار چاپ «مثنویات محمود» پیرامون ۹۳۷ه./۱۵۳۱م. زاده شده و تا ۱۰۰۸ه/۱۶۰۰م. بایستی زنده می بوده است (ن.ک. همان پیشگفتار).

از بررسی مثنویهای پیشگفته، نام و نشانی آثار زیر وی بدست آمده است: ۱ـ دیوان قصاید، ۲ـ دیوان هزلیات، ۳ـ دیوان مراثی، ۴-۶، سه رساله در معما، ۷ـ همین محمود نامه، مجموعه غزلهای اوست به ترتیب تهجی از هر حرف یک غزل، که خود از آن به «رسالهٔ بیت بازی» یاد کرده است: ز بهر هر بت مشکین کلاله ـ نوشتم بیت بازی را رساله. و در بارهٔ تاریخ آن گوید: ناگه از غیب در دل محمود ـ گفت هاتف که «گشت بزم آرای» ۹۸۲ه./۱۵۷۴-۷۵م، ۸ـ اربعین چهل حدیث، ۹ـ عاشق و معشوق، سرودهٔ ۹ شعبان ۱۰۰۷ه./۱۵۹۹م، ۱۰ـ هفت کشور، در برابر «هفت پیکر» نظامی و «هشت بهشت» امیر خسرو. برای آگهی بیشتر ن.ک. همان پیشگفتار.

محمود نامه مورد قبول قرار گرفته، جزو کتابهای درسی شده، گروهی از سرایندگان از آن تبعیت کرده اند. از آن میان «خوشدل نامه: ۱۶۱۱» و «چراغ نامه: ۱۵۸۹» در همین فهرست. (ن.ک. نسخه ها ۳: ۲۵۱۷ که بنام دیوان محمود» آمده، ۴: ۳۱۷۵ «محمود نامه». ذریعه ۲۰: ۱۵۸ «محمود نامه»

مشار، ج ۲ : ٤٦۲۹، که هشت چاپ آنرا نشانی داده است).

آغاز: ای داغ بر دل از غم خال تو لاله را. شرمنده ساخت آهو چشمت غزاله را.

5019 ٦٥۳۲ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۱ هـ.ق. ش ۳ «پنج گنج» (ص ٤۸-٦٥)، آغاز برابر نمونه.

5020 ٦٤۰۹ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۱ هـ.ق. ش ۳ «پنج گنج» (ص ٤۱-٥۷٥)، آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، محشی.

5021 ۷۳۳۹ : نستعلیق طلبگی، با تاریخ ۱۱۳٤ هـ.ق. ؟ در مجموعه، دو نسخه است : ۱- (ص ۱-۱٦)، ۲- (ص ۱۸-۳٤)، آغاز هر دو برابر نمونه.

5022 ٦۱۹۹ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲ هـ.ق. آغاز در دیباچه افتاده و از حرف الف تا واو را دارد. ویژگی آن داشتن دیباجه ای ست که تنها شش سطر از پایان آن مانده، ۲٦ ص.

5023 ۲۹۸۹ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ هـ.ق. آغاز برابر نمونه، ۲۲ ص.

5024 ۳۲۳۲ : نستعلیق خوانای سدهٔ ۱۲ هـ.ق. ش ۳ «پنج گنج» (ص ۲۸-٤٤)، آغاز برابر نمونه.

5025 ۷۲٤٥ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲ هـ.ق. ش ۳ «پنج گنج» (ص ۳٤-٥۳) ، آغاز برابر نمونه.

5026 ٤٤۹۰ : نستعلیق شکسته آمیز طلبگی، سدهٔ ۱۲ هـ.ق. ش ۳ «پنج گنج» (ص ۳۱-٥۲)، آغاز برابر نمونه.

5027 ۱۸۸۹ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲ هـ.ق. ش ۳ «پنج گنج» (ص ۱٦-۲۹)، آغاز برابر نمونه.

5028 ۲۹۳٥ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲ هـ.ق. ش ۳ «پنج گنج» (ص ۲۹-٤۷)، آغاز برابر نمونه.

5029 ٦۰٦۲ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ هـ.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۳٤-٥۰)، آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان و جدولبندی همراه شنگرف.

5030 ۹۲۹-: نستعلیق طلبگی، سدهٔ ۱۲ه.ق. (ص ۱۷-۳۶)، آغاز برابر نمونه، با حاشیه های طلبگی که نشان می دهد کتاب درسی بوده است.

5031 ۷۳٤۸ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. (ص ۲۵-٤۳) «پنج گنج». آغاز برابر نمونه، جدولبندی ٤ راه.

5032 ۳۵۰۵ : نستعلیق پخته، غلام نبی، برای میان عبدالله، با تاریخ ۱۲۲۲ه.ق. در مجموعه (ص ۵۱-۸۳)، آغاز برابر نمونه، نشان شنگرف.

5033 ۳۵۱۹ : نستعلیق پخته، ۱۲۵۱ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۲۰)، آغاز برابر نمونه. جدولبندی ۳ راه، با یک سرلوح ساده رنگی.

5034 ۳۲ : نستعلیق، با تاریخ ۱۲۵۷ه.ق. در مجموعهٔ یک خطی، ش ۱ (ص ۱۵-۳۰)، آغاز برابر نمونه.

5035 ۳٤٤۵ : نستعلیق شکسته آمیز، ۱۲٦۱ه.ق. ش ۳ «پنج گنج» (ص ۲۲-٤۰)، آغاز برابر نمونه.

5036 ٦۱۳۲ : نستعلیق شکسته، ۱۹۰٦ بکرمی (۱۲٦٦ه.ق.) ش ۲ مجموعه (ص ۱۱۱-۱٤۲)، آغاز برابر نمونه.

5037 ۵۵۸٦ : نستعلیق پخته، صدیق الله بیدل، سکنه پیشاور، ۱٦ محرم ۱۲٦٦ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۰۱-۱۲۰)، آغاز برابر نمونه.

5038 ۲۱۸٦ : نستعلیق پخته، غلام شاه ولد اعلام آخوند زاده، ۱٤ شوال ۱۲٦۹ه.ق. آغاز برابر نمونه، ۱۷ ص.

5039 ۵۹۰۸ : نستعلیق طلبگی، ۱۲۷٤ه.ق. ش ۳ «پنج گنج» (ص ٤۵-٦٤)، آغاز برابر نمونه.

5040 ۲٦۸۱ : نستعلیق طلبگی، ۱۲۹۳ه.ق. ش ۷ مجموعه (ص ۸۰-۱۹٦)، بیت آخر هر غزل با جوهر سبز، محشی به آنچنانکه نشان می دهد کتاب درسی بوده، آغاز برابر نمونه.

5041 ۵٤۷٦ : نستعلیق پخته، میرزا سلام الدین ماشچی ؟ قادری کشمیری، ۱۱ محرم ۱۲۹٤ه.ق. در شهر کابل، ش ۵ مجموعه (ص ۸٤-۹۸)، آغاز برابر نمونه.

5042 ۳۹۹۰ : نستعلیق طلبگی ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. ش ۳ «پنج گنج» (ص ۲۹-۴۹) ، آغاز برابر نمونه.

5043 ۵۰۴۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. ش ۲ «پنج گنج» (ص ۲۳-۳۹) ، آغاز برابر نمونه.

5044 ۷۳۱۶ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. ش ۲ «پنج گنج» (ص ۱۸-۳۸) ، آغاز برابر نمونه.

5045 ۳۲۹۳ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. ش ۳ «پنج گنج» (ص ۳۲-۵۰) ، آغاز برابر نمونه.

5046 ۴۳۵۰ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. ش ۱ «پنج گنج» (ص ۱-۱۲) ، آغاز و انجام افتاده.

5047 ۴۲۶۸ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، ۱۴ ص.

5048 ۷۹۹۰ : نستعلیق پخته ، ش ۳ «پنج گنج» (ص ۲۱-۳۵) ، آغاز برابر نمونه.

2215

محمود نامه : مخمس . . .

متن از **محمود لاهوری** ، مخمس از سراینده ای با تخلص **قانع**.

آغاز : اول که دل ز دست تو رفته است واله را. اول چه شان نموده شود مر مقاله را - الا مگر کنم سخن چند ساله را - ایداغ بر دل از غم خال تو لاله را - شرمنده ساخت آهوی چشمت غزاله را.

5049 ۶۰۷۹ : نستعلیق ، سیدگل ، ۱۲۸۹ ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۹۰-۱۴۰).

2216

محمود نامه : شرح . . .

متن از همان **لاهوری**، شرح از **صاحب شاه** بن سید محمد بن سید برهان قریشی (دیباجه). نخست بیتی از آن را آورده، سپس واژه به واژه معنی و تجزیه می کند. آنگاه به شرح آن می پردازد. و در کار خود از سرایندگان دیگر نیز گواه می آورد.

آغاز : بعد از حمد و ثنای بی انتهای، مر خالقی را که کون و مکان را بدو حرف از کتم عدم به منصهٔ ظهور کشیده . . . بندهٔ روسیاه صاحب شاه بن سید محمد بن سید برهان قریشی.

5050 ۲۵۰۲ : نستعلیق پخته، سید جلال اشهر به نتهو شاه، ساکن میکروال، یکشنبه، چاشت، ۱۵ ذیحجه ۱۲۸۸ه‍.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۲۵٤-۳٤۰) آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف.

2217

محمود نامه : شرح . . .

متن از همان **لاهوری** . شرح از ناشناس. نسخه ها یکی نیستند.

5051 ۳٤۵۸ : نستعلیق طلبگی، سدهٔ ۱۲ه‍.ق. آغاز در ردیف «ط» افتاده : جان عاشقان از عشق رخ توست . . .، انجام در ردیف «ی» افتاده، ۱۶ ص.

5052 ۳۲۵۹ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲-۱۳ه‍.ق. متن را با فاصله بسیار نوشته و شرح را درمیانه سطرها و کناره برگها نوشته است. آغاز : ایداع . . . ای حرف ندا، منادا محذوف. داغ . . .، ۱۰ ص.

2218

محمود و ایاز

از **زلالی خوانساری**، محمد حسن (م ۱۰۳۱ یا ۱۰۲۴ه‍./ ۱۶۲۲ یا ۱۶۱۵م). در آن آمده : مرا نامی که حسن از سرگرفته ـ محمد با حسن ترکیب گشته. نخستین مثنوی از «سبعه سیارهٔ : ۱۶۴۳» اوست، بزمی در داستان محمود غزنوی و ایاز و سفر آن دو به هند دوکشمیر. در آن از شاه عباس (۹۹۶-۱۰۳۸ ه.ق.) ستایش شده و در ۱۰۰۱ه‍./۲-۱۵۹۳م. بدان آغاز و در ۱۰۲۴ه‍./ ۱۶۱۵م. (الهی عاقبت محمود گردان) به انجام رسانده است. و پس از مرگ وی شیخ عبدالحسین آنرا گرد آورده و طغرای مشهدی دیباچهٔ نثری آنرا نگاشته است.

با عنوانهای : توحید اول، توحید دوم تا توحید پنجم، مناجات اول، مناجات دوم تا مناجات پنجم، نعت اول . . . تا نعت پنجم، صفت معراج، مدح شاه عباس مدح میرزا حبیب الله، مدح میر داماد، سبب نظم، تعریف خوانسار، خوابدیدن نظامی . . . آغاز داستان محمود و ایاز . . . (ن.ک. نسخه‌ها ۴ : ۳۰۷۷ - ذریعه ۱۹ : ۲۸۶ - گنج سخن، صفا ۳ : ۸۰.

آغاز : بنام آنکه محمودش ایاز است ـ غمش بتخانه ناز و نیاز است ـ نه محمودیم ما نه ایازیم ـ غلام خانه زاد نوش و نازیم.

5053 ۴۱۹۳ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز برابر نمونه، و پیش از آغاز آن «آشوب نامه» ی طغرا، که دیباجهٔ منثور آن است جای دارد با یک سرلوح و دو صفحهٔ زرین در آغاز «آشوب نامه» و یک سرلوح و دو صفحهٔ زرین در آغاز متن، جدولبند ۳ راه و کمند بندی شده به زر و مشکی، ۵۸۵ ص.

5054 ۱۲۶۲ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۱ه.ق. ش ۵ «سبعهٔ سیاره» ی او (ص ۱۱۹-۳۵۸) آغاز در دیباجه افتاده، متن برابر نمونه، برگ آغاز در پایان صحاف شده است.

5055 ۳۸۰ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ه‍.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف ، محشی ، کنارەها موریانه زده ، پیرامون ۶۸۰۰ بیت ، گویا کامل ، ۳۵۲ ص (تسبیحی ۲ : ۴۹۰-۴۹۳).

5056 ۱۰۶۷ : نستعلیق شکسته آمیز پخته ، کرسن کول ، ۷ رجب ۱۱۱۹ ه‍.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۴۱۳) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

5057 ۸۴۳ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۲ه‍.ق. آغاز برابر نمونه ، با سرلوح زرین ، میان سطرهای دو صفحه آغاز دندان موشی به زر ، عنوانها شنگرف جدولبندی ۳ راه ، ۵۵۶ ص (تسبیحی ۳ : ۵۸۲-۵۸۳).

2219

محیط اعظم : ساقینامه

از **بیدل عظیم آبادی** (پتنهٔ امروز) ، عبدالقادر لاهوری (م ۱۱۳۳ه‍./۱۷۲۰م.) ساقینامهٔ اوست در قالب مثنوی. نام کتاب «محیط اعظم» تاریخ سرودن آن است : این نسخه که از خامه الهام رقم ـ گردید مسمی به «محیط اعظم» ـ دریافت دبیر خرد از روی حساب ـ سال اتمام از بیانش مدغم.

در چندین دور ، دور ۱ـ جوش اظهار خمستان وجود ، ۲ـ جام تقسیم حریفان شهود ، با سربندهای «جام» (: جام آدمی ، جام ادریسی ، جام نوحی . . . جام مرتضوی) ، ۳ـ موج انوار گهرهای ظهور ، ۴ـ شور سر جوش شراب بیقصور ، ۵ـ رنگ ابرار گلستان کمال ، ۶ـ بزم نیرنگ اثرهای خیال ، ۷ـ حل اشکال خم و پیچ زبان ، ۸ـ ختم طوسارتکا پوی زبان. و عنوان های حکایت و غیره درمیانه.

این مثنوی در ۲۴۰ ص در کلیات او ، جلد سوم چاپ شده است.

آغاز دیباجه: حمد بیحد نشه آفرینی که میخانه حقیقت انسانی را از نشه. . .

آغاز مثنوی : خوش آندم که در بزمگاه قدم ـ می بود بی نشهٔ کیف و کم ـ

منزه ز اندیشهٔ حادثات ـ مبر از دور غبار صفات. (ن.ک. ذریعه ۱۲ : ۲۱۵ «ساقینامه» ـ نسخه ها ٤ : ۳۱۸۰).

5058 ۱۹۳۹ : نستعلیق پخته، با تاریخ ۱۲۸۸ه.ق. در مجموعه، ش ۲ مجموعه (ص ۱٦-۳۱٦)، انجام افتاده، عنوانها نانویس، کاغذ رنگا رنگ.

5059 ۱۵۳۲ : نستعلیق، فارغ، ۱٤-۱۳۱۵ه.ق. در «جنگ فارغ» (ص ۷٤-۷۸). آغاز: بیا ساقی ای صبح باغ طرب.

2220

مختار نامه

از فرید الدین **عطار نیشابوری** (۵۱۲-٦۲۷ه. / ۱۱۱۹-۲۹/۱۲۳۰م.). مجموعهٔ رباعیهای اوست. (ن.ک. نسخه ها ٤ : ۳۱۸۲)، در پنجاه باب، بر حسب موضوع : ۱- در توحید، ۲- نعت مصطفی (ص)، ۳- فضایل صحابه، ٤- سلوک تعلق بتوحید، ۵- توحید به زبان تفرید، ۱۰- شکایت نفس بهیمی، ۱۵- نایافتن محرمان، ۲۰- در معنی مذلت اختیار کردن، ۲۵- هر چه در دست است معدوم است، ۳۰- شوق نمودن معشوق، ۳۵- صفت آمدن معشوق، ٤۰- صفت قد و میان معشوق، ٤۱- چشم و ابروی معشوق، ٤۵- وصف گل و می، ٤۹- سخن گفتن از زبان پروانه، ۵۰- انجام سخن و ختم کتاب.

آغاز دیباجه : حمد و سپاس بیقیاس خداوندی را ... **آغاز رباعیها** : ای پاکی تو منزه از هر پاکی ـ قدوسی تو مقدس از ادراکی ... (ن.ک. مشار، چ ۲ : ٤٦۳٤ که از سه چاپ آن نشانی داده است ـ ذریعه ۲۰ : ۱۷۲).

5060 ۵۹۹ : نستعلیق خوش، خان محمد قریشی، در «کلیات» او نوشتهٔ ۱۰۱۱ه. (ص ۱۸٦-۲۸٦)، با سرلوح بسیار زیبا زرین، مجدول. (همین فهرست : ۱۷۳۵).

2221

مخزن الاسرار

از **نظامی گنجوی** (م ۶۰۷ تا ۶۱۵ ه.ق.) نخستین مثنوی از «خمسه» ی اوست، که به نام بهرامشاه، در بیست مقاله و یک خاتمه، در پیرامون ۲۲۶۰ بیت سروده است: پس از مناجاتها، نعت رسول (ص)، معراج و چهار نعت، ستایش از ملک فخرالدین بهرامشاه و . . . مقالت ۱- در آفرینش آدم، ۲- اندرز شاه به عدل، ۳- حوادث عالم، ٤- رعایت از رعیت، ۵- وصف پیری، ٦- اختیار موجودات، ۷- برتری آدمی بر حیوانات، ۸- بیان آفرینش، ۹- مئونات دنیوی، ۱۰- آخرالزمان، ۱۱- بیوفایی دنیا، ۱۲- وداع منزل خاک، ۱۳- نکوهش جهان، ۱٤- غفلت، ۱۵- رشکبران، ۱٦- چابک روی، ۱۷- استقبال آخرت، ۲۰- وقاحت ابنای عصر. در هر مقالتی داستانی.

آغاز: هست کلید در گنج حکیم - بسم الله الرحمان الرحیم - فاتحه فکرت و ختم سخن - نام خدایی ست بروختم کن.

5061 ۱۰۲٤: نستعلیق پخته، فرید بن شیخ نعمت الله نعیمی، ۲۸ ج ۲/ ۹۹٦ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان شنگرف، محشی، جدولبندی ۳ راه، ۱۵۸ ص.

5062 ۳۸۱: نستعلیق خوش، آغاز سدهٔ ۱۰ه.ق. در «خمسهٔ» او (ص ۱- ٤۸)، آغاز برابر نمونه، با سرلوح و مصور، چهار ستونی (ف. تسبیحی ۲: ۱۷۰-۱۷٤).

5063 ۸۱۰: نستعلیق پخته، محمد شجاع بن عبدالشکور، ساکن دیبالپور، ۱۲ محرم ۱۰۳٦ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوانها نانویس، جدولبندی ۳ راه، میانه صفحه ها رنگ پاشی شده، ۲٤۵ ص. (ف. تسبیحی ۳: ۵۹۱- ۵۹۲).

5064 ۵۰۵۷: نستعلیق پخته، سلخ ذیقعده ۱۰۹۹ه.ق. آغاز پیش از مناجات افتاده: مهره کش گوهر یکتای عقل - روشنی ده دیده بینای عقل . . .، عنوانها شنگرف، جدولبندی ۳ راه، ۱۵۵ ص.

5065 ۱۴۹۸ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. ش ۱ «خمسهٔ» او (ص ۱-۱۴) ناقص. چهار ستونی ، جدولبندی به زر ، آغاز برابر نمونه.

5066 ۱۷۳۳ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. آغاز در مقدمات افتاده : چشمه دریاست به ماهی در - چشمه آسوده و دریای پر ، عنوانها شنگرف ، انجام در مقاله ۱۸ افتاده ، ۱۲۲ ص.

5067 ۳۸۰۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. آغاز در مقدمات افتاده : . . . زهره میغ از دل دریا گشاد - چشمه خضر از لب خضر گشاد . . . عنوانها شنگرف ، جدولبندی ۷ راه ، چهار ستونی ، ۶۰ ص.

5068 ۳۲۹۹ : نستعلیق تحریر آمیز ، سدهٔ ۱۱-۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف و یا نانویس ، کمی از انجام افتاده ، ۲۹۲ ص.

5069 ۳۵۲۰: نستعلیق پخته، ۱۸ رجب ۱۱۰۰ ه.ق. در دارالسلطنه لاهور، ش ۲ مجموعه (ص ۱۴-۱۶۸) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

5070 ۲۵۹۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز و انجام افتاده. آغاز : من که در این منزل شان مانده ام . . . ، عنوانها نانویس ، آبخورده ، محشی ، ۱۲۸ ص.

5071 ۴۱۸۹ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، دو صفحه آغاز تمام لاژورد وگل بوته ، جدولبندی ۵ راه و کمند ۲ راه موریانه زده ، ۱۵۹ ص.

5072 ۱۷۱۶ : نستعلیق تحریر آمیز ، محمد جی ولد سنکا ، یکشنبه رمضان سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و جدولبندی ۲ راه شنگرف ، ۱۸۲ ص.

5073 ۴۷۴۴ : نستعلیق پخته ، ۲۷ ج ۱/۴. (۱۲۰۴ ه.ق.) آغاز برابر نمونه ، محشی ، عنوانها شنگرف ، کامل.

5074 ۸۰۱ : نستعلیق خوش ، جواهر سنگه ، در «پنج گنج» نوشته ۱۲۴۳ ه.ق. (ص ۲-۷۶) ، آغاز برابر نمونه.

5075 ۵۶۶۶ : نستعلیق خوانا ، درویش نظام الدین پسر میان غلام نبی ، ۲۹ ذیقعده ۱۲۵۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، تا ص ۳۴ محشی ، ۲۰۸ ص.

5076 ٦٨١ : نستعلیق تحریر خوانا ، ۲۳ رمضان ۱۲۹۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه و کمند ۲ راه ، محشی ، ۱۸۱ ص (ف. تسبیحی ۳ : ۵۹۰-۵۹۱).

2222

شرحِ مخزن الاسرار

متن از نظامی گنجوی ، شرح از **محمد بن قوام** بن رستم بن احمد بن احمد بن محمود **بلخی** ، معروف به **کره ای** ، از سده هشتم ه.ق. گویا به سال ۷۹۵ ه.ق. بدان می پرداخته است.

در دیباچه به شرحهای دیگران اشاره کرده ، که گاهی ابیات دشوار را رها کرده و درکار خود به تفصیل پرداخته اند. و دوستان از من خواستند که بمانند شرحی که پیش از این بردو بخش «اسکندر نامه» نگاشته بودم ، این یکی را نیز گزارش کنم. و چند نسخه «مخزن الاسرار» را که صحت آن مظنون بود ، تفحص کردم ، که جمله بیتهای آنها به ۳۲۶۳ بیت می رسید ، و من از آن ۱۳۱۰ بیت را که دشوار بود بر طبق نسخه‌های صحیح گزارش کردم. (این شماره ها در نسخه ۲٤۰ و ۷۸۷ح این کتابخانه آمده است).

این شرح بنام «ظهور الاسرار» در مطبع نولکشور ، بی تاریخ چاپ شده است ، ولی متاسفانه کسی نام شرح کننده را انداخته و نام «ظهور الحسن بتهوری بن محمد کلیم الله بن عظمت الله ، از اولاد سید ابوالحسن عریضی حسنی حسینی» را بجای آن گذاشته است.

آغاز : حمد و ستایش مر فتاحی را که فاتحه کتاب او مفتاح اقبال خزاین غیب است ، و ثنای بیقیاس . . . هست کلید در گنج حکیم . . . در افتتاح کتاب تقدیم مصراع اول به تسمیه آن کرد که بسم جار و مجرور است ، و در کلام عرب (ن.ک. نسخه ها ۳ : ۱۹۲۱ «بحرالفضایل» و ۲ : ۱۲۵۷ «شرح مخزن الاسرار»

5077 ٥٦٦٤ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۵۲۰ ص.

5078 ۲٤۰ : نستعلیق تحریر آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز در دیباجه افتاده : پس کمر وسط او یعنی جسم او مراد است . . . ، انجام افتاده است ، عنوان و نشان شنگرف ، ٤٤۰ ص (ف. تسبیحی ۱ : ۲۸۲-۲۸٤).ن.

5079 ۱۲۷۰ : نستعلیق دو تن ، دومین : غلام احمد ولد محمد هاشم ، برای برخوردار . . . ، ۱۲۵۷ه/۱۸۹۷ب. دیباجه را ندارد ، آغاز شرح برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۷۰ ص.

5080 ٥٧٨٧ : نستعلیق تحریر آمیز ، غلام محیی الدین بن احمد یار ، سکنه بید ، پنجشنبه ۱۲۹٦ه.ق. آغاز برابر نمونه ، متن زیر خط شنگرف ، ۳۱۰ ص.

2223

شرح مخزن الاسرار

متن از نظامی ، شرح از **عبدالعزیز** بن حسن بن طاهر **جولهوری** (م ۹۷۵ه. ۱٥٦۸-۷م).

در دیباجه میگوید سخنان شیخ در این چهار است : توحید ، مواعظ ، تشبیهات ، حکایات. و سروده ای را نباید با عبارت «المعنا فی قلب الشاء» رها ساخت و جا بجا از سروده های خود گواه آورده است.

آغاز : دیباجه نگار منشور آفرینش را ثنای ست بر هر ورق از اوراق . . . هست کلید در گنج حکیم . . . شیخ اول تسمیه را می ستاید ، بعد ازان ابتدای کلام خود به تسمیه می نماید ، چنانکه داب مصنفان.

5081 ۳۱۳۳ : نستعلیق شکسته ، محمد امین بیگ ، غره محرم ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، کاغذ رنگا رنگ ، ۳۱۵ ص.

2224

شرح مخزن الاسرار

متن از نظامی گنجوی ، گزارش از **ابراهیم تهتهوی** (تته ای) هندی ، بنام یوسف خان حاکم سند ، به سال ۱۰۳۷ ه.ق./۷-۱۶۲۸م. نگاشته است.

شرح کوتاه ولی محققانه ای ست ، و در آن از صراح ، قاموس ، فرهنگ ابراهیمی ، شرفنامه و تحفه سعادت و جز آنها بهره برده است.

آغاز : شکر بیحد و سپاس بیعد ، حکیمی را سزد که به مقتضای حکمت بالغه و قدرت کامله ، لسان انسان را مخزن اسرار . . . هست کلید در گنج . . . مراد از گنج حکیم ، کتاب حمید و قرآن مجید است که گنج لطایف جواهر ارکان و مذاهب . . .

5082 ۱۶۹۰ : نستعلیق تحریر آمیز ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، متن زیر خط مشکی ، ۱۱۱ ص.

2225

مرآت الصفا : قصیده . . .

از **امیر خسرو دهلوی** (۶۵۱-۷۲۵ه‍./۱۲۵۳-۱۳۲۵م.). قصیده ای شینی در برابر قصیدهٔ مشهور خاقانی : دل من پیر تعلیم است و من طفل زبا ندانش.

آغاز : دلم طفل است پیر عشق استاد زباندانش ـ سواد الوجه سبق و مسکنت کنج دبستانش. (همان : نسخه ها ٤ : ۳۱۹۵).

5083 ۱٤۶۳ : نستعلیق خوانا ، محمد کریم ، ۱۲۹۲ ه.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۳۹-۵۷) ، عنوان و نشان شنگرف.

2226

مرآت المعانی

از جمالی دهلوی، محمد (م ۹۴۲ه/۱۵۳۶-۱۵۳۵م.) مثنوی ست عرفانی، به روش تمثیل، در ۶۳۹ بیت. در دیباچه گوید: **خود جمالی** کیست یا ادراک او - تا بگوید وصف ذات پاک او. پس از حمد این عنوانهاست: در بیان روی گوید که عبارت از وجه حقیقی باشد، رخسار که وحدانیت باشد، خط که برزخ کبریایی باشد، ابرو که قاب قوسین را خواهد، چشم، دهان، لب، زنخدان زلف، خال گیسو، ساعد، قامت، میان، صورت، کفر، میخانه، بتخانه، میفروش، رند، قلاش، عارف، صبر، علو مراتب، ولایت، معرفت ذات، (ن. ک. نسخه ها ٤ : ۳۱۹۵ - ذریعه ۱۹ : ۱۹۲ - پیشگفتار چاپ مهرو ماه، از حسام الدین راشدی).

آغاز: نامه آغازم به نام ذوالجلال - آنکه بیرون است از وهم و خیال - جان عالم پرتو انوار اوست - عرش اعظم نقطهٔ پرکار اوست.

5084 ۱۰۱۸ : نستعلیق، ۱۲۱۶ه. ق. ش ۳ مجموعه (ص ۱۵۹-۲۱۲)، آغاز برابر نمونه.

2227

مرثیه : روضه خوانی

ناشناخته. مجموعهٔ سروده هایی ست در سوگواری.

5085 ٤۰۶۳ : نستعلیق خوانا، سدهٔ ۱۳ه. ق. آغاز: دیباچه. تو واقفی به ضمیر من ای خدای قدیر- که هم سمیع و بصیری، هم علیم و خبیر . . . برآن سرم که شوم خاک کربلا محسن- اگر مناسب احوال من شود تدبیر. تنها سروده هایی ست باتخلصهای گوناگون : محسن، فصیح، جودی، ۱۲۵ ص.

2228

مرغوب القلوب

از شمس تبریزی : از سدهٔ هشتم. که وی را با شمس تبریزی مرشد مولوی بلخی اشتباه گرفته اند. و نسخهٔ چاپی را نیز بنام او ساخته اند.

مثنوی ست عرفانی در ده فصل ، که در ۷۵۷ھ/۱۳۵٦م. سروده شده است: ز هجرت هفتصد و پنجاه و هفت است - شمار حاسبان تاریخ وقت است. و نام آن در انجام چنین آمده است : شد اتمام این منظومه موزون - که «مرغوب‌القلوب» ست نام اکنون.

فهرست فصلها از نسخه چاپ محمد شفیع، کانپور ۱۳٤۸ھ. ق : ۱ - در بیان توبه، ۲ - تعلیم و سلوک ۳ - وضو ٤ - ترک دنیا، ۵ - طلب مرشد، ٦ - تفرید تجرید ، ۷ - معرفت ، ۸ - عشق ، ۹ - فنا و بقا ، ۱۰ - سفر.

آغاز : بگویم حمد رب‌العالمین را - عطا کو کرد بر ماعقل و دین را (ن. ک. نسخه ها ٤ : ۳۱۹۷ - مشار ، چ ۲ : ٤۱۷۲ - نفیسی ۱ : ۲۱٤ - ریو ۲ : ۸۷٤ - اته ، ذیل : ۳۵۹).

5086 ٤۹٦٦ : نستعلیق و نسخ خوش ، سدهٔ ۱۱ھ.ق. ش ۱ مجموعه دعا (ص ۵۲۹-۵۵۳) ، درمیانه اشعار سخنان کوتاه پند آمیز به زبان عربی از پیامبر و حضرت علی آورده ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

5087 ٦۹۸۵ : نستعلیق و نسخ ، سدهٔ ۱۱ھ. ق. آغاز برابر نمونه ، انجام افتاده . عنوانها شنگرف ، شرح مانند است ، ۲۰ ص.

5088 ۱۱۰ نستعلیق ، خلیفه بدهون بن عبدالرحمان قندیل ، سکنه قصبهٔ کهرام ، ۱۱۰۹ھ. ق. ش ۳ مجموعه (ص ۹۸-۱۰۷) .آغاز برابر نمونه.

5089 ۱٤٤٤ : نستعلیق و نسخ خوانا، با تاریخ ۱۲۶۹هـ. ق. به همین خامه در مجموعه، ش ۳ (ص ۱۰۰-۱۲۰)، آغاز برابر نمونه. درمیانه سرودها نثری ست شرح مانند.

5090 ۲۶۰۶ : نستعلیق خوانا، با تاریخ ۱۲۷۵هـ. ق. به همین خامه در دفتر، ش ۲ (ص ۶۵-۸۲). آغاز: کل امرء ذی بال لم یبدء ببسم‌الله . . . بگویم حمد رب‌العالمین را . . .، جدولبندی ۳ راه، درمیانهٔ سروده ها نثری ست شرح مانند.

5091 ٤۹۸۰ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲-۱۳ هـ. ق. آغاز برابر نمونه، در ۱- توبه، ۲- صفات، ۳- بیان وضو، ٤- ترک دنیا، ۵- ذکر، ۶- تجرید و تفرید، ۷- معرفت، ۸- شوق و محبت، ۹- فنا، ۱۰- سفر و ترک اقامت و درمیانه بیتها آیتها و احادیثی در تایید آن بیت آورده (ص ۲۵۶-۲۶۷).

5092 ۱۳۸ : نستعلیق، پسر مهدی شاه ولد نور محمد، سدهٔ ۱۳هـ. ق. ش ۳ مجموعه (ص ۸۷-۱۰۱)، آغار برابر نمونه. (ف. تسبیحی ۱ : ٤۶۶-٤۷۲).

5093 ٤۵۵۵ : نستعلیق شکسته آمیز خوانا، غلام حسین، در شهر بهوجدره سیدان، سدهٔ ۱۳ هـ. ق. ش ۷ مجموعه (ص ۱۰۵-۱۰۸)، چهار ستونی، آغاز برابر نمونه. اندازهٔ رحلی.

2229

مسایل نماز، منظوم

از **اشرف** که نامش در پایان آمده، به سال ۱۲۵۲ هـ./۶-۱۸۳۷: یک هزار و دوصد و پنجاه و دو - بود کین منظوم شد ای نکو - هر که خواند این مسایل در جهان - در حق «اشرف» دعا گوید به جان. در هشت باب، با این عنوانها: نعت رسول، تعریف یاران، آغاز مسایل نماز، باب ۱- فرایض نماز، ۲- واجبات نماز، ۳- سنن نماز، ٤- مستحبات نماز، ۵- مباحات نماز،

۶ - محرمات، ۷ - مکروهات نماز، ۸ مفسدات نماز.

نظم «خلاصهٔ کیدانی» ست (ن. ک. «منظومهٔ خلاصه: ...» در همین بخش).

آغاز: حمد گوناگون نثار آن کریم - منعم و رازق، رحمان و رحیم - قادر و قیوم، رب انس و جان - داور دادار و خلاق جهان.

5094 ۴۹۶۱: نستعلیق پخته، آخوند خوقندی، ۱۲۸۴ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱۶-۳۵).

2230

مسلک المتقین

از صوفی الله یار بخارایی نقشبندی، که از پادشاه روزگارش (ازبک، ریو ۲: ۷۰۲) ببریده مرید شیخ نوروز گشته است. در زیر عنوان «عجز و شکستگی مصنف» از وی چنین یاد می کنند: یعنی آن مرشد بلا اشتباه... نام مبارکش نوروز - پای تا سر تمام درد و سوز. سراینده در دیباجهٔ «مرادالعارفین» خود (ن. ک. همین فهرست: ۷۹۳) از خویش به الله یار بن الله قلی یاد کرده است.

مثنوی ست فقهی - عرفانی، فقه حنفی که کتاب نماز را در جمعهٔ آخر ذیحجهٔ ۱۱۱۱ ه. (۱۷۰۰م.) و زکات آن را در دو شنبه ۲۴ محرم ۱۱۱۲ ه. (۱۷۰۰م.) به انجام رسانده است. پس از ستایش خدا و پیامبر و مناجات، ایمان به توحید و صفات خدا، خصوصیت ایمان، ایمان به ملائکه و کتاب و رسول، کرامات اولیا، بهشت و دوزخ، نصیحت به فرزند ارجمند، شکستن نفس، بنای مسلمانی، دوازده فرض. و از اینجا به اصل کتاب می پردازد: کتاب طهارت تا پایان روزه را به تفصیل می سرائید. سپس در سبب عدم تصنیف کتاب حج میگوید، میخواستم آنرا نیز بسرایم: لیک بر خاطر این بنده - حضرت حق تعالی افگنده - خود چرا عزم این سفر نکنم - بعد از این کتاب سر نکنم. و بدینگونه کتاب بدون احکام حج بامناجات

و حکایاتی به انجام می رسد.

آغاز: حمد بی حد ثنایی بی اعداد ـ به خدایی که نور ایمان داد ـ غافر است و رحیم و رحمان است ـ پاک از عیب و شریک و نقصان است.

(ن.ک. نسخه ها ٤ : ٣٢٠٠ که در آنجا نگارنده زنده در ١٠٨٧ ه. یاد شده که تایید نمی گردد ـ ریو ٢ : ٧٠٢ که همین تاریخ ١١١١ و ١١١٢ را تأیید می کنند ـ مشار، چ ٢ : ٤٧٥٠ که نشانی چهار چاپ آنرا داده است.

5095 ٧٢٤ : نستعلیق خوانا، ١١٣٢ ه. ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان و جدولبندی ٣ راه شنگرف، سه ستونی، ٥٧٦ ص (ف. تسبیحی ٣ : ٦٠٢-٦٠٣). ن.

5096 ٤٥٢٠ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ١٢ ه. ق. آغاز برابر نمونه ٧٧٠ ص.

5097 ٥٠٩٠ : نستعلیق پخته، حسن خواجه بن داود خواجه شبرغانی، سدهٔ ١٢ ه. ق. آغاز برابر نمونه، عنوانها شنگرف، سه ستونی، ٤١٨ ص. اندازهٔ رحلی.

5098 ٧٣٩٩ : نستعلیق پخته، سدهٔ ١٢ ه. ق. ش ٢ مجموعه (ص ٣٠-٦٦٦)، آغاز برابر نمونه، موریانه کمی آسیب رسانده.

5099 ٣٨٥٧ : نستعلیق تحریر آمیز، سدهٔ ١٢ ه. ق. آغاز کمی افتاده : آمد آن کان علم و حلم و شرم . . . ، عنوانها شنگرف، انجام کمی افتاده، ٧٦١ ص.

5100 ٢٣٠٨ : نستعلیق تحریر آمیز، سدهٔ ١٢ ه. ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، انجام کمی افتاده، ٤٥٠ ص.

5101 ٢٤٩٧ : نستعلیق پخته، سدهٔ ١٢ ه. ق. آغاز برابر، ٤ ٢ ص، آغاز نو نویس، عنوانها شنگرف، انجام در «بیان عدم تصنیف کتاب حج» افتاده، ٦٤٦ ص.

5102 ٥٠٧٢ : نستعلیق خام، ١٢١٧ ه. ق. آغاز افتاده : در صلاة فقه مسعود است . . . ، عنوانها شنگرف، آبخورده، ٥٠٦ ص.

5103 ۶۶۰ : نستعلیق پخته ، عبدالجلیل بن آخوند میرزا جان ، در بخارا ، ۱۲۳۴ ه. ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۵ راه به رنگها ، ۸۸ ص (ف. تسبیحی ۳ : ۶۰۰-۶۰۱). ن.

5104 ۴۱۵ : نستعلیق تحریر آمیز ، گویا ۱۲۵۶ ه. ق. که پاک کرده ۱۲۰۰ ساخته اند. آغاز برابر نمونه ، عنوان و جدولبندی شنگرف ، ۷۰۳ +۵ ص. (ف. تسبیحی ۲ : ۵۷۳-۵۷۵). ن.

5105 ۵۲۱۶ : نستعلیق تحریر آمیز پخته، یار باقی بن رجب باقی، ۱۲۵۶ه.ق. آغاز افتاده : باتشدید خوانند . . . وصل شد حرف گرز یک کلمه دیگری را بساز زین آگاه . . . . ، عنوانها شنگرف ، ۳۲۲ ص.

5106 ۴۵۷ : نستعلیق تحریر آمیز ، سدهٔ ۱۳ ه. ق. و نام صحاف روی جلد ضربی منقش چنین آمده : عمل میرزا عباد الله صحاف ۱۲۷۲ ه. ق. آغاز برابر نمونه ، انجام افتاده ، ۸۵۴ ص. (ف. تسبیحی ۲ : ۵۷۷-۵۷۸).ن.

5107 ۵۷۷۳ : نستعلیق خام ، سدهٔ ۱۳-۱ ه. ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف ، محشی ، برخی از برگها بهم چسبیده ، ۶۵۰ ص.

5108 ۴۵۶۹ : نستعلیق شکسته و تحریر آمیز ، حاجی عبدالقادر بن ملا . . . ، سدهٔ ۱۳ ه. ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف ، ۶۹۶ ص.

2231

مشاهده

از شاه داعی شیرازی ، یکمین مثنوی از «ستهٔ داعی» ست ، (ن. ک. رسایل شاه داعی ، همین فهرست : ۳۰۴.)

5109 ۸۴۹ : نستعلیق خوش ، ش ۱ ، «رسایل شاه داعی» نوشتهٔ ۸۸۲-۸۹۵ ه. ق. (ص ۲۱۰-۲۲۳).

2232

مصیبت نامه

از عطار نیشابوری ، فریدالدین محمد (۵۱۲ ه‍./۱۱۱۸م.- پیرامون ۶۲۴ ه‍./۱۲۱۵م.) مثنوی ست عرفانی در یک مقدمه و چهل مقالت و هر مقالت در حکایت و تمثیل ، و آغاز می شود با : توحید ، تمثیل ، نعت رسول ، معراج ، فضیلت (چهار یار) و حسن و حسین(ع)، تمثیل ، مقالت ، ۱ - رفتن سالک پیش جبرائیل ، حکایتها و تمثیلها ، ۲ - رفتن سالک پیش اسرافیل ، ۳ - رفتن سالک پیش میکائیل ، ٤- رفتن سالک پیش عزرائیل ، ۵ - رفتن سالک پیش جمله ملائکه ، ٦ - رفتن سالک پیش عرش، ۷ - رفتن سالک پیش کرسی، ۸ - رفتن سالک پیش لوح ، ۹ - رفتن سالک پش قلم ، ۱۰ - رفتن سالک پیش بهشت ، ۱۵ - رفتن سالک پیش آتش ، ۲۰- رفتن سالک پیش دریا ، ۲۵- رفتن سالک پیش حیوان ، ۳۰- رفتن سالک پیش آدم ، ۳۵- رفتن سالک پیش مصطفی (ص) ، ۳۹- رفتن سالک پیش دل ، ٤۰- رفتن سالک پیش جان.

آغاز : حمد پاک از جان پاک آن پاک را- کو خلافت داد مشتی خاک را- آن خرد بخشی که آدم خاک اوست- جزو و کل برهان ذات پاک اوست. (ن. ک. ذریعه ۱۹ : ۲۹۷- نسخه ها ٤ : ۳۲۰۷- مشار ، چ ۲ : ٤۷۸۵ که نشانی ۲ چاپ ایرانی آنرا داده است.)

5110 ۹۹۹ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۰-۹ ه. ق. آغاز و انجام افتاده ، آغاز : چون نظر از بادشاه آید پدید- بادرانه ماهه مریم کند ، آشفته صحاف شده ، عنوانها شنگرف و زر و لاژورد ، جدولبندی ۳ راه به زر و رنگها ، ٤۸۸ ص. (ف تسبیحی ۳ : ٦٤۸-٦٤۹)، ن.

5111 ٤٦۹۳ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ ه. ق. آغاز افتاده : شیر خواری را بتقدیر آورد- درمیان فرث دوم شیر آورد ، عنوان و نشان شنگرف ، کناره ها آبخورده ، ٤۸٤ ص.

2233

مطلع الانوار

از امیر خسرو دهلوی : (۶۵۱هـ./۱۲۵۳م. - ۷۲۵هـ./۱۳۲۵م.). نخستین مثنوی از «پنج گنج» اوست، در برابر «مخزن الاسرار» نظامی گنجوی، به سال ۶۹۸هـ./۸-۱۲۹۹م. در ۳۳۱۰ بیت در ۲۰ مقالت سروده و به نام سلطان علاء الدین خلجی ساخته است.

باعنوانهای زیر آغاز می شود: مناجات، مناجات دوم، سوم. نعت اول نعت دوم، سوم. خلوت اول، خلوت دوم، سوم. سپس مقالت ۱- در علو درجه آدمیت، ۲- استظلال از مظلهٔ علم، ۳- کمال کلام که مالک قلب است، ٤- تمهید اثنیه وحدت ربانی و ابنیه خمسهٔ مسلمانی (کملهٔ شهادت، نماز، زکات روزه، حج)، ۵- تقوی، جهاد اکبر، ۱۰- صلهٔ ذوی الارحام، ۱۵- ملامت موذیان و سلامت مودبان حلم، ۲۰- نصیحت فرزند مستوره و سایر مستورات. اختتام کتاب. و بدنبال هر مقالت حکایتی.

آغاز: بسم‌الله الرحمان الرحیم. خطبهٔ قدس است به ملک قدیم - رایحهٔ فکرت و توقیع راز. نیست مگر این رقم دل نواز.

(ن. ک. نسخه ها ٤ : ۳۲۰۹- ذریعه ۱۹ : ۲۹۸- هفت آسمان : ۶۲ : مشار، چ ۲ : ٤۷۹۳ که نشانی دو چاپ هند را داده است).

5112 ۱۳۹۳ : نستعلیق خوش، اسدالله بن حبیب الله اصفهانی، ۹۷۰هـ.ق در «پنج گنج»، او (ص ۲-۱۰۰)، آغاز برابر نمونه، با سر لوح ممتاز و جدولبندی ۸ راه به زر، چهار ستونی.

5113 ۶۲۵۹ : نستعلیق پخته، رتلداس ولد انبریک، گویا ۱۰۲۰هـ. ق. و تاریخ خرید ۱۷۳۶ بکرمی، آغاز یک برگ نو نویس، آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان و جدولبندی ۳ راه شنگرف، ۲۱٤ ص.

5114 ۲۵۳۰ : نستعلیق پخته، با تاریخ ۱۱۰۰هـ. ق. به همین خامه در

مجموعه ، ش ۲ (ص ۱۷٤-۲۰٤) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، انجام کمی افتادگی دارد.

5115 ۶۵۵۲ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ ه. ق. ش ۱ «خمسه» (ص ۲-۶۳-متن و هامش) ، آغاز برابر نمونه.

5116 ۵۳۹ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ ه. ق. در «خمسه» او (ص ٤-۱۱۸) ، آغاز برابر نمونه ، با سر لوح زرین.

5117 ۷۲۹۲ : نستعلیق تحریر آمیز ، قمرالدین خلف ذوالفقار ، سکنه موضع شمش آباد ، در ملک چهچه ، اول ماه ماگهه ، سدهٔ ۱۱-۱۲ ه. ق. آغاز در دیباجه : افتاده : کی سخن به حد مردم است . . . . ، عنوانها شنگرف ، با حواشی که نشان می دهد کتاب درسی بوده است ، ۲۲۸ ص.

5118 ۶۸۹٤ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ ه. ق. آغاز برابر نمونه ، محشی به آنچنان که نشان میدهد کتاب درسی بوده است ، عنوانها و جدولبندی نیمه آغاز کتاب شنگرف ، . در پایان تاریخ پایان تدریس و مطالعه و تحقیق کتاب در ۱۲۳۳ ه. ق. آمده است ، ۲۲۶ ص.

5119 ۲۱٤۶ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه. ق. آغاز در دیباجه پیش از مناجات یکم افتاده : آنکه بود سهل بدو حرف کن ، انجام نیز در مقالات ۲۰ افتاده : شب چو نه بندی سرد سرد یک نعم- گربه و سگ را . . . ، عنوانها شنگرف ، ۲۱۰ ص.

5120 ۷۱۲۷ : نستعلیق تحریر آمیز ، یکشنبه ۲۸ شعبان ، ۱۲۰۳ ه. ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه ، شنگرف ، محشی به آنچنانکه نشان میدهد کتاب درسی بوده ، ۱۸۳ ص.

5121 ۱۵۶٤ : نستعلیق پخته ، مسلم ، یکشنبه ۸ شعبان ۱۲۵۱ ه. ق. آغاز برابر نمونه ، محشی به آنچنانکه نشان می دهد کتاب درسی بوده ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۳۸ ص.

5122 ۱۲۸ : نستعلیق پخته ، سید احمد ، پاسخاطر غلام رسول ، ۱۵ صفر ۱۲۹۰ ه. ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف ، محشی ، ۲۲۰ ص. (ف. تسبیحی ۱ : ۵۹۱-۵۹۵).

2234

محمدیه : شرح مطلع الانوار

متن همان. شرح از **محمد بن غلام محمد** (که یاد او در «محمدیه : شرح سبحة الابرار : ۱۶۴۲» گذشت). یک مصرع و یا بیتی را آورده، نخست واژه های دشوار را گزارش می کنند، سپس رویهم بیت و یا مصرع را شرح می دهد.

آغاز : الحمدلله علی نعمائه والصلاة علی سید الانبیا . . . و بعد، فیقول . . . محمد بن غلام محمد . . . که چون کتاب والا نصاب مطلع الانوار . . .

5123 ۵۵۶ : نستعلیق شکسته و تحریر آمیز، سدهٔ ۱۳ ه. ق. آغاز برابر نمونه، متن زیر خط شنگرف، ۴۳۷ ص.

2235

شرح مطلع الانوار

متن همان. شرح گویا از **میان احمد یار**، نویسندهٔ نسخه، که در پایان می نویسد : مجموعه حواشی بوده از کسان گوناگون، که او آنها را بدینگونه گرد آورده است : (محمد اکرم ملتانی، آخوند، احمد خان، غلام حسین، رحمعلی) و در دنبال هربند نام محشی را آورده است.

5124 ۲۴۴۳ : نستعلیق تحریری، سدهٔ ۱۲ ه. ق. آغاز : اگر کسی سؤال کرد که به موجب حدیث نبوی . . . خطبه کلام پاک و پاکیزه (اکرم) قدسی به فتحین و سکون پاک و پاک شدن (صراح) . . . مین زیر دو خط مشکی و شنگرف. در پایان آمده : به اتمام رسید شرح مطلع الانوار، اکثر حواشی . . . از میان محمد اکرم، و بعضی حواشی از آخوند صاحب، و قدری از احمد خان و غلام حسین و حواشی معدوده از میان رحمعلی، که اسامی هر یک بر آخر نوشته شد، که این کتاب به اتمام رسید از دست احقر الناس . . . میان احمد یار، وقت زوال . . .، ۱۵۹ ص.

2236

مظهر الآثار : مظهر الاسرار

از شاه **جهانگیر هاشمی**، سید محمد هاشم از بزرگان **کرمان** و فرزند میر محمد مومنی عرشی، از نوادگان شاه قاسم انوار بود. به سند و بهکر آمده و این مثنوی را آنجا سروده و در ۹٤٦ھ/۱۵۳۹م. درگذشته است در شهر تته در ظرف دو سال، در ۹٤۰ھ/۳-۱۵۳٤م. به انجام رسانده است: نهصد و چل بود که این نظم پاک. نقش بقا یافت از این لوح خاک . . . این رقم تازه که بعد از دو سال - ختم سخن یافت به میزان حال . . . لاجرم این نام قدسی نظام. شد ز قضا **مظهر آثار** نام. این مثنوی بنام «مظهر الا سرار» نیز یاد شده است، از سراینده جز دیوان و این مثنوی اثری دیگر در دست نیست.

مثنوی ست عرفانی و بدینگونه آغاز می شود: مناجات دوم، تا چهارم. نعت اول، نعت دوم تا پنجم. منقبت شاه نعمت‌الله ولی، . . . و عنوانهای موعظه یکم، موعظهٔ دوم تا بیستم، و حکایتها درمیانه، و خاتمه ای در پایان.

بکوشش استاد حسام الدین راشدی در کراچی ۱۹٥۷م. چاپ شده است.

آغاز: بسم‌الله الرحمان الرحیم. فاتحه آرای کلام قدیم. سر خط دیوان الهی ست این. سر ورق دفتر شاهی ست این . . .

(ن. ک نسخه ها ٤ : ۳۲۱٥- پیشگفتار چاپ استاد راشدی- ریو ۲ : ۸۰۲- نفیسی ۱ : ۱۰-٤۰۹).

5125 ٤١٦١ : نستعلیق زیبا، سدهٔ ۱۱ ھ. ق. پنج مصرع از آغاز و چند بیت از انجام افتاده، آغاز: سر ورق حمد و لوای خداست . . .، صفحهٔ آغاز تمام لاژورد و زر و رنگها، عنوانها لاژورد و شنگرف، زمینهٔ صفحه ها رنگ آمیزی شده. جدولبندی ۸ راه، متن و هامش جدا، ۱۵۲ ص.

2237

مظهرالعجایب

از **عطار تونی**، که یاد او در «جوهر ذات : ۱۵۸۸» گذشت. همانکه بنام **عطار نیشابوری** چاپ شده است.

مثنوی ست عرفانی، در پیرامون چهار هزار بیت، دربارهٔ ولایت و امامت با دیدی شیعی. در زیر عنوان «قصه غدیر» گوید: هرکرا باشم من پیشوا - بعد من باشد امیرش مرتضی.

آغاز: آفرین جان آفرین بر جان جان - زانکه هست او آشکار و او نهان - در مقام لایزالی آشکار - در درون عاشقان بیقرار (یا: در برونت شعله های راز دار).

(ن.ک. نسخه های فارسی ٤ : ۳۲۱۷ - ذریعه ۱۹ : ۳۰۰ - مشار، چ ۲، ج ٤ : ٤۷۹۹ که نشانی سه چاپ ایرانی آنرا داده است - ریو ۲ : ۵۷۹ - نفیسی ۱ : ۳۲۰).

5126 ۲۵۸۲ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱-۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه، برخی عنوانها نانویس، عنوان و جدولبندی ۲ راه شنگرف، انجام افتاده، ۳٤٦ بر گشمار دارد.

2238

مظهر گل

از **جامی بن کمال الدین القرا تکنی** (قرتکنی؟)، در ۷۵ بند «عقده» و خاتمه ای، در کلام و اصول دین و عقاید و احکام، به سال ۱۰۱۳ ه/٤-۱٦۰۵م (خاتمه).

پس از حمد «عقده» هایی ست به شماره : ۱- توحید صانع، ۲- ایمان و صفات، ۳- کلام امر ست و نهی و خبر، ٤- قرآن کلام الهی ست، ۵- ایمان کامل، ۱۰- عدم جواز تکفیر اهل قبله، ۱۵- مسح بر خفین، ۲۰- دعا و

صدقات برای مردگان ، ۲۵- صراط ، ۳۰- خاتم النبیین ، ۴۰- ولی به مرتبت نبی نمی رسد ، ۴۵ - عفو گناهان کبیره ، ۵۰- المعدوم لیس به شیئ ، ۵۵- استطاعت وفع ، ۶۰- خداوند را جایی نیست ، ۶۵- وضو ، ۷۰- در اجتهاد ، ۷۵- انکار عقاید یاد شده ارتداد است.

آغاز : حمداً لذت اقدس من نفایس - شکراً لذات انزه و . . . مالک تویی و ملک دو عالم ترا و بس - بر ملک به غیر تو کس را نه . . . (ن.ک. نسخه ها ٤ : ۳۲۱۸).

5127 ۶۴۵۳ : نستعلیق پخته ، محمد لطیف بن شیخ سفر ، از موضع کاتک از قرای رستاق ، ۱۰۹۹ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها بجای «عقده» قصیده آمده است در حالی که مثنوی ست نه قصیده ، نام سراینده در خاتمه این کمال آمده است و در کافون نام کتاب «مظهر کل» و سراینده مولوی جامی بن کمال الدین القراتکی یاد شده است ، ۱۴۸ ص.

2239

معجزات خاص

از **احمد**، که نام خود را در زیر عنوان «مدح غوث الثقلین» چنین آورده است : احمد خواهی نجات از دار وگیر - دامن محبوب سبحانی بگیر. بنام امیر بن امیر شجاع الملک عادل پادشاه : یافتم از اسم و از سال انتباه - شد شجاع الملک عادل پادشاه (ص ۱۲). بنام «معجزات خاص» به سال ۱۲۱۲ه./۱۷۹۸م. سروده است : یک سحر هاتف چه خوش الماس سفت - نام و سالش «معجزات خاص» گفت (ص ۱۸). شرح معجزات و تأویلهای عرفانی ست.

آغاز : چون قلم بر لوح بسم الله نوشت - از همه اول ، پش عالم سرشت - اسم اعظم را در آن پوشیده داشت - بر صحف عثمان از آن اول نگاشت.

5128 ۳۳۰۳ : نستعلیق تحریر و شکسته آمیز ، ۱۲۱۹ه. و یا ۱۲۹۹ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها جدولبندی ۲ راه شنگرف ، ۲۹۶ ص.

5129 ۵۱۷ : نستعلیق پخته ، آغاز سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، (ص ۲-۲۴۰) ، انجام افتاده ، سپس «ذبیح نامه» به زبان پنجابی (ص ۲۴۱-۲۴۳). عنوانها نا نویس ، (ف. تسبیحی ۲ : ۵۶۳-۵۶۴). ن.

2240

معراجنامه

از **عطار تونی** (سرایندهٔ جوهر ذات : ۱۵۸۸ و جز آن) **یاعطار نیشابوری** که چند بار به نام او چاپ شده است. مثنوی ست عرفانی در معراج پیامبر.

نفیسی در «احوال و آثار : ۱۲۶» می نویسد «معراج نامه» از کتابهایی ست که اثری از آن نیست ، یا ممکن است قسمتی از مثنویهای دیگر عطار باشد و نام آنرا «مفرح نامه» نیز نوشته اند.

آغاز : امان (امن) میخواهد دلم از خالق جان آفرین ـ تا به نظم آرم ز معراج رسول المرسلین ـ شرح معراج رسول الله خواهم نظر کرد (یا : شرح معراج رسولی را بخواهم نظم گفت).

(ن.ک. نسخه ها ۴ : ۳۲۲۳ ـ نفیسی ۱ : ۳۲۰ ـ ذریعه ۱۹ : ۳۰۱).

5130 ۴۸۹۸ : نستعلیق پخته ، ۱۲۴۸ ه.ق. ش ۵ مجموعه (ص ۱۳۸-۱۵۰) ، جدولبندی ۲ راه شنگرف.

0

مغازی النبی

در بخش تاریخ خواهد آمد.

0

مغنی نامه

در ص ۱۷۹۰ گذشت.

2241

ملهم نامه : مهملات

از سراینده ای با تخلص نظام (فوراهی ؟). در دیباچه آمده است : نام این مهملات ملهم شد - از پی اهل درد، مرهم شد - یا رب این مهملات ، ملهم نام - ناگهان سرزده ز نظام.

منظومه ای ست انتقادی : هزل و جد است اندرین مذکور - آن بود همچو سایه ، وین چون نور. در آن از بزرگی بنام منور ستایش کرده است : خدمت از بندگان کارگاه - خادم بیکسان منور شاه. و ۱۲ صفحه پایان نقد و هجو کسی که با او حسد می ورزد ، ولی از او به صراحت نام نبرده است. در آن از «نان و حلوا» و «من و سلوا» چنین نام بوده شده است : نازلت می شود من و سلوا - چای با نان و نان با حلوا. پندو اندرز است ، و اینگونه کنایه ها را نیز دارد : خود نداری تو قدر و پایه مرغ - گذران کن به یک دو خایهٔ مرغ . . . خر عیسی اگر به مکه رود - چون بیاید هنوز خر باشد (سعدی) - در شرافت بگرد او نرسد - رخش رستم ، گرش پدر باشد - منکرا از نظام فوراهی - یادگار تو اینقدر باشد . . . عیب ناکی چو من ز پا تا سر - تو سگی من اگرچه خر باشم.

از نامها و نام خوراکها به بسیار برده است و دیگر امارات نشان می دهد که در شبه قاره سروده شده است.

آغاز : خند آمیز نیست—قند—بعد از آنش بخوان و اول خند - هرکه این مهملات بر خواند—ایزد اسنان او بخنداند.

5131 ۵٤۷٦ : نستعلیق پخته ، با تاریخ در مجموعه ۱۲٤۰ه.ق. ش ٦ مجموعه (ص ۱۰۰-۱۵۲) ، آغاز برابر نمونه.

2242

مناجات منظوم

از **یوسفی هروی**، یوسف بن محمد (م ۹۵۰.ه‍/۱۵۴۳م.). مثنوی ست از عشق صوفیانه، در پایان گوید: یوسفی را بسان پیمانه ـ راه ده درون خمخانه. (نسخه های فارسی ٤: ٣٢٣٣).

آغاز: ای خدا تا بکی چو مرده دلان ـ باشم از زمرهٔ فسرده دلان ـ جگرم از فسردگی خون است ـ حال زین قصه ام دگرگون است.

5132 ۲۷۵۹: نستعلیق پخته، میان محمد یوسف، ۱۷۹۱م. ش ۲ مجموعه (ص ٦-۷)، آغاز برابر نمونه، نشان شنگرف.

2243

مناجات منظوم: ترجمه

قصیدهٔ منظومی ست منسوب به حضرت علی (ع): لک الحمد یا ذالجود والعلی ـ تبارکت تعطی من تشاء و تمنع. ترجمه از ناشناس. (نسخه ها ٤: ٢٧٢٦).

5133 ۱۹۲٦: نستعلیق پیرامون ۱۲۰۰ه‍.ق. ش ۱۹ مجموعه (ص ٤۷۱-٤۷۷). آغاز متن برابر نمونه و آغاز ترجمه: بزرگوار خدایا تراست حمد و ثنا ـ که از توست عطا و هم از توست منع عطا ـ الهی اگرچه بزرگ این گناهانم ـ مثال جرم من و عفو تو، حسن و دریا.

2244

مناظرهٔ انبه و خربوزه

در ٤۲ بیت مثنوی.

آغاز: از دو میوه بشنو این رد و بدل ـ هر یکی دارند میان خود جدل ـ انبه میگوید ،نم ای خربوزه ـ لایق تحسین وفایق در مزه.

5134 ۱۸۱۶ : نستعلیق شکسته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱٤۰). چلیپا.

2245

مناظرهٔ بنگ و کوکنار

از منیر لاهوری ، ابوالبرکات بن عبدالمجید ملتانی (م ۱۰۵٤ه./۱٦٤٤م.) مثنوی انتقادی ، نسخه در ۵۷ بیت است.

مناظره های دیگری به نثر از ویَ در دست است : ۱ـ مناظرهٔ چهار عنصر، ۲ـ مناظرهٔ تیغ و قلم ، ۳ـ مناظرهٔ روز و شب (همین فهرست : ۱۳۰۳) ، ٤ـ مناظرهٔ قلم و سخن.

آغاز: دوش در بزمگاه او باشان ـ جمع بودند مشت قلاشان ـ هر یکی نقش مدعا می بست ـ سخنی می گذشت ، از هر دست.

5135 ٦٧۹ : نستعلیق خوش ، ۱۲۲۳-۱۲۳۰ه.ق. در «گلدسته معنی» (ص ۸۷۷-۸۸۲) ، با یک ابرو زرین ، جدولبندی ٦ راه به زر و مشکی.

2246

منتخب العقاید

از محمد جمیل بن ابو تراب بدخشی، به سال ۱۰۱٦ه./۱٦۰۷م. در شهر کشمیر : از هجرت خاتم النبیین ـ با سال هزار و شانزده بین ـ کین نسخه به نظم یافت تحریر ـ در ماه رجب به ملک کشمیر (دیباچه).

در مسایل عقیدتی از : اثبات وحدانیت ، صفات ثبوتیه ، صفات سلبیه ، رویت او ، رویت ملائکه ، پیامبری ، چهار یار و مسایل فقهی. از هر کتاب به طریق انتخاب به فارسی جمع کرده . . . به نظم کشیده» است. نظم است و سربندهای به نثر.

آغاز : بعد از حمد و سپاس و ستایش ملک علام و درود نامحدود برسید . . . مخفی نباشد که بنده مکلف را ، اول چیزی که واجب است معرفت حق سبحانه . . . ای راه رو طریق اسلام ــ دانسته در این طریق نه گام - کین بادیه است پس خطرناک ــ عاجز شده کاروان ادراک

5136 ٤١٨١ : نستعلیق ریز پخته ، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز برابر نمونه ، ۱۵۱ ص.

5137 ۷۲۱۳ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. (ص ٥٥٤-٥٧٤ جنگ) آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، انجام افتاده.

5138 ۷٥٥ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز دیباجه و متن برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف ، ۱۸۸ ص. (تسبیحی ۳ : ٦۳۱-٦۳۲).

5139 ٤۲۸۸ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، انجام افتاده ، ۱۹۸ ص.

5140 ۲٦۰٦ : نستعلیق خوانا ، سید ابوالحسن بن سید عطاء الله برکی را جان ، ۱۲۷۳ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۸٦-۳۱٥) ، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف.

5141 ٤٥۰۰ : نستعلیق ، ادریس ولد ملا محمد ایوب ، ۱۳۱٥ه.ق. آغاز برابر نمونه ، تاریخ سرودن و نام منظومه در پایان آمده است ، عنوانها شنگرف ، ۲٤۱ ص.

2247

منصور نامه : حلاج نامه ، هیلاج نامه

منسوب به **عطار نیشابوری** ، همانکه از **عطار تونی** دانسته شده است. مثنوی

ست عرفانی نزدیک به هفت هزار بیت ، پس از «جوهر ذات» سروده شده است ، در آن از یگانگی شریعت و طریقت و سخنان صوفیان بزرگ دربارهٔ منصور سخن رفته است. و نیز سخنانی که بر شیعه بودن وی گواهی می دهد.

نخست ستایشی از وی است ، سپس به زندان افتادن ، مناجات وی ، دیدار شبلی از وی ، و اینکه به او گفت : سر اسرارت چرا کردی عیان ! و جوابش : من از این ره بر نگردم شبلیا ! سپس شیخ و مفتی به زندان نزد او میروند : گفتگوی آندو ، دار را آراستند . . . : درمیان حلاج استادی بپا - همچو شیران درمیان پشه ها . . . بار دیگر او انا الحق سازداد - جمله عالم بر او آواز داد.

آغاز ۱ : بنام کردگار خرد بیچون - که ما را از عدم آورد بیرون.

آغاز ۲ : بود منصور ای عجب شوریده حال-در ره تحقیق او را صد کمال - حال او حالی عجب بود ای فقیر - او به معنی ، او به صورت ، بی نظیر.

(ن.ک. نسخه ها ٤ : ۳۳۲۹ - ذریعه ۱۹ : ۸۳۰ - ف. مشار ، چ ۲ : ۵۵۵۱ «هیلاج نامه» که دو چاپ آنرا بدین نام نشانی داده است - اته : ۱۰۳۳ «منصور نامه» ۱۰٤٦ ، ۱۰٤۸ «هیلاج نامه» که می گوید دفتر سوم «جوهر الذات» است - احوال و آثار عطار، نفیسی : ۱۳۲ که در آنجا این منظومه بررسی و نقد شده است - بانکیپور ۱ : ۱٦۱ ش ۲٤۰ و عبدالله ۲ : ۵۱۱ و بشیر حسین ۱ : ۱۸٦ که در این سه فهرست با سر آغاز دوم (که نسخهٔ مانیز همان است) منسوب به بهلول شده است).

5142 ۲۱۹۸ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ٦۲-۷۰)
آغاز برابر نمونهٔ ۲ ، ۱۱۲ بیت است.

2248

منطق الطیر : مقامات الطیور

از عطار نیشابوری ، فریدالدین محمد (۵۱۲ه. - پیرامون ٦۲۷ه/۱۱۱۸-

۱۲۲۹ م.). مثنوی ست عرفانی، از زبان مرغان که گردهم آمده تا برای یافتن پادشاه خود «سیمرغ» اقدام کنند، براه می افتند، در طی مراحل دشوار راه، گروه گروه از آنها از پای می افتند، و تنها سی مرغ به جایگاه می رسند، هنگامی که پرده کنار می رود، آن گروه باقی مانده «سی مرغ» که خود شان هستند را در آیینه می بینند.

نسخه چاپی آن در ٤۵ مقالت است، ولی در نسخه های کهن چنین رده بندی نیست. شمار بیتها در نسخه ها گوناگون است ـ در نسخه های معتبر آن ٤۵۰۰ تا ٤٦۵۰ دیده شده است. تاریخ سرودن ۵۷۳ هـ./۷-۱۱۷۸ م و ۵۸۳ هـ./ ۱۱۸۷ م. گفته شده است: پانصد و هشتاد و سه (هفتاد و سه) بگذشت سال ـ هم ز تاریخ رسول ذوالجلال. میر علیشیر نوایی آنرا بنام «لسان الطیر» به ترکی در آورده است. ترجمهٔ آن به زبان اردو نیز در کتابخانهٔ گنج بخش هست.

آغاز: آفرین جان آفرین پاک را ـ آنکه جان بخشید و ایمان خاک را ـ عرش را بر آب بنیاد او نهاد ـ خاکیان را عمر برباد او نهاد.

(ن. ک. نسخه ها ٤ : ۳۲۳٦ ـ ذریعه ۹ : ۷۲۹ و ۱۹ : ۳۰۸ ـ احوال و آثار، نفیسی : ۱۲۹ ـ مشار، چ ۲ : ۵۰۲۳ که نشانی ۲۳ چاپ آنرا داده است).

5143 ۱۰۹۲ : نستعلیق خوش، آغاز سدهٔ ۱۰ هـ.ق. آغاز برابر نمونه، با یک پیشانی زرین و رنگها، کناره همه صفحه ها تا پایان گل و بوته، جدولبندی ۵ راه به زر و مشکی، عنوانها به زر، انجام افتاده، ۵۷۷ ص.

5144 ٤۲۸۲ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۰ هـ.ق. آغاز برابر نمونه، عنوانها نا نویس، جدولبندی ۱ راه به شنگرف، ۲۹٤ ص.

5145 ٤۰۸۳ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۰-۱۱ هـ.ق. و نو نویس ذیقعدهٔ ۱۲۵٤ هـ.ق. آغاز نو نویس برابر نمونه، آغاز نسخه کهن: در ره او پا و سرگم کرده، جدولبندی ۵ راه به زر و رنگها، عنوانها لاژورد، ۱۷۰ برگ. در فروردین ۱۳۵۷ خریداری شده است.

5146 ۶۲۸۲ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱-۱۰ ه.ق. آغاز و انجام نو نویس سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان «مقاله» ندارد، جدولبندی ۵ راه، عنوانها شنگرف، ۳۲۹ ص.

5147 ۶۹۶۲ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱-۱۰ ه.ق. آغاز برابر نمونه، با سرلوح زرین، با عنوانهای «مقاله الاولی، الثانیه . . .»، عنوانها شنگرف، جدولبندی ۶ راه، ۳۳۲ ص.

5148 ۷۳۶۹ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ ه.ق. آغاز: کار ذی القربی بجان پرداخته ـ جان خود در کار ایشان باخته . . . عنوانها نا نویس، جدولبندی ۳ راه، ۲۲٤ ص.

5149 ۸۸۶ : نستعلیق خوش سدهٔ ۱۱ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۵۷۲). با سرلوح زرین، عنوانها به زر و نشان شنگرف و جدولبندی ۵ راه و کمند بندی شده، آغاز برابر نمونه.

5150 ۱۶۲۶ : نستعلیق زیبا، سدهٔ ۱۱ ه.ق. ش ۲ «کلیات» او (ص ٤۳-۱۵۶)، چهار ستونی، جدولبندی ۸ راه زر، عنوان شنگرف، آغاز افتاده.

5151 ٤٤۶۹ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۱ ه.ق. آغاز کمی افتاده: تو ز عشق جان خویشی بی قرار، عنوانها و جدولبندی ۱ راه شنگرف، ۲۵۰ ص.

5152 ۱۶۷۷ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۱ ه.ق. آغاز افتاده: گفت خواهم این زمان آیم بتک ـ بر سرای تو روم ای خام رک . . .، عنوانها شنگرف، جدولبندی ٤ راه، انجام نیز افتاده، ۳۶۲ ص.

5153 ٤۱۲۹ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوانها شنگرف، ۲۷۷ ص.

5154 ۳۵۹۱ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز و انجام افتاده، آغاز: همچون شبنم آمدند از بحر جود ـ خلق عالم از طفیلش وجود، ۳۸ ص.

5155 ۳۹۹۱ : نستعلیق شکسته آمیز، محمد اسد، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه، سپس صفات العاشقین هلالی، روبهم، ۲۵۷ ص.

5156 ۵۵۰۱ : نستعلیق تحریر آمیز، سدهٔ ۱۲-۱۳هـ.ق. آغاز و انجام افتاده، آغاز: گر تو مردی، راز جویی باز جوبی-جان فشان و خون‌گری و راز جوی، عنوانها شنگرف، ۲۱٤ ص.

5157 ۱۷۰۹ : نستعلیق تحریر آمیز، سدهٔ ۱۲-۱۳هـ.ق. آغاز افتاده: من چنان در عشق کل مستغرقم ـ کز وجود خویش محو مطلقم ... عنوانها شنگرف، انجام نیز افتاده، ۲۲٤ ص.

5158 ۱۵۰۳ : نستعلیق پخته، در «کلیات» او نوشتهٔ ۱۲٦۲هـ.ق. (ص ٦-۳٤۰)، آغاز برابر نمونه، عنوانها شنگرف.

2249

منظومة خلاصه

از نورمحمد که نام خود را در خاتمه پوشیده بیان داشته‌است و شاید نام آشکار وی در قسمتی از دیباچه بوده است که درنسخهٔ ما افتاده. در«خاتمة الکتاب»گوید: گفته ام نام خود در این یک بیت. اکتفا کرده ام به این یک بیت. هست پنجاه و شش دو صد دیگر. چهل و هشت و چل چار دگر (نور محمد) و تاریخ سرودن همینجا ذیقعده ۱۲٤۰هـ./۱۸۲۵م. آمده است: ماه ذیقعده بود کاین تصنیف. به عنایات حق شده تلفیف. قلم من بر این چو فرسوده. یک هزار و دو صد چهل بوده.

در دیباچه از محمد زبیر که از سادات بوده ستایش می کنند، که: صاحب السیف و صاحب القلم است. و کتاب را به وی پیشکش می کنند و در اینجا نام کتاب را می آورد: چونکه گشته تمام این منظوم. هاتفم گفت نام این مرقوم. هست «منظومة الخلاصه» بنام. کاندرین درج شده «خلاصه» تمام.

فقه حنفی ست، و ترجمه، «خلاصهٔ کیدانی» از لطف الله نسفی، در نماز، که به «صلاة کیدانی، فقه کیدانی» نیز شناخته می شود و از کتابهای درسی شبه قاره بوده است. (ن. ک. تذکرهٔ مصنفین درس نظامی، پرفسور اختر راهی: ۲۰۹).

با سربند هایی : سبب تصنیف ، بیان نام کتاب ، بیان مشروعات و غیر مشروعات ، تعریف فرض ، واجب ، سنت ، مستحب ، مباح ، حرام ، مکروهات نماز ، مفسدات احکام نماز ، فرایض نماز ، واجبات نماز سنتهای نماز ، مستحبات نما ز . . . مفسدات نماز ، خاتمة الکتاب.

5159 ۷۴۲۰ : نستعلیق پخته ، نیمهٔ سدهٔ ۱۳ ه. ق. آغاز در دیباجه افتاده : هر دو تلمیذ حضرت نعمان- هر دو مختار آن سراج جهان . . . (ص ۵۵-۷۸) مجموعه.

2250

منظومهٔ فقهی : فقهٔ گرامی

از **ظهیر گرامی** ، در ۷۰۷ه. (یا ۷۱۳ه.) ۷ - ۱۳۰۸م. (یا ۱۳۱۴م.) که در دیباجه آمده است : ظهیر گرامی ز طبع حزین- ابا دوستان می گوید چنین به خواهش دوستان ، و از فحوای سخن بر می آید که از متنی دیگر به فارسی در آورده است. در ۲۵ باب : ۱- نماز فریضه ، ۲- احکام و ارکان نماز ، ۳- واجبات نماز ، ٤- سنن نماز ، ٥- آداب و منهیات نماز ، ۱۰- طهارت ظاهر و باطن ، ۱٥- نماز جمعه ، ۲۰- روزهٔ ماه مبارک ، ۲٤- اوصاف ایمان.

در خاتمه میگوید در ٤۰ روز در ۷۰۷ه. (یا ۷۱۳ه.) آنرا ساختم : چنان جهد کردم ازان انتظام- که اندر چهل روز کردم تمام . . . چو در هفتصد و هفت این بی خطا- شد اتمام از هجرت مصطفی. در نسخهٔ دیگر تاریخ چنین آمده است : چو در هفت صد و سیزده بی خطا . . .

آغاز : کریمی که آمرزگاری هموست- رحیمی که پروردگاری هموست- یقین رازق بندگان اوست بس- همه بانی و جاودان اوست ، بس.

5160 ۷۴۲۰ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه. ق. آغاز برابر نمونه. انجام افتاده (ص ۲۳-٥٤) ، پیش از آن اسناد اوراد (ص ۱-۲۲) و پس از آن شرح بخشی از «عقاید» نسفی ، رویهم ۱۰۲ ص.

5161 ۴۸۹۸ : نستعلیق پخته، ۱۲۴۸ ه. ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۴۰)، آغاز برابر نمونه، جدولبندی ۲ راه، در خاتمه شماره بیتها را ۷۲۶۱ و تاریخ نظم را گفته است. عنوانها نا نویس.

5162 ۱۳۸ : نستعلیق، پیر مهدی شاه نور محمد، سدهٔ ۱۳ ه. ق. ش ۲ مجموعه (ص ۲۲-۸۶)، آغاز برابر نمونه، تاریخ نظم ۷۰۷ ه. ق. آورده است (ف. تسبیحی ۱ : ۴۶۶-۴۷۲).

2251

منظومهٔ کریمداد : شرح . . .

متن از **کریمداد** (م ۱۰۷۲ ه./۱۶۶۲-۱ م.) بن آخوند درویزه ننگر های به زبان پشتو، شرح فارسی از ناشناس، که نام خود را در دیباجه نیاورده، و شاید نامش «حاجی» بوده است، که چند بار این واژه در دیباجه بکار برده شده است : حاجی چه غم دارد. مرشدان چو شمس و قمر دارد. در دیباجه میگوید : منظومهٔ کریمداد به زبان افغانی بود، از من خواسته شد که آنرا به فارسی شرح کنم تا آسان شود مر قاریان را.

عرفانی ست و با شرح هیجده حرف آغاز می شود، و پس از شرح هر یک بیت آیتی را با سربند «کما قال الله تعالی» گواه می آورد. نخستین بیت : الف. بو کور اله میمه. ددوی دوارد معنی هیمه. (ن. ک. «واصلة الحق : ۷۴۹» همین فهرست، که آن یکی شرح «سی حرف» و بسیار نزدیک به همین، ولی یکی نیستند).

آغاز : حمد له. بی نهایت مهدی هادیان، و مضل ضلالیان اوست. کما قال الله تعالی نهدی من نشاو . . . و بعد، بدانکه در بیان دو کلمه مشغول شوم، یکی نفی ست و دیگر اثبات.

(ن. ک. پاکستان مین فارسی ادب، ظهور الدین ۲ : ۵۸۰ ـ تذکرهٔ صوفیای سرحد، قدوسی : ۲۲۵، ۲۶۲).

5163 ۸۰۷٦ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ ه. ق. آغاز برابر نمونه، نشانه ها شنگرف، متن زیر دو خط مشکی و شنگرف، انجام افتاده، ۱٤٦ ص. در ابان ۱۳۵۷ خریداری شده است.

5164 ٤۵٤۰ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ ه. ق. آغاز برابر نمونه، انجام افتاده، عنوان و نشان شنگرف، متن زیر خط شنگرف، ۲۹۲ ص.

2252

موش و گربه

از **عبید زاکانی**، خواجه نظام الدین **قزوینی** (م ۷۷۱ یا ۷۷۲ ه.ق/۱۳۷۰ یا ۱۳۷۲م.) انتقادی هزلی.

آغاز : ای خرد مند طبع موزونا ـ قصهٔ موش و گربه بر خوانا ـ قصهٔ موش و گربه، توبه نظم.

(ن. ک. نسخه ها ٤ : ۳۲٤۷ ـ ذریعه ۵ : ۲ ۲ «جواهر المقول» و ۲۳ : ۲٦٤ «موش و گربه» ـ مشار، چ ۲ : ۵۰۵٦ «موش و گربه» که از ۱۱ چاپ آن نشانی داده است ـ نفیسی ۱ : ۲۰۱).

5165 ۳٦٦ : شکستهٔ خوش، سدهٔ ۱۱ ه. ق. در «جنگ» (ص ۳۲۳-۳۲٦)، آغاز برابر نمونه.

5166 ۷۵۹ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ ه.ق. در «جنگ گیلانی» (ص ۳۸۸-۳۹۱)، آغاز برابر نمونه.

5167 ٦۷۹ : نستعلیق خوش ۱۲۲۳-۱۲۳۰ ه. ق. در «گلدسته معنی» (ص ۸٦۳-۸۷۰)، آغاز برابر نمونه، با چهار مجلس تصویر رنگی زیبا، نام منظومه در ابرو به زر.

2253

مهر و محبت

از حکیم شرف الدین **حسن شفایی اصفهانی** (که یاد او در «کلیات : ۱۷۳۲»

گذشت). مثنوی ست بزمی ، در برابر «خسرو و شیرین» نظامی ، در پیرامون ۲۲۸۰ بیت ، که به سال ۹۹۶هـ. ق. (نسخه مهر)/۱۵۵۳م. سروده است : نهال فکر باطل کندم از بیخ ـ که هم این نسخه مهر ست تاریخ. و در پایان آن آمده : کند هرکس در این گلشن صبابی ـ گل تحسین نشاید بر **شفایی.**

آغاز : الهی از سر عاشق نوازی ـ دلی ده کاروان عشقبازی ـ دلی کز بیغمی بیگانه باشد ـ بدرد عاشقی همخانه باشد.

(ن. ک. نسخه ها ٤ : ۳۲۵۲- ذریعه ۱۹ : ۳۱٤- نفیسی ۱ : ۵۱٤ که «قرابا دین : ۳۲۸ همین فهرست» را از وی دانسته که درست نیست.

5168 ۸٤۸ : نستعلیق خوش ، در «کلیات» او نوشتهٔ ۱۰۸۷ هـ.ق. (ص ۷۲-۱٤٦) ، آغاز برابر نمونه ، نخست در متن سپس هامش ، زرین. (ف. تسبیحی ٤ : ۳۹۲-۳۹٦).

2254

مهر و مشتری

از **عصار تبریزی** ، شمس الدین محمد بن احمد ، از روزگار سلطان اویس ایلکانی ، در گذشتهٔ ۷۸٤ یا ۷۹۲هـ. (۱۳۸۲ یا ۱۳۹۰م.)

مثنوی ست عشقی در داستان مهر پسر شاپور فرمانروای استخر ، بامشتری دختر وزیر او ، در شوال ۷۷۸هـ. /۱۳۷۸م. در ۵۱۲۰ بیت سروده است : که ابیات بدیعی را عدد چیست ـ بگویش پنج الفست و صد و بیست.

با حمد، نعت، معراج، اشارت به شمع، مراتب عشق آغاز می شود ،سپس : آغاز داستان ، صفت پیشانی، چشم ، روی . . . سپردن حاجب پسر خود بهرام را به شاپور تا رقیب مهر باشد، سپردن پدر بدر، بدر را به مشتری، آگاه شدن بهرام از عشق مشتری به مهر . . . اشارت به مسایل منطق ، جدایی‌انداختن شاپور درمیان مهر و مشتری ، مرگ پدر مشتری . . . صفت حال مهر که در بند از هجر مشتری چون به سر می برد ، صفت زندان و زنجیر ، عتاب کردن بهزاد شاه

بجهت مهر ، خلوت گزیدن مهر ، کشیدن صورت مشتری را ، سفر نمودن مهر در پی مشتری ، صفت سلاح و اسپ ، آگاهی یافتن شاپور از رفتن مهر و فرستادن بهرام در پی وی ، رسیدن مشتری به ری و رسیدن مهراب بدیشان ، اجازت خواستن مشتری و رفتن به جانب آذر بادگان ، رسیدن مشتری به کنار دریا و بهرام به او ، رهایی با یادان از دریا ، البرز کوه ، جنگ مشتری با آدم خواران ، رفتن مهر هندوستان ، رسیدن بدریای عمان ، خلاصی مهر از دریا ، صفت شیر کشتن مهر حرب با راه زنان، رسید مهر باتجاربه خوارزم ، گرما به . . . بهم رسیدن مهر و مشتری . . . وفات مهر و مشتری . . . گفتار در نشستن پسر مهر بجای پدر. خاتمت کتاب و تاریخ.

آغاز : بنام پادشاه عالم عشق - که نامش هست نقش خاتم عشق - ثوابت را ز عشقش داغ بر چهره - بجان جنس غمش را مشتری مهر.

(ن. ک. نسخه ها ٤ : ۳۳۵۳- ذریعه ۹ : ۷۲٤ (عصار) و ۱۹ : ۳۱۵ (مهر و مشتری) - نفیسی ۱ : ۲۰۳ که شمار بیتهارا نادرست ٥٦۰ یاد کرده است.

5169 ۸۰۳۸ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۰ هـ. ق. آغاز افتاده : خلاف عادت آتش کز دور افلاک - بکلی میل سوی مرکز خاک . . . عنوانها شنگرف ، جدولبندی به لاژورد ، انجام در خاتمه کتاب چند سطری افتاده ، ۲۲٦ص. در خرداد ۱۳٥۷ خریداری شده است.

5170 ۱۰۸٦ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۰ هـ.ق. آغاز برابر نمونه ، باسرلوح زرین ، جدولبندی ٤ راه به زر و رنگها ، عنوانها لاژورد ، ۳۹۹ ص.

2255

میخانه

از **زلالی خوانساری** ، پنجمین مثنوی از مثنویهای هفتگانه «سبعهٔ سیاره» ی اوست (ن. ک. سبعهٔ سیاره ، در همین فهرست ، ۱٦٤۳).

در بحر «حدیقه» ی سنایی ، عرفانی ، در چهل «قدح» باعنوانهای نعت ، معراج ، ستایش از شاه عباس (۹۹۶-۱۰۳۸ه.) ، ستایش از میر داماد (م ۱۰٤۰ه./۳۰-۱۶۳۱) ، سپس داستان جمشید و یافتن شراب ، داستان زهر نوشیدن کنیزک و درمان او به شراب. با دیباچهٔ نثری از طغرای مشهدی.

آغاز (دیباچه) : الحمدالله از دوستکانی ابن آیهٔ الهی پیمانه در سرخم فهرست نثر میخانه . . . آغاز (متن) : نام او ناله سینه میخانه. دهن هرکه هست پیمانه ـ آفتابست دیر ساله او. سرنگون می رود پیاله او . . .

(ن. ک. نسخه ها ٤ : ۳۲۵۵- ذریعه ۱۹ : ۳۱۶).

5171 ۱۲۶۲ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ ه. ق. ش ۵ «سبعهٔ سیاره» ی او (ص ۸۰-۱۱۸) ، آغاز برابر نمونه ، انجام افتاده.

2256

میراث نامه : فرایض

از **مخدوم نصیر** ، در آغاز آن آمده : من نکردم نظم آنرا کرد مخدومی نصیر ، و جاهای دیگر نیز نام او آمده است منظومه ای ست فارسی در قسمت آخر آن سروده هایی ست به پنجابی.

آغاز : معلم تویی وهاب تو هستی معین ای پادشاه ـ معطی تویی ، هم ضار تو هستی ، توانا بی پناه.

5172 ۱۳۵۳ : نسخ و نستعلیق آمیز ، سدهٔ ۱۲ ه. ق. ش ۲ مجموعه (ص ۷۲-۹۰).

2257

نام حق : مقدمة الصلاة ، فقهٔ منظوم

از **شرف الدین بخارایی** ، که در آغاز آن گوید : این ترا یادگار از «شرف»

است - نام او در جهان بهر طرف است - از بخارا است مولد و نسبش - و از خراسان علوم مکتسبش - در نیمهٔ ج ۱/۶۹۳ه‍/۱۲۹۴م : نود و سه برفت و ششصد سال - از وفات رسول تا امسال - نیمه ای از جمادی اول - بود کاین نظم گشت . مستکمل . در فقه حنفی ، ۱۷۰ بیت.

در ده باب : ۱- بیان وضو ، چهار فصل ، ۲- شکننده های وضو ، ۳- غسل ، سه فصل ، ٤- آنچه غسل را واجب می‌کند ، ۵- تیمم ، ٦- نماز ، چهارده فصل ، ۷- نمازهای فریضه ، ۸- سنتهای مؤکده ، ۹ روزهٔ ماه رمضان ، ۱۰- کفارهٔ روزهٔ ما رمضان.

از کتابهای درسی در شبه قاره بوده است، کسانی از وی پیروی کرده اند، از آن میان محمد باقر لاهوری (م ۱۱۰۹ه‍/۱۶۹۷م) بنام «دام حق ، ۱٦۵۱ همین بخش».

آغاز : نام حق بر زبان همی رانم - که بجان و دلش همی خوانم - مالک و صانع و قدیم و حکیم - خالق و رازق و رؤف و رحیم.

(ن . ک. نسخه ها ٤ : ۳۰۲۹ «فقه منظوم» ، ۳۲۳۱ «مقدمة الصلاة» - چ ۲ : ۵۱۲۸ «نام حق» که از ۷ چاپ آن نشانی داده است.

5173 ۱۷۸ : نستعلیق خوش ، سده ۱۱ ه‍. ق. ش ۱ مجموعه «پنج گنج» (ص ۱-۲۰) ، آغاز برابر نمونه. (ف. تسبیحی ۱ : ۸۵-۹۲).

5174 ٦۵۳۲ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۱ ه‍. ق. ش ۲ «پنج گنج» (ص۳۲-٤۷) ، آغاز برابر نمونه.

5175 ٦٤۰۹ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ ه‍. ق. ش ۲ «پنج گنج» (ص ۲۳-٤۱) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، محشی.

5176 ۳۲۳۲ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۲ ه‍. ق. ش ۲ «پنج گنج» (ص ۱۵-۲۷) ، آغاز برابر نمونه.

5177 ۷۲٤۵ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ ه‍. ق. ش ۲ «پنج گنج» (ص ۱۸-۳٤) ، آغاز برابر نمونه.

5178 ۴۴۹۰ : نستعلیق شکسته آمیز طلبگی ، سدهٔ ۱۲ هـ. ق. ش ۲ «پنج گنج» (ص ۱۹-۳۱) ، آغاز افتاده.

5179 ۱۸۸۹ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ هـ. ق. ش ۲ «پنج گنج» (ص۱۶-۲۹) ، آغاز برابر نمونه.

5180 ۲۹۳۵ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ هـ. ق. ش ۲ «پنج گنج» (ص ۱۷-۲۸) ، آغاز افتاده.

5181 ۲۳۷۲ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۲ هـ. ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱۰-۲۲) ، آغاز برابر نمونه.

5182 ۳۱۴۰ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ هـ. ق. ش ۲ مجموعه (ص ۲۰۶-۲۳۲) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

5183 ۳۵۰۵ : نستعلیق پخته ، غلام نبی ، باتاریخ ۱۲۲۲ هـ. ق. در مجموعه ش ٤ (ص ۸٤-۱۰۰) ، آغاز برابر نمونه ، نشان شنگرف.

5184 ٤۸۹۸ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ۱۲٤۸ هـ. ق. در مجموعه ، ش ۲) (ص ٤۳-۵۲) آغاز برابر نمونه ، انجام افتاده ، جدولبندی ۲ راه و عنوان شنگرف.

5185 ۵٤۷٤ : نستعلیق خوانا ، قادر بابای قادری هاشمی کشمیری ، در بلدهٔ لودهانه ، ۱۲۵۷ هـ. ق. ش ۲ مجموعه (ص ۲۶-٤۱) ، آغاز برابر نمونه ، جدولبندی ۳ راه و کمند بندی شده ، عنوانها شنگرف.

5186 ۱۵۸۸ : نستعلیق خوش ، ش ۱ مجموعه یک خطی مورخ ۱٤ رمضان ۱۲۵۸ هـ. ق. (ص ۲-۲۶) ، آغاز برابر نمونه ، در پایان تاریخ نظم «نود و نه برفت و ششصد سال» آمده است. عنوانها شنگرف.

5187 ۵٤۳۰ : نستعلیق پنجابی با تاریخ ۱۲۵۹ هـ. ق. در مجموعه ، ش ۵ مجموعه (ص ۹۰-۱۰۳) ، آغاز برابر نمونه.

5188 ۳٤٤۵ : نستعلیق شکسته آمیز ، ۱۲۶۱ هـ. ق. ش ۲ «پنج گنج» (ص ۶-۲۱) ، آغاز برابر نمونه ، فرسوده.

5189 ۲۳۷۲ : نستعلیق خوانا ، باتاریخ ۱۲۶۲هـ. در ش ۲ مجموعه (ص ۱۰ - ۲۲) فرسوده.

5190 ٤۵۲۹ : نستعلیق پخته ، ۱۲۶۳ هـ. ق. ش ۱ «پنج گنج» (ص ۶-۲۲) آغاز برابر نمونه ، جدولبندی ۲ راه و عنوان شنگرف.

5191 ۲۳۳۲ : نستعلیق پخته ، باتاریخ ۱۲۷۰ ه‍. ق. در مجموعه به همین خامه ، ش ٤ (ص ۵۷-۹۰) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

5192 ۲۹۵ : نستعلیق ، فتح الدین ، ۱۹۱۲ بکرمی ؟ (۱۲۷۲) ، آغاز برابر نمونه ، انجام : نود و سه برفت ششصد سال. از وفات رسول تا امسال ، ش ۳ مجموعه (ص ۸۷-۱۰۰).

5193 ۵۹۰۸ : نستعلیق طلبگی ، ۱۲۷٤ ه‍. ق. ش ۲ «پنج گنج» (ص ۲۳-٤۵) ، آغاز برابر نمونه.

5194 ۵٦۰۰ : نستعلیق خوانا ، گلحسن ، ساکن مهنوال ، ۱۲۸۱ ه‍. ق. ش ۱ «پنج گنج» (ص ۱-٦) ، آغاز برابر نمونه.

5195 ۳۹۹۰ : نستعلیق طلبگی ، سدهٔ ۱۳ ه‍.ق. ش ۲ «پنج گنج» (ص ۱۵-۲۹) ، آغاز برابر نمونه.

5196 ۵۰٤۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ ه‍.ق. ش ۱ «پنج گنج» (ص ۱-۲۳) ، آغاز افتاده.

5197 ۷۳۱٦ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۳ ه‍.ق. ش ۱ «پنج گنج» (ص ۳-۱۷) ، آغاز برابر نمونه.

5198 ۲۲۹۳ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۳ ه‍.ق. ش ۲ «پنج گنج» (ص ۱۵-۳۱) ، آغاز برابر نمونه.

5199 ۱٦٦۱ : نستعلیق ، ملا حبیب الله سیاجردی ، سدهٔ ۱۳ ه‍.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-٦) ، آغاز افتاده ، تاریخ نظم در پایان «نود و نه چو رفت و ششصد سال» آمده است.

5200 ٤۳٤۰ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ ه‍.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۱۸) ، آغاز برابر نمونه ، عنوانها نا نویس مانده.

5201 ٤۵۰۵ : نستعلیق طلبگی ، سدهٔ ۱۳ ه‍.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۱۷) ، آغاز : ابتدا می کنم بنام خدا . . .

5202 ٤٦۷٤ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ ه‍.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۲۲-۳۳) ، آغاز برابر نمونه.

5203 ۷۱۰٤ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ ه‍.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۱۲) ، آغاز افتاده : گر تو خواهی که شرع آموزی.

5204 ۶۹۲۹ : نستعلیق طلبگی ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۱ «پنج گنج» (ص ۱- ۱۶) ، آغاز برابر نمونه ، با حاشیه های طلبگی که نشان می دهد کتاب درسی بوده است.

5205 ۷۹۹۰ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۲ «پنج گنج» (ص ۷- ۲۰) ، آغاز برابر نمونه.

5206 ۶۲۲۶ : نستعلیق خام ، سدهٔ ۱۳ه.ق. در یک مجموعه از پراکنده ها ، آغاز برابر نمونه ، ۱۴ ص.

2258

شرح نام حق

متن همان. شرح از **اختیار بن غیاث الدین** حسینی (دیباجه). شرحی ست روان ، بر حسب تقسیمات متن ، در ده باب.

نگارنده بایستی قاضی اختیار ، اختیار الدین حسن بن غیاث الدین حسینی تربتی هروی (م ۹۲۸ه‍./۱-۱۵۲۲م.) ، نگارنده «مختار الاختیار : ۹۷۳» و جز آن) باشد. (ن. ک. نفسیسی : ۲۷۸).

آغاز : سپاس بیقیاس پروردگار را که رحمت بی نهایش طفل جانرا به شیر دلپذیر . . . اما بعد ، چنین گوید اختیار بن.

5207 ۴۷۴۹ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز دیباجه افتاده : که مراد ازو قدرت است . . . عنوان و نشان شنگرف ، ۵۴ ص.

5208 ۱۴۲۳ : نستعلیق طلبگی پخته ، دو شنبه صفر ۱۲۲۶ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۷-۹) ، نشان شنگرف. نام نگارنده در دیباجه اختیار الدین غیاث الدین حسینی ست.

5209 ۳۱۵۴ : نستعلیق پخته ، چهار شنبه ۱۹ محرم ۱۲۳۷ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۹۲-۱۷۹) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، نام نگارنده در دیباجه اختیار بن غیاث الدین حسینی ست.

5210 ۳۸۴۵ : نستعلیق خوانا ، قادر بخش ، ذیحجهٔ ۱۲۵۰ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۲۶) ، آغاز برابر نمونه ، متن به شنگرف.

2259

شرح نام حق

متن همان. شرح از **عبدالواسع هالسوی** ، از روزگار اورنگ زیب (۱۰۶۸-۱۱۱۸ ه.) که یاد او در «قواعد فارسی : ۱۱۲۴» گذشت).

آغاز : نام حق بر زبان می رانم... (رح) از جهت امتثال امر به ابتدای تحمید که از مضمون حدیث شریف کل امر ذی بال لم بیدء بحمدالله فهو اقطع مستفاد می شود.

5211 ۳۲۰۴ : نستعلیق شکسته آمیز خوانا ، ابراهیم بن عبدالهادی ، ۱۲۶۳ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۴۱-۶۶). در پایان به خامه کاتب شرح از مولوی عبدالواسع هانسوی دانسته شده است ، متن زیر خط شنگرف.

2260

شرح نام حق

متن همان. شرح از ناشناس. نسخه ها یکی نیستند.

5212 ۲۱۷۸ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز افتاده : و پستی اگرچه مراد شیخ ناظم به بلندی و پستی تعمیم اشیاء است ... ، متن زیر خط شنگرف (ص ۱-۴۰) ، سپس «شرح پند نامه» به همین روش و چنان می نماید که شرح کننده «پنج گنج» را شرح کرده است و این نسخه بخشی از کار اوست.

5213 ۵۷۰۸ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز در دیباچه افتاده : کتب

فقهیه از اشرف و اجل هر امنیه است . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، متن زیر خط شنگرف ، برای نشانی از ص ۲ : نام حق بر زبان . . . همی خواهم. قال النبی (ص) کل امرء ذی بال لا یفتح فیه بذکر الله فهو ابتر. معنی حدیث آن است که هرگاه صاحب دلی یعنی دل ربابی . . . انجام نیز افتاده ، ٤٤ ص.

2261

نان و حلوا : سوانح الحجاز

از **شیخ بهایی** ، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰ھ/۱۵٤٦-۱٦۲۱م.) مثنوی ست در ٤۰۸ بیت با دیباجه ای به نثر ، در سوانح سفر حجاز خود ، بر وزن «مثنوی معنوی» انتقادی. با عنوانهای: حکایت عابد و صبر ، ذم اهل ریا ، ذم اهل تدریس ، ذم اسباب دنیا ، ذم مقال و نطق ، ذم علماء متشبهین به امراء نصایح متفرقه ، حب الوطن من الایمان ، بلایا و محن . . .

بسیاری از این منظومه پیروی کرده اند ، در این باره بنگرید به : ذریعه ۲٤ : ۳۰.

آغاز : دیباجه : اما بعد حمد الله علی افضاله والصلاة علی . . . آغاز متن ایها اللاهی عن العهد القدیم ـ ایها الساهی عن النهج القویم . . . مرحبا ای بلبل بستان حی ـ کامبری از جانب بستان حی.

(ن.ک. نسخه ها ٤ : ۳۲٦۲ ـ ذریعه ۱۹ : ۳۱۹ و ۲٤ : ۳۰ـ مشار ، چ ۲ ، ج ۵ : ۵۱۵۱ که نشانی ۱۲ چاپ آنرا داده است ـ ریو ۲ : ٦۷۹ ، ۸۳۱ ـ اته ، ذیل : ۳۸۵).

5214 ۵۱۹۲ : نستعلیق پخته ، ۲۲ ، ع ۲/۱۰٦۰ھ. آغاز برابر نمونه ، بدنبال «عین العلم» (ص ۳٦۰-۳۸۰) ، نشان شنگرف.

5215 ٦٤۰۹ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ھ. ش ۵ «پنج گنج» (۱۱۰-۱۲۰) آغاز ایها اللاهی . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، محشی.

5216 ۷٤۹۷ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ه. (ص ۳۸-۷۹) ، با دیباجهٔ نثری، آغاز برابر نمونه ۱ ، جدول بندی ۳ راه ، عنوان و نشان شنگرف.

5217 ۵۳۹۸ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ۱۱۲۰ه. به همین خامه در مجموعه، ش ۱ (۱-۳۳) ، دیباجه را دارد ، آغاز برابر نمونه ، جدول بندی ٤ راه به زر و مشکی ، عنوان ها شنگرف.

5218 ٦۱۵۰ : نستعلیق خام ، با تاریخ ۱۱۸۷ه. در مجموعه (ص ٤-۱۲) در هامش.

5219 ٤۲۰۸ : نسخ متمایل ، به نستعلیق ، سده ۱۲ه. ش ۳ مجموعه (ص ۱۰۵-۱۳۲) ، با دیباجه نثری ، آغاز برابر نمونه ، نشان و عنوان شنگرف.

5220 ۷۵۹ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه. در «جنگ» ، با آرایشهای زرین، (ص ٤۰۷-٤۱۳). آغاز قد صرفت العمر فی قیل و قال - یا ندیمی فقد ضاق المجال . . .

5221 ۲۸۹٦ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه. آغاز کمی افتاده : مرحبا ای مایه اقبال ما . . . ، عنوانها نا نویس ، ٤۰ ص.

5222 ۱۰۲٦ : نسخ خوش ، با تاریخ ۱۲۳۰-۱۲۲٦ه. در دفتر (ص ۱۵۳-۱٦٦). آغاز یک برگ فرسوده ، عنوانها شنگرف.

5223 ۵۹۸۳ : نستعلیق پخته ایرانی ، محمد نبی ، در جلال آباد ، ۲٦ ذیحجه ۱۲٦۷ه. ش ۲ مجموعه (ص ۱۵-٤۵) ، دیباجهٔ نثری را ندارد ، آغاز برابر نمونه ، عنوانها لاژورد ، جدولبندی ۳ راه.

5224 ۳٦٤۹ : نستعلیق شکسته آمیز ، احمد بختیار ، ۱۵ شعبان ۱۲۷۲ه. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۸ ص.

5225 ۸۸۰ : نستعلیق شکسته آمیز ، ۱۲۷۳ه. در «جنگ» (ص ۲٦۱-۲۸۰) ، دیباجه را دارد ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

5226 ۳۷۸٦ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ه. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۲۲) ، آغاز ایها اللاهی.

2262

ترجمهٔ نثر اللآلی : صد کلمه

متن سخنان کوتاه حضرت علی (ع) است. گرد آوری **ابو علی فضل** بن حسن **طبرسی** (م ۵۴۸هـ/ ۱۱۵۳م). به ترتیب حروف تهجی ، از هر حرف ده سخن و گاهی کمتر و یا بیشتر ، رویهم ۲۶۸ (ذریعه ۲۴ : ۵۳). و یا گردآوری **علی** بن فضل **راولدی** (سدهٔ ۴هـ) و یا پدرش **فضل الله راولدی** (ذریعه ۲۴ : ۵۵). و می شود گفت «نثر اللآلی» نام عامی شده است بر همهٔ مجموعه سخنان کوتاه آن حضرت. از طبرسی ، راوندی ، یار علی شیرازی و هر آنچه زیر «صد کلمه»، «مایه کلمه» و کمتر یا بیشتر گرد آمده است (ذریغه ۲۴ : ۵۳)

ترجمهٔ فارسی منظوم سخنان از ناشناس (ن.ک. همین فهرست : ۹۸۷- نسخه ها ۲ : ۱۵۷۷ تا ۱۵۷۹ - همان جلد : ۱۷۱۰ - نفیسی ۱ : ۹۲ که میگوید : «مطلوب کل طالب» وطواط بنام «نثر الملالی فی کلام . . .» نیز معروف است - همان کتاب ۲ : ۷۲۹ «سعید بن هبه الله راوندی».

5227 ۴۴۷۴ : متن به نسخ و ترجمه به نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۳هـ. ش ۱ مجموعه (ص ۴-۵۱). آغاز هذا کلمات من مقالات. . ایمان المرء یعرف . . . دین و ایمان تو شود معلوم - چون قسمهای تو شود مفهوم - اخوک من واساک. . هست آنکس برادر و همدم - که مواسا کند بتو در غم. هر سخن به یک بیت ترجمه شده است ، جدولبندی ۲ راه ، عنوانها شنگرف.

2263

نجات المسلمین

از **عبدالنبی جامی** ، **کشمیری** ، بروزگار اورنگ زیب (۱۰۶۸-۱۱۱۸هـ) که در آغاز و پایان اورا ستایش کرده است، در ۱۰۸۰هـ/۱۶۶۹م.

قصیدهٔ نونی ست در عقاید و مسایل فقهی. در دیباجه گوید : چند بیتی یافتم از تصنیف پدر - کز ره شفقت نمود از بهر حفظ کودکان - با صفا برچیدم از وی بهر تزیین کتاب - بر کتش این تحفه ورد هر زبان . . . در حق مسلم چو از هر بیت او دیدم نجات - زان **نجات المسلمین** نامش نهادم در جهان . . . گفت تاریخش خرد چون خواند زه بروی دوبار - راقمش «عبدالنبی جامی جلال الدین» بدان (۱۰۸۰ ه.)

با عنوانهای «باب» ۱- در شناختن احکام و ارکان ایمان ، ۲- در فرایض طهارت ، ۳- تیمم، ٤- غسل ، ٥- نماز، ٦- زکات ، ۷- روزه ، ۸- حج، ۹- فضیلت علم، ۱۰- فقر و مراتب آن ، درویشی ، ۱۱- مذمت دنیا ، . . . باب ۱۷- زیارت قبور ، خاتمه کتاب و ستایش از عالمگیر پادشاه.

آغاز ۱ : حمد حق گو بهر آغاز کتاب ای نکته دان - تا شود این نامهٔ نامی گرامی در جهان. **آغاز ۲ :** میکنم آغاز از حمد خدای مستعان - تا شود این نامه نامی گرامی در جهان.

(ن.ک. نسخه ها ٤ : ۳۲٦۹).

5228 ٦۰٦٤ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه ۲ ، عنوانها شنگرف ، جدولبندی ۳ راه و کمندی شده ، موریانه زده و باز سازی شده، ۱۵۷ ص.

5229 ۷۰۳۰ : نستعلیق تحریری پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز در دیباجه افتاده در فضای قدس او مرغ خرد را راه نیست . . . ، عنوانها شنگرف ، انجام نیز افتاده ، ۲٤٦ ص.

5230 ۷۱۸۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه ۱ ، نام اورنگ زیب در تنها در پایان آمده ، عنوانها نانویس ، ۹۸ ص.

5231 ٦٤۰٦ : نستعلیق طابکی، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه ۲، ۱۵۸ ص. سپس ٤ برگ فقه عربی ست در ارث از یک کتاب.

5232 ۲٤۸٦ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. اغاز برابر نمونه ، عنوانها نا نویس ، جدولبندی ۲ راه شنگرف ، ۱۱۳ ص.

5233 ۵۸۲۳ : نستعلیق تحریری ، آدینه چاشت ١٦ شوال ١٢١٢هـ.ق.
آغاز برابر نمونهٔ ۱ ، ستایش اورنگ زیب تنها در خاتمه آمده است ، عنوانها
شنگرف ، ١١٠ ص.

5234 ۲۰۹ : نستعلیق محمد زمان سکنه مستاله ، ١٢٠٧هـ.ق. ش ۱ مجموعه
(ص ۲-۱۰۷) ، آغاز برابر نمونهٔ ۱. عنوان و نشان و جدولبندی دو خطی
شنگرف. و درباره تاریخ نظم گفته : سال تاریخش خرد افزوده کام باز گفت ـ
راقمش عبدالنبی جامی جلال الدین بدان.

5235 ٤٨٩٨ : نستعلیق پخته ، ١٢٤٨هـ.ق. ش ٦ مجموعه (ص ١٥٤-
۳۵۲) ، جدولبندی ۲ راه و عنوانها شنگرف.

5236 ٦٣٤٧ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ١٢٥٧هـ.ق. به همین خامه در
مجموعه (ص ۱-۸۷) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

5237 ۷۲٦۰ : نستعلیق شکسته آمیز پخته ، میان محمود ، متوطن کایانه ،
پگاه ۸ ماه چیتر ١٩٠١ بکرمی (١٢٦١هـ.ق.). ش ۲ مجموعه (ص ١٢٧-
۲۳۸) ، عنوان و نشان شنگرف. محشی.

5238 ۳۸۷۸ : نستعلیق تحریری ، محمد کاظم ، در قریه بهبود ، ١٢٧٠
هـ.ق. آغاز برابر نمونه ۲ ، در آغاز و انجام اورنگ زیب ستایش شده است ،
عنوانها سبز و سپس شنگرف ، ٩٦ ص.

5239 ۳١٣٤ : نستعلیق تحریری ، محمد حسین خلف ملا صاحب محمد عظیم
خزانه داود زدایی ، ١٤ شوال ١٣٢٠هـ./ : ۳ پوه سمت ١٩٥٩ ب/ ١٠
جنوری ١٩٠٣م. آغاز برابر نمونه ، ٨٦ ص.

2264

نجاتیه

از نا شناس ، که نام خود را در دیباچه نیاورده است. در دیباچه از شاه تهماسب صفوی (٩٣٠-٩٨٤هـ.ق.) ستایش کرده است ، و میگوید : نقل دارم از منبع افضال ـ شیخ عالی علی عبدالعال (کرکی م. ٩٤٠هـ.-١٥٣٤م.) ـ

مختصر نسخه ای ز وادی دین - کز وی آید بدست راه یقین - بنده آورده ام به نظم آنرا - تا رساند به نفع خلقانرا . . . شد «نجاتیه» نظم ، بهر نجات . . . در خاتمه نیز از آن به «نجاتیه» نام برده است.

با عنوانهای منظوم : فصل اول بیان توحید است . . . فصل ثانی که قصهٔ عدل است . . . سومین فصل در نبوت دان . . . بعد از آن ، فصل چار مست دگر - درمیان امامت حیدر . . . فصل پنجم که در معاد بود . . . سپس : چون شدت در اصول دین تصدیق - بعد ازین کن فروع دین تحقیق. نماز های واجب ، مقدمات نماز ، طهارت ، ازالهٔ نجاست ، وقتهای نماز ، مکان نماز ، قبله ، مقارنات نماز ، تعداد رکعات ، سهوها ، دیگر نمازهای واجب . . . زکات ، باب آخر جهاد را بر خوان.

از کتابهای محقق کرکی «جعفریه» است که به این منظومه نزدیک است. ولی آن باید تنها در نماز باشد و این در آغاز عقاید و در پایان زکات و جهاد را نیز دارد.

آغاز: ابتدا می کنم بنام خدا - که جز او نیست خالق اشیاء - آنکه باشد ز سر غیب آگاه - الذی لا اله الا الله.

(ن.ک. ذریعه ٤ : ٩٤ «ترجمهٔ جعفریه» ، ٥ : ١١٠ «جعفریه» - مشار ، ج ٢ : ٥١٦٨ «نجاتیه» از ابو محمد با یزید بسطامی).

5240 ٧١٧٤ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ١٠ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها به زر ، کناره صفحه ها رنگ آمیزی و زرپاشی شده ، جدولبندی ٥ راه به زر و رنگها ، انجام در خاتمه افتاده است ، ٤٠ ص.

2265

نصیحت نامه

از کوفیی. با دیباجه ای به نثر ، که در آن از خواجه عبدالخالق

غجدوانی برای کار این «نصیحت نامه» یاری خواسته است. نخست عنوانهای «باب» : باب در بیان استخاره . . . ، سپس عنوانهای «مجلس». شاید چند منظومه باشد ولی همه از یکی ست. در قسمت غزلها تخلص کوفینی زیاد آمده است.

مجموعه وصیتهایی به نثر از غجدوانی (م ۵۷۵ه./۱۱۷۹م.) در دست هست (ن. ک. فهرست شیرانی ، بشیر حسین ۲ : ۲۶۵).

آغاز : بعزت نام خداوند کریم، و بتوفیق الله کریم کارساز، بنام معبود بر حق. . . آن خدای مهربان مهربان ـ جمله از لطف خود بخشیده جان (آغاز بخش مجالس) : پیش از آن که بود کون و مکان ـ بود آن گنج گرانمایه نهان.

5241 ۱۴۷۹ : نستعلیق خوانا ، دلدار ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۷۴-۱۲۹) ، «نصیحت نامه» با دگرگونیهایی در نسخه تکرار شده است.

2266

نظم الدرر : فقهٔ کیدانی منظوم

از ناشناس، که شاید نام وی در بخشی افتادهٔ نسخه بوده است. نظم «خلاصه کیدانی» (ن. ک. «منظومه خلاصه . . .) است. نام منظومه در کلفون آمده است در هشت باب با عنوانهایی به نظم : باب اول در بیان فرض شد ، باب سیوم سنت است ای هوشیار ، باب چهارم آمده در مستحب ، باب پنجم در محرم شد رقوم ، باب ششم بیان مکروهات ، باب هفتم در مباحات ای پسر ، باب هشتم آمده در مفسدات.

5242 ۳۱۸۱ : نستعلیق شکسته آمیز ، آغاز سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۱۱ مجموعه (ص ۴۰۱-۴۱۳). آغاز پیش از عنوان باب یکم افتاده : چار شد مشروع در راه طلب ـ فرض و واجب سنت است و مستحب. در پایان آمده : نظم فقه کیدانی مسمی به نظم الدرر.

2267

نل و دمن : نلدمن

از فیضی، ابوالفیض بن مبارک (۹۵۴هـ/۱۵۴۷م-۱۰۰۴هـ/۱۵۹۵م.) سومین مثنوی از «پنج گنج» اوست، از افسانه های هندی در دلباختگی نل و دمن گویا اکبر شاه (۹۶۳-۱۰۱۴هـ.ق.) به سال ۹۹۳هـ/۱۵۸۵م. ویرا به سرودن خمسه ای در برابر نظامی گنجوی دستور می دهد، و او هر پنج را یکجا آغاز می کند. ولی تا سال ۱۰۰۳هـ/۹۴-۱۵۹۵م. هیچک از آنها به انجام نرسیده بود، در آن چهار ماه در همان سال ۱۰۰۳هـ.=۳۹ پادشاهی، در ۴۲۰۰ بیت به انجام می رساند: سی و نهم از جلوس شاهی - تاریخ مجدد الهی - چون سال عرب شمار کردم - الف و سه الف نگار کردم.

و آغاز می شود به: حمد، مناجات، نعت سید المرسلین، ستایش از ابو المظفر محمد اکبر پادشاه، تقریب ترتیب این افسانهٔ افسون پرور، رنگ آمیزی نگارستان عشق در این کارگاه خسرو فریب، بنیاد آتشکدهٔ عالم سوز و بیان تفی از راجه نل، افتادن خار خار ناشکیبی در سینه دل، تدبیر وزیر در شناخت نبض بیمار عشق و شرح حسن دمن . . .

آغاز: ای در تک و پوی تو ز آغاز- عنقای نظر بلند پرواز- فکر تو بدل خیال بگداخت- اوج تو ز مرغ بال بگداخت.

(ن.ک. نسخه ها ۴ : ۳۲۸۴ - ذریعه ۱۹ : ۳۲۶ - مشار، چ ۲، ج ۵ : ۵۳۰۱).

5243 ۷۷۵۹ : نستعلیق پخته، ۱۱ ذیحجهٔ ۱۰۸۵هـ.ق./۳۲. برودسهٔ ۱۷۳۱ بکرمی، آغاز برابر نمونه، عنوانها شنگرف، موریانه زده، ۱۴۳ برگشمار دارد.

5244 ۷۰۲ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۱هـ.ق. یک صفحه نو نویس، آغاز برابر نمونه، عنوانها شنگرف، ۲۱۸ ص. (ف. تسبیحی ۳ : ۶۷۸-۶۸۰).

5245 ۳۷٤۸ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ هـ.ق. آغاز و انجام افتاده ، داستان نل و دمن است ، برای نشانی از ص ۱۵ : افتادن طشت دمن از بام و پیچیدن صدای آن بگوش مادر و پدر و چاره سازی : ای محرم شادی و غم عشق - نظاره گشای عالم عشق - ز آغاز گرفته تا به انجام - دانی چه بلاست عشق خود کام . . . ، عنوانها و جدولبندی شنگرف ، آغاز : سودای در و به جوش می زد - و ز جوش جنون خروش میزد ، ۱۵۸ ص.

5246 ۲۷ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۲ هـ.ق. آغاز برابر نمونه ، جدولبندی ۲ راه و عنوان و نشان شنگرف ، با سرلوح ساده ، ۲۷٦ ص. (ف. تسبیحی ۱ : ۳۹۷-۳۹۸).

5247 ۲۹۰۱ : نستعلیق پخته، به موجب درخواست میر حسن سدهٔ ۱۲ هـ.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۸٦-۳۳٤) ، آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف.

5248 ۹۸۹ نستعلیق شکسته ، کند یلعل ، بمقام بیتالی ، ۳ رمضان ۱۲۱۳ هـ./۱۷۹۹م. آغاز برابر نمونه ، موریانه زده ، ۲۵۰ ص. (ف. تسبیحی ۳ : ٤٤۷-٤٤۸).

5249 ۷۸۱٦ : نستعلیق تحریر آمیز ، غلام محمد بن محمد خان افغان ، برای مهاراجه سنگه ، ۱۸۸۹ هـ.ق. ب (۱۲٤۸ ؟) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، موریانه زده ، ۲۸٤ ص.

5250 ٤۲۰۳ : نستعلیق خوش ، ملا غلام محیی الدین افغان سنجی تخلص ، دو شنبه ۲۷ رجب ۱۳۰۸ هـ.ق. آغاز برابر نمونه ، با یک سرلوح زر و لاژورد و رنگها متوسط ، میان سطرهای دو صفحه آغاز موشی به اکلیل ، جدولبندی ۳ راه و کمند بندی شده ، ۲۸٦ ص.

2268

نگارستان چین

از سید احمد سند (نه سندی)، «سراینده چاه وصال» و جز آن. نصر آبادی از «میر سند کاشانی از سدهٔ یازدهم هـ. یاد می کند ، که «در چشمهٔ چین که فیض بهشت است زندگی میکند».

پادشاه چین را دختری زیبا بود، که دل به غلام زیبای دربار پدر خود می بازد. سخن چینان این راز به شاه گفتند، شاه دستور کشتن پسر را می دهد، پسر را به دخمه ای برده می کشند، دختر آگاه شده با محرمی چند به دخمه می رود، و کشته را با خود به کاخ می برد و تا صبح با آن به راز و نیاز می پردازد، کنیزی که پنهانی سخن چین حرم بود، خبر را به شاه می رساند، او خشمگین و ناآگاه دستور می دهد که کاخ و دختر را بسوزانند، سپس پشیمان می شود، و به کمک پیری از حضرت ؟ یاری می خواهد، حضرت حاضر شده آندو را جان می دهد: بت چین با نگار چین قرین شد ـ ازیشان چین نگارستان چین شد.

در پایان می گوید: ز کلک مانی سحر آفرینش ـ خطاب آمد نگارستان چینش،

آغاز: نگارستان طراز خوشبیانی ـ سخن صورتگر چین معانی ـ برنگ تازه این نقش چین ریخت . . .

(ن.ک. نسخه ها ٤ : ۳۲۸۳ «نگارستان چین» و ۵ : ۳۷٦۲ (فهرست راهنما) ـ ذریعه ۱۹ : ۳۲٦ ـ تذکره نصر آبادی : ۳۲۷).

5251 ٦۷۹ : نستعلیق شکسته، ۱۲۲۳-۱۲۳۰ﻫ.ق. در «گلدسته معنی» (ص ٦٦۹-٦۸۸)، با یک ابرو زرین در آغاز که نام کتاب و سراینده در متن زرین آن نوشته شد و مجلسهای آبرنگ در مجموعه. (ف. تسبیحی ۳ : ٤۱۳-٤۲۰). ن.

2269

نمکدان حقیقت

از **شفایی اصفهانی**، شرف الدین حسن، (ن.ک. کلیات شفایی : ۱۷۳۲ در همین فهرست). مثنوی عرفانی ست در برابر «حدیقه» ی سنایی، بدستور شاه عباس صفوی، در پیرامون ۱۵٦۰ بیت. نام آن در دیباجهٔ کلیات او نسخه ٤۱۷۱/۱ تهران ملک آمده است.

آغاز: ای به شهد سخن ملاحت سای - به نمکزار طبع راهنمای - نمک و قند درهم آمیزی - پس از آن پیکر سخن ریزی.

(ن. ک. نسخه ها ٤ : ۳۲۸٦ - ذریعه ۱۹ : ۳۲۷ ، ۳۱٤ - نفیسی ۱ : ۵۱۵ - اته : ۱۵۳۱/۲ ، ۱۵۳۲/۱).

5253 ۸٤۸ : نستعلیق خوش ، در «کلیات» او نوشتهٔ ۱۰۸۷ ه.ق. (ص ۱۵۸-۲۰۹ متن سپس هامش) ، آغاز برابر نمونه ، عنوانها نانویس ، زرین. (ف. تسبیحی ۳ : ۳۹۲-۳۹٦).

2270

نور العقاید

از **شیر شاه** (ن. ک. «کلیات شیر شاه : ۱۷۳۳» همین بخش).

5252 ۳۵۳۸ : نستعلیق پخته ، مرید ، در موضع کروت ، موضع ساهی وال، سدهٔ ۱۳ ه.ق. ش ۱ «کلیات» او (ص ٦-۳۷). عنوان و نشان شنگرف.

0

نه سپهر

از امیر خسرو دهلوی. در بخش تاریخ خواهد آمد.

2271

نیر اعظم

از ناشناس ، به سال ۱۲۷۱ه.ق/٤-۱۸۵۵م. در رد شیعه، بنام «نیر اعظم». (خاتمه). از آن بر می آید که سراینده ای بنام نور الدین ، مثنوی در دفاع از

اهل تشیع سروده بوده است ، و این منظومه در رد آن ساخته شده است : ظلمت الدین ، مرتد بیدین - دور از نور دین ، به نار قرین.

با سر بندهای : قال السلطان ، قال الشیطان ، سروده هایی از دو تن را آورده ، سپس با سر بند : اقول به حول الرحمان ، سخنان «سلطان را تایید و «شیطان» را رد می کند.

آغاز : الحمدلله العلی الجبار . . . بعد حمد خدا و نعت رسول - بشنوند ای گروه ، ز صدق و قبول - از قدیم است داب بیدینان - گفتن کذب و بستن بهتان.

5254 ۸۰۸۸ : نستعلیق تحریر آمیز ، ۵ ع ۲/۱۳۱۰ه.ق./۱۳ ماه کاتک ۱۹۴۹ ب. (ص ۱ ، ۲-۲۷۴) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۷۴ ص؛ در ابان ۱۳۵۷ خریداری شده است.

2272

نیرنگ عشق

از **غنیمت کنجاهی** (نه ملتانی) پنجابی ، میرزا **محمد اکرم** (م ۱۱۲۵ ه./ ۱۷۱۳ م.). از گروه نوشاهیان. مثنوی ست بزمی در داستان شاهد و عزیز ، در بحر مسدس، به سال ۱۰۹۶ ه./۱۶۸۵-۶م. سروده است. در پایان آن آمده : نمایان گشت تاریخ نو آیین - ز گلزار بهار فکر رنگین (=۱۰۹۶ ه) . . . چو ابیاتش پس از گفتن شماردم - به اعداد غنیمت راه بردم (= ۱۰۰۰ بیت) - سزد کین نامه نیکو سر انجام - بود **نیرنگ عشقش** در جهان نام.

با مناجات ، نعت رسول ، ستایش شیخ عبدالقادر ، ستایش پیر (سید صالح محمد نوشاهی) ، ستایش شاه روزگار (اورنگ زیب) ، توصیف پنجاب، تمهید مقدمه و ترغیب به شاهد گزینی ، آغاز می شود و سپس به متن داستان می پردازد.

شاهد پسر بچهٔ کولی دهساله ای بود ، در یکی از شهر های پنجاب. شهرت زیبایی او همه جا پیچیده ، عزیز پسر شهریار شهر دل به وی می بندد. مردم شهر

پدر عزیز را به دشمنی باکولی بچه وا می دارند. شاهد را از شهر می راند. عزیز بدنبال او شهر را رها می کند. شاه ناگزیر آندو را به خانه بر می گرداند. روزی شاهد به دیدن مادر خود می رود و آنجا به دختر کد خدا دل می بازد. عزیز نخست بر آشفته ، ولی بعداً از عشق مجازی به عشق حقیقی روی می آورد.

ترجمه هایی به زبان اردو و پشتو دارد ، از کتابهای درسی بوده ، عبدالحق چشتی با «تفنگ عشق» و جنون با «خرابات جنون» از آن پیروی کرده اند.

آغاز: بنام شاهد نازک خیالان ـ عزیز خاطر آشفته حالان ـ ز مهرش سینه ها جولانگه برق ـ دل هر ذره در جوش انا الشرق.

(ن. ک. نسخه ها ٤ : ٢٢٨٩ ـ ذریعه ٩ : ٣٢٩ ـ مشار، چ ٢ : ٦٣٦٥ که نشانی ٣ چاپ آنراه داده است.

5255 ٨٧٢ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ١١ ه.ق. آغاز برابر نمونه، زینه صفحه‌ها رنگین ، جدولبندی ٤ راه زر و مشکی ، عنوانها شنگرف ، ١٣٢ ص. (ف. تسبیحی ٣ : ٤٣٨-٤٤٠).

5256 ٦٧ : نستعلیق خوش ، قاضی پیر شاه ، برای میان احمد بخش پسر بایزید صاحب جیو ، سدهٔ ١٢ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف ، ١٠٥ . (ف. تسبیحی ١ : ٦٨٣-٦٨٦).

5257 ٧٥٨٠ : نستعلیق شکسته، سدهٔ ١٢ ه.ق. (ص ١-٩٨) ، آغاز و انجام افتاده ، موریانه بشدت آسیب رسانده.

5258 ٣٧٩١ : نستعلیق خوش ، محمد قاسم ، ١٥ ع ٢/٢ ٣٠١/ (١٢٣٠ ه.ق. ؟) ، آغاز برابر نمونه ، بخش آغاز و جدولبندی ٢ راه و نیمه دیگر جدولبندی نشده ، عنوانها شنگرف ، ١٢٠ ص.

5259 ٧٠ : نستعلیق شکسته آمیز پخته ، عطا محمد سیالکوتی ، در شاهجهان آباد محله علی یاران ، چهار شنبه ٤ رمضان ١٢٥٣ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها نانویس ، ١٢٠ ص. (ف. تسبیحی ١ : ٦٨٦-٦٨٧).

5260 ٣٣٤ : نستعلیق تحریر آمیز ، میرزا رستم بیک ، پنجشنبه ٩ شعبان ١٢٥٨ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، ١٢٠ ص. (ف. تسبیحی ٢ : ٣٨٦-٣٨٧).

5261 ۸۰۰۶ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، ۱۰۱ ص. در فروردین ۱۳۵۷ خریداری شده است.

5262 ۴۳۱۴ : نستعلیق شکسته آمیز، نور طالب علم، ساکن دهره بانک، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوانها شنگرف، ۱۹ ص.

5263 ۱۱۵۵ : نستعلیق پخته، فیروزه، ۲۷ شعبان ۱۳۲۰ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوانها و جدولبندی ۴ راه شنگرف، و بخش پایان جدولبندی ۲ راه مشکی، ۱۴۷ برگشمار دارد.

5264 ۴۰۲۷ : نستعلیق، سدهٔ ۱۴ه.ق. آغاز: بمکتب میرود طفل پریزاد - مبارک باد مرگ نو باستاد. در جنگ محمد یار جنگ (ص ۱۵۹-۱۶۴).

2273

شرح نیرنگ عشق

متن همان. شرح گویا از **شیخ یحیای کنجاهی** باشد که قصیده ای از وی در پایان شرح آمده است. در سر آغاز این قصیده آمده است: «این قصیده از مصنف مثنوی غنیمت شیخ یحیای کنجاهی ست» (!) در این قصیده یکی از امیران کشمیر ستایش شده است. تخلص قصیده سرا «یحیا» ست، و نویسندهٔ نسخه گویا بجای اینکه وی را مصنف «شرح» مثنوی بخواند وی را مصنف «مثنوی غنیمت» خوانده است. با این سر آغاز: قلم این مثنوی کرد تحریر - برای رای حاکم سکه دیوان . . . کند سر پنجه گر با دست زورش - نخواهد برد رستم جان بدستان . . . سوار رخش کین آن رستم عصر - کند گرزگران در کف چو جولان . . . ز دور باشبی ش اختر در گداز است - بیا یحیا دعا سر کن بدینسان - که تا در خطه کشمیر باشد - نشان و نام از تخت سلیمان . . .

نخست بیتی را می آورد، سپس پاره هایی آنرا گزارش می کند، سپس معنی بیت را می آورد.

آغاز: (شرح) : بنام شاهد نازک خیالان . . . نام معروف، و نیز به معنی حمد و ثنا و وصف و بزرگی آمده. شاهد : خوبصورت ، ساده روی ، ای بی موی زنخ ، و گواه راست و حاضر. انتهی. و صاحب کشف اللغات آورده که در اصطلاح سالکان . . .

5265 ۹۵٤ : نستعلیق خوش ، سده ۱۲ه.ق. آغاز در دیباچه افتاده ، و شاید نام شارح در همین قسمت افتاده بوده است. آغاز : باید دانست که بحر این کتاب مستطاب هزج مسدس مقصور است . . . نشانه ها شنگرف ، ۳۵۸ ص. (ف. تسبیحی ۳ : ۲۹۹-۳۰۰).

2274

واردات : کتاب . . .

از شاه **داعی شیرازی** (۸۱۱-۸۶۹ه.ق.). بخشی از دیوان و یا یک دیوان مستقل اوست. در این باره ن.ک. رسایل شاه داعی شیرازی ، در همین فهرست : ٤۰۵.

5266 ۸٤۹ : نستعلیق خوش ، ۸۸۲ه.ق. ش ۵ «رسایل شاه داعی» (ص ۳۰-٤۹).

2275

واسوخت : سوز و گداز

از میرزا **رحمت بدخشانی**. مسدس است در ۲۱ بند (۸٤ بیت). در پایان آن آمده : که من **رحمت** دلریش هواطلر توام . مطلبم بیشی از این نیست ، گرفتار توام.

آغاز: چند بر روی تو ای رشک قمر گریه کنم ـ چند درباد تو با دیده

تر گریه کنم . . . لب شیرین ز کرم ، با مهر تبسم بگشا ـ زان دهن گوهر نایاب تکلم بنما.

5267 ۸۸۱ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. در «جنگ» (ص ۱۲۷-۱۷۲). همراه سروده های دیگری از همین رحمت.

2276

واسوخت : سوز و گداز

از **سیدا**. مسدس است ، و نه بند (۳٦ بیت). در پایان آن آمده : **سیدا** بهر خود امروز زری پیدا کن ـ یا نشین کنج غم و گوش کری پیدا کن.

آغاز : ای پری چهره ، لب چون گل خندان داری ـ قد چون سرو ، و رخ چون مه تابان داری . . . وقت آنست که لطفی به من زار کنی ـ نظری جانب این مرغ گرفتار کنی.

5268 ۸۸۱ : نستعلیق خوش شکسته آمیز ، در جنگ از سدهٔ ۱۲ه.ق. (ص ٤٤-٤٦) ، آغاز برابر نمونه.

5269 ٤۰۵۹ : نستعلیق پختهٔ ، سدهٔ ۱۲ه.ق. در جنگ (ص ٤۳-٤۸) ، آغاز برابر نمونه.

2277

واسوخت : سوز و گداز

از ملا **نور الله اصفهانی**. مخمس است.

آغاز : ای مه که جهانی به جمالت نگران است ـ و ز عشق تو هر گوشه بسی جامه دران است ـ لعل تو دوای دل خونین کفنان است ـ خاک قدمت افسر

زرین کمرانست.

5270 ۷۵۹ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ ه.ق. در «جنگ گیلانی» (ص ۳۴۷-۳۵۱)، ۸۶ بیت دارد.

2278

واسوخت : سوز و گداز

از **وحشی بافقی**، کمال الدین (م ۹۹۹ یا ۱۰۰۰ ه./۱۵۹۰ یا ۱۵۹۲م.).
نخستین مخمس و دومین مسدس است.

آغاز ۱ : دوستان شرح پریشانی من گوش کنید ـ داستان غم پنهانی من گوش کنید ـ قصه بی سرو سامانی من گوش کنید . . . تا کی ؟ **آغاز ۲ :** ای گل تازه که بویی زوفانیست ترا ـ خبر از سرزنش خار جفا نیست ترا . . .

5271 ۱۰۱۱ : نستعلیق پخته، سده ۱۱-۱۲ ه.ق. در «جنگ» با آرایشهای زرین (ص ۴۸۶-۴۹۰)، آغاز برابر نمونهٔ ۱، سپس واسوخت دیگر با سر آغاز نمونهٔ ۲ (ص ۴۹۱-۴۹۶).

5272 ۷۵۹ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ ه.ق. در «جنگ» گیلانی ص (۳۸۷-۳۹۰)، آغاز برابر نمونهٔ ۱، سپس واسوخت دیگر با سر آغاز نمونهٔ ۲ (ص ۳۹۰-).

5273 ۴۰۶۲ : نستعلیق پخته، با تاریخ ۱۲۷۰ ه.ق. به همین خامه در بیاض (ص ۴۸۸-۴۹۵). آغاز برابر نمونهٔ ۱.

2279

واسوخت : سوز و گداز

از **وصفی**، در پایان میگوید : گاه گاهی ز ره لطف مرا یاد بکن ـ رحم بر

وصفی دلدادهٔ ناشاد بکن. در آن از وحشی بافقی پیروی کرده است.

آغاز: دوستان قصهٔ جانسوز مرا گوش کنید - نالهٔ زار شب و روز مرا گوش کنید . . . که چها کرد به من ماه رخ بی باکی - کافر عشوه گری غمزه زنی چالاکی.

5274 ۴۰۶۲ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ۱۲۷۰ ه.ق. به همین خامه در بیاض (ص ۴۴۹-۴۵۷) ، پیرامون ۸۶ بیت. همراه «سراپا» از همو.

2280

واسوخت : سوز و گداز

مسدس است ، شش بند را دارد و ناتمام مانده.

آغاز: شمع رخساره ، رعنایی شمشاد تر است - حسن افروخته ، جلوهٔ آزاد تر است . . . خود بگو ، پس ز چه رو عاشق شیدا نشوم - همچو مجنون به سر کوی تو رسوا نشوم.

5275 ۸۸۱ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. در جنگ (ص ۴۶-۴۷). شش بند و ناتمام.

2281

واهب العرفان

از **عبدی** ، که نام وی و تاریخ ۱۰۱۰ ه (۱۶۰۱-۱۶۰۲م.) در پایان آن آمده :
عبدی از بهر خدا گفت این مسایل جملگی - تا برد هر مبتدی را ، رو به سوی مدعی - گشت تالیف این رساله ای برادر یکهزار - ده دگر ، چون رفت بود ، از سال هجرت مصطفی. مثنوی ست در ۱۴۵ بیت در عقاید و سپس نماز ، به نام

واهب العرفان : **واهب العرفان** نهادم نام او ـ هر سخن چون گوهر ست در وی ز دین مصطفی.

آغاز : آفرین بر ذات پاک خالق ارض و سما ـ فارغ از ایما و عالی از ادراک ما ـ قادری کز نیستی ظاهر نمودی این کاینات.

5276 ۳۰۷۸ : نستعلیق عبدالرحیم بن بختاور عرف باغبان ، ۱۲۹۸-۱۲۴۶ هـ.ق. ش ۸ مجموعه (ص ۱۴۴-۱۵۴) ، آغاز برابر نمونه.

2282

ورد القاری

از **سعدالله کشمیری** ، در خاتمه گوید : گفت **سعدالله** ، **کشمیری** لقب ـ آنکه برخی عمر او شد در طلب ـ در آنجا تاریخ سرودن منظومه را «هدیه حافظ» (۱۰۱۳ هـ./۴-۱۶۰۵ م.) یاد کرده است.

با عنوانهای : باب ۱ـ در مخارج حروف ، ۲ـ صفات حروف ، احکام نون و تنوین ، چند فصل (اظهار ، ادغام ، اقلاب ، اخفا ، غنه). ، ۴ـ احکام میم ساکن، چند فصل (: میم ساکن ، لام) ، ۵ـ اقسام مد ، چند فصل ، ۶ـ تفخیم و ترقیق ، ۷ـ کیفیت استعمال حروف ، چند فصل.

آغاز : بعد بسم الله و حمد ذوالجلال ـ آنکه ملک اوست دایم بی زوال ـ بعد نعت مصطفی خیر البشر ـ آنکه خلق اوست قرآن سر بسر . . .

5277 ۳۷۶۰ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ هـ.ق. آغاز برابر نمونه ، ۳۱ ص.

0

ورد المریدین : مجموعه الفواید

متن نظم بنام ورد المریدین (که نسختی جدا از آن در کتابخانه ما نیست)

شرح آن بنام «مجموعه الفواید» در بخش سیر خواهد آمد.

2283

ورقه و گلشاه

از عیوقی نیست. بنگرید به : نسخه ها ٤ : ۳۲۹٤ و ۳۲۹۵.

5278 ۷۳۰٤ : نستعلیق نا پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز افتاده : بر سر جنگ و سالار سرفراز - همه چابک سوار و پوپه پرداز ! سروده عیوقی نیست ، نسخه مغلوط و سخت خوان است. با عنوانهای : فرستادن پدر ورقه را به مکتب ، اسیر افتادن گلشاه ، نصیحت کردن عمر گلشاه را ، جنگ نمودن بنی عمر . . . میرسد به غزل گفتن گلشاه بر سر قبر ورقه : شدی تنها ز چشم زارم ای دوست (؟) - چرا کردی چنین - ای دوست.

2284

وصف اسب

از جویا تبریزی ، میرزا داراب بیگ فرزند ملا سامری ، زاده در کشمیر (م ۱۱۱۸-۱۷۰٦م).

آغاز : تعالی الله ز رخش باد رفتار - که زیبد گرد راهش بوی گلزار - برفتن چون نسیم است و سبک باد - بتن قاف و به صورت چون پریزاد.

(ن.ک. نسخه ها ۳ : ۲۲۷٤ - ذریعه ۹ : ۲۱۲ - تذکرهٔ شعرای کشمیر ۱ : ۱۸۱-۲۰٦).

5279 ۸۹۲ : نستعلیق خوش شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. در هامش «کلیات» سلیم تهرانی ، در ٥٤ بیت.

2285

وصف اسب

از سلیم تهرانی، محمد قلی طرشتی (م کشمیر ۱۰۵۷ ه‍./۱۶۴۷م.).

آغاز: بود در زیر زینم باد پایی-نه اسبی بلکه شوخی دلربایی-اسیر کاکلش خوبان دلجو ـ گرفتار خم فتراکش آهو ـ

(ن.ک. ذریعه ۹ : ۴۶۴ ـ نسخه ها ۵ : ۳۸۰۷ (فهرست راهنما) ـ تذکرهٔ شعرای کشمیر ۱ : ۳۸۸-۴۲۰).

5280 ۸۹۲ : نستعلیق خوش شکسته آمیز، سدهٔ ۱۱ ه.ق. در «کلیات» او (ص ۳۸-۴۵)، همین فهرست ۱۷۳۰.

2286

وصف بهار

از سلیم تهرانی، محمد قلی طرشتی (م ۱۰۵۷ ه‍./۱۵۴۷م.).

آغاز: بیا بلبل که ایام بهار است ـ گلستان خوشتر از آغوش یار است ـ صف آرا شد چمن از سرو شمشاد ـ علم دار سپاهش سرو آزاد.

5281 ۸۹۲ : نستعلیق خوش شکسته آمیز، سدهٔ ۱۱ ه.ق. در «کلیات» او (ص ۴۵-۷۹). آغاز برابر نمونه.

5282 ۴۰۲۴ : نستعلیق پخته شکسته آمیز، در «کلیات» او، نوشتهٔ ۱۱۱۵ ه.ق. ؟ (ص ۲۷-۳۱ متن و هامش)، آغاز برابر نمونه.

2287

وصف کشمیر

از همان سلیم تهرانی. (همان : نسخه ها ٤ : ۳۲۹۹).

آغاز : سخن هر جا ز صنع کردگار است ـ گواه پای بر جا کوهسار است ـ خصوصاً کوه گردون قدر کشمیر ـ که تیغ او زده بر ابر شمشیر.

5283 ٤۰۷۷ : نستعلیق شکسته آمیز خوش ، چلیپا ، سدهٔ ۱۱ه.ق. با تاریخ ۱۰۹۲ه.ق. در مجموعه ، ش ۹ (ص ۱٦۹-۱۸٦) ، پیرامن ۱۸۰ بیت.
در سر آغاز نسخه نام سراینده سایم تهرانی یاد شده است.

5284 ٤۰۲٤ : نستعلیق پخته شکسته آمیز ، محمد سعید ، در «کلیات» او نوشته ۱۱۵۵ه.ق. ؟ (ص ۱۱-۲٦ متن و هامش) ، آغاز برابر نمونه.

5285 ۸۹۲ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۲ه.ق. در «کلیات» او (ص ۱۰۰-۱۳٦) ، آغاز برابر نمونه.

2288

وصف کشمیر

بایستی از **قدسی مشهدی** ، محمد جان (م لاهور ۱۰۵٦ه./۱٦٤٦م.). باشد که در نسخه های فارسی ٤ : ۳۲۹۹ یاد شده است. در نسخه تخلص او را نیافتم.

آغاز : بنام پادشاه پادشاهان ـ سرافرازی ده صاحب کلاهان ـ خداوندی که زیب کن فکان داد ـ جهانرا زینت شاه جهان داد.

ن.ک. نسخه ها ۵ : ۳۸٤٦ ـ تذکرهٔ شعرای کشمیر ، راشدی ۳ : ۱۲۲۷-۱۳۰۸).

5286 ٤۰۷۷ : نستعلیق شکسته آمیز خوش ، چلیپا ، سدهٔ ۱۱ه.ق. با تاریخ ۱۰۹۲ه.ق. در مجموعه ، ش ۸ (ص ۱٤۱-۱٦۹). پیرامون ۲۹۰ بیت مثنوی.

2289

وصف کشمیر

از **میر ابوالفتح** ، که همراه شیخ عنایت الله ، در سال ۱۱۷۵ه./۱-

۱۷۶۲م. به موضع لتمر رسیده ، آن قصبه را خوشش آمده و این منظومه را سروده است.

آغاز : بنام آنکه ــــفرمود ـ در نعت بروی خلق بگشود ـ دل خلقان به نعمت کرده خوشتر ـ بدرگاه شفیع روز محشر.

5287 ۴۸۴۷ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۷۰-۱۰۰) ، انجام افتاده.

2290

وصلت نامه

منسوب به **عطار نیشابوری** ، که بایستی از سراینده ای با تخلص به نام **بهلول** باشد. در آن آمده : آنچنانم گفت عطار امین ـ در کتاب منطق از نور یقین . . . گفتهٔ عطار خود از مغز بود ـ لیک اندر صد لباس نغز بود ـ گفتهٔ **بهلول** از جانان بود ـ هر چه گوید آیت و برهان بود.

(ن.ک. احوال و آثار عطار ، نفیسی : ۱۳۱ : بانکیپور ۱ : ۱۶۱ و عبدالله ۲ : ۱۱ ۵ و بشیر حسین ۱ : ۱۸۶ که در این سه فهرست «منصور نامه» نیز منسوب به بهلول شده است).

مثنوی ست عرفانی : در آن آمده : نام این کردم وصلت نامه من ـ زانکه وصلت دیده ام از خویشتن. بدینگونه آغاز می شود : حمد ، در اتحاد ، در حق عشاق ، تعریف درد ، آفرینش آدم ، حکایت بلال ، ترک خودی و خود پرستی، روح و نفس و دل و عقل و عشق ، توحید ، وحدت ، حکایت محمود غزنوی ، ملاقات با لقمان ، نیستی . . .

آغاز : ابتدا اول به نام کردگار ـ خالق هفت و شش و پنج و چهار.

(ن.ک. نسخه ها ۴ : ۳۳۰۰ ـ ذریعه ۱۹ : ۳۳۵ ـ مشار ج ۲ ج ۵ : ۵۴۱۷).

5288 ۵۰۴ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۲ هـ.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۴۹۷-۵۶۸) ، آغاز افتاده : باز بعضی چاکری و شکری - در ره حق باز مانده از خری.
(ف. تسبیحی ۲ : ۴۲۸-۴۳۲).

5289 ۷۳۱ : نستعلیق خوش و سدهٔ ۱۲ هـ.ق. ش ۱ «کلیات» او (ص ۲-۴۵) ، آغاز برابر نمونه ، جدولبندی ۳ راه ، عنوان و نشان شنگرف.
(ف. تسبیحی ۳ : ۵۷۵-۵۷۷).

2291

هشت بهشت

از امیر خسرو دهلوی (۶۵۱-۷۲۵هـ./۱۲۵۳-۱۳۲۵م.). پنجمین مثنوی از «خمسه» ی اوست. (همین فهرست : ۱۶۰۶)؛ در داستان بهرام گور ، در برابر «هفت گنبد» نظامی ، در ۷۰۱هـ./۱۳۰۲-۱۳۰۱م.، در ۳۳۵۰ بیت سروده است.

بدینگونه آغاز می شود : مناجات، درود سوی روضهٔ محمدی، صفت معراج، مدح نظام الدین اولیاء ، مدح سلطان علاء الدین محمد شاه، نصیحت به دختر خود، جلوهٔ هشت بهشت و هفت پیکر (در اینجا از مثنویهای ساختهٔ خود به ترتیب یاد می کنند : مطلع الانوار ، خسرو و شیرین، لیلی و مجنون ، شرح راز سکندری «آیینهٔ اسکندری») آغاز داستان.

آغاز : ای گشاینده خزاین جود - نقش پیوند کارگاه وجود - کوکب آرای آسمان بلند - هم زمین ساز ، هم فلک پیوند.

(ن.ک. نسخه های ٤ : ۳۲۰۸ - ذریعه ۱۹ : ۲۳۸ - مشار چ ۲ ج ۵ : ۵٤۸۹).

5290 ۱۳۹۳ : نستعلیق خوش ، اسد الله بن حبیب اصفهانی ، ۹۷۰هـ.ق. در «پنج گنج» او (ص ۲۲٤-۲۷٦) ، آغاز برابر نمونه ، با سرلوح زر و لاژورد ، جدولبندی ۸ راه به زر ، چهار ستونی.

5291 ۳۶۹ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۰ه.ق. در چهار ستون ، در «خمسهٔ» او (ص ۲۹۴-۳۹۷) آغاز برابر نمونه ، با سرلوح زرین.

5292 ۶۰۷ : نستعلیق خوش ، عبدالکریم بدخشی ، رجب ۱۰۶۷ه.ق. و در هامش آن «شاه و درویش» هلالی نوشته شده، پیرامون ۳۵۰۰ بیت دارد. آغاز برابر نمونه، (ف. تسبیحی ۳ : ۵۷۸-۵۸۰).

5293 ۶۵۵۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ه.ق. ش ٤ «خمسه» ی او (ص ۲۴۳-۳۴۹) ، آغاز برابر نمونه ، متن و هامش.

5294 ۵۳۹ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ه.ق. در سه ستون ، در «خمسه» او (ص ۳۵۶-۴۷۷) ، آغاز برابر نمونه ، با سرلوح زرین.

2292

هفت اورنگ

از **عبدالرحمان جامی** (۸۱۷-۸۹۸ه./۱۴۱۴-۱۴۹۲م.). وی هفت مثنوی زیر را سروده سپس آنها را یکجا گرد آورده، و در دیباجه آنها را بدین نام خوانده است : ۱ـ سلسلة الذهب ، ۲ـ سلامان و ابسال ، ۳ـ تحفة الاحرار ، ٤ـ سبحة الابرار ، ۵ـ یوسف و زلیخا ، ۶ـ لیلی و مجنون ، ۷ـ خرد نامهٔ اسکندری.

(ن.ک. نسخه ها ٤ : ۳۳۱۲ - ذریعه ۲۵ : ۲۳۰۲۵ - مشار ، چ ۲ : ۵۴۹۳ که نشانی ۳ چاپ آنرا داده است.).

5295 ۱۲۵۹ : نسخ پخته ، سدهٔ ۱۰ه.ق. دو برگ آغاز نستعلیق ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. با دو سرلوح ساده ، چهار ستونی ، جدولبندی ۷ خطی و کمند بندی شده ، عنوانها شنگرف و زرین و لاژوردی ، دارای : یوسف و زلیخا (ص ۲-۷۲) ، ۲ـ لیلی و مجنون (ص ۷۴-۱۴۵).

5296 ۶۸۹۷ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۰-۱۱ه.ق. دارای : ۱ـ سلسلة الذهب (ص ۲-۱۳۴)، ۲ـ تحفة الاحرار (ص ۱۳۶-۱۷۱)،۳ـ سبحة الابرار (ص ۱۷۲-۲۲۸) ، ٤ـ یوسف و زلیخا (ص ۲۲۹-۲۸۸) ، چهار ستونی ، اندازهٔ رحلی ، عنوانها شنگرف ، انجام در خاتمه یوسف و زلیخا افتاده ، ۱۶۰ ص.

5297 ۷۲۱۲ : نستعلیق پخته ، محب علی بن خواجه قاسم حروی ، شعبان ۱۰۲۲ ه.ق. (پایان). دارای : ۱- سبحة الابرار (ص ۲-۲۰۰) ، ۲- تحفة الاحرار (ص ۲۰۲-۳۲٤) ، جدولبندی سه راه ، عنوان و نشان شنگرف.

5298 ۳٤۳۹ : نستعلیق ریز پخته ، ۱٦۰ (۱۰٦۰ه.ق.) دارای : ۱- تحفة الاحرار (ص ٤-۵۰) ، لیلی و مجنون (ص ۵۲-۱۳۵) ، ۳- خرد نامهٔ اسکندری (ص ۱۳۸-۱۹۲) ، ٤- سلسلة الذهب (ص ۱۹۳-۲۵۸) ، ۵- سلامان و ابسال (ص ۲٦۰-۲۸٦) ، چهار ستونی، عنوان و نشان شنگرف، دود زده ، انجام افتاده ، ۲۸٦ ص.

2293

هفت پیکر

از **نظامی گنجوی** ، چهارمین مثنوی از «پنج گنج» اوست (ن.ک. خمسهٔ نظامی ، همین بخش ۱٦۰٦). داستان بهرام گور ساسانی (۴۲۰-۴۳۸م.) است و هفت همسر او که برای هر یک کاخی ساخته بود و هر شب از شبهای هفته در یکی از آنها به سر می برد ، بزمی و رزمی ، که به سال ۵۹۳ه./۱۱۹۷-٦م. در بحر خفیف ، در ٤۵۷۷ بیت ، بنام علاء الدین کرپ ارسلان آقسنقری سروده است. این آقسنقری غلام ملکشاه سلجوقی بوده و خود و فرزندانش در مراغه و حدود موصل حکمرانی می کرده اند.

با توحید ، نعت ، معراج ، سبب نظم و ستایش سخن ، نصیحت به فرزند خویش آغاز می گردد ، سپس آغاز داستان بهرام ، صفت خورنق ، شکارهای او ، دیدن صورت هفت پیکر در خورنق ، مرگ پدر ، لشکر کشی او به ایران ، برگرفتن تاج از میان دو شیر، بر تخت نشستن ، عشقهای بهرام ، هفت گنبد که هر یک از روزهای هفته در یکی می نشست، جنگ با خاقان چین ، شکایت نامهٔ هفت مظلوم ، کشتن وزیر ظالم ، فرجام کار بهرام و نا پدید شدنش، ختم کتاب.

آغاز : ای جهان دیده بود خویش از تو - هیچ بودی نبود پیش از تو - در بدایت بدایت همه چیز - در نهایت نهایت همه چیز.

(ن.ک. نسخه ها ٤ : ۳۳۱۷ - ذریعه ۹ : ۱۲۰۹ و ۱۹ : ۳۳۹ و ۲۵ : ۲۳۲ - تحلیل هفت پیکر دکتر محمد معین ۱۳۳۸ خ - مشار، چ ۲ : ۵٤۹۵ «هفت پیکر (یا) بهرامنامه» که نشانی ۱۳ چاپ آنرا داده است).

5299 ۳۸۱ : نستعلیق خوش، آغاز سدهٔ ۱۰ ه.ق. در «خمسه» او (ص ٤۸-۱۸۷) ، با سرلوح و تصاویر رنگی ، آغاز برابر نمونه ، چهار ستونی. (ف. تسبیحی ۲ : ۱۷۰-۱۷٤).

5300 ۹۷۵ : نستعلیق پخته ، در «پنج گنج» او نوشتهٔ ۱۰۳٦ ه.ق. (ص ۳٦۰-٤۱۸) ، آغاز برابر نمونه ، چهار ستونی. (ف. تسبیحی ۳ : ۱۵۸-۱٦۱).

5301 ۷۱۵٦ : نستعلیق خوش، در «پنج گنج» او، ۱۷ ذیحجه ۱۰۲۷ ه.ق. (ص ۲٦۲-۳۹۵) ، آغاز برابر نمونه.

5302 ۸۵ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ٦ راه ، چهار ستونی ، ۱۲۲ ص (ف. تسبیحی ۱ : ٦۹۹ : ۷۰۱).

5303 ۸۰۱ : نستعلیق خوش ، جواهر سنگه، در «پنج گنج» نوشته ۱۲٤۳ ه.ق. (ص ٤٦۲-٦۲۷) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی کمند بندی ٦ راه.

5304 ٤۷۵۳ : نستعلیق پخته ، ۱۳ ج ۱۲٦۳/۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف ، ۱٤۳ ص.

2294

هفت جام : ساقینامه ، سبع المثانی

از **فضولی بغدادی** ، محمد بن سلیمان (م ۹۷۰ ه./۱۵٦۱ م.). در هفت جام : کیفیت جام اول ، کیفیت جام دوم ، سوم . . . تا هفتم. و در ضمن مناظره با نی، مناظره با عود. در آن آمده است : اسیر کواکب مشو تلخ کام - مجو جز می

جام از این هفت جام . . . به سبع المثانی که تا هفت جام - پیا پی بده کاسه پر کن تمام. و در پایان آن آمده : هستم فضولی هفت مانده لال - ز دستم نمی آید اظهار حال.

آغاز : بیار ساقی آن آب آتش مزاج - کز و جمله درد یابد علاج.

(ن. ک. نسخه ها ٤ : ۳۳۲۲ «هفت جام» که نسخه لینن گراد را بنام «هفت محفل» یاد کرده و ۵ : ۳۸٤۲ (فهرست راهنما). ذریعه ۱۲ : ۱۱۲ «ساقینامه» با سر آغاز : سر از خواب غفلت چو برداشتم - لوای فراست بر افراشتم).

5305 ۷۵۹ : نستعلیق پخته ، سده ۱۲ هـ.ق. در «جنگ گیلانی» (ص ۳۰۳-۳۰۹). در سر آغاز آمده «منتخب هفت جام فضولی بغدادی».

2295

هفت مجلس

از **ابن یمین شبرغانی** ، از سدهٔ یازدهم ، مثنوی ست در هفت «مجلس» که تخلص ابن یمین در سر آغاز ، و در پایان هر هفت مجلس آمده است. با عنوانهای مناجات ، مجلس یکم ، مجلس دوم . . . تا هفتم. و در پیرامون ۳۳٦ بیت. پس از مناجات در زمینه «کنت کنزا . . .» و آغاز آفرینش جهان مادی سخن می گوید ، و مجلسهای دیگر همه در اشتیاق وصل ، با مفهوم وحدت وجود است.

آغاز : پیش از آن دم که بود کون و مکان - بود آن گنج گران مایه نهان ، آغاز مجلس اول : تاکه آن چهره هوید دارد - عاشقانرا همه شیدا دارد.

(ن. ک. نسخه ٤ : ۳۱٦٤ که در آنجا با «مجلس افروز» در آمیخته و موضوع مجلسها چیز دیگری یاد شده - همین فهرست «مجلس افروز : ۱۷۸۹»).

5306 ۷۸۹۸ : نستعلیق پخته ، ۱۷٦ (۱۰۷٦ هـ.ق.) ، ش ۲ مجموعه (ص ۱۱۱-۱۲۷) ، نام مثنوی در متن نیامده است، سپس «مجلس افروز» او.

2296

هیر و رانجها

از **آزاد**. در سبب تالیف گوید. هر که این کار کرده استاد است. گرچه خود بنده است **آزاد** است. مثنوی ست که میان سالهای ۱۲۱۶ه./۱۸۰۱م-۱۲۲۶ه./۱۸۱۱م. سروده شده است (پیشگفتار چاپ).

این مثنوی همراه سه مثنوی دیگر، و در پایان آن قطعه از قادر بخش بیدل، همه در زمینهٔ همین افسانهٔ هندی، به سال ۱۹۵۷م در حیدرآباد، بکوشش و پیشگفتار حفیظ هوشیار پوری چاپ شده است. آن سه مثنوی دیگر از: ۱- عظیم الدین تتوی متخلص به عظیم، ۲- ضیاء الدین تتوی متخلص به ضیا، ۳- ولی محمد خان لغاری.

افسانه ای ست هندی، که به زبانهای پنجابی، سندی، بنگالی، بلوچی، پشتو و اردو تحریر شده است. و آقای حفیظ در پیشگفتار چاپ چهار مثنوی نام هفده اثر فارسی به نثر و نظم در این زمینهٔ را نشان داده اند.

با مضمونهای زیر آغاز می شود: حمد، حمد و ثنای بنوع دیگر، حمد و ثنای به طریقهٔ تازه، مناجات، نعت المرسلین، منقبت امیر المؤمنین علی (ع)، ستایش از میر غلام علی خان تالپر، میر کرم علی خان تالپر، مراد علی خان، میر محمد خان تالپر، سبب تالیف، سبب تاخیر در تالیف و واردات خویش در حیدرآباد و سند، ماهیت عشق در مذهب اطبا و حکما و عرفا و حکمای الهی، زاد و بوم رانجه و اوصاف او، آغاز داستان رانجه، ورود مهمانان شهر هیر به خانه رانجه و وصف کردن هیر و عاشق شدن رانجه. قضا و قدر و جهد توکل و جبر و اختیار، بیقرار شدن هیر از ملاقات رانجها به سر دریا، مانع شدن ملاح رانجها را از عبور دریا و زبان به نصایح گشودن، نپذیرفتن رانجها نصیحت را، گفتگوی آندو دربارهٔ جبر و اختیار، تمثیل برشد طیور، رسیدن رانجها به کشتی و سوار شدن و دیدار با یار، گفتگوی آندو و شرح احوال، تمثیل ها، مکرو کید عزیز عم هیر، بزندان بردن هیر را و خبر شدن رانجها . . .

آغاز : قل هوالله لا شریک له - وحده لا اله الا هو - مالک الملک واحد قهار - لیس فی الدار غیره دیار

(ن.ک. نسخه ها ٤ : ٤٣٢٨. ذریعه ۱۹ : ۳٤۳ پیشگفتار چاپ ۱۹۵۷م).

5307 ٤٢٠٤ : نستعلیق پخته ، آغاز سدهٔ ۱۳ه.ق.، آغاز برابر نمونه ، جدولبندی ۷ راه ، به زرورنگها ، عنوانها شنگرف ، ۱۲٦ ص.

2297

هیر و رانجها : راز و نیاز

از **آفرین لاهوری** ، شاه فقیر الله **اله آبادی** (م ۱۱٤۳ یا ۱۱۵٤ه./۱۷۳۱ یا ۱۷٤۲م).

مثنوی ست بزمی از افسانه های هندی ، که به سال ۱۱٤۳ه./۱۷۳۰م. بنام فرخ سیر (۱۱۲۵-۱۱۳۱ه.ق.) سروده است. شاهنشاه فرمانده بحر و بر-خدیو جهان بخش **فرخ سیر** - بیا **آفرین** وقت ، وقت دعاست-دم صبح دیوان‌گه کبریا ست. در پیرامون ۲۱۳۲ بیت. آزاد بلگرامی در «سرو آزاد : ۲۰۵» می نویسد : راقم حروف وقتی که از هند جانب سند رفت ۲۹ محرم ۱۱٤۳ه. (۱۷۰۹م.) در لاهور با او بر خورد . . . در آن ایام قصهٔ هیر و رانجها را نظم می کرد».

با این مضمونها آغاز می شود : حمد باری ، مناجات باری ، نعت سرور کاینات ، ستایش پادشاه ، وصف سخن ، آغاز داستان ، وصف قلم ، حسب و نسب هیر و رانجها ، ملازم ماندن رانجها به خانهٔ هیر و افشای راز ایشان ، دیدار آندو ، گرفتار شدن هیر ، تجویز نکاح ، تجویز برادران هیر کشتن رانجها را ، هیر را به همسری دادن در شهر رنگپور ، رفتن به شهر رنگپور ، نامه نوشتن هیر به رانجها ، بردن رانجها هیر از خانهٔ شوهر ، گرفتاری هیر و رانجها و نظر قاضی در حق رانجها ، گرفتن هیر از رانجها و سپس دادن ، سکونت هیر و رانجها در جنگل و بیابان ، مرگ هیر و رانجها. خاتمه.

آغاز: بنام چمن ساز ناز و نیاز ـ که خار نیازش بود سرو ناز ـ طپشها بیادش پری زادها ـ اثرها نظر باز، فریادها.

(ن.ک. نسخه ها ٤ : ۳۳۲۸ و ۵ : ۳۷۵٤ ـ ذریعه ۹ : ۱۰ و ۱۹ : ۳٤۳ ـ راهنمای کتاب ۹ : ٤٤۰).

5308 ۷٤۳ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوانها شنگرف، جدولبندی ۷ راه، ۱٦۳ ص. (تسبیحی ۳ : ٦۸۵-٦۸٦).

5309 ۳۷۷۰ : نستعلیق، جوهر آبی، سدهٔ ۱٤ه.ق. آغاز برابر نمونه، در برگهای یک رو، ۱۰۹ ص.

2298

یوسف و زلیخا

از **عبدالرحمان، جامی** (۸۱۷-۸۹۸ه/۱٤۱٤-۱٤۹۲م) پنجمین مثنوی از «هفت اورنگ» اوست، بزمی، که در ۸۸۹ه./۱۸٤٤م. (نهم سال از نهم عشر، از نهم صد) سروده است.

آغاز: الهی غنچهٔ امید بگشای ـ گلی از روضهٔ جاوید بنمای ـ بخندان از لب آن غنچه با غم ـ و زین گل عطر پرور کن دماغم. (ن.ک. نسخه ها ٤ : ۳۳۳۱ ـ ذریعه ۱۹ : ۳٤۵ مشارچ ۲ ج ۵ : ۵٦۰۷ که ۲۸ چاپ آن را نشانی داده است.

5310 ۸۳۳ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۰ه.ق. برگها آشفته صحاف شده، آغاز این نظم: رسیدن کاروان بر چاه... بنامیزد چه فرخ کاروانی...، صفحهٔ آغاز تمام زرین، با ده مجلس تصویر آبرنگ، میان همهٔ سطرها داندان موشی به زر، جدولبندی ۹ راه به زر و رنگها، نسخهٔ هنری، ۲۲۰ ص (تسبیحی ۳ : ٦۸۸).

5311 ۱۱۲۹ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۰ه.ق. آغاز برابر نمونه، با یک

سر لوح زرین در آغاز ، میان سطر های صفحهٔ یکم دندان موشی به زر ، با صد و پنج تصویر مینیا تور بسیار خوب، آبرنگ وزر ، نام نقاش ندارد ، جدولبندی ٦ راه به زر و رنگها ، برگ دوم افتاده ، ٤٩٩ ص.

5312 ۸۷۱ : نستعلیق خوش ریز ، سدهٔ ۱۰ه.ق. ۲ برگ آغاز کهن نوشته : فرستادی به مادروشن کتابی - به امرونهی فرمودی خطابی . . . ، عنوانها شنگرف ، جدولبندی ٦ راه به زر و مشکی ، ۲٤٦ ص (تسبیحی ۳ : ٦٨٩-٦٩٠).

5313 ۱۲۵۹ : نسخ پخته ، سدهٔ ۱۰ه.ق. ش ۱ «هفت اورنگ» او (ص ۲-۷۲)، آغاز برابر نمونه، ۲ برگ آغاز نونویس شده، سدهٔ ۱۲ه.ق. جدولبندی ۷ خطی و کمند بندی شده ، با یک سر لوح ساده ، عنوان و نشان به زر و لاژورد و شنگرف چهار ستونی.

5314 ٦٨٩٧ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۰-۱۱ه.ق. در هفت «اورنگ» او (ص ۱۱۸-۱٦۰) ، انجام در خاتمه افتاده ، عنوانها شنگرف ، چهار ستونی ، اندازهٔ رحلی.

5315 ٦٣٦۲ : نستعلیق پخته ، نام نویسنده را سیاه کرده اند، ۱٦ ج ۲/ ۱۰۱۲ (یا ۱۱۱۲ ه.ق.). آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف ، جدولبندی ۳ راه ، ۲۷۲ ص.

5316 ٦۳۰۲ : نستعلیق خوش، ۲۰ محرم ۱۰۸۸ه.ق./۲۰ جلوس عالمگیر، آغاز برابر نمونه ، محشی به آنچنانکه نشان می دهد کتاب درسی بوده ، عنوان و نشان و جدولبندی دو راه شنگرف ، ۲۷۵ ص.

5317 ۲۵٤ : نستعلیق پخته ، محمد فاضل پسر میان خورشید، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، محشی به آنچنانکه نشان می دهد کتاب درسی بوده ، ۲٦۰ ص (تسبیحی ۱ : ۷۰۷-۷۰۹).

5318 ۲۲۵۵ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ٦ راه به رنگها ، با حاشیه های طلبگی ، ۲۱۲ ص.

5319 ٦۱۹٤ : نستعلیق تحریری ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف ، ۲۷۹ ص.

53 ۷۳۵۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز ۳ برگ نونویس بد ، عنوانها شنگرف ، انجام افتاده ، ۲۰ ص.

53 ۷۲۱۶ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. با مهر کندهٔ ۱۱۰۹ه. آغاز در دیباچه افتاده : ۷۲۱۶ : ز لوح رخشا ! چون حرف خوانی - ز حال خبث زن غافل نمانی . . . ، عنوانها و جدولبندی ۲ راه شنگرف به آنچنانکه نشان می دهد کتاب درسی بوده ، انجام افتاده ، ۲۰ ص.

53 ۴۶۷۳: نستعلیق پخته، ۲۴/۱۱۱۹ (یا ۱۲۱۶) از آغاز ۱ برگ افتاده: زشعرم خامه را شکر زبان کن-ز عطرم نامه را عنبر فشان کن. . .، عنوانها شنگرف ، جدولبندی ۳ راه ، ۳۲۶ ص.

53 ۵۶۵۱ : نستعلیق خوش ، جمال خان بن الهداد خان گلاب خان بن غیاث خان ، ۲۴ع/۷/۱ فرخ شاهی/۱۱۳۱ه آغاز در دیباچه افتاده : ببین در رقص ازرق طیلسانان - ردای نور بر عالم فشانان . . . ، عنوان و جدولبندی ۲ راه شنگرف ، ۲۳۶ ص.

53 ۲۱۳۶ : نستعلیق پخته ، نام نویسنده را سیاه کرده اند ، ۲۴ ج ۲/ ۱۱۹۱ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف ، محشی به آنچنانکه نشان می دهد کتاب درسی بوده ، ۲۶۸ ص.

53 ۵۴۶۸ : نستعلیق تحریری ، میر عبدالله ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز افتاده : غزالی شد شمیم افزای کنعان - و زو رشک ختن صحرای کنعان . . . ، عنوانها نا نویس ، ۲۲۸ ص.

53 ۶۸۶۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز ۲ برگ نونویس ، انجام چند سطری از خاتمه افتاده ، عنوانها و جدولبندی ۲ راه شنگرف، ۲۷۶ ص.

53 ۶۸۶۳ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها نانویس ، محشی ، ۲۸۴ ص.

5328 ۸۰۴۵ : نستعلیق تحریر آمیز، رکن الدین ولد احمد یار ولد میان محمد محسن ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، موریانه زده ، عنوان و نشان شنگرف. خریداری شده خرداد ۱۳۵۷ه.خ.

5329 ۳۲۱۰ : نستعلیق تحریر ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز در دیباچه افتاده. سخن را خود سر انجامی نمانده است - و زان نامه بجز نامی نمانده است، عنوانها شنگرف. محشی به آنچنانکه نشان می دهد کتاب درسی بوده ، در پایان زندگینامهٔ سراینده به نثر آمده است ، ۲۷۸ ص.

5330 ۳۰۵۵ : نستعلیق تحریری ، در ده خوجکان مسجد شیخان ، جمعه چاشت ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها در هامش نوشته شده ، ۲۶۰ ص.

5331 ۱۹۵۱ : نستعلیق خوانا، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، بخشهای از آن نو نویس ، عنوانها شنگرف ، جدولبندی ۳ راه ، ۲۳۶ ص.

5332 ٤٤٨٢ : نستعلیق پخته ، خواجه احمد ، به فرمایش محمد عظیم شیخ ، در بلخ محلهٔ ربابه پوره، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه، با یک سر لوح زرین متوسط ، صفحهٔ یکم میان سطرها دندان موشی به زر ، سر عنوانها آرایش شده و عنوانها به شنگرف در هامش ، جدولبندی ۹ راه و کمند بندی شده ، ۳۱۸ ص.

5333 ۲٤۵ : نستعلیق خام خوانا ، نام نویسنده را سیاه کرده اند ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان و جدولبندی ۱ راه شنگرف، ۲۷٤ ص (تسبیحی ۱ : ۷۰۵-۷۰۶).

5334 ٤۹۲٤ : نستعلیق خوانا ، سمیع الله ، در بلدهٔ برانگ ، مسجد ملک چمنی ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف و برخی نا نویس ، ۲۸٤ ص.

5335 ۵۸۳۵ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه ، ۱۳۹ برگشمار دارد.

5336 ۵۸۹۸ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. با دو خامه ، آغاز و انجام افتاده ، عنوانها شنگرف ، بخش آغاز جدولبندی ۲ راه و نیمهٔ دیگر نونویس و جدولبندی شده، ۱۵۸ ص.

5337 ۲۵۵٤ : نستعلیق تحریر آمیز ، دین محمد ولد میان محمد پناه ، پاس خاطر قطب دایرهٔ تقدیر سرمست خمخانهٔ توحید آخوند صاحبم، ساکن موضع بحر (بهره)، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز افتاده : چرازان آشنایان بیکانه گشتی - چو دو نان جغد این ویرانه گشتی . . . ، عنوانها نا نویس ، با حاشیه های طلبگی ، ۲٤٦ ص.

5338 ۲۹۹۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، با یک سر لوح زرین متوسط ، عنوانها شنگرف ، جدولبندی ٦ راه و کمند بندی شده ، ۳۰٤ ص.

5339 ۱۵۵۹ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز و انجام افتاده، آغاز : دوای جان جامی درد شان باد - دلم همواره غم پرورده شان باد . . . ، عنوان و جدولبندی ۲ راه شنگرف ، ۷٤ ص.

5340 ۱۹۷٤ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف ، جدولبندی ۲ راه ، محشی به آنچنانکه نشان می دهد کتاب درسی بوده ، برگها جا بجا صحافی شده، ۲٦٦ ص.

5341 ٤۵۸۳ : نستعلیق تحریری، محمد زریف (ظریف)، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها و جدولبندی ۲ راه شنگرف واژه ها میان سطرها گزارش شده اند ، ۳۵۵ ص.

5342 ۱۷۵۳ : نستعلیق تحریر خوانا ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه، با حاشیه های طلبگی ، عنوانها نو نویس ، ۲٤٤ ص.

5343 ٤۵۲٤ : نستعلیق تحریر پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز افتاده : معرا شاهدی در حجلهٔ غیب - مبرا دامنش از تهمت عیب . . . ، عنوانها شنگرف ، برگی از انجام افتاده ، محشی به آنچنانکه نشان می دهد کتاب درسی بوده ، ۲۸۰ ص.

5344 ۲٤۹۰ : نستعلیق پخته ، ۱۲ ج ۱/۱۲۰٤ه.ق. آغاز برابر نمونه ، با آرایشهای ساده در صفحه های آغاز ، عنوانها شنگرف و برخی نا نویس، ۲۷٦ ص.

5345 ٤۵٤٤ : نستعلیق شکسته آمیز ، محمد جان ولد بختیار ، ۱۲ (۱۲۱۲ ه.ق.) ، آغاز برابر نمونه ، محشی به آنچنانکه نشان می دهد کتاب درسی بوده ، عنوانها نا نویس ، ۲٦۲ ص.

5346 ۲۱۳ : نستعلیق پخته ، غلام محمد عربی ، ۱۲۲۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف ، محشی به آنچنانکه نشان می دهد کتاب درسی بود ، ۲۸٤ ص. (تسبیحی ۱ : ۷۰۳-۷۰٤).

5347 ۳۰۳۵ : نستعلیق تحریر ، شوق محمد ، عصر سه شنبه ۱۲۲۵ه.ق. آغاز در دیباجه افتاده : ز شعرم خامه را شکر زبان کن - ز عطرم نامه را عنبر فشان کن . . . ، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف ، ۲۷۸ ص.

5348 ٤۰۱۷ : نستعلیق تحریری پخته ، محمد معروف بن میان عبدالکریم ساکن اسنا پور ، پنجشنبه ۲۲ شعبان ۱۲۲۷ه.ق. آغاز در دیباجه افتاده : اگر نبود زلطفت دست یازی - ز دست مانیاید هیچ کاری، عنوانها شنگرف محشی ، ۲۳٤ ص.

5349 ۷۰۱۸ : نستعلیق خام ، زین العابدین ، ۲۱ رمضان ۱۲٤۰ه.ق. آغاز برابر نمونه ، برگهای به خامه دیگری نیز دارد ، برخی از عنوانها نا نویس.

5350 ۵۷۹۷ : نستعلیق خوش ، ۱۱٤۸ (دستخوردگی دارد و شاید ۱۲٤۸ باشد) در متن (ص ۲-۲۱۹) و در هامش آن «یوسف و زلیخا» ی ناظم هروی : با یک سرلوح زرین خوب ، از آغاز تا ص ٦٤ جدولبندی ٦ راه و کمند بندی شده و نیمهٔ دیگر ساده ، میان صفحه های ۲-٦٤ زر پاشی شده ، عنوانها شنگرف.

5351 ٤۳۰۹ : نستعلیق شکسته آمیز ، محمد عالم ، ساکن سرای محمد صالح خان ، شنبه نیم روز ۱۲ ذیقعده ۱۲٤۸ه.ق. آغاز برابر نمونه. عنوانها شنگرف ، ۲۷۸ ص.

5352 ۳۳۷۹ : نستعلنق پخته ، سعدالله عرف بوتی. پنجشنبه ۷ رجب ۱۲٤۹ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف ، ۳۸۰ ص.

5353 ٤٤۸۹ : نستعلیق خوش ، ۲۸ رمضان ۱۲۵۷ه.ق. آغاز برابر نمونه، صفحهٔ آغاز تمام زرولاژورد رنگها ، میانه سطر ها دندانه موشی ، صفحهٔ دوم افتاده ، عنوانها شنگرف ، جدولبندی ۸ راه و کمند بندی شده ، برخی جا یها را برای تصویر سفید گذاشته اند ، ٤۱٦ ص.

5354 ۶۹۷۴ : نستعلیق پنجابی ، با تاریخ ۱۹۱۴ بکرمی (۱۲۷۴ﻫ.ق. ؟) در مجموعه ، (ص ۱۸۲-۴۴۹) ، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف.

5355 ۱۱۸۰ : نستعلیق پخته ، محمد حنیف بن حافظ محمد عظیم زر ساز ، ساکن شهر حضر شاگرد سر حلقهٔ خوشنویسان؟ از کتابخانه استاذی محمود جیو ، ۱۸ شعبان ۱۲۶۰ﻫ.ق. آغاز عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه و کمند بندی شده ، محشی ، ۲۸۲ ص.

5356 ۱۱۰۱ : نستعلیق تحریری، صالح شاه سید نقوی حسینی ، ۱۶ رجب ۱۲۶۰ﻫ./ماه ساون ۱۹۰۱ ب ، آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف ۳۲۱۰ ص.

5357 ۷۳۳۴ : نستعلیق تحریری پخته ، ۱۲۶۰ﻫ.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و جدولبندی ۲ راه شنگرف ، ۲۶۸ ص.

5358 ۳۷۸ : نستعلیق خوش ، فقیر نذر محمد ، ۱۲۶۳ﻫ.ق./۱۹۰۴ بکرمی آغاز برابر نمونه ، با سرلوح اکلیلی و رنگها ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۷ راه به زرورنگها ، ۳۲۸ ص (تسبیحی ۲ : ۶۰۲-۶۰۴).

5359 ۱۹۹۱ : نستعلیق تحریری ، ۱۲۶۹ﻫ.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف ، با حاشیه های طلبگی ، ۲۶۲ ص.

5360 ۱۵۱۹ : نستعلیق پخته ، احمد الدین ولد میان اشرف الدین ، ساکن بهلی ، یکشنبه ۱۵ رمضان ۱۲۷۴ﻫ.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها و جدولبندی ۲ راه شنگرف ، محشی ، ۲۶۱ ص.

5361 ۵۷۶۸ : نستعلیق پخته ، علی محمد ، ۲۰ رمضان ۱۲۸۰ﻫ.ق. آغاز برابر نمونه ، با یک سرلوح ساده ، عنوانها و جدولبندی ۲ راه شنگرف ، ۱۶۲ ص.

5362 ۷۳۲۵ : نستعلیق تحریری ، سدهٔ ۱۳ﻫ.ق. ۲۸ صفحهٔ آغاز نو نویس خام ، عنوانها شنگرف ، محشی به آنچنانکه نشان می دهد کتاب درسی بوده است ، انجام در خاتمه افتاده ، ۳۴۰ ص.

5363 ۷۱۳۹ : نستعلیق خام ، سدهٔ ۱۳ﻫ.ق. آبخورده ، برگها به یکدیگر چسبیده ، فرسوده ، محشی به آنچنان که نشان می دهد کتاب درسی بوده.

5364 ۵۴۸۲ نستعلیق تحریری ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف ، انجام افتاده ، ۲۸۶ ص.

5365 ۱۴۵ : نستعلیق پخته ، پیر مهدی شاه برای خود ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف ، ۲۶۸ ص. (تسبیحی ۱ : ۷۰۱-۷۰۲).

5366 ۱۶۹۴ : نستعلیق پخته خوانا ، غلام حسین وله میان سید محمد ، ساکن سرای صالحه ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف ، جدولبندی ۳ راه ، ۲۴۶ برگشما ردارد.

5367 ۲۴۳۲ : نستعلیق تحریر شکسته آمیز خوانا ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، عنوانها شنگرف ، محشی ، برگها جا بجا شده ، پیرامون ۲۰۰ ص.

5368 ۱۷۹۶ : نستعلیق پخته ، محمد عظم ، مقارن رویداد نور چشمی عبدالکریم ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف ، کناره ها موریانه زده ، ۲۲۱ ص.

5369 ۴۷۰۴ : نستعلیق پخته درشت ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، هر صفحه ۶-۱۰ سطر با فاصله های بسیار و درمیانه حواشی به چلیپا ، بخشی از کتاب است ، ۴۶ ص. اندازهٔ رحلی.

5370 ۶۸۳۷ : نستعلیق تحریری خوانا ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها و جدولبندی ۲ راه شنگرف. ۲۳۶ ص.

5371 ۵۶۱۱ : نستعلیق پخته ، ۲۱ محرم/۱۳۰۱ (۱۳۰۱ ه.ق.) ، آغاز برابر نمونه ، در پایان زندگینامهٔ جامی ، ۴۱۷ ص.

2299

شرح یوسف و زلیخا

متن از همان جامی ، شرح از **گل محمد** (محمد گل) بن محمد نور بن **محمد قاسم**

بن حاجی عبدالله نقشبندی **کوهاتی**، معروف به حاجی بهادر صاحب جیو.

نگارنده نبیرهٔ حاجی بهادر کوهاتی (م رجب ۱۰۹۹ ه.) (ن. ک. تذکرهٔ صوفیای سرحد، قدوسی: ۳۶۸-۳۸۲) است. و از هموست «مرید و مریدی: ۹۷۵» در همین فهرست.

در دیباچه از متن به «محبت نامه» معروف به نسخهٔ زلیخا یاد می کند. گزارش بیتهای دشوار و صوفیانهٔ آن است.

آغاز: حمد صانعی که مصر فلک را به یوسف مه آراسته، جام دلوهٔ شمسه شمس پیراسته... میگوید بنده کل محمد بن... الهی غنچهٔ امید بگشای– گلی از روضهٔ جاوید بنمای. بدانکه یا الهی برای خطاب باشد.

5372 ۴۲۲۱: نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه، میانه و انجام افتاده. ۵۰ ص.

2300

شرح یوسف و زلیخا: شرح محبت نامه

متن از جامی، شرح **محمد بن غلام محمد**، (که یاد او در «شرح پند نامه» گذشت) «یوسف و زلیخا» را «محبت نامه» می خواند، به سال ۱۲۰۴ یا ۱۲۵۴ ه.ق. به خواهش دوستان، پس از گرد آوردن نسخه های کهن و تازه از متن، و شرح های پیشینیان، که سر آمد آنها شرح محمد اکرم ملتانی و شرح محمد باقی بود، و نیز کتابهای صوفیان و لغتهای فارسی، شرح متوسطی، نه آنچنان گسترده و نه مختصر، برای طالبان نگاشته است (دیباچه) با عنوانهای «قوله» و درکار خود نام بسیاری از دیگر شارحان را نیز برده است فارسی روان ویژهٔ شبه قاره را دارد.

آغاز: حمدله. صلاة. میگوید احقر عباد الله الصمد، محمد بن غلام محمد... که بسا اوقات در دل حقیر خیال شرح نمودن «محبت نامهٔ» ی مولانا...

الهی غنچهٔ امید. . . بنمای. ظاهر آنست که از امید مطالب و مآرب دو جهانی خواسته ، و گشادن آن غنچهٔ کنایت است از ایصال . . .

5373 ۱۸ : نستعلیق شکسته آمیز ، مولوی امن آبادی ، ۱ ج ۲/۱۹۰۴ ب (۱۲۶۶ه.ق.) برای سعدالدین ولد پیر بخش ، سکنهٔ محله کمانگران. آغاز برابر نمونه ، متن زیر دو خط مشکی و شنگرف ، ۲۳۶ ص (تسبیحی ۱ : ۲۸۷-۲۸۹).

5374 ۵۹۵ : نستعلیق ریز ، در کلان مسجد عالیشان ملک ناصر خان تانی زئی، سلخ محرم ، ۱۲۷۷ه.ق. آغاز برابر نمونه ، ۱۵۶ ص (تسبیحی ۲ : ۲۸۳-۲۸۴).

5375 ۶۶۵۸ : نستعلیق پخته ، آغاز سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۱۰-۲۸۳) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

5376 ۴۵۳۶ : نستعلیق تحریر آمیز ، سدهٔ ۱۳ه.ق. خطبه را ندارد ، آغاز شرح برابر نمونه ، نشانه ها شنگرف ، ۱۵۶ ص.

5377 ۶۵۴۰ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه، انجام افتاده ، متن زیر دو خط مشکی و شنگرف ، ۲۰۶ ص.

5378 ۲۹۹۶ : نستعلیق تحریر آمیز عبدالجلیل ، در شهر کهتری ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، متن زیر خط مشکی ، ۱۵۸ ص.

2301

شرح یوسف و زلیخا

متن از جامی ، شرح از **محمد سلطان** ، که در شهر **خوشاب** در اوایل خلافت تیمور شاه درانی می زیسته ، و این شرح را هنگامی که «یوسف و زلیخا» را بر شاگردان تقریر می کرده ، به خواهش آنان آنرا بر کاغذ ثبت کرده است (دیباچه.). وی از فاصلان پایان سدهٔ ۱۲ و آغاز سدهٔ ۱۳ه.ق. است ، و از کار هایش بر می آید که به معلمی می پرداخته است. از هموست : «شرح گلستان :

۱۲۹۳» و «خرد پناه» در شرح سکندر نامه : ۱۵۲۱ ، همین فهرست ، و «تحفة الفقراء» در شرح بوستان (فهرست مشترک پاکستان).

نخست بیتی را آورده ، سپس واژه‌ها را معنی کرده ، آنگاه گزارش می کند و در آن بسیاری از اصطلاحات صوفیانه را شرح داده است.

آغاز : همگی محامد و مدائح راجع به محمود مطلق مدائح بر حق است ، که غنایج و شکایف آمال قلوب عاشقان را به روایح . . . واسم این مولف محمد سلطان است.

5379 ۳۶۱۵ : نستعلیق پخته ، محمد شریف ساکن حصارک ، با تاریخ ۱۲۹۴ ه.ق. به همین خامه در مجموعه ، ش ۲ (ص ۱۱۱-۱۸۲). دیباچه را ندارد. آغاز : الهی غنچهٔ امید بگشای . . . لفظ اله مشتق از الله یا اله از باب علم یعلم است ، نسخه از شرحهای دیگر محشی شده است : شرح محمد رضا ملتانی ، عبدالواسع ، محمد اکرم ، محمد گل کوهاتی ، گلدسته ، کمال خوبی ، نام شارح در پایان به خامهٔ کاتب است.

2302

شرح یوسف و زلیخا

متن از جامی، شرح به آنچنانکه درکلفون نسخه ۱۴۳۸ آمده است، از مخدومی مولوی **نظام الدین راجپوت** موضع عبایی پور پتهانکوت ضلع گورداس پور (پنجاب هند).

5380 ۱۴۳۸ : نستعلیق پخته، محمد حسن متوطن موضع پهکیان تحصیل نارووال، که از نگارنده به گونهٔ زنده یاد می کند، شنبه ۲۳ ماه چیت سمت ۱۹۰۸ ب (۱۲۶۷ ه.ق. ؟). دیباچه ندارد. آغاز : الهی غنچهٔ. ای امید وصل بذات وی سجانه که متمنای دل عشاق است. الهی منادای مضاف است بسوی یای متکلم ، و حرف ندا محذوف است. ای یا الهی. واله بالکسر بروزن فعال بعضی گویند دراصل وله بود مشق از وله معنی شیفتگی ، چه عقول در ادراک ذات پاکش متحد و آشفته اند ، و نزد بعضی مهموز الفاست ، پس فعال . . . ، متن زیر خط شنگرف ، ۲۰۸ ص.

5381 ۱۹۳۷ : نستعلیق خام ، پنجشنبه ۲ صفر ، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه‍.ق. آغاز : قوله. (الهی) منادی مضاف است بودی یای متکلم و حرف ندا محذوف است، ای یا الهی. واله بالکسر بروزن فعال بعضی گویند دراصل وله بود مشتق از وله به معنی شیفتگی چه عقول در ادارک ذات پاکش . . . ، نسخه کامل ، ۹۸ ص.

2303

شرح یوسف و زلیخا

متن از جامی. شرح از ناشناس.

5382 ٤۰۸۵ : نستعلیق پخته ،گل محمد بن میان غلام محمد ، ۱۷ ع ۲/ ۱۲٤٦ ه.ق. آغاز افتاده : یعنی کتاب رنگا رنگ صفت مقدم . . . بنام آنکه نامش حرز جانهاست . . . یعنی آغاز می کنم بنام آن خداوند که نام او پناه ارواحهاست. بدانکه هر چه مکنونات . . . عنوان و نشان شنگرف ، متن زیر خط مشکی و گاهی شنگرف ، ٤۲۳ ص.

2304

یوسف و زلیخا : یوسف نامه

از حبیبی (که «لیلی و مجنون» او در ۱۷۵۲ گذشت) ، که چند جا تخلص خود را آورده است. از روزگار اورنگ زیب (۱۰٦۸-۱۱۱۸ ه.) ، به سال ۱۰۸۷ ه./۱٦۷٦ م) در پیرامون ۵۵۰۰ بیت سروده است. در زیر عنوان «مدح پادشاه دوران اورنگ زیب» میگوید : بتاریخ هزار و هفت و هشتاد— حبیبی را خیالی در سر افتاد — که در ایام این فرخنده خسرو —کند انشا ، محبت نامهٔ نو . . . دهد توفیق اگر پروردگارم — به لوح این زمان نقشی نگارم —که کرمانی کند سویش نگاهی - نیرزد نقش از سنگش بکاهی.

از دیباچهٔ داستان، زیر عنوان «گفتار در بیان شرح نظم کتاب» بر می آید که سراینده دست در کار نظم نه مثنوی بوده است: نخست از نام یوسف نامه خوانم ـ پس از عشق زلیخا خامه رانم ـ به دوم طبع را سازم شکر ریز ـ ز شیرین نکته فرهاد و پرویز ـ به سیوم نطق خواهد گشت گویا ـ ز عشق لیلی و مجنون شیدا ـ به چهارم از دلیرانی (دولرانی) خضر خان ـ بگویم قصه های وصل و هجران ـ به پنجم قصه از شاه و درویش ـ بگویم گر حیاتی باشدم پیش ـ به ششم از ایاز و عشق محمود ـ بگویم طبعم ار قادر توان بود ـ به هفتم قصه از مهر و از ماه ـ بگویم گر نباشد عمر کوتاه. به هشتم گویم از جمشید و خورشید ـ اگر از زندگانی باشد امید ـ نهم بر روضهٔ ارباب مشمن ـ که باشد نسخه ای از هشت گلشن.

بدینگونه آغاز می شود: تحمید ملک علام، مناجات قاضی الحاجات، نعت نبی، معراج، دست تضرع و نیاز به آستان رسالت، ترغیب سخن، اشارات به قلم و شهرستان عشق، مخاطبه و بر گشت به خلوتخانهٔ دل، در مدح پادشاه دوران . . . اورنگ زیب ـ گفتار در بیان شرح نظم کتاب، آغاز داستان احسن القصص لمعهٔ آفتاب حسن یوسف در نظر آدم [ع]، نسب زلیخا ملوک عمالقه، خواب دیدن زلیخا یوسف را، خواب دیدن دوم زلیخا یوسف را، . . .

آغاز: خداوندا به عشقم آشنا کن ـ سرم را در ره مهر و وفا کن ـ دلم را جلوه گاه راز خود ساز ـ زبانم را ثنا پرداز خود ساز . . .

5383 ۴۵۱: تحریر شکسته آمیز، عبدالرحمان متوطن بامیان (افغانستان) به خواهش اخوی عبدالغفار خان ساکن گذرگاه بابر شاه باشندهٔ گذرگاه، پنجشنبه ۷ ع ۲/ ۱۳۳۲ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، ۷۳۴ ص. (تسبیحی ۲: ۶۰۴-۶۰۶).

2305

یوسف و زلیخا

منسوب به حکیم **فردوسی طوسی**. از سراینده ای با تخلص **شمسی**، که باید

شمسی عراق سرایندهٔ دربار شمس الدوله طغانشاه پسر الب ارسلان برادر ملک شاه سلجوق باشد، که میان سالهای ٤٦٥-٤٨٥/۱۰۷۲-۱۰۹۲م. (مرگ ملکشاه) سروده باشد. فردوسی خود از وی یاد کرده است: یکی شاعری خوب شمسی لقب - بس رنج برده به علم و ادب - مر این قصهٔ یوسف نیکنام - به نظم او بگفت یکسر تمام.

بدینگونه آغاز می شود: حمد، سبب نظم (که در آن از فرا رسیدن پیری خود، و داستانهای رستم و فریدون . . . یاد می کند که گویا اشاره به به شوروولوله ای ست که همروزگار او فردوسی برپا کرده است)، آغاز داستان یوسف و زلیخا . . .

آغاز: بنام خداوند هر دوسرای - که جاوید باشد به هر دوسرای - یکی فردوحی و صمد - نه شبه و نه همتا و جفت و ولد.

(ن.ک. نسخه ها ٤ : ۳۲٤۲ - ذریعه ۹ : ۸۲۱ و ۸٦۷ و ۱۹ : ۳٤۷- مشارج ۲ ج ۵ : ٦٦۹ که نشانی ۹ چاپ آنرا داده است - ریو ۲ : ٥٤٥ - اته : ۱٥۹۳ - نفیسی ۲ : ۷۱۸.

5384 ۳۲۲۷ : تحریر خوانا، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف، چند سطر ترقیمه از پایان بریده شده است، ۳۷٥ ص.

2306

یوسف و زلیخا

از **ناظم هروی**، **ملا فرخ حسین** بن رضای **سبزواری** (م ۱۰۸۱ ه.؟/-۱٦۷۲م.) بدستور عباسقلی خان شاملو پسر حسنخان فرمانروای هرات بروزگار شاه عباس، در چهارده سال ۱۰٥۸-۱۰۷۲ ه.ق. سروده است: ز هجرت در هزار و پنجه و هشت - ز مولودش سخن خوش دودمان گشت - به هفتاد و دو زد

چتر تمامی - چو ماه چهارده در نیکنامی.

بدینگونه آغاز می شود: دمیدن صبح توحید، شکفتن غنچهٔ دل به مناجات، شکر باری، نعت حضرت محمد، معراج. منقبت حیدر کرار، کیفیت عشق، ستایش خاقان سخن، سبب نظم و ستایش پادشاه زمان، میلاد یوسف، نور جمال یوسف، خواب دیدن یوسف . . . تا مرگ یوسف. خاتمهٔ داستان.

آغاز: خدایا (الهی) چون سپهرم سینه بگشای - دلم طوطی کن و آیینه بنمای - که آریم رخ معنی چو اختر - لب الفاظ را شویم به شکر.

(ن. ک. نسخه ها ٤: ۳۳٤٤ - ذریعه ۱: ۳٤۸ - مشار، ج ۲ چ ۵: ۵٦۱ که نشانی ۳ چاپ آنرا داده است - ریو ۲: ٦۹۲ - اته: ۱۵۹۳-۱۵۹٦).

5385 ۵۷۹۷: نستعلیق شکسته آمیز، در هامش «یوسف و زلیخا» ی جامی نوشته ۱۲٤۸ که دست برده ۱۱٤۸ کرده اند، و سپس در هامش «دیوان» خود او (ص ۲-۲۸۱). آغاز برابر نمونه، با یک سر لوح و آرایشهای زرین و جدولبندی شده، عنوانها شنگرف.

5386 ۷۷۱۹: نستعلیق خوش، محمد رفیع، جمعه ۲۷ ع ۱/ در حیدرآباد، در عصر داخل شدن نادر شاه، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز افتاده، برگها آشفته صحافی شده، موریانه زده، ٥٦ ص.

5387 ٤۱٤: نستعلیق شکسته آمیز پخته، نام نویسنده را پاک کرده اند، چهار شنبه رمضان ۱۲۷۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه، ۳٤۲ ص. (تسبیحی ۲: ٦۰٦-٦۰۸).

— پایان —

اصلاحات و اضافات

ص ۳۱ س ٦ : «تفسیر سورة الفاتحه» از قطب . . . تهانیسری. بخوانید :... تهانیسری (م ۱۰۲٤ﻫ/۱٦۱۵م) بن عبدالشکور بلخی کابلی. برای زندگینامه و فهرست نگاشته هایش نگاه کنید به «تذکرهٔ علمای هند : ۲٤۱» که در آنجا ضمن نگاشته هایش از «تفسیر نظامی» یاد شده است. و نیز نگاه کنید به فهرست موزهٔ ملی پاکستان ، کراچی ، سید عارف نوشاهی ، که در آنجا از «ریاض القدس» او که حاوی تفسیر سورهٔ فاتحه و پارهٔ ۷ و ۳۰ قرآن است، یاد شده است. و تاکید بر اینکه نسخهٔ ما تنها «تفسیر سورهٔ فاتحه» است و نام ویژه ای در نسخه ندارد.

ص ٤۰ س ۱٦ : (تفسیر ناشناخته) ردیف 154 تفسیر «مواهب العلیه» ی کاشفی است.

ص ٤٦ س ۱۰ : «زیب التفاسیر». بخوانید : از محمد صفی بن ولی قزوینی متخلص به صفی، که «انیس الحجاج» را در ۱۰۸۷ﻫ/۱٦۷٦م و «تحفة الاخیار» را در ۱۰۷٦ﻫ/۵-۱٦٦٦م نگاشته است. و گویا این تفسیر را بدستور زیب النسا (م ۱۱۱۳ﻫ/۱۷۰۲م) نگاشته است که در نسخهٔ ما نام وی نا نویس مانده است.

ص ٤۹ س ۱۰ : «شرح آمنت با الله» عقاید است ، نه تفسیر.

ص ۵۰ ص ۱۲ : شاه ولی بخوانید : شاه ولی الله.

ص ۵۲ س ۱٤ : جز «فتح الرحمان» او ست. بخوانید : جز «فتح الرحمان» پدر اوست.

ص ۷۸ س ۱۰ : «تجوید القرآن» از ناشناس. بخوانید : از سمرقندی ، همان «قواعد القرآن» او ص ۹٦ همین فهرست.

ص ۸۱ س ۱۵ : و ابن عماد خراسانی. بخوانید : و ابن ابن عماد خراسانی.

ص ۹۱ س ۲ : «رسالهٔ فرید» . . . بخوانید : «درالفرید» از حافظ کلان همان که در ص ۸۹ آمده است ، با جداییهای ، از آن میان سربندها بجای «بیان» باب است.

ص ۱۰۶ س ۶ : «فواید الفراید» در نسخه ای دیگر در پاکستان «فراید الفواید» است. (فهرست مشترک پاکستان).

ص ۱۲۱ س ۱۶ : «الدر النظیم فی . . . ، ترجمه» نام این ترجمه «جواهر القرآن» است. همان (نسخه ها ۱ : ۱۱۰).

ص ۱۲۸ س ۱۶ : «متشابهات». بخوانید «رسم الخط قرآن».

ص ۱۵۹ س آخر : مثنوی ست. بخوانید : مثنوی ست آمیخته به نثر مقفی.

ص ۱۸۳ س ۵ : «مجموعهٔ شمسی» ناشناخته. بخوانید : ترجمه ای ست از ابوالخیر بن غیاث الدین (همان اته : ۲۹۵۳).

ص ۱۸۵ س ۴ و ۱۷ : «مدخل منظوم» هر دو منظومه یکی ست. و سر آغاز دومین برابر بیت دهم منظومهٔ نخستین است.

ص ۱۹۹ س ۱۴ : «تحفة الفرس» . . . نسخهٔ ما چنان است، ولی در نسخهٔ موزهٔ کراچی نگارنده ساکن قصبهٔ ناگپور است نه ناکور، و تاریخ نگارش ۱۰۶۱ ه آمده است (فهرست نوشاهی).

ص ۲۱۷ س ۱۱-۱۰ : «خاصیت میوه ها و طعامها» از وطواط. در نسخهٔ دیگری از همان کتاب که کتابخانهٔ گنج بخش بتازگی خریداری کرده است نام نگارنده چنین آمده است : «ابوالمظفر محمد بن النصر طبیب هروی» که بخواهش ارغوان خلد الله ملکه (نیمهٔ سدهٔ هفتم ه.) در ۲۵ باب ساخته است.

ص ۲۲۱ س ۷ : «اسرار سبحهٔ کامله». بخوانید : «اسرار سبعهٔ کامله».

ص ۲۲۲ س ۲ : (م ۹۲۹ ه.) بخوانید : (م ۹۳۹ ه.).

ص ۲۵۱ س ۱۵ : و سه فصل. بخوانید : و شصت فصل.

ص ۲۶۰ س ۹ : در حیات بسا زید : در حبیات و س ۱۰ ، ۷- بخا طر آوردن. بسا زید : حاضر آوردن.

ص ۳۰۷ س ۵ : عاد شاه. بسا زید : عادلشاه.

ص ۳۱۶ س ۱۷ : (م ۱۲۳۱ ه. . .). بسازید : (۱۲۲۱ ه. . .).

ص ۳۲٤ س آخر : «فواید الانسان» از دوایی. . . بخوانید : از حکیم دوایی گیلانی شیرازی (همان نسخه ها ۱ : ۵۷۷).

ص ۳٦۸ س ۹ : گلزار کیملور. بسازید : گلزار کیمبلپور.

ص ٤۹۱ س ۱۱ : «تحفة الکلام» از ناشناس. بخوانید : از محمد بن طاهر سجزی همانکه نسخهٔ دیگر آن در ص ۵۲۷ بنام «قیامت نامه» آمده است.

ص ۵۰۳ س ۳ : که به سند (پاکستان) می رسد. بسازید : به هند می رسد.

ص ۵۰۹ س ۱۳ : «بوارق‌المحمدیه» از ناشناس. بخوانید: «بوارق‌المحمدیه لرجم الشیاطین النجدیه» از فضل رسول بدایونی (م ۱۲۸۹ هـ./۱۸۷۲م).

ص ۵۲۵ س ۱۲ : از رفیع الدین . . . بخوانید: از رفیع الدین مراد آبادی (م ۱۲۱۸ هـ/۱۸۰۳م) بن فرید الدین، برای زندگینامه و نگاشته هایش بنگرید به «تذکرهٔ علمای هند : ٦٦».

ص ۵۲۷ س ۹ : «قیامت نامه» . . . همان «تحفة الکلام» ص ٤۹۱ است.

ص ۵۳۰ س ۱۱ : حسین که در کشمیر میزیسته. بیفزایید : همان محمد حسین خباز کشمیری نگارندهٔ «هدایه الاعمی» ص ۸۵٦ است.

ص ۵۳۸ س ۱۰ : (م ۸٤۸ هـ.) بسازید : (م ۸٤۹ هـ.) (تذکره علمای هند ۸۸).

ص ۵۵۲ س ۱٤ : «اسرار الاولیا» ملفوظات گنج شکر. بیفزایید: گرد آوری مرید و داماد و خلیفهٔ او بدر الدین اسحاق دهلوی بن علی بن اسحاق، که پس از پایان تحصیل خود در دهلی، به خدمت شیخ فرید الدین شکر گنج (م ٦٦٤هـ/۱۲٦۵-٦م) در بخارا رسیده، داماد و خلفیهٔ او گشته است. و ملفوظات وی را بنام «اسرر الاولیا» گرد آورده است. (خاکجای او در مسجد جامع قدیم اجودهن است (تذکرهٔ علمای هند : ۳۱).

ص ۵۷۰ س آخر : از محمد رضا . . . بیفزایید شطاری قادری (م ۱۱۱۸ ه/ ۱۷۰۶م).

ص ۵۷۶ س ۵ : [بلخی] نادرست و درست آن برهان پوری ست.

ص ۵۸۷ س ۱۲ : «ثمرات المکیه» از ناشناس. بخوانید «ثمرات المکیه فی طریق القادریه» از محمد رفیع الدین بن محمد شمس الدین بن محمد تاج الدین ، در محرم ۱۱۸۹ (۱۷۷۵م) ، در مدرسهٔ شیخ عبدالکریم قطبی در شباکی مقابل بیت الحرام مکه نگاشته است. این تاریخ و جای نگارش در ترقیمهٔ نگارنده در نسخه موزه کراچی (N.M. ۱۹۶۲-۱۶۶) آمده است. (ن.ک: ف. نوشاهی) وگویا از هموست سلوک نقشبندیه : ۷۱۳.

ص ۵۸۹ س ۸ : وجیه الدین گجراتی علوی. بیفزایید : (محرم ۹۱۱- صفر ۹۹۸ه/۱۵۰۶-۱۵۸۹م). زندگینامه و فهرست نگاشته های او ، از آن میان همین کتاب در «تذکره علمای هند : ۲۴۹» آمده است.

ص ۵۹۲ س ۱۱ : گولیاری. در متنش گوالیاری ست.

ص ۶۷۵ سطر آخر : بخش منظومه ها. بشود : همین بخش.

ص ۶۷۶ س ۶ : همین بخش. بشود : بخش منظومه ها.

ص ۶۸۵ س آخر : «رسالهٔ عرفانی» از محمد بن فضلی بلخی . . . این رساله جداگانه ای نیست ، بخشی از «کشف المحجوب» هجویری ست. و محمد بلخی راوی آن.

ص ۶۷۶ س آخر : «رسالهٔ شطاریه» از بهاء الدین بن ابراهیم. . . وی همان انصاری قادری شطاری حسینی (م ۹۲۱ه/۱۵۱۵م) است ، واژهٔ عطار و چشتی را از نام حذف کنید. (ن.ک. اخبار الاخیار ، دهلوی ، ۱۳۳۲ه. ص ۲۰۴).

ص ۷۲۱ س ۵ : «شرح کلمات وافیات» عبدالله . . . خویشکی. بیفزایید : متن از آخوند درویزه ننگرهاری (۹۵۶-۱۰۴۸ه.) است ، که خویشگی میان سالهای ۱۰۷۷ه./۱۶۶۶-۷م و ۱۰۹۶ه/۱۶۸۵م آنرا شرح کرده است. برای آگاهی بیشتر نگاه کنید به «احوال و آثار عبدالله خویشکی قصوری» ، محمد اقبال مجددی : ۱۳۱».

ص ۷۲۱ س پایان : «شطحیات» از ناشناس. بخوانید «حسنات العارفین» از دارا شکوه.

ص ۷۲۶ س ۲ : «صلوات بر رسول» از کاشفی بیهقی. بیفزایید : بایستی همان باشد که در ذریعه ۳ : ۴۴۷ بنام «تحفة الصلاة» آمده است.

ص ۷۲۸ س ۱۸ : «طریقه نفس : سیر و سلوک» از عبیدالله سمرقندی. بیفزایید : همان که بنام «والدیه» شناخته شده است. (ص ۸۵۰ همین فهرست).

ص ۷۳۴ س ۱۸ : «عقاید مجدد الف ثانی» . . . بنفزایید : نامهٔ ۱۷ از دفتر سوم مکتوبات ایشان است (ص ۲-۳۳) چاپ نولکشور (ن.ک. «مکتوبات مجدد الف ثانی» ۸۲۰ همین فهرست).

ص ۷۴۳ س ۱۹ : «فصوص الحکم ، شرح» . . . و میگوید دردههٔ اول محرم ۷۲۷ه. . . این سخن از شارح نیست ، این رویا از خود ابن عربی ست از متن است و نه از شرح. و تاریخ ۷۲۷ غلطی است از نسخهٔ ما ، و درست آن ۶۲۷ ه است.

ص ۷۴۵ س ۱۱ : «نصوص الخصوص . . .» به شود «فصوص الخصوص . . .».

ص ۷۶۳ س ۱۴-۱۵ : «کلیات» از عبیدالله احرار . . . بخوانید : همان «فقرات» او ص ۷۴۷ است.

ص ۷۱۱ س ۲ و ص ۷۱۲ س ۲ : «مقصد الاقصی» هر دو کتاب یکی هستند. نشانیها در ص ۷۱۱ نشانیهای مقدمه است و نشانیهای ص ۷۱۲ نشانیهای متن است.

ص ۸۱۶ ، س ۸-۹ : «مکتوبات عبدالجلیل» از عبدالجلیل. گویا واسطی بلگرامی. این احتمال درست نیست ، وی عبدالجلیل از همروزگاران مجدد الف ثانی (م ۱۰۳۴ه./۱۶۲۴م.) است، نه سید عبدالجلیل بن احمد واسطی بلگرامی واسطی (۱۰۷۱-۱۱۳۸ه./۱۶۶۷-۱۷۲۶م). آن بلگرامی ادیب بوده است ، و از وابستگان دربار اورنگ زیب (۱۰۶۸-۱۱۱۸ه.). و منشات او به فارسی چاپ شده است. (ن.ک. مشار ، چ ۲ : ۵۰۱۶ - تذکرهٔ علمای هند : ۱۰۸). یکی از

منشات این بلگرامی را امیر حیدر (نه فقیر احمد) متخلص به امیر، از مردم بلگرام شرح کرده است و «کلمات نبیل فی شرح انشای میر عبدالجلیل» نامیده است. نسخه ای از این شرح در کتابخانهٔ گنج بخش هست که نام نگارنده در دیباجه نادرست فقیر احمد متخلص به امیر آمده است. (ن. ک. همین فهرست، ص ۸۰۱۶).

ولی نگارندهٔ «مکتوب» مورد گفتگو عارفی ست بنام عبدالجلیل، گویا از مردم تهانیسر، از همروزگاران مجدد الف ثانی (م ۱۰۲٤ هـ/۱۷۲٦ م.) است. چه سی و سومین نامهٔ مجموعهٔ ما خطاب به همین کس است: «مکتوب سی و سیم از جانب فقیر عبدالجلیل به جانب میان شیخ احمد سرهندی مرقوم است. نظم: عزتش غیر در جهان نگذاشت - لا جرم عین جملهٔ اشیا شد. عزیز من. هر عالم را . . .

سی و شش نامه ای ست عُرفانی بنام کسان، نام طرف خود را کوتاه آورده است. ده نامه آن به میر سید حامد، که در مکتوب ١٤ از وی «نور الیقین، امیر کبیر بین الشریفین ابن الحسن و الحسین یعنی سید جلال و الحامد» یاد می کنند. دست کم سه نامه نیز به میر سید جلال است که شاید همو باشد، دیگر کسان: ملک خواجه اویس، حسن، نور الله، میر سید ابوالبقاء، جان بیگ، عبدالمؤمن، عبدآلسلام، ایمان محمد، جلیل، خلیل، شیخ منتهی هستند.

برخی از نامه ها با عنوان مشخص هستند: ۲- در بیان تصرف ذات و بی اختیاری صفات، به میر سید جلال، ٤- در بیان دانستن حجاب و گسستن طناب، به میر سید حامد، ٥- حقیقت محمدی به ملک خواجه اویس، ۷- در بیان مکاشفه به میر سید حامد، ۱۱- دربارهٔ بقا، ۸ به میر ابوالبقا، ١٤- دربارهٔ سرمایهٔ افلاس و همت به همان سید جلال و الحامد (؟).

ص ۸۲۱ س ۸: ردیف 1888 ش ٤٩٠١ «مکتوبات مجدد الف ثانی» نیست. این کتاب مجموعهٔ نامه های مروج الشریعه بهاء الدین ابوالعباس محمد عبیدالله (م ۱۰۸۳ هـ/۱٦۷۲م.) بن خواجه محمد معصوم بن مجدد الف ثانی ست. گردآوردی فرزند ایشان تاج الدین ابوالحسن محمد هادی مجددی بنام کتاب «خزینة المعارف» است، نام کتاب تاریخ گرد آوری آن ۱۰۹٤ هـ/۱٦۸٦م. نیز هست. این کتاب با نام یاد شده، حاوی ۱۵٦ نامه، بکوشش دکتر غلام مصطفی خان، در حیدرآباد

پاکستان ۱۳۹۳ ه./۱۹۷۳م. چاپ شده است. آغاز چاپی : احمد الله حمداً جمیع ما حمده الحامدون من الاولین و الاخرین . . . اما بعد ، خاکسار بیمقدار . . . محمد هادی . . .

آقای پرفسور محمد اقبال مجددی مرا به این اشتباه آگاه ساختند.

ص ۸۵۰ س ۱۸ : (در بندهای جداگانه . . . تا پایان صفحه) این بندهای جداگانه از رسالهٔ «فقرات» خواجه عبیدالله احرار است ، که در نسخهٔ گنج بخش بدنبالهٔ «والدیهٔ» او بوده است ، و من آندو را یکی پنداشته ام. پس چهار سطر پایین صفحه نشانیهایی از «فقرات» است نه «والدیه».

ص ۸۵۱ س ۱۰ : نام رسالهٔ شاه نعمت الله ولی «وجودیه» است.

ص ۸۶۰ س ۱۲ : کولایی نادرست ، کولابی درست است.

ص ۸۷۷ س ۱۵-۱۶ : «آداب کفن و دفن». . گویا از مجلسی . . . و واژهٔ «گویا» زیاد است. حتماً از مجلسی ست.

ص ۸۷۹ س ۱۳-۱۴ : «آداب مریدی» از ناشناس. بخوانید : از شاه محمد رضا شطاری قادری لاهوری (م ۱۱۱۸ ه./۱۷۰۶م.) فرزند و خلیفهٔ محمد فاضل بن اسد الله لاهوری. (ن. ک. حدیقة الاولیا ، غلام سرور ، چاپ و تحقیق محمد اقبال مجددی : ۶۱).

ص ۸۸۲ س ۹ : «اخلاق دینی» از ناشناس. بخوانید : «حقیقت الاسلام» از ثناء الله پانی پتی. همانکه در ص ۹۱۳ آمده است. آقای سید عارف نوشاهی مرا به این اشتباه آگاه ساختند.

ص ۸۸۴ س ۱۴ : به سال ۱۰۶۶ یا ۱۰۶۵ ه. (۱۶۵۵ یا ۱۶۵۶م.) بشود ۱۰۷۶ یا ۱۰۷۵ ه. (۱۶۶۵ یا ۱۶۶۶م.).

ص ۸۸۷ س ۵ : تاریخ هم نویس «اخلاق محسنی» در چهار باب. درست کنید: تاریخ هم نویس «ز اخلاق محسنی» در چهل باب.

ص ۹۸۹ س ۶ : ردیف 2081 «اخلاق ناشناخته». نسخه ای دیگر از «اخلاق محسنی» کاشفی ص ۸۸۷ است.

ص ۹۸۹ س ۱۵ : ردیف 2083 «اخلاق ناشناخته». نسخه ای ست دیگر از «اخلاق دینی» ص ۸۸۱ همین فهرست.

ص ۹۰۶ س ۱۹ : (م ۹۹۵ه‍/۱۵۸۷م.) درست نیست. چه «توقیعات کسری انوشیروان» را به سال ۱۰۶۲ ه‍/۱۶۵۲م. ترجمه کرده است.

ص ۹۰۸ س پایان : «چهل باب» از ناشناس. بخوانید : «لباب الاخبار» از محمد مستوفی، همانکه در ص ۹۶۵ نشان داده شده است.

ص ۹۳۷ ص ۱۶ : «سراج الابرار و منهاج الانوار» با «منهاج الانوار» ص ۹۸۴ یکی ست.

ص ۱۰۴۳ سطر پایان : گلستان درست نیست، بشود : گلدسته.

ص ۱۰۵۵ س ۸ : «المستخلص» بشود : «مستخلص المعانی»

ص ۱۰۶۳ س ۶ : ضیائی ؟ بشود : «برای ضیائی».

ص ۱۰۷۸ س ۲۲ : «نصاب اللادان» بشود «نصاب الاوان».

ص ۱۱۲۰ س پایان : از علی اکبر الله آبادی. بیفزایید (م ۱۰۹۱ه‍/۱۶۸۰م). همان ریو : ۵۲۲.

ص ۱۱۴۱ س ۳ : هفت سلک، بشود هشت سلک.

ص ۱۱۴۶ س پایان : سید عبدالله بشود : سید عبدالله ص ۲۰۰.

ص ۱۱۵۴ س ۷-۸ : «انشای غلام محمد : گلستان» از غلام محمد. بخوانید : «انشای غلام محمد» گویا از غلام محمد. نامه هایی ست. و نام دوم «گلستان» زیادی ست.

ص ۱۱۵۸ س ۶-۷ : «انشای لطیفی» از لطیفی بشود : «انشای لطفی» از لطفی.

ص ۱۱۶۵ س ۶ : ردیف 2981 ش ۵۶۴۳ نسخه ای از انشای ناشناخته، نسخهٔ دیگری از «انشای صبیان» ص ۱۱۷۷ همین فهرست است.

ص ۱۱۶۵ س ۳ : ردیف 2982 ش ۲۷۸۹، نسخه ای از انشای ناشناخته،

نسخهٔ دیگری از «بدایع الانشا» ی یوسفی ص ۱۱۶۷ همین فهرست است.

ص ۱۱۷۹ س ۱۶ : (۲-۱۷۳۹م.) بشود : (۲-۱۷۹۳م.).

ص ۱۱۸۲ س ۲ : «رقعات الله جیو». بخوانید : «رقعات قطب الدین» از قطب‌الدین، که در گاجرگوله (پنجاب) می زیسته است، و چند جا در متن نام وی آمده است، و در سروده های متن نیز به همین نام تخلص کرده است. از روزگار فرمانروایی سیکها بر پنجاب (نیمهٔ سدهٔ ۱۳ ه.ق.). که در دیباجه از تاخت و تاز و تاراج دارایی مردمان می نالد. . . تا پایان. نام «رقعات الله جیو» الحاق و نادرست است.

ص ۱۱۸۸ س ۶ : ردیف 3053 ش ۷۳۷۹، نسخه ای از رقعات ناشناخته. نسخهٔ دیگری از «ارشاد الطالبین» هرکرن ص ۱۱٤۱ می باشد.

ص ۱۱۸۸ س ۱۹ : ردیف 3055 ش ۳۹۱۲. «رقعات ناشناخته». نسخه ای از «ریاض الانشا» ی گاوان است. خواجهٔ جهان، عماد الدین محمود بن محمد گیلانی. وی در ٤۳ سالگی به هند آمده، بدستگاه نظام شاه (۸٦۵-۸٦۷ه.) راه یافته و وزیر شده، و در ۸٦ یا ۸۸۷ه./ یا ۱٤۸۲م. کشته شده است. نامه های اوست، و نیز نامه هایی که او از سوی پادشاهان و راجگان هند به شاهان و وزیران و بزرگان و دانشمندان نوشته است. (ن.ک. نفیسی ۱ : ۲۵۹، ۲ : ۷۷٦ - ذریعه ۱۱ : ۳۲۰ - مشار، چ ۲ : ۲۷۲٤ - ایوانف - کرزن ۱۲۸ - ریو ۳ : ۹۸۳ - موزهٔ سالار جنگ ۳ : ٦۳ ش ۷٦۵ تا ۷٦۸).

ص ۱۱۸۹ س ۱۵ : ردیف 3060 ش ۷۷۲۹ «رقعات ناشناخته» نسخه ای دیگر از «رقعات امان الله» ص ۱۱۸۲ همین فهرست است.

ص ۱۱۸۹ س ۱۹ : ردیف 3061 ش ۷٤٤۵ «رقعات ناشناخته» نسخهٔ دیگری از «منشآت جامی» ص ۸۳۰ همین فهرست است.

ص ۱۱۹۹ س ۱۲ : (ماده تاریخ «مخزن عنوان کان») بشود «مخزن عنوان نهان کان» برابر ۱۰۵۱ه.

ص ۱۲۰۰ س ۱۸ : «مرغوب القلوب» از میرزا ابوالحسن. . . همان «ارشاد الطالبین» هرکرن ص ۱۱٤۱ می باشد، که میرزا ابوالحسن پیشگفته در

دیباچهٔ آن دست برده نام خود را در آن جای داده است.

ص ۱۲۱۳ س ۷ : ردیف 3125 ش ۳۲۸۸. (منشآت ناشناخته). بخوانید: «بهار خیزان، رقعات بشارت» از شیخ بشارت علی بن شیخ ابوالحسن قریشی صدیقی ساکن حضرت گنجپوره، در ۱۲٤۹ه‍.۱۸۳۳م. در دیباچهٔ بلند آن از نواب محمد بهادر خان مغفور و برادرش نواب غلام علی خان بهادر ستایش می کند، و اینکه خدمت علامهٔ عصر مولوی احمد خان رسیده و این مجموعه را بر چیده و «بهار خیزان» نامیده است. آغاز (همان). گویا همانست که در فهرست موزهٔ کراچی (اشرف ۲ : ۱۵۹) بنام رقعات بشارت» باسرآغازی دیگر آمده است، دست کم نگارندهٔ آنها یکی ست.

ص ۱۲۵۵ س ۱۹ : «انیس الغرباء» از ناشناس. بخوانید: از شاه نور الحق مشهور به نور قطب عالم (م ۸۱۸ه‍./۱٤۱۵م.). (همان: مشار، چ ۲ : ۵۹۳- ایوانف : ۱۲۱۲).

ص ۱۲۵٦ س ۹ : «انشاء طبی» ناشناخته. بخوانید: از نعمت خان عالی، نور الدین محمد (م ۱۱۱۰ه‍./۱۷۱۰م.)، این رساله جز «مضحکات» اوست، که این دو با یکدیگر بنام «رقعات و مضحکات» در کارخانهٔ ولی محمد در کلان کوتهی، سلطان المطابع[1]، بی تاریخ چاپ سنگ شده است. (ن. ک. مشار، چ ۲ : ۲٦۲٦ «رقعات و مضحکات» چاپ لکهنو ۱۲٦۱ که بایستی چاپ دیگر آن باشد).

ص ۱۲٦۹ س ۱٦ : «عاشق و معشوق» از ناشناس. بخوانید : از مجنون رفیقی، نگارندهٔ «آداب خط : ۱۰۱۳» در همین فهرست. همانکه بنام «ناز و نیاز» در نسخه ها ۵ : ۳۹۰٤-۳٦٤ آمده است. (همان : اته، ذیل : ۳۸۵ «ناز و نیاز»).

ص ۱۳۰۳ س ٦ : «مناظرهٔ شب و روز» ناشناخته. بخوانید: از منیر لاهوری، همانکه «مناظرهٔ بنگ و کوکنار» او در ص ۱۸۲۲ گذشت.

ص ۱۳٦۱ س ٦ : (شمارهٔ قفسه) ٦۲۵ بشود : ٦۲۳.

ص ۱٤۸۷ س ۱٦ : (شمارهٔ قفسه) ۱۱۲٤ بشود : ۱۱۲۳.

ص ۱٦۳۲ س ۳ : (شمارهٔ قفسه) ۳۰٤۵ بشود : ۳۰٤۹.

ص ۱٦٤۲ س ۵ : اسبحة الابرر بشود : سبحة الابرار.

فهرست مؤلفان بخشهای ادبی

از آقای سید عارف نوشاهی سپاسگزارم

که در تهیه فهرست مؤلفان مرا یاری کردند.

ا. منزوی

فخری هروی ، سلطان محمد :
بوستان خیال ، ۱۵۵۰
فدایی ، محمد ، کرمانی :
خرم و زیبا ، ۱۶۰۱
فدوی :
دیوان فدوی ، ۱۴۷۰
فراهی ، ابو نصر :
شرح نصاب ، ۱۰۷۰
نصاب الصبیان ، ۱۰۶۶
فراهی : برخوردار.
فراهی : معین مسکین.
فردوسی طوسی ، حکیم :
یوسف و زلیخا (؟) ۱۸۸۱
فرشته :
دیوان فرشته ، ۱۴۷۰
فریدی ، عبدالکریم پاک پتنی :
دستور الانشا ، ۱۱۷۶
فریومدی : ابن یمین.
فضولی بغدادی ، محمد :
صحت و مرض ، ۱۳۷۳
هفت جام ، ۱۸۶۵
فغانی شیرازی ، بابا :
دیوان فغانی ، ۱۴۷۰
فقیر ، عبدالله :
طوطی نامه ، ۱۳۷۹
فقیر محمد بن غلام محمد :
شرح اسکندر نامه ، ۱۵۲۷
فقیر دهلوی ، شمس الدین :
عروض و قافیه ، ۱۲۳۳
فقیری :
شرح قصیدهٔ سریانیه ، ۱۷۱۴

فهیمی :
دیوان فهیمی ، ۱۴۷۱
فیروز الدین صاحبزاده : پیشاوری.
محمد فیض (ز : ۱۲۰۴ﻫ) :
عجایب معجزه ، ۱۶۶۹
فیض الله ، جواد : شاهجهان آبادی.
فیضی ، ابوالفیض بن مبارک :
نل و دمن ، ۱۸۴۶
فیضی دکنی ، الله داد :
مدار الافاضل ، ۱۰۵۴
قاآنی ، حبیب الله :
دیوان قاآنی ، ۱۴۷۱
قادری ، محمد :
طوطی نامه ، ۱۳۷۸
قاریا :
متشابهات : رسم الخط قرآن ، ۱۲۸ ،
۱۸۸۶
محمد قاسم بن یوسف :
شرح العزی ، ۱۱۱۶
قاسم انوار ، علی :
دیوان قاسم انوار ، ۱۴۷۲
قاسم دیوانه مشهدی :
دیوان قاسم دیوانه ، ۱۴۷۳
قاسم علی قاضی زاده : کلانوری.
قانعی :
فقه منظوم ، ۱۶۷۹
قانع :
مخمس محمود نامه ، ۱۷۹۶
قتال : یوسف گدا.
قتالی ، پوریاولی : خوارزمی.
قتیل لاهوری ، محمد حسن :

پایان

TABLE OF CONTENTS

Serial No. 48

Catalouge & Bibliography

No. 9

IRAN PAKISTAN INSTITUTE OF PERSIAN STUDIES

ISLAMABAD—March, 1980 A.D.

Established on the basis of IRAN PAKISTAN agreement, signed on 22nd of October, 1970

A DESCRIPTIVE CATALOGUE OF

Persian & Arabic Manuscripts
in
KETABKHANE-I-GANJBAKHSH

The Library of

Iran Pakistan Institute of Persian Studies

Compiled by

AHMAD MONZAVI

Volume III

«Persian»

IRAN PAKISTAN INSTITUTE OF PERSIAN STUDIES